Bonavi Theo.
Scholas.

Bacalo. Theolg.
Scolastica

II

BIBLIOTECA

.....

BIBLIOTECA
Montefusco
SALA Aula Magna
SCAFFALE III
NUMERO 119

BIBLIOTECA
Montefusco
SALA Aula Magna
SCAFFALE III
NUMERO 112

MONTEPULCIANO
(Av)

4041

SVMMÆ

THEOLOGIÆ

SCOLASTICÆ,

De Beatitudine & actibus humanis, Peccatis, Legibus, Gratia, Iustificatione, & Merito.

Authore R. P. MARTINO BECANO *societatis* IESV *Theologo, in Academia Moguntina professore ordinario.*

PARS SECVNDA.

2.

ex libris

PARISIIS,
Sumptibus FRANCISCI IACQVIN, in viâ Latomorum, propè Sorbonam.

M. DC. XXII.

BIBLIOTECA O.F.M.CAP.
MONTEFUSCO
(AV)

REVERENDISSIMO ET ILLVSTRISSIMO PRINCIPI AC DOMINO DOM. IOANNI SVICARDO, SACRÆ MOGVNTINÆ SEDIS ARCHIEpiscopo, S. R. Imp. per Germaniam Archicancellario, Principi Electori, Domino suo clementissimo.

MARTINVS BECANVS.

VOLEBAM, Reuerendissime & Illustrissime Princeps Elector, operis huius dedicatione, Tuæ Celsitudini ex animo gratulari: Et ecce, cogor etiam vale dicere. Nec mireris, si tam subitò ac inopinato. Inuictissimus

Imperator MATTHIAS in Austriam me vocat, vt in posterum Viennæ, quæ S. Cæsareæ Majestatis domicilium est, id operis ac laboris suscipiam, quo hactenus Moguntiæ, in Archiepiscopali Tuæ C. Academia, complures annos, perfunctus sum. Negare id Cæsari, nefas est. Nec in plures menses, ac ne dies quidem profectio differenda. Ergo itineri iam accinctus, Reuerendissimæ & Illustrissimæ C. V. gratulandi simul ac vale dicendi studio, qua par est reuerentia & obsequio, me sisto. Et gratulandi quidem non leues se offerunt causæ. Illa potissimum, quod, quæ Dei benignitas est, primo decennali susceptæ administrationis curriculo feliciter iam exacto, alterius initium, senili prudentia, vegeto corpore, integra valetudine ingressus es: Et laborum tuorum, quos hactenus pro Ecclesiæ & Romani Imperij dignitate conseruanda ac propaganda subiisti, non exiguos fructus, toto penè Septentrione diffundi, quasi oculis coram intueris. Nolo sigillatim recensere, quæ id temporis à te gesta sunt. Erunt alij, qui in gratiam posteritatis id faciant. Erunt, inquam, qui præclara illa & præsulis & Principis ornamenta, qui iustitiæ ac religionis zelum, qui pietatem, prudentiam, fortitudinem, liberalitatem, ma-

gnificentiam, qui labores pro vtraque Republica exantlatos, qui insignem complurium subditorum ad fidem Catholicam conuersionem: qui constantiam in Comitiis Pragensibus & Ratisbonensibus: qui Electionem, inaugurationem, consecrationem Sereniſſimi & Inuictiſſimi Imperatoris MATTHIÆ, ac eiusdem Sereniſſimæ coniugis coronationem à te peractam, qui visendam illam augustiſſimæ Arcis structuram: qui alia denique, decennali illo curriculo, egregiè perpetrata facinora æternitati consecrabunt. Ingentia verò beneficia Collegiis ac Domibus Societatis nostræ, Moguntiæ, Heiligenstadij, Erfurti, Aschaffenburgi, & alibi præstita, nostri homines nunquam apud se intermori patientur. Mihi abundè sat est, si ea, quæ publicè laudem merentur, priuato quasi gratulandi studio, non fusè persequi, sed summatim repetere iam liceat, vt ex grata eorum recordatione, animus C. Vestræ inter tot molestias & occupationes, nouo subinde gaudio profundatur. Et sic finio ac vale dico: Deumque precor, vt Reuerendiſſimam & Illustriſſimam C.V. eadem protectione ac clementia, deinceps pro Ecclesiæ & Imperij propagatione conseruet incolumem, qua hactenus conseruare dignatus est. Vale ac viue Reuerendiſſi-

me & Illustrissime Princeps, & clienti Tuo, ad Imperatorem proficiscenti, spiritualem benedictionem confertim impertire. Scripsi Moguntiæ, obtuli Aschaffenburgi. Anno M. DC. XIIII.

Reuerendiss. Illustrssim.
C.V. Seruus in Christo.

MARTINVS BECANVS
Soc. Iesu.

BENEVOLO LECTORI.

HANC *Secundam Partem Theologiæ Scholasticæ, secutus exemplum D. Thomæ, distribui in duos Tomos. Et iam quidem priorem do, in quo agitur de Beatitudine & actibus humanis, de Libero arbitrio, de Peccatis, de Legibus, de Gratia, Iustificatione, & Merito bonorum operum: Alias, si Deo visum erit, daturus posteriorem, in quo agetur de tribus virtutibus Theologicis, Fide, Spe, & Charitate, itemque de quatuor Cardinalibus, Prudentia, Iustitia, Fortitudine & Temperantia. Vale & fruere.*

BIBLIOTECA C. E. M. CAB.
MONTEFUSCO
(AV)

APPROBATIO R. P. Prouincialis in Prouincia Rhenana.

HANC *Secundam Partem Theologiæ Scholasticæ, P. Martini Becani, à deputatis ad id Theologis lectam & approbatam, Ego quoque Henricus Scherenus, Societatis Jesu apud Rhenum Prouincialis approbo, & concessa mihi potestate ab admodum R. P. N. Claudio Aquauiua, Societatis nostræ Præposito Generali, Typis mandari permitto. Moguntiæ, Anno* 1614.

SVMMA

THEOLOGIÆ SCHOLASTICÆ R. P. MARTINI BECANI, SOCIETATIS Iesu Theologi, & Professoris ordinarij.

IN prima Parte actum est de Deo sub triplici consideratione. 1. quatenus est unus in essentia. 2. quatenus est trinus in personis. 3. quatenus est creator, seu causa efficiens creaturarum. In hac secunda Parte agendum est de Deo sub alia quadam consideratione, nempe quatenus est finis ultimus, seu suprema beatitudo, ad quam conditi sumus: itemque de mediis, quibus finem illum assequimur. Et de impedimentis, quibus à

cõsecutione eiusdem finis retardamur. Huiusmodi media & impedimenta sunt actus humani, qui à libero hominis arbitrio procedunt. Et quidẽ media, quibus ad beatitudinem peruenimus, sunt actus boni, seu actus virtutum, in quibus exercendis dirigimur per Legem, & iuuamur per gratiam. Impedimenta, quæ à beatitudine nos auocant, sunt actus mali, seu peccata, in quibus exercendis deficimus à Lege, & gratiam à Deo oblatam respuimus. De his omnibus agendum est hoc ordine.

1. De Beatitudine & actibus humanis.
2. De Peccatis.
3. De Legibus.
4. De Gratia.
5. De Virtutibus Theologicis.
6. De Virtutibus Cardinalibus.

I. TRACTATVS.

De Beatitudine & actibus humanis.

DICAM 1. De Beatitudine animæ, quæ nobis communis est cum Christo & sanctis Angelis. 2. De Libero abitrio, à quo pendent actus humani. 3. De ipsis actibus humanis, tam internis, quàm externis. 4. De bonitate actuum internorum. 5. De malitia eorumdem. 6. De bonitate & malitia externorum. Erunt igitur sex capita.

CAPVT I.

De Beatitudine.

VÆRITVR 1. quid & quotuplex sit beatitudo. 2. an beatitudo obiectiua consistat in solo Deo. 3. an beatitudo formalis consistat in clara visione Dei, quam beatificam appellamus. 4. quo sensu visio beatifica sit formalis beatitudo. 5. an visio beatifica sit formalis beatitudo. 6. an visio beatifica sit notitia speculatiua, an practica. 7. an

sit notitia complexa, an incomplexa. 7. an beatus possit cessare à visione beatifica. 8. an durante visione, possit cessare ab amore Dei. 9. an sola visio faciat beatum impeccabilem. 10. an homo habeat naturalem appetitum innatum ad beatitudinem, seu claram Dei visionem. 11. an habeat naturalem appetitum elicitum. 13. an aliquæ animæ iam adeptæ sint beatitudinem. 12. an sint futuræ beatiores, resumptis corporibus. Aliæ quæstiones, quæ hîc disputari poterant, in prima parte, Tract. 1. cap. 9. disputatæ sunt.

I. QVÆSTIO.

Quid & quotuplex sit Beatitudo?

1. PRIMA CONCLVSIO. Beatitudo est summum bonum hominis, quo obtento, appetitus satiatur & quiescit. Ita Diuus Thomas qu. 1. art. 5. & quæst. 3. art. 1. & 2. Et probatur, quia beatitudo opponitur miseriæ: Ergo perfecta beatitudo, de qua sola hic agimus, excludit omnem miseriam & defectum. At si non esset summum bonum, non excluderet omnem defectum boni, quia omne bonum, quod est infra summum bonum, habet in se defectum alicuius boni, ac proinde non potest perfectè satiare appetitum. Nam appetitus non satiatur vllo bono, extra quod restat maius bonum desiderandum.

2. Hinc sequitur, beatitudinem & finem vltimum esse idem secundum rem. Nam beatitudo

est summum bonum, quo obtento, quiescit appetitus: Ergo non ordinatur ad aliud bonum, sed omnia ad ipsum: Ergo est vltimus finis. Dixi, *secundum rem*, quia beatitudo & vltimus finis differunt ratione. Nam beatitudo nihil aliud dicit, quàm complementum seu perfectionem totius boni. Finis importat præterea rationem causæ, à qua abstrahit beatitudo. Vnde Deus propriè dicitur habere beatitudinem; non tamen vltimum finem. Hæc enim vera est; *Deus est sibi summum bonum, seu beatitudo.* Hæc falsa; *Deus est sibi finis vltimus, seu causa finalis.* Tametsi hæc vera sit; *Deus est nobis finis vltimus*, sicut & summum bonum.

3. SECVNDA CONCLVSIO. Beatitudo diuiditur in obiectiuam & formalem. Ita D. Thomas quæst. 3. art. 1. Obiectiua, est bonum illud, cuius possessione beati efficimur. Formalis, est ipsa possessio illius boni. Simili modo diuidi solet. Finis vltimus in eum, qui dicitur *Finis Qui*; & in eum, qui dicitur *Finis Quo*. Prior est res ipsa, quæ possidetur; posterior, est possessio illius rei. Vide Diuum Thomam ibidem.

Quæres, vtra magis mereatur nomen Beatitudinis, obiectiua an formalis? Respondeo. Formalis. Nam magis propriè reddimur beati ipso vsu seu possessione rei, quàm ipsa re. Ab vsu enim, formaliter & intrinsecè dicimur beati: à re autem, obiectiuè tantum & extrinsecè. Constat autem, formalem denominationem magis propriam esse, quàm extrinsecam, vt patet in simili exemplo. Nam animal magis propriè denominatur sanum, quàm medicina? quia animal formaliter & intrinsecè sanum est: Medicina causaliter tantum, &

extrinsecè. Hinc fit, vt beatitudo formalis à Theologis vocetur vera & essentialis beatitudo, cùm altera sit potius obiectum beatitudinis.

II. QVÆSTIO.

An Beatitudo obiectiua consistat in solo Deo?

1. SEnsus est, quodnam sit illud bonum, cuius possessione beati efficimur? Antiqui Philosophi sic proponunt, Quodnam sit summum bonum? Theologi ferè sic, Quodnam sit obiectum formalis beatitudinis? De hac re disputat D. Thomas quæst. 2. per octo articulos.

2. PRIMA CONCLVSIO. Illud bonum, cuius possessione perfectè efficimur beati, nec sunt diuitiæ, nec honores, nec voluptates, nec vllum bonum creatum. Patet ex dictis, quia illud bonum debet esse tale quod perfectè satiet appetitum nostrum, & excludat omnem defectum ac miseriam: At nullum bonum creatum est tale, quia omne bonum creatum est finitum, cum defectu vlterioris boni, quo appetitus satiari non potest.

3. DICES, Illud bonum satiat appetitum, in quo appetitus quiescit: sed in delectatione animi quiescit (ideo enim delectatio vocatur quies animæ:) Ergo delectatio satiat appetitum. At delectatio est bonum creatum: Ergo aliquod bonum creatum satiat appetitum. Respondeo. Nos

hic agimus de beatitudine obiectiua. Vnde minor propositio sic debet intelligi. Illud bonum satiat appetitum, in quo, tanquam in obiecto, quiescit appetitus. Et hoc sensu vera est, sed minor falsa. Nam appetitus non quiescit in delectatione, tanquam in obiecto, sed tanquam in propria sua actione.

4. DICES 2. Illa delectatio est quoddam bonum & appetibile: Ergo potest esse obiectum voluntatis: Ergo voluntas potest in ea quiescere, tanquam in obiecto. Respondeo. Negatur posterior consequentia. Nam illa delectatio potest quidem esse obiectum voluntatis, cùm sit quoddam bonum, non tamen potest satiare voluntatem, cùm sit bonum finitum, quo aliud maius dari potest.

5. SECVNDA CONCLVSIO. Solus Deus est illud summum bonum, quod perfectè beatos nos efficit. Nam solus ipse perfectè satiat appetitum nostrum, iuxta illud Psalm. 16. 15. *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Et Psalm. 102. 5. *Qui replet in bonis desiderium tuum.* Vnde Augustinus lib. 1. Confess. cap. 1. ait. *Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.*

6. DICES, Appetitus noster finitus est: Ergo finito bono satiari potest. Respondeo. Intrinsecè finitus est, quoad suam entitatem: extrinsecè seu terminatiuè infinitus, quoad obiectum. Hinc fit, vt intrinsecè satiari possit per actionem finitam: extrinsecè; non nisi per obiectum infinitum. Nota, voluntatem, qui est apetitus intellectiuus, de quo sermo est, proportionatam esse intellectui. Cùm ergo intellectus proponit voluntati aliquod bonum finitum, simul etiam ostendit aliquem de-

fectum bonitatis illo bono, ac proinde, superest aliquod maius appetendum. Vnde fit, vt voluntas non solum appetat bonum illud finitum, sed multo magis aliud illud quod maius est.

III. QVÆSTIO.

An Beatitudo formalis consistat in clara visione Dei.

1. DIctum est, Deum esse illud summum bonum, cuius possessione beati efficimur. Nunc quæritur, in quo consistat possessio illius boni? Sunt autem tres actus, de quibus dubitari potest. 1. visio beatifica. 2. amor beatificus. 3. gaudium beatificum. Igitur D. Thomas putat consistere in visione: Scotus in amore: Aureolus in gaudio: Bonauentura in omnibus simul. Nota, Beatitudinem formalem dupliciter spectari posse. 1. quoad perfectum & integrum suum statum. 2. præcisè, quoad naturam & essentiam suam. Priori modo, consistit in omnibus; posteriori, in sola visione. Vtrumque explicandum est.

2. PRIMA CONCLVSIO. Formalis beatitudo, quoad perfectum & integrum suum statum, includit tres actus, visionem Dei, amorem & gaudium. Ratio est, quia si vel vnus illorum abesset, iam beatitudo nõ esset in suo statu connaturali. Ac primo visio abesse non potest, vt omnes fatentur. Nam Scriptura potissimum describit beatitudinem per visionem, vt 1. Corinth. 13. 12. *Videmus nunc per speculum*

ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Et 1. Ioan. 3. 2. *Similes ei erimus, quoniam videbimus eum, ſicuti eſt.* Eodem ſpectat promiſſio Dei ad Moſen facta, Exodi 33. 19. *Ego oſtendam tibi omne bonum*, id eſt, poſt hanc vitam oſtendam tibi meipſum, in quo continetur omne bonum. Oſtendam autem per claram viſionem. Nam in hac vita, *Non poteris videre faciem meam: Non enim videbit me homo, & vivet.* Et infrà: *Poſteriora mea videbis, faciem autem meam videre non poteris.* Secundò, nec amor poteſt abeſſe, quia neceſſariò oritur ex viſione. Tertiò, nec gaudium, quia neceſſariò oritur ex vtroque, & eſt quaſi complementum beatitudinis, de quo Matth. 25. 21. *Intra in gaudium Domini tui.* Et Ioan. 16. 22. *Gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.* Iuxta hanc concluſionem intelligendus eſt Boëthius, cùm ait: *Beatitudinem eſſe ſtatum bonorum omnium aggregatione perfectum.*

3. Nota, hos tres actus dupliciter ſpectari poſſe. 1. vt verſantur circa Deũ abſolutè, quatenus in ſe bonus & perfectus eſt. 2. vt verſantur circa Deũ, quatenus eſt bonum noſtrum, ſeu obiectum noſtræ beatitudinis. v. g. Viſio ſpectatur 1. vt eſt, clara cognitio Dei. 2. vt eſt comprehenſio ſeu poſſeſſio ſummi boni noſtri. Eodem modo duplex eſt amor Dei. Vnus beneuolentiæ, quo amamus Deum, quatenus in ſe bonus eſt: Alter concupiſcentiæ, quo amamus Deum, quatenus nobis bonus eſt. Similiter duplex gaudium: vnum, quo gaudemus ipſum Deum poſſidere infinitum bonum: alterum, quo gaudemus nos poſſidere Deum, tanquam bonum noſtrum; hoc agitur de iſtis actibus poſteriori modo conſideratis. Et qui-

dem amor ac gaudium, si posteriori modo spectentur, pertinet ad virtutem spei; si priori, ad virtutem charitatis. Videinfrà, Tract. 5.

4. Secvnda Conclvsio. Formalis beatitudo, quoad naturam & essentiam suam, consistit in sola visione beatifica, vt docet D. Thomas. Ratio est, quia beatitudo formalis præcisè & essentialiter nihil aliud est, quàm consequutio, & possessio summi boni, vt constat partim ex definitione ipsius superiùs assignata, partim ex illo Mat. 25. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum.* Et Lucæ 10. 25. *Quid faciendo vitam æternam possidebo?* Et 1. Cor. 15. 50. *Caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt.* Et 1. Cor. 9. 24. *Sic currite, vt comprehendatis.* At sola visio habet rationem consecutionis & possessionis, non autem amor & gaudium: Ergo sola visio est beatitudo formalis. Minor probatur, quia amor, vt amor, ex se indifferens est ad bonum possessum & non possessum, & æquè versatur circa bonum absens, quàm præsens: Ergo amor, vt amor, non potest esse possessio summi boni. Confirmatur 1. qu amare diuitias, non est possidere diuitias: Ergo similiter, amare Deum, non est possidere Deum. 2. quia iuxta veriorem sententiam, amor viæ, & amor patriæ, sunt eiusdem speciei: sed amor viæ non est possessio summi boni, vt per se patet: Ergo nec amor patriæ. Multò minus gaudium, quia gaudium supponit possessionem summi boni. Nam ex eo quod beati Deum possident, percipiunt gaudium & delectationem: Ergo gaudium non est ipsa possessio. Si igitur nec amor, nec gaudium, certè visio est.

5. Dices 1. Sicut amor, vt amor, non est possessio rei amatæ; ita visio, vt visio, non est possessio rei visæ, sed tantùm cognitio ipsius: Ergo sicut amor non est beatitudo formalis, ita nec visio. Et confirmatur, quia videre diuitias, non est possidere diuitias: Ergo similiter videre Deum, non est possidere Deum. Respondeo. Si generatim loquamur, verum est quod visio, vt visio, non sit possessio. Habent enim distinctas rationes formales. Nam visio, vt sic, solùm dicit claram cognitionem obiecti visi. Possessio autẽ significat, habere & tenere obiectum eo modo, quo natum est haberi & teneri. Iam verò quia Deus non aliter potest à nobis haberi & teneri, quàm per visionem, ideò fit, vt visio sortiatur nomen & officium possessionis respectu Dei. Vnde idem actus secundum rem, habet duas rationes formales distinctas; vnam claræ visionis, alteram possessionis.

6. Dices 2. Idem dici posset de amore. Respondeo. Non potest, quia amor pertinet ad appetitum, visio ad intellectũ: at appetitus, vt sic, nunquam comprehendit aut possidet suum obiectum appetibile. 1. quia non trahit obiectum ad amantem, sed potiùs tendit in obiectũ. 2. quia nullum est appetibile, quin aptum sit alio modo teneri & possideri, quàm ab appetitu. Intellectus autem & sensus non solùm sunt cognoscitiui, sed etiam apprehensiui suorum obiectorũ. Et quia multa obiecta sunt, quæ aliter teneri & possideri non possunt, quàm per cognitionem, ideò fit, vt cognitio, in tali casu, sortiatur nomen & rationem possessionis. v. g. Lumen non potest aliter à nobis possideri, nisi per visum; nec odor, nisi per olfa-

ctum; nec sapor, nisi per gustum; nec sonus, nisi per auditum. Ita nec Deus, nisi per claram visionem. At nullum exemplum adferri potest, in quo res aliqua possideatur per appetitum. Et ideò appetitui semper coniuncta est alia potentia, cuius est tenere, & possidere obiectum volitum, seu amatum.

7. Dices 3. Summum bonum debet esse vltimum bonum: sed visio Dei non est vltimum bonum, quia ordinatur ad amorem Dei; vnde D. Anselmus lib. 2. Cur Deus homo, cap. 5. ait: *Ordo pernersus est, amare vt intelligas: rectissimus autem est, intelligere vt ames:* Ergo secundum Anselmum, visio ordinatur ad amorem, tanquam ad suum finem: Ergo visio non est finis, sed medium ad finem. Respondeo. Visio duobus modis spectari potest. 1. vt est cognitio obiecti. 2. vt est possessio. Priori modo ordinatur ad amorem beneuolentiæ & concupiscentiæ, tanquam conditio prærequisita. Non enim potest vllo modo amari obiectū, nisi priùs cognitum. Posteriori, debet conferri cum solo amore concupiscentiæ, quia solo amore concupiscentiæ amamus nobis summum bonum, & eius possessionem. In hac autem collatione, visio habet se per modum vltimi finis. Nam amor concupiscentiæ est, quo amamus nobis summum bonum, & possessionem eius, tanquam vltimum finem: Ergo amor concupiscentiæ fertur in illa duo coniunctim, tanquam in finem vltimum. Anselmus loquitur de cognitione priori modo sumpta.

8. Dices 4. Tametsi ita sit, tamen negari non potest, amorem esse posteriorem visione. Respon-

to. Amor viæ est prior visione, amor patriæ est
posterior. Hoc tamen non obstat, quò minus
mor patriæ ordinetur ad visionem, tanquam ad
um finem. Nam finis & media duobus modis
ectari possunt. 1. quatenus media ordinantur
finem acquirendum, & sic priora sunt. 2. qua-
nus ordinantur ad finem iam acquisitum, & sic
sunt esse posteriora, non quidem simpliciter,
d in certo genere. Vtroque tamen modo finis
prior in genere causæ finalis. Quod autem est
irmum in genere causæ finalis, hoc etiam cense-
r vltimum. Nam hæc duo reipsa sunt idem, fi-
s primus, & finis vltimus.

9. Dices 5. Beatitudo est summum bonum: Er-
o consequi beatitudinem, est consequi summum
num: Ergo pertinet ad voluntatem, non ad in-
llectum, quia voluntas versatur circa bonum,
tellectus circa verum. Respondeo. Beatitudo
biectiua est summum bonum, & potest duplici-
r spectari. 1. sub ratione summi boni, & sic est
biectum voluntatis. 2. sub ratione veri & com-
elhensibilis, & sic est obiectum intellectus. Vn-
duæ sunt actiones circa summum bonum, seu
em vltimum: vna voluntatis, quâ quis amat
mmum bonum, & possessionem eius, sub ratio-
boni: altera intellectus, quâ comprehendit &
sidet summum, sub ratione veri & compre-
nsibilis. Idem fit in sensibilibus. Nam actu ap-
titus, desideramus videre colorem sub ratione
ri, seu conuenientis; actu autem visus, com-
elhendimus & possidemus illum, sub ratione
ilbilis.

10. Dices 6, Voluntas per suam actionem perfe-

ctiùs vnitur Deo, quàm intellectus per suá: Ergo beatitudo consistit potiùs in actione voluntatis, quàm intellectus. Antecedens probatur, quia voluntas vnitur Deo immediatè, vt est in ipso. Intellectus autem vnitur Deo mediatè, vt est in specie expressa quæ illum repræsentat. Respondeo. Negatur antecedens. Nam vtraque actio, tam intellectus, quàm voluntatis, immediatè tendit in Deum; nec obstat, quod visio producat verbum mentis, seu speciem expressam, in qua Deus dicitur videri. Nam illa species non tenet se ex parte obiecti, sed ex parte visionis, cuius intrinsecus & immediatus terminus est. Idem fit in amore. Nam etiam producit terminum intrinsecum & immediatum, in quo Deus actualiter amatur. Sicut ergo terminus amoris non obstat, quò minus Deus immediatè ametur; ita nec terminus visionis obstat, quò minus immediatè videatur. Nam vterq; teminus tenet se ex parte actus, non ex parte obiecti. Vnde fit, vt vtraque actio non habeat aliud immediatum obiectum, quàm Deum. Addo, si aliqua differentia quærenda est inter visionem & amorem, visio magis immediatè attingit Deum, quàm amor. Nam visio attingit Deum vt in seipso est; amor autem, vt ab intellectu visus & cognitus est. Vide solutionem sequentis obiectionis.

11. Dices 7. Charitas viæ perfectior est quauis cognitione viæ: Ergo & charitas patriæ, quauis cognitione patriæ: Ergo etiam visione beatifica: Ergo beatitudo potius consistit in actu charitatis, quàm visionis. Respondeo. Actiones intellectus & voluntatis possunt duobus modis spectari. 1. in genere naturæ, quatenus secundum entitatem

ũam eliciuntur à ſuis potentijs. 2. in genere moris, quatenus liberè eliciuntur. Priori modo, actio intellectus eſt perfectior, quàm voluntatis. Nam intellectus per ſe attingit obiectum ſuum, nec ex natura ſua indiget alia potentia, vel operatione prꝙuia, vt poſſit operari circa ſuũ obiectum, & habere illud præſens. Voluntas deficit ab hac perfectione. Indiget enim aliâ potentiâ priùs operante, vt habeat ſibi præſens obiectum, neque per ſe ſufficiens eſt vt faciat ſibi illud præſens. Poſteriori modo, actio voluntatis eſt perfectior, quia voluntas eſt radix libertatis. Itaque charitas viæ, in genere moris, perfectior eſt quauis cognitione viæ. At in patria, non manet genus moris, ſed tantùm naturæ, quia ibi nulla eſt libertas, nec in viſione beatifica, nec in amore beatifico. Et ideò, viſio & amor non poſſunt inter ſe conferri, niſi in genere naturæ, in quo viſio perfectior eſt, quàm amor, vt ex dictis patet.

12. Dices 8. Illud bonum eſt maius & perfectius, cuius oppoſitum eſt maius malum: ſed odium Dei quod opponitur amori, eſt maius malum, quàm carẽtia viſionis beatificæ, quæ opponitur viſioni: Ergo amor Dei eſt maius bonũ, quàm viſio Dei. Aliqui reſpondent, non eſſe ſimilẽ oppoſitionem. Nam amor & odium opponuntur contrariè, viſio, & carentia viſionis, priuatiuè. Mirum igitur non eſſe, ſi odium ſit maius malum, etiamſi amor non ſit maius bonum. Sed iterùm obijci poteſt, quia odium Dei eſt maius malum quàm error circa Deum: At error opponitur viſioni contrariè, ſicut odium amori: Ergo maius bonum eſt amor, quàm viſio. Reſpondeo igitur ex dictis. Si iſta

considerentur præcisè in genere naturæ, maius malum est error, quàm odium. Si in genere moris, peius est odium, quàm error. Reliquæ obiectiones diluentur in sequenti quæstione.

IV. QVÆSTIO.

Quo sensu visio beatifica sit formalis beatitudo.

1. ALIQVI docent, beatitudinem consistere quidem in sola visione, tanquam in radice, non tamen in sola, tanquam in forma & essentia, sed requiri vlteriùs amorem & gaudium. Imò, hæc duo à visione sparari non posse, ne quidem per absolutam Dei potentiam. 1. quia beatus debet habere firmam opinionem se nunquam amissurum amorem Dei, alioqui non esset omninò quietus, sed anxius, & dubius. Illa opinio aut vera, aut falsa est. Si vera, nunquam beatus amittit amorem Dei. Si falsa, non est beatus. 2. auferre alicui amorem Dei, est quædam pœna: sed Deus non potest punire sine culpa, & in beatis non potest esse culpa: Ergo non potest illos punire, auferendo amorem Dei.

2. PRIMA CONCLVSIO. Visio beatifica, per absolutam Dei potentiam, potest conseruari sine amore & gaudio. Est enim actio realiter distincta ab amore & gaudio: Ergo Deus alio influxu conseruat visionem, alio amorem & gaudium: Ergo potest suspendere influxum vnum,

relicto altero: Ergo visio potest conseruari sine amore & gaudio. Argumenta contraria solùm probant non posse id fieri per ordinariam Dei potentiam, quod verissimum est. Nam beatus habet firmam opinionem se nũquam, iuxta ordinariam Dei legem, amissurum amorem Dei. Quæ opinio vera est. Si tamen amitteret per absolutam Dei potentiam, non esset pœna, sed carentia.

3. Secvnda Conclvsio. In sola visione, quatenus est possessio summi boni, consistit forma & essentia beatitudinis, ex qua tamen amor & gaudium, tanquam proproprietates connaturales necessariò sequuntur. Itaque si quis haberet visionem sine amore & gaudio, haberet quidem formam & essentiam beatitudinis, non tamen perfectum & integrum illius statum. Sicut si quis haberet naturam humanam sine naturalibus potentijs & proprietatibus, haberet quidem essentiam hominis, non tamen perfectum & connaturalem illius statum.

4. Dices 1. Si quis haberet visionem sine amore & gaudio, esset capax tristitiæ & miseriæ; Ergo nõ esset verè beatus. Nã vera beatitudo est aggregatio omnium bonorum, ac proinde excludit omnem miseriam & defectum. Respõdeo. Miseria & tristitia non repugnat beatitudini simpliciter, sed secundũ statum ipsius connaturalem. Prior pars patet in Christo, qui fuit verè beatus in hac vita, & tamen habuit dolorem & tristitiam. Et ideò dicitur fuisse simul viator & comprehẽsor: Ergo absolutè non pugnant beatitudo & tristitia in eodem homine. Posterior etiam patet, quia beatitudo, seu visio beatifica ex natura sua talis est, vt ne-

consideretur præcisè in genere naturæ, maius malum est error, quàm odium. Si in genere moris, peius est odium, quàm error. Reliquæ obiectiones diluentur in sequenti quæstione.

IV. QVÆSTIO.

Quo sensu visio beatifica sit formalis beatitudo.

1. ALIQVI docent, beatitudinem consistere quidem in sola visione, tanquam in radice, non tamen in sola, tanquam in forma & essentia, sed requiri vlteriùs amorem & gaudium. Imò, hæc duo à visione sparari non posse, nè quidem per absolutam Dei potentiam. 1. quia beatus debet habere firmam opinionem se nunquam amissurum amorem Dei, alioqui non esset omninò quietus, sed anxius, & dubius. Illa opinio aut vera, aut falsa est. Si vera, nunquam beatus amittit amorem Dei. Si falsa, non est beatus. 2. auferre alicui amorem Dei, est quædam pœna: sed Deus non potest punire sine culpa, & in beatis non potest esse culpa: Ergo non potest illos punire, auferendo amorem Dei.

2. PRIMA CONCLVSIO. Visio beatifica, per absolutam Dei potentiam, potest conseruari sine amore & gaudio. Est enim actio realiter distincta ab amore & gaudio: Ergo Deus alio influxu conseruat visionem, alio amorem & gaudium: Ergo potest suspendere influxum vnum,

relicto altero: Ergo visio potest conseruari sine amore & gaudio. Argumenta contraria solùm probant non posse id fieri per ordinariam Dei potentiam, quod verissimum est. Nam beatus habet firmam opinionem se nũquam, iuxta ordinariam Dei legem, amissurum amorem Dei. Quæ opinio vera est. Si tamen amitteret per absolutam Dei potentiam, non esset pœna, sed carentia.

3. Secvnda Conclvsio. In sola visione, quatenus est possessio summi boni, consistit forma & essentia beatitudinis, ex qua tamen amor & gaudium, tanquam proproprietates connaturales necessariò sequuntur. Itaque si quis haberet visionem sine amore & gaudio, haberet quidem formam & essentiam beatitudinis, non tamen perfectum & integrum illius statum. Sicut si quis haberet naturam humanam sine naturalibus potentijs & proprietatibus, haberet quidem essentiam hominis, non tamen perfectum & connaturalem illius statum.

4. Dices 1. Si quis haberet visionem sine amore & gaudio, esset capax tristitiæ & miseriæ; Ergo nõ esset verè beatus. Nã vera beatitudo est aggregatio omnium bonorum, ac proinde excludit omnem miseriam & defectum. Respõdeo. Miseria & tristitia non repugnat beatitudini simpliciter, sed secundũ statum ipsius connaturalem. Prior pars patet in Christo, qui fuit verè beatus in hac vita, & tamen habuit dolorem & tristitiam. Et ideò dicitur fuisse simul viator & comprehẽsor: Ergo absolutè non pugnant beatitudo & tristitia in eodem homine. Posterior etiam patet, quia beatitudo, seu visio beatifica ex natura sua talis est, vt ne-

cessariò secum trahat amorem & gaudium, & excludat omnem miseriam, nisi miraculosè impediatur, vt in Christo factum est. Fuit enim ingens miraculum, quod esset verè beatus, & simul haberet animam tristem, & corpus passibile. De quo plura in tertia parte. Hinc colligitur quo sensu verum sit quod dicunt Theologi, beatitudinem esse aggregationem omnis boni, & carentiam omnis mali. Hoc enim causaliter verum est, non formaliter. Nam visio beatifica non continet omne bonum formaliter, sed causaliter, quia est radix, ex qua necessariò oritur complementum totius boni, & carentia totius mali.

5. Dices 2. Qui haberet visionem sine amore & gaudio, non haberet appetitum perfectè satiatum, quia adhuc appeteret amorem & gaudium: Non ergo esset beatus. Respondeo, Potest esse ermo de triplici appetitu. 1. de naturali appetitu intellectus, quo naturaliter propendet in cognitionem veri. Hinc esset perfectè satiatus per solam visionem beatificam, quia per illam cognosceret infinitam veritatem, in qua omnis alia veritas eminenter continetur. 2. de naturali appetitu voluntatis, quo naturaliter propendet in bonum, sub ratione boni. Hic eo modo satius esset, quo sequens. 3. de elicito appetitu voluntatis, qui potest esse duplex. Vnus, quo voluntas appetit possidere summum bonum. Hic esset perfectè satiatus, quia per visionem beatificam possideret Deum, qui est summum bonum. Alter, quo voluntas actu amat summum bonum iam possessum. Hic esset impeditus miraculosè, iuxta suppositionem.

6. Dices 3. Visio præcisè sumpta potest consistere

cum macula peccati mortalis: Ergo præcisè ſumpta non poteſt facere beatum. Antecedens patet, quia non implicat, vt aliquis exiſtens in ſtatu peccati mortalis, ſubitò rapiatur ad viſionem Dei, manente macula peccati. Reſpondeo. Aliud eſt quærere, an viſio beatifica ſuperueniens, poſſit conſiſtere cum macula peccati, quę iam antè contracta erat, quod hîc quæritur. Aliud, an viſio beatifica præexiſtens impediat noua peccata, ne contrahantur, vel quod idem eſt, an faciat impeccabilem, quod quæſt. 9. diſputabitur. Dico igitur, maculam antè contractam tolli per viſionem ſuperuenientem, nec poſſe ſimul conſiſtere. Quod dupliciter probo. 1. à poſteriori, quia viſio beatifica non minùs pugnat cũ peccato mortali, quàm gratia habitualis; hęc autem tollit peccatum mortale: Ergo & viſio. Maior patet, quia gratia habitualis præcisè ſumpta, nihil aliud facit, quàm vt homo ſit filius & hæres Dei in ſpe: at viſio facit filium & hæredem in re. 2. à priori, quia macula peccati conſiſtit in priuatione gratiæ; hanc priuationem tollit viſio beatifica: Ergo maculam tollit. Minor probatur, quia priuatio gratiæ, quatenus eſt macula, duo includit. 1. carentiam gratiæ, 2. debitum habendi gratiam. Viſio non tollit carentiam, ſed dubium. Nam debitum habendi gratiam, vel tollitur per ipſam gratiam, vel per aliquid quod eſt præſtantius gratia, cuiuſmodi eſt viſio beatifica, & vnio hypoſtatica. Vide infrà, in materia de iuſtificatione, Tract. 4.

V. QVÆSTIO.

An visio beatifica sit notitia practica, an speculatiua.

1. SCotvs, qui docet Theologiam nostram esse practicam, etiam circa veritates præcipuas, cuiusmodi est, Deum esse trinum & vnum; consequenter idem diceret de visione beatifica. Et ratio est, quia omnis illa cognitio est practica, secũdum Scotum, quæ dirigit praxim, id est, quamcunque rationem, aptam dirigi & regulari: sed visio beatifica est talis, quia mouet voluntatem beati ad amandum Deum, & est regula, seu directio amoris circa Deum: Ergo est practica.

2. Dices. Ergo etiam scientia quâ Deus seipsum cognoscit, erit practica secundum Scotum. Respondeo. Non sequitur, quia voluntas Dei non dirigitur ab illa scientia. 1. quia cùm sit infinitè perfecta, ex se sufficienter directa & regulata est. 2. quia necessariò tẽdit in amorem sui: Ergo non est apta regulari à cognitione, cùm solæ actiones liberæ sint aptæ regulari. Dices: Ergo nec voluntas beatorum est apta regulari, quia etiam necessariò tendit in amorem Dei, ac proinde, visio beatifica non erit practica in beatis. Respõdeo. Scotus negat beatos necessariò amare Deum vi visionis, & ideò consequenter diceret visionem esse practicã, etiamsi concedat scientiam Dei, quâ seipsum intelligit, non esse practicam. Nihilominus sit 9.

cl. Probabilius est quod docet D. Tho.
. visionem beatificam, quatenus beatifi-
crè speculatiuam, non practicam. Ratio
x duobus principijs. Vnum est, quod vi-
eatificet, nisi quatenus terminatur ad es-
iuinam, non autem quatenus termina-
nturas, quia creaturæ non pertinent ad
obiectum nostræ beatitudinis. Quod
n verum est in sententia eorum, qui di-
uras non videri vi visionis beatificæ, sed
ententia aliorum, qui affirmant videri.
ex August. lib. 5. Conf. c. 4. vbi ait: *Bea-*
cit, etiamsi alia omnia sciat: qui verò & te,
non propter illa beatior, sed propter te solũ.
st, quod cognitio practica, secundum
m sententiam, sit illa quæ versatur circa
operabile. Est enim cognitio rei opera-
tenus operabilis est. Vnde sic concludo.
iffica, quatenus beatificat, versatur im-
r ca essentiam diuinam: Ergo non ver-
obiectum operabile: Ergo non est pra-
p eculatiua. Vide alias rationes apud D.
loco citato.
. Visio, quatenus beatificat, dirigit nos
um Deũ: Ergo est practica. Respondeo.
r antecedens, quia solæ actiones liberæ
b.iles, vt dictum est. Amor beatificus
er, sed necessarius, vt infrà ostendam. 2.
omsequentia, quia vt aliqua cognitio sit
non sufficit quod aliquo modo dirigat
amdum, sed necesse est vt versetur circa
operabile, vt passim docẽt Philosophi.

VI. QVÆSTIO.

An visio beatifica sit notitia complexa, an incomplexa.

1. PRIMA CONCLVSIO. Visio beatifica formaliter est notitia incomplexa, virtualiter autem complexa. Ratio est, quia formaliter est simplex & intuitiua cognitio diuinæ essentiæ, quæ tamen æquiualet iudicio compositionis, & non tantùm simplici apprehensioni. Nam beatus per illam visionem iudicat Deum esse bonum, omnipotentem, infinitum, non minus quàm nos viatores multis conceptibus per veram compositionem id iudicamus.

2. Dices. Hoc pugnat cum ijs, quæ præcedenti quæst. dicta sunt. Nam si beatus per visionem beatificam iudicat Deum esse bonum, omnipotentem, infinitum, & sic de cæteris attributis: Ergo etiam iudicat Deum esse finem vltimum, & summè diligendum: Ergo iudicat reliqua omnia esse diligenda propter Deum, & omnia referenda ad honorem Dei. Hoc autem iudiciũ est practicum: Ergo visio beatifica est notitia practica, quod præcedenti quæst. negatum est. Resp. Negatur prima consequentia. Nam iudiciũ illud quo beatus iudicat de attributis diuinis, est iudicium visionis beatificantis, ac proinde speculatiuũ. Alterum verò, quo iudicat Deum esse summè diligendum, & omnia ad ipsius honorem referenda, non est iudicium visionis beatificantis, quia non est iudi-

cium de essentia diuina, vel attributis eius, prout in se sunt, sed de actu dilectionis circa Deum. Potest autem duobus modis spectari hoc iudicium. Primò, quatenus iudicat Deum esse diligendum amore beatifico, quo reuerà diligitur; & sic non videtur esse iudicium practicum, quia amor beatificus, cùm non sit liber, sed necessarius, non videtur practicè dirigi posse. Secundò, quatenus iudicat alias actiones omnes quæ liberè fiunt, ad vltimum finem referendas esse. Et hoc modo, est quidem iudicium practicum, non tamen visionis beatificantis, vt beatificans est.

3. Quæres, An visio beatifica contineat plura iudicia, quibus iudicet de pluribus Dei attributis? an verò contineat vnum tantùm, quo simul iudicet de omnibus? Aliqui recentiores putant continere plura iudicia. Addunt tamen beatitudinem formaliter consistere in eo iudicio quo iudicat Deum esse bonum, non autem in alijs iudicijs quibus iudicat de alijs attributis. Sed non rectè. Sit ergo

4. Secvnda Concl. Iudicium visionis beatificæ reipsa est vnum ac simplex, tum ex parte intellectus iudicantis, tum ex parte obiecti iudicati. Ratio est, quia beati vident essentiam & attributa diuina clarè & intuitiuè sicut à parte rei sunt: at à parte rei est vna simpliciſſima, & indistincta entitas: Ergo beati vident vnam simpliciſſimam & indistinctam entitatem: Ergo actus visionis est vnus ac simplex ex parte obiecti, ac proinde etiam in se. Et confirmatur, quia à parte rei non est aliud sapientia diuina, aliud iustitia, aliud potentia: Ergo beatus nec apprehendit, nec iudicat illa, tanquam distincta, sed vno simplici actu apprehendit & iu-

dicat, tanquam rem vnam ac ſimplicem.

5. Dices. Non videtur hoc ſequi, quia licet attributa diuina non diſtinguantur à parte rei, poſſunt tamen apprehendi diſtinctis conceptibus. Nos enim in hac vita ſic apprehendimus. Cur non ſimiliter beatum in cœlo? Reſpondeo Eſt diſpar ratio. Nam beati apprehendunt illa clarè & intuitiuè, ſicut à parte rei ſunt. Nos in hac vita, obſcurè, & abſtractiuè, ſicut relucent in diſtinctis creaturis. De hac re dixi in prima parte, Tract. 1. cap. 4. de attributis diuinis.

VII QVÆSTIO.

An Beatus poſſit ceſſare à viſione beatifica.

1. HÆc ceſſatio deberet fieri alterutro modo: vel quia deficeret potentia videndi Deum ex parte intellectus, vel quia beatus, etiamſi non deficeret potentia videndi, non vellet tamen amplius videre Deum, ſed ſuſpendere actum viſionis. Poteſt ergo duplex eſſe quæſtio. 1. an beatus poſſit ceſſare priori modo. 2. an poſteriori.

2. PRIMA CONCLVSIO. Beatus non poteſt ceſſare ab actu viſionis beatificæ propter defectum potentiæ videndi. Ratio eſt, quia potentia videndi, in hoc caſu, eſt intellectus illuſtratus lumine gloriæ. At nec intellectus, nec lumen gloriæ, naturâ ſuâ poteſt deficere, quia vtrumq; naturâ ſuâ incorruptibile eſt, nec aliter corrumpi poteſt, quàm An-

gelus

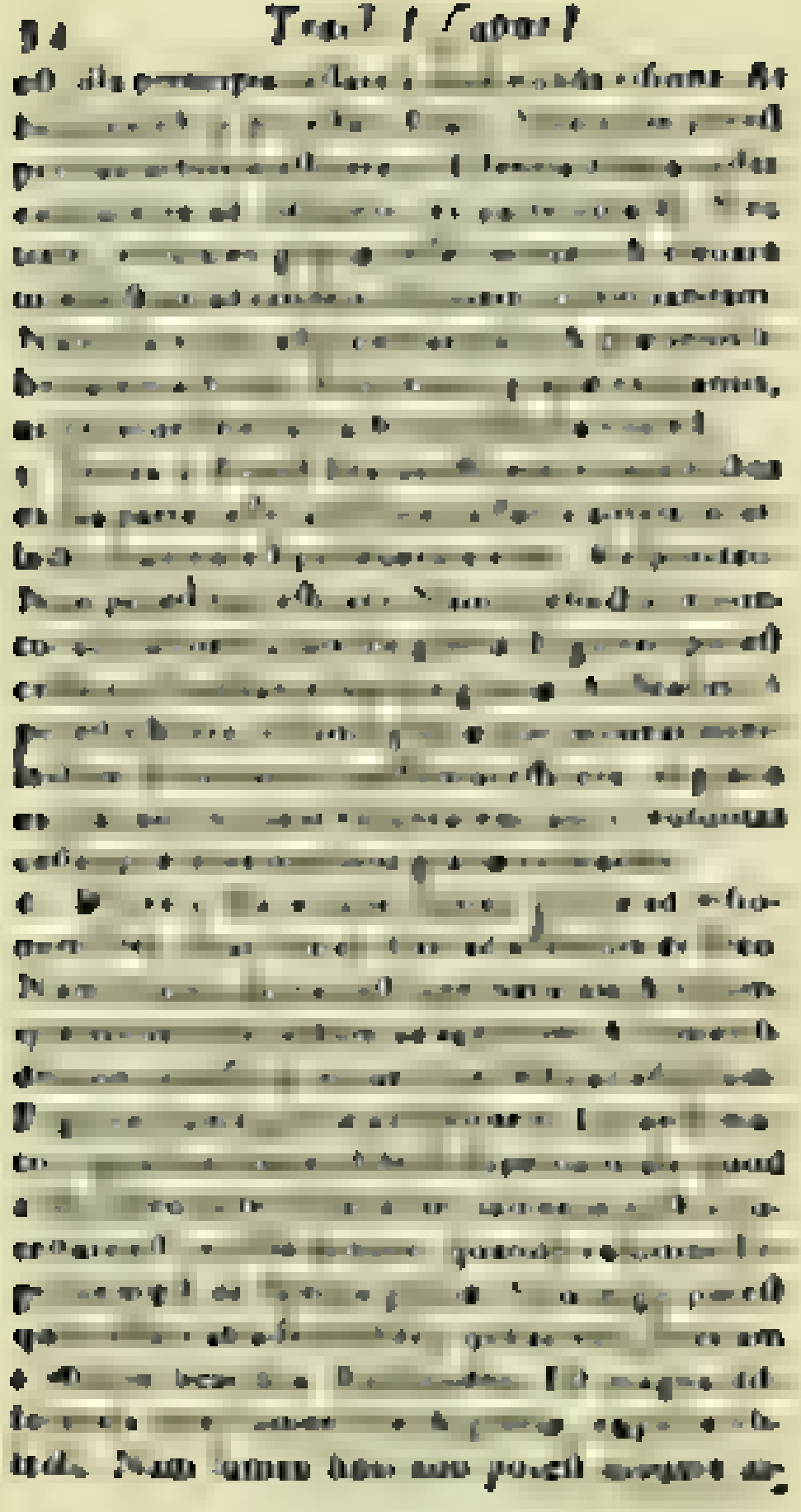

tellectum ad aſſentiendum, nisi dependenter à ſpeciebus rerum creatarum, quæ obſcurè repræſentant myſteria fidei. Hæ autem ſpecies, in ſuo vſu, ſubiectæ ſunt arbitrio voluntatis. Vnde fit, vt etiam lumen fidei ſubiectum illi ſit. At lumen gloriæ non dependet à ſpeciebus, ſed ab eſſentia diuina, quæ loco ſpeciei concurrit ad viſionem. Hic autem concurſus eſſentiæ diuinæ non eſt ſubiectus arbitrio noſtro, ac proinde nec lumen gloriæ. Poteſt igitur aliquis pro ſuo arbitrio ceſſare ab aſſenſu fidei, non autem à viſione beatifica.

VIII. QVÆSTIO.

An Beatus poſſit ceſſare ab amore Dei?

1. SEXTVS eſt, an Beatus, manente viſione beatifica, poſſit ceſſare ab amore Dei? Negat D. Thom. quæſt. 4. art. 4. Rationem inſinuat quæſt. 2. art. 4. quia nullus poteſt ceſſare ab obiecto, nisi vel in obiecto, vel in ipſo actuali exercitio circa obiectum, occurrat aliqua ratio mali. At nulla occurrit in amore Dei, clarè viſi. Ergo nullus poteſt ceſſare ab amore Dei, clarè viſi. Et confirmatur, quia vbi nulla apparet ratio mali, ibi nihil apparet niſi bonum, ſub ratione boni. At nemo poteſt refugere bonum, ſub ratione boni, ſicut nemo poteſt ſibi optare malum, ſub ratione mali. Pro maiori explicatione.

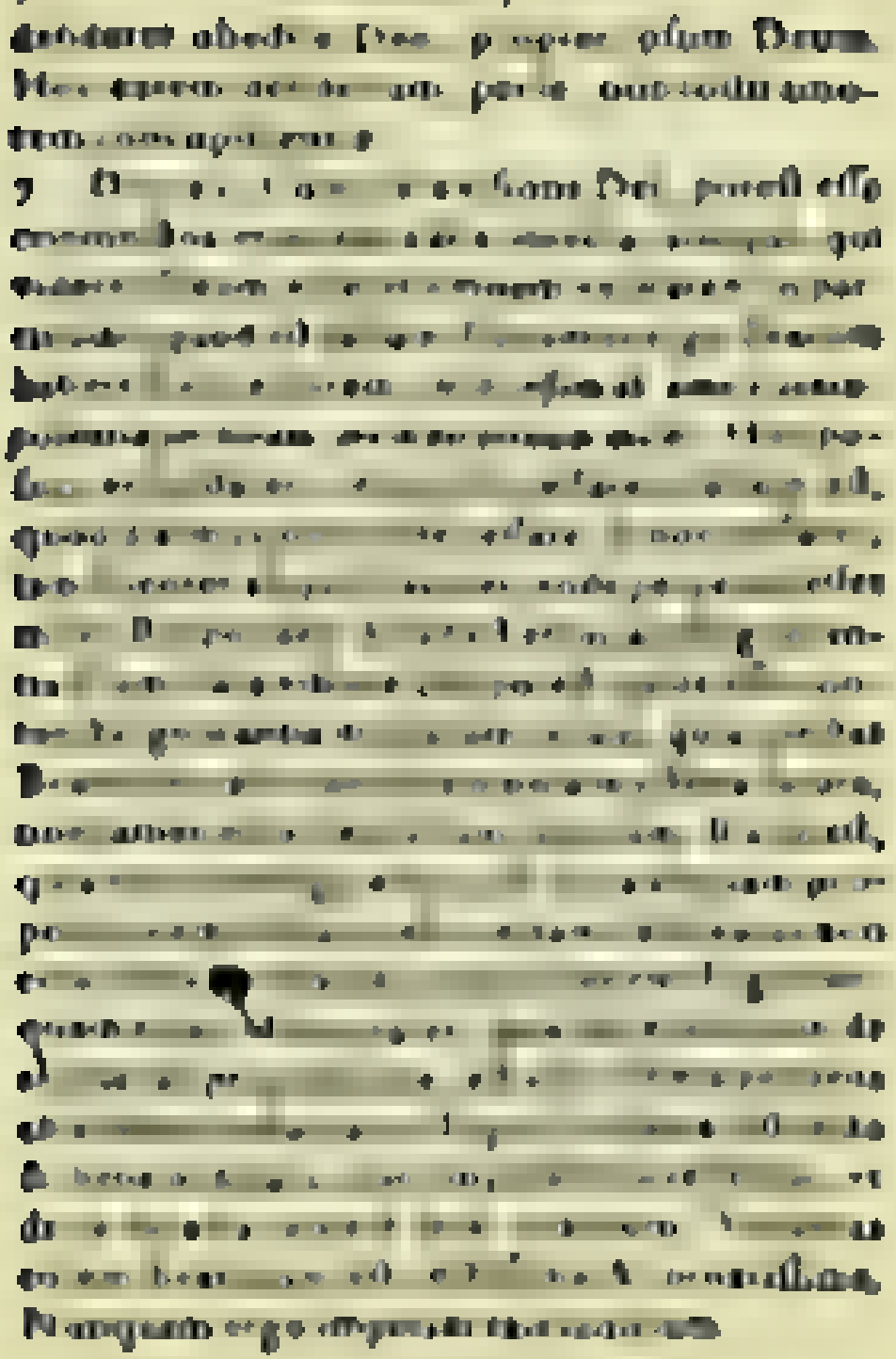

IX. QVÆSTIO.

An ſola viſio beatifica faciat Beatum impeccabilem?

1. CONSTAT Beatum eſſe impeccabilem. Nam ſi poſſet peccare, poſſet eũ amittere beatitudinem, & ſic beatitudo non eſſet vita æterna quod eſt contra Scripturam Quæſtio eſt, vnde proueniat impeccabilitas? an ex ſola viſione, an amande D Thomas quæſt 4. art. 4 docet prouenire ex ſola viſione. Scotus ex decreto Dei, quo ſtatuit non concurrere ad actum peccati, & dare tantam gratiam, vt voluntas Beati neceſſario determinetur ad benè agendum. Nos iuxta mentem ſententiam D Thomæ. Igitur.

2. Nota, dupliciter intelligi poſſe, impotentiam peccandi prouenire ex viſione beatifica. Primo, mediatè, quia ſcilicet ex viſione neceſſariò ſequitur amor circa Deum. Hic autem amor impedit peccatum. Secundò, immediatè, quia ipſa viſio, etiam ſecluſo per miraculum amore, facit Beatum impeccabilem. De vtroque ſenſu diſputandum eſt.

3. PRIMA CONCLVSIO. Certum eſt, ex ipſa viſione beatifica, non ſolùm mediatè, prouenire impotentiam peccandi. Ratio eſt, quia poſita viſione, neceſſariò ſequitur amor circa Deum, à quo Beatus ceſſare non poteſt, vt dictum eſt. At cum actuali amore, non poteſt conſiſtere peccatum actuale.

nihil poteſt appetere, niſi ſub ratione boni. At bonitas Dei non includitur eſſentialiter in aliquo bono particulari, quod beatus poteſt appetere: & ideo poteſt aliquid appetere, non referendo ad bonitatem Dei.

6. Videtur tamen ratio D. Thomæ eſſe bona, ſi explicetur hoc modo. Bonitas Dei potentior eſt ad movendam voluntatem beati, quàm bonum ſit commune ad movendam voluntatem viatoris. Quia bonitas Dei eſt abſoluta bonum in communi, abſtrahit à finito & infinito: bonitas Dei clarè & intuitivè videtur à beato: bonum in communi, obſcurè & abſtractivè cognoſcitur à viatore. Item bonitas Dei continet eminenter omnia alia bona particularia: bonum in communi, non continet illa eminenter, ſed tantùm imperfectè, ſicut genus continet ſpecies. Hinc fit, omnia alia bona particularia perfectiori modo eſſe in Deo, quàm in ſeipſis: et imperfectiori modo in ratione boni communis, quàm in ſeipſis. Nunc ita concludo. Bonitas Dei, multis modis, potentior & efficacior eſt ad movendam voluntatem beati, quàm bonum in communi ad movendam voluntatem viatoris, ut explicatum eſt. Ergo ſi bonum in communi poteſt efficere, ut voluntas nihil appetat, niſi in ordine ad bonum in communi, multo magis bonitas Dei poteſt efficere, ut beatus nihil appetat, niſi in ordine ad Deum: & proinde, ut nunquam peccet. Hoc autem eſſet bonitas Dei, quatenus per viſionem beatificam clarè & intuitivè cognoſcitur. Ergo ratio beatificandi eſt ut beatum impeccabilem. Atque hæc eſt prima ratio concluſionis.

in vltimum finem.

nem defectum intellectus: Ergo facit voluntatem impeccabilem. Minor patet, quia qui clarè videt Deum, videt omnia, quæ ad ipsum pertinent. Ergo videt omnia agibilia & circunstantias agibilium: Ergo nullum habet defectum ex parte intellectus. Ergo non potest peccare. Hæc tamen ratio non convincit. Primò, quia supponit beatum, quia videt Deum, videre etiam creaturas in Deo, quod multi negant, vt in prima parte ostensum est. Secundo, supponit voluntatem non posse peccare, nisi existente defectu in intellecto, quod falsum est. Potest enim peccare ex malitia, vt dicam in tractatu de peccatis.

X. QVÆSTIO.

An homo habeat naturalem appetitum innatum ad beatitudinem, seu visionem beatificam?

1. DVPLEX est appetitus naturalis, vnus innatus, alter elicitus. Innatus nihil aliud est, quàm naturalis quædam propensio seu inclinatio. Elicitus est actio, quâ voluntas aut appetitus sensitiuus aliquid appetit. De hoc agam sequenti quæstione. Innatus, de quo nunc agimus, iterum duplex est. Vnus fundatur in naturali potentia actiua, & est naturalis inclinatio ad aliquid agendum. Alter fundatur in naturali potentia passiua, & est naturalis inclinatio ad aliquid patiendum seu recipiendum. Est ergo quæstio, an in homine,

lis, secus si non habet.

ea primo elevari ad certum, vt sic apta sit producere visionem beatificam.

3. Dices, Tametsi intellectus per lumen gloriæ elevetur ad altiorem ordinem, tamen ipsa etiam per suam virtutem naturalem actiuè concurrit ad visionem beatificam eliciendã. Aliqui hoc negant asserentes illum concurrere per potentiam actiuam obedientialem Seu dicunt concurrere per potentiam seu virtutem naturalem. Illa ipsa tamen virtus nihil potest efficere, nisi ad altiorem elevata & translata sit.

4. Hinc facilè probatur posteriori per conclusionis Nam si intellectus non h[illegible] naturalem potentiam actiuam ad eliciendam visionem, non habet etiam naturalem passiuam ad eandem recipiendam. Sequela patet ex axiomate Aristotelis, quòd vnicuique potentiæ naturali passiuæ, debet respondere aliqua potentia naturalis actiua, à qua in actum reducatur Ergo si non datur naturalis potentia actiua ad visionem eliciendam, non datur etiam naturalis passiua ad eandem recipiendam.

5. Dices, Hoc axioma Aristotelis videtur esse falsum, quia materia prima habet potentiã naturalem passiuam ad recipiendam animam rationalem, & tamen non datur potentia naturalis actiua quæ producat animam rationalem in materia Respondeo. In materia prima datur solum potentia naturalis recepti[illegible] animæ rationalis non autem eductiua. Et ideo datur naturalis actiua, quæ animam coniungat cum materia, non tamen quæ illam producat Vbi nota, dupliciter esse potentiam naturalem passiuam in materia, educitiuam & re-

la disposicione.

poſſit eſſe vlli actui alio, et prorſus naturaliter eſſet gratus Deo, & haec Deo per adoptionem, quod eſt abſurdum.

7 Secundo Concedo Intellectum noſtrum non habere naturalem appetitum ſeu propenſionem ad viſionem beatificam vel videndam, vel recipiendam ſequitur ex dictis, quod naturalis propenſio ad agendum fundatur in naturali potentia actiua & habitus naturalis propenſio ad recipiendum fundatur in naturali potentia paſſiua. At noſter intellectus non habet naturalem potentiam actiuam aut paſſiuam, reſpectu viſionis beatificae Ergo nec appetitum ſeu propenſionem naturalem quae in illis fundatur

8. Dicunt D Augustinus in lib de praedeſtinatione ſanctorum, capit 3 ſic ait, *Poſſe habere fidem & charitatem, eſt naturae hominum habere enim fidem & charitatem, gratiae eſt fidelium* Ergo, ſecundum Auguſtinum habemus naturalem potentiam paſſiuam ad fidem & charitatem, ac proinde etiam ad viſionem beatificam Reſpondeo Auguſtinum confirmat noſtrum ſententiam Nam cùm ait, habere fidem & charitatem per gratiam, ſatis inſinuat, non habere per naturam Rurſum, cùm ait, omnes poſſe habere fidem & charitatem per naturam, non excludit naturalem ſecundum propenſionem innatam naturalem, ſed ſecundum potentiam obedentialem, vt ipſe explicat in de Genesi ad litteram, ca 37. vbi docet naturam duplicater ipſam poſſe dici vt habetur *obſtinatam* ſuam & propenſionem naturalem *vel obſtinatam poſſe naturae* Igitur illa ipſius verba, *poſſe habere fidem & charitatem, eſt naturae hominum*, intelligi

ſanam cognitione totius veritatis naturaliter cognoſcibilis, tam creatæ, quàm increatæ, ſimul tempore. Sed tamen, quia naturaliter hæc non poteſt, vt intellectus noſter, vno eodemque tempore, actu cognoſcat omnes veritates naturaliter cognoſcibiles; ſicut etiam naturaliter hæc non poteſt, vt materia prima vno eodémque tempore recipiat omnes formas naturaliter introducibiles, ideò dicimus, intellectum naturaliter non poſſe ſanam ſua cognitione naturali. Poteſt tamen ſanari viſione beatifica, non quod ad illam naturaliter propendeat, ſed quia in illa eminenter continentur omnes cognitiones naturales, ad quas propendet.

XI. QVÆSTIO.

An homo habeat naturalem appetitum elicitum circa viſionem beatificam?

APPETITVS elicitus differt ab innato: quia innatus eſt propenſio quædam naturæ, quam omnes habent in ſuum finem & bonum. Elicitus verò actus eſt ipſius potentiæ appetentis, circa bonum prius cognitum: & innatus dicitur naturalis, quia ipſam naturam neceſſariò comitatur, & ex ea quaſi profluit. Elicitus verò, dicitur naturalis duplici reſpectu: 1. quia non eſt ſupernaturalis. 2. quia non eſt liber, ſed neceſſarius, ſive quoad ſpecificationem tantùm, ſive etiam quoad exercitium.

De hoc fuit quæstio. Et quod quidam voluerunt probare per hoc quod dicitur Matth. 5. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Et videtur quod non.

1 Parall. Cap. 16. Quando enim dicitur aliquid esse bonum, non potest intelligi quod sit bonum, nisi intelligatur esse aliquid bonum. Sed nullus videtur esse pauper, quin aliquid habeat. Ergo videtur quod nullus pauper sit beatus.

2 Parall. Cap. 9. Quando enim dicitur aliquid esse bonum, non potest intelligi quod sit bonum, nisi intelligatur esse aliquid bonum. Sed nullus videtur esse pauper, quin aliquid habeat. Ergo videtur quod nullus pauper sit beatus.

3 Parall. Cap. 12. Quando enim dicitur aliquid esse bonum, non potest intelligi quod sit bonum, nisi intelligatur esse aliquid bonum. Sed nullus videtur esse pauper, quin aliquid habeat. Ergo videtur quod nullus pauper sit beatus.

XII QVÆSTIO

An aliqua anima iam adepta sit beatitudinem?

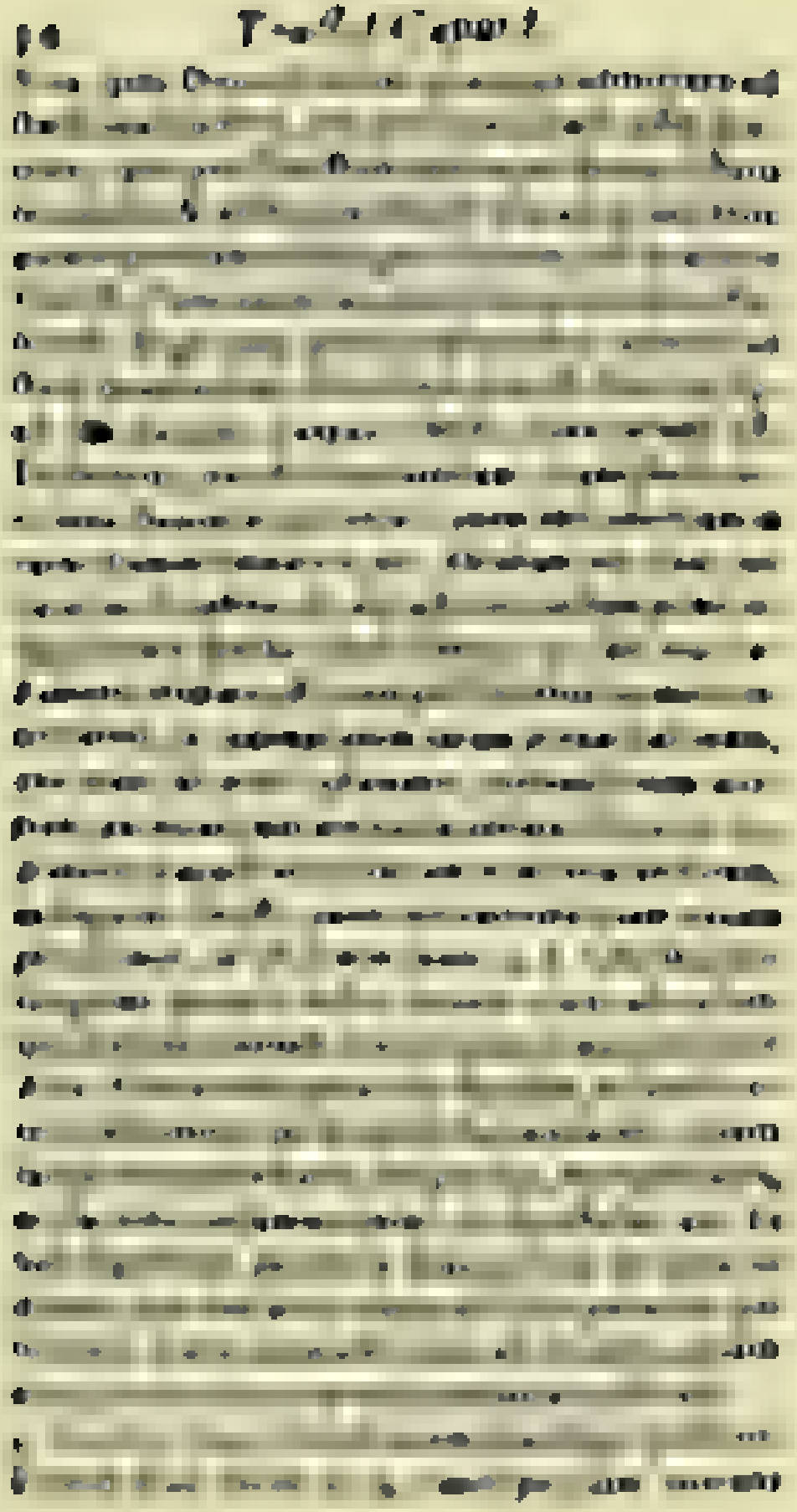

dormunt, Enoch & Heliam translatos fuisse in cœlum, non inde sequeretur, confestim fuisse præmium beatitudinis, quod in clara Dei visione consistit. Quamquam factum est, translatos fuisse in cœlum, ubi beatorum sedes manet. Nam nemo dubitaverit, quin Christus, in illum locum ingressus est, unde illud Habacuc 3. *Egressus es in salutem populi tui, salva unctos tuos.*

7 Quæres, quo ergo translatus sit Adam post peccatum, in paradisum terrestrem, ex quo Adæ hoc expulsio fuit? Dicunt D. Thomas 1. p. quæst. 97. art. 1. ad 1. Adam, quamvis in paradisum terrestrem, ubi *Helias postea mansit usque ad adventum Antichristi*, qui creditur paradisum illum tempore diluvij fuisse obrutum & destructum, dicunt eum in alio quodam amœno loco versari. Nihil certum est. Hoc unum constat, non fuisse raptum in cœlum beatorum, de quo nobis quæstio est. Nam illud fuit celatum propter peccatum Adami, usque ad Christi mortem & passionem, ut dictum patet. Nec mirum videri debet, non fuisse raptum, in quo omnia nostra fuit Malorum gratiarum. Neque nos fefellit. At non tacetur Apostolus ad triplo, relicto se, in corpore, an extra corpus, raptum esse in paradisum? 2. Corinth. 12. 4. Annon tacetur. Sufficiebat, omnes vocatos esse, quo loco Moses sepultus est. Deut. 34. 6. Et dixerunt, quia omnia scripta sunt, et quo loco translatus fuerit raptum tempestas, reversus ad locum Regem Israël. Equidem tam diserte non legi. Dicunt sic. Et ascendit Elias per turbinem in cœlum. Quod in cœlum vectus est, non addunt. Ego id sequor, ubi æquum & quo patuit, recipimus in his & similibus

reſpectum eſſe à Deo, non receptura corpora, niſi in fine mundi quando omnes ſimul recepturæ ſunt Tertull. nihilominus dare illi eſſe ſingulas ſtolas albas, id eſt, eſſentialem beatitudinem quæ in viſione Dei conſiſtit Hunc tenet communis Theologorum, duas eſſe ſtolas beatorum, quarum una ſignificat gloriam animæ, altera gloriam corporis Petrum dari ſummum poſſe hanc vitam, poſteriorem differri in diem reſurrectionis Itaque animas martyrum, nunc quidem beatas eſſe, & cum Chriſto in cælo regnare, non tamen accepturas ſua corpora gloriosa, niſi in die judicii Et hoc eſt, quod ait Bernardus Serm. 3. de omnibus ſanctis, *nunc quidem accepiſſe ſingulas ſtolas, ſed nondum veſtes duplicatas, donec & nos veſtiamur* Manet tamen aliqua difficultas, quod per altare intelligatur Apoſtolus intelligi Chriſtum, ſub quo dicantur eſſe animæ martyrum, tum quia dignitate & gloria ſunt illo inferiores, tum etiam, quia illos patrocinio & directione victoriam recolerunt, eamque accepta illi referunt. Alii aliter interpretantur. Vide Ribeiram in illum locum, & Bellarminum lib. 1. de Sanctis cap. 11. in fine

11 Secundò obijcitur illa parabola Matth. 20. 8. *Cum ſero factum eſſet, dixit Dominus vineæ Procuratori ſuo, voca operarios, & redde illis mercedem* Hic inter operarios dari mercedem ad veſperam. At per veſperam intelligitur reſurrectio mortuorum, ſeu conſummatio ſeculi Ergo ſancti, qui per operarios intelliguntur, tunc demum accipient mercedem Ergo non ſtatim poſt hanc vitam beati ſunt Reſpondeo In parabolis ſpectari debet ſcopus, non circumſtantia Scopus autem hujus

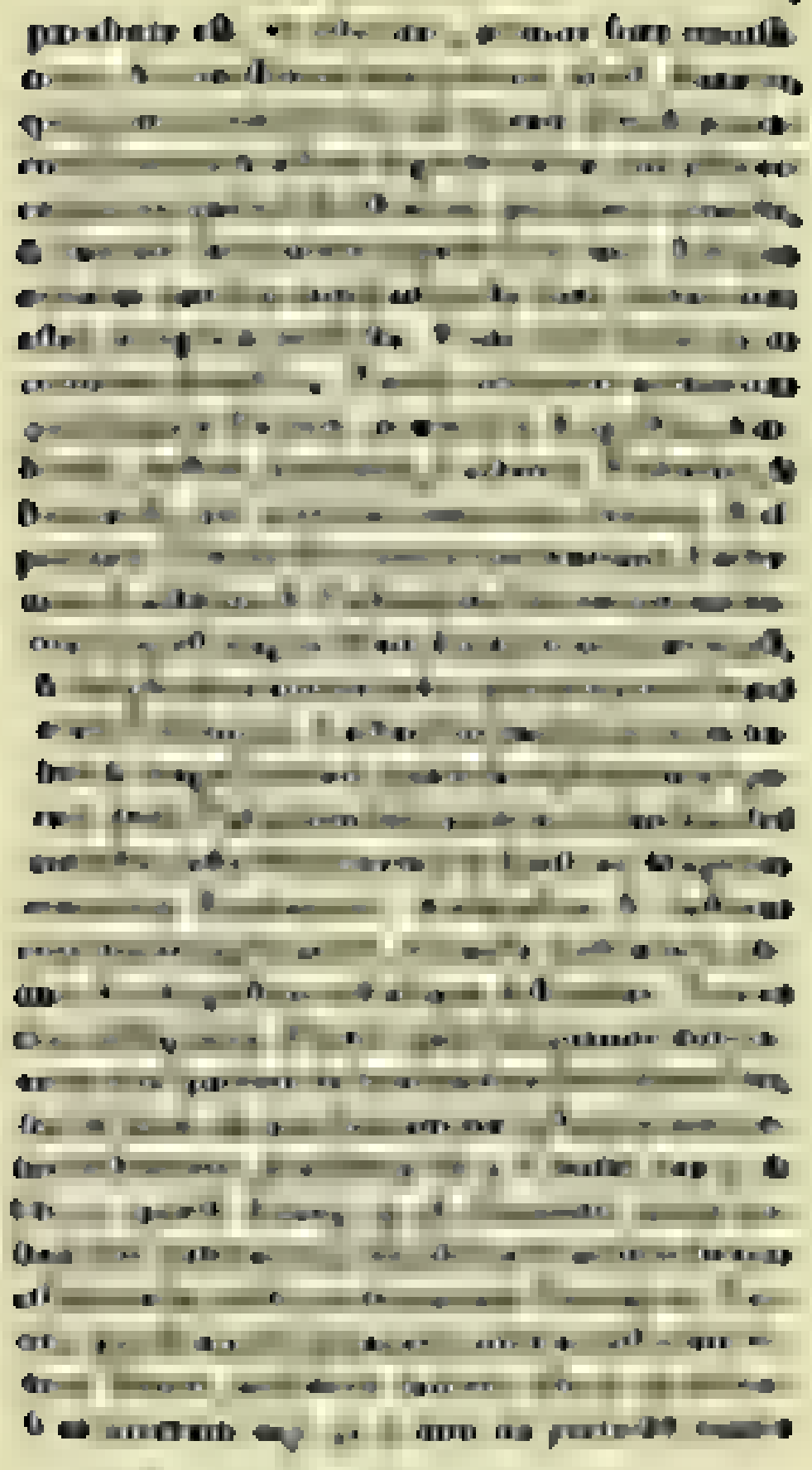

[illegible]

3. contra hæreſes, V. Auguſt. Auguſt. 8. Trinitate cap. 4.

14 Quarta concluſio. Primum non ſolent diſtinguere, nisi facta examine de ordine ad ſecundum de hoc examen de ordine ad ſecundum. Ergo tantum poſita diſtinctione tertiæ primæ. Reſpondeo Dupliciter eſt ordinatum. Alterum particulare poſt hanc vitam, in quo datur primum ſimul alterum generale in quo eſt, in quo debetur primum corpori. Hoc patet, illud patuit.

XIII. QVÆSTIO.

An anima ſint futura beatior reſumptis corporibus?

1. Aliqui putant fore beatiorem animam, ut Magiſter in q. 4. D. Thomas, Bonaventura, Richardus, Marſilius ibidem, & D. Auguſtinus loco paulò antè citatus. Alexander, D. Thomas in 1. quæſt. 4. artic. 5. Durandus & Paludanus q. 4.

2. Prima Concluſio. Certum & fidei bonum eſt, quod anima Dei videbit eſſentiam, nec erit illa unquam beatior, nec videbit, poſt reſumptum corpus, id eſt, Anima beata, nec plus videbit Deum, reſumpto corpore, nec plura videbit in Deo, quàm nunc videt. Prior pars probatur, quia nullo non agente naturali aliquando poteſt cognatus & connaturalis effectus non produci. Anima ſeparata naturaliter reſtituitur

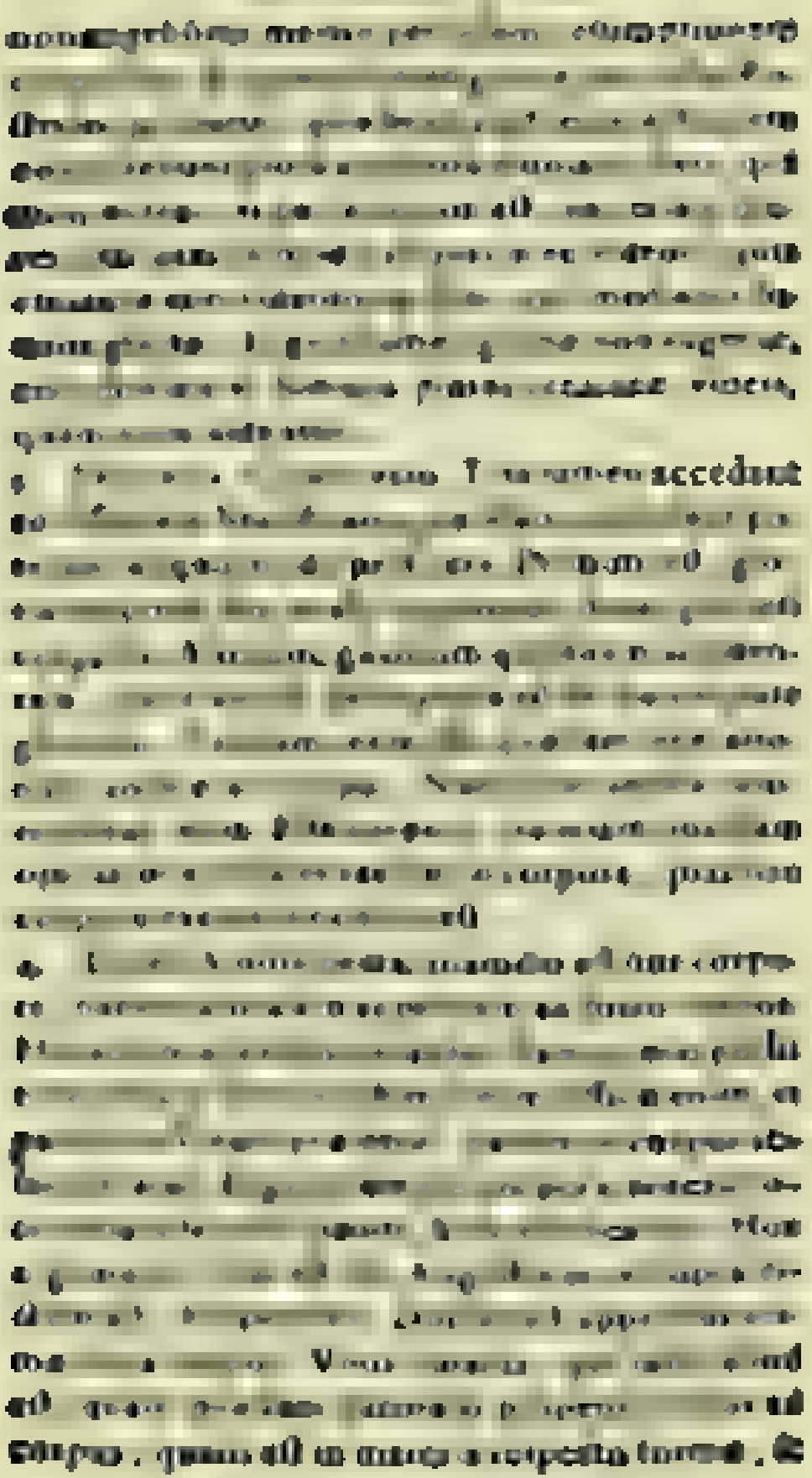

informare ſpectatum materiam. Alter elicitus, qui nullus eſt alius, quàm actus voluntatis, quo deſiderat coniungi tali corpori. Præterea non poteſt retardare viſionem Dei. Nam viſio neceſſario commenſuratur lumini gloriæ, vt in prima parte dictum eſt, ac proinde neceſſario tam intenſa eſt, quam intenſum eſt lumen gloriæ. At appetitus naturæ non eſt, vt lumen gloriæ ſit magis vel minùs intenſum. Ergo nec eſſicit, vt viſio ſit magis vel minus intenſa. Nec poſſet poteſt retardare propter eandem cauſam. Nam actus illa, quo anima deſiderat coniungi corpori, cùm ſit actus liberè à voluntate elicitus, non poteſt quidem lumen gloriæ, quo prædictorum poteſt efficere, vt viſio ſit remiſſior. Nam intenſio & remiſſio lumenis gloriæ ac viſionis beatificæ, non pendet ex libera voluntate viatoris Dei, ſed ab vnica cauſa, à qua merita huius vitæ. Et penderet à libera voluntate, certè non eſſet beatus qui liberè & ſponte vellet Deum tanta videre & amare, quia poſſet magis vnumquemque præſtare.

CAPVT II.

De libero Arbitrio.

Videamus nunc liberum Arbitrium, & etiam ipsius, nihil aliud significare quam libertatem voluntatis seu voluntarium in agendo liberum. Hoc igitur est considerandum quando loquendi. Nam cum quaerimus, an homo habeat liberum arbitrium hoc modo quaerimus, an voluntas hominis agendo sit libera. Hoc potest quaeri. Cum enim voluntas vocetur liberum arbitrium, & liberum arbitrium vocetur libertas voluntatis, & quandoque libertas voluntatis vocetur arbitrium voluntatis, quando quaeritur, an voluntas sit libera, dependet ab eo, quid per liberum arbitrium intelligatur. Et ab eo maxime pertendet determinatio. Quia voluntas in parentibus nostris, in patria non erat tam libera, quam nunc. Et ut videtur tantum circa finem. Ideo videndum est, quid per liberum arbitrium habeat significari, & in quibus modis umpediatur liberum arbitrium.

I. QVAESTIO

Cur voluntas vocetur Liberum Arbitrium?

conclus. sed potest, audire omnem sententiam, agere & discernere quidquid velit etiam pe-
riphrasi quadam gubernatorem rectorem Regis
Sedemque gratiae [illegible] dicunt arbitrium ratio-
nale [illegible] gubernans concionis,
quod ab intellectu datur voluntati tale esse vt
non cogat eam ratione [illegible] sed plane voluntatem,
aut [illegible] potest agere, quod velit.
De hac peripatus explicamus liberatum arbitrium.

4. Alio modo potest voluntas vocari liberum ar-
bitrium [illegible] Nam liberum quod
ad liberum voluntatis est quasi liberum quod-
dam quo voluntas vtitur ex proprio libere am-
plectendo & hoc sensu vulgo dicitur homo
liber & homo [illegible] id est homo
non potestate [illegible] quo
dispositum potest [illegible] & hoc
libertas est quod est [illegible]
voluntatis & hominis quo [illegible]
quo vtitur ad [illegible] id est ad gubernandum
voluntatem, vt explicatum est.

II QVÆSTIO

An quæ liberum vocetur voluntas libera, seu liberum arbitrium?

1. TRIPLEX est liberum et potest dici Theo-
logo [illegible] quæ pertinent ad homi-
nem & actiones. Actus gratiæ, qui liber est à

ſpectem actus, quando ex duobus poteſt hoc aut illud facere, prout vult.

4. Vnaquæque libertas, tam ea, quæ eſt à conſtrictione, quàm quæ eſt à neceſſitate, communi libero arbitrio, ſeu liberæ hominis voluntati. Differunt autem iſtæ duæ libertates triplicater. Primo, quod prior communis ſit homini cum beſtiis. Nam & beſtia ex malitia eſt ombratum liberæ à conſtrictione. Multa enim ſponte agunt, & non coacte. Poſtrema eſt illi communis cum Deo & Angelis, qui non ſolùm ſponte agunt, ſed in malitia ſua liberi ſunt, vt non neceſſario determinentur ad vnum eorum ad ſpectem actus, ſed ad vtrumque partem ſint indifferentes. De hac libertate intelligitur illud Eccleſiaſt. 15. 4. *Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit eum in manu conſilij ſui. Addidit mandata & præcepta ad ſeruandam voluntatem ſuam, conſummauit Appoſuit ibi aquam & ignem, ad quod voluerit, porriges manum. Ante hominem vita & mors, bonum & malum quod placuerit ei, dabitur ei.* Vides ergo in ea ſpecie libertatis neceſſitatem, his verbis, *Deus reliquit hominem in manu conſilij ſui.* Et quia ea libertas duplex eſt, vt dixi altera contradictionis, altera contrarietatis, vtrique aſſignatur exemplum. Nam ad libertatem contradictionis pertinet, ſeruare & non ſeruare præcepta: ad libertatem contrarietatis eligere bonum aut malum, aquam aut ignem, vitam aut mortem.

5. Secundo dixerim, quia voluntas quatenus eſt liberæ conſtrictionis, dicitur agens naturæ: quatenus verò eſt liberæ neceſſitatis, dicitur agens liberum. Hoc enim modo intelligendum D. Thomas

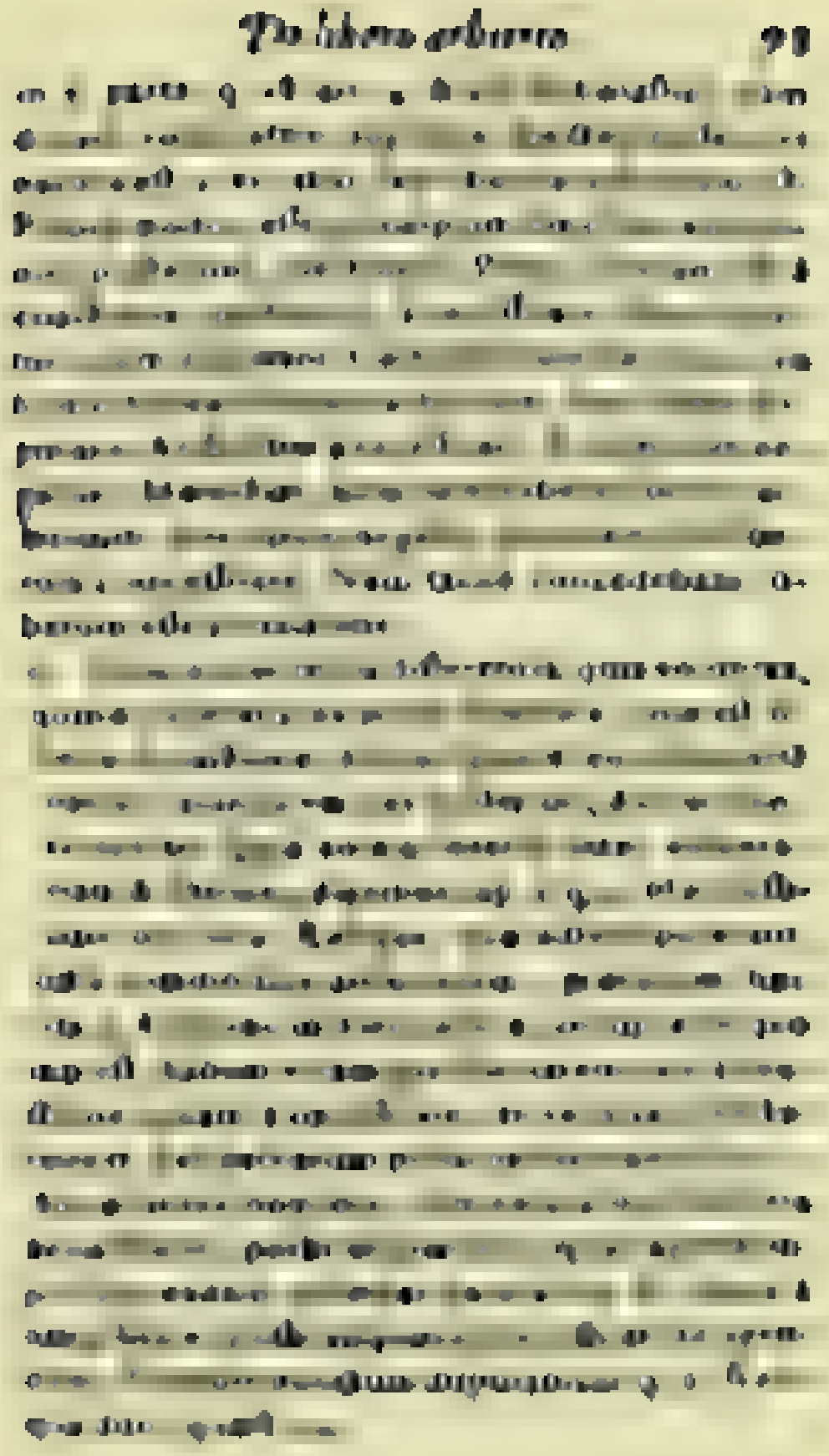

III QVÆSTIO.

An ſola voluntas formaliter ſit libera, an etiam intellectus?

1. DVPLEX poſet, tam intellectum, quam voluntatem formaliter eſſe liberam: imò magis intellectum, quàm voluntatem. Priorem partem probat 1. quia Theologi definiunt liberum arbitrium quòd ſit *facultas rationis & voluntatis*. Ergo tam ratio, quàm voluntas eſt libera. 2. quia potentiæ rationales ſunt liberæ, vt docet Arift. lib. 9. Metaph. cap. 5. ſed tam intellectus, quàm voluntas, eſt potentia rationalis. Ergo vtraque formaliter eſt libera; quia voluntas non poteſt aliud eligere, quàm quod intellectus iudicat eſſe eligendum. Ergo ſi intellectus non eſt liber in iudicando, nec voluntas poteſt eſſe libera in eligendo. Poſteriorem probat, quia intellectus non ponderat voluntatem, cùm tamen voluntas pendeat ab intellectu. Ergo intellectus eſt magis liber, quàm voluntas.

2. Alij docent ſolam voluntatem formaliter eſſe liberam, vt D. Th. Scotus, Henricus de plerisq; recentioribus. Primò quia Scripturæ ſolæ voluntati tribuunt libertatem, vt Eccl. 15. 16. *Si volueris mandata ſeruare &c.* Et Cor. 7. 37. *Non habet neceſſitatem, poteſtatem autem habet ſuæ voluntatis.* Secundò quia Patres, vt oſtendant ſolam voluntatem eſſe liberam, ſolent dicere *Liberum voluntatis arbitrium*, vt Ambr. lib. 2. de fide ca. 5. Aug. de gratia & libero arbi-

IV QVAESTIO

An intellectus saltem vacuus esse liber?

1. [illegible]

2. [illegible]

postponere.

beré appetit beatitudinem in communi, quoad exercitium, poteſt enim ſuſpendere actum, ſi velit. Et tamen intellectus circa beatitudinem in communi non eſt indiferens: Ergo &c.

5. Ad argumentum contrarium facilè reſpondetur, quia illa varietas ſeu indifferentia intellectus in indicando, non poteſt vllo modo eſſe cauſa libertatis, vt iam oſtenſum eſt, ſed tantùm conditio, ſine qua voluntas non poſſet liberè exercere omnes ſuos actus.

6 Ad 1 confirmationem dico, voluntatem ideò eſſe liberam, quia Deus eam liberam fecit, & appetitum brutorum non eſſe liberum, quia Deus liberum non fecit. Quod autem voluntas noſtra vocetur appetitus rationalis, hoc ideò eſt, quia ſequitur dictamen rationalis. Sicut appetitus brutorum dicitur irrationalis, quia non ſequitur rationem, ſed ſenſum.

7. Ad 2. dico, ſolum probari, quod niſi potentia cognoſcens eſſet indeterminata & proponeret varia obiecta, voluntas non poſſet vnum ex multis liberè eligere, quod concedimus, quia hoc nihil aliud eſt, quàm illam indeterminationem potentiæ cognoſcentis eſſe conditionem, ſine qua voluntas non operaretur hoc modo.

V QVÆSTIO

An voluntas in vsu suæ libertatis dependeat ab intellectu, & ab eo ei aliquam partem determinante?

1. [illegible] quæramus, an voluntas in suæ libertatis usu dependeat ab intellectu, & ab eo ei aliquam partem determinante? [illegible]

2. [illegible] voluntas in suæ libertatis usu [illegible]

eligere, quod intellectus iudicauerit primè agendū esse. Sed potest contrarium eligere, etiam oblenſum eſt. Et confirmatur: quia hoc eſt diſcrimen inter potentias naturales, & liberas, quòd naturales, poſitis omnibus ad agendum requiſitis, ex determinantur ad agendum, ita vt non poſſint non agere. Liberæ autem non determinatur, ſed poſſunt agere & non agere. At voluntas eſt potentia libera, vt omnes concedunt. Ergo poſitis omnibus ad agendum requiſitis, (quorum vnum eſt apprehenſio, vel iudicium intellectus) poteſt agere & non agere. Quia voluntas neceſſario determinatur ad id quod intellectus ſequens primò, voluntatem non poſſe eligere malum bonum, iudicio malum, quia intellectus ſemper iudicat (niſi forte erret) malum bonum minus præponendum eſſe. At hoc eſt contra experientiam, quæ ſæpe eligimus minus bonum. Secundo ſequitur voluntatem, ex duobus bonis æqualibus, neutrum poſſe eligere, quia rectum iudicium rationis, neutrum alteri præponit.

4 Dices. Voluntas non poteſt aliquid velle ſine iudicio intellectus. Ergo, ſi quod eſt indeterminatum, & ipſa voluntas erit indeterminata, ſi iudicio determinatum, & ipſa erit determinata. Sed iudicium practicum eſt vnum à determinatum. Ergo voluntas neceſſariò eligit illud quod vltimum iudicium determinat eligendum. Reſpondeo. Negatur primum antecedens, quia in eo conſiſtit libertas voluntatis, vt poſſit determinare iudicium intellectus, & eum bonum ad agendum requiſitum ipſa adhuc manet indeterminata & libera. Vnde ergo, quæſo, tu dē

determinatur? Respondeo Aliqua causa sic, inquies, quæ ex se indeterminata sunt, non determinantur ab alio, et per se inductione. Non sol, quæ ex se indifferens est ad producendum equum aut leonem, non determinat ipsam ad alterutrum producendum, sed necesse est, vt concurrat causa particularis, à qua determinetur. Similiter intellectus, qui ex se indifferens est ad hoc aut illud intelligendum, non potest hoc aut illud determinatè intelligere, nisi determinetur per speciem intelligibilem quæ hoc aut illud particularem repræsentet. Ergo idem est de voluntate. Respondeo Causa efficiens duobus modis potest esse indeterminata: Quoad exercitium, & quoad specificationem. Illa dicitur indeterminata quoad exercitium, quæ est indifferens ad agendum aut non agendum. Illa verò quoad specificationem quæ est indifferens ad varios effectus producendos. Primo modo, dum causa libera dicitur indeterminata, quia posita omnibus ad agendum requisitis, adhuc manet indifferens, & potest agere & non agere. Nec opus est, vt hujusmodi causa aliâ quâ determinetur, quia ex se actum determinans potentiam, tam causa libera, quàm naturalis dicitur indeterminata, quia obiectum per se ipsum non producit quia potentia voluntas potest exercere actum circa bonum honestum, Intellectus potest formare conceptum substantiæ aut accidentis, &c. potest producere leonem & equum. Hoc modo ea causa, cum sit ex se indifferens ad varios effectus non potest ex istis aliquem effectum producere, nisi ab aliquo determinetur. Sed ab aliquo determinatur sua determinatio sit ingenita

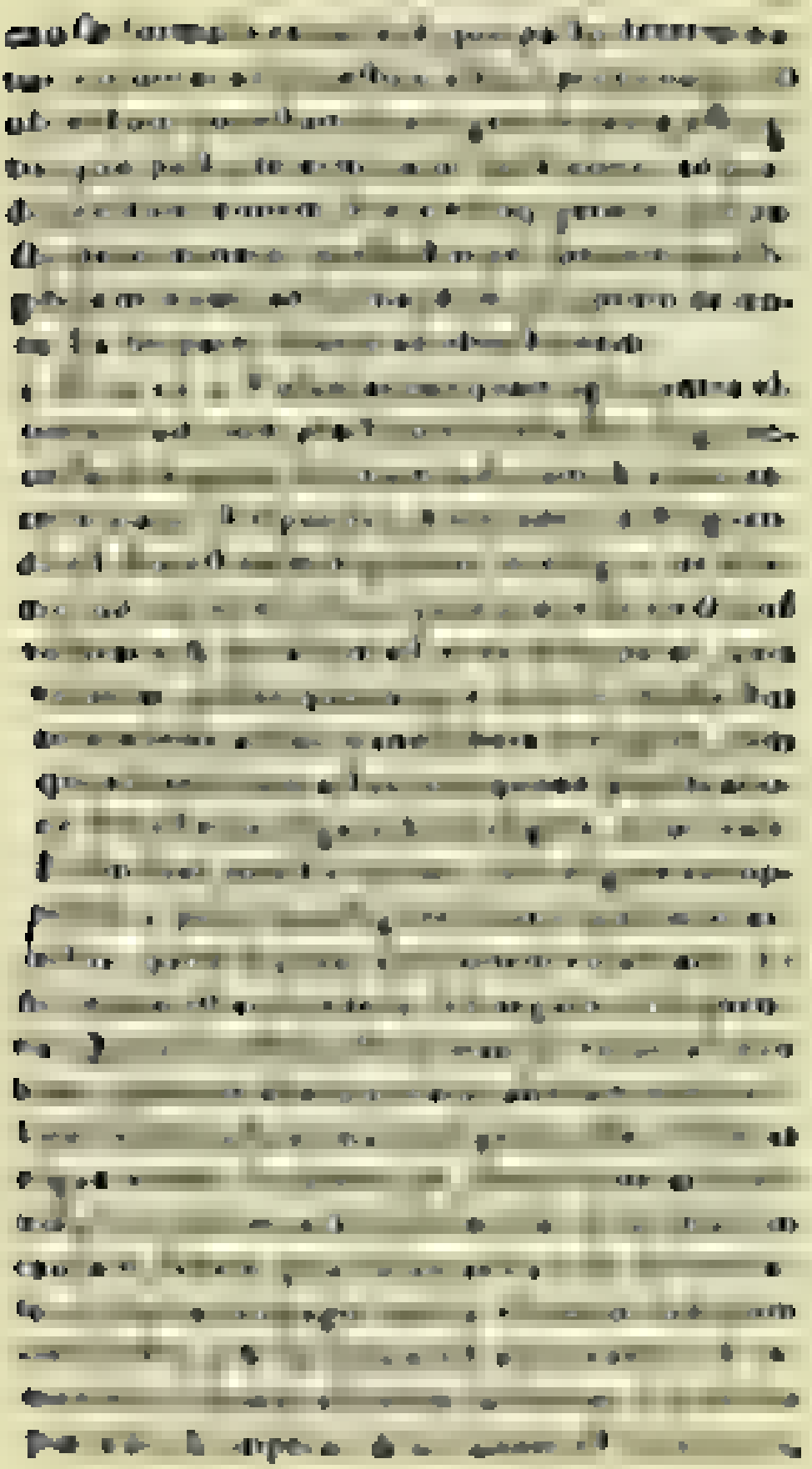

6. Dices 3. Si voluntas non determinatur à iudicio intellectus, ergo dabitur actio voluntatis sine iudicio, & per consequens, actio sine obiecto, quod implicat. Prior consequentia videtur certa. Posterior probatur, quia obiectum voluntatis non proponitur voluntati, nisi per iudicium intellectus. Ergo si detur actio voluntatis sine iudicio intellectus, dabitur etiam sine obiecto. Respondeo. Prior consequentia negatur: quia voluntas, posito iudicio intellectus potest suspendere actionem, & sic non dabitur actio sine iudicio. 2. quia ex duobus bonis sibi propositis, potest eligere minus bonum, & sic etiam non dabitur actio sine iudicio, quia licet vnum sit minus, alterum tamen bonum, vtrumque tamen iudicatum est bonum.

7. Dices 4. Appetitus beatorum ideò est determinatus ad vnum, quia cognitio sentiendi est determinata ad vnum. Item, voluntas humana respectu vltimi finis, ideo est determinata ad vnum, saltem quoad specificationem, quia iudicium intellectus est determinatum ad vnum, nec potest repræsentare vltimum bonum, nisi sub ratione boni. Similiter voluntas beatorum ideò est determinata ad vnum, quoad exercitium, respectu essentiæ diuinæ clarè visæ, quia iudicium intellectus est determinatum ad vnum. Ergo à simili, in quacunque re particulari eligenda, quando intellectus erit determinatus, etiam voluntas determinata. Respondeo. Dari disparitatem in istis exemplis. Nam primo, appetitus beatitudinis est intrinsecè naturalis, non liber. At nostra voluntas est intrinsecè libera. Deinde quòd vo-

[illegible]

VI. QVAESTIO.

An Voluntas sit potentia activa, an passiva?

1. Circa 6. aliqui tenent duas esse potentias voluntatis, quarum una est passiva, quae vocatur Voluntas, et alia activa, quae vocatur Synderesis. Quod autem Synderesis sit potentia activa, et non habitus, ut communiter dicitur, ostendunt, quia Synderesis dicitur esse lex intellectus nostri, et lex est regula, et mensura actuum, ergo Synderesis est potentia activa, quia regulare, et mensurare actum, est agere. Item Synderesis dicitur esse scintilla conscientiae, quae semper remurmurat contra malum, ergo Synderesis est potentia activa, quia murmurare est agere. Item Synderesis dicitur esse lex mentis nostrae, ergo Synderesis est potentia activa, quia legislare est agere. Item Synderesis dicitur esse ratio practica, ergo Synderesis est potentia activa, quia ratiocinari est agere, et consequens est falsum. Ergo [illegible]

2. Primo [illegible] Voluntas effectus producit [illegible] ergo [illegible] Voluntas [illegible] ergo [illegible] Voluntas [illegible] ergo [illegible] Voluntas

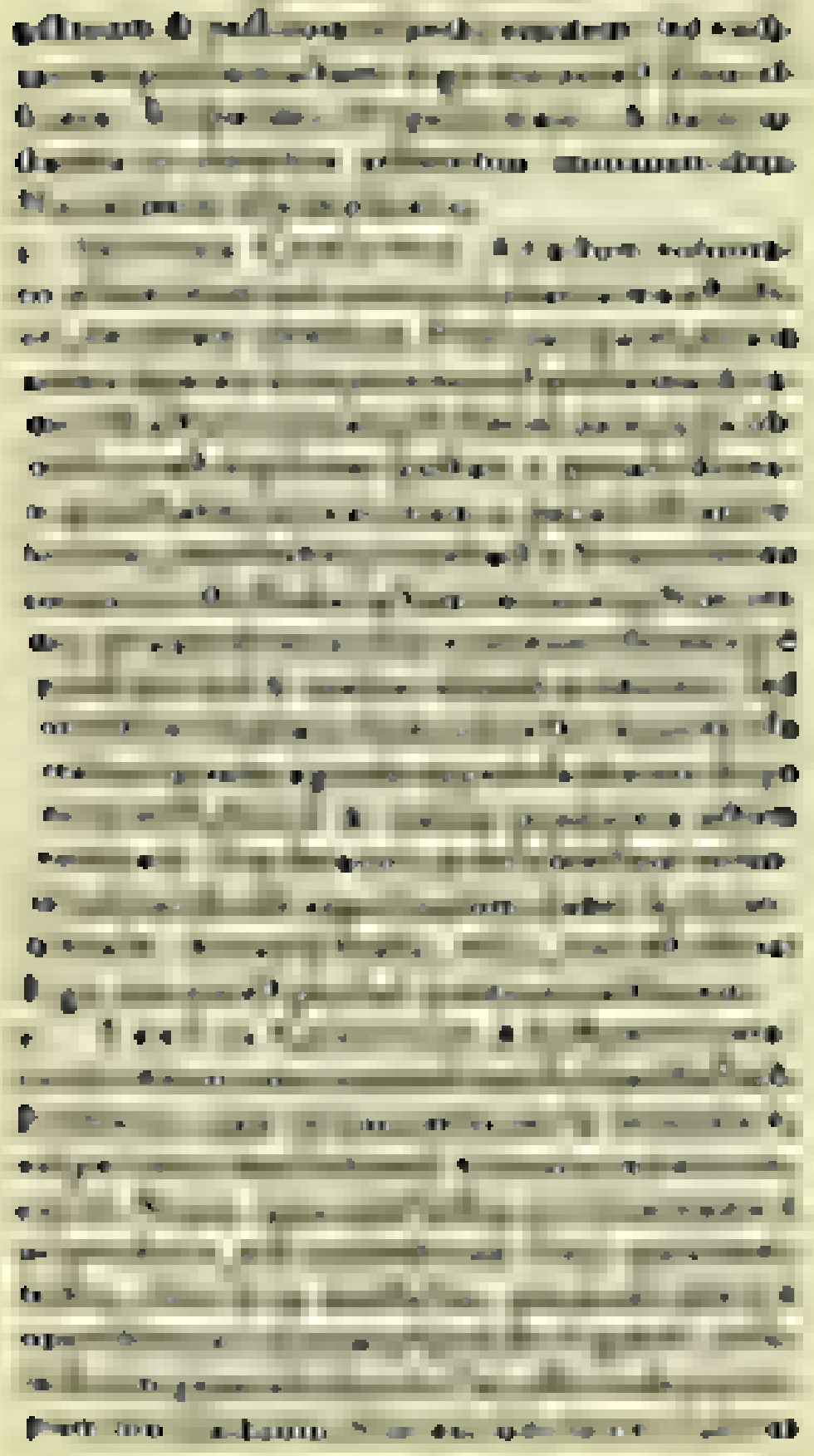

vel eorum actuales quæ sunt in voluntate, sed eorum phantasmata, obiectum & intellectum quæ sunt extra voluntatem.

VII. QVÆSTIO.

An voluntas feratur tantùm circa bonum?

1. HActenus explicata est natura liberi arbitrij, seu voluntatis quatenus libera est, dicam aliquid de obiecto. Et primo quæritur, an voluntas feratur tantùm circa bonum. Ubi notandum duplicem esse actum voluntatis. Alij constituunt in prosecutione boni, et amor, delectatio, gaudium; alij in fuga mali, et odium, tristitia, et similia. Est ergo sensus quæstionis, an voluntas ita prosequatur bonum, vt non possit prosequi malum. Et similiter, an ita fugiat malum, vt non possit fugere bonum, vel brevius, an voluntas possit velle malum, & odisse bonum.

2. Affirmant Nominales: quia potest aliquis alterius odio habere. Ergo potest ille expresse velle malum, vt malum est, & nolle bonum, vt bonum est. Ergo potest ille placere malum, & displicere bonum: qui peccatum mortale scit se malum agere. Ergo eligit malum sub ratione mali. Et non hoc differt ab eo, qui peccat ex fragilitate vel ignorantia: Potest aliquis, vt experiatur libertatem, respuere bonum, quod illi proponitur: voluntas potest appetere id, ad quod appetendum

esse vocare beati. Hú. præterea tenentur Dionysij Carthusiani primum argumentum Nominalium

4. Secunda Conclusio. Potest aliquis finaliter velle malum aliquod obiectum moraliter, sed non potest velle sub ratione boni. Hæc sit in duobus casibus. Primo quando finis apprehenditur, licitum & prohibitum, propter aliquam circumstantiam aut declarationem, quæ illuminat. Hæc videtur secundum argumentum Nominalium. Secundo, quando apprehenditur finis mortem, et tendit aliud malum, quod potest grauius esse morte. Et similiter, quando apprehenditur finis pœnam temporalem, et possit euadere æternam.

5. Reliqua duo argumenta Nominalium facilè dilauantur. Ad 1. dico, quod voluntas expeditur ratione liberorum, tendit in aliquem actum bonum. Ad 2. habitum prauum inclinat ad malum, propter aliquod bonum annexum. Non quando aliquis non præcognoscit connexionem actus ad finem, tamen tendit propter delectationem, quam sentit in illa actione.

VIII. QVÆSTIO.

An voluntas possit tantùm certa finem & media?

1. VOluntas potest dupliciter spectari, vt spectatur à Scoto, et voluntas est, & ita potest

amare bonum honeſtum, aut delectabile, ſub ratione boni propter ſe appetibilis, abſtrahendo à ratione finis. Et ſimiliter poteſt amare bonum vtile, ſub ratione boni propter aliud appetibilis, abſtrahendo à ratione medij. Vtrumque patet in homine conjugato, qui per modum ſimplicis complacentiæ amat bonum calbiatus. Poteſt enim illud amare propter ſe, ſub ratione boni honeſti, ita tamen vt ex amore ipſius non moueatur ad eligenda media, quibus aſſequatur illud bonum. Poteſt enim velle non aſſequi. Ergo non amabit ſub ratione finis. Similiter poteſt illud amare propter aliud, ſub ratione boni vtilis, ita tamen, vt non eligat vel aſſumat illud, tanquam medium ad aliquem finem conſequendum: Ergo non amabit ſub ratione medij.

IX. QVÆSTIO.

An homo habeat vſum liberi arbitrij.

1. HOmo ſpectari poteſt in quadruplici ſtatu. Primò, in ſtatu puræ naturæ, in quo nec gratia, nec peccatum originale locum habet, ſed natura humana ſecundum ſe ſpectata. Hunc ſtatum nunquam habuit homo, nec habiturus eſt. Secundò, in ſtatu innocentiæ, in quo primus parens cum iuſtitia originali fuit conſtitutus, antequam peccaret. Tertiò, in ſtatu naturæ lapſæ per peccatum primi parentis, ante gratiam recuperatam. Quar-

to, in ſtatu naturæ lapſæ poſt recuperatam gratiam.

2. Catholici, & aliqui Calviniſtæ, diſtinguunt hos omnes ſtatus Lutherani primum & ſecundum confundunt, quia docent primos parentes non habuiſſe ulla dona ſupernaturalia, ſed ſuiſſe conditos in puris naturalibus. Philoſophi gentiles nullam planè diſtinctionem admittunt, quia neque agnoſcunt gratiam, in qua conditi ſunt primi parentes, nec peccatum originale, in quo poſteri Adæ naſcuntur; ſed putant omnes homines naſci in puris naturalibus. Idem ferè ſentiunt Pelagiani, qui ante Lutheranos docuerunt primos parentes habuiſſe tantum dona naturalia, & cum Philoſophis docent nullum eſſe peccatum originale.

3. Non tanta diſtinctionem aſſignatam ſemuſſo ſtatu puræ naturæ in præſentem. Primò, an homo in ſtatu naturæ lapſæ habuerit liberum arbitrium? Secundò, an liberum arbitrium, quod in ſtatu naturæ lapſæ habet, per peccatum primi parentis penitus ſublatum ſit? Affirmant Lutherani & Calviniſtæ. Tertiò, ſubſtantia non eſt, ut cenſent Catholici, an talem læſam, aut diminutam ſit? Quod aliqui videntur aſſerere. De ſingulis dicam ſeorſim.

An homo in statu innocentiæ habuerit liberum arbitrium.

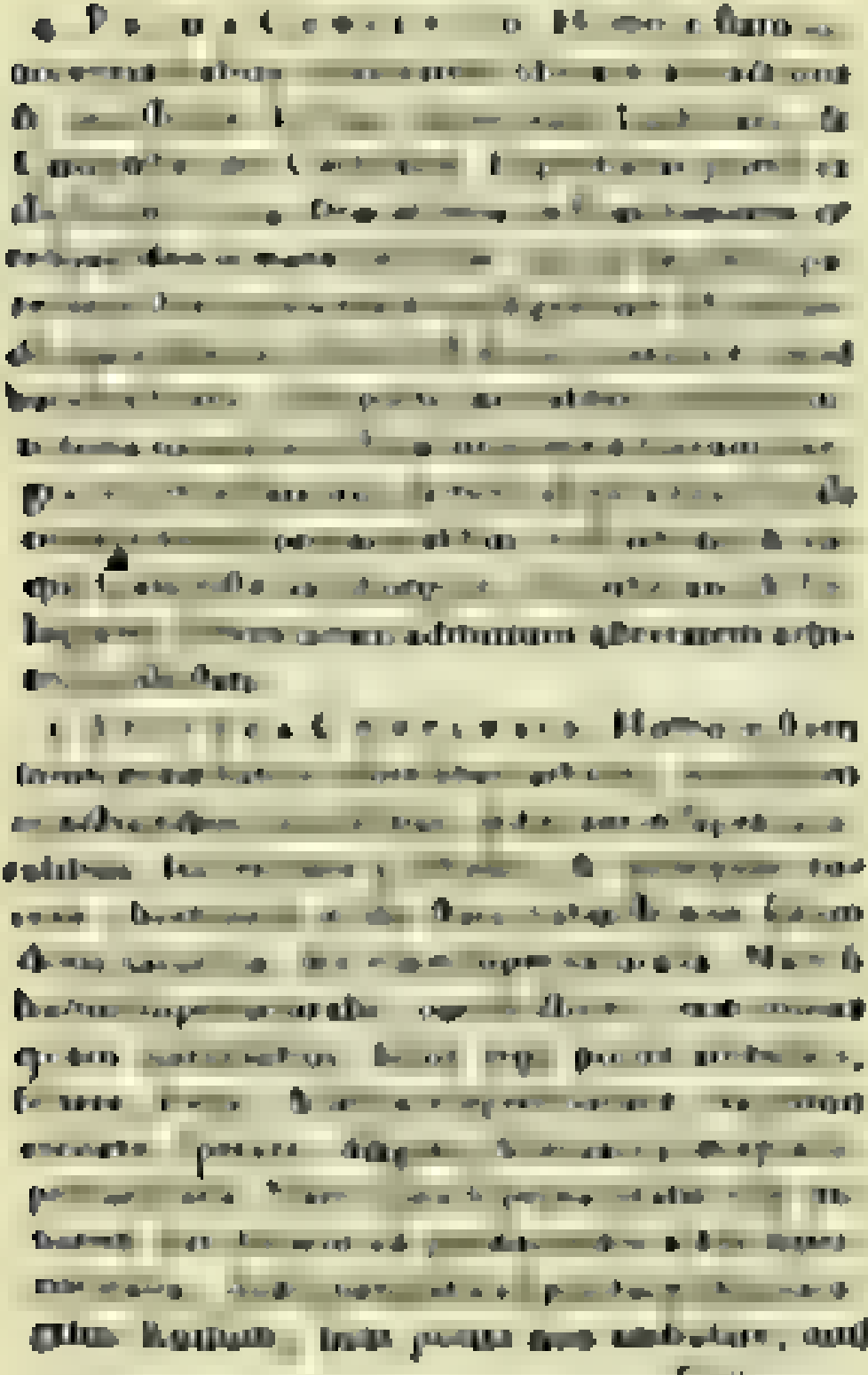

ſedere, non loqui, non ſeruare legem naturæ, ſic potuit non credere, non ſperare, non diligere, non ſeruare præcepta ſupernaturalia. Nam voluntas ipſius tam fuit libera in vſu donorum ſupernaturalium, quàm naturalium, alioquin fruſtrà fuiſſent illi data præcepta ſupernaturalia.

Eſſe liberum arbitrium per peccatum primi parentis penitus amiſſum ſit.

6 PRIMA CONCLVSIO. Homo in ſtatu naturæ lapſæ, ante recuperatam gratiam, retinet liberum arbitrium in actionibus naturalibus, nec illud per peccatum primi parentis amiſſum eſt. Hoc, ſalua experientia, negari non poteſt. Nam quiſque in ſe experitur quod pro arbitrio ſuo poſſit ſurgere, aut ſedere, ambulare, aut quieſcere, tacere, aut loqui, emere, aut non emere. Hæc experientia tam certa eſt, vt non ſit opus alio argumento ad probandum arbitrij noſtri libertatem. Vnde rectè dixit Scotus, non rationibus, ſed cruciatibus agendum eſſe contra negantes liberum arbitrium. Tamdiu enim verberibus pulſandi eſſent, donec confiterentur in noſtra poteſtate eſſe, eos non amplius pulſare. Quod ſi conquererentur iniuriam ſibi fieri, reſpondendum eſſet. Quid de nobis conqueruntur? Vos ipſi aſſeritis, non eſſe in noſtra poteſtate, ceſſare à verberando.

7 Accedit conſenſus totus orbis, quæ nulla fuit vnquam Reſpublica, nullum Regnum, aut Imperium, quod non habuerit publicum Conſilium,

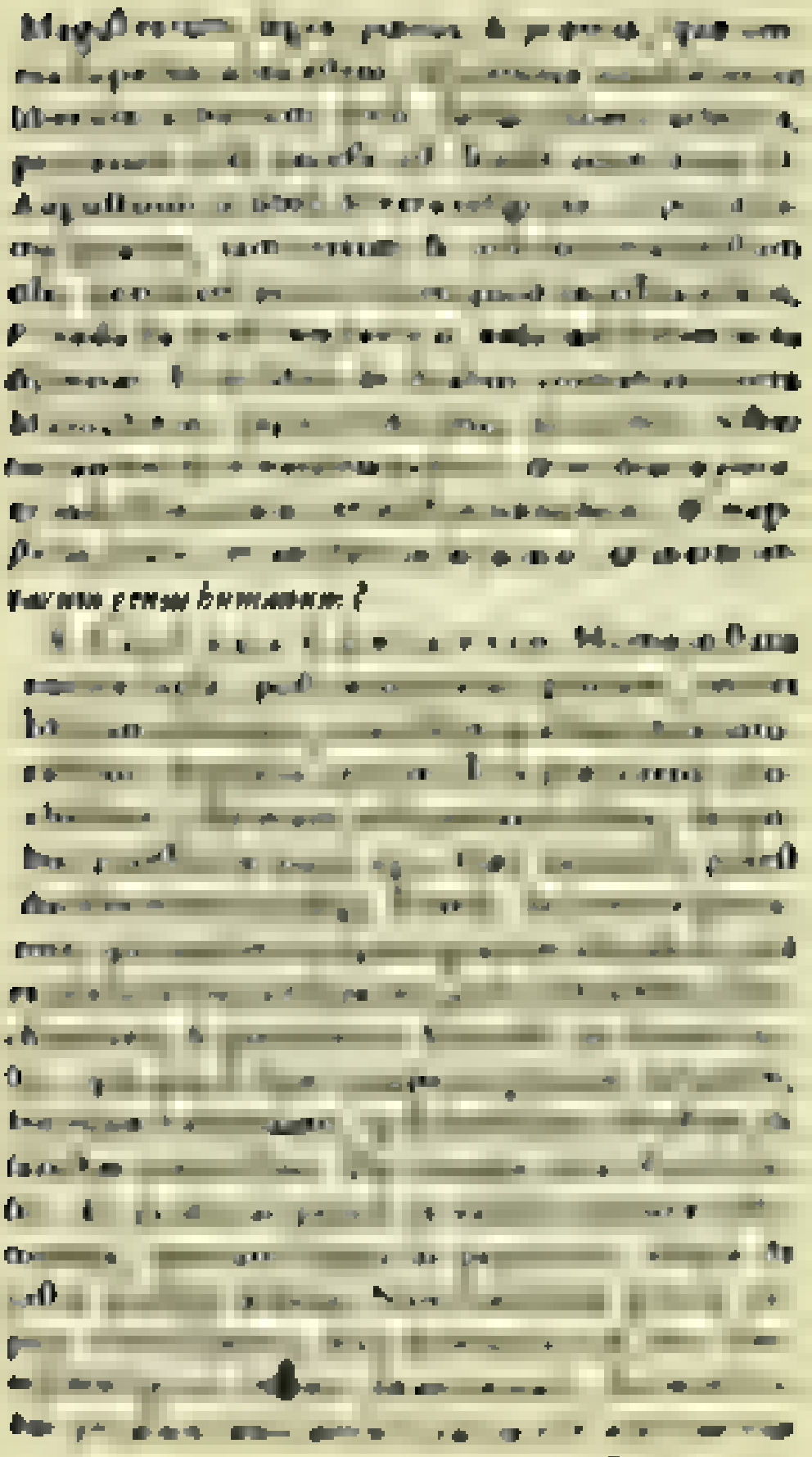

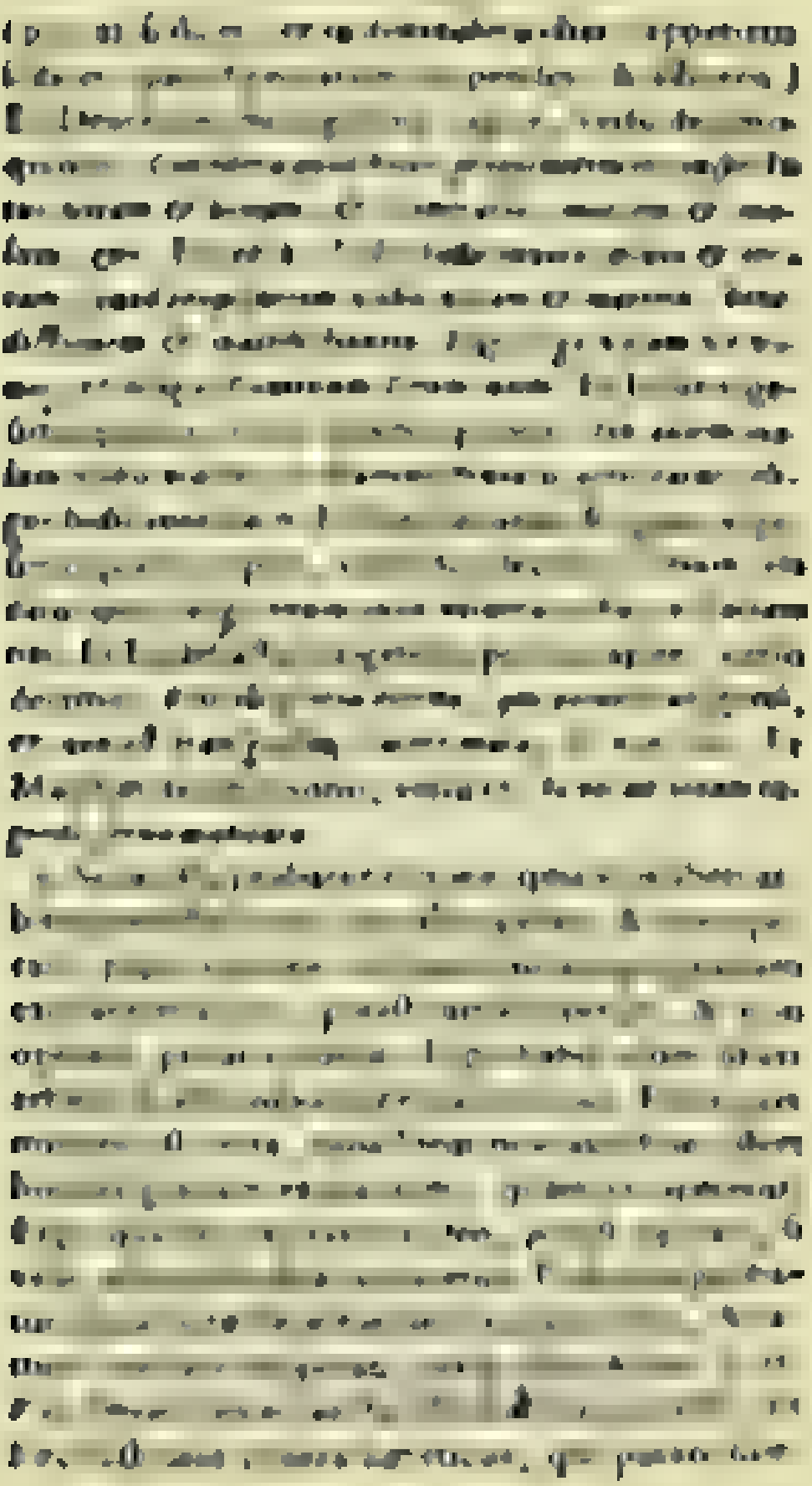

An liberum arbitrium per peccatum primi parentis sit amissum.

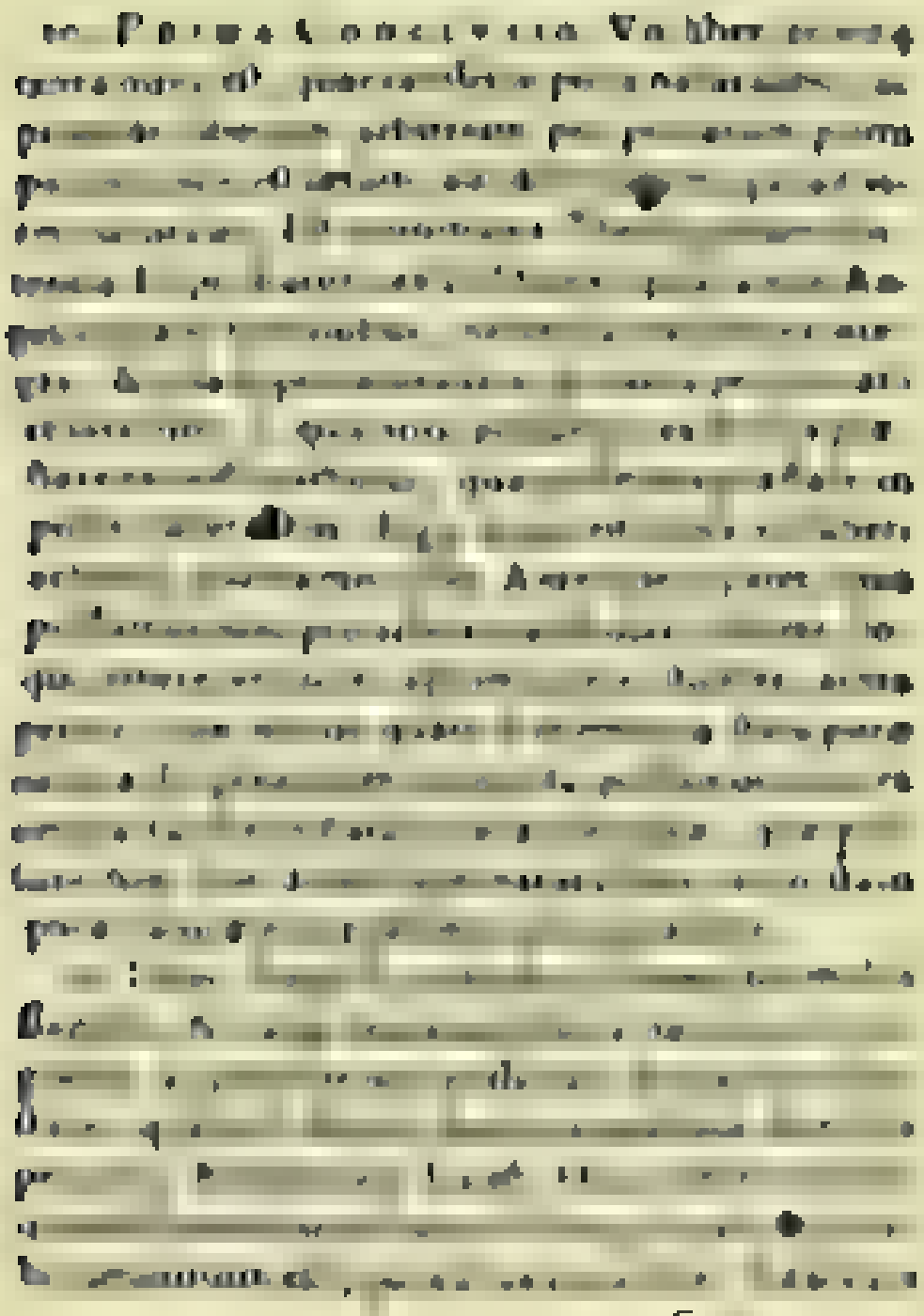

Doctrina objectionum contra liberum arbitrium.

1 Obiectiones, liberum arbitrium, tamen

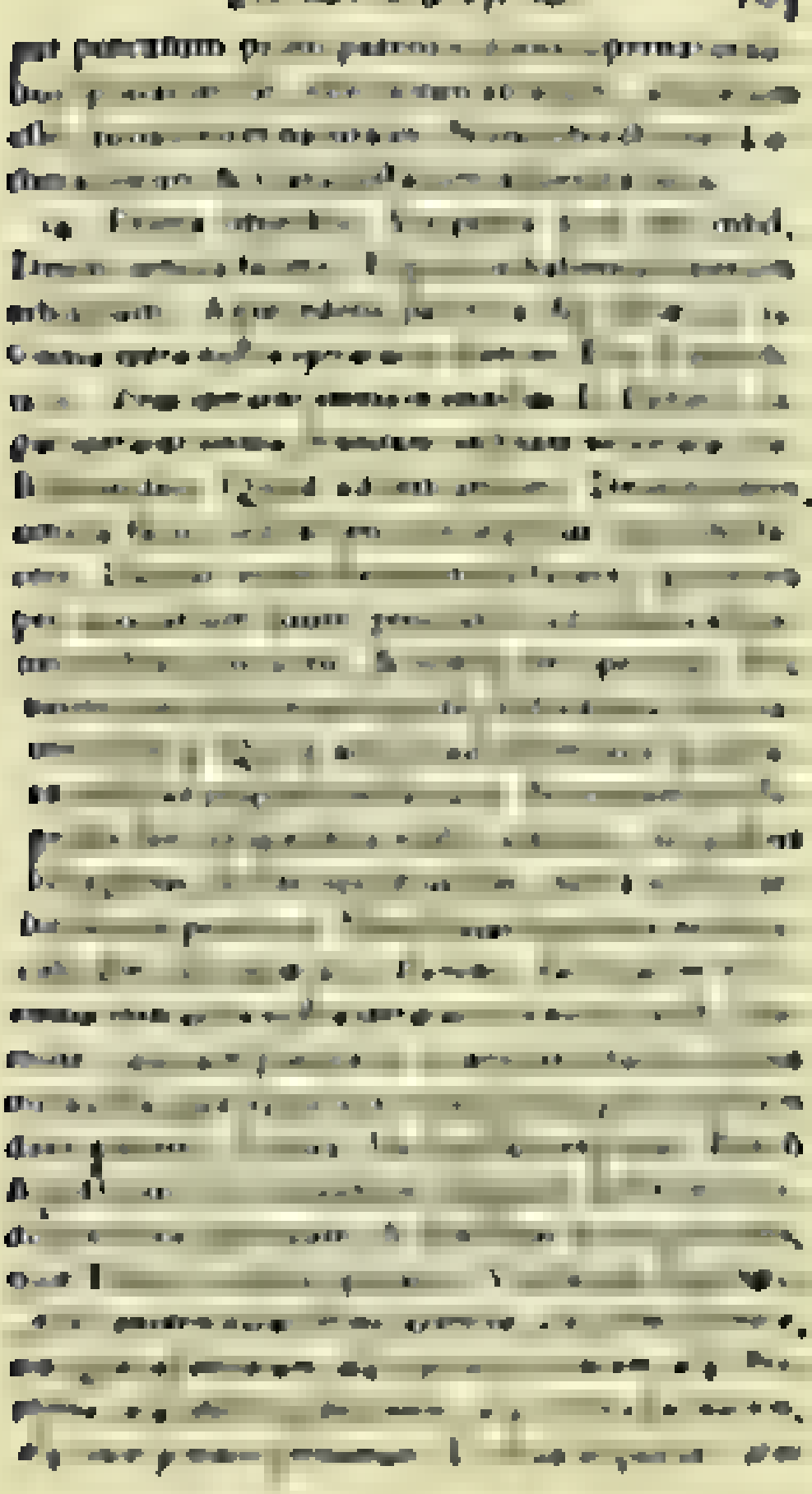

Tal i Capu !!

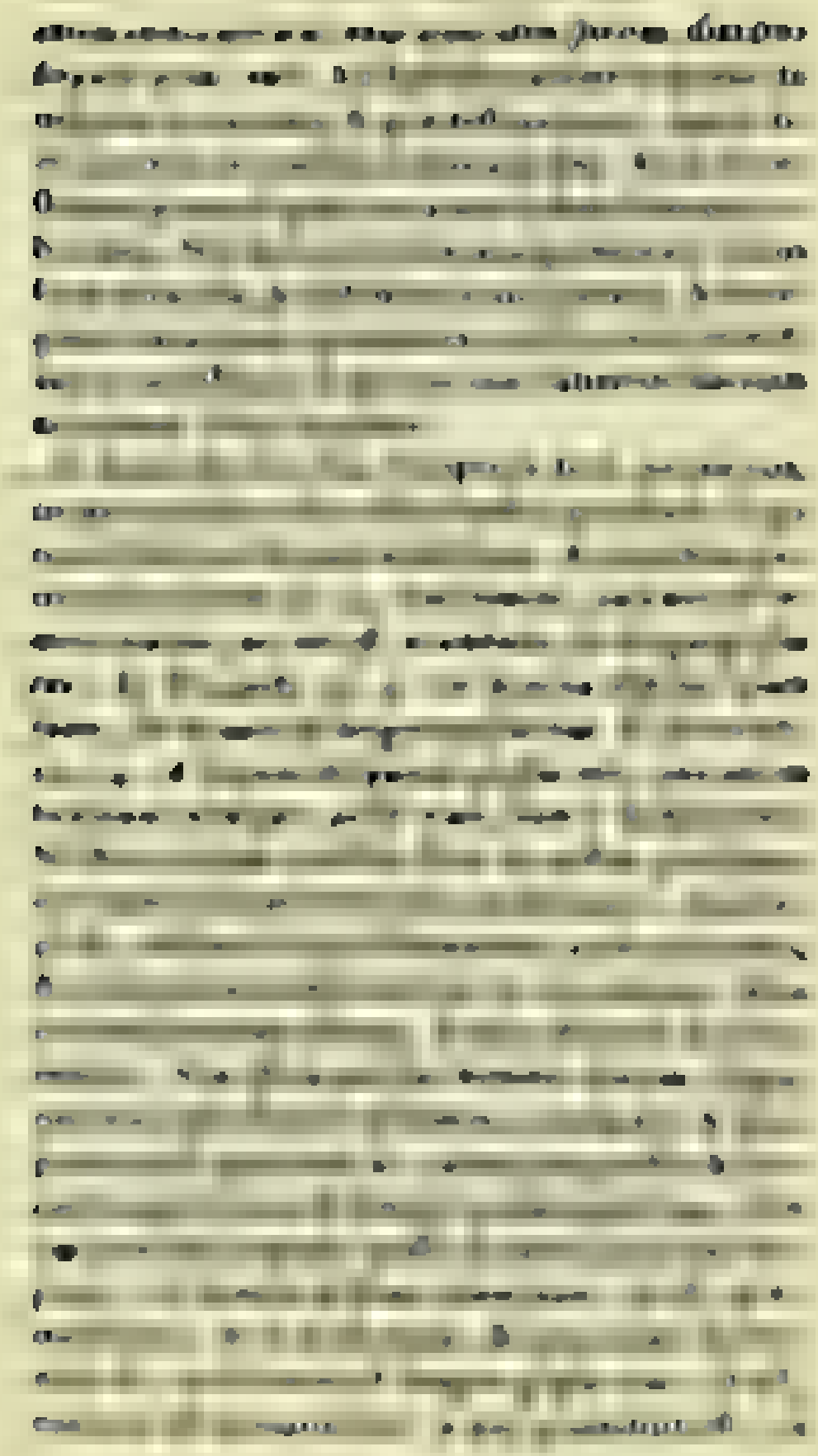

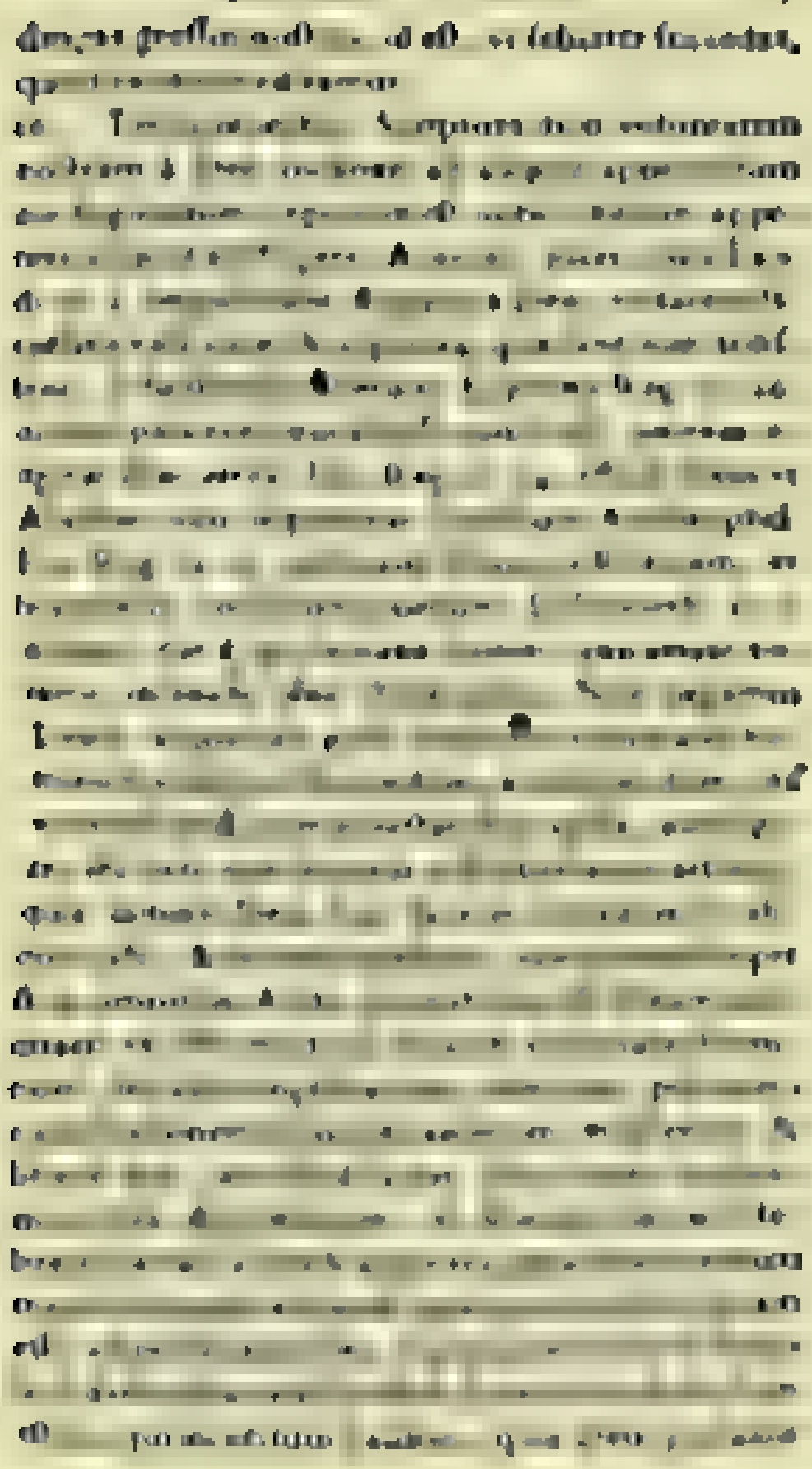

eorum mentibus, bonum esse obedire Regi à Deo electo. Simul tet de alijs dicendum est. Prorb. locus Proverbiorum, qui adducta est, duplicitèr explicari potest. Primò, vt intelligatur de executione consiliorum Regis, & sensus sit: Deum posse impedire executionem regiarum voluntatum, ac decretorum. Secundò, vt intelligatur de ipsis voluntatibus Regum, & sensus sit: Deum posse mutare corda & voluntates Regum, quia potest illis proponere aliquam rationem, propter quam cupiant mutare sua consilia. Verumque verum est, & ex nostro loquuntur, liberum arbitrium nullum esse.

17 Quarta objectio. Scriptura dicit nos non posse bene aut male agere pro arbitrio nostro. Ergo non habemus libertatem arbitrij. Antecedens probat Lutherus ex illo Isaiæ 41. 23. *Benefacite, aut malefacite.* Sed quomodo? 18 Respondeo. Lutherus manifestè aberrat verbis Scripturæ. Nam illa non loquitur de hominibus, sed de idolis gentium. Et licet David ait de idolis gentium, Psalm. 113. 4. cum ait: *Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum. Os habent & non loquentur, oculos habent, & non videbunt* &c. Isaias exprobrat illis imbecillitatem, quod cum Dij habeantur à stultis hominibus, non possint tamen aliquid bene aut malè facere.

19 Quinta objectio. Augustinus in Enchiridio, cap. 30. in fine habet: *Liberum arbitrium mala vitat bene, & facit bonum, & ipsum.* Respondeo. Loquitur Augustinus de libero arbitrio, non quoad vires naturales, sed quoad supernaturales, nec respectu operum naturalium, aut communium, sed eorum quæ pro-

ſunt ad ſalutem. Nam illa libertas quam habebat Adamus ex donis ſupernaturalibus ad vitam æternam promerendam, per peccatum amiſſa eſt, nec poteſt recuperari, niſi ex merito Chriſti recuperentur illa dona ſupernaturalia, quæ ad libertatem requirebantur. Quod autem hæc ſit mens Auguſtini, patet ex ipſius libro primo contra duas epiſtolas Pelagianorum, capite ſecundo, vbi ſic ait: *Quæramus, quod primo homini peccato perierit liberum arbitrium de homine geniti? Libertas quidem per quam peccatum, ſed illa quæ in Paradiſo fuit habenda plenam cum immortalitate iuſtitiam, propter quod natura humana dignum habet gratia, dicente Domino: Si vos filius liberauerit, tunc vere liberi eritis, vtique liberi ad bene operandum. Nam liberum arbitrium vſque adeo in peccatore periit, vt per illud perierit, nemini quicquam delectet animo peccare.* Et libro ſecundo, capite quarto: *Peccato Adæ arbitrium liberum de humano non eſt ereptum ſed debilitatum: non ſublatum ſed attenuatum: non valere ad bonum ſubdito diabolo, ad bonum autem pietatis nonnullum eius valere, niſi ipſa voluntas hominis Dei gratia ſuperet liberata, & ad eius bonum adiuta.* Hæc omnia cohærent cum illis quæ conclusione ſecunda dicta ſunt.

X QVAESTIO

Quibus modis impedit voluntas vsu liberi arbitrij.

1 DIfficultas huius modi ex impedimentis per peccatum illatis, & per ea, quæ ex illis, & ex peccatis oriuntur, & per præcepta, & per prohibitiones, & per præmia, & supplicia proposita, & inflicta est hoc tempore maior, quàm fuerit ante peccatum, & ante legem, & ante prophetas, & ante Christum, & ante gratiam, & ante Euangelium, & ante præmia quæ nunc proponuntur, & ante supplicia quæ nunc inferuntur.

Quo pacto liberum arbitrium impediatur per peccatum mortale.

2 Hoc explicato, quæri potest, an homo existens in peccato mortali habeat vsum liberi arbitrij, & possit operari bonum, quod sit meritorium vitæ æternæ, & quod sit tale, quod ex se, & ex natura sua, & ex pacto, & ex promissione diuina, & ex ordine prædestinationis, & ex ordine prouidentiæ diuinæ, & ex ordine gratiæ, & ex ordine gloriæ, & ex ordine Euangelij, & ex ordine Ecclesiæ, & ex ordine Sacramentorum, & ex ordine Sanctorum, & ex ordine Angelorum, & ex ordine Cherubim, & Seraphim, & ex ordine Archangelorum, & ex ordine Principatuum, & ex ordine Potestatum, & ex ordine Virtutum, & ex ordine Dominationum, & ex ordine Thron

facilè probatur, quia peccator potest facere quasdam opera moralia, quæ quidem non sunt meritoria vitæ æternæ, sed tamen moraliter bona, seu rectæ rationi consentanea. Hoc patet ex dictis, quia mala opera non iubent præcepta, sed bona. At peccator iuxta naturalia ac diuina præcepta tenetur facere opera iustitiæ, temperantiæ, misericordiæ. Ergo honesta opera, quatenus præcepta, sunt bona. Hoc autem præceptum potest impleri a peccatore, absque vllâ fictâ additione. Ergo peccator potest facere opera moraliter bona ac honesta. Quia opera virtutum moralium sunt bona ex obiecto. Ergo si fiant propter bonam finem, non possunt esse mala, at possunt fieri a peccatore propter bonum finem, nempè propter honestatem, aut, Dei mandatum cum rectâ ratione. Ex eo autem quod fiat ab homine peccatore, non possunt fieri mala. Nam quando quidem ex. gr. elemosynam, facit hoc propter bonum finem, iam non facit vt peccator, sed vt homo vtens rectâ ratione. Hoc ostendam in exemplo. Nam si homo impudicus det pauperi elemosynam, non facit hoc vt impudicus, sed vt misericors. Vnde fit, vt opus illud per accidens tantum sit homini impudico, per se autem misericordis. Quod ex eo patet, quia si opus illud inquantum recedit ab impudicitia homini impudico, tum elemosyna hominis impudici esset peccatum contra pudicitiam, quod est absurdum. Quia contra hæc est Scriptura. Deum in peremuneratione eleopetas inhabetum & peccatorem, cum ergo Deus in nullo, & non præmiet tam mala, sed potius puniat, necesse est non omnia opera inhabetum & peccatorem esse mala, sed quædam moraliter bona.

Exodi

Exodi legimus, quod Deus benefecerit obſtetricibus Ægyptijs, & quod clim conſeruaſſent infantes Hebræorum, quos Pharao Rex iuſſerat interfici. Et Auguſt. in lib. contra mendacium, cap. 15. diſerte addit Deum benedixiſſe obſtetricibus, non quod mendaces eſſent, ſed quod in populum Dei miſericordes fuiſſent. Similiter Ezech. 29 legimus quod dederit mercedem exercitui Nabuchodonoſoræ, eò quod habuerit ipſo Rege ſeruiſſent in bello iuſto contra Tyrum. Et de Dauide conſtat quod hortatus fuerit Nabuchodonoſorem vt faceret eleemoſynas, quibus iam Deo placaret. Quod ſi eleemoſynæ horum vnicè ipſo hoc efficere potuerunt, certè bona opera erant, non mala, quæ hæc non placuit iam Deo, ſed magis accendunt. Eodem ſenſu docet Auguſt. lib. de prædeſtinat. Sanctorum, cap. 7. & lib. 1. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 8. eleemoſynas Cornelij, antequam in Chriſtum crederet, fuiſſe Deo acceptas. Et lib. 5. de ciuit. Dei, cap. 15. dochile Romanos tam amplum imperium, vt in hac vita remunerarentur bonas eorum virtutes.

7 Secunda Concluſio. Homo exiſtens in peccato mortali, ſi habeat gratiam excitantem, poteſt habere vſum liberi arbitrij circa opera ſupernaturalia fidei, ſpei, charitatis non modo quoad exercitium ſed etiam quoad ſpecierm bona. Prior pars de exercitio patet ex Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 5. & alibi probanda eſt. Poſterior, de ſpecie boni negari non poteſt, nihi dicamus Deum authorem peccati. Namq; peccator, quando excitatur a Deo ad opera ſupernaturalia, non poteſt bene operari, ſed tantum male, plane loquimur illum à Deo excitari

Solutionis objectiones.

bonum. Vnde patet hoc teſtimonium Matthæi non pertinere ad quæſtionem eam nunc tractatam. Apoſtolus Lucam verò loquitur Chriſtum de hominibus iuſtis & impijs, quia homines iuſti non poſſunt facere opera meritoria mortis æternæ, niſi detur eis iuſtitia, & impij non poſſunt facere opera meritoria vitæ æternæ, niſi detur eis impietas. Itaque per bonos fructus, quos non poteſt facere malus arbor, non intelliguntur opera moraliter bona, ſed opera iuſtorum, quæ meritantur vitam æternam. Hoc patet etiam ſuperius, quæ paſſim hoc ſenſu loquitur, vt Matth. 7. 18. *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, id eſt, opera pœnitentiæ, excidetur, & in ignem mittetur.* Et Ioan. 15. 5. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Et Rom. 6. 6. *Non ſeruiamus amplius peccato, ſcientes hoc, quod vetus noſter homo crucifixus eſt.*

11 Quarto, obijciunt illud Ioan. 1. 6. *Quod natum eſt ex carne, caro eſt:* id eſt, quicquid procreatur à peccatore, peccatum eſt. Reſp. Senſus eſt: Quod naſcitur ex Adamo per carnalem generationem, illud Adæ eſt. Quia naſcitur ex Deo per ſpiritualem generationem, illius Dei eſt. Hic ſenſus exigitur ex ſcopo Chriſti. Vult Chriſtus de neceſſitate baptiſmi, hoc modo: Si vultis eſſe hæredes vitæ æternæ, debetis renaſci ex Deo, non ex homine, ſed ex Deo, quia prima veſtra natiuitas, quâ nati eſtis per carnalem generationem ex parentibus, non ſufficit ad vitam æternam, cum per eam non habeatis principium ſpirituale & diuinum, ſed ex vobis & humano. Itaque ſecundò vobis naſcendum eſt per generationem ſpiritualem, vt eſſicamini filij Dei, & poſſitis eſſe hæredes æternæ hæreditatis Dei.

11. Quintò, obijcunt illud Rom. 14. *Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt.* Ergo quicquid agit homo infidelis, peccatum eſt. Reſp. Per fidem hîc non intelligitur fides, qua creditur in Chriſtum, & à qua dicitur fidelis; ſed fides, qua creditur aliquid eſſe licitum, aut illicitum, quæ vulgò Conſcientia dici ſolet. Itaque ſenſus illius loci eſt, omne illud peccatum eſſe, quod ſit vel contra conſcientiam, ſive fiat ab homine fideli, ſive infideli. Ita plerique interpretes. Et patet ex illo contextu, quo Apoſtolus diſputat de cibis mundis & immundis ſecundum veterem legem, & ait. *Ego autem ſcio, & confido in Domino Ieſu, quia nihil commune eſt, niſi ei qui exiſtimat aliquid commune eſſe, illi commune eſt.* Quæ omnia ſignificant, ſi manducaverint cibos mundos & immundos, ſi manducaverint immundos, damnatum eſt, quia facit contra id quod credit eſſe faciendum. credit enim cibos immundos non eſſe manducandos, & tamen eos manducat. Igitur contra fidem, id eſt, contra conſcientiam agit. Quodquod enim fit contra conſcientiam, peccatum eſt. Hinc natum eſt illud axioma Theologorum, conſcientiam, quamvis erroneam, ſemper obligare. Nunquam enim licet contra conſcientiam facere.

12. Sextò, obijciunt illud Apoſtoli ad Titum 1. 15. *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum, ſed inquinata ſunt eorum mens & conſcientia.* Reſp. Apoſtolum non loqui de operibus infidelium, ſed de cibis mundis & immundis, ſecundum legem. Vt ſenſus ſit. Hominibus iuſtis & fidelibus omnes cibi ſunt immundi poſt abrogatam legem; illis autem infidelibus, qui non volunt Chriſtum admittere, omnes cibi ſunt im-

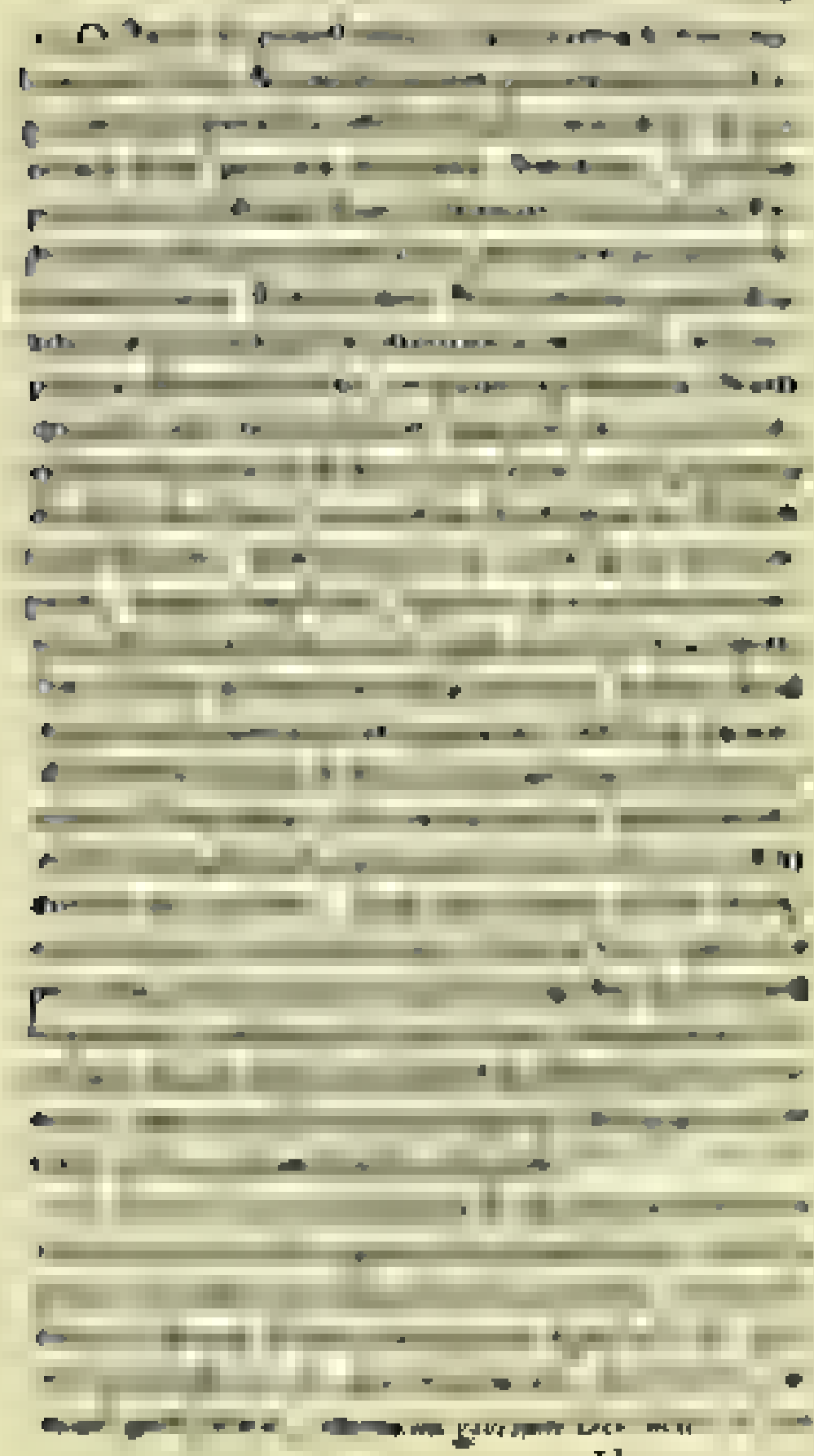

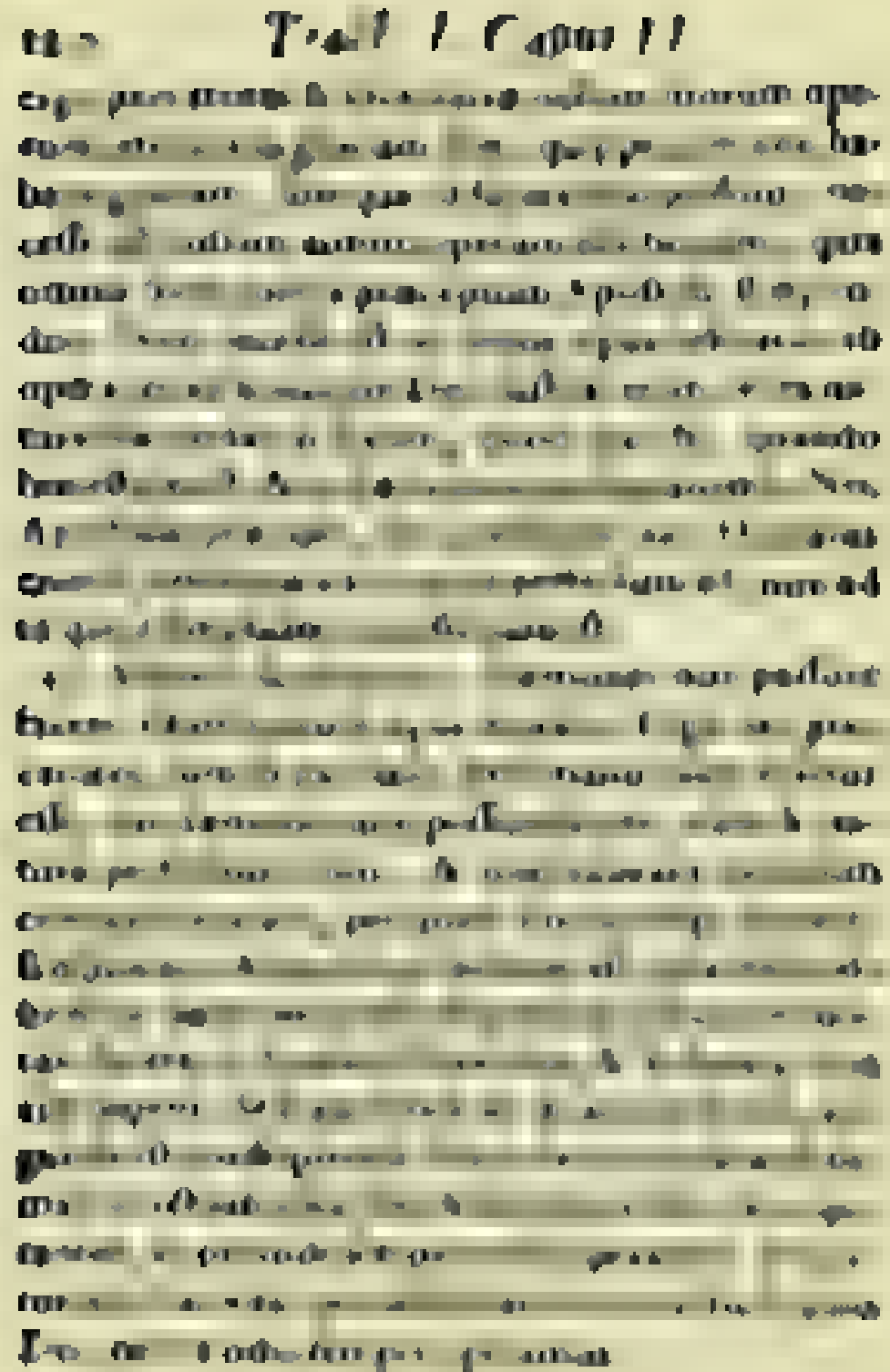

An vſus liberi arbitrij impediatur per metum.

18 Certum eſt impleatur non impediri, ne quidem per metum grauem, qui cadit in conſtantem virum. Quæritur analogo modo impediatur an peccet qui ex graui metu tranſgreditur aliquam legem, an contra actus ſit valde, qui ex tali metu emittitur. De vtroque dicam.

19. PRIMA CONCLVSIO. Vſus liberi arbitrij non quidem ſimpliciter, ſed tamen aliquo modo impeditur per grauem metum. Ratio eſt, quia liberum arbitrium in duobus poſſimus conſiſtit, vt volumus, & vt ipſum agat, & non coactè à voluente, non poſſe non agere. Primo modo operandi impeditur aliquo modo per metum, quia quod facit propter metum, quod aliquo actu non eſſet, non facit omnino ſponte, & volunté. Poſſe non impeditur, ſed potius augetur. Nam in tali conflictu eſt maior libertas agendi, quando ex vtraque parte habet vrgentem aliquam causam. Tum enim non habet vnam partem præ alia, ſed magis ad vtramque indifferentem. Atque adeo ſi aliquid ex metu, non ex vtraque parte habet vrgentem causam. Nam quæ ex metu non facere, & è contra facere, ex alterutra parte habent vrgentem causam propter metum, non ex vtraque.

20 SECVNDA CONCLVSIO. Qui ex graui metu, vt ex vera materia, tranſgreditur aliquam legem, aliquando peccat, aliquando non peccat. Tunc peccat, quando ita obligat, quam ſub peccato mortali. Hunc autem legem dum Tunc

non peccat, quando ista non tenetur non obligari
Deum non tutari legem aliquam humanam, de quibus
latius tractatur de legibus.

II. TERTIA CONCLUSIO. Si gravi metu,
sed tamen illi conditioni contrario vel potius
valido et certo [illegible]
Hoc modo, qui contrahit potius metu
mortis [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

possit, vt dicam.

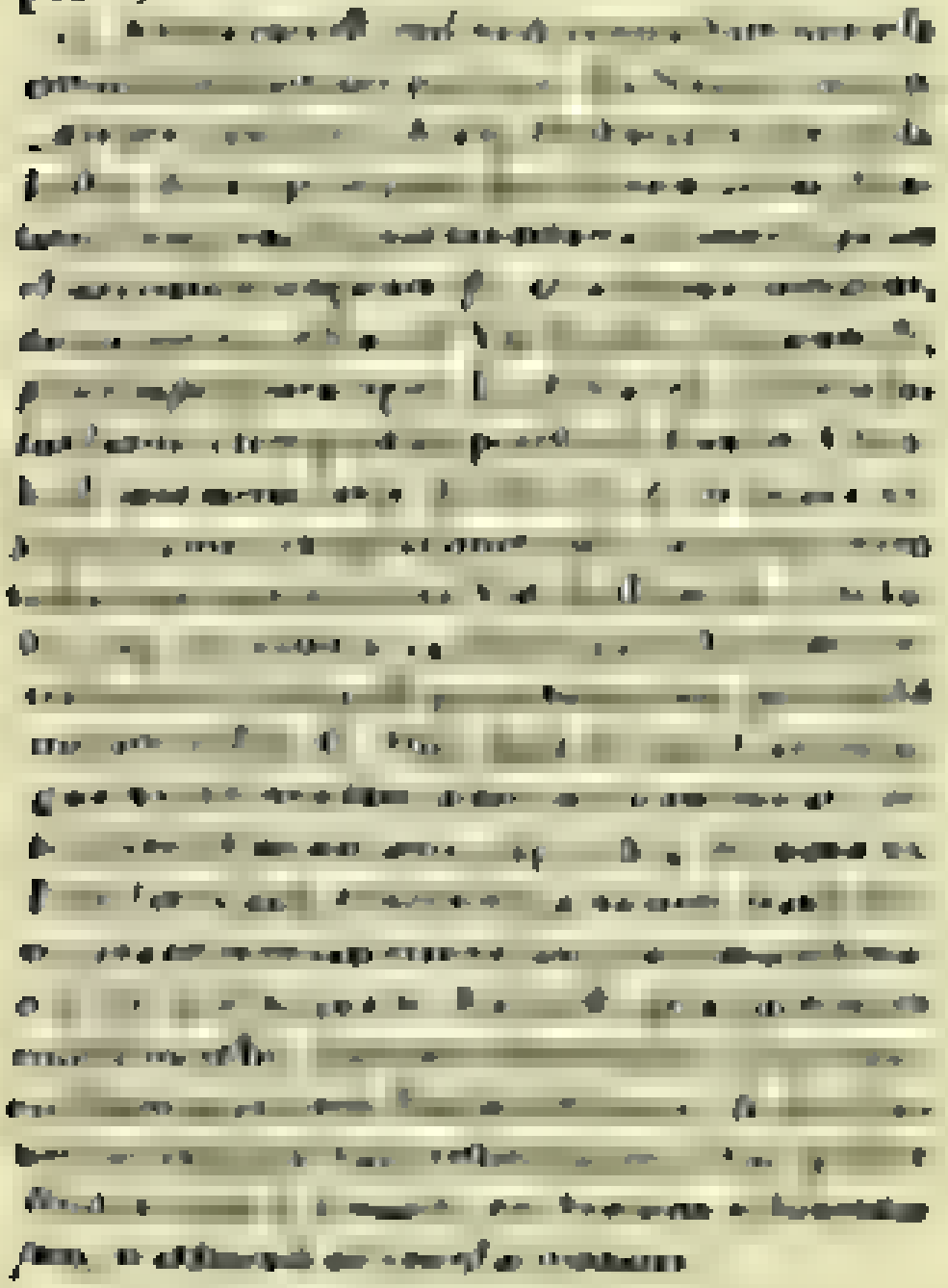

agat, & non cogit a voluntate agat, tunc poſſit non agere? Hoc pendet, quæ ſint modus agendi voluntate impediatur per concupiſcentiam. 2. an modus agendi liberè impediatur per concupiſcentiam? Ubi proponuntur ſub hac tertia 1. an concupiſcentia minuat aut impediat voluntarium. 2. an minuat aut impediat libertatem. Ad controverſiæ quod ſic habet, ac in motu. Hoc paucis explicabo.

26 Prima Conclusio. Concupiſcentia non impedit, ſed potius auget voluntarium. Ita D. Thom. hic q. 6. art. 7. Ratio eſt, quia quò concupiſcentia major eſt, eò magis tendit ad agendum, eò magis ponit in voluntate actus, quod facit. Hoc patet ex dictis, ſi loquamur de vera concupiſcentia. Nam de reliqua, ſecus eſt.

27 Dices. Concupiſcentia perturbat & minuit voluntarium. Ergo eam minuit voluntarium, quia non ratione eſt principium voluntarij? Reſpondeo Duplex eſſe voluntarium, unum eſt principale, nempe inclinatio, ſeu impetus voluntatis in obiectum, aliud eſt minus principale, nempe executio obiecti. Primum augetur per concupiſcentiam, vt dictum eſt, poſterius partim minuitur, partim augetur. Minuitur, quatenus iudicium rationis perturbatur, augetur, quatenus augent apprehenſionem boni delectabilis. Nam concupiſcentia ex vna parte facit vt intellectus non poſſit bonum conſiderare obiectum eſſe turpe, & prohibitum, & ſic minuitur gubernium ex ratione, vt melius eſt ait. Aug. Vnde videretur id quod eſt delectabile in obiecto, ac proinde proponat voluntati ſub ratione boni, & conſequenter voluntas intem-

sua dicat oppressa & te augeat augustinum & to-
lusanum.

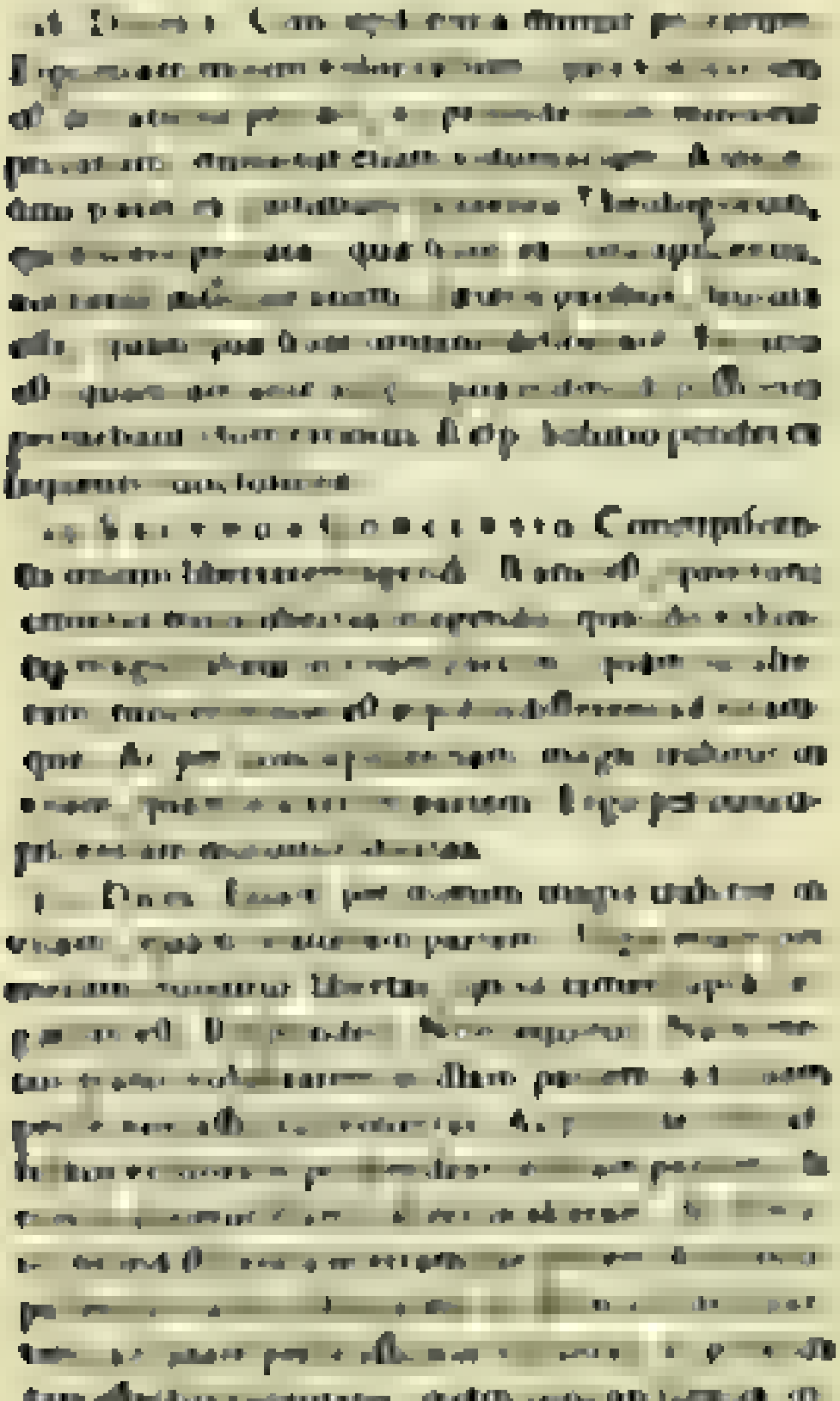

utrumque partem.

peer vehementem iram, vel concupiſcentiam, ſi-
moti aut amentes hunt, ex neceſſitate ſequi impe-
tum paſſionis, ſicut bruta animalia. Ergo ſecun-
dum dictum Thomam, paſſio poteſt eſſe tam vehe-
mens, vt intimet voluntati neceſſitatem. Et hoc D.
Thomam explicant Medina quæſt. 10 art. 3. & 4.
Valentia diſput. 2 quæſt. 3 p. 4. At Conradus ab-
ſurdè ſentit. Aliud enim eſt, inquit, hominem neceſ-
ſitari à paſſione, aliud, voluntatem neceſſitari. D.
Thomas aſſerit, homines furioſos & amentes, in
quibus totaliter vſus rationis, neceſſario moueri à
paſſione, mouetur ſcilicet actum, non autem ait voluntа-
tem eorum neceſſario moueri, quia putat voluntа-
tem eorum non habere vllum actum, eò quod in-
tellectus nullum habeat.

14 Sed quidquid ſit de mente diui Thomæ, de-
ſinat quæſtio eſſe. Nam aliud eſt quærere, an con-
cupiſcentia poſſit neceſſitare voluntatem ad appe-
tendum aliud, an poſſit neceſſitare ad conſen-
ſum. Primum patuit, non poſſemus. Et ſic omnes de-
bent ſentire, qui ex vna parte docent, dari aliquos
motus in voluntate primos, in quibus nulla eſt li-
bertas, ac proinde nullum peccatum. Et ex altera,
in poteſtate voluntatis eſſe, conſentire concupiſ-
centiæ, vel repugnare. Iuxta priorem partem intel-
ligendum eſt illud Apoſtoli ad Galatas, quinto ca-
pite, verſu decimo ſeptimo. *Caro enim concupiſcit aduer-
ſus ſpiritum. Spiritus autem aduerſus carnem*, illud Rom. 6. 12.
*Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obe-
diatis concupiſcentiis eius.* Et cap. 7. 8. *Nam concupiſcit*,
id eſt, non conſentiens concupiſcentiæ. Et ratio eſt,
quia voluntas in nullo actu primo pendet ab intelle-
ctu. At intellectus duobus modis poteſt aliquid

proponere voluntati. Primò, ex ſumma & ſimplici apprehenſione, quod tunc ſit, quando mediante phantaſia, & appetitu ſenſitivo, ſubitò apprehenditur aliquod bonum delectabile, quo appetitus afficitur, & hoc proponit voluntati ſub ratione boni tantùm delectabilis, & nullo modo ſub ratione mali. Tunc enim voluntas determinatur ad hoc apprehendendum, & non eſt in illius poteſtate appetere & reſpuere, quia intellectus determinatè proponit illi bonum, quod appetat, & non ſimul proponit illi malum, quod reſpuat. Secundò, ex prima deliberatione, ſeu vi rationis, quod tunc ſit, quando intellectus non ſolum apprehendit aliquod obiectum, ſed ſimul in eo videt rationem boni & mali, & præterea vocat, & diſcurrit de toto negotio. Tunc enim voluntas indifferenter poteſt, vel appetere illud propter rationem boni, vel reſpuere propter rationem mali, vel denique ceſſare ab omni actu, quia nec bonum malo commixtum poteſt illam neceſſitare ad appetendum, nec malum bono commixtum poteſt illam neceſſitare ad reſpuendum.

91 Hinc ſatis poſſunt hæc duo regulæ. *Prima*. Quidquid proponitur voluntati ſub ratione boni & mali, hoc poteſt voluntas vel appetere propter rationem boni, vel reſpuere propter rationem mali, vel nec appetere, nec reſpuere, propter mixtionem boni & mali. *Altera*, Quidquid proponitur voluntati ſub ratione boni tantùm, ad hoc neceſſariò afficitur voluntas, quia nec poteſt illud odiſſe, cum non appareat illi ratio mali, nec poteſt ſuſpendere actum, quia naturale eſt, ut vna quæque potentia ferat in ſuum obiectum determinatum. In

hoc

hoc autem esse quando proponitur voluntas bonum tale quod bonum non habet obedientiam determinatam. Lex autem non videtur esse nisi in his in quibus est peccatum. Theologi autem dicunt quod peccatum est quando voluntas non vult id quod debet velle. Et ideo videtur quod ubi non est peccatum, ibi non sit obligatio. Unde videtur quod liberum arbitrium, quod habet se ad plura obiecta, non habeat plures actus per quos tendat in diversa obiecta, cum ipsa non sint obligata. Ergo videtur quod non sit liberum arbitrium, quod habet se ad diversa. Praeterea videtur quod liberum arbitrium non possit determinari ad unum obiectum, quia quod habet se ad plura obiecta, quorum nullum habet determinatum, videtur esse indifferens. Ergo videtur quod liberum arbitrium non possit determinari ad unum obiectum, quia quod habet se ad plura obiecta, quorum nullum habet determinatum, videtur esse indifferens.

Utrum liberum arbitrium impediatur per ignorantiam?

Ad ignorantia enim modis dicendi solet in materia moralium de ignorantia, de qua quaeritur de concupiscentia. Ignorantia enim est habitus per quem aliquis non habet scientiam. Ignorantia autem concupiscentiae est habitus per quem aliquis non habet scientiam concupiscentiae. Ignorantia autem concupiscentiae est habitus per quem aliquis non habet scientiam concupiscentiae. Ignorantia autem concupiscentiae est habitus per quem aliquis non habet scientiam concupiscentiae.

Psalm Canon II

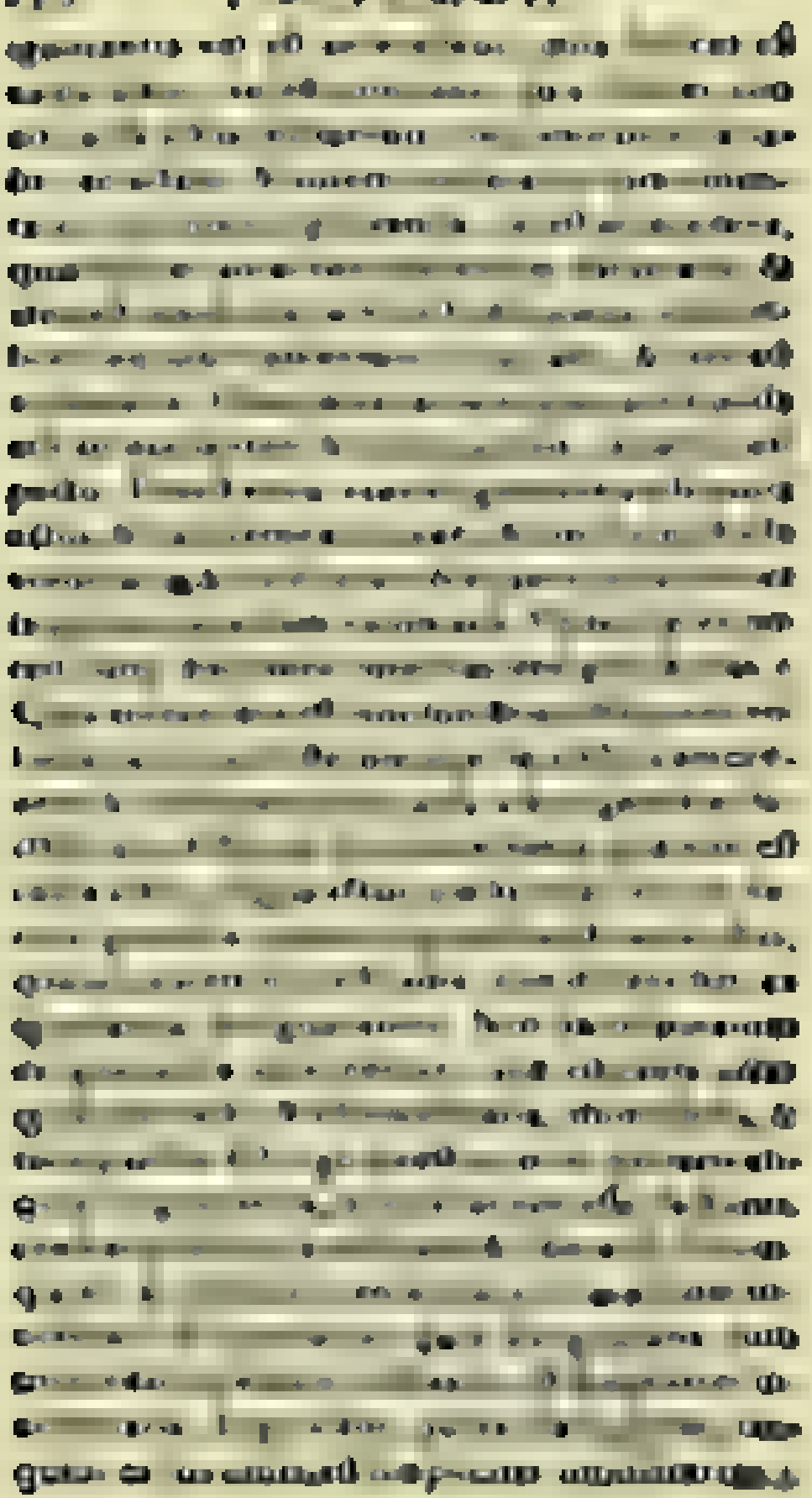

[illegible]

[illegible]

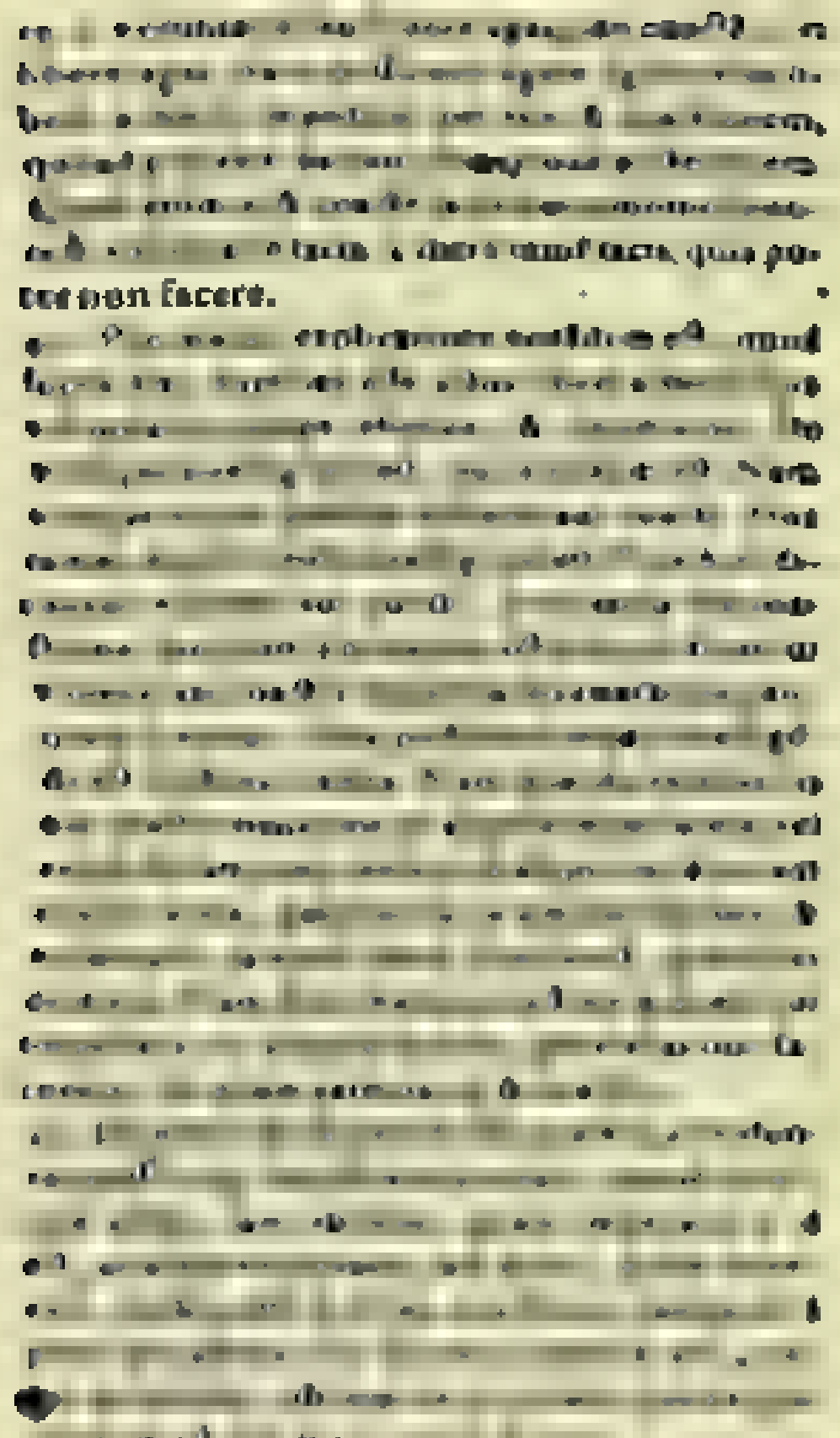

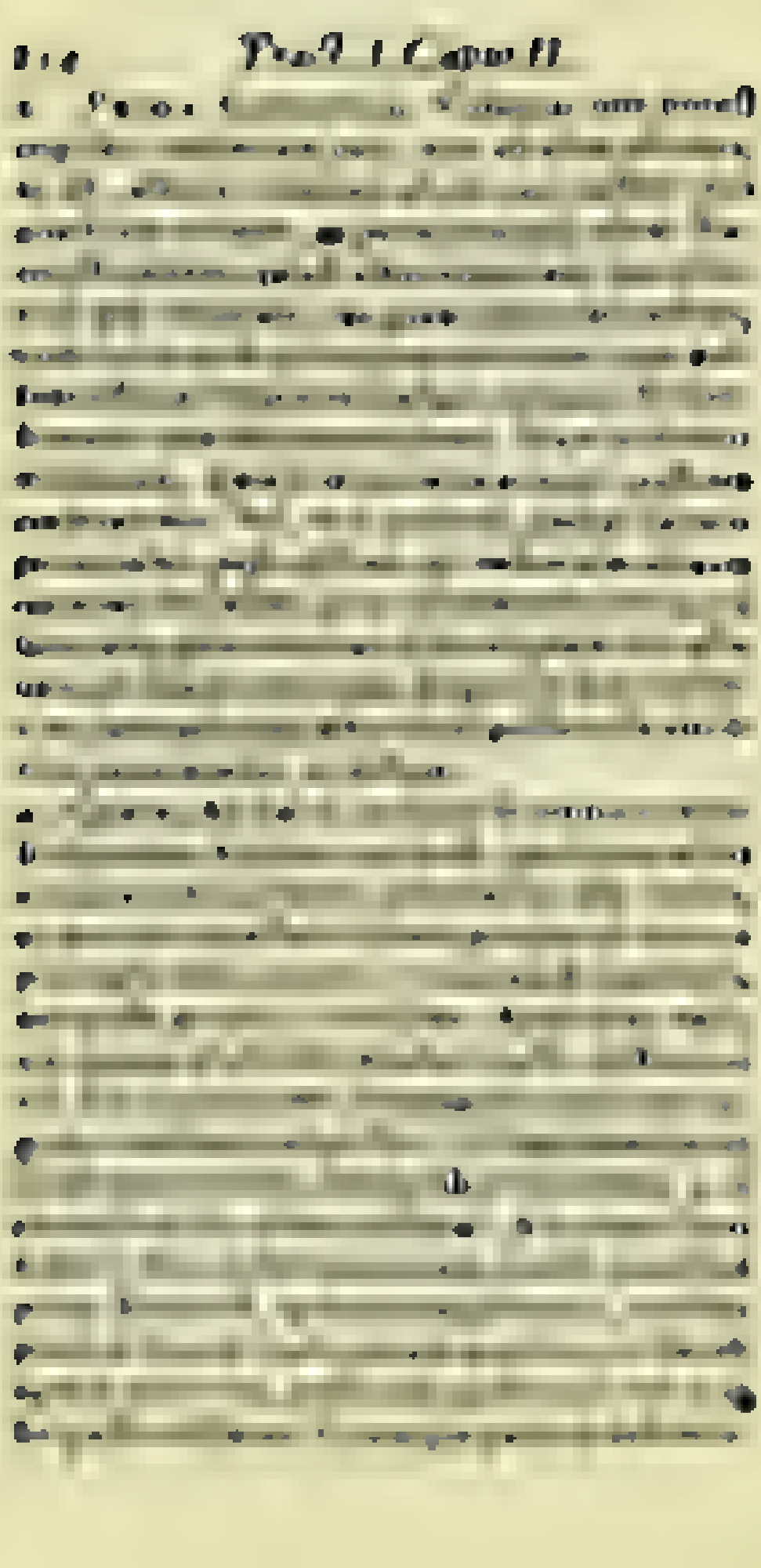

pe voluerit, paulo ante adiecta. Siergo Deus immutaret voluntatem aliquam mere passiue habentem, tunc quidem illa actualiter ab extrinseco, non tamen fieret talis per se, quia potentia ne actualem mere passiue habere. Ergo nulla est ad proprium obiectum libertatis, si voluntas reluctetur.

44 Secunda Conclusio. Voluntas potest cogi secundum partem, quod actum, per quem ea ab ea potentia exigitur. Hæc propositio multis patet. Primo, ut voluntas dicatur cogi ad imperandos actus suos, quibus exercetur. Sic autem non est. Nam voluntas non potest imperare actum suum, nisi prius ipsa actum eliciat. Secundo, ut dicatur cogi ad actum eliciendum, et dictum est prius non posse cogi ut imperet actum, quem potest elicere. Secundo modo potentia, puta ut membra exteriora, per voluntatem ipsam cogi non possunt ut exerceant motum, nisi ipsa voluerit, quia potest ipsa vi sua prohibere, ne ipsa moueantur, contra tamen Tertio, ut ab ea potentia, puta ut membra exteriora, per quæ actus exterior exercetur, impediantur, et non possint exercere imperatum voluntatis. Sic etiam verum est. Non quanto voluntas imperat pedibus, ut ambulent, potest, ut per eos ambulet, quodam modo impedire, ut non possint ambulare.

CAPUT III.

DE ACTIBUS HUMANIS

QUÆSTIO I.

Quæ quæ sunt actus voluntarie elicitus?

deſiderium, & gaudium: Aliud fuga mali, vt odium, timor & triſtitia. Et quidem deſiderium verſatur circa bonum abſens, gaudium circa preſens, neuter abſtrahit ab vtroque. Amamus enim bonum, ſive præſens, ſive abſens ſit. At non deſideramus, niſi abſens: nec gaudemus, niſi de præſenti. Idem eſt de actibus contrarijs. Nam timor verſatur circa malum abſens, triſtitia circa præſens, odium circa vtrumque.

2. Hæc bonitas locum habet in omni virtute, quæ eſt in voluntate, ſive ſit virtus theologica, vt Spes & Charitas, ſive moralis, vt Iuſtitia, Temperantia, Fortitudo, Religio. Nam actus harum virtutum, puta conſiſtunt in petitione boni, seu honeſti, aut repulſa mali, vitioſi, puta mali, seu turpitudinis, quæ eſt contraria bono, seu honeſto, ſeu dono virtutis.

3. Pro eadem explicatione. Nota 1. Iungitur hoc actus, primum & ſimpliciſſimum obiectum, à quo actus ſpecie. Amor autem nihil aliud eſt, quam velle alicui bonum. Vade inquies: dupliciter reſpectum: vnum ad bonum, quod volumus. Alterum ad perſonam, cui volumus. A priori reſpectu ſolet vocari, *amor concupiſcentiæ*: à poſteriori, *amor benevolentiæ*. Nam bonum concupiſcimus, & perſonæ bene volumus. Vide Diu Thomam quæſt. 26. art. 4. Vaſquez diſput. 11. numer. 16. Porro, nomine boni quod amamus amore concupiſcentiæ, non ſolum intelligitur bonum aliquod à nobis diſtinctum à perſona, ſed etiam perſona ipſa, quatenus aliquod bonum ei conuenit, vel

4. Non ſolum concupiſcimus virtutum dotes, honores, diuitias, quæ ſunt nobis bona

placentia.

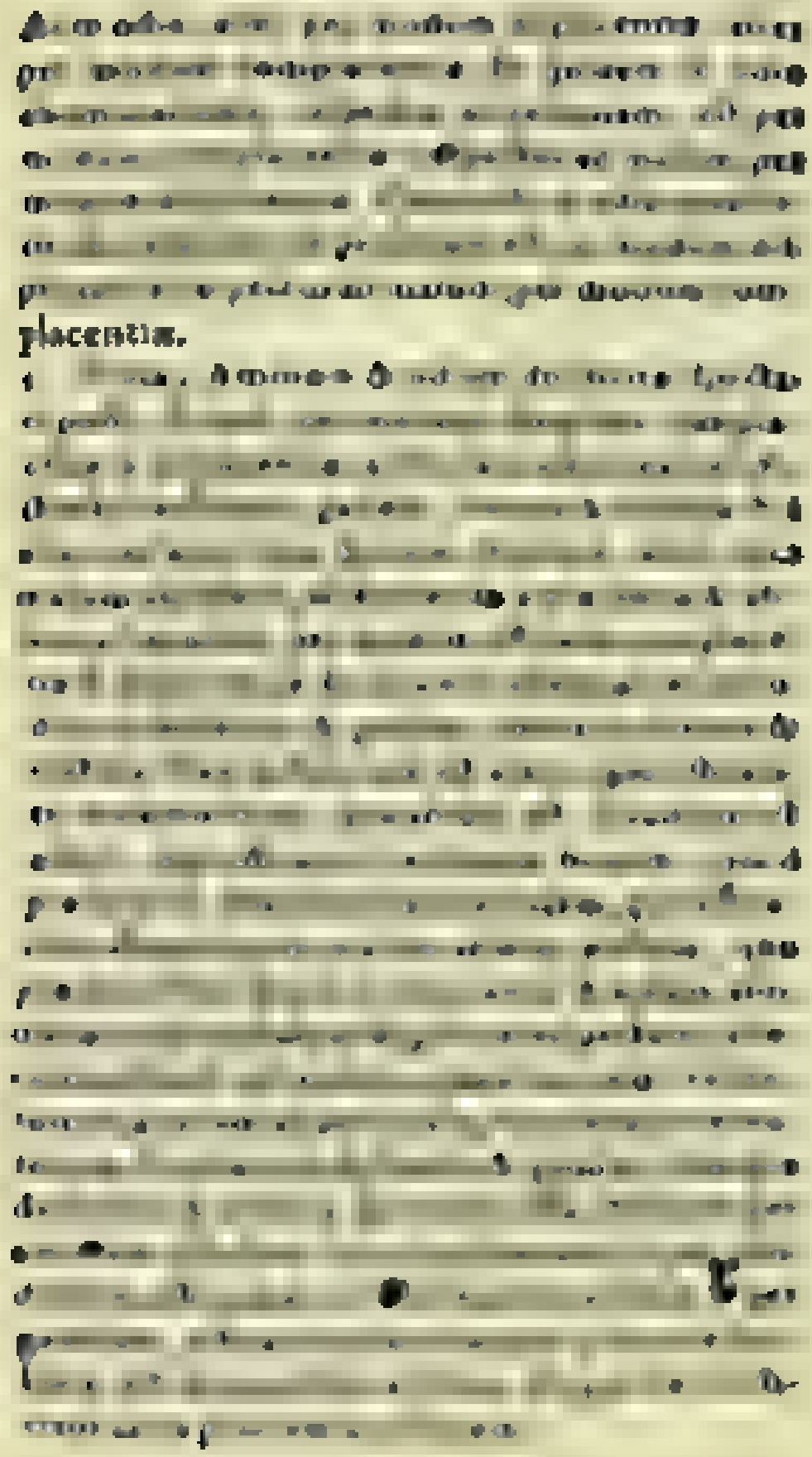

loco citato.

Deum propter ſe, & proximum propter Deum. Denique poteſt vnus actus cognoſcere principium & concluſionem.

8. Dico 1. Electio & intentio, tametſi ſint duo actus realiter diſtincti, ſunt tamen eiuſdem ſpeciei ac eſſentiæ vt genere morali. Ratio eſt quia eſſentia actuum ſumitur ab obiecto formali. Ergo omnes actus, qui habent idem obiectum formale, ſunt eiuſdem ſpeciei. At intentio & electio habent idem obiectum formale. Hoc latius explicabitur ſequenti quæſtione, & ea quæſtione 1. ob eiuſdem agemus de executione mediorum, quæ diſtinguitur ab electione. Electio enim eſt actus voluntatis, executio tamen eſt actus alicuius potentiæ.

9. Dico 2. Si finis ſit multa ſpectans, vt ſanitas, prior eſt intentio finis, quam electio mediorum, reſpectu illius, qui proponit ſibi hunc per media conſequendum. Ratio eſt, quia cauſa eſt prior effectu: ſed intentio eſt cauſa electionis mediorum. Nemo n. eligit media ad finem, niſi ex amore & deſiderio finis. De hac re poteſt dici in prima parte, Tract. 1. cap. 11. quæſt. 4.

10. Dico 3. Electio inter omnes actus voluntatis eſt maxime libera, quia ſit ex prævio conſilio & deliberatione. Aliqui tamen putant, in tribus caſibus non eſſe liberam: 1. quando eſt vnicum tantum medium, quo finis poteſt obtineri. Tunc n. qui vult obtinere finem, neceſſario eligit illud medium. 2. quando ſunt plura media æque vtilia. Tunc n. voluntas non poteſt vnum ex illis præferre. 3. quando ſunt plura media, quæ ſufficienter æquabia. Tunc etiam non poteſt eligere aliquod, quod ſufficiens reputatur. Hæc exempla non

placet. Nam inde sequitur, electionem nunquam esse liberam. Nam vel omnia sunt necesse est, vel unum est medium, vel plura. Et si plura, vel quod vult, vel nequit. Si ergo electio non est libera, quando est unum tantum medium, neque etiam quando sunt plura aequè vtilia, nec denique quando sunt nequalia, prout sequitur, in nullo casu liberum esse, quod est absurdum.

11. Ergo ajunt de illis tribus casibus sic sensum. Primo quando est unum tantum medium, quod ad caput esse necessarium ad beatitudinem finem, tunc electio huius medij est impliciter libera potest tamen esse necessaria ex hypothesi. Prior pars patet quia intentio huius est libera, quoad exercitium. Ergo voluntas potest. Ab actu autem voluntatis huius, non est necessaria electio medium. Et confirmatur, quia qui intendit dare eleemosynam & non potest nisi furetur, non necessario cogitat de hoc medium, quia potest mutare intentionem dicendo eleemosynam, donec occurrat aliud medium commodum & honestum. Posterior etiam patet, quia licet intentio hominis sit libera, potest tamen sic velle, vt velit se efficacius velit perseverare in intentione sua, & tunc sibi ipsi imponit necessitatem eligendi aliud vnicum medium, quod necessario requiritur ad talem finem consequendum. Et hoc ideo recte dicitur electionem huius medij esse necessariam ex suppositione, quia voluit supponere & non mutare intentionem suam, necessario eligit tale medium.

12. Secundo quando sunt plura media, quæ indifferenter aequè vtilia ad finem consequendum possunt multas perfectiones eligere vnum, quod vo-

cap. 2. quæst. 3.

II. QVAESTIO.

Quæ ſit natura & eſſentia horum actuum?

1. ACTVS voluntatis dicimus poteſt tripliciter ſpectari 1. generaliſſimè quatenus ens quoddam eſt, & entitas generatim, quatenus accidens eſt; ſpecialius, quatenus actus eſt. Sic ſpectatur hoc loco ſpecies, quatenus actus eſt, præter ſuam entitatem, inclinationem ſeu habitudinem ad motum 2. ad obiectum, circa quod verſatur, 3. ad voluntatem, à qua elicitur, tanquam à principio vitali, 4. ad eandem voluntatem, à qua procedit, tanquam à cauſa libera, 5. ad gratiam ſeu auxilium ſupernaturale, quod concurrit cum voluntate ad actum eliciendum. Quæ à ſingulis accuratè breuiter examinanda eſt. Hæc enim perfectè cognoſcentur ipſius naturæ & eſſentia.

2. PRIMA CONCLVSIO. Actus voluntatis ſumit eſſentialem ſuam differentiam ac ſpeciem ab obiecto. Nota, duplex eſſe obiectum voluntatis, materiale & formale. Materiale eſt, quod voluntas appetit; formale, propter quod appetit. Hoc vocari ſolet ratio appetendi, vel motiua. Eſt enim ratio, quæ mouet voluntatem ad hoc vel illud appetendum. Hæc autem ratio nihil aliud eſt, quam bonitas, ſeu ratio boni. Porro, hæc duo obiecta, materiale & formale, aliquando realiter diſtincta ac ſeparata ſunt, vt ſit in actu voluntatis,

qui

qui verſatur circa media. Tunc enim materiale obiectum ſunt ipſa media, quæ appetuntur formale eſt bonum hoc, propter quam appetuntur. Aliquando non ſunt tantum diuerſa, ſed tantū ſecundum, vt finis actu voluntatis, qui verſatur circa bonum. Tunc enim materiale obiectum eſt illa res, quæ appetitur per modum finis, & formale eſt bonitas eiuſdem rei, quæ mouet voluntatem ad hoc amorem ac deſiderium.

3. Igitur, cum diximus voluntatis ſumere ſpecies & eſſentiam ab obiecto, hoc intelligendum eſt de obiecto formali, non autem de materiali. Ratio eſt, quia hæc duo conuenta ſunt in hac materia. 1 Actus ſumunt eſſentialem differentiam & ſpeciem ab obiecto. 2. Actus includit eſſentialem ordinem ad obiectum At hoc intelligendum eſt de obiecto formali Ergo & illud Hinc ſequitur 1 omnes actus, qui habent idem obiectum formale, eiuſdem ſpeciei ac eſſentiæ. tametſi habeant diuerſa obiecta materialia quo pacto, amor charitatis, quo diligo Deum propter ſuam bonitatem, & amor charitatis, quo diligo proximum, propter eandem bonitatem, ſunt eiuſdem ſpeciei. 2. ſequitur, omnes actus diſtingui ſpecie, qui habent diſtincta obiecta formalia, tametſi habeant idem obiectum materiale quo pacto actus ſpei & actus charitatis habēt idem obiectum materiale, nempe Deū, & tamen diſtinguuntur ſpecie, quia habent diſtincta obiecta formalia Nam actus ſpei verſatur circa Deum, quatenus eſt ſummum noſtrum bonum actus charitatis circa eundem, quatenus in ſe bonus eſt 3 ſequitur omnes actus, qui verſantur circa media, eſſe eiuſdem

ſpectu cum actu, qui verſatur circa finem. Nam merita & bona opperantur propter id motivum, ſcilicet propter ipſum finem. Unde hæc tria idem valent: obiectum formale, motivum, finis. Nam finis eſt motivum voluntatis, ac proinde obiectum formale. Hoc tamen intelligendum eſt D. Thom. quæſt. 1 art. 1 & quæſt. 8 artic. 4. & alibi, cum ait, actum voluntatis tunc ſpectare & eſſentiam a fine. Nam per finem intelligit obiectum formale, ſeu motivum voluntatis.

4. Quod dixi de actu voluntatis, debet etiam accommodari actui intellectus, eiuſmodi eſt, V. G. aſſenſus fidei Theologicæ. Nam etiam hic actus habet duplex obiectum, materiale & formale. Materiale ſunt res ipſæ, ſeu myſteria fidei, quæ credimus, vel quibus aſſentimur. Formale eſt revelatio divina, propter quam credimus, vel aſſentimur (D. Thomas ibi a quæſt. 1 art. 1). Unde etiam ſequitur, omnes aſſenſus fidei eſſe eiuſdem ſpeciei, quia omnia myſteria fidei, quantumvis diverſa ſint, creduntur propter unam & eandem rationem formalem. Idem enim creduntur, quia à Deo, qui verax eſt, revelata ſunt (D. Thom. ibidem quæſt. 4. art. 6).

5 Secunda Concluſio. Actus voluntatis dicit eſſentialem ordinem ad ipſum volumen eſt, tanquam ad principium vitæ, à quo vitaliter elicitur. Unde fit, ut ſicut ab obiecto ſumat eſſentialem differentiam, ſic etiam à voluntate. Ubi notandum eſt, actum voluntatis habere duplex diſcrimen, quæ ei ſunt quodam modo connaturalia. Primum eſt, quod ſit actus vitalis, & ne aliter diſtinguatur ab aliquo actu, qui non ſit vitalis. Secundo,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

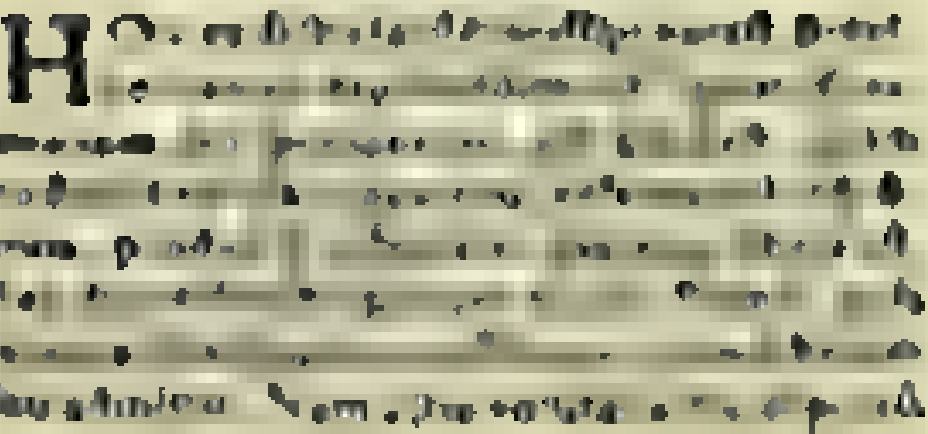

habeam Spiritum. non utique quando
[illegible] sed ut quasi habeam in eius mo-
do accidentem. Quomodo modo volumus,
vel habere aliquem modum certum, vel mo-
dum specificum, qui dicamus nos denominare se
habere ad actum, & ordinare ad eum proxime,
dicit, vel ad duo contrarios.

2 Hinc oritur secunda differentia, quia voluntas
nostra libera est, quia habemus [illegible] in nostra
potestate voluntatem nostram velle, non velle
quoad hoc vel illud. Malum enim intellectum,
et nostra voluntate, amor beatorum angelo-
rum, & amor, quo Deus se amat

3 Tertio differunt, quia habent entitatem for-
malem distinctam. Nam actus qui est amare
[illegible] voluntatis, est quidam perfectio ipsa-
met rei & effectus. Ratio vero, quia sunt
liberi, est denominatio extrinseca, scilicet quia vo-
luntas quae est libertatis & indifferen-
tiae ad agere, vel posse non agere. Ita lo-
quor, attendens ad id quod voluntas non
potest non velle necessario, quando voluntas
est libera. At vero, quae libe-
ra est, potest efficere [illegible] ut
illi accidentalis, exempli gratia habeam amore
ad potum, quae [illegible] & potest esse
sine amore, & tamen ea est libera, & in po-
tentia proxima

4 Quando dicunt, quia liberum est, et in vo-
luntate nostra [illegible] libertas consistit,
negamus consequentiam, & maiorem absque
distinctione, quia quoad exercitium & libertas,
& contrarios actus, non datur medium aut con-

impossibile. Tunc enim, quæ voluntarium est maximè, ex voluntate magis inducta & orchestrata ad agendum, & ita agetur voluntarium. Et tunc non erunt liberi actus quos quis potest habere, vel non habere, sed unus liber in ordine ad alterum, vel unus liber in ordine ad utrumque partem.

IV. QVÆSTIO.

Quid in actu voluntario sit, esse meritis?

1. D. Thom. hîc supra reperit, actum humanum duplicitur posse peccatum esse: uno genere mortis. Uno enim peccatur peccatum in genere mortis, quando peccatum peccatur quando finis ultimus & constituens. Uno genere mortis quando peccatum peccatur quoad libertatem, & ex quo fundatur in libertate, omnino ad. sunt hæc, ubi capitis tenebris reperiri mortalis, dicuntur non se offendunt in actibus externis, et ejusdem humanæ libertatis duplicitur peccatum posse in genere mortis, quatenus habet rationem culpæ simpliciter, & sic ab eodem peccatum in Petro & Juda in genere mortis, quatenus libertas, & libertas dirigitur in homicidium eodem modo, & sic potest ab diversis peccatum in Petro & Juda. Nam Petrus potest amittere libertatem, et alter Judas, et hoc modo peccatum Petri quo caluit amittit Petrus est homicida, Judæ digne, & meritò. Similiter Judas, mutuò, et propterea dignus

V QVAESTIO.

Quid sit actus voluntarius, & quid supernaturalis?

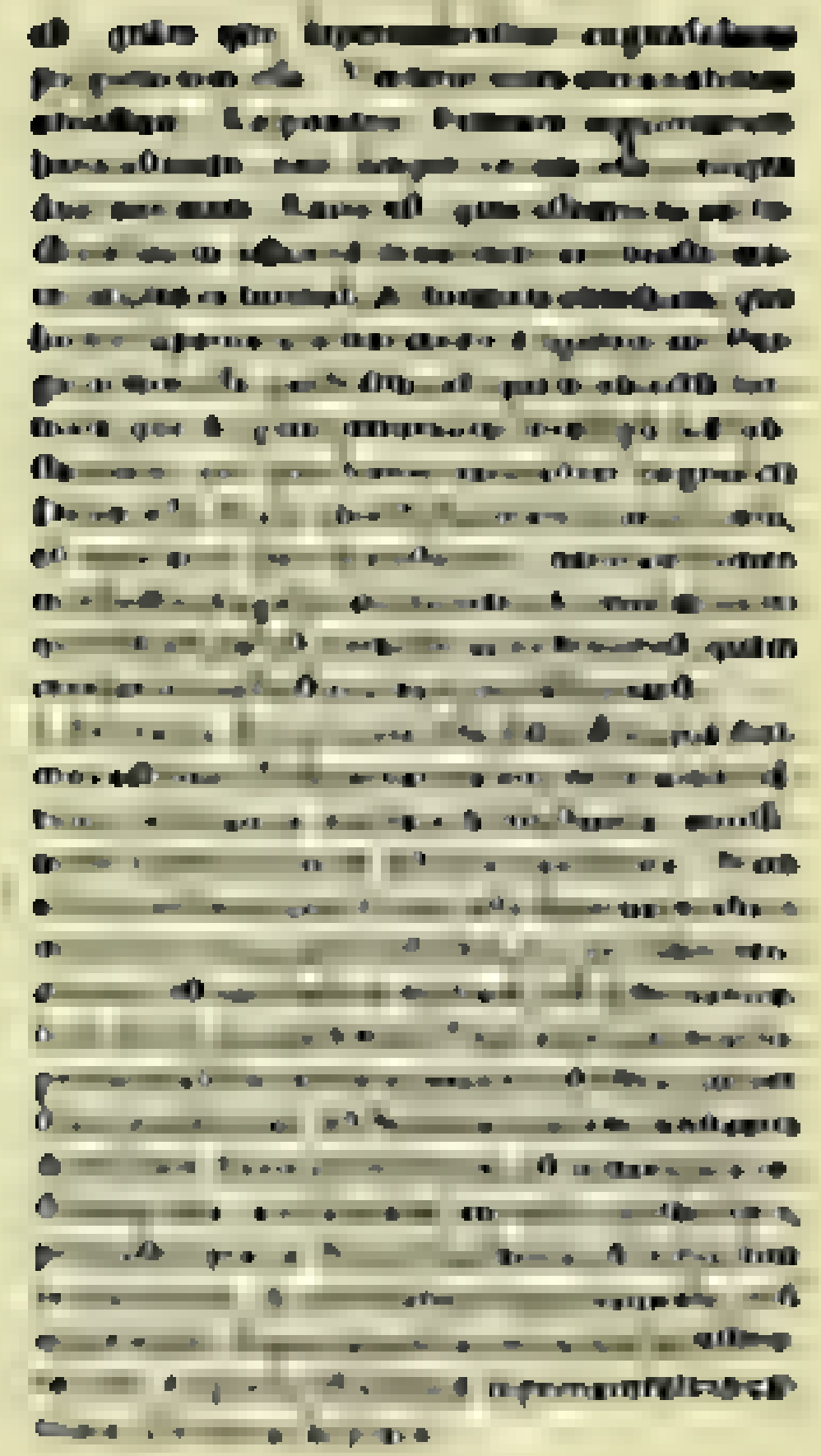

VI. QVÆSTIO.

Quæ sint actus à voluntate imperati?

1. HÆc quæstio supponit distinctionem imperati à voluntate, à quo actus dicuntur imperari. Igitur primo quærendum est, quod sit imperare voluntatem, & qui actus à voluntate imperentur? Secundo, an præter imperatum voluntatem detur imperatum intellectus, & an quod aliud credibile?

2. Prior quæstio facilis est, cum per imperium voluntatis intelligitur quasi [illegible] dit quo supra dictum) quo voluntas applicat alias potentias ad obediendum ad operandum. Et sumpto uno quasi voluntas efficaciter vult, et sic per suum imperium imperat. Unde sequitur, omnes illos actus esse imperatos à voluntate, qui ab illa potentia, ut imperante voluntate, elicientur.

3. Addo voluntatem non tantum alias potentias, sed etiam alia principia posse, ut puta ea omnia actus voluntatis, quæ sunt ex potentia ab ipsa voluntate. Quia docent Theologi, omnes virtutes, & charismata esse obedientiam, imperatam posse ab voluntate quia omnium voluntas potest ea movere ad actus, & ipsa obedientia est actus Dei tamen amoris hoc. Unum est quod aliqui alterum potentiarum, quia imperantur à voluntate, tamen de-

ſeneri imperio, voluntas, intellectus, alia potentiæ. voluntas habet ſe inſtar Regis, cum ſit domina aliarum potentiarum. Intellectus eſt quaſi Conſiliarius, qui proponit & laudat voluntati, quid faciendum, quid omittendum ſit: alia potentiæ habent ſe per modum ſubditorum.

5 Cùm ergo quæritur, an præter voluntatis imperium, requiratur etiam imperium intellectus, perinde eſt, ac ſi quæras, an præter imperium Regis, requiratur etiam imperium Conſiliarij: facilis reſponſio eſt, non requiri abſolutè, ſed tamen dari poteſt, & ſæpè expedit dari, quod ſic oſtendo. Rex poteſt imperare ſuo Conſiliario in hunc modum. Ex audito & approbato tuo conſilio, animadverto me remiſſiorem eſſe in executione apud ſubditos, do tibi poteſtatem, & hinc mando, vt me moneas, excites & impellas, ad vrgendam efficacius executionem. Sum per me ſatis ad hoc promptus, nè opus eſt iſta admonitione. Igitur, ſi Rex, audito conſilio, efficacius imperat executionem ſubditis, ſuffecit imperium Regis: ſi non efficacius imperat, adhibendum eſt imperium Conſiliarij, qui ipſum excitet & impellat, non quidem propria authoritate, quod non poteſt, ſed partim authoritate ab ipſo Rege accepta, partim rationibus, quibus perſuadeat vrgendam eſſe executionem.

6 Simile eſt de voluntate, intellectu, & alijs potentijs. Nam quando voluntas, audito conſilio, & indicio intellectus, eligit medium ad finem obtinendum, ſi efficacius illud eligere ſtatim vrget executionem, nec opus eſt imperio intellectus

peio

perio intellectus. Quæres, in quo caſu maximè neceſſarium ſit imperium intellectus, ſeu, in quo caſu voluntas maximè indigeat imperio intellectus? Reſpondeo. Tunc maximè indiget, quando eligit aliqua media, quæ ipſi quidem placent, ſed tamen habent annexas aliquas difficultates, quæ retardant ipſam ab vrgenda executione. Tunc enim vtile eſt, ſi intellectus hortetur voluntatem & variis modis conetur perſuadere, vt alacriter pergat ad executionem, nec ob vllam moleſtiam patiatur ſe impediri. Quando autem eligit talia media, quæ & placent ipſi, & in quibus non experitur difficultatem: non indiget monitione aut imperio intellectus. Hinc ſequitur, viros bonos, qui amant virtutem, maximè indigere hoc imperio cùm res difficiles aggrediuntur: Impios verò, qui amant voluptates non egere, quia ſponte amplectuntur ea quæ eorum grata ſunt.

CAPVT IIII.

DE BONITATE actuum interiorum.

C. A M hoc capite de bonitate [illegible] actuum interiorum. Per actum autem interiorem intelligo actum voluntatis, per exteriorem, actum aliarum potentiarum exercitum circa obiectum voluntatis. Primo igitur videndum est, quae sit bonitas actus interioris, deinde quae exterioris, postea quae sit bonitas actus interioris, et exterioris simul sumptorum. Circa primum sciendum est, quod bonitas actus interioris [illegible] quando est circa debitum obiectum, quando est debito modo, quando est debito fine, quando est debita circumstantia, quod dumque, quando est simpliciter.

I QVÆSTIO

Quid & quotuplex ſit bonitas actuum interiorum?

1 PRima Concluſio In actu interiori poteſt ſpectari duplex bonitas, naturalis & moralis Ita D Thom quæſt 18 art 4 & Scotus in 2 d qui Bonitas naturalis conſiſtit in integritate ſeu aggregatione eorum omnium, quæ naturaliter requiruntur in entitate actus Bonitas moralis in integritate ſeu aggregatione eorum omnium, quæ conveniunt actui non abſolutè ex natura actus, ſed ſecundùm rationem, et debitum Scotus Hoc ſentiebant D Dionyſius cap 4 de divinis nominibus *bonum eſt ex integra cauſa, malum autem ex quolibet defectu* Et D Thomas quæſt 18 ar 1 bonitatem actus nil aliud eſſe, quàm *plenitudinem eſſendi ipſius actus* quam Scotus vocat integritatem, ſeu aggregationem eorum omnium, quæ requiruntur in actu

2 Secunda Concluſio Relicta bonitate naturali, bonitas moralis eſt triplex. Prima ratione ex obiecto Secunda ex fine extrinſeco Tertia ex circumſtantiis Ita Divus Thomas quæſt 18 art 4 & Scotus loco citato Ratio Scoti eſt, quia bonitas moralis conſiſtit in integritate eorum omnium, quæ requiruntur in actu ecundùm rectam rationem Sed recta ratio dictat, actum debere verſari circa honeſtum obiectum, propter

honeſtum finem, & cum honeſtis circumſtantiis. Nam ſi in aliquo illorum ſit aliqua turpitudo, iam actus non erit honeſtus, ſed turpis. Hæc dein-cepſ magis explicanda ſunt.

II. QVÆSTIO.

An actus interior ſumat bonitatem ab obiecto?

1. SVPPONO 1. duplicē eſſe bonitatem moralem: vna dicitur formalis ſeu actualis, quæ reperitur in ipſo actu, & quo actus formaliter eſt bonus. De illa cepimus iam agere. Altera dicitur obiectiua, quæ reperitur in obiecto, & conſtituit rem, in qua eſt, obiectum bonæ actionis, id eſt, honeſtè & ſecundum rectam rationem amabile. 2. Suppono 2. bonitatem obiecti priorem eſſe bonitate actus. Non enim ideo cenſetur obiectum bonum & honeſtum, quia intellectus rectè de eo iudicat, & voluntas rectè illud appetit, ſed contra potius, quia obiectum per ſe bonum & honeſtum eſt, ideo voluntas recta eſt, quæ illud appetit, & iudicium rectum, quod de illo fertur. Itaque recti mores non faciunt obiectum bonū & honeſtum, ſed è contrario obiectum bonum & honeſtum facit rectos mores. Ratio à priori eſt, quia ſicut omnis actio voluntatis præſupponit aliquam actionem intellectus, ita actio voluntatis circa bonum, præſupponit iudicium de bonitate obiecti: Hoc autem iudicium, vt verum

& rectum ſit, preſupponit tale obiectum, quale iudicatur.

3. Suppono 3 Bonitatem obiecti, nec in vtilitate, nec in delectabilitate, ſed in honeſtate conſiſtere; ac proinde obiectum non dici bonum moraliter, quia eſt vtile vel delectabile, ſed quia eſt honeſtum. Ratio eſt, quia bonum vtile & bonum delectabile, poſſunt eſſe obiectum bonæ & malæ actionis. Ergo ex ſe non habent, vt faciant actum moraliter bonum. Et confirmatur, quia bonum vtile non amatur propter ſe, ſed propter aliud. Ergo ſi eſt vtile ad cognoſcendum finem honeſtum, poterit recte amari; ſi ad finem turpem, non poteſt recte amari. Ergo nunquam poteſt ex ſe obiectum actus eſſe boni, niſi in ordine ad finem honeſtum. Eodem modo delectabile non poteſt per ſe dare actui bonitatem moralem, quia turpe, quod delectat, non eſt honeſtum, ſed turpe. Ergo tunc tantum poteſt facere actum bonum, quando eſt coniunctum cum honeſtate. Hinc ſequitur 1. Aliud obiectum eſſe moraliter bonum, quod eſt honeſtum, ſeu conſentaneum rectæ rationi, ac proinde, hæc duo idem valere, *bonum morale*, & *bonum honeſtum*. Et ratio eſt, quia honeſtum in moralibus opponitur turpi. Ergo quidquid in moralibus non eſt honeſtum, hoc neceſſario eſt turpe; ſed nullum bonum morale poteſt eſſe turpe. Ergo omne bonum morale debet eſſe honeſtum. 2. Sequitur, bonum vtile & delectabile debere reuocari, vel ad bonum honeſtum, vel ad bonum turpe, quia non datur medium in moralibus.

4. Suppono 4. Bonitatem obiectiuam, quam

dus consistere in aequalitate obiecti. formalitas
ejus per se notum et bonum honestum et ho-
nestum commune omnibus actibus virtutis
per quae bonum obiecti ut est prae-
tactus actus a recta ratione ordinatus et ho-
nestus et honestum commune omnibus
virtutibus. Ergo non est contra
naturam dicendum in actu virtutis
humanae quod per quod actus
virtutis est quod non quod per
quod actus virtutis. Hoc
enim esse actus est quod per quod
in quantum est bonum et perfectum
dicit ordinem ad agens et finem
et secundum eandem rationem
per quam probatur quod esse quod est bo-
num est quod actus virtutis quod
est secundum eandem rationem

§ Ad primum ergo dicendum, quod
hoc nomen id est actus virtutis
primum bonum per se
est quod per quod
finis quod non per quod
tum id bonum. Ad secundum
dicendum quod obiectum
non per quod
non per quod
et
est
per quod
bonum
Ad
logorum sententiam.

§ Ad tertium ergo dicendum quod
dicendum
est
sed
non actus virtutis, quia ab-

mente tota entitate naturali actus, potest mutari tota bonitas moralis, etiam ista, quæ desumitur ex obiecto Ergo bonitas moralis non est essentialis actui in genere naturæ Antecedens patet, quia manente entitate actus, potest variari libertas, aut finis extrinsecus, aut obligatio legis His autem mutatis, necesse est mutari bonitatem moralem Secundo, quia veritas non est de essentia actus intellectus, cum detur actus successivè possit esse verus & falsus Ergo neque bonitas est de essentia actus voluntatis. Tertiò, malitia non est de essentia actus mali Ergo à simili Quarto, esse morale & esse naturale, sunt diuersi ordinis, & vnum fundatur in alio Ergo species vnius ordinis non est essentialis alteri ordini Quintò, idem actus potest ab eodem obiecto æque proximè & immediatè formare duas species virtutis, vt qui vult dare eleemosynam ex duplici motiuo, nempè misericordiæ & liberalitatis, æque primò, neutrum referendo ad alterum Ergo neutra bonitas est essentialis actui, quandoquidem actus non potest simul habere duas bonitates essentiales, & tamen non est maior ratio de vna, quàm de altera Ergo neutram habet essentialem.

7 Secunda est probabilior, bonitatem moralem ex obiecto desumptam, essentialem esse actui, etiam in genere naturæ Hanc probo ex duobus principijs Primum est, omnem actum voluntarium, eatenus in esse naturæ, habere differentiam aliquam virtualem essentialem, & constituti primo in aliqua specie essentialiter Hoc enim commune & necessarium est in omnibus de ente. Alterum est, nec

libertas, aut finis extrinsecus, aut obligatio legis. Singula ostendo. Ac primo, mutatio libertatis nihil efficit, quia actus charitatis circa Deum, in via liber est, & in patria necessarius, & tamen retinet suam bonitatem. Ergo mutata libertate, non mutatur bonitas. Mutatur tamen denominatio bonitatis, quia in via denominatur moralis, in patria non item. Secundò, mutatio finis extrinseci nihil efficit, quia hic actus charitatis refertur ad tollendum peccatum, siue ad alium finem bonum, semper manet idem essentia, licet in sua specie. Tertio, nec obligatio legis, quia actus charitatis elicitus ex obligatione legis, non differt essentialiter ab elicito sine tali obligatione sicut actus obedientiæ aut temperantiæ, quem libere exerceo, non differt essentialiter ab eo, quem ex præcepto exerceo, quamdiu manet idem obiectum, ex quo desumunt suam primam bonitatem.

9 Ad 2 negatur antecedens, si sumatur vniuersaliter, quia sunt aliqui actus intellectus, qui essentialiter sunt veri, nempè illi, qui essentialiter pertinent ad virtutem intellectualem. Nam intellectus prima & essentialis species, est species talis virtutis, ex qua necessariò sequitur veritas, vt patet in actu fidei & scientiæ. Atque hinc confirmatur nostra sententia.

10. Ad 3 Non est eadem ratio de bonitate & malitia, quia malitia consistit in priuatione boni. At priuatio non potest esse de essentia actus mali, in genere naturæ, licet sit de essentia actus mali in genere moris, id est, de essentia peccati.

11 Ad 4 Esse morale, seu esse liberū, potest sumi duplicter, vt supra dictum est Primo, vt denominatur a libertate actuali & sic nihil aliud est, quā ens actu liberè produci Secundò vt denominatur à libertate potentiali, & sic nihil aliud est, quam actum esse liberè produci. Prior modo dictus sumitur ab esse naturali, & est aliquid concomitans posteriori, non dicit sumitur ab esse naturali, & est aliquid intrinsecum.

12 Ad 5 Voluntas non potest simul, & eodem actu, versari circa eadem obiecta mutuò sub diuersis motiuis, seu rationibus formalibus proximè & immediatè, vt rectè docet D Thom qu 1. artic 1 ad 3 Ratio est, quia non potest vno & eodem actu æquè proximè & immediatè tendere in duos terminos formaliter distinctos Idem patet in intellectu, quia non potest vno eodemque actu, assentiri simul huic propositioni, *Deus est trinus*, & huic, *Deus non est trinus*, propter motiua formaliter distincta.

III. QVÆSTIO.

An actus interior sumat bonitatem à fine extrinseco?

1. DVplex est finis actus voluntatis vnus intrinsecus & proximus, qui est idem cum obiecto, & obiectum vocatur ab omnibus Alter extrinsecus & remotus, qui de facto semper, vt est præcipuus circumstantia, & potest de illo operantis. Prior habet locum amore & intentione huius,

poſterior in electione mediorum. Nam amor & intentio verſatur circa finem, tanquam circa propriam & immediatè obiectum. Electio non verſatur circa finem, tanquam proprium obiectum, ſed circa media, ſed tamen refertur ad finem, vt ad aliquid extrinſecum.

2 Nos hic loquimur de fine extrinſeco, & conſequenter de actu electionis, qui referuntur ad talem finem. Poteſt autem duplex eſſe quæſtio. Vna an electio mediorum ſumat aliquam bonitatem a fine. Altera, an illa bonitas ſit illi intrinſeca & eſſentialis. Prior quæſtio duabus concluſionibus explicari poteſt.

3 Prima Concluſio. Quando actus voluntatis ex obiecto indifferens eſt, & refertur ad finem bonum, ſub ratione boni honeſti, tunc ſumit ab illo bonitatem honeſtatem moralem, in aliqua ſpecie virtutis. Ratio patet ex contrario, quia quando refertur ad finem malum ſeu turpem, tunc ſumit ab illo malitiam ſeu turpitudinem, in aliqua ſpecie peccati, videlicet cum, quis vult ſtudere propter inanem gloriam, malefacit tantum quia vult ſtudere ad Dei gloriam, benefacit. Nam ſtudere per ſe ſumptum eſt, & poteſt in bonum vel malum finem referri ab operante, & confirmatur, quia electio medii, eſt eiuſdem ſpeciei cum intentione finis, vt ſupra dictum eſt, idque propterea, quia eſt idem motiuum vtriuſque, nempe bonum honeſtum. Ergo electio ſumit ſpeciem virtutis à fine, ſumit etiam bonitatem moralem.

4 Secunda Concluſio. Quando actus voluntatis ex obiecto bonus eſt, & ſimul refertur ab operante in bonum finem, ita vt bonitas finis attingat ipſum

à bonitate obiecti, ita ſumit nouam ſpeciem bonitatis ab ipſo fine. Ratio eſt, quia actus ex obiecto indifferens, ſumit bonitatem à fine, vt dictum. Ergo etiam actus ex obiecto bonus. Nam bonitas obiecti non obſtat, quo minus à fine poſſit nouam bonitatem participare. Et confirmatur à contrario, quia actus ex obiecto malus, ſumit nouam malitiam à fine malo, iuxta illud Ariſtotelis 3 Ethic. cap. 1. *Quæritur propter aduersum, an quia aduersum, eſt quæritur.* Ergo etiam actus ex obiecto bonus, ſumit nouam bonitatem à fine bono. Non enim minus efficax eſt intentio boni finis circa bonam electionem, quàm intentio mali finis circa malam.

3 Quæres 1. An antecedente bonitate finis maneat ſimul prior bonitas, quæ eſt ex obiecto? Aliqui negant, aſſerentes bonitatem obiecti, nihil ad rem facere, quando accedit nouus bonitas finis. Vnde inferunt, ſi duo ſint, quorum alter ex charitate vehementer operatur, alter ex eadem charitate vel ſtudere, vtrumque æquè multum mereri apud Deum. Tametſi enim alter eligat obiectum per ſe bonum, alter indifferens, & ex hac parte videantur inæquales, tamen vterque reſpicit eundem finem, ac proinde cùm ſola bonitas finis penſanda ſit, omnino ſunt æquales. Similiter, ſi duo ſint, qui ex eadem intentione finis dent eleemoſynã, vtrumque æquè bene operari coram Deo, etiamſi vnus det paruam, alter magnam eleemoſynam. Et hoc videtur colligi ex cap. 12. Marci, vbi mulier offerens duo minuta non minus meruit, quam qui plura offerebant, quia non minori intentione fecit. Et ex Auguſtino, lib. de bono coniugali, cap.

etiam, vt eſt bonus et obiectio propter, poteſt aliquando me ſor eſſe, quam intento finis Fieri enim poteſt, vt ad finem obtinendum eligatur aliquod medium, quod per ſe ſit nobilius, & præſtantius, quam ipſe Hoc modo incarnatio verbi per ſe nobilior eſt, quam redemptio generis humani, ad quam fuit ordinata.

8. QVARES ; An electio mediorum ſit eadem, quod executio mediorum? Reſpondeo Non eſt idem Nam electio ſemper eſt actio voluntatis, At executio, aliquando eſt voluntatis, aliquando intellectus, aliquando aliarum potentiarum, v g. Eligo enim media ad placandum Deum ; actum fidei ; actum contritionis ; alia quidem operantem tenus Omnis hæc electio pertinet ad voluntatem. At executio primi medij ad intellectum, ſecundi ad voluntatem, tertij ad alias potentias. Atque hæc ſufficiant de priori quæſtione, an ſcilicet electio mediorum imnat aliquam bonitatem à fine.

9 Altera quæſtio eſt, an bonitas deſumpta à fine ſit eſſentialis electioni? Aliqui generatim affirmant, primam & eſſentialem ſpeciem cuiuſcunq; actus voluntatis eſſe illam, quæ ſumitur ex fine operantis Et hoc colligunt ex D Thoma q 18 ar. 6 ad 2 vbi hæc habet, *ordinare ad talem finem eſt actus rationis, non tamen actus voluntatis* Erat Ariſtotele, qui ait eum, qui furatur propter adulterium, magis adulterum eſſe, quàm furem Et ratio eſt, quia actus voluntatis ſumit primam & eſſentialem ſpeciem ex obiecto ſeu fine ſed finis eſt primarium motivum Ergo ex fine ſumit primam & eſſentialem ſpeciem.

Simile est in intellectu, quia illa ratio assentiendi dat speciem actui, quæ est prima respectu assentientis, licet forte non sit prima respectu ipsius veritatis in se, vt patet in obiecto fidei 2. quæ quando in obiecto electionis nulla bonitas, est tunc species desumpta ex fine, et prima et essentialis. Ergo idem erit, etiamsi obiecti electionis per se sit bonum, quia hoc non impedit vim et efficaciam ipsius finis. In hac quæstione secunda est distinctio, quam § 6 assumam. Sit ergo

In Prior Conclusio Quando finis est proximum et totale motivum, propter quod eligitur medium, tunc electio medij sumit primam et essentialem speciem à fine. Hoc probant argumenta adducta. Et confirmatur, quia quando quis amat proximum, non propter bonitatem, quæ in ipso est, sed solum propter Deum, ita vt totalis ratio amandi sit Deus, tunc actus amoris essentialiter pertinet ad virtutem charitatis theologicæ. Et hoc spectat exemplum de assensu fidei, qui accipit essentialem speciem à revelatione Dei. Nam hæc revelatio est proximum et totale motivum assentiendi per se et ante fidem.

Ad Quartum. Quando finis habebat rationem proximi et totalis motivi. Respondeo. Quando in obiecto electionis per se non est vlla bonitas, aut si est aliqua, voluntas illam non curat, vt si quis propter cultum Dei eligat opus delectabile, nihil tamen minus amamus, quia delectationem.

Ad Quartum 1. Vnde cognoscimus voluntatem non curare bonitatem obiecti circa, non amare medium, quod eligit, propter bonitatem intrinsecam, sed solum propter bonitatem finis? Respondeo.

quæ quæ quæ

ſcatur. Secundo, habitus ex natura ſua non inclinat nos ad actus ſuæ ſpeciei, nec pendet ex libera noſtra intentione, vt inclinet ad actus diuerſæ ſpeciei. 4 Habitus actiuus ex natura ſua inclinat ad actum iuſtum, neque in poteſtate noſtra eſt, vt inclinet ad actum charitatis aut temperantiæ. an vtroque capite differt ab actu. Nam primo, actus intrinſecè & formaliter bonus eſt, & ſumit ſuam bonitatem à fine & obiecto, vt præcedunt ab actu in fieri & eſſe dependet à libera operantis intentione. Itaque operans poteſt eligere, vt actus, qui proximè verſatur circa obiectum honeſtum, & inde accipit primam & eſſentialem bonitatem, vltimam referatur ad honeſtum finem extrinſecum, & inde ſumat bonitatem accidentalem.

IV. QVÆSTIO.

An actus interior ſumat aliquam bonitatem ex circunſtantijs?

DIctum eſt, actum interiorem voluntatis, aliquando ſumere bonitatem ex obiecto, vt quando amat obiectum propter intrinſecam bonitatem, aliquando ex fine, vt quando amat obiectum, non propter intrinſecam bonitatē, ſed ſolum propter bonitatem finis extrinſeci, aliquando ex vtroq. vt quando amat obiectum proximè propter intrinſecam bonitatē, remotè vero propter finem

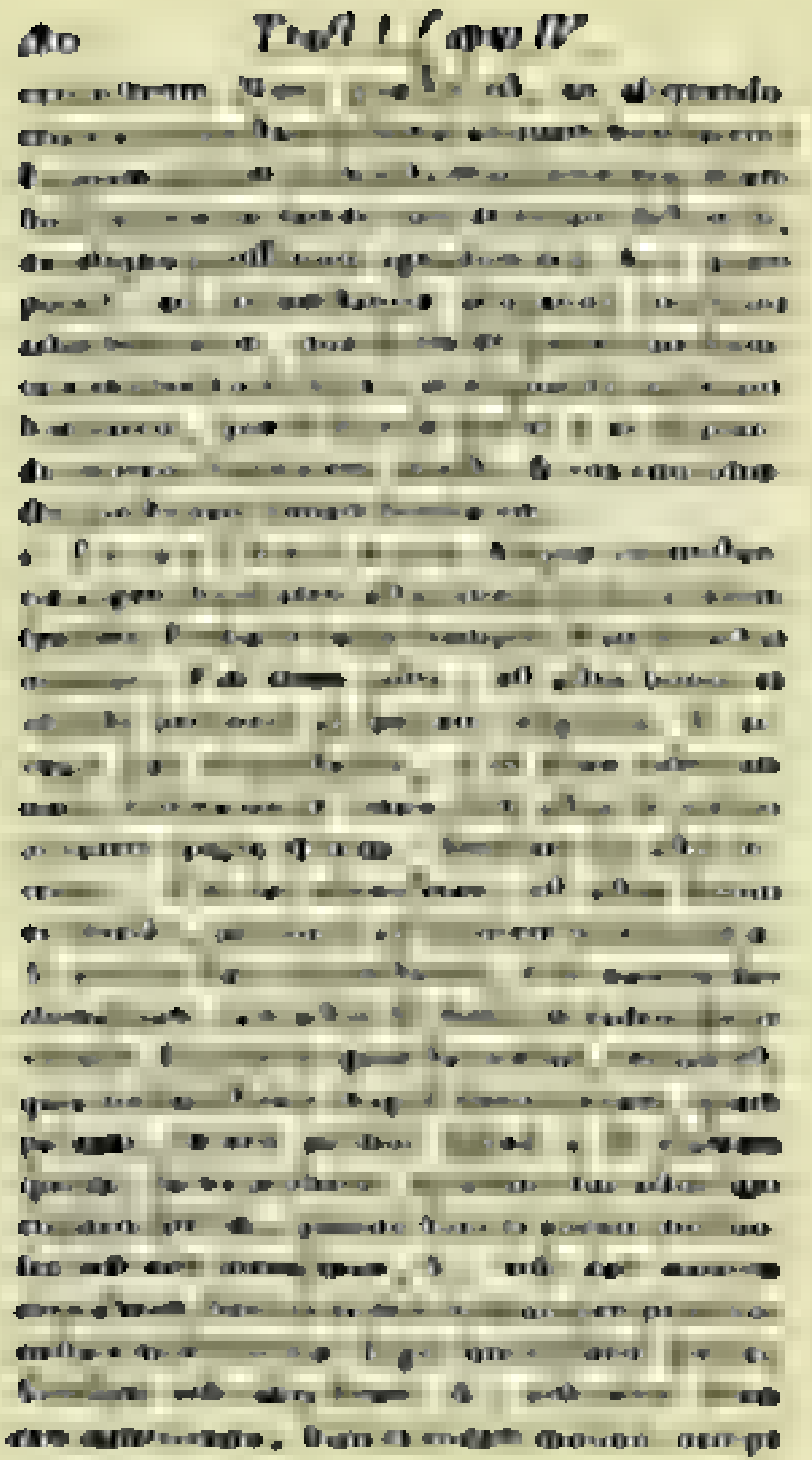

ex honestate religionis. Ergo sunt eiusdem speciei.

3 Quæres, quale sit hoc argumentum bonitatis ex circumstantijs? An per modum intentionis? an potius per additionem alterius bonitatis? Neutrum enim videtur dici posse. Non prius, quia circumstantia est quoddã accidens respectu substantiæ seu entitatis actus interioris. At accidens non reddit intentiorem substantiam rei, cuius est accidens. Nec posterius, quia duæ bonitates eiusdem speciei non possunt connungi in eodem actu. Respondeo. Hoc argumentum fit per extensionem actus interioris. Nam vt circumstantiæ augentes aliquo modo bonitatem volitam, debent aliquo modo esse volitæ. Igitur ex eo augetur bonitas actus interioris, quia ad plura obiecta honesta se extendit. Quo enim voluntas vult plura obiecta honesta, eo melior est.

4 Dices, Ergo circumstantiæ, respectu actus interioris, non sunt circumstantiæ, sed obiecta. Sunt. 2. *volitæ* per modum obiecti. Respondeo. Possunt dici & circumstantiæ, & obiecta. Circumstantiæ, quatenus supponunt obiectum principale, quod per se honestè amari potest. Obiecta, quatenus cõiunguntur cum obiecto principali, & cum eo constituunt quasi vnum totale obiectum per modum aggregationis. v. g. In hoc actu interiori. *Volo Deum colere cum matura deliberatione & causa*, principale obiectum est, *colere Deum*. circumstantia est, *cum matura deliberatione & causa*. Principale obiectum per se honestum est, & secundum rectam rationem appetibile ac proinde hic actus, *Volo Deum colere*, ex obiecto bonus & honestus est. Hæc autem

circumſtantia, non *minor deliberatio* & voluntas, ad eod. reſpectu principale obiectum, & cum eo conſtituit vnum aggregatum, quod honeſtius eſt, quam principale obiectum ſeorſum ſumptum. Vnde etiam fit, vt actus, qui verſatur circa hoc aggregatum, extenſiue melior ſit, quam qui verſatur circa ſolum obiectum principale, hoc ſub circumſtantia. Idem dicendum de his duobus actibus inter ſe collatis, *Velle dare eleemoſynam*, &, *Velle dare maiorem eleemoſynam*. Nam hic altero melior eſt, quia quaſi ad plura obiecta ſe extendit.

5 Dices iterum: Si ideo extenſiuè melior eſt, quia ad plura obiecta ſe extendit, ergo etiam intenſiuè in ſe melior eſt. Sequela patet, quia actus interior ſumit tantam bonitatem ab obiecto. Ergo tanto maior & intenſior eſt bonitas actus interioris, quanto eſt maior bonitas obiectiua. At in pluribus obiectis eſt maior bonitas obiectiua, quam in vno. Ergo actus, qui extendit ſe ad plura obiecta bona, intenſiuè melior eſt, quam qui extendit ſe ad vnum tantum. Reſpondeo. Hæc duo diſtincta ſunt: 1. Actus in ſua ſpecie eſſentiali melior ſeu perfectior eſt. 2. Actus intenſiuè melior eſt. Prius pendet ab obiecto, poſterius ex intenſione entitatis ipſius actus. Tunc enim actus cenſetur melior in ſua ſpecie eſſentiali, quando verſatur circa honeſtius obiectum, id eſt, quando bonitas & honeſtas obiecti eſt altioris ordinis, ſeu dignioris. Tunc autem cenſetur intenſiuè melior, quando habet plures gradus intenſionis in ſua entitate, qui informantur à bonitate eſſentiali. v. g. Actus charitatis eſt melior in ſua ſpecie eſſentiali, quàm actus temperantiæ, quia honeſtas ſeu motiuum charitatis eſt præſtantius,

actus charitatis.

in hoc actu, *Vt ſciam ut magis quantum.*

7 Hæc doctrina poteſt illuſtrari exemplo. Nam aſſenſus fidei poteſt tribus modis perfici & augeri. Primo intenſiuè, ſi efficatur maiori conatu. Secundò, extenſiuè, ſi extendat ſe ad plura obiecta credibilia. Tertio eſſentialiter, ſi fiat ex præſtantiori motiuo. Et ex hoc tertio capite fides diuina præſtantior eſt, quàm humana, quia motiuum ſpecificè eſt præſtantius. Nam motiuum diuinæ, eſt reuelatio Dei, motiuum humanæ, eſt reuelatio hominis.

8 Secunda Concluſio. Sicut aliquæ circumſtantiæ augent bonitatem actus vera addita ſpecie, vt hactenus explicatum eſt, ſic aliquæ addunt bonitatem ſpecie diſtinctã à bonitate obiecti. Probatur: quia aliquæ addunt malitiam ſpecie diſtinctam, vt patet ex Concilio Tridentino ſeſſ. 14. ca. 5. de can. Ergo aliquæ poſſunt addere bonitatem ſpecie diſtinctam, cùm ſit per ratio à qua bonitas ſeu honeſtas circumſtantiæ poteſt pertinere ad diſtinctam virtutem, vt ſi quis velit dare eleemoſynam pauperi ſacerdoti. Nam illa conditio perſonæ pertinet ad virtutem religionis, quæ eſt diſtincta à virtute miſericordiæ. Vnde actus ille, quo quis vult dare eleemoſynã pauperi ſacerdoti, eſt ex duplici ſpecie virtutis, nempè miſericordiæ & religionis. Hoc intelligo, ſi ſimul intendat honeſtatem vtriuſque.

9 Tertia Concluſio. Aliquando fit, vt circumſtantia mutet bonitatem obiecti, & vna cum obiecto efficiat nouam bonitatem, & tunc non habet rationem circumſtantiæ, ſed obiecti. Vt ſi quis velit dare eleemoſynam pro loco ſacro. Nã locus

facer in hoc caſu non conſideratur, vt circunſtantia, ſed vt terminus primarius. Vnde actus ille, quo quis vult dare eleemoſynam in loco ſacro, nõ eſt in duplici ſpecie virtutis, ſed ſolùm in vna ſpecie, nempè religionis. Quæres, vnde cognoſci poſſit, an circunſtantia habeat rationem circunſtantiæ, an verò tranſeat in rationem obiecti: Reſpondeo. Difficile eſt, aſſignare generalem regulam ad hoc cognoſcendum. Vide tamen, quæ dicta ſunt quæſtione præcedenti, §. 10. & ſequentibus.

V. QVÆSTIO.

An actus interior, vt bonus ſit, debeat eſſe conformis legi & rectæ rationi?

1 DVpliciter cognoſci poteſt bonitas ſeu perfectio alicuius rei. Primo, ex intrinſecis principijs & accedentibus. Secundò, ex conformitate cum extrinſeca idea & menſura. Hactenus egimus de bonitate actus interioris priori modo. Nunc poſteriori de ea agendum eſt. Præcipua autem regula ſeu menſura actuum humanorum eſt lex æterna, recta ratio, & iudicium conſcientiæ. De his ordine dicemus. Ac primo de lege, & recta ratione.

2. Prima Concluſio. Omnis actus voluntatis, vt ſit bonus & rectus, debet eſſe cõformis legi æter-

ur Ratio eſt, quia lex æterna eſt regula actuum humanorum ergo actus, qui non eſt conformis illi legi, non eſt conformis suæ regulæ, ac proinde non eſt rectus & bonus.

3. Dices: Multi sunt actus boni, qui non sunt in præcepto, sed tantum in consilio. Ergo illi talium non sunt conformes legi præcipienti. Respondeo, Hæc duo distincta sunt: Lex præcipit actum bonum. Lex præcipit modū, quo actus debet fieri, si sit bonus: multi sunt actus boni, quos lex nō præcipit fieri, vt fiant ob primum. Atqui actus bonus, qui fit, non debet fieri vllum modū, quem lex præcipit. ergo. Lex non præcipit hunc actum fieri, Pater noster, &c. sed tantum præcipit modum, quem seruare debet, si ponat vel in oratione vocali Sanctificetur, non præcipit, vt hæc bona recitem orationē dominicam, sed tamen præcipit, vt tantum recitē, si pōro velim recitare: itaque omnis actus bonus, vt bonus debet esse conformis legi, si nō præcipiens, vt fiat, saltem præcipiens, vt tali modo fiat.

4. Dices: Actus voluntatis potest esse bonus & rectus ex obiecto, vt supra dictū est: ergo nō requirit cōformitatem cum lege Nam si hæc conformitas esset necessaria, tum non subesset bonitas seu bonestas obiecti. Respōdeo Negatur cōsequentia. Quamvis enim actus voluntatis non possit esse bonus ex obiecto, nihilominus tamen requirit cōformitatē cum lege, tanquam cum mensura extrinseca non quod bonitas illius formaliter cōsistat in tali cōformitate, sed quia non potest esse bonus tali conformitate. Est enim notandum circa istum hunc duo. Vnum

honestis & legi æternæ consentaneus, etiamsi forte erret ex inuincibili ignorantia. Igitur, vt voluntas sit recta, non necesse est conformem esse rectæ rationi speculatiuæ, sed sufficit conformis esse rectæ rationi practicæ, id est, sufficit vt amplectatur id, quod ratio practica prudenter iudicat esse honestum, & legi æternæ consentaneum, licet forte non sit. Vide Vasquez d. part. 3. cap. 1.

Dices: Quando ratio practica iudicat honestum esse, quod honestum non est, tunc non potest dici recta, sed erronea. Respondeo Potest simul dici recta & erronea, diuerso respectu. Recta quia recte facit officium suum, quantum in se est proponendo voluntati id, quod prudenter iudicat esse proponendum Erronea quia quod iudicat honestum esse, reuera tale non est Igitur respectu voluntatis dicitur recta, quia prudenter illam dirigit, quantum satis est, vt ipsa non peccet. Respectu obiecti dicitur erronea, quia errat circa obiectum putans esse honestum, cùm non sit. Addo, etiam respectu obiecti aliquo modo rectam dici posse. Nam obiectum, tametsi consideratum omnibus circumstantijs reuera turpe sit, tamen si spectetur hac illa circumstantia, propter quam turpe est, potest censeri honestum, & à ratione practica, tanquam honestum proponi Sic autem solet fieri, quando ratio practica laborat inuincibili ignorantia. Tunc enim ex tali ignorantia, non attendit ad eas circumstantias, propter quas obiectum turpe est, & ideo iudicat, seclusis talibus circumstantijs, honestè agi posse, quod verum est.

2 Dicas 1. Ariſtoteles 6. Eth. cap. 1. docet, rationem tunc eſſe rectam, quando conformis eſt rectæ voluntati. Nos dicimus, voluntatem tunc eſſe rectam, quando conformis eſt rectæ rationi. Ergo circulus committitur, in hunc modum: Quare voluntas recta eſt? quia conformis eſt rectæ rationi. Et quare ratio recta eſt? quia conformis eſt rectæ voluntati. Reſpondeo. Quidquid ſit de mente Ariſtotelis, quem varij varie explicant, res ſic habet. Voluntas tunc recta eſt, quando conformis eſt rationi practicæ, tanquam regulæ. Et vicißim, ratio practica tunc recta eſt, quando conformis eſt rectæ voluntati, tanquam effectui. Igitur hæc poſterior locutio eſt per effectum, prior per cauſam. Atque ita nec eſt vitioſus circulus. Nam perinde eſt, ac ſi dicam, cauſa cognoſcitur eſſe bona ex effectu bono. Et effectus cognoſcitur bonus, quia procedit à cauſa bona.

VI. QVÆSTIO.

An actus interior debeat eſſe conformis conſcientiæ?

1 PRIVS explicandum eſt, quid ſit conſcientia. D. Thom. 1. p. q. 79. art. 13. docet, duplicitèr ſumi nomen conſcientiæ. Primo, pro naturali habitu principiorum operabilium, quem vocat Synderesin. Secundo, pro actu illius habitus, qui eſt multiplex, nempè *teſtificari, obligare, ſubigere, accuſare, remordere, reprehendere.* Pro earum claritate, ſit

1. Secunda Conclusio. Conscientia sumitur hic potissimum pro explicatu intellectus quorum alter praecedit opus faciendum, alter subsequitur opus factum. Prior actus est practicus, & consistit in judicio, quo intellectus judicat opus aliquod faciendum esse, quia honestum vel praeceptum est, aut non faciendum, quia turpe aut prohibitum. Posterior speculativus, & consistit in judicio, quo intellectus judicat, bene aut male factum esse, cùm factum est. Ad priorem pertinet *obligare & instigare*. Nam quando intellectus practicè judicat, opus aliquod faciendum esse, quia honestum aut praeceptum est, tunc censetur obligare & instigare voluntatem, ut illud aggrediatur & perficiat. Ad posteriorem pertinet *excusare, accusare, reprehendere, laudare, consolari*. Cùm enim intellectus, post opus patratum, speculativè judicat, bene aut male patratum esse, tunc dicitur testificari de opere bene aut male patrato. Et quidem si bene patratum est, dicitur etiam laudare & consolari sin malè, accusare & reprehendere. Huc spectat illud Rom. 2. 15. *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum*. Et Rom. 9. 1. *Testimonium mihi perhibente conscientia mea*. Et 1. Corinth. 1. 12. *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ*, &c.

2. Secunda Conclusio. Ut actus voluntatis sit bonus, debet esse conformis priori actui conscientiæ, quo judicat aliquid faciendum, quia honestum aut praeceptum est, vel omittendum, quia turpe aut prohibitum. Hoc patet ex praecedenti quæstione. Nam voluntas ut ibi dictum debet se conformare suæ regulæ. At proxima regula voluntatis

ſit iudicium conſcientiæ ſeu rationis. Ergo voluntas, vt recta ſit, debet ſe illi conformare. Vnde autem oriatur hæc obligatio voluntatis, dicam ſequenti quæſtione, concluſa.

VII. QVÆSTIO.

An mirum actus debeat eſſe conformis conſcientiæ erroneæ?

1 DIcitvr conſcientia erronea, quando intellectus errat in ſuo iudicio. Hoc duplici modo poteſt in hac materia. 1. quando iudicat aliquid eſſe honeſtum aut turpe, quod tale non eſt. 2 quando iudicat aliquid eſſe præceptum aut prohibitum quod non eſt. Vterque error poteſt procedere vel ex ignorantia inuincibili ſeu inculpabili, vel ex vincibili ſeu culpabili. Iuxta hanc diſtinctionem dabo duas concluſiones de conſcientia erronea ex inuincibili ignorantia, & totidem de conſcientia erronea ex vincibili ignorantia.

2 PRIMA CONCLVSIO. Quando conſcientia erronea, ex inuincibili ignorantia iudicat aliquid honeſtum eſſe, quod honeſtum non eſt, tunc actus voluntatis, qui conformis eſt tali iudicio, bonus & honeſtus eſt, etiamſi contingat obiectum eſſe turpe. Ita paſſim Theologi & probatur, quia tunc eſt conformis ſuæ regulæ. Nam illud iudicium eſt proxima regula, quam ſequi debet voluntas.

§ Dicunt. Non ob rectitudinem, quia ob aliquam gratuitam Responde. Repugnat enim non ob rectitudinem, ob rectitudinem & ob peccatum, ex quibus & ... & ... oppositum est. Secundo dicunt, quia nec ... ...

[illegible]

[illegible]

[illegible]

probatum hoc revera ab præcepto, nec probatum sit.

6 Quæres si conscientia erronea judicaret aliquid esse præceptum, quod tamen non est, an illud malum, et quando obligaret hæc tenus dictum. Communis Doctorum sententia docet, quod tunc non obligat, sed deponendum est, neque licet eo operari. Hoc tamen non recte dictum: quia qui habet talem conscientiam, dubitando ignorat, et ignorans, non potest eam deponere, quia deponeret, non agens imprudenter, et deponere se nunquam posset ab errore. Nam ex conscientia probabili, certissime sequitur, de prudentia, sine qua actus non potest, non potest prudenter dici deponere. Durandus in 2. d. 39. q. 3. et communiter tenent cum quo dem objectione, sed tamen falso. Nequit hoc recte dici quia dupliciter contingit hominem peccare, qui operatur contra suam conscientiam erroneam. Ergo debet eam deponere, hæc consequentia est falsa. Nam ex eo non obligatur ad non peccandum, quia peccabit, legat, vel legatur, sed voluntarie, et inculpabiliter peccabit, et obliget. Non primum, nam ly quidem ut patet ergo tantum. Ita dicunt D. Thomas, et communiter.

7 Dico. Nemo potest obligari ad malum. Ergo si conscientia erronea judicat aliquid esse præceptum quod revera malum est, non potest non obligare ad illud secundum id, et consequitur, quod nulla peccata interna possint vitari, nisi deponendo conscientiam erroneam. Consequens falsum. Ergo nostra consequentia non potest non obligare ad deponendum errorem. Respondeo. Nemo potest

esse malum.

ta errores ex ignorantia vincibili iudicat aliquid esse honestum, quod tamen reuera turpe est, tunc actus voluntatis, qui conformis est illi iudicio, reuera est simpliciter bonus, sed potius malus. Est communis sententia. Et ratio est, quia ignorantia vincibilis non excusat à culpa, neque causat inuoluntarium simpliciter. Ergo qui ex tali ignorantia appetit rem turpem, moraliter consentit illam voluntatem appetere. Ergo peccat.

10 Dices 1. Voluntas appetens obiectum reuera bonum, quod tamen putatur esse turpe, nullam bonitatem ab illo accipit. Ergo similiter, appetens obiectum reuera turpe, quod tamen putatur esse bonum, nullam malitiam ab illo accipit. Respondeo. Non est simile. Primò, quia bonum est ex integra causa, malum ex quocunque defectu. Secundò, quia deficiente specie virtutis ex bono obiecto, datur malum ex malo obiecto, vt infrà dicemus.

11 Dices 2. Licet actus voluntatis sit malus, quatenus procedit ex ignorantia vincibili, vt dictum est, tamen videtur esse bonus, ratione obiecti, quod putatur esse bonum. Nam actus voluntatis non solum sumit bonitatem ab obiecto, quod reuera bonum est, sed etiam ab obiecto, quod apparet bonum, modo sub ratione boni proponatur, & ametur, vt patet ex prima conclusione. Respondeo. Quando obiectum malum perfectè & prudenter proponitur voluntati sub ratione boni (qua scilicet ex ignorantia inuincibili putatur esse bonum) tunc actus voluntatis sumit ab illo bonitatem, vt ita pro nunc concludimus. Quando autem imperfectè & imprudenter (qua scilicet ex igno-

tanta vincibili, seu culpabili, putatur esse bonum) tunc actus voluntatis non sumit ab illa bonitatem, iuxta hanc veram conclusionem. Simile est in intellectu. Nam quando principia evidentia perfecte applicantur, tunc efficiunt evidentem assensum conclusionis. Si autem imperfecte applicentur, solum efficiunt apparentem & probabilem assensum.

11. QUARTA CONCLUSIO. Quando quis ex ignorantia vincibili & culpabili iudicat aliquid esse prohibitum, aut præceptum, quod revera non est, voluntas debet se conformare huic iudicio, aliàs peccabit & licet se conformet, actus illi non erit bonus. Est communis contra Rationem primam partis, est illa scripta reperta quia voluntas perperam erranti. Ergo debet sequi illud iudicium rationis, quod adest. Nam si perseverante illo iudicio, appetat alteram partem, non potest illam appetere sub ratione honesti, quia ex suppositis iudicat solam oppositam esse honestam. Posterior pars est divi Thomæ quæstione 19 articulo 5. ubi, quia ignorantia vincibilis non excusat à culpa. Ergo si voluntas conformet se conscientiæ vincibiliter erranti, non potest excusari à culpa, præterquam in obiecto illo scilicet, circa quod versatur, quatenus conscientia ex culpabili ignorantia iudicat esse honestum.

12. Dices. Ergo homo in tali casu erit perplexus, & necessario debebit peccare. Nam si non conformat se erranti conscientiæ, peccat iuxta primam partem conclusionis, si autem conformet se, tunc peccat iuxta posteriorem. Quid ergo faciet? Respondeo. Ex hypothesi necessariò peccat, quia si

perſeverat conſcientia erronea, non eſt effugere peccatum. At impoſſibile eſt, non accidere peccatum, quando deponere vult conſcientiam erroneam, cum ſit in mortali & culpabili. Ita docet Thomas quæſtione decima nona, art. 6. ad 3.

14 Quæres. Succeſſivè peccat, perſeverando conſcientiam erroneam, an ſimul peccet ſimul deponendo conſcientiam erroneam? Reſpondeo. Hæc eſt communis & certa, peccare perſeverando vel, mutando. Nam ſicut omne peccatum eſt voluntarium, ita & hoc peccatum, quod eſt voluntarium, ſeu libertatem requirit, non poteſt eſſe intendendum ad ſtandum, ſi intendatur, ſtabit, ſi non intendatur, non ſtabit, ſi intendatur, ſtabit, ſi non intendatur, non ſtabit. Aliquando verò eſt grave peccatum, ſcilicet, conſcientia erronea quæ eſt ad aliquid veniale vel veræ gratiæ cum proprio fundamento, vt poſſit dare demeritum. Quæres, an peccet mortaliter, qui non mutatur, peccans mortaliter, perſeverando? Reſpondeo, peccare mortaliter, quia non mutatur, ſi mutatio ſit de facili, & non ſit aliud peccatum veniale ad ſtandum in eo.

15 Quæres. Quando peccat mortaliter erroneam conſcientiam habens dicens, quod ſit peccatum? Reſpondeo. Incontinenter, quia ad perſeverandum in peccato eſt diſpoſitio, & peccatum voluntarium, & ſic peccatum. Alterum practicum non mutare, ſcilicet ad deponendum, ſi poſſit de facili ſine peccato mutare, peccat mortaliter, quia non mutando, ſtante conſcientia erronea, ſtante mutabitur peccatum in actum ex-

dicum ſpeculatiuum, & mutuò practicum. Quomodo hoc ben poſſit, iam explicabimus.*

VIII. QVÆSTIO.

Quid faciendum, quando conſcientia eſt dubia, ex ignorantia iuris aut facti.

1. COnſcientia poteſt eſſe dubia, vel practicè, vel ſpeculatiuè, ſecundum ſimilitudinem dictarum. Tunc eſt practicè dubia, quando quis in præſenti actione ita eſt diſpoſitus, vt non audeat ſe bene agere, ſed dubitet. Tunc autem ſpeculatiuè eſt dubia, quando quis extra exercitium dubitat, an hoc vel illud ſit licitum, necne. Oritur autem hæc dubitatio, vel ex ignorantia iuris aut facti, vel ex oppoſitionibus contrariis, de quibus ſequenti quæſtione agendum eſt. Et quidem ex ignorantia iuris poteſt contingere dubitatio variis modis: ſi quis dubitet, an iſta actio in ſpecie ſit bona ſit malla, necne: ſi non dubitet in ſpecie, ſed tantum in particulari, vt ſciat mendacium eſſe malum, ſed tamen dubitet, an aliquando cum hoc, aut illis circumſtantijs ſit licitum: ſi non dubitet tantum, an ſit bonum, vel malum, ſed etiam, an ſit ſub obligatione præcepti: quid ſit de duobus præceptis ſimul concurrentibus, vtrum præferendum, ſi vtrumque ſimul implere non poteſt: vel denique, ſi dubitet, an debeat audire factum de

[illegible]

ſcientia ſpeculativa, ſed iudicium practicum. Ergo ſi hoc iudicium ſit determinatum, & prudens, voluntas erit bona, quidquid tandem ſit de ſcientia ſpeculativa. Et confirmatur, quia aliquando contingit, non poſſe de re aliqua haberi certam ſcientiam ſpeculativam, & tamen neceſſarium eſt conformem eſſe operam. Ergo tunc ſufficit habere operam practicè & prudenter, licet non habeamus certa ſcientia ſpeculativa.

4. Dices. Iudicium practicum oritur à ſpeculativo & in eo fundatur. Ergo ſi non poteſt haberi iudicium practicum ſit certum, & prudens, quando ſpeculativum eſt dubium. Et confirmatur, quia ratio ſequitur. *Non ſi mihi aliquem aggredi bellum iuſtum, ſed ego dubito, an hoc bellum ſit iuſtum, ergo dubito, an mihi liceat aliquem aggredi in bello.* Hoc ergo iudicium non poteſt eſſe certum. Reſpondeo. Iudicium practicum, licet ſupponat aliquod iudicium ſpeculativum, tamen proximè oritur ex propoſitione principij practici. Unde fit, vt licet cognitio ſpeculativa ſit dubia, tamen iudicium practicum poſſit eſſe certum, ſi habeatur ex certo principio practico. Verbi gratia. Licet aliquis prudenter dubitet an hæc charta ſit ſua, poteſt tamen practicè eſſe certus, ex poſſeſſione huius chartæ tanquam ſuæ. Poteſt enim ita ratiocinari. Certum eſt, in dubijs melioremeſſe conditionem poſſidentis, & certum eſt, me hanc chartam poſſidere. Ergo certum eſt, me poſſe vti hac charta tanquam ſua. Eodem modo, licet aliquis ſpeculativè dubitet an bellum ſit iuſtum, poteſt tamen practicè certus eſſe, ſibi licitum eſſe mutare in tali bello. Poteſt enim ſic ratiocinari. Certum eſt, ad me non per-

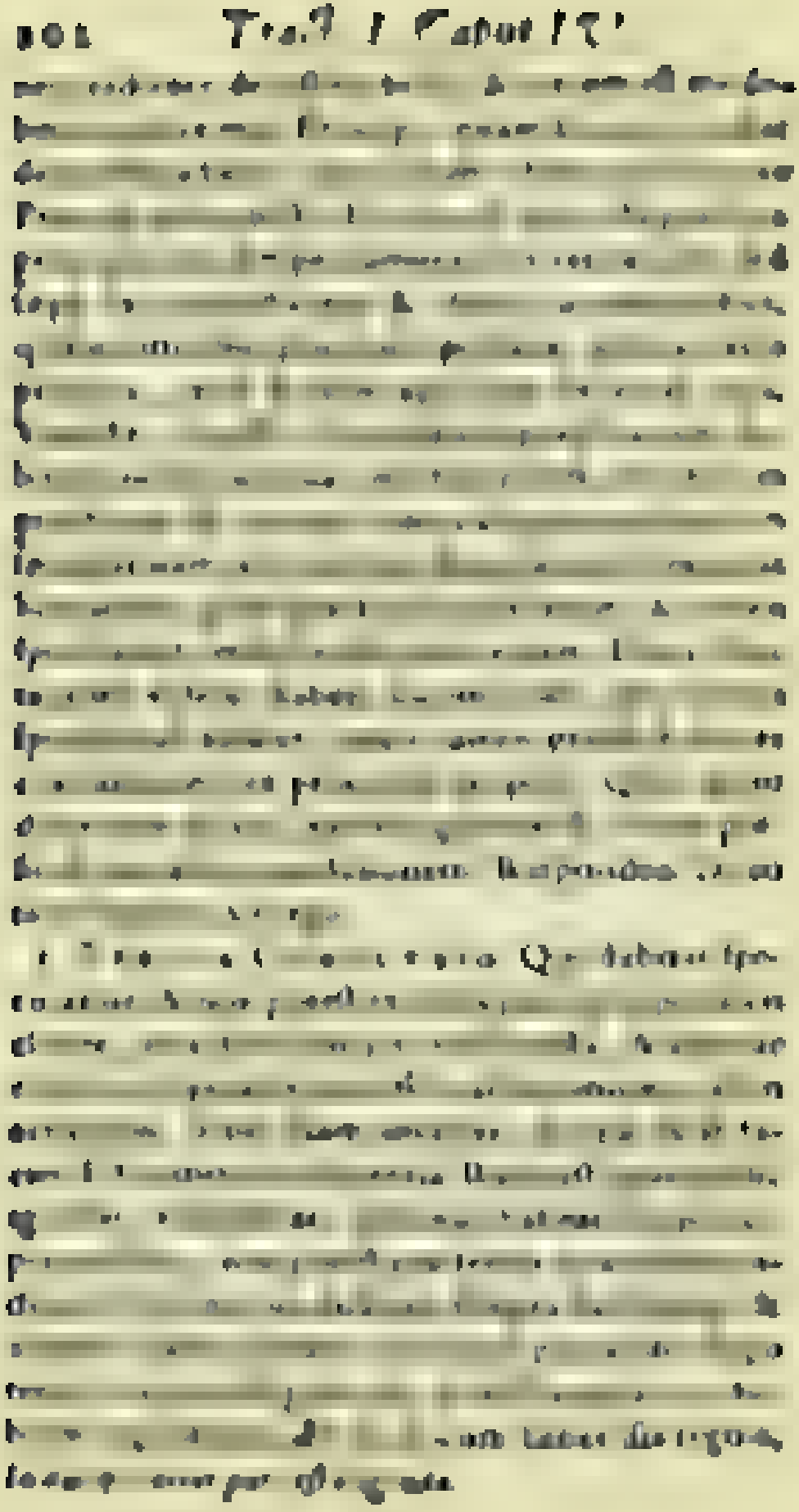

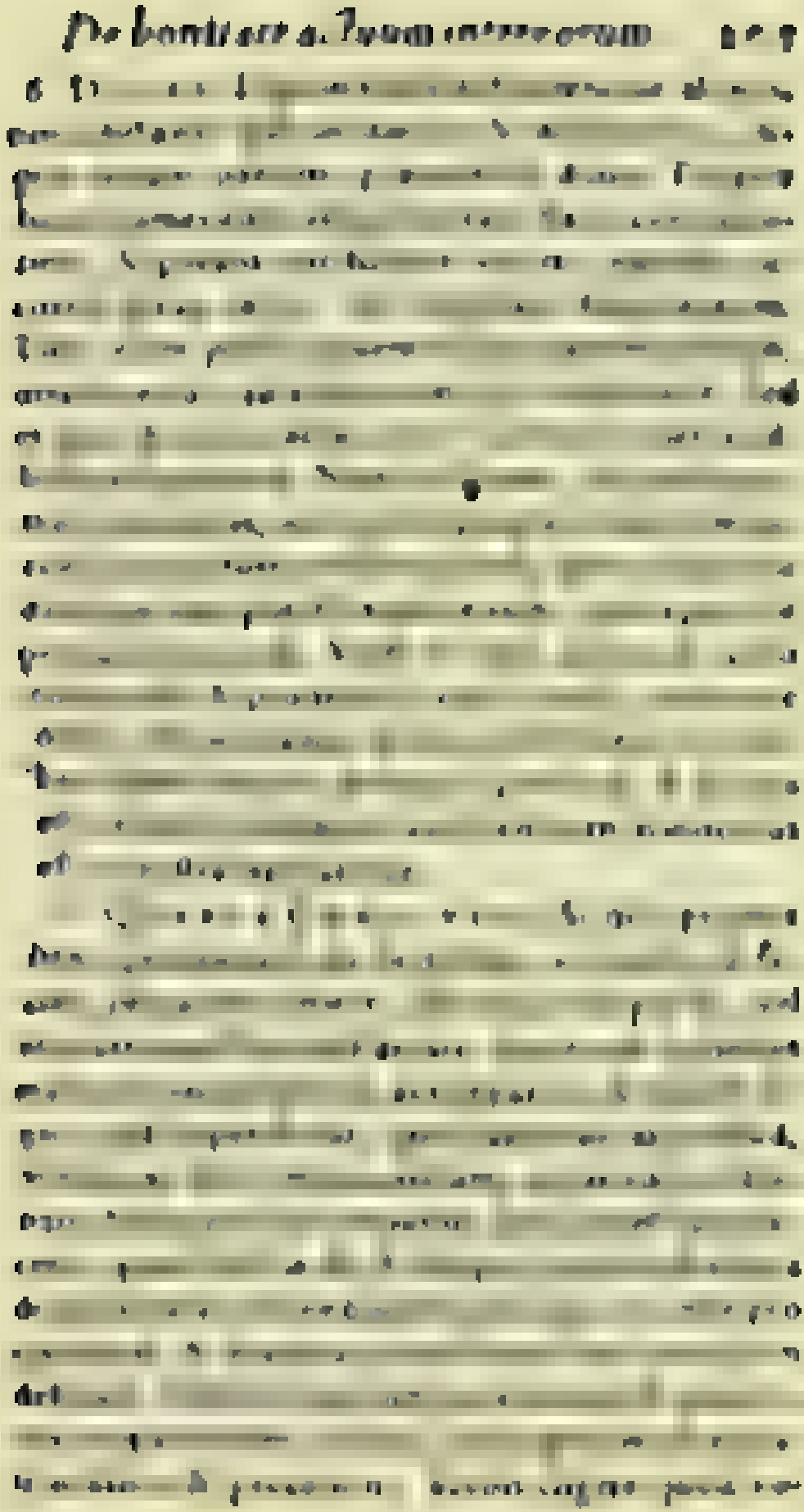

[illegible] & [illegible] non peccabo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
quod in se est.

[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

grauare, quando hoc expresse, quod malum malum est, quado ipse nolunt esse malum malum.

IX. QVÆSTIO

Quid seruandum, quando malorum exhortationis prodest ex parte operantibus

[illegible]

ellet in hoc caſu Quæres? Sit qui operatur, perplexus effectus duas opiniones quas audiuit ex ſe impedientes quæritque ſecundam Reſpondet Tunc debere operari iuxta ultimam concluſionem præcedentis quæſtionis

3 Secunda Concluſio. Quando vtraque opinio æque probabilis cum ſit bonæ fidei ſatisfacere ſatisfactionem ad obligationem, tunc libertas eſt ſequendi alteram opinionem quam velit Quando autem non ſunt æque probabiles, tunc benignè ſequi probabiliorem tamen licita ponit Eſt communis ſententia Et prior pars probatur, quia in caſu non eſt ratio, cur vnam potius ſequi neceſſe ſit quàm alteram, cùm vtraque ſit probabilis Nec obſtat, cur ſecundam ſequi neceſſe ſit, cum neutra ſit improbabilis Nam Licet æque probabiles ſint tamen vna tutior eſt quam alia Ideo tenetur tutiorem eſt, quia ſecus ſe obligat, quam quæ negat In dubio autem, ſatisfacit ſibi dicendo ſe contemnatur, quia vtrum duas opiniones ſit tutior eſt, quam ſi ſequatur non peccet, ſi ſecundam ſequatur, quam ſi ſequatur poſſit peccare At ſi de particulari quæratur ſe obligare ſatisfacere, non peccare, ſine damno, vel alicuius quæro, quæ vtraque ſequatur, ſatisfaciam, vel non peccabo, quia hæc tenetur ſecundam Ergo hæc minus tuta ſibi tutior eſt Reſpondeo Quando duæ opiniones ſunt æque probabiles, & quæritur quid ſe obligationem, vel benè facturum, tunc præferenda eſt pars, & quam ſecundam eſt bonam & tutam, non peccabo Nec verum eſt, quod ſi ſequar, ſatisfacio ſatisfactione ſe, quæ ſunt ſe obligatio, & quia certe probo, non eſt pars

no possidemus.

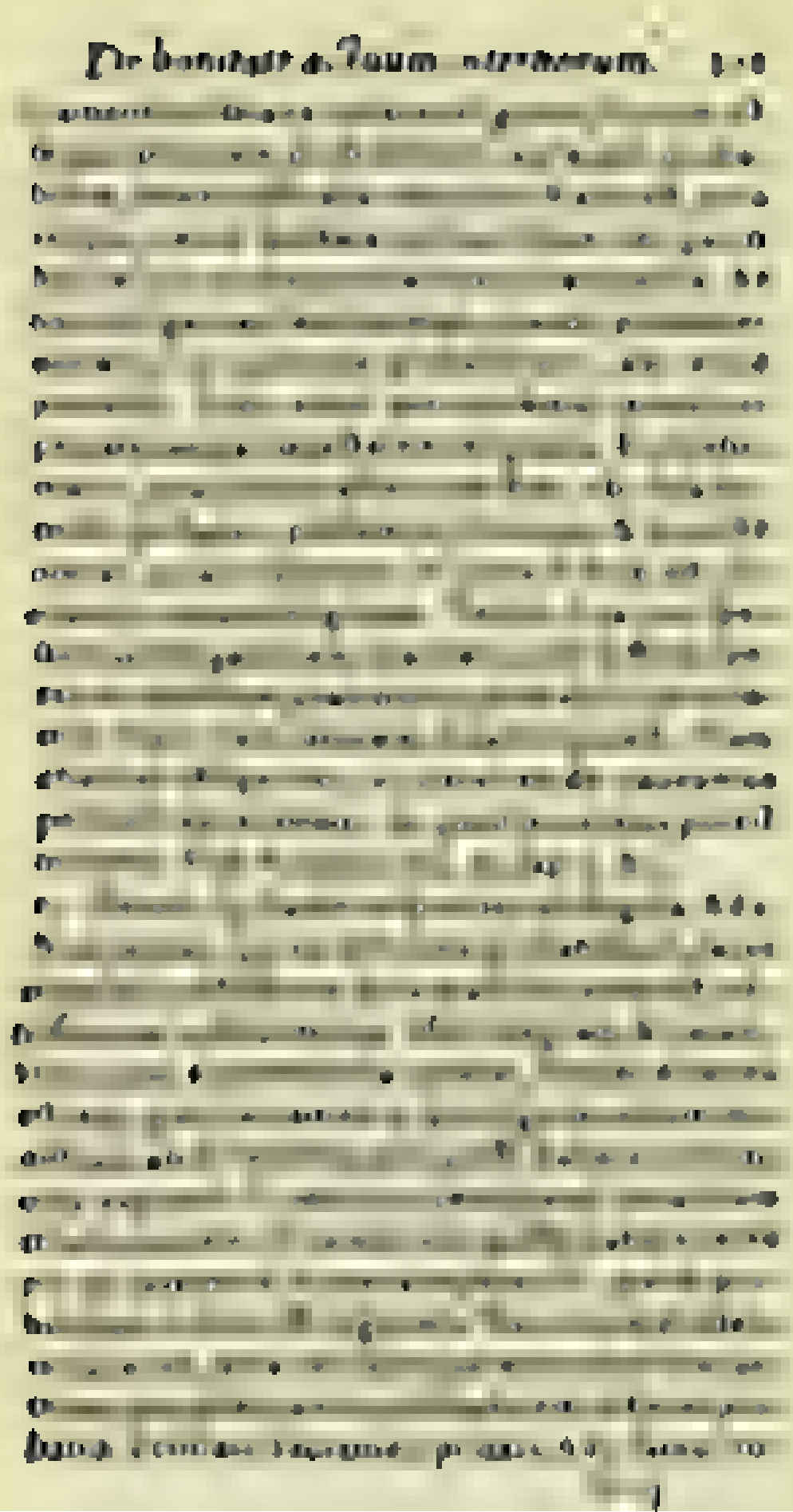

que in probatione facti habet teſtimonia probabiliora, quamuis alia ſtet contra ſum ſint probabiliora. Simili er debere ius dicere in fauorem eius, cui probabiliori in iure ſententia ſtaret. Ratio virtualique eſt, quia in ſententia ferenda debet ſeruare æqualitatem iuſtitiæ diſtributiuæ, ac proinde fauere ei, qui dignior eſt, & maius ius habet, vt patet ex D. Thoma 2. 2. quæſt. 63. art. 4. At ille, cui fauent probabiliora teſtimonia, eſt dignior, & habet verisimilius ius. Ergo ſic ſequitur, medicum in officio ſuo tenere ſe ſui probabiliori ſententiæ, quia aliqui expoſitus periculo erranti in re graui, & multum etiam facienti, à quo ſtipendium accipit, ratione cuius teneatur bene iuxta officio ſuo. Ita Sanctus. Percipitorem teneri docere ſententias quas credit eſſe probabiliores, & adhibere moram diligentiæ, vt veritatem aſſequatur: quia aliqui in aliam facit Diſcipulis, & exponit eos periculo erroris, præſertim quando tanti ſunt pertinentes ad idem, vel ad bonos mores.

15. Dico 2. Quando opiniones ſunt de honeſtate vel turpitudine actus, vel etiam de obligatione ad operandum vel non operandum, tunc poteſt aliquis tuto operari ex opinione probabili, etiam probabiliori. Ita Nauar. cit. capit. 23. num. 180. Valentia diſput. 1. quæſt. 14. part. 4. Platres alij. Probatur 1. quia in moralibus non permittitur id facere quod melius eſt. Ergo ſequitur id, quod probabilius eſt, præcipitanter agere de honeſtate actus, obligatione illius, aut de quod eſt conforme rectæ rationi non licet facere aliquid ſed opinio probabilis, etiam minus ſa-

quitur periculum aut damnum, vt nunc ſuppono; eſt conformis rectæ rationi: alioqui non eſſet probabilis. Ergo tenetur illam ſequi. 3. Poteſt aliquis bona conſcientia operari ex opinione probabiliori, relicta cognitione certa, vt ſupra dictum eſt. Ergo poteſt operari ex opinione probabili, relicta probabiliori, cum ut eadem propoſitio. 4 Non eſt credibile, legem obligare, quando non perfectè proponitur & cognoſcitur: ſed quando res ita dubia eſt, vt vtraque pars ſit probabilis, non videtur ſatis enter propoſita. Ergo non obligat, præſertim cum in dubio ſit lex. Iuxta partem benigniorem, & minus onerosam. 5 Quando opinio eſt probabilis, ſemper ſunt aliqui viri docti, qui tuentur illam probabiliorem. Ergo licitum eſt ſequi illorum iudicium, relicta propria opinione. Hæc noſtra ſententia eſt ea, quæ probabilis hæc oppoſita. Ergo tam licet hanc ſequi, quam illam. Ergo hæc tutas reddit omnes alias opiniones probabiles.

16 Ex dictis colligitur primo, quomodo debeamus iudicare in dubio. Aliquis putat homines teneri de bello contra Turcas, eò quod ſic veritas, & æquum videatur, id conſulere, quod iudicat bonum eſſe. At non ita eſt. Debet quidem vnusquisque ita conſulere, vt ſibi videtur, non tamen neceſſe eſt vt id conſulat, quod prudenter ſe probabiliter. Nam ſi interrogetur, quid ſit eligendum ſe veritas vel probabilitas, tum debet reſpondere, quod ſit eligenda ſe veritas vel probabilitas. Si autem rogetur interrogetur de practica obligatio-

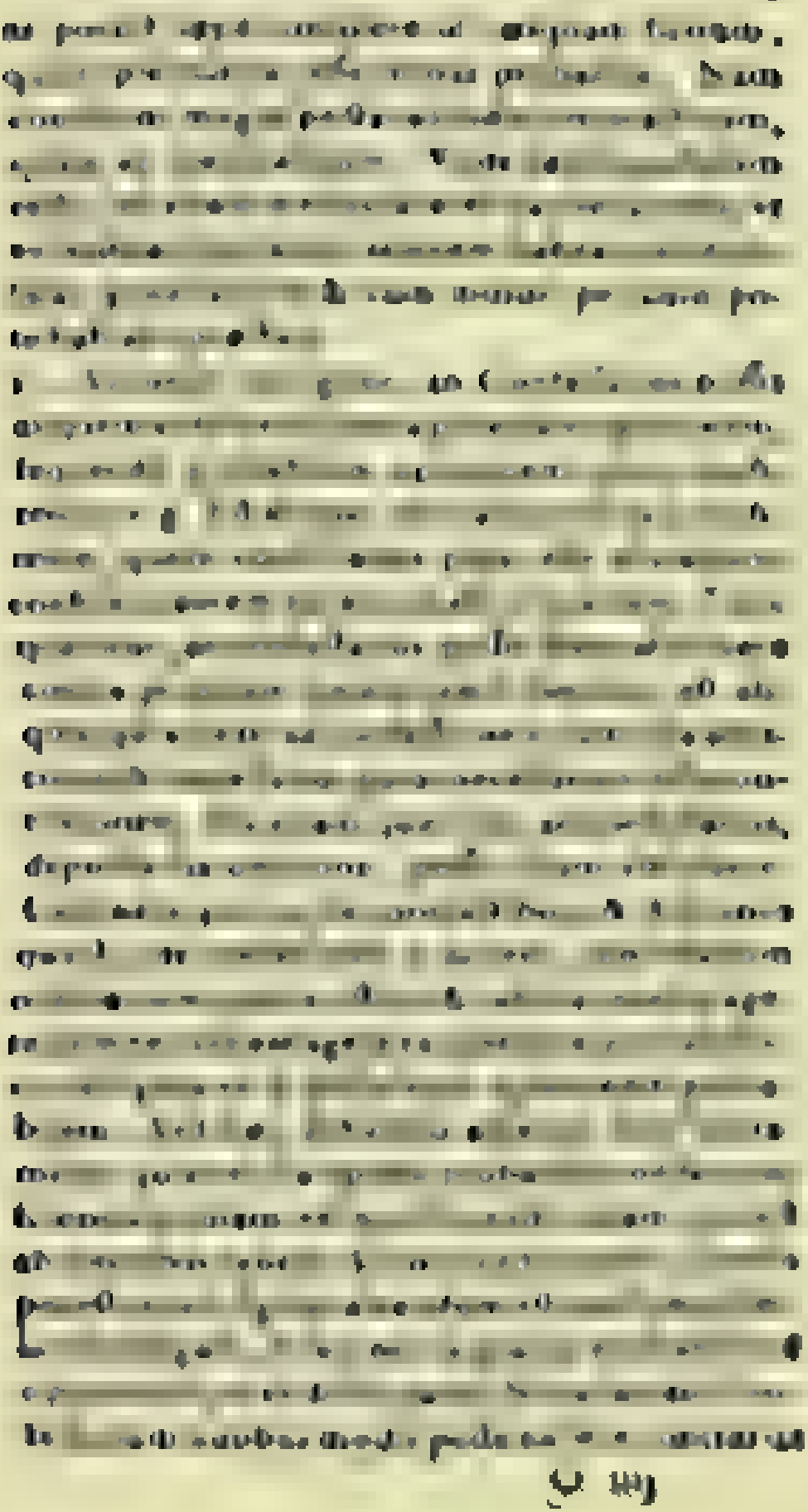

operationes circa ſcipſum, vt ſi dubitet, an poſſit abſolucre, nec ne? habet iurisdictionem, necne? tunc debet operationes eas, quæ ſuprà dictæ ſunt, circa confitentem, vt ſi dubitet, an ſua confeſſio ſit peccatum, nec ne? Et hoc ſenſu intelligenda eſt noſtra reſponſio.

X. QVÆSTIO.

Quid agendum ſit, quando quis habet confeſſarium ſcrupuloſum.

1. IS proprié dicitur habere ſcrupuloſum confeſſarium, qui non ſolùm ea, quæ licita ſunt, vult facere, quod tale, tamè ſpeculatiuè dubitat eam quodammodo veritatis, ne forte ſit peccatum: Quandò dubitatio oritur ex rebus caſus, vel ex nimio timore, vel ex probabili dubio ſpeculatiuo, quod tamen non impedit practicam certitudinem operis: Prima tamen ſcrupulorum eſt, vel ex ſuggeſtione Dæmonis, vel ex imbecillitate capitis, et animi imbecillitate, aut infirmitate, aut conſortio ſcrupulorum hominum.

2. Duobus modis non cogit hominem eſſe ſcrupuloſum circa res practicas, vt ſcilicet dubitet, an bene fuerit confeſſus, an ſit in peccato contentus, an ſit quid vouerit, an effectum iuris rectè fecerit an hoc vel illud omiſerit circa res practicas ſuturas, vt cum ante dubitat, an hoc vel illud facere ſit bonum? Nec quod practicè dubitet, tunc enim non eſt conſcientia ſcrupu-

de la de dada de qui [illegible] ed
mente peccatorii cuh animæ pedes cede-
ret beato.

tio eſt, quia hic ſcrupulus non inducit dubitationem practicam, neq; efficit, vt iudicium practicum ſit imprudens. Imo ſæpè expedit in tali caſu agere contra conſcientiam ſcrupulosam, tum, quia licitum eſt, vt iam dixi, tum quia hac ratione poſſunt vitari multa incommoda, quæ ex ſcrupulis oriri ſolent.

5 TERTIA CONCLVSIO. Homo, qui ſcrupulis angitur, non potest vti meliori remedio, quàm ſi ſimpliciter credat ſuo confeſſario, aut alicui viro bono & docto Et quidquid ille iuſſerit, hoc ſequatur Quod ſi dubitet, an ille rectè ipſi conſuluerit, vel, an rem ſatis ante lexerit, debet deponere hanc dubitationem, & conſilio acquieſcere. Si fortè nullus ad manum ſit, quem conſulat, & tamen angantur ſcrupulis, curet habere propoſitum non peccandi, & adhibita diligentia morali, bona fide procedat ad operationem, & non peccabit. Vide plura apud Antoninum 1. part tit 3. cap. 10 §. 10. Cordubam, lib 3. quæſt. 5 & 11. Nauarrum cap. 27 num. 118. Caietanum, V. Scrupulus.

CAPVT V.

DE MALITIA ACTVVM interiorum.

IAm hactenus de morali bonitate actuum voluntatis. Nunc de morali malitia agendum eſt. Ac quæritur, quid ſit mala moralis? Vnde animadvertendum primò, malum eſſe bonum à malo, non tantùm ſucceſſivè poſſe eſſe bonum & malum; ſed etiam poſſe dari actum indifferentem in individuo, qualis ſit diuinus actus interior, non bonum à malum. Notandum 2. bonum, de quo actum eſt, nihil aliud eſſe, quàm actum voluntatis, ſeu bonum malum, de quo nunc agitur, nihil aliud eſſe, quàm actum peccati.

I. QVÆSTIO.

Quid ſit malitia moralis?

1. DVo certa ſunt, 1. malitiam moralem non tantùm reperiri in actuoſa voluntate, ſed etiam in omiſſione actus, quando non tenebatur tam ſæpe eliciendi, vel aliquid, quod turpe ac pro-

habitum ſit, ſed etiam non velle quod honeſtum ac præceptũ ſit, malitiam omiſſionis conſiſtere in quadam priuatione, quia cum per omiſſionẽ non ſit aliquid poſitiuum non poteſt habere malitiã poſitiuam. At quæſtio eſt de malitia priuatiua, an ſit aliquid poſitiuum, an priuatiuum? Item an aliqua ſit ratione, an aliquid reale?

3. Prima opinio eſt communis, malitiam actus conſiſtere in priuatione, ita D. Thomas q. 21. art. 1. & alibi, atque Magiſter in 2. diſt. 36. Scotus & alij. Ratio eſt, quia, vt argumentatur D. Thomas quæſt. 109. art. 1. ad 3. peccare nihil aliud eſt, quàm deficere à bono.

4. Altera opinio eſt, actum duplicem eſſe malitiam in peccato, alteram priuatiuam, quæ actus malus eſt, & hanc conſiſtere in priuatione boni, vt dixit præcedens opinio, alteram poſitiuam, quæ actui malo non ineſt, ſed reſpectu naturæ rationalis. Ad hanc non eſſe priuationem, ſed entitatem quandam realem ac poſitiuam, quæ talem habeat reſpectum ad normam, ſicut ſe habent gutta reſpectu gutti, calor reſpectu ſui, dolor reſpectu ſui ſenſus, error reſpectu ſui actus. Hæc enim omnia entia poſitiua, quæ non quidem bona ſunt, ſed tamen mala reſpectu alicuius. Ratio huius opinionis eſt, quia peccatum ſeu actus malus includit duo ad ſe, aſſectionem à Deo, & conuerſionem ad creaturam. Aſſectio eſt aliquid priuatiuum, conuerſio autem aliquid poſitiuum. Vtrumque autem malum eſt, vnde ad Ieremiæ 2. 11. *Populus meus mutauit gloriam ſuam in rem, quæ non prodeſt.* Gloria *eſt bonum, quod conſiſtit in aſſectione Dei, conuerſio autem ad creaturam.* Vide Caietanum quæſt. 18. art. 5. de

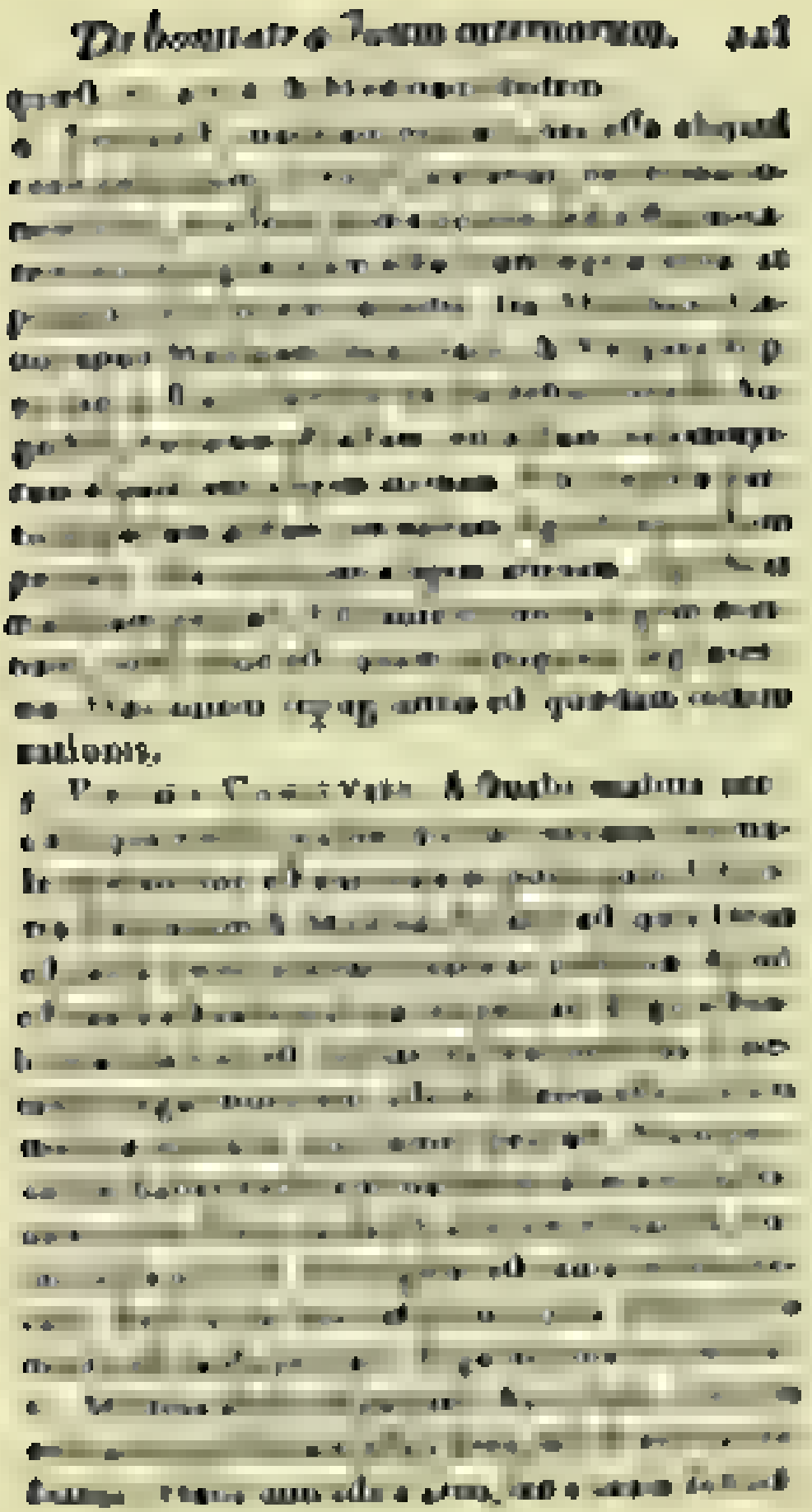

[illegible]

[illegible]

[illegible]

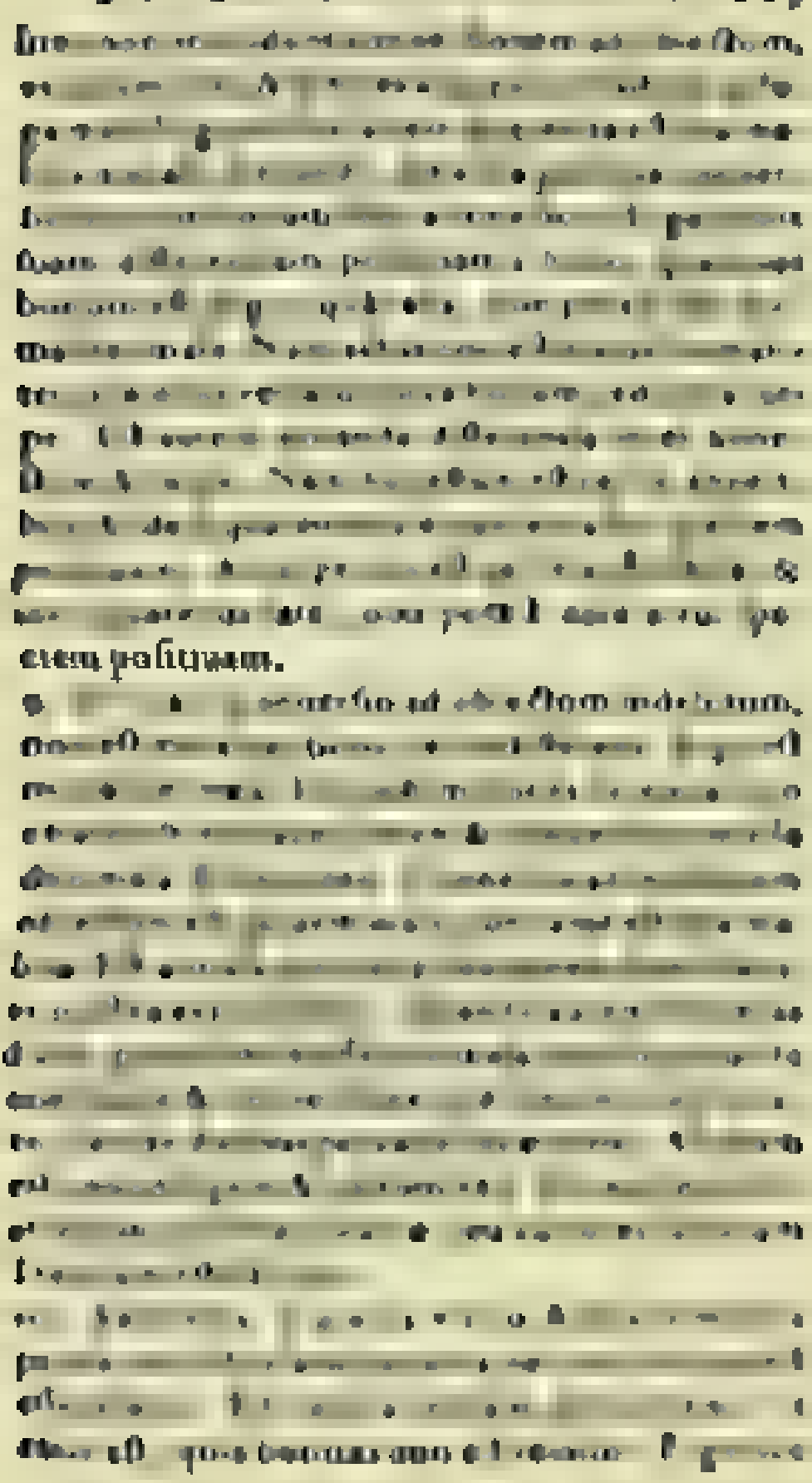

naturam, ſed eſſe nihil. Et ſic Aug. exponit illud Ioan. 1. *Sine ipſo factum eſt nihil*, id eſt, peccatum. Hæc etiam in ſcriptura vocatur vanitas & mendacium, quia ſcilicet non eſt aliquid reale, ſed nihil: ſed priuatio, vt Pſal. 4. *Quid diligitis vanitatem & quæritis mendacium?* Et ratio ſumitur ex dicto, quia malum vt opponitur bonitati. Hæc autem conſiſtit in integritate & plenitudine perfectionis, quam actus in ſe habere debet. Ergo malum conſiſtit in defectu & carentia debitæ perfectionis. Quo pertinet illud Dionyſ. *Malum eſt ex quacunque defectu.*

11. Pro maiori explicatione notandum eſt, multas priuationes ſpectare hic poſſe: quia actus malus in ſe priuatus eſt bonitate ſibi debita. Et de hac priuatione hic agimus: qua actus ſe maliter priuat hominem actu contrariæ virtutis. Non enim poteſt cum illo conſiſtere: effectiuè priuat illum habitu cõtrariæ virtutis. Quod maximè verum eſt de habitibus acquiſitis: demeritoriè priuat illum gratiæ & aliis bonis ſupernaturalibus. Hæc tres poſteriores priuationes ſunt in voluntate aut intellectu, prima in ipſo actu. Superſunt aliquot obiectiones diluendæ.

19. Dicit 1. Ariſtot. in ca. de Qualitate, & in ca. de Oppoſitis docet bonum & malum eſſe cõtraria ſed contraria debent eſſe poſitiua, non priuatiua, Ergo malum eſt aliquid poſitiuum, non priuatiuum. Reſpõdeo. Ariſtoteles non loquitur de malo formaliter, ſed materialiter, nempè de actu malo qui eſt contrarius actui bono. Nam ſi formaliter loquamur de ipſa bonitate & malitia, non contrariè, ſed priuatiuè opponuntur. Vide

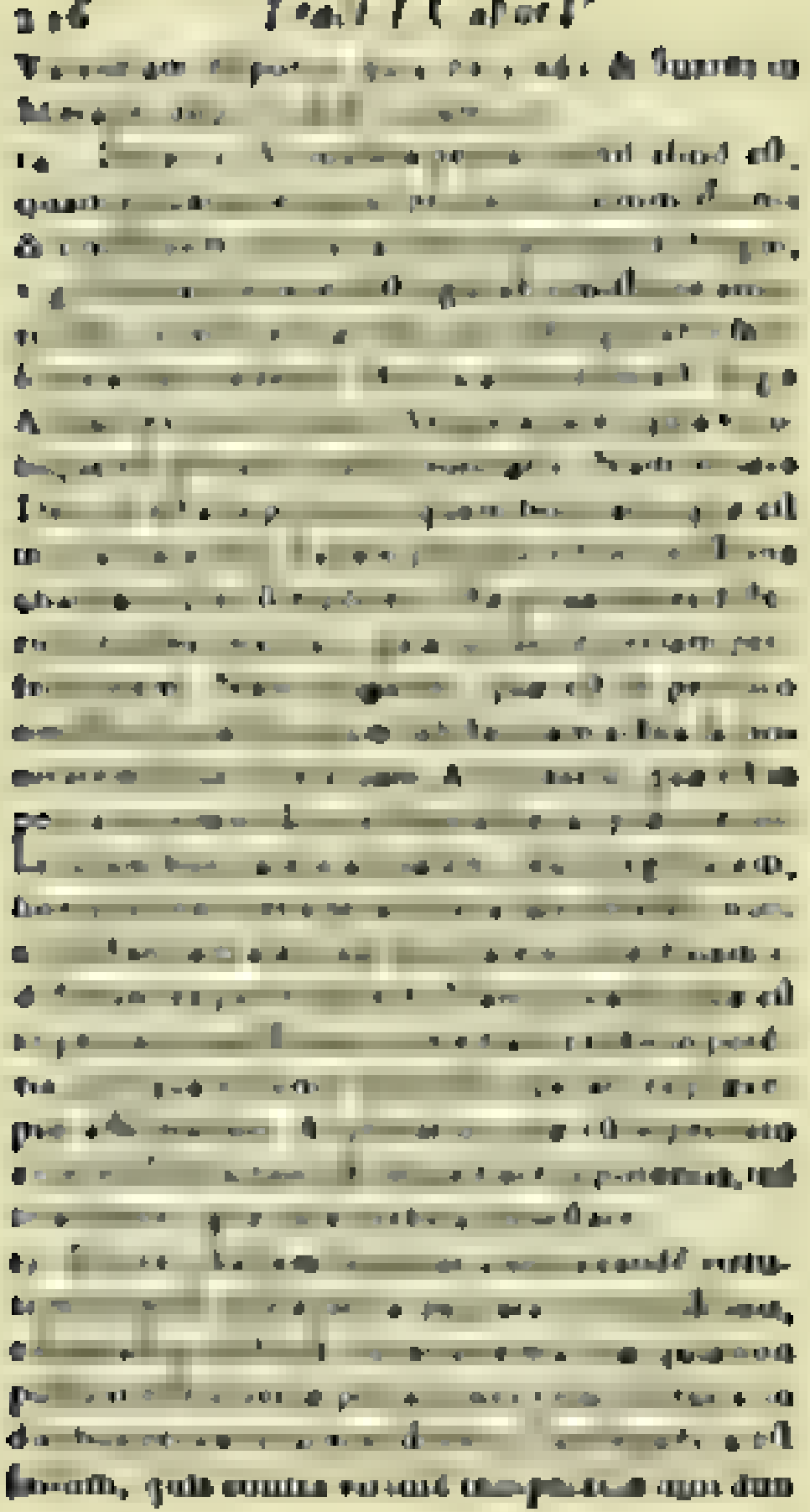

esse priuatio, ac proinde vna malitia seu peccatum. Respondeo. Vbi est vna tantum forma physica, ibi potest esse vna tantum priuatio physica. Et similiter, vbi est vna tantum forma moralis, ibi vna tantum priuatio moralis. At in proposito sunt duæ formæ morales. Nam tametsi bonitas sit vnius tantum virtutis, tamen subsistat duplici debito morali. Vnum debitum est, quo teneor dare, cum oportet alterum, quo teneor non dare plusquàm oportet. Est ergo vna bonitas sub diuerso debito morali, ac proinde potest esse diuersa priuatio moralis.

II. QVÆSTIO.

Vnde sumatur malitia actus voluntatis?

1 PRIMO certum est duo esse in actu malo, nempe actum & malitiam, quæ in priuatione consistit, vt iam dixi. Secundo, speciem actus sumendam esse ex obiecto. Hoc enim commune est omnibus actibus intellectus & voluntatis, vt suam speciem & essentiam desumant ex obiecto formali, vt supra explicatum est. Nunc quæritur, vnde malitia seu priuatio bonitatis sumat suam speciem & differentiam? An ex præcepto, cui contraria est. Nam lex seu præceptum est regula nostrorum actuum. An potius ex virtute, cui opponitur, vt vult Scotus? An denique ex obiecto, vt D. Thom. affirmat?

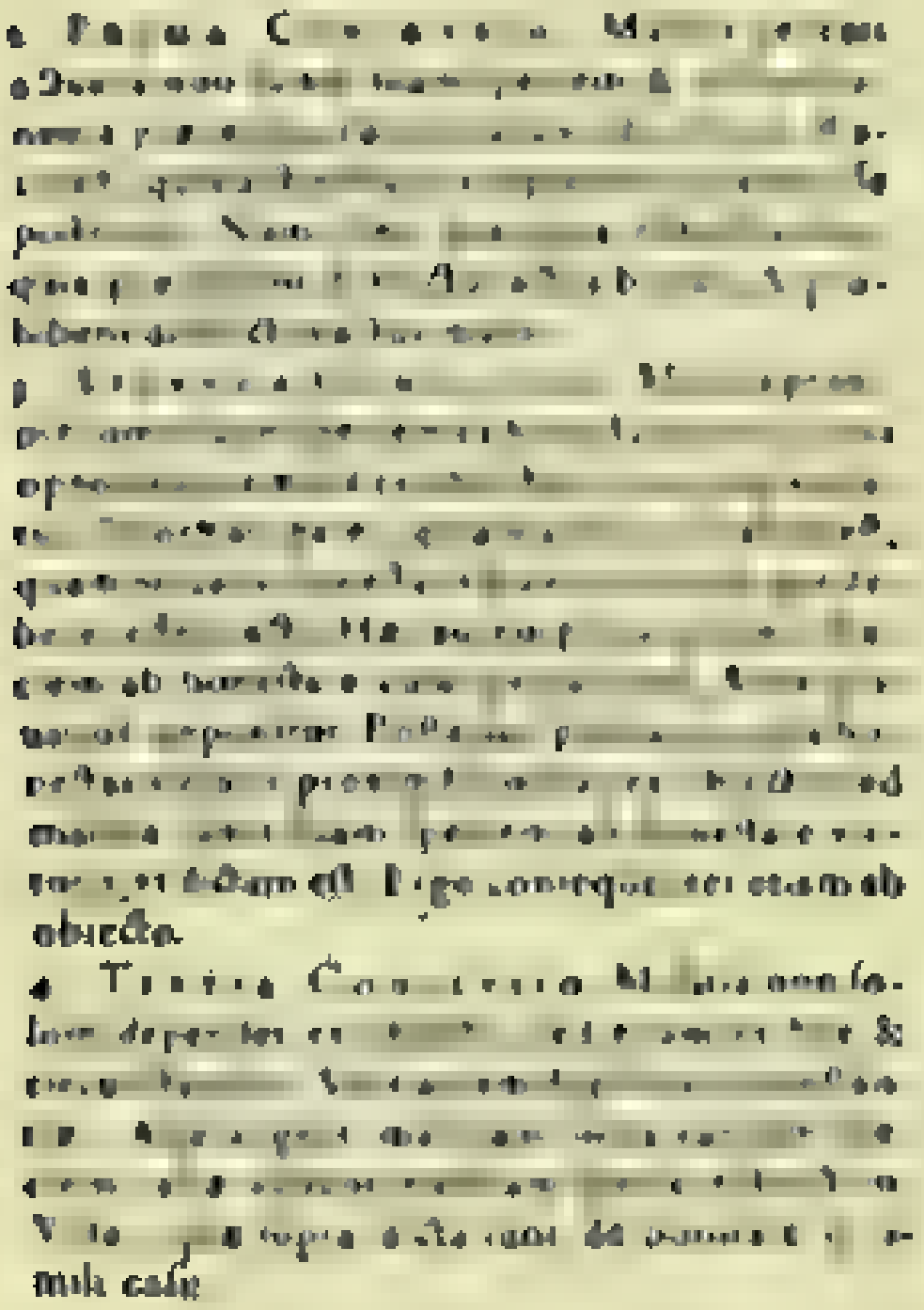

III QVÆSTIO

An ordo ad Deum necessario possit poni effectus bonus & malus?

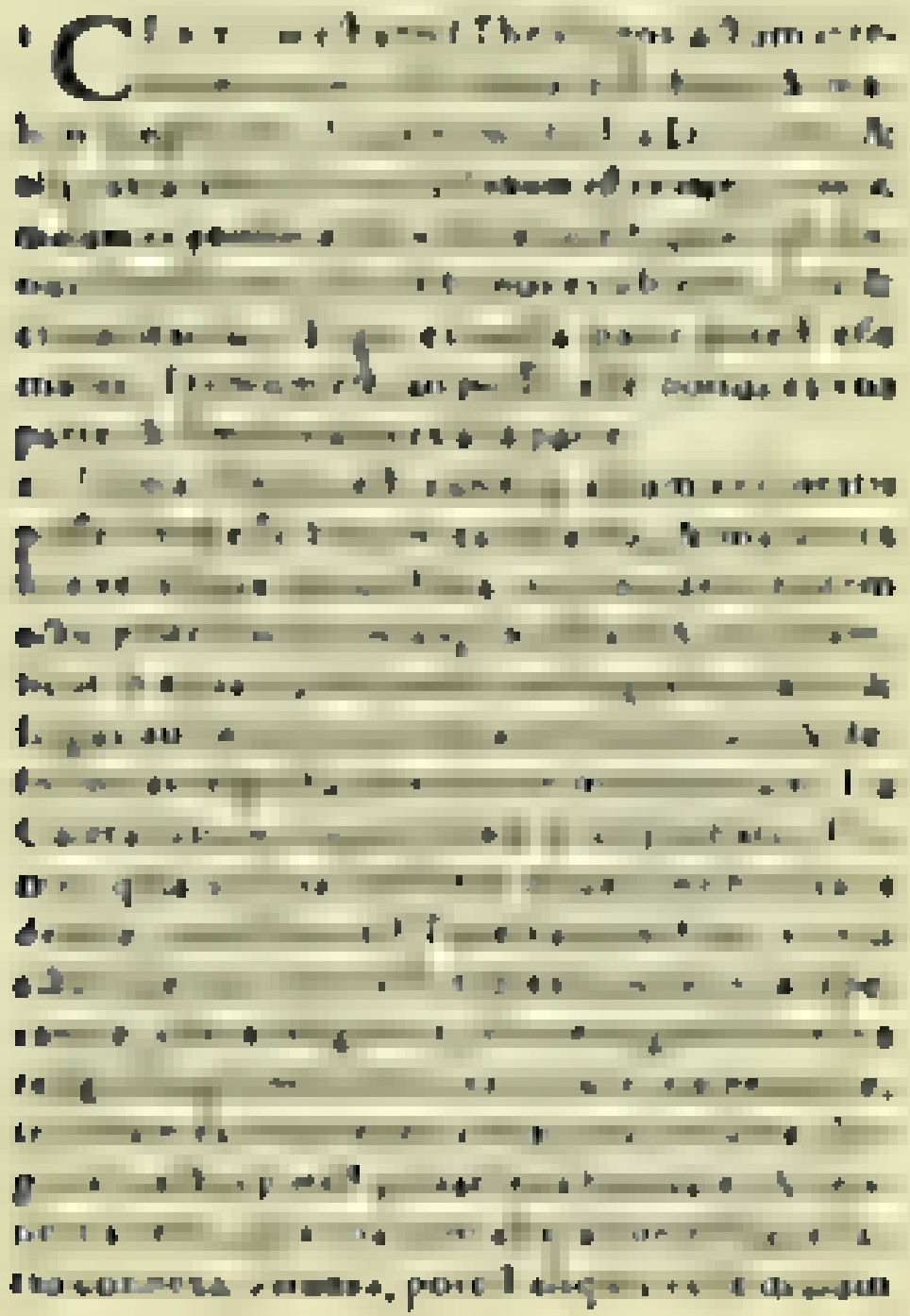

obiectum propter bonum finem, vt velle furari propter elemosynam. Sed in isto casu malum est obiectum, vt per se constat, & tamen est bonus actus qui habet aliquam peccati speciem & non potest habere peccati malitiam quam bonitatem. Ergo habet ab illo speciem bonitatis. Et confirmatur exemplo quia Enoch ob terrenum fine quo placuit in gratiam Dei & tamen a Deo mercedem recepturus, quia illa mendacium in bonum finem referebatur. Item quia peccatum obiecto bono ordinatur ad malum finem, vt ex furto ad misericordiam. Ergo actus est optimum bonum & malum. Nam ex obiecto proximo habet speciem substantialem, quam non potest habere sine peccato, cum ordinatur ex obiecto bono & confirmatur, quia tam actus generat habitum virtutis. Nam si aliquis per se ebrietatem in mangloria, & postea mutata malam intentionem, adhuc maneret facilis & promptus ad actum temperantiæ. Deinde, aliud esse esset, voluntatem moriendi pro Christo, aliud esse bonitatem aut meritum fidelis Dei quandam invenire vanagloriæ occasionem, quod dicere durum est. Potest enim in certo aliquo actu habere omnes conditiones vanæ gloriæ & tamen tendere ad finem honestum & non potest aliter quod tamen creatio omnium est tantum bonitatis, & ne, & circumcisionis omnis iconia, vt homo tantum lo reddat suum gladium

5 Altera pars est contra. Nemo rudem actum voluntatis propria substantia & malitia & prout in ipsa quam amore, non potest manere retinere aliquam bonitatem mo-

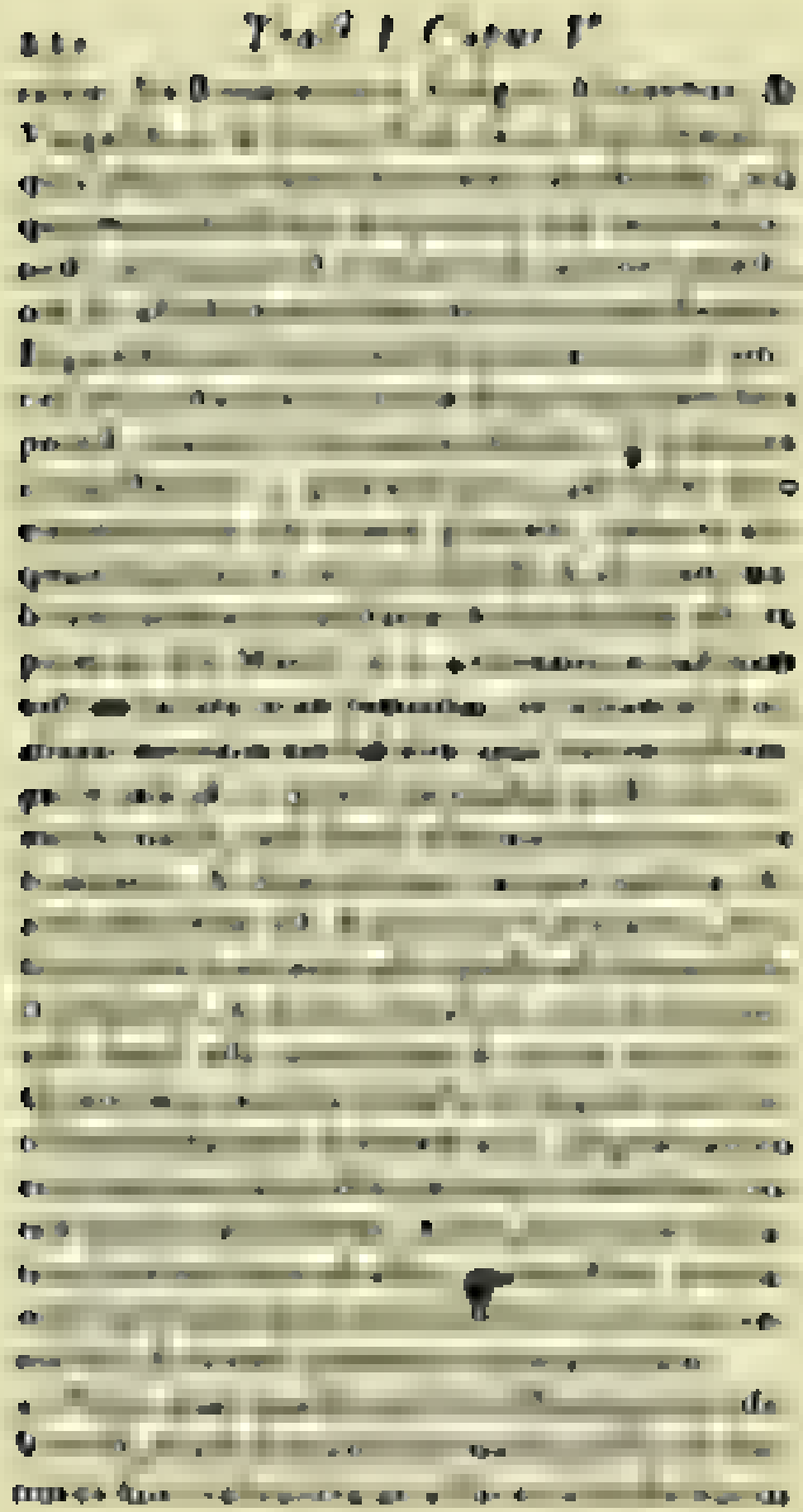

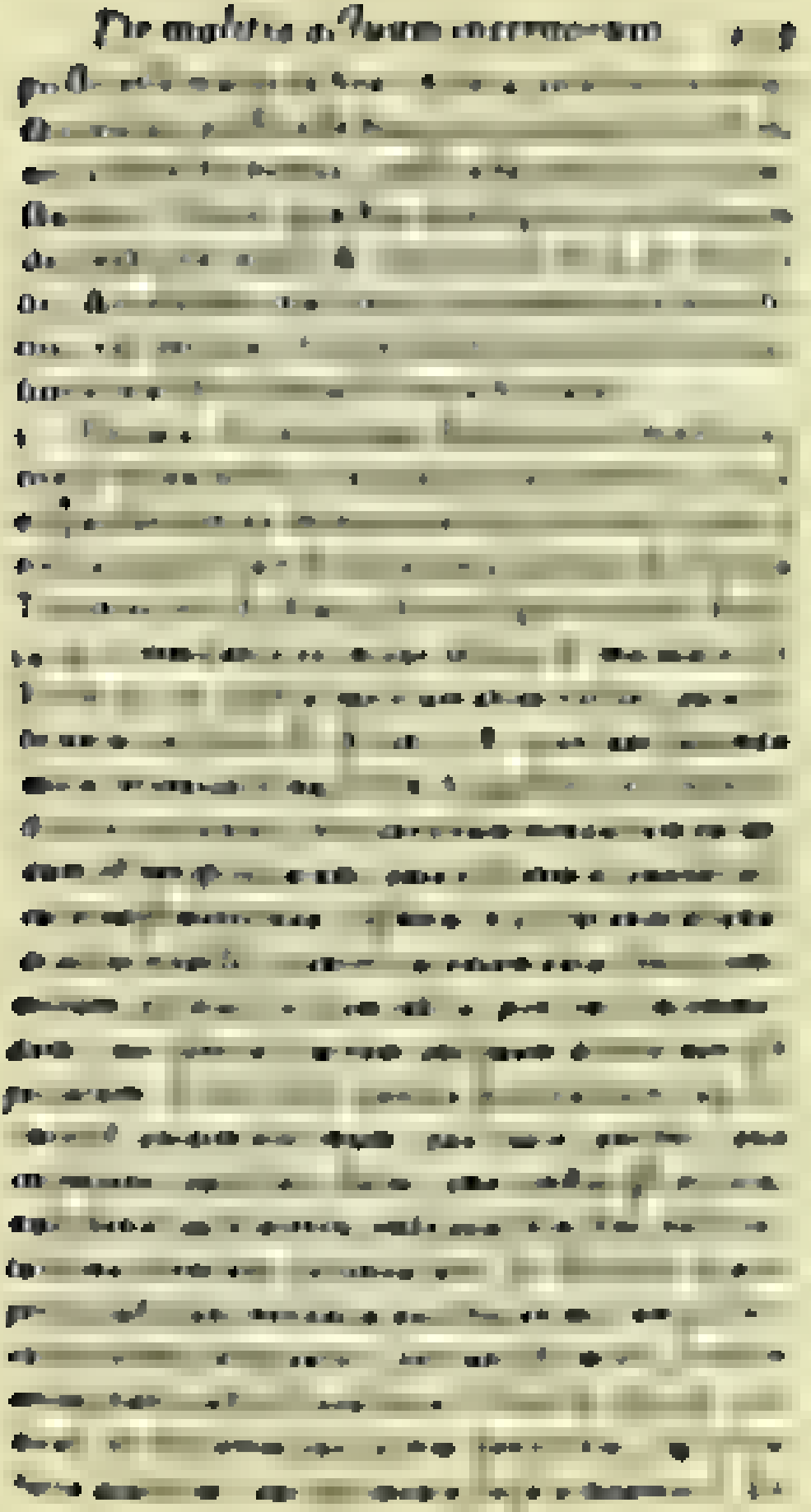

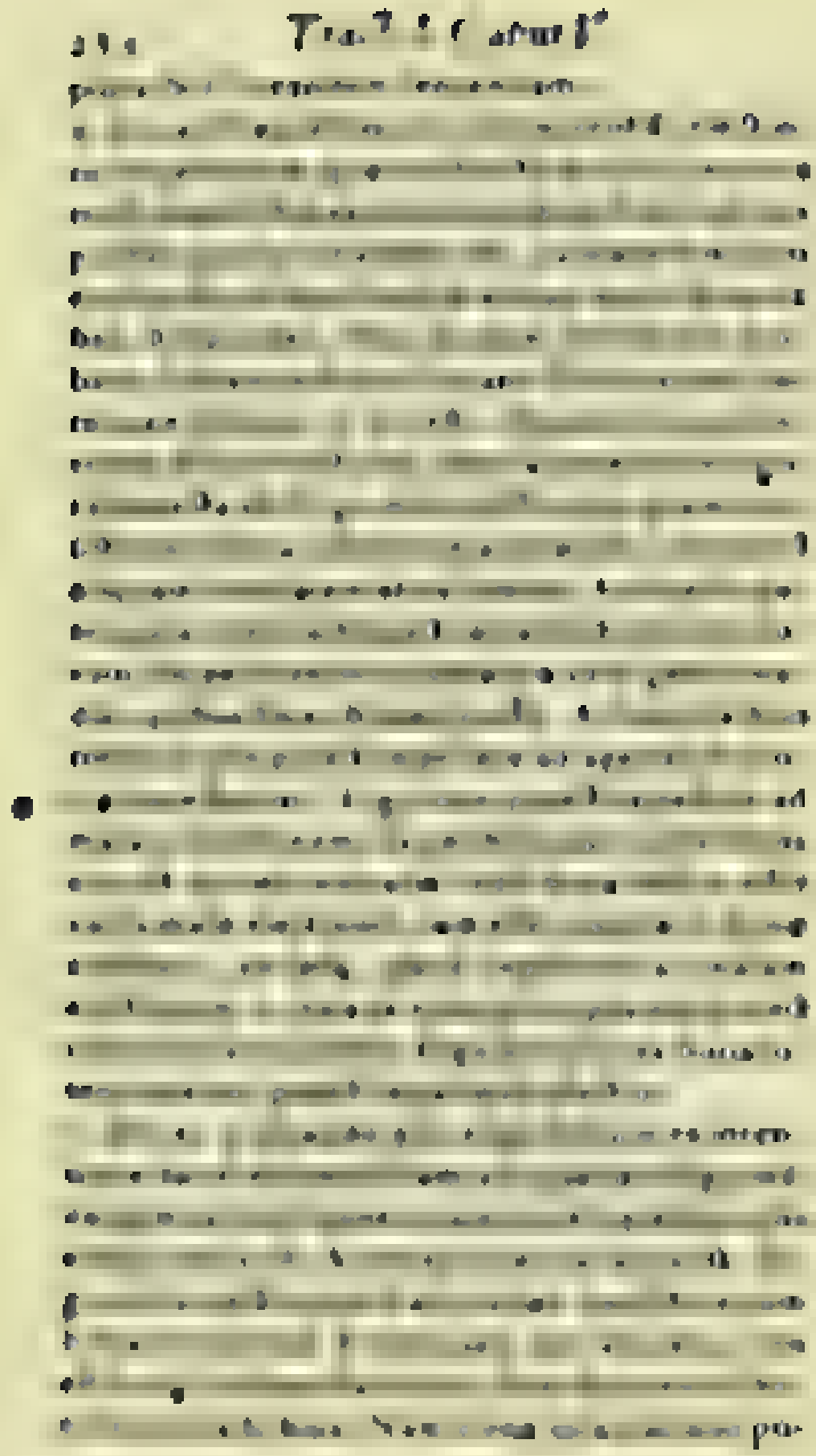

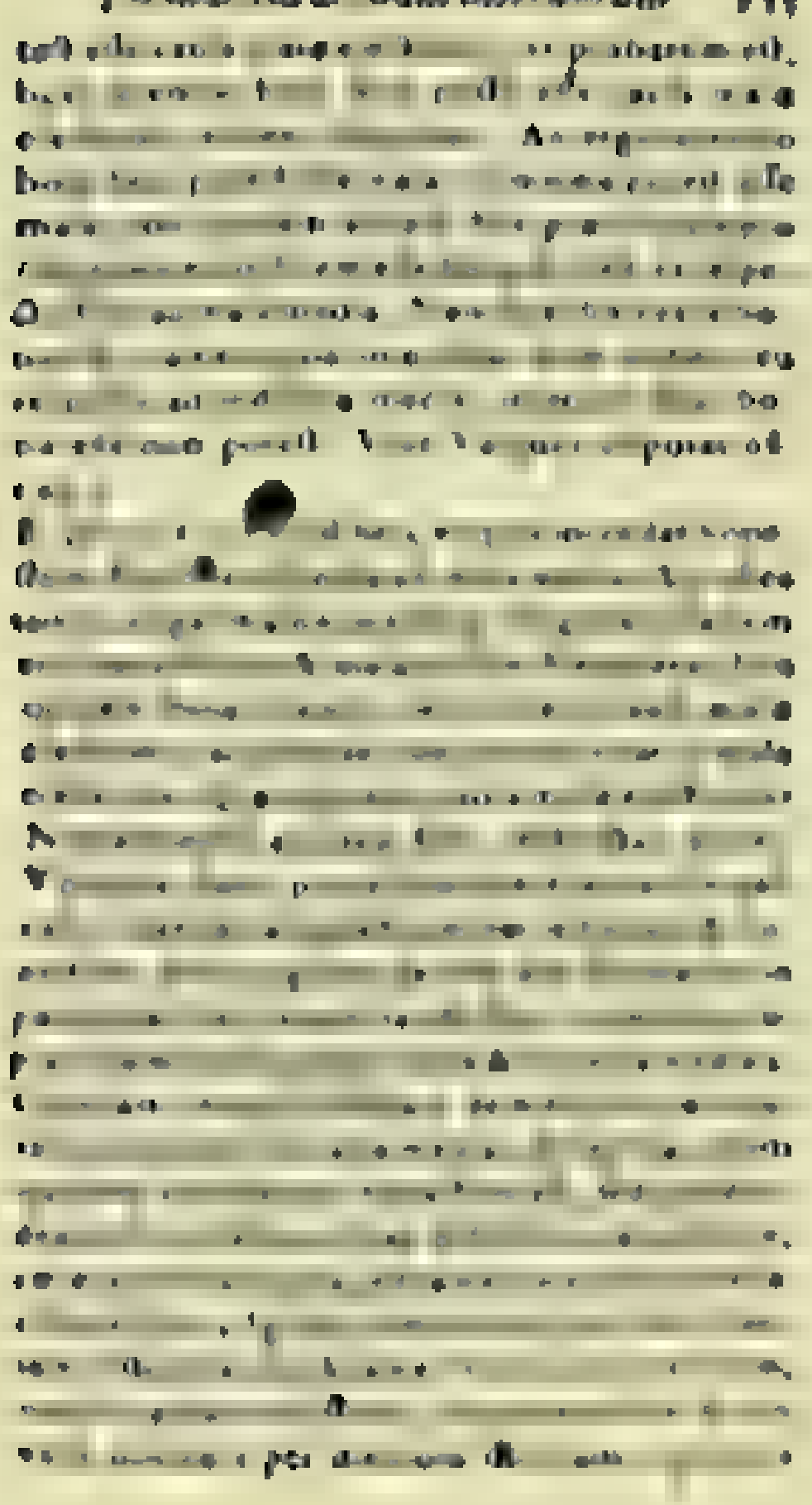

electionis, nonilla.

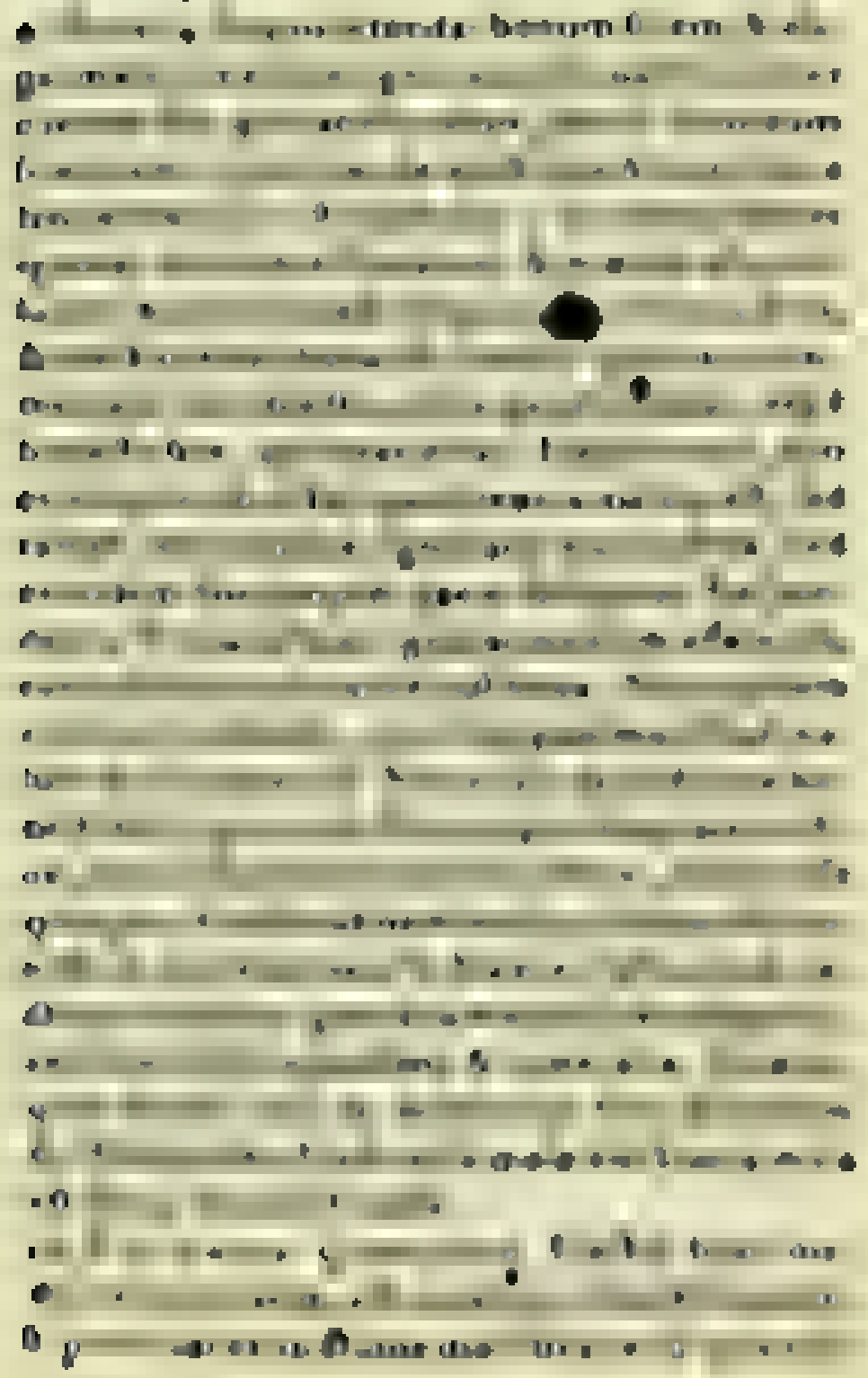

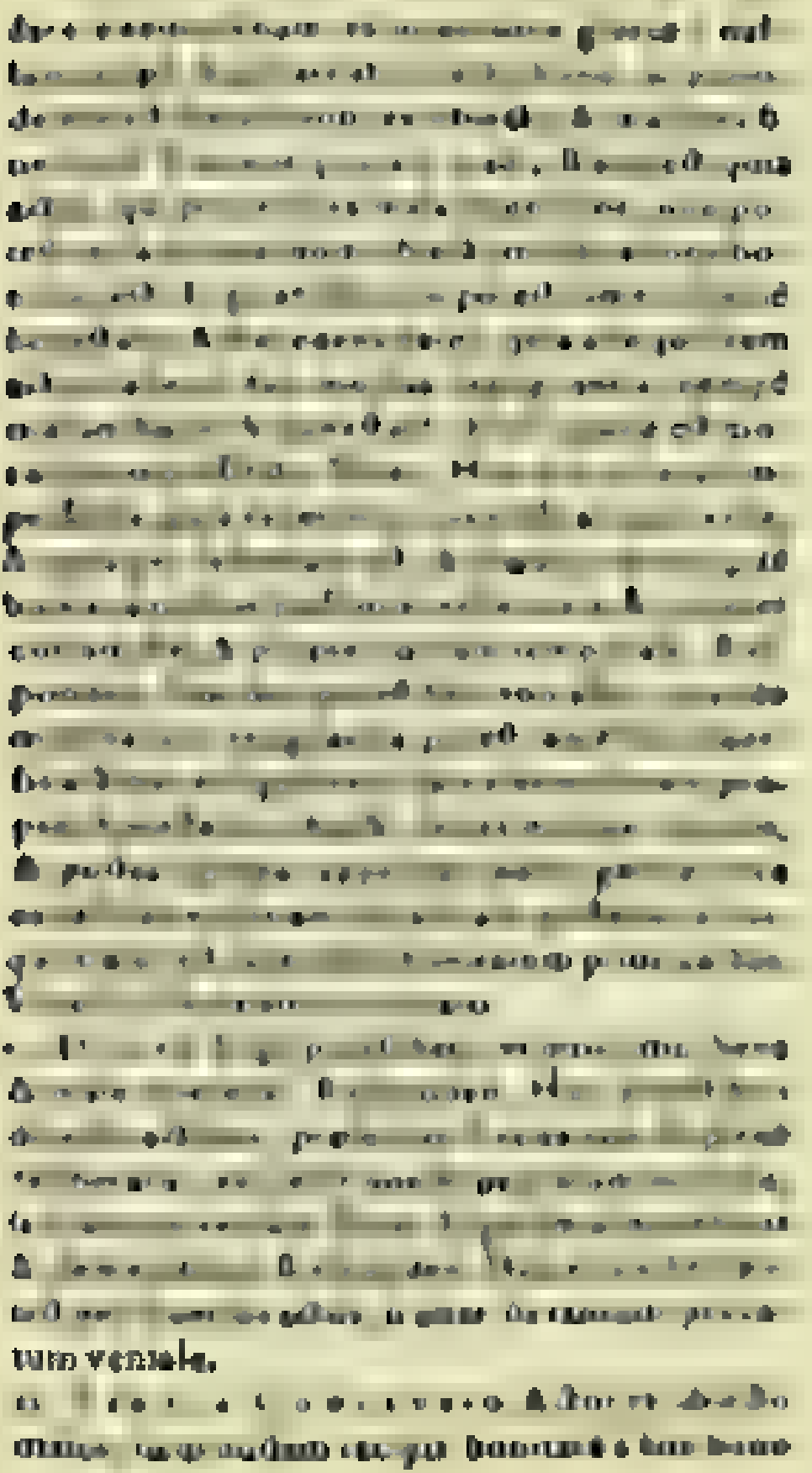

(vt prima conclusione probaui, sic etiam nullam recipit ab aliqua circunstantia, tametsi bona videantur Ratio est, quia quæcunque sunt circunstantiæ, vt supra dixi Quædam conferunt bonitatem in eadem specie, quædam in noua specie Priores non conferunt bonitatem, nisi supposita aliqua bonitate, vt per se patet Hic autem nulla supponitur bonitas Posteriores vero non conferunt bonitatem nisi sint aliquo modo intentæ per modum finis seu motiui sed finis bonus non confert bonitatem ex se electioni Ergo nec circunstantiæ bonæ, quæ habent se per modum finis.

6 Quarta Conclvsio Actus est obiecto bonus, nō potest habere malitiam ex defectu alicuius circunstantiæ vel conditionis, quæ necessaria sit ad obiectum virtutis constituendum. Non loquor de circunstantiis, quæ meræ circunstantiæ sunt, sed quæ requiruntur ad obiectū virtutis constituendū Nam si vel vna ex his circunstantiis auferatur, iam obiectum desinit esse obiectum virtutis Et tunc actus non potest esse bonus ex obiecto. Stante autem est bonus ex obiecto, si non potest deesse aliqua circunstantia quæ necessaria sit ad obiectum virtutis constituendum.

14 Quæres, An fieri possit, vt actus bonus ex obiecto & habens omnes circumstantias requisitas ad constituendum obiectū in vna aliqua virtute, possit carere aliqua circunstantia ad aliam virtutem pertinente: vel quod idē est, an possit habere bonitatem vnius virtutis, & malitiam oppositi alterius virtutis? Affirmant authores primæ opinionis Et videtur esse probabile propter primū

& quartum argumentum ut ſatisfiat, quia aliquando ſine ullo peccato conſentiret contra votum, ſemper contra votum & duas malitias, unam contra temperantiam, alteram contra religionem, quia ſi tantum eſt quia poſſet tam parum comedere, vt non violaret temperantiam, ad illum votum ſ. quia ſi frequenter parum comederet, acquireret virtutem temperantiæ, licet peccaret contra votum, ſeu virtutem religionis.

15 Nihilominus contrarium eſt probabilius, & propter ea, quæ in concluſione poſuimus, quia aliud eſt exercere actum contra temperantiam, aliud, non violare temperantiam. Reſpondeo, qui comedendo peccat contra votum, licet non ſemper violet temperantiam, ſi quando poteſt parum comedere, non tamen exercet actum virtutis temperantiæ. Vnde etiam ſi frequenter parum comederet, non acquireret habitum virtutis temperantiæ, ſed habitum vitij contra votum. Ratio eſt, quia vt actus virtutis temperantiæ exerceatur, non ſatis eſt velle parum comedere. Hoc enim poteſt aliquis velle, tanquam aliquid à quo aliquando temperandum eſt, ſed neceſſe eſt, vt prudenter id velit. Nihil prudentia in omni actu virtutis neceſſarium eſt. At non prudenter poteſt id velle, qui ſciens & volens comedit contra votum, etiamſi parum comedat. Idem dicendum eſt de eo, qui gladium reddit homini furioſo. Nam reddendo gladium non peccat contra juſtitiam, ad tamen nec exercet actum juſtitiæ. Non enim prudenter reddit alteri, quod ſuum eſt.

16 Hinc ſolvitur primò & quartum argumentum primæ opinionis. Ad reliqua reſpondeo. Ada-

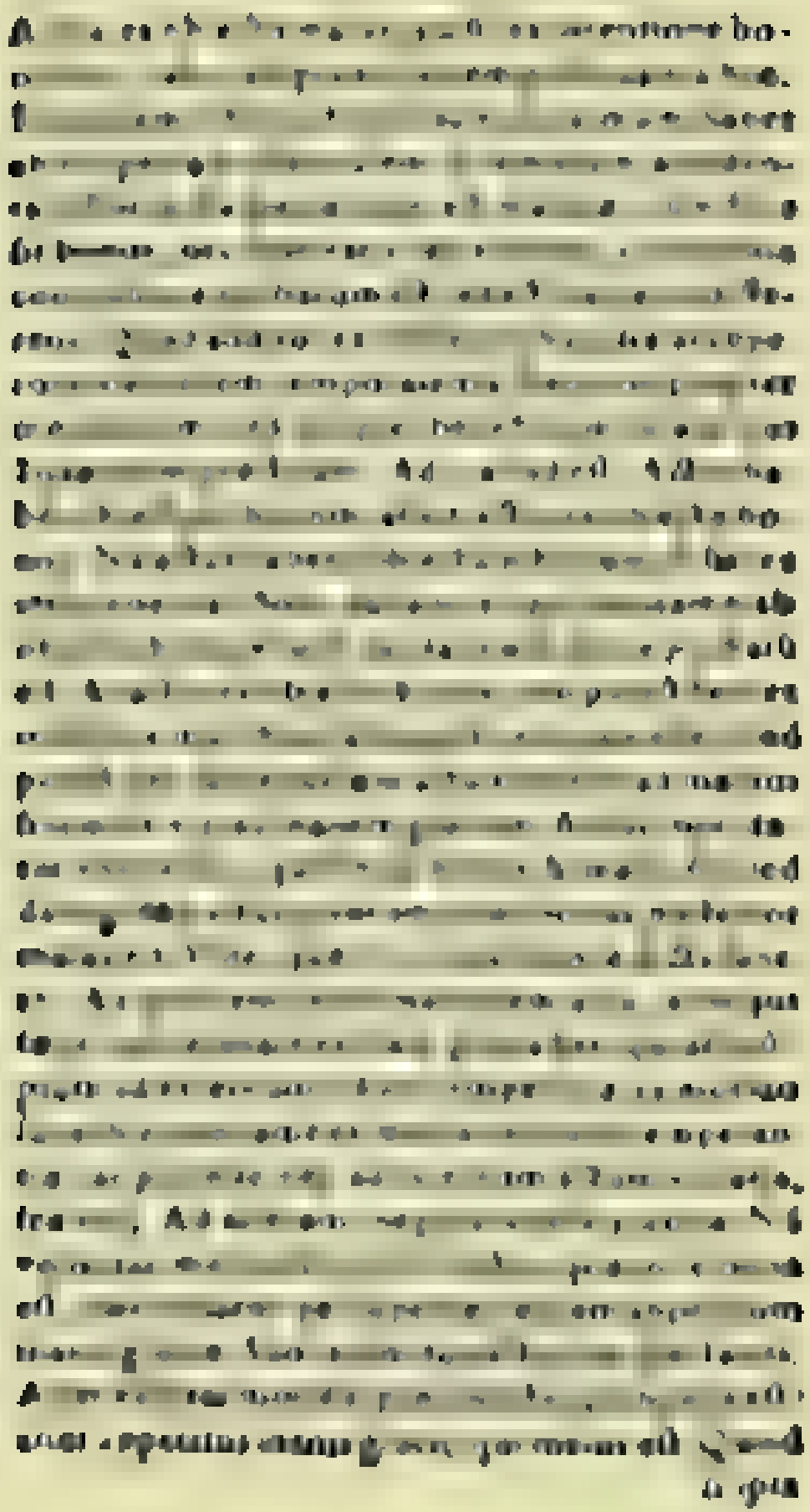

Capita vitiosa dormiendi proclivitas habet ex ho-
bitu actus dormiendi, non quidem effectivum
actus ejus qui tantum bonum, sed malum, vt in 4. Con-
clusione dictum est

IV QVÆSTIO.

An saltem successivè idem actus interior possit esse bonus & malus?

1 ARGUMENTUM affirmativæ. Ratio est, quia
actus moralis quodcumque est quem ob-
servans tamen se retinebat posset vitare peccatum
(quia consilium consultus à peritiore Ex-
go potest dupliciter imperari, quia consilium recipere
in eo casu à malitia ad bonitatem & meritum tam
accidentale, quia interior Ergo idem actus interior
successivè substantialis potentiarum, potest
esse bonus & malus.

2 Alia, potentia eligendi eodem actu interiori
eligit quod est bonum, & potest hoc malum, eligit
quod malum est potest hoc bonum. Respon-
detur ad contrarium quia omnis & quilibet pe-
tens ad substantiam actus interioris Ergo non
possunt omnes & quilibet specificare actus.

3 Ab exemplo dubitanti ille enim actus vo-
luntatis de se bonus in objecto est malus,
vel indifferens. Si in objecto bonus est, non
potest hoc esse & non esse. Ergo potest bonus
bonum esse, non Vide Vasquez disp. 1. cap.
4. ubi refert hanc opinionem, & primo sub-

plicatur Nos tamen nostra fundamenta, eorum explicabimus.

g Prima Conclusio Actus interior, qui semel ex obiecto bonus est, non potest postea esse malus Ratio est, quia bonitas ex obiecto actui, est essentialis & differentia actus moralis, vt cap precedenti probatum est Ergo actus interior qui ex obiecto bonus est, necessario & essentialiter bonus est quod autem essentialiter est tale, semper est tale Dices, Si quis sit quoad partem medium eodem velit temperate & honeste vescendi, & post medium eodem in eodem actu perseueret, tum ille numero actus, qui antea bonus erat, postea fit malus Respondeo cum distinctione Nam aut ille homo vel aduertit mutationem esse factam, & tum non licere, quod antea licebat, vel non aduertit Si aduertit, & nihilominus perseuerat in actu exteriori, necessario mutat interiorem, & prior actus honestus Si non aduertit, necessario distinguendum est Nam si non aduertit inculpabiliter, potest in eodem voluntate perseuerare sine peccato, quia ignorantia inuincibilis excusat illum a culpa Si autem culpabiliter non aduertit, necesse est mutare interiorem actum, & antea erat honestus, vt paulo ante in simili dictum est

g Secunda Conclusio Actus interior, qui semel ex obiecto malus est, non potest postea fieri bonus, nisi forte ob eum finem desinat esse malum Ratio prioris partis est non quod malitia sit differentia essentialis sicut est bonitas Hoc enim falsum est in nostra sententia sed quia libera voluntas obiectum non potest non esse malum, quamdiu obiectum manet malum. Ratio posterioris est,

bonus & malus. Ergo nec idem actus. Reſpondeo. Nec hoc ſequitur, quia habitus proprie non recipit bonitatem aut malitiam ex ſua extrinſeco, ſed ideo ſolum dicitur bonus aut malus, quia inclinat ad bonum vel malum actum. Non poteſt autem idem numero habitus, nūc ad bonum, nūnc ad malum actum inclinare, quia hoc eſt contra naturam ipſius. Habitus enim iuſtitiæ non poteſt inclinare ad furtum, homicidium, adulterium, ſed ſolum ad actus honeſtos, quibus redditur vnicuique, quod ſuum eſt.

9 Quæres, Quando actus ex obiecto indifferens, ſit bonus aut malus ex eo, quia refertur in bonum vel malum finem, an tunc ſit talis intrinſecè, ſeu per bonitatem aut malitiam inhærentem, an ſolùm per extrinſecam denominationem? Aliqui putant fieri talem per extrinſecam denominationem alio actu voluntatis reflexo, quo refertur in bonum vel malum finem. Alij rectius, per inhærentem honeſtatem aut malitiam, quos præcedenti cap. quæſt. 3. ſecuti ſumus.

V. QVÆSTIO.

An poſſit dari actus indifferens in ſua ſpecie?

1. DVpliciter poteſt intelligi actum voluntatis eſſe indifferentem. Primo, in ſua ſpecie, ſeu quod idē eſt, ex obiecto. Secundo, in individuo, ſeu ex circumſtantijs. De priori ſenſu hic agimus.

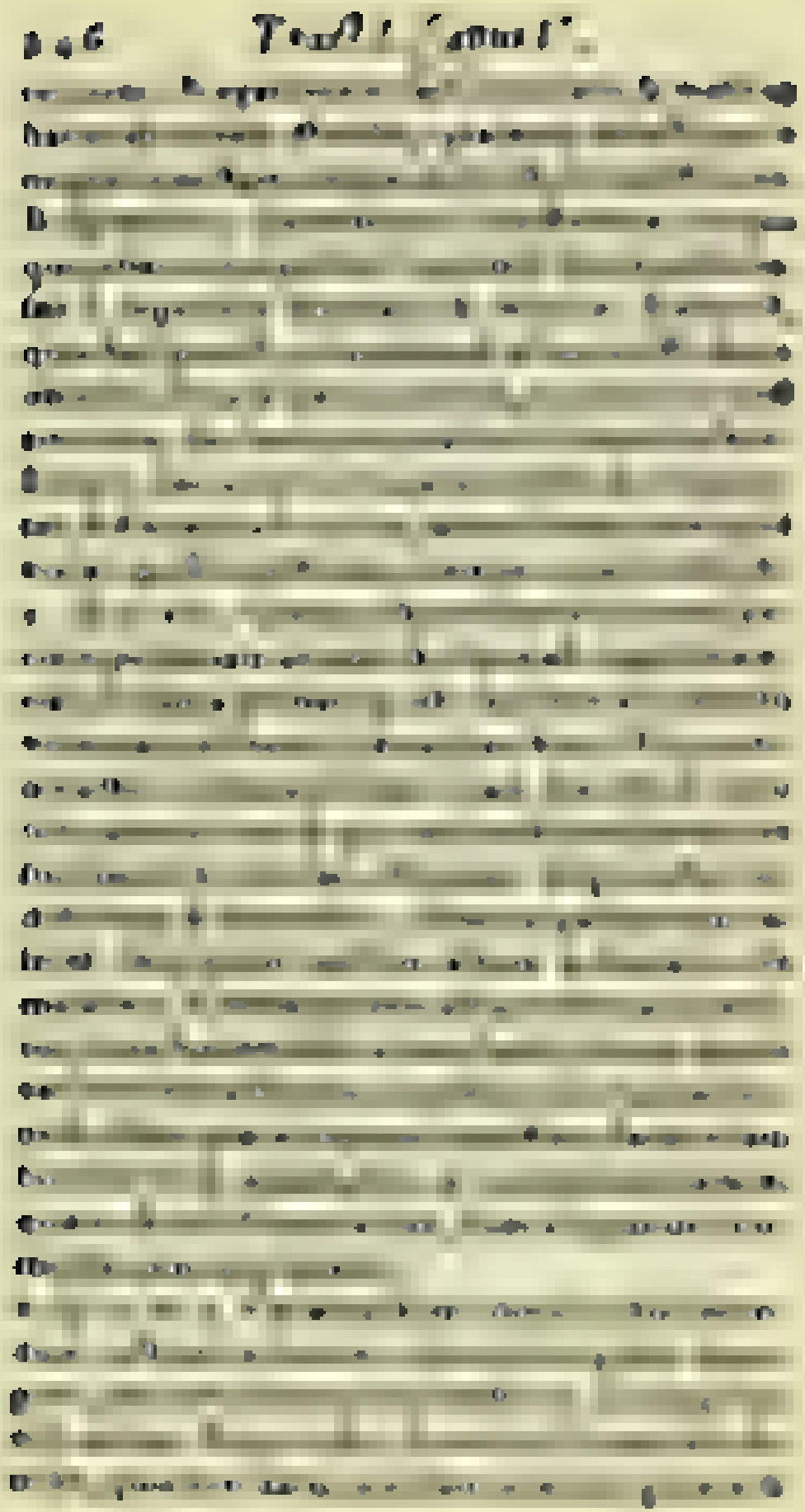

non congruit, cùm opponantur contradictorie. Respondeo Non omnis actus malus est qui non congruit rectæ rationi, sed ille solum malus est, qui repugnat rectæ rationi. Sunt autem quidam actus, qui ex parte obiecti nec congruunt, nec repugnant rectæ rationi, & dicuntur indifferenter obiecto.

7 Dices, Inter privatiuè opposita non datur medium sed bonitas & malitia sunt privatiuè opposita. Ergo non datur medium. Ergo omnis actus moralis debet esse bonus aut malus ex obiecto. Diuus Thomas q. 8 art. 8 ad 1. respondet ad quæ dicebamus inter privatiuè opposita, quando subest privatio non totam perfectionem in obiecto sed aliquam rationem vel quando agitur de re, quæ totam suam entitatem in homine, tunc datur aliquid medium inter bonitatem & malitiam. Sed in proposito, quòd malitia non privet actum omni bonitate, tunc potest dari medium inter bonitatem & malitiam actuum indifferentium. Hanc solutionem defendit Caietanus ibidem. Respondeo. Inter privatiuè opposita non datur medium in proprio subiecto suscepturo, vt in homine non datur medium inter visum & cæcitatem licet detur medium in lapide. At non omnis actus moralis est proprium susceptuum bonitatis & malitiæ ex obiecto, sed ille solum, qui habet obiectum honestum aut turpe

VI QVÆSTIO

An possit dari actus indifferens in individuo?

1. Circa istam quæstionem primo ponam aliquas conclusiones, secundo rationes principales in oppositum, tertio respondebo ad illas. Quantum ad primum sit prima conclusio: Dato quod in voluntate Dei sit actus indifferens circa aliquod obiectum, tamen in nullo actu creato voluntatis potest esse indifferentia. Probatur, quia omnis actus voluntatis creatæ aut est bonus aut malus. Patet, quia omnis actus voluntatis creatæ debet esse conformis rectitudini divinæ voluntatis, quæ est regula prima moralitatis omnium actuum voluntatis creatæ, ut dicit Anselmus, lib. De veritate, cap. 12. Sed omnis actus conformis rectitudini divinæ voluntatis est bonus, et omnis actus non conformis est malus. Ergo omnis actus voluntatis creatæ aut est bonus aut malus. Secunda conclusio: Dato quod in voluntate Dei sit actus indifferens circa aliquod obiectum, tamen in nullo actu voluntatis creatæ potest esse indifferentia per aliquam potentiam absolutam. Probatur, quia quicquid potest fieri per aliquam potentiam absolutam, potest fieri per potentiam ordinatam, ut dicit Scotus in 4. dist. 13. quæst. 1. Sed in nullo actu voluntatis creatæ potest esse indifferentia per potentiam ordinatam, quia quicquid fit per potentiam ordinatam, fit secundum legem potentiæ ordinatæ. Sed secundum legem potentiæ ordinatæ non potest esse indifferentia in actu voluntatis creatæ, quia omnis actus voluntatis creatæ debet esse conformis rectitudini divinæ voluntatis, ut dictum est. Ergo in nullo actu voluntatis creatæ potest esse indifferentia per potentiam absolutam. Tertia conclusio: Dato quod in voluntate Dei sit actus indifferens circa aliquod obiectum, tamen in nullo actu voluntatis creatæ potest esse indifferentia per potentiam absolutam. Probatur, quia omnis actus voluntatis creatæ aut est bonus aut malus. Patet, quia omnis actus voluntatis creatæ debet esse conformis rectitudini divinæ voluntatis, quæ est regula prima moralitatis omnium actuum voluntatis creatæ, ut dicit Anselmus, lib. De veritate, cap. 12. Sed omnis actus conformis rectitudini divinæ voluntatis est bonus, et omnis actus non conformis est malus. Ergo omnis actus voluntatis creatæ aut est bonus aut malus. Quarta conclusio: Dato quod in voluntate Dei sit actus indifferens circa aliquod obiectum, tamen in nullo actu voluntatis creatæ potest esse indifferentia per potentiam absolutam. Probatur, quia omnis actus voluntatis creatæ aut est bonus aut malus. Patet, quia omnis actus voluntatis creatæ debet esse conformis rectitudini divinæ voluntatis, quæ est regula prima moralitatis omnium actuum voluntatis creatæ, ut dicit Anselmus, lib. De veritate, cap. 12. Sed omnis actus conformis rectitudini divinæ voluntatis est bonus, et omnis actus non conformis est malus. Ergo omnis actus voluntatis creatæ aut est bonus aut malus.

2. Pro ista [illegible] Quia secundum quod videtur bonum est bonum et malum est malum. Sed [illegible] quod videtur bonum est bonum et malum est malum. Ergo [illegible] quod videtur bonum est bonum et malum est malum. Sed [illegible] quod videtur bonum est bonum et malum est malum.

[illegible] honesti fines.

VII. QVAESTIO

Quale sit dominium animae in humanum corpus?

[illegible]

Actum humanum dicitur per ſe bonum ex obiecto, dicitur malus, dicitur indifferens, vt quæſt. 3. probatum eſt.

3 SECUNDA CONCLVSIO. Hac dimiſſa, *actus humanus dicitur ſanctus, dicitur malus, quocumque modo, ſiue per ſe, ſiue per accidens*, eſt quidem adæquata, quæ omnes actus hominis in individuo, aut boni aut mali ſunt; non tamen eſt parè eſſentialis, nec parè accidentalis, ſed vtramque quodammodo comprehendit, quia nec omnes ſunt boni aut mali eſſentialiter, nec omnes boni aut mali accidentaliter.

CAPVT VI.

DE BONITATE ET *malitia actuum exteriorum.*

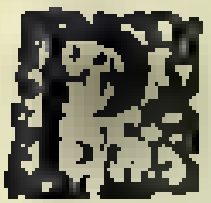

EX actus exteriores, vt ſæpè dixi, intelliguntur omnes illi, qui non eliciuntur à voluntate, ſed tantum imperantur, cuiſmodi ſunt actus intellectus, ſenſus, appetitus, & membrorum exteriorum, quatenus arbitrio & imperio voluntatis ſubiecti ſunt. De horum bonitate & malitia breuiter agendum eſt. Nam pleraque ex his, quæ hactenus dixi de actibus interioribus nota ſunt.

1. Ac primùm ſuppono, actus exteriores, ſeu imperatos, dupliciter ſpectari poſſe. Primò, quatenus appetuntur & imperantur à voluntate, & ſic habent ſe, vt obiecta. Secundò, quatenus

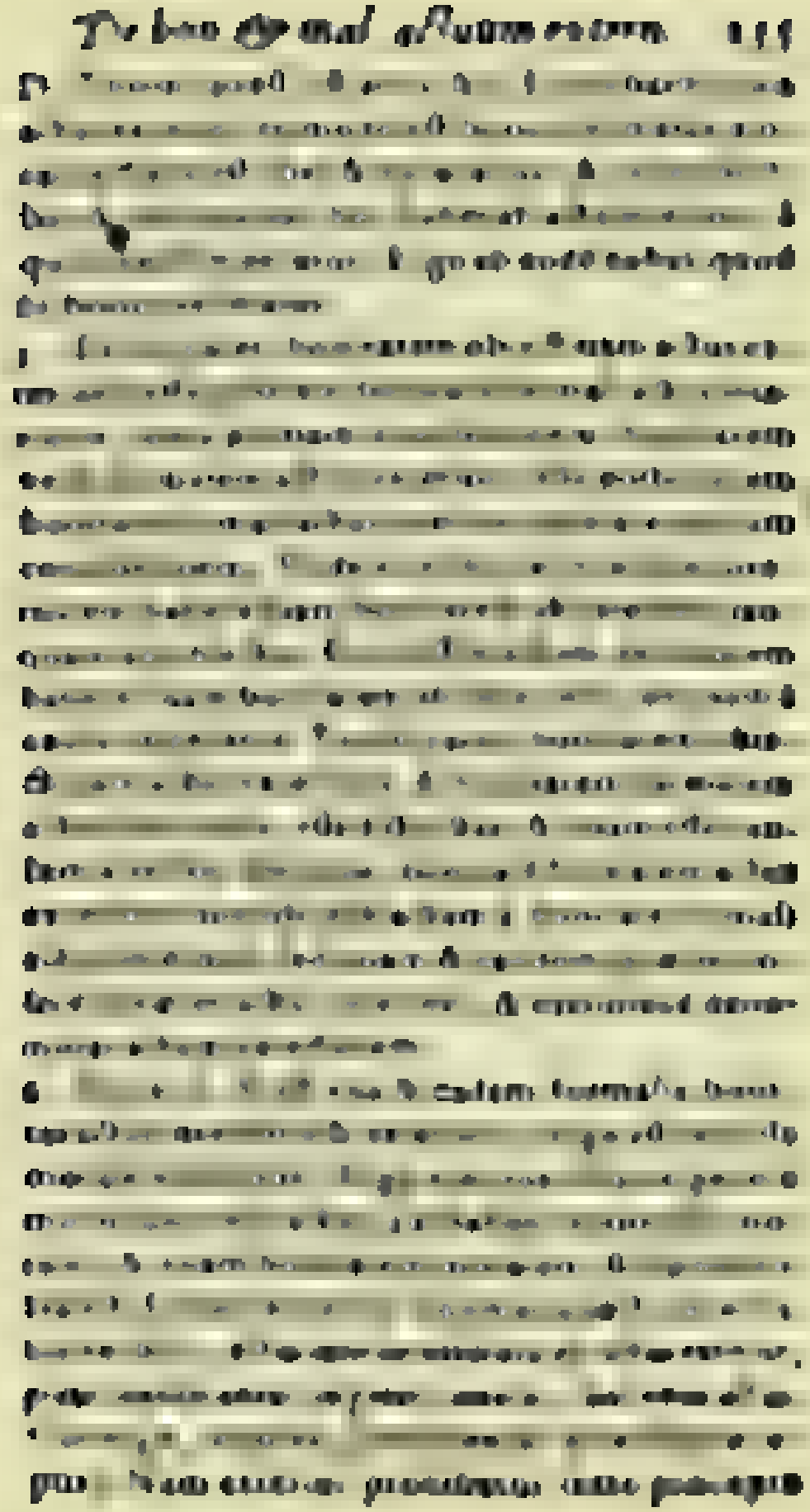

erterior. Dico 2. Actus exterior non solum potest esse occasio maioris bonitatis aut malitiæ actus interioris, sed sæpè etiam affert multa commoda, si bonus sit, aut incommoda, si malus. v. g. Exterior Sacramenti perceptio affert gratiam, consolationem, pacem & quietem animi. Exterior eleemosyna, laudem & ædificationem: Exterius homicidium, infamiam, scandalum, pœnam capitis; & sic deinceps. Dico 3. Tametsi actus exterior hæc omnia præstet, eorum dicta sunt, nunquam tamen propriè loquendo, bonitas illius potest augere bonitatem actus interioris. Hoc patet ex dictis, quia actus exterior non habet bonitatem à fine ab interiori, sed solum dicitur bonus denominatiuè ab interiori. Unde maior bonitas aut malitia actus exterioris, non est causa, sed potius signum maioris bonitatis aut malitiæ actus interioris.

II. TRACTATVS
DE PECCATIS.

DICAM 1. *De natura peccati actualis.* 2. *De diuisione illius in mortale & veniale.* 3. *De diuisione in peccatum commissionis & omissionis.* 4. *De diuisione in alia quædam membra.* 5. *De subiecto peccati actualis.* 6. *De causa, & præcipuè, an Deus sit causa vel author peccati.* 7. *De primo effectu illius, qui est macula seu peccatum habituale.* 8 *De secundo effectu, qui est reatus pœnæ & ipsamet pœna.* 9. *De peccato originali, quis est effectus peccati actualis primi parentis. Vide D. Th. à q. 71. vsque ad 89. inclusiuè.*

CAPVT I.

DE NATVRA PECCATI actuali

PRima Conclusio. Peccatum actuale potest tribus modis definiri. Primo ex D. Thoma q. 71. art. 6. hoc modo. Peccatum est dictum factum vel concupitum contra legem æternam. Duo enim includit actum peccati materiale & malitiam seu pravitatem moralem. Secundo ex Aug. lib. de vera & falsa pœnitentia, cap. 4. & ex Ambros. lib. de paradiso cap. 8. Peccatum est transgressio legis æternæ. Tertio ex eodem Aug. lib. 22. contra Faust. cap. 27. Peccatum est factum vel dictum aut concupitum aliquid contra legem æternam. Hæc tria verba omnes definitiones debent explicare. Primum igitur. Peccatum est contra legem, vel est transgressio legis, quia nihil malum est, nisi quatenus lationi & rectitudini, quam lex præscribit

2. Dicitur. Ne definiamus cum communiori peccatum omissionem legis posse secundum se consistere, quæ non semper dat operationem, ad quam obligat, sed interdum mala, & transgressio legis. Lex enim vetat aliquid, quatenus aliquid prohibet, vel negativum quid præscribit. Igitur actus, & transgressio legis est ambabus, prohibentis. Prima definitio potest ita accommodari

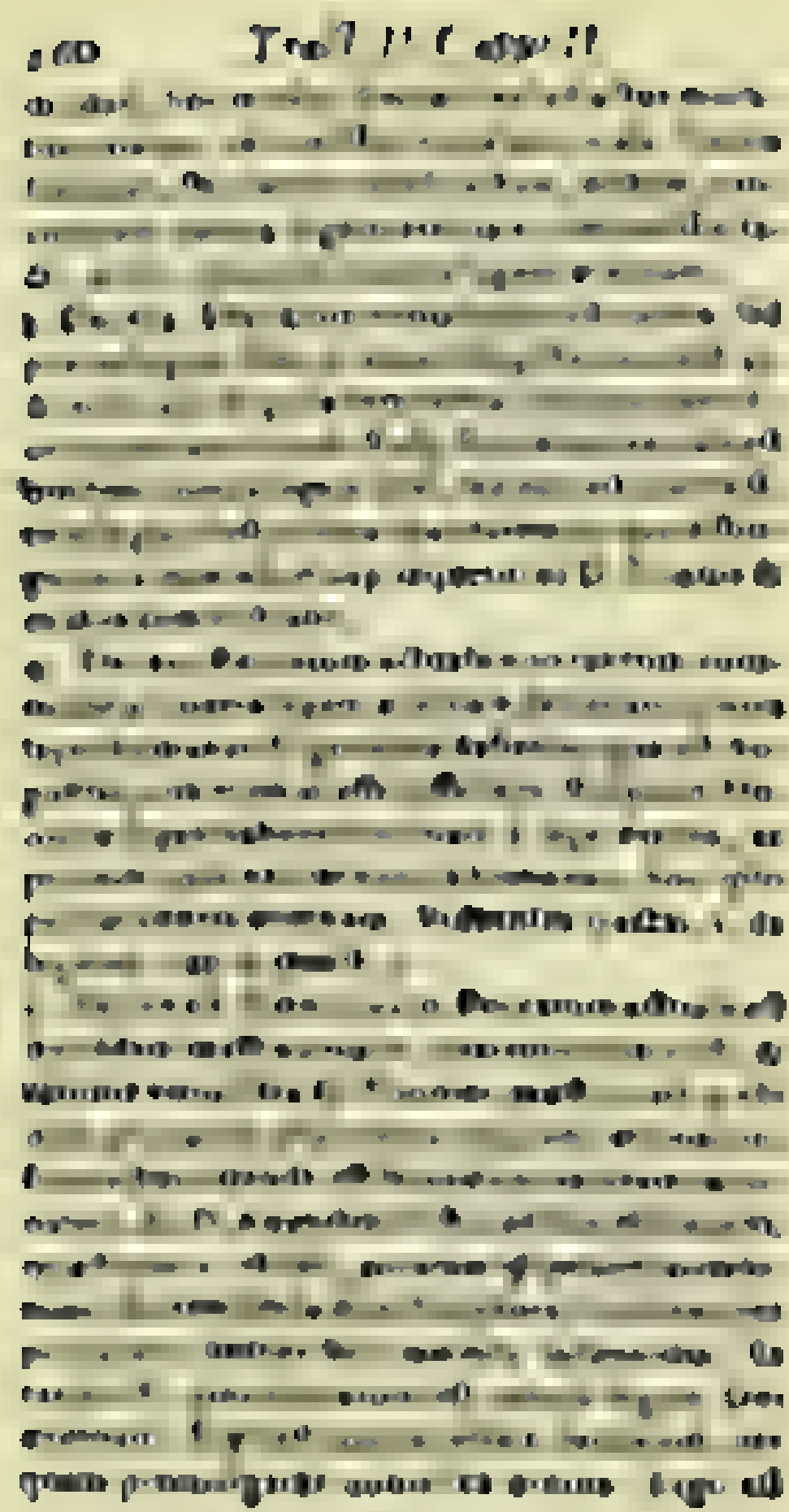

autem quotidiana communia quæ nunquam vitari
[illegible]

mia Ergo reliqua non ſunt contra naturam Reſpondeo. Omnia peccata ſunt contra naturam eo ſenſu, quo dictum eſt, quia ſunt contra dictamen rectæ rationis. Alio modo ſodomia dicitur eſſe contra naturam, quia non tantum eſt contra dictamen rectæ rationis (quod illi commune eſt cum cæteris) ſed etiam, quia eſt contra naturalem ordinem, quem natura ſervat in generatione.

CAPVT II.

DE DIVISIONE PECCAti in mortale & veniale.

VTRVTRVM aliud ſit peccatum mortale, aliud veniale? 2. quæ ſit natura & formalis ratio vtriuſque. 3. an eſſentialiter in ſe differant? 4. quanam ſit diuiſio in mortale & veniale? 5. An veniale poſſit fieri mortale. 6. an malitia vtriuſque ſit infinita. 7. an vtrumque ſit cõtra legem Dei? 8. quomodo noſci vtrumque diſcernendum ſit.

I. QVÆSTIO.

An aliud ſit peccatum mortale, aliud venale?

1 DVo certa ſunt. Primò eſſe aliqua peccata mortalia. Secundò ea diſtingui, quòd non omnia æternum, & irremiſſibiliter puniantur. Verum quæ ſint ea, quæ poſſint dici ſimpliciter peccata mortalia. Et cap. 8. ſi ſe ſtrenuum exhibuerit in opere iniquitatis ſui, & operatus fuerit in eo, & mortificaverit eum, vivet. Et cap. 18. ſi autem impius egerit, morte morietur.

2 Quibus eſt ne peccata mortalia, quæ eorum aliqua venalia? Videtur negari poſſe. Nam D. Thomas 1. 2. q. 88. a. 1. ad 2. ait, peccatum mortale dici, quia privat animam ſuo principio, quod eſt Deus. Peccatum autem venale non privat animam ſuo principio. Ergo peccatum venale non eſt mortale. Quæ ratio [illegible] quòd ſi peccatum mortale [illegible] ſed, [illegible] Deus [illegible] peccatum [illegible] quæ [illegible] Verum [illegible] quòd [illegible] mortem [illegible]

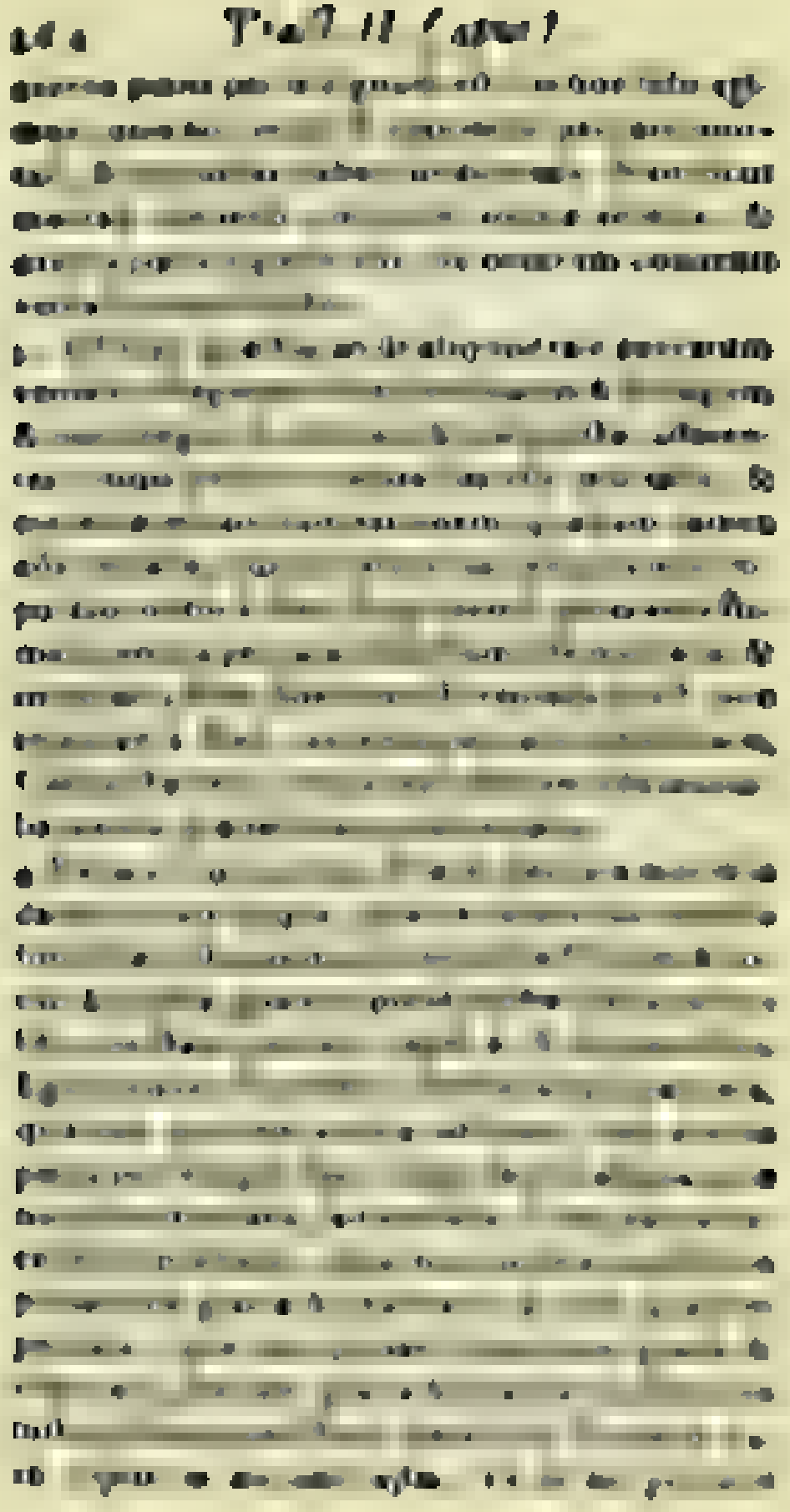

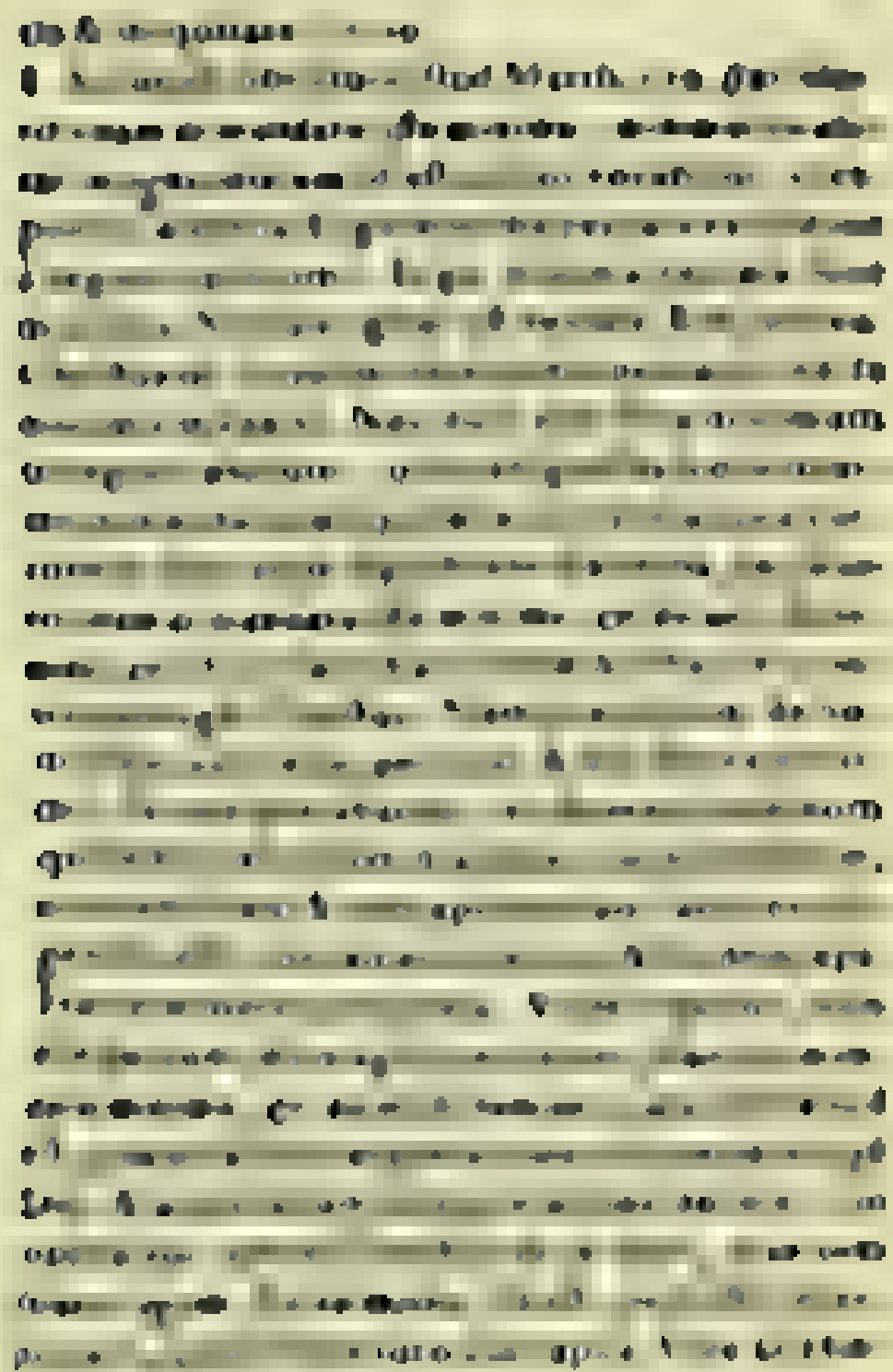

Synonyma ibidem

loquitur de peccatis contra legem Decalogi, nomina enim de adulterio & homicidio, quæ sunt duo mortalia sunt. Sic etiam ait, *Quicunque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus*. Legem dicit, *Non mœchaberis, dixit etiam non occides*. Quid, si non mœchaberis, occides autem, *factus es omnis legis*. q. d. Qui committit unum peccatum mortale contra legem Decalogi, etiamsi pœnam non committat, reus est mortis sicut qui facit per unum velut lethale, etiamsi plura non accipiat, morti obnoxius est. Vide Chrysostomum homil. 35. operis imperfecti super Matthæum.

10. Quarto objiciunt, Omne peccatum offendit Deum, qui est infinita bonitas. Ergo omne peccatum est dignum infinita pœna. Ergo omne mortale est. Respondeo. Non omne peccatum facit offendit Deum, ut dissolvat amicitiam cum Deo. Est enim duplex offensio. Una gravis, quæ est contra charitatem & amicitiam, de qua loquitur Jacobus loco citato, cum ait, *Qui offendit in uno, factus est omnium reus*. Altera levis, quæ non dissolvit charitatem & amicitiam, de qua loquitur idem Jacobus capite 3. 2. *In multis offendimus omnes*. Et ibidem, *si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir*.

11. Quinto objiciunt. Omne peccatum est contra legem Dei. Ergo omne peccatum est mortale, juxta illud Deut. 27. 26. *Maledictus, qui non permanet in sermonibus legis hujus*. Respondeo. Omne peccatum est contra legem Dei, sed non omne peccatum est contra hominem ejus, id est, contra charitatem, ut dicam quod. 7. Levit. Deutero-

nem intelligitur de eo, qui ſcienter volens non ſer-
vat ea præcepta, quorum ſit mentio in illo capi-
te. Sunt autem illa præcepta, quæ prohibent ido-
lolatriam, inceſtum, homicidium, & ſimilia pec-
cata mortalia. Igitur, qui committit idololatri-
am, inceſtum, aut homicidium, ſubiectus eſt male-
dictioni. Non autem, qui committit tantum venia-
lia. Alioquin eſſet, quæ ſupra ſcripſimus, multis ma-
ledictionibus obnoxius.

12. Septimo obiicient, Omne peccatum impedit obſervationem illius maximi præcepti, Matth. 22. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Nam qui peccat, quomodocunq; tandem peccet, non diligit Deum ex toto corde. Ergo quomodocunque peccet, tranſgreditur maximum præceptum. Ergo peccat mortaliter. Reſpondeo. Diligere Deũ ex toto corde, nihil aliud eſt, quam ita Deum diligere, vt nihil Deo dilecto omnino anteponatur, vel vt nos tam creaturam ita diligamus, vt propter eam paratiſſimi Deum offendere. Hoc autem fieri poteſt ab homine iuſto, qui quotidie peccat venialiter. Nam ſic peccans aperte teſtatur, Deũ ſuper hoc modo dilectum ſe Deum, iuxta illud 1. Reg. 14. *Non ſuſcitet, ſicut ſermonem meum Dauid qui cuſtodiunt mandata mea & ſeruare eſt vera in me voluntas, ſecundum quod placitum eſt mihi coram me.*

13. Septimo obiicies, Chriſtus dixit Petro, Ioan. 13. *Si non lauero te, non habebis partem mecum.* Hic per lotionem pedum intelligit abſterſionem peccatorum venialium, vt interpretatur D. Auguſtinus ibidem, & Diuus Bernardus in ſermone de cœna Domini. Ergo venialia exclu-

dant à regno Dei, non ſunt venialia ex natura, ſed mortalia. Reſpon. Verba Chriſti dupliciter explicari poſſunt. Primò, ſecundum ſenſum literalem de externa latione pedum, hoc modo, Petre, ſi non ſueris mihi obediens in hac re, nũ habebis partem mecũ. Et ſane Petrus peccaſſet mortaliter, ſi noluiſſet obedire. Secundò, ut ſenſus ſit, de ſpirituali lotione à peccatis venialibus, hoc enſu, Petre, ſi non fueris purgatus, etiam à venialibus, non habebis partem mecum, quia nihil inquinatum poſſidebit regnum Dei (Apocal. 21. 27.) Hoc tamen non ſequitur peccata venialia ſimpliciter excludere à regno Dei, ſed ſolum ad tempus impedire, donec vel in hac vita, vel in purgatorio auferantur.

14 Obiicùd obiciunt. Minima opera bona merentur vitam æternam. Ergo etiam minima peccata merentur ſupplicium æternum, cum ſit par ratio. Ergo minima peccata ſunt mortalia. Antecedens patet ex illo Matth. 10. 42. *Quicunque dederit vel tantum calicem aquæ frigidæ, non perdet mercedem ſuam.* Reſpondeo. Chriſtus loquitur de eo, qui ex charitate id facit. Dare autem aquam frigidam ex charitate, non eſt minimum opus, ſed valde magnum, cùm ſit opus charitatis, quæ eſt excellentiſſima virtus. (1 Corinth. 13. 13.) Deinde diſtinguendum eſt antecedens. Poteſt enim dupliciter intelligi. Primo ſic, Minima opera bona, connexa cum gratia & charitate, merentur vitam æternam. Secundò ſic, Minima opera bona, præcisè ſpectata, ſine gratia & charitate, merentur vitam æternam. Primus ſenſus verus eſt, nec unquam poterunt. Sanctus

conſequens dupliciter intelligi poteſt. Primo ſic, Minima peccata in homine iuſto, in quo nullum eſt mortale, merentur ſupplicium æternum. Secundo, ſic. Minima peccata coniuncta cum mortalibus in peccatore, merentur pœnam æternam. Hoc verum, alterum falſum eſt. Vide plura apud Bellarminum loco citato.

II. QVÆSTIO.

Quæ ſit natura & formalis ratio vtriuſque peccati, mortalis & venialis?

1 CONSTAT ex præcedenti capite, quæ ſit natura peccati actualis in genere, quatenus eſt aliquid commune ad mortale & veniale. Nam ibi tres definitiones allatæ ſunt, quæ omni peccato, tam mortali, quàm veniali generatim competunt. Nunc quæritur ſpeciatim quæ ſit natura peccati mortalis, quæ item venialis, quatenus inter ſe diſtinguuntur. Quod duabus concluſionibus explicandum eſt.

2. Prima Concluſio. Ratio peccati mortalis propriè conſiſtit in auerſione à Deo, vel in contẽptu diuinæ amicitiæ, vel in eo, quo quis creaturam plus amat, quàm Deum. Nam hæc tria, ſi bene explicentur, idem valẽt. Qui enim peccat mortaliter, v. g. qui committit adulterium, plus amat voluptatem, quàm Deum, qua vt voluptate

malitia

III QVÆSTIO

An peccatum mortale & veniale differant essentialiter.

1. Aliqua putant differre tantum accidentaliter [illegible] peccatum mortale & veniale differant essentialiter. Arguunt primo sic. Peccatum mortale meretur æternam damnationem, peccatum veniale non meretur æternam damnationem, ergo differunt essentialiter. Antecedens est manifestum per illud Matthæi 5. Qui dixerit fratri suo fatue, reus erit gehennæ ignis. Consequentia est manifesta, quia quæ habent effectus essentialiter differentes, differunt essentialiter.

2. Secundo. Peccatum mortale est totaliter privativum charitatis, peccatum veniale non est totaliter privativum charitatis, ergo differunt essentialiter. Antecedens patet, quia peccatum mortale est aversio a Deo, quæ non stat cum charitate. Consequentia patet, quia quæ habent oppositas differentias constitutivas, differunt essentialiter.

3. Tertio. Peccatum mortale, quod committit, quia committit, habet [illegible] peccatum mortale [illegible] peccatum veniale [illegible] differunt essentialiter.

4. [illegible] Deo [illegible] Augustinus [illegible] Ratio est, quia mortale committit [illegible]

tionē, vt ſæpe dixi. At priuatio reſpicit capacitatem ſubjecti. Ergo variata capacitate ſubjecti, variatur etiam priuatio. Iam verò in actu deliberato & indeliberato variatur capacitas ſubjecti, quia actus deliberatus eſt magis capax bonitatis aut malitiæ moralis, quam indeliberatus. Ergo etiam variatur priuatio & malitia. Ergo actum deliberatum & indeliberatum differunt ſecundum malitiam moralem, & quidem toto genere. Nam vt ſæpius loquendo, aliud eſt genus malitiæ in actu deliberato, aliud in actu indeliberato. Iuxta hæc ergo doctrinam, ſecunda concluſio ſolum habet locum in actibus deliberatis, quando inter ſe comparantur.

IV. QVÆSTIO.

Quale ſit diuiſio peccati in mortale & veniale.

1. ALiqui dicunt eſſe diuiſionem ſubjecti in accidentia, aliqui generis in ſuas ſpecies, aliqui analogiæ in analogata. Nota mortale & veniale poſſe conferri duplicem. Primò, cum actu malo, quatenus actus eſt. Secundò, cum actu malo, quatenus peccatum eſt. Item, peccatum poſſe conſiderari, vel metaphyſicè, vel moraliter, & theologicè.

2. PRIMA CONCLVSIO. Si mortale & veniale conferantur cum actu malo, quatenus eſt, tunc ſunt accidentia reſpectu illius, ac proinde diuiſio

[illegible]

Quæres, quid hic dicendum de illis, qui ex ignorantia, vel inadvertentia, vel alia causa excusante, sine debita dispositione ad Communionem accedunt? Respondeo Sanctum Augustinum de hac re sic scribere: Qui sine peccato mortali accedit, non quidem fructum, sed tamen virtutem Sacramenti percipit. Ex quibus verbis colligitur, eum, qui in peccato mortali Communionem sumit, non percipere fructum Sacramenti, sed tamen virtutem Sacramenti percipere. Quæ verba ita explicat Divus Thomas, ut dicat, eum, qui in peccato mortali Communionem sumit, non percipere fructum Sacramenti, quia non percipit gratiam, neque remissionem peccatorum, quæ sunt fructus Sacramenti; percipere autem virtutem Sacramenti, quia percipit Corpus Christi, quod est virtus Sacramenti, quia per illud homo unitur Christo, et membrum efficitur Ecclesiæ. Quod autem dicit Augustinus, eum, qui in peccato mortali Communionem sumit, non percipere Sacramentum, intelligendum est de Sacramento, quantum ad effectum, non autem quantum ad rem Sacramenti. Quæres, quid hic dicendum de illis, qui ex ignorantia, vel inadvertentia, vel alia causa excusante, sine debita dispositione ad Communionem accedunt? Respondeo Sanctum Augustinum de hac re sic scribere: Qui sine peccato mortali accedit, non quidem fructum, sed tamen virtutem Sacramenti percipit. Ex quibus verbis colligitur, eum, qui in peccato mortali Communionem sumit, non percipere fructum Sacramenti, sed tamen virtutem Sacramenti percipere. Quæ verba ita explicat Divus Thomas, ut dicat, eum, qui in peccato mortali Communionem sumit, non percipere fructum Sacramenti, quia non percipit gratiam, neque remissionem peccatorum, quæ sunt fructus Sacramenti; percipere autem virtutem Sacramenti, quia percipit Corpus Christi, quod est virtus Sacramenti, quia per illud homo unitur Christo, et membrum efficitur Ecclesiæ. Quod autem dicit Augustinus, eum, qui in peccato mortali Communionem sumit, non percipere Sacramentum, intelligendum est de Sacramento, quantum ad effectum, non autem quantum ad rem Sacramenti.

non eſt, non dicat ordinem ad mortale, dicat tamen ordinem, quatenus venale eſt. Namque dicitur venale, quia non contemptu Dei, quæ eſt in mortali.

V. QVÆSTIO.

An venale poſſit fieri mortale, vel contrà.

1. HOc quatuor modis intelligi poteſt. Primò, an peccatum venale poſſit ex ſe mutari, ut ſit mortale. Secundò, an actus qui eſt ſub genere eſt peccatum venale poſſit ex accidenti fieri mortale. Tertiò, an idem actus numero poſſit ſimul eſſe peccatum venale & mortale. Quartò, an ſucceſſivè poſſit venale & mortale.

2. PRIMA CONCLVSIO. Peccatum venale non fit mortale proteſtolam actus moralis bonitatem, ut prædemulta venalia non faciunt vnum mortale. Ita docet Thomas quæſtione 88. articulo quarto. Cajetanus & Medina ibidem. Et colligitur ex illo Proverbiorum vigeſimo quarto capite *Septies cadet juſtus.* Patet eſt, quia nullus certus numerus peccatorum venialium deſignari poteſt, qui ſufficiens ſit ad peccatum mortale conſtituendum. Ergo ſi aliquis numerus poſſet aſſignari eſſe ſufficiens, tam in quovis peccato venali exponi poſſet non parcile peccatum mortale habere. & hoc ipſe manifeſtè ſentiunt Doctores. Eadem ratione probatur, quodlibet venale ex ſe eſſe

enim eſſe mortale quod diſponit ad mortale. Reſpondeo Non eſt ſimile: quia licet veniale ut diſpoſitio ad mortale, tamen eſt remotum à ſpecifico, quod per ſe non eſt mortale occidi peccando mortaliter. At verò ſi ſolus numerus peccatorum venialium conſtitueret peccatum mortale, dubitari poſſet de quocunque peccato veniali, an ei poſſet aliquis numerum.

4 Prima objectio. Diuus Auguſtinus videtur ſentire contrarium. Nam tract. 1. primo in epiſt. Ioannis ſic ait: *Modica peccata ſi fuerint multa, grande malum faciunt: ſicut modica ſtilla ſi multa fuerint, implet flumina.* Et Sermone 41. de Sanctis: *Nec ſibi quiſquam dicat, Veniale peccatum mihi eſt, non mihi plus poſſet, nec quia Ecclieſia quotidie dicit, Dimitte nobis debita noſtra, ita ut gravabat & premebat, ſic tamen quaſi grande peccatum.* Propter hæc verba docet Gratianus in Decreto, Canone, *Non ſunt de pœnitentia*, quæſt. 3. pœn. 1. *Mortale peccatum veniale non mutatur.* Reſponſio Sententiæ diui Auguſtini hæc eſt, quod multa peccata venialia, præſertim ſi contemnantur, ſenſim diſponant hominem, vt facile labatur in aliquod mortale, iuxta illud Eccleſiaſtici 19. vers. 1. *Qui parua contemnit, paulatim decidet.* Et hæc eſt mens Auguſtini patet verò primus locus. Nam cum dicit, de tempore, ſic ait: *Duo homines æqualiter impetunt de ſimilibus peccatis, quorum unus confeſſus mutatur ad melius, addatur & remittitur, & remanet alter non mutatus, & damnatur.* Similiter hæc verba, contemnere modica &c. ſunt de mente Sancti Thomæ 2. 2. quæſt. 24. art. 12. ad 3.

5 Secundò obijcit Deus Famulus quæ ingrata debuit ſeruitus dominatoris vnum debitum, non pec-

[illegible]

8. QVARTA CONCLVSIO. Idem actus numero, ſi propnè loquamur, non poteſt ſimul eſſe peccatum mortale & veniale: poteſt tamen ſimul habere malitias peccati mortalis & venialis. Prior pars probatur, quia iſtæ denominationes, nempè dici peccatum mortale & veniale, includunt quandam oppoſitionem & repugnantiam. Poſterior probatur, quia ſicut idem actus poteſt ſimul habere duas malitias ſpecie diſtinctas, ita fieri poteſt vt vna earum ſit comunctus contemptus Dei, & non altera, vt cùm quis mentitur contra iuſtitiam. Nam ibi eſt vna malitia contra veritatem, quæ non eſt mortalis; & altera contra iuſtitiam, quæ eſt mortalis.

VI. QVÆSTIO.

An malitia vtriuſque peccati ſit infinita.

1. PRÆCIPVA difficultas eſt de peccato mortali. Quamuis enim Theologi paſſim aſſirmant, malitiam illius eſſe infinitam, tamen non eodem modo id explicant. Aliqui dicunt ſimpliciter infinitam eſſe. Ratio eſt, quia quò maior eſt dignitas illius qui offenditur, eò maior eſt malitia peccati, per quod offenditur: ſed dignitas Dei offenſi eſt ſimpliciter infinita: Ergo & malitia peccati contra Deum eſt ſimpliciter infinita. Confirmatur primò, quia in Deo ſunt infinitæ perfectiones, quibus omnibus contrarium eſt peccatum mortale

2. quia peccatum mortale, quantum in ſe eſt, deſtruit Deum, conſtituendo aliquem finem hominis extra Deum. Ergo deſtruit infinitum bonum. Ergo habet infinitam malitiam. Tanta enim eſt malitia, ſeu peccati bonum, quantum eſt illum bonum, cuius eſt peccatum. 3. quia nulla creatura poteſt Deo condigne ſatisfacere pro vno peccato mortali, poteſt autem ſatisfacere, ſi non eſſet debitum infinitum.

2 Suppono 1. non eſſe quæſtionem de malitia mortali, quæ ſumitur ex obiecto, quia certum eſt illam finitam eſſe, ſicut obiectum finitum eſt, ſed de malitia, quæ conſiſtit in contemptu Dei. 2. nec eſſe quæſtionem, an hæc malitia ſit impliciter infinita in genere entis, cum conſtet in eum Deum hoc modo infinitum eſſe, ſed an ſit infinita in certo genere, nempè in genere malitiæ. Sicut quæritur an poſſit dari creatura infinita, non impliciter, ſed in genere quantitatis, aut qualitatis. 3. in hac malitia duo ſpectari poſſe, ſpeciem & intentionem. Sicut etiam duo ſpectantur in viſione beat. h. e. ſpecies viſionis, quæ eſt eadem in omnibus beatis, tam Angelis, quàm hominibus, & intenſio, & claritas, quæ eſt diuerſa.

3 PRIMA CONCLVSIO. Malitia peccati mortalis in ſua ſpecie non eſt impliciter infinita, ſed tantum ſecundum quid. Prior pars patet, quia pertinet ad certam & determinatam ſpeciem malitiæ, nempe ad ſpeciem odij, vt dictum eſt, nec alias ſpecies vel formaliter, vel eminenter includit. Non formaliter, quia aliquis malitia vnius alicuius peccati mortalis formaliter eſſet malitia fugæ horum odij, adulterij, & aliorum peccatorum, quod falſum

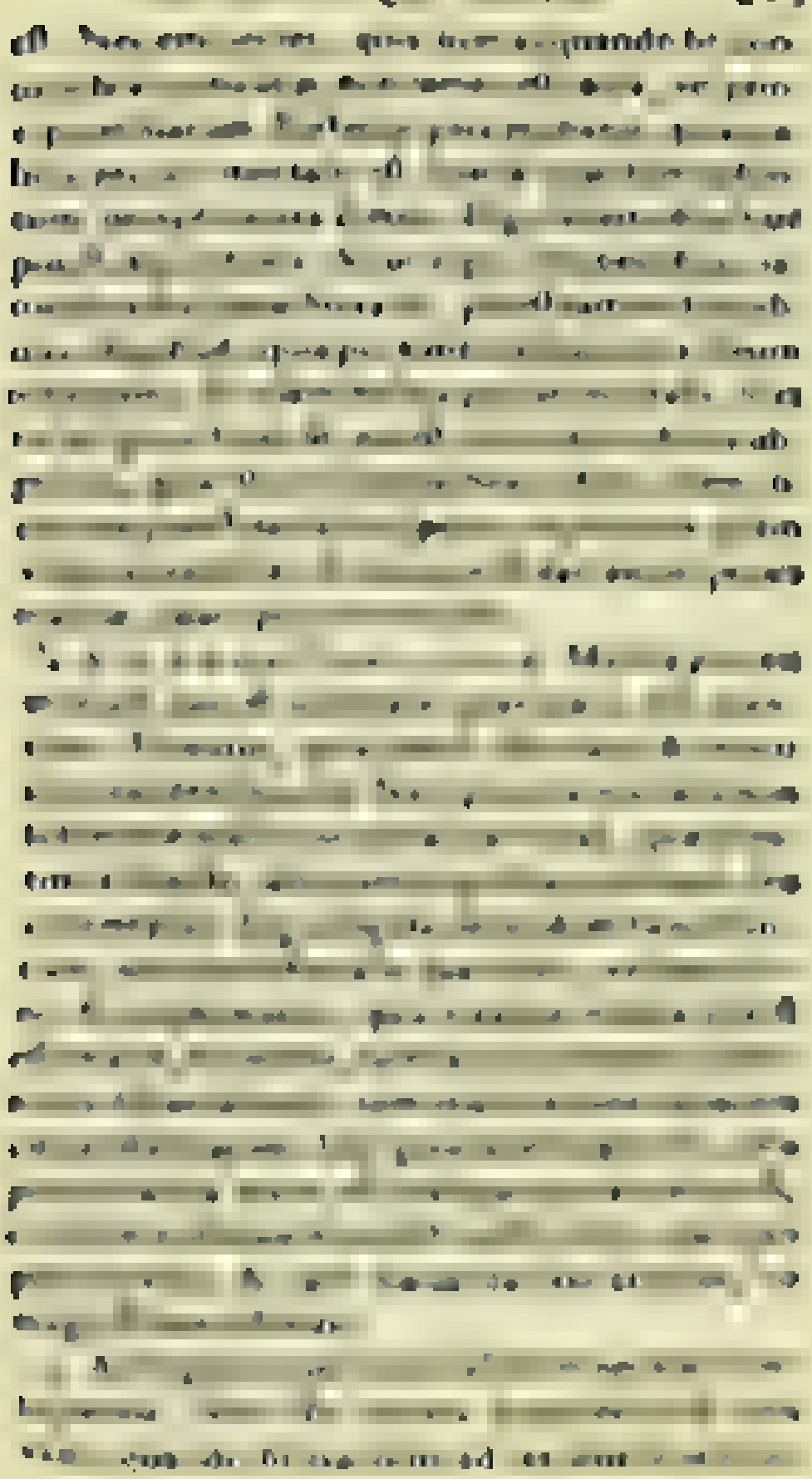

ac ſpeciei. Non enim ſequitur, Eò perfectior eſt amor, quò verſatur circa perfectius ob eſtum ſed amor noſter, quo amamus Deum, verſatur circa objectum infinitè perfectum Ergo amor noſter eſt infinitè perfectus. Et ratio eſt, quia in antecedente agitur de amore rei creatæ, in qua datur magis & minus, at in conſequente, de amore rei increatæ, in qua non datur magis & minus Eodem ergo modo non ſequitur, Eò maior eſt offenſa, quo eſt maior perſona quæ offenditur ſed perſona Dei eſt infinita Ergo offenſa eſt infinita Hoc tamen benè ſequitur Deus eſt ſimpliciter infinitus Ergo amor vel offenſa, quæ circa Deum verſatur, eſt in ſuprema ſpecie amoris vel offenſæ, quæ eſſe poteſt.

6 Ad primam confirmationem dico, in Deo non eſſe infinitas perfectiones, ſed vnam ſimplicem, quæ tamen infinita eſt Ad 2. per peccatum non deſtrui Deum, ſed contemni, illum autem contemptum poſſe dici infinitum objectivè. Ad 3. creaturam non poſſe Deo ſatisfacere pro peccato mortali, per proprias vires, quia non poteſt per proprias vires à peccato reſurgere.

VII. QVÆSTIO.

An vtrumque peccatum ſit contra legem Dei.

1 DE mortali nemo dubitat. De venali quidam affirmant, vt Durandus in ſecunda, diſtin-

Oromi q 6 Andreas Vega lib 14 ſuper Concilium Trident cap 13 Valquez 3 part tom 141 cap 3. Alij negant, vt Alexander 2 p q 16 m 1 Bonauentura in 2 dist 42 art 1 q 1 Conradus & Caietanus q 88 art 1 aſſerentes veniale non eſſe contra legem, ſed præter legem, quæ but tamen D Tho q 88 art 1 ad 1 in hanc Et probatur primo ex illo Matthæi 19 17 *si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.* Qui autem peccat tantum venialiter, ingreditur ad vitam Ergo ſeruat mandata Ergo peccatum non eſt contra aliquod mandatum Secundo, ex illo Ioan 14. 23 *qui diligit me, ſermonem meum ſeruat* At qui peccat tantum venialiter, diligit Deum Ergo ſeruat mandata Dei Ergo peccatum veniale non eſt contra mandata Tertio, ex illo Rom 13 8 *qui diligit proximum, legem implet* Qui autem peccat tantum venialiter, diligit proximum Ergo legem implent Ergo peccando venialiter, non fit contra legem.

1. PRIMA CONCLVSIO Nullum peccatum veniale eſt propriè contra hanc legem. In hoc conſentiunt Catholici. Et ratio eſt, quia hæc lex eſt charitas (1 Tim 1 5) At nullum veniale eſt contra charitatem, vt probant argumenta illata Et confirmat D Tho q 88 art 1 ad 2. cum ait *Veniale peccatum non excludit charitatem.* Quæres, quid hoc ſit, charitatem eſſe hanc legem? Reſpondeo Nihil aliud eſt, quàm quod omnia præcepta legis ſpectent, vt diligamus Deum ex toto corde, & proximum noſtrum ſicut noſipſos, vt ex pluribus locis Matthæi 22 40 & Apoſt Rom 13 8 Hoc autem poteſt fieri, etiamſi peccemus venialiter.

2 SECVNDA CONCLVSIO. Tamen nullum

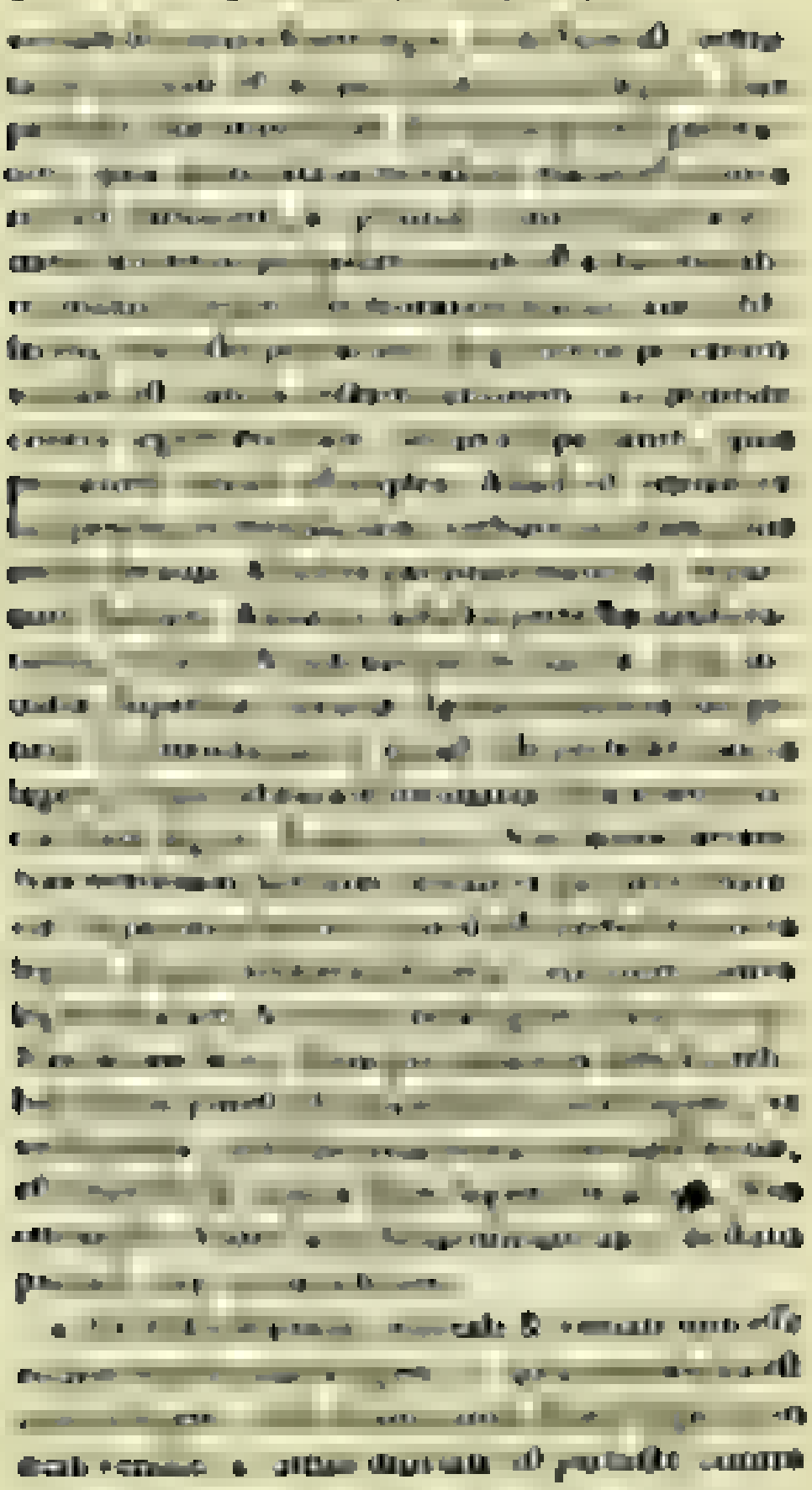

legem, multa venialia imperfectè; omnia mortalia ſunt contra legem aliquam, quæ ſimpliciter neceſſaria eſt ad ſalutem; venialia deliberata non item. Vide Vaſquez diſput. 143. cap. 4.

VIII. QVÆSTIO.

Quomodo diſcernendum ſit inter peccatum mortale & veniale.

1. HACTENVS oſtenſum eſt quomodo diſcretum mortale à veniali. Nunc quæritur, vnde illa differentia diſcerni à nobis poſſit? Eſt autem ſimplex veniale, vtpote dum Vnum ex ſua genere: Alterum ex leuitate materiæ: Tertium ex indeliberatione actus. Igitur tres regulæ aſſignandæ ſunt. Prima ex obligatione præcepti. Secunda ex quantitate materiæ. Tertia ex perfecta vel imperfecta deliberatione.

2. Prima regula. Vt ſit obligatio præcepti, contra quod peccatum committitur, poteſt duobus modis cognoſci. Primò ex Scriptura, ſi in ea continetur. Secundò, ex ratione naturali, ſi in Scriptura non continetur. Primò igitur ponderandæ ſunt verba Scripturæ. Nam ſi dicat peccatum aliquod eſſe dignum morte, vel excludere à regno Dei, vel eſſe execrandum, & abominabile, ſatis indicat eſſe prohibitum ſub mortali, iuxta illud Rom. 1. 32. *Qui talia agunt, digni ſunt morte.* Et Gal. 5. 21. *Qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Et Epheſ. 5. 5. *Omnis fornicator, aut immundus non habet*

ter hæreditatem in regno Dei. Quando autem Scriptura virtutem mortalem universim, ita ut ei sit regula, vt cum de illis loquitur dicit Paulus, *Fornicatores non possidebunt regnum Dei*, id accipiendum est de omnibus peccatis mortalibus ex suo genere.

4. Quod si præceptum, contra quod peccatur, non continetur in Scriptura, vt diximus, sed humana, tunc ratione naturali standum est. Ac primo considerare debet dignitatem materiæ, quæ præcipitur, vel prohibetur, an per se magnum, vel parum profit ad charitatem Dei vel proximi conservandam. Deinde perpendam, an aliqua virtus eo ipso, quod homini maxime necessaria sit, graviter lædatur per peccatum, necne. Quod si nec materia aliquam tanti sit, nec graviter detrimentum afferat virtuti, censendum est peccatum esse veniale. Atque hoc est primum genus peccati venialis, quod dicitur veniale ex suo genere.

4. Secunda Regula. Si velint Scriptura, vel ratione naturali constet, præceptum aliquod obligare sub mortali, tunc etiam considerandus est quantitas materiæ, quæ licet præceptum grave sit, de se magni momenti, tamen levem ab eo deflectere, præsertim si ad leve præceptum transgrediendum. Atque hoc est alterum genus peccati venialis, quod dicitur venialem ratione materiæ. Hinc sequitur, cum aliqua peccata damnentur in Scriptura, tanquam mortalia, hoc tamen intelligendum esse, quod sint mortalia ex suo genere. Potest autem fieri, vt quæ sint mortalia ex suo genere, tam venialia ex parvitate materiæ, vt dictum est. Quæ autem sit materia gravis vel levis, pro qualitate rei prudenter perpendendum est.

Tertio

3. Tertia Regula. Si & præceptum obliget ſub mortali, & etiam materia ſit grauis, tunc vlterius conſiderandum eſt, an conſenſus hominis fuerit deliberatus, nec-ne. Et hinc oritur tertium genus peccati venialis, quod dicitur veniale ex ſubreptione, vel ex indeliberatione actus, & difficillimè omnium cognoſci poteſt, præſertim ſi reliqua adſint, quæ ad peccatum mortale ſufficere ſolent, id eſt, obligatio præcepti ſub mortali, & materiæ grauitas. De qua re infra, cap. 5. q. 3. 4. & 5. Interim videri poteſt D. Tho. qu. 88. art. 6. & Vega lib. 14. ſuper Concil. Tridentinum cap. 11.

CAPVT III.

DE DIVISIONE PECcati actualis in commiſſionem & omiſſionem.

QVÆRITVR 1. qualis ſit illa diuiſio, & quomodo differant membra diuidentia. 2. an peccatum omiſſionis poſſit eſſe ſine omni actu. 3. an actus coniunctus omiſſioni culpabili ſit peccatum. 4. quisnam actus cenſeatur eſſe cauſa omiſſionis. 5. an actus qui eſt cauſa omiſſionis, ſit peccatum diſtinctum ab omiſſione. 6. quo tempore cenſeatur quis peccaſſe peccato omiſſionis.

I. QVÆSTIO.

Quale sit illa diuisio & quomodo differant membra diuidentia?

sum, vel quia ex parte detestabilem, & odibilem inducunt, non contrahere meritum.

4. Dices 3. Consilium & omne plurimum differunt ratione voluntarii: Nam consilium dicit voluntarium ut, omne verò ut tractat. Respondeo Negatur antecedens, quia omnia tam pertinent ad voluntarium, quam consilium, ut patet patebit.

II. QVÆSTIO.

An peccatum omissionis possit esse sine omni actu?

1. PRimo certum est, peccatum omissionis in ordine ad causam, & materiam non esse actum positivum. Nam tunc aliter omissio non esset defectus. Secundò certum est hoc peccatum consequi non posse aliquem actum, qui vel directè vel indirectè ordinet in ad omissionem, ut supra dictum, ut ille qui exponit se periculo occidendi, quando tenetur ad id faciendum, quod impedit ex contracta præcepta, ut si quis velit dormire tot horas, quando tenetur vigilando adimplere vel etiam ille qui nocte ludit aut vagatur, ex quo fit, ut mane non possit componere & adimplere suas Preces ordinarias per has omissiones positivas vel causas per accidens. Ergo negativa, cum peccatum omissionis consistat tan per aliquem actum, an interdum quando potest dari

sine actu 1. Affirmant Durandus in 2. dist 35. quæst. 1. Argentinas d. 36. quæst. 1 art 1. Marsilius quæst. 21 art. 2. Adrianus in 4. de Eucharist. quæst. 3 ad 7. Valentia quæst 1 part. 4 Ratio est, quia hoc peccatum in eo consistit, vt quis libere non faciat, quod tenetur facere hoc autem fieri potuit sine actu. 2 At negant, vt Alens 2. part. quæst 111 memb 1. Capreolus in 2. dist. 35. Henricus quodlib 2 quæst. 24. Ratio est, quia omissio non potest esse peccatum, nisi sit voluntaria non potest autem esse voluntaria, nisi per actum voluntatis. 3 Alii denique distinguunt, vt D Thomas quæst 71 art 3 alterum posse fieri sine actu, qui per se sit causa omissionis, non tamen sine actu, qui per accidens sit causa vel occasio omissionis

2. Suppono primò, duplicem esse omissionem: Vnam actus exterioris vt si quis omittat facere alteram actus interioris, vt si quis omittat actum contritionis, fidei, spei, charitatis Diuus Thomas videtur tantum loqui de omissione externa. Suppono secundò, vtrumque omissionem esse contra præceptum affirmatiuum, vt antedictum est Tertiò, per actum exteriorem non tantum intelligi veram operationem physicam, sed quidquid moraliter esse potest pro actu externo cuiusmodi sunt vestitum esse, quiescere, stare, iacere, hæc enim & similia nuncupata, possunt esse capacia virtutis ac vitij Vide Azor. Tom 1 Instit moral cap 1 quæst 2.

3. Prima Conclusio Cui publica omissio actus exterioris, non potest esse peccatum in alio actu, qui sit causa vel occasio illius. Hæc sententia vera est

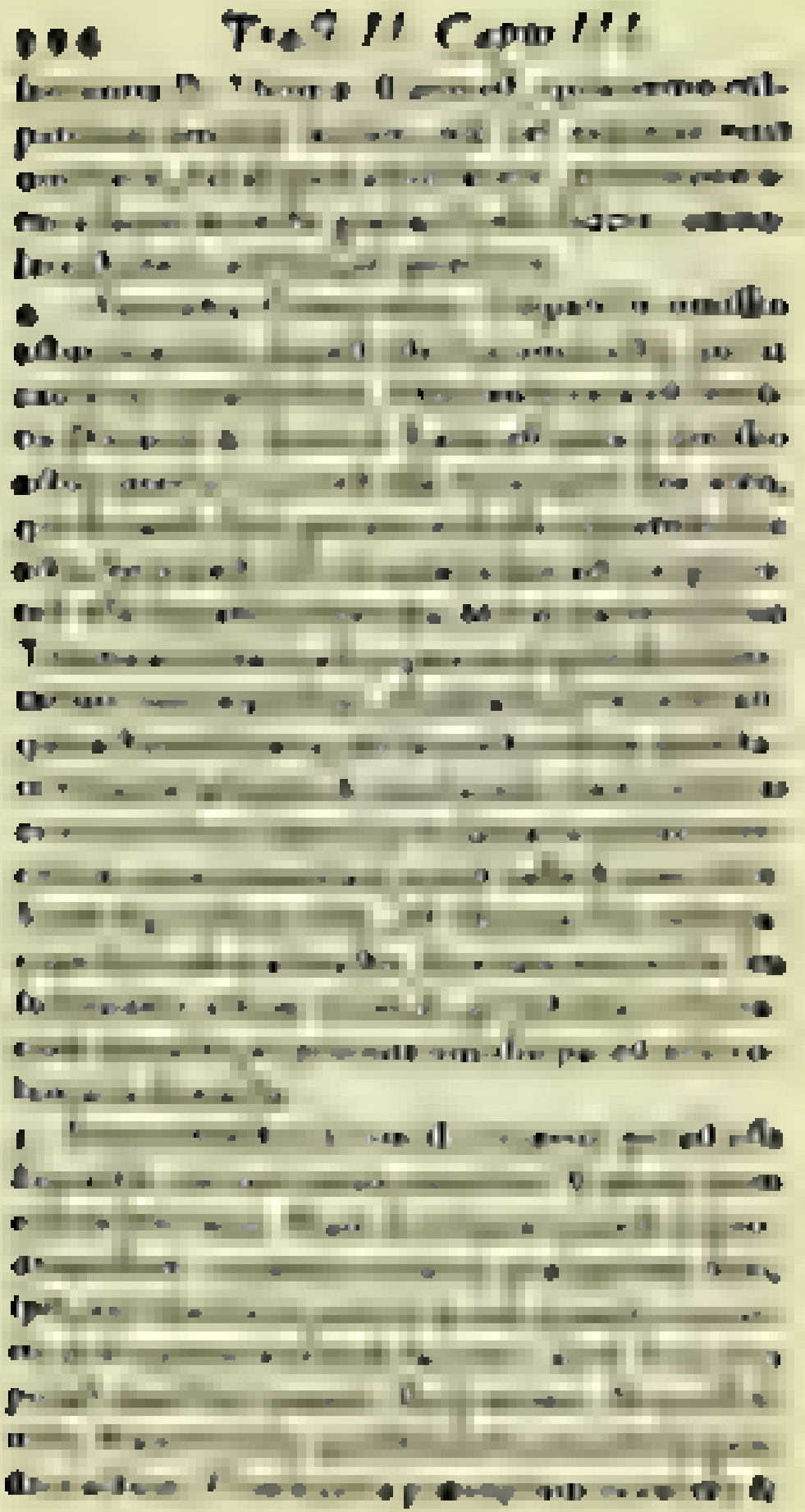

obligans Secundo enim dicimus, quod [illegible] peccatum præcepti Quoniam [illegible] [illegible] [illegible]

ponem alius actus quem Petrus non habet. Item ad quem potest aliquis ponere actum, potest & ille operari. ergo Deus operatur, & operatio ne debuit Petrus non potest non debet operari, quia sicut dictum est, debet ejus potentia esse in ordine ad actum. ergo debet ejus potentia esse ad differentes actus, quorum unus est operari, quia sunt ejusdem naturæ, quæ enim sunt ejusdem naturæ sunt ejusdem potentiæ. ergo cum non habet potentiam ad omnes actus, habet ad nullum.

9 Tertia Objectio. Peccatum omissionis non potest poni in duobus, ex quibus non potest fieri unum. ergo non potest poni in eo, qui non potest operari. sed Petrus non potest operari, ergo in eo non potest poni peccatum omissionis. Probatio Minoris. Petrus non habet potentiam ad actum, ergo non potest operari. Probatio Antecedentis. Petrus non habet potentiam ad actum, quia non habet potentiam ad omnes actus. Probatio Antecedentis. Petrus non habet potentiam ad omnes actus, quia non habet potentiam ad actum, quem habet Deus. Probatio Antecedentis. Petrus non habet potentiam ad actum, quem habet Deus, quia non habet potentiam ad actum, quem habet Deus, quia non habet potentiam ad actum, quem habet Deus, quia

ſtruit virtutem & generat vitium contrarium: ſed pura omiſſio neutrum poteſt præſtare, cum ſit priuatio tantùm: ergo non eſt peccatũ. Reſp. Omiſſio deſtruit virtutem infuſam, nõ effectiuè, phyſicè, ſed meritoriè, quia Deus deſinit illã conſeruare in poenam peccati. Quod ad vitiũ gignendum attinet, aliqui putant per omiſſionem gigni poſſe habitum vitioſum, qui etiã inclinet ad ſimiles omiſſiones. Sed neutrũ verum eſt. Non primũ quia ſi omiſſio gigneret habitum vitioſum, vel id faceret effectiuè, vel meritoriè. Non effectiuè quia priuatio nõ poteſt effectiuè producere realem qualitatẽ. Nec meritoriè, quia tunc habitus vitioſus deberet à Deo infundi, quod eſt impium dicere. Alterum quoque falſum eſt, quia habitus inclinat ad operationem, non ad ceſſationem.

II. QVÆSTIO.

An actus connectus omiſſioni culpabili, ſit peccatum.

1. SENSVS eſt, ſi quis ſtuderet aut aliud ageret, dum ſacrum audiendum eſt, an illa act.o ſit peccatum? Aliqui affirmant peccatũ eſſe, ratione omiſſionis, etiamſi ex ſe peccatũ non eſſet, vt Capreolus loco citato, & Gregorius de Valentia q.1.p.4.2. Alij negant eſſe peccatũ ratione omiſſionis, ſi in ſe peccatum non ſit, vt Durandus in 4. d.33. quæſt.3. Alij diſtinguunt. Nam voluntas eius, qui omittit ſacrum poteſt duobus modis

IV. QVÆSTIO.

Quisnam actus voluntatis sit causa omnium?

1. Hæc quæstio cum præcedenti connexa est, & ex eodem fonte de eo dimanat errandi. Ac primo certum est unumquemque velle operari propter finem, & finem ultimum quem desiderat, propter quem cætera omnia desiderantur, quorum desiderio & intentione ceteri omnes actus ad illum ordinati sunt, vocatur desiderio & intentione ultimi finis, qui est propositum per præceptum omnes actus præcipiens, vel quod propositum ultimi finis est causa propter quam, & per quem omnes alii actus & voluntates ad finem ordinantur. Quod declarat, quoniam ex natura sua ultimus finis postulat ut omnes actus ad illum ordinentur & consequenter ut hoc præceptum.

2 Primo igitur dubium proponitur contra dictum est causam omnium propositum præcipiens omnes actus qui ad illum ordinantur. Secundo videtur hoc propositum esse causam omnium, quia ad illum ordinantur omnes actus voluntatis, ergo ab illo

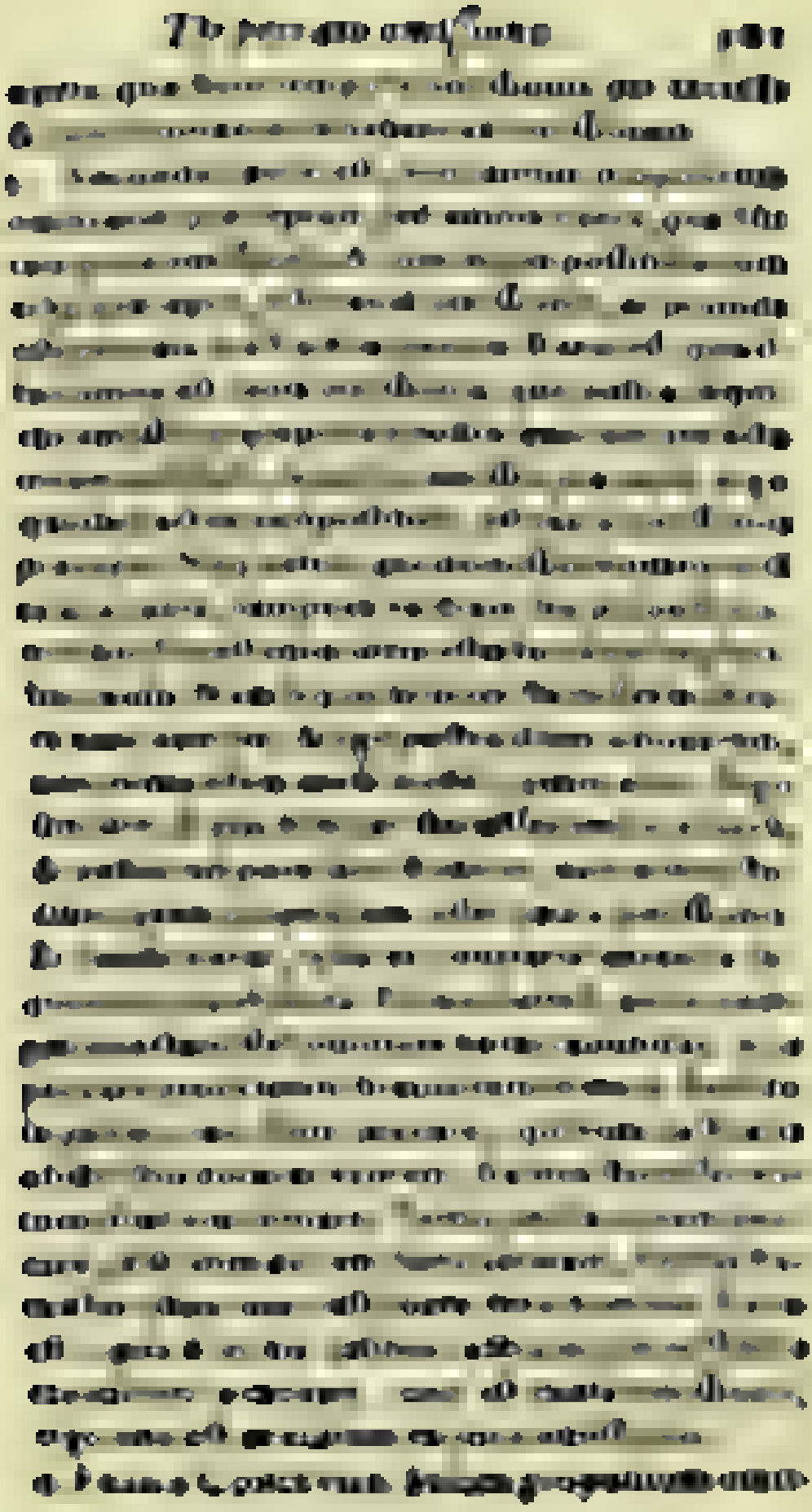

ne cautionem præcepit, ac proinde reliqua superuenientia nihil efficiunt. Absurda, quæ inferuntur, non sequuntur ex nostra sententia. Non primum, quia Clericus, cui statuum abijcit breuiarium ex voluntate omittendi horas, peccat absque dubio, quia ponit causam omissionis secutæ, qui dormiendo ex voluntate omittendi sacrum; hoc autem peccatum non est distinctum à voluntate omittendi horas. Si autem nō statim abijcit breuiarium, sed post aliquam moram temporis, tunc committit nouum peccatum, quia habet nouam voluntatem omittendi horas, & ex illa ponit causam omissionis. Nec secundum absurdum sequitur, quia qui obstrictus est voto castitatis, & ducit vxorem, ponit veram causam omissionis voti, & facit se impotentem ad voti obseruationem, ac proinde vere peccat. Nec tertium propter similem rationem. Sequuntur tamen illa absurda contra primam opinionem.

V. QVÆSTIO.

An actus, qui est causa omissionis, sit peccatum distinctum ab omissione?

1. ALIQVI putauerunt illum habere duplicem malitiam vnam omissionis, alteram commissionis, distinctam à priori. At communis sententia est, habere tantum vnam malitiam.

An

peccatum omissionis essentialiter consistit in negatione actus debiti, vt supra dictum est sed hic actus non est negatio actus debiti ergo hic actus non est peccatum omissionis. Respondeo, duo sunt in peccato omissionis, materiale & formale. Maior propositio supponit pro formali, Minor pro materiali, & ideo non recte concluditur. Deberet ergo formaliter. Optimus hoc modo Peccatum omissionis formaliter consistit in negatione actus debiti sed voluntas omittendi, quatenus formaliter peccatum est, non consistit in negatione actus debiti ergo non est peccatum omissionis tam negandi est minor. Nam voluntas omittendi, licet materialiter supponat pro actu positivo, tamen ille actus non est peccatum, nisi propter omissionem actus debiti ergo quatenus peccatum est, includit ordinem ad omissionem actus.

VI. QVAESTIO.

Quo tempore censeatur quis peccare peccato omissionis?

2. OPPONITVR quartum, quod est causa omissionis, aliquando est simul tempore cum ipsa omissione, vt cum quis habet tempore sacri, & de hoc satis dictum: aliquando est ipsa omissio, vt si quis voluntarie inebrietur se, & postea in ebrietate omittat aliquod praeceptum occurrens, & de hoc quaeritur, an ille, qui omittit praeceptum, peccet

Nota in omissione duo posse peccari. Primò interiorem culpam, quæ est in voluntate. Secundò exteriorem omissionem præcepti.

5 Prima Conclusio. Peccatū, quod interior culpa omissionis tunc contrahitur quando quis voluntarie dat causam vnde probabile est omissionem secutam. Ratio est, quia omnis culpa propriè est in voluntate: ergo culpa omissionis tunc contrahitur, quando quis habet voluntatem omittendi. Hanc autem censetur habere, quando voluntarie dat causam omissionis: ergo tunc contrahit culpam omissionis. Et confirmatur, quia quando quis directè vult furari, tunc statim contrahit culpam furti: ergo similiter, quando directè vult omittere, tunc contrahit culpam omissionis. Nota hoc habere locum, cum in omissione Quicunque enim vult aliquid, ex quo verisimile est aliud malum secuturum, eo ipso contrahit culpam illius mali, etiamsi forte non sequatur.

6 Dices. Hinc sequitur eum, qui voluntariè peccatum contrahit motum ex quo sequitur omissio multorum præceptorum, illo primo actu contrahere omnes malitias earum omissionum. Quod videtur durum. Sequela patet, quia ponit sufficientem causam earum omissionum. Aliqui dicunt, illum non contrahere malitiam contra præcepta positiua, quia ea non obligant omnes, sed eos tantum, qui possunt exequi. Hæc responsio non satisfacit. Primò quia quæritur cur, qui hac intentione procurat motum, vt illi subsequatur omissio multorum præceptorum, non

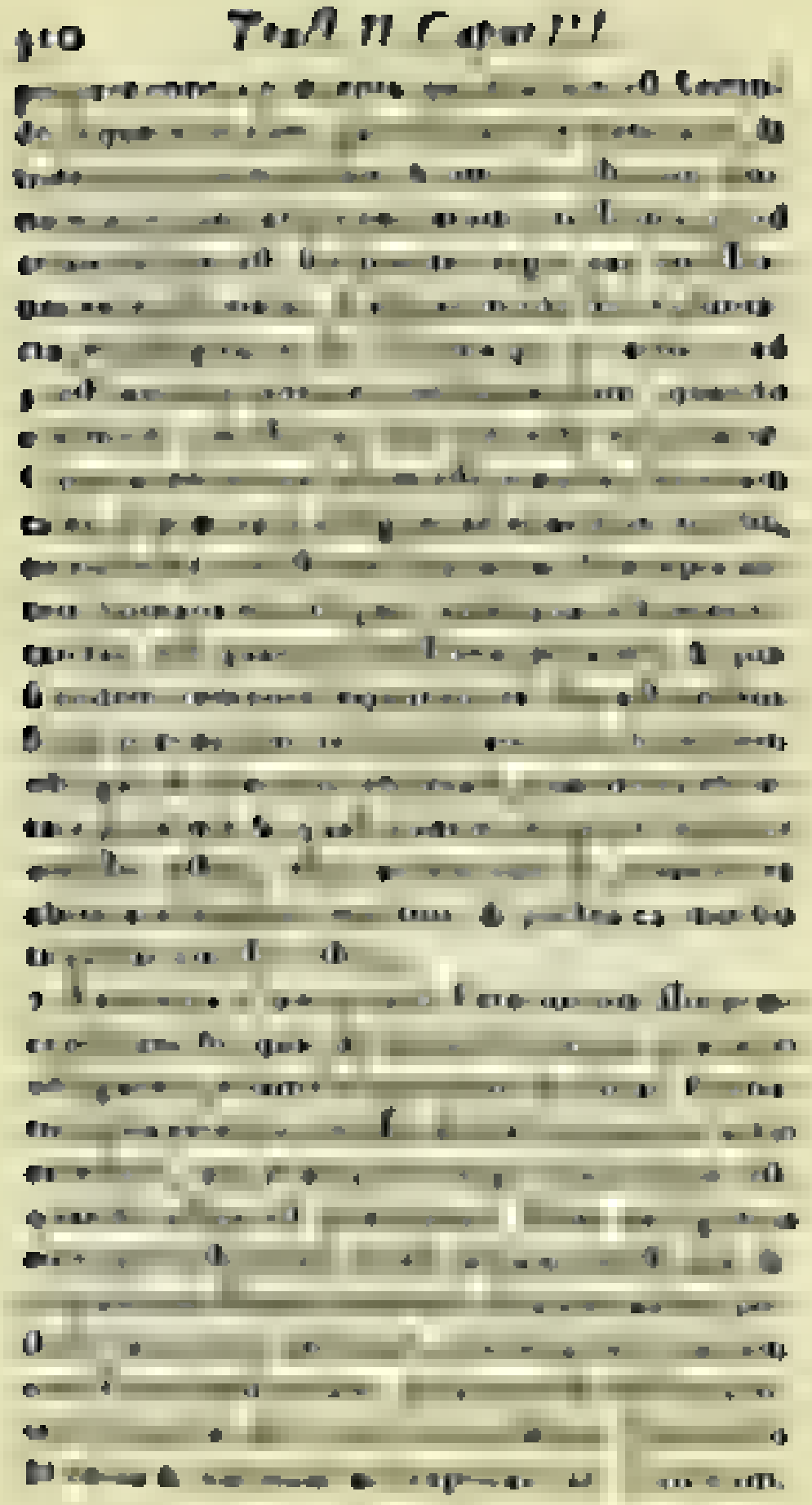

de externa omissione.

11. Respondeo 1 probabile est, huiusmodi omissionem semper censeri aliquo modo peccatum, quia semper sequitur ex prava voluntate præcedente. Nequerefert, quod voluntas sit mutata, quia illa subsequens voluntas non est principium omissionis, sed illa prava, quæ antè præcessit. *Actio* autem exterior, vel omissio denominatur peccatum à voluntate, à qua procedit. Unde fit, vt una & eadem omissio, partim sit volita per modum effectus, nempè à priori voluntate prava, partim sit volita per modum obiecti, nempè à posteriori voluntate bona. Prior voluntas sic explicatur, *vole* posteriorem sic, *Nolam*, scilicet sequi effectum.

12. Respondeo 1. probabilius est, & facilius defenditur, huiusmodi omissionem non esse verè peccatum, sed effectum peccati, quia reuera non imputatur ad culpam, nec est illo modo in potestate omittentis. Hoc ergo interest, quod quando prava voluntas, ex qua sequitur omissio, per pœnitentiam mutata est, tunc omissio sequens non est peccatum, quando autem voluntas prava, vel formaliter vel virtualiter perseverat, tunc est peccatum.

CAPVT IIII.

DE ALIIS QVIBVSDAM peccati diuisionibus.

HACTENVS explicatæ sunt duæ præcipuæ diuisiones peccati actualis, quarum prior est in mortale & veniale; posterior in commissionem & omissionem: nunc reliquæ sequuntur.

Tertia diuisio: Peccatum actuale diuiditur in Carnalia & Spiritualia.

1. Carnalia dicuntur, quæ in carne perficiuntur, vel quorum obiectum est aliqua delectatio carnalis, pertinens ad sensum tactus vel gustus.

Spiritualia dicuntur, quæ non perficiuntur delectatione carnali. De vtrisque loquitur Apostolus 2 Corinth. 7. 1. cum ait: *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus*. Vide etiã D. Greg. li. 31. moral. c. 31. vbi dicit, e septem peccatis capitalibus, duo esse carnalia, Gulam scilicet & Luxuriam, reliqua vero spiritualia. Dices, omnia peccata dicuntur opera carnis apud Apostolum ad Galat. 5. 19. Respondeo, Nomine carnis significatur ibi tota homo, quatenus secundum naturam corruptam cõsideratur, iuxta illud 2 Cor. 5. 2 *Nemo carnaliter sapit, & secundum humanam malignitatem*

4. Quarta dubitatio. Quodnam peccatum sit contra Deum quoddam contra proximum, quodnam contra seipsum peccatum dicatur, et quomodo peccatum aliquod contra naturam dici possit. Ad 4 [illegible] quod peccatum [illegible] peccatum [illegible] Deum quod fiat contra legem Dei. Peccatum quod fit contra Deum dicitur peccatum contra Deum, quia peccatum contra legem Dei est peccatum contra Deum ipsum. Peccatum contra proximum est peccatum quod fit contra legem Dei, quae praecipit charitatem proximo. Peccatum contra seipsum est peccatum quod fit contra legem Dei, quae praecipit charitatem homini ipsi. Peccatum contra naturam est peccatum quod fit contra legem Dei, quae praecipit charitatem Deo et proximo, ubi contra peccatum naturae sunt omnia illa quae [illegible] quae [illegible] Deum propter se, et proximum propter Deum, et seipsum propter Deum. Et [illegible] peccatum [illegible] peccatum [illegible] peccatum

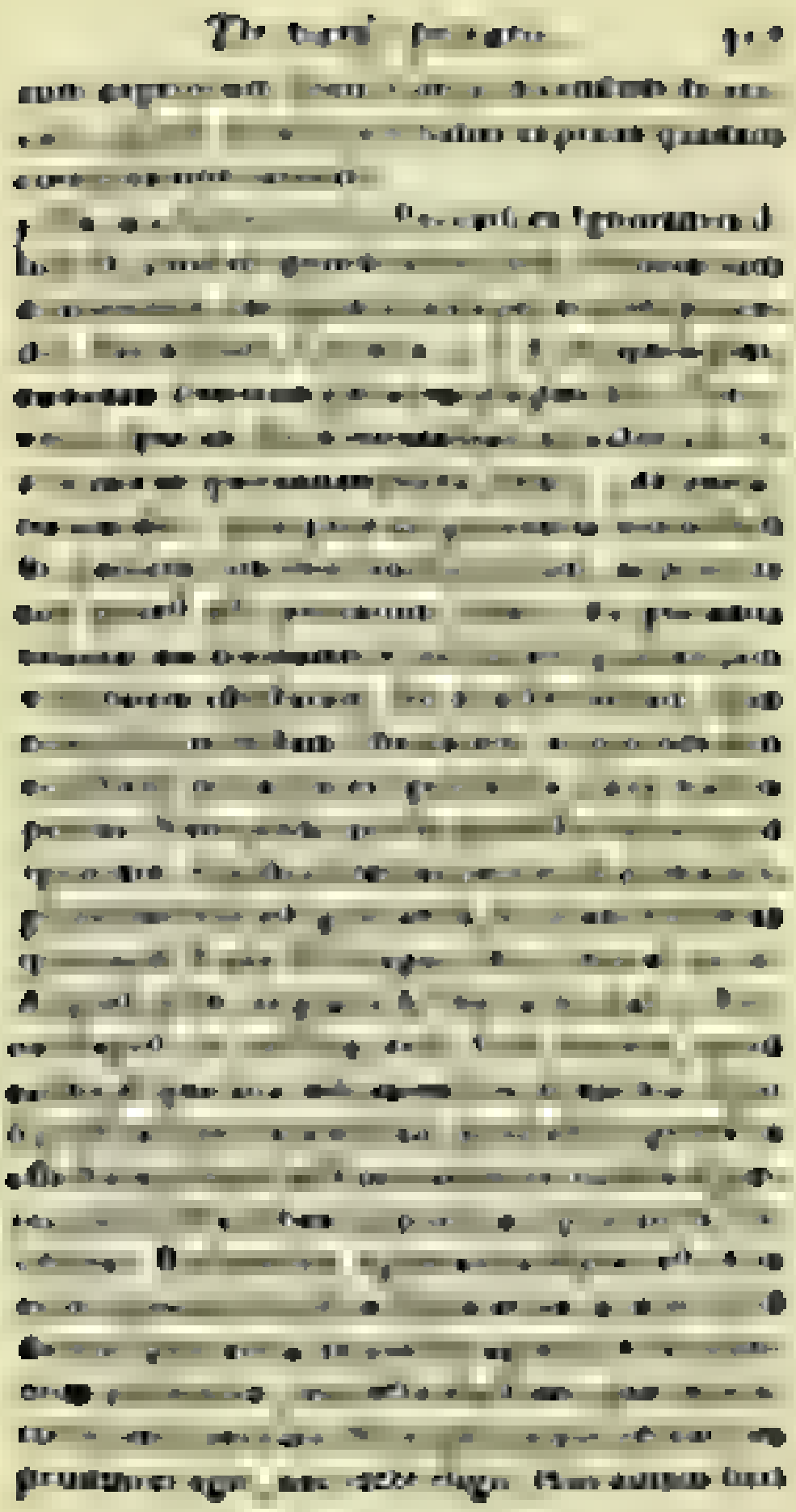

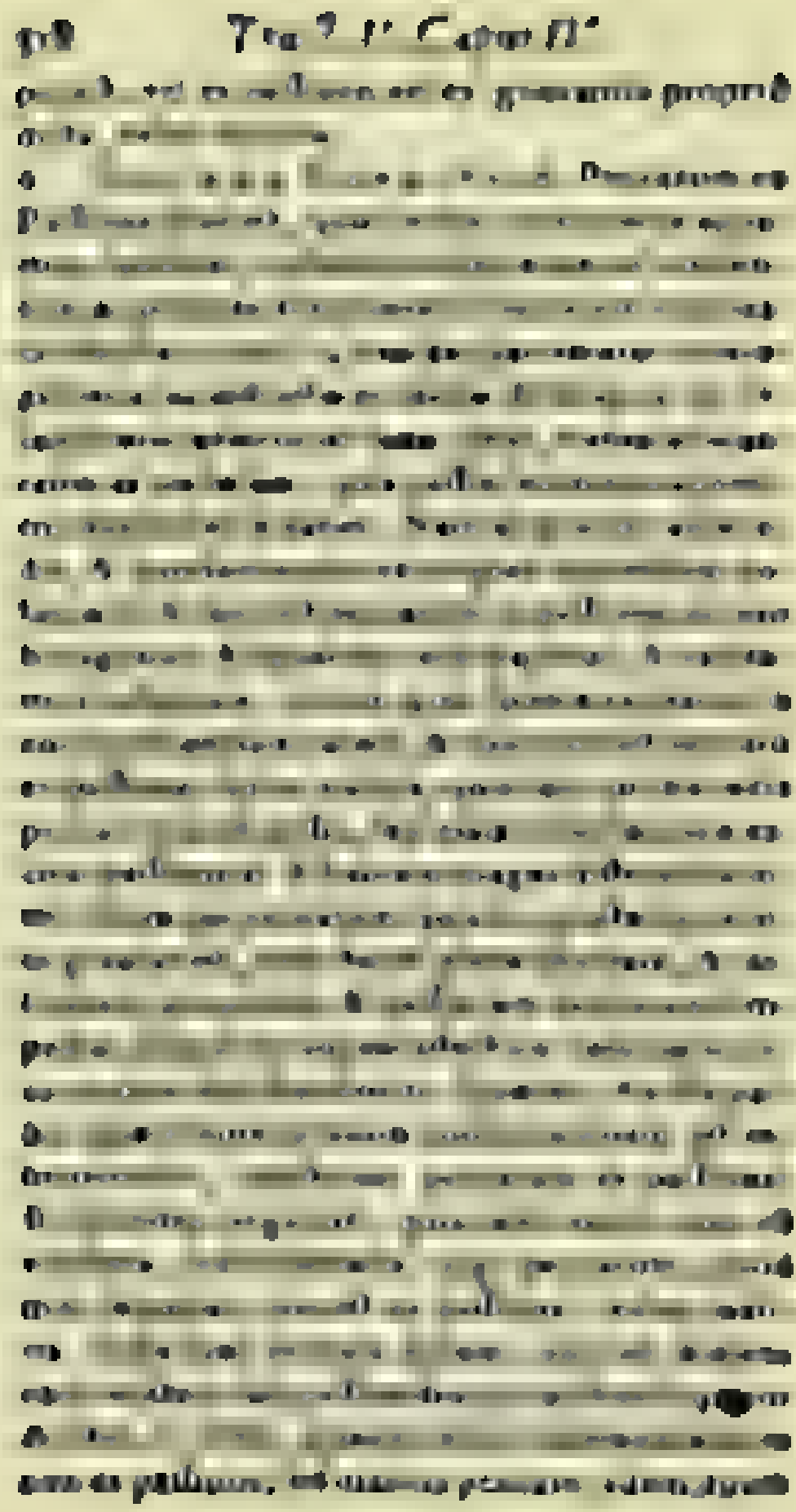

D. Thom. q. 76 art. 3 de peccato et habitu ea consuetudine quod tamen intelligendum est, quando consuetudo est voluntaria. Nam si patiatur aliquem peccare consuetudinarium, & faciat quantum in se est, ut illi resistat, non peccatum ei in eum consuetudo est in passione.

3 Tertia Conclusio Peccatum ex Malitia est, quando ignorantia vel passione, ex pura libertate & voluntate committitur. Iterum ad Rom. 7. *Quæ enim fructus habuistis in illis in quibus nunc erubescitis?* Ex quo constat, quia tunc homo peccat ex malitia, vt ait D. Thom. q. 78. art. 3. Quando ipse ex se fertur ad malum: & ideo Aristot. 5. Eth. cap. 8. & 9. vocat hoc peccatum ex electione, & scriptura vocat peccatum ex industria, sed tunc homo propriè fertur in malum, quando neque ex passione, neque ex ignorantia, sed propria libertate in illud fertur. Ergo tunc peccat ex malitia. Et confirmatur, quia libertas in nostris duplicitèr minuitur impedito peccato. Primo ex parte intellectus, & hoc facit ignorantia. Secundo ex parte appetitus sensitivi, & hoc facit passio. Ergo quando nec ignorantia, nec passio adest, tunc peccatum est plenè liberum & extra omnem excusationem, & propriè dicitur peccatum ex malitia. Vnde ipsa libertas voluntatis, quæ malè vtitur ratione aliarum, & à nobis ex causa peccat, denominatione quadam earum vocatur malitia.

8. Quarta Conclusio Inter hæc tria peccatorum genera, grauissimum est peccatum ex malitia, tum quia maximè liberum est, tum etiam quia hoc tertium maiorem contemptum. Et sicut vetera duo membra, peccatum ex ignorantia & ex genere

[illegible]

Quæ sunt Circumstantiæ Duplex peccati circumstantia est alia quæ ultra actum est, et dicitur circumstantia per se, alia quæ est de substantia actus, et dicitur circumstantia per accidens, quæ potest esse in uno peccato, et non in alio, ut patet in exemplis sequentibus.

Quæ sunt Circumstantiæ per se Duplex peccati circumstantia per se est, quædam quæ ultra actum est, et dicitur circumstantia per se, quædam quæ est de substantia actus, et dicitur circumstantia per se, ut patet in exemplis sequentibus.

Quæ sunt Circumstantiæ per accidens Duplex peccati circumstantia per accidens est, quædam quæ ultra actum est, et dicitur circumstantia per accidens, quædam quæ est de substantia actus, et dicitur circumstantia per accidens, ut patet in exemplis sequentibus.

cum

[illegible]

tenus excitat paſſionem, vt patet in cholericos. Si tamen nullam paſſionem excitet, ſed ſolùm ſit occaſio peccandi, quatenus facit vt hæc vel illa res prohibita apprehendatur tanquam conuenientior, tunc tale peccatum eſt ex malitia, quia eſt perfectè liberum.

CAPVT V.

DE SVBIECTO peccati.

VÆRITVR 1. an in voluntate poſſit eſſe peccatum. 2. an etiam in intellectu. 3 an in appetitu ſenſitiuo ſecundum ſe. 4. an in appetitu ſenſitiuo propter conſenſum voluntatis. 5. an in membris & potentijs exterioribus.

I. QVÆSTIO.

An in voluntate poſſit eſſe peccatum.

1. ALiqui putant omne peccatum eſſe in voluntate, ex D. Thoma quæſt. 74. art. 1. Alij putant aliqua eſſe in voluntate, & aliqua in alijs potentijs, quæ ſubſunt libertati voluntatis. Non

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

II. QVÆSTIO.

An in intellectu possit esse peccatum.

1. HOc dupliciter intelligi potest: 1. in intellectu, tanquam in subjecto. 2. in intellectu, tanquam in dirigente. Prior sensus est bonus loco. Addam cum aliquid de posteriori.

PRIMA CONCLVSIO. Quædam peccata sunt in intellectu, tanquam in subjecto, vt ignorantia, error, hæresis. Hoc intelligi debet iuxta ea quæ dicta sunt in præcedenti quæstione. Notat tamen cum Caietano, differentiam inter ignorantiam & errorem. Nam ignorantia tunc solum est peccatum, quando est earum rerum quas tenemur scire, error autem voluntarius semper est peccatum, in quibuscunque rebus versetur tametsi Durandus in 2. d. 39 q. 2. contrarium sentiat. Et probatur, quia error per se est objectum paruum & defectuosum, quidam contrarium naturæ hominis, neque ad vllum bonum finem referri potest: Ergo non potest honestè amari. Et confirmatur, quia mendacium per se malum est, ergo multò magis mendacium falsum. Vnde hic, vt semper sit peccatum, temerè se exponere erroribus, itaque vel mortale, vel venule, pro qualitate materiæ. Secus verò est, quando homo errat opinando probabiliter, quia tunc non erat voluntarie.

2. SECVNDA CONCLVSIO. Quædam pec-

ecta ſunt etiam in intellectu, ac quam in dirigente. Nam aliquando fit, vt intellectus non dirigat voluntatem ad id quod honeſtum eſt, aut etiam moueat ad id quod turpe eſt, & hoc ſenſu dicitur peccatum eſſe in intellectu, quatenus malè conſulit & dirigit voluntatem.

III. QVÆSTIO.

An in appetitu ſenſitiuo, ſecundum ſe, poſſit eſſe peccatum.

1. SEQVITVR eſt, an aliquis motus concupiſcentiæ ſecundum ſe liberum, præcedentem libertatem & conſenſum voluntatis, ſint peccata, v. g. motus iræ, odij libidinis, &c.

Prima opinio eſt hæreticorum, tales motus eſſe peccata mortalia, etiamſi voluntas non conſentiat, iuſtos tamen non imputari propter fidem Iuſtificationis. Quæ damnata à Leone X. Calu. lib. 3. inſt. cap. 3. to. Phil. Melan. in Apol. Confeſſ. Aug. artic. 2. de peccato originis, Remonſtrantes in eadem ſect. 3. Concil. Trid. Fundamentum illorum eſt triplex. Primò, quia omnes iſti motus prohibentur ſub lege. Non concupiſces. Secundò, quia ſæpè in Scripturis vocantur reatum & peccatum. Loca infrà citabimus. Tertiò, quia procedunt à peccato originali, à quo inficiuntur. Vbi nota, Canoniſtas docere peccatum originale non tolli per baptiſmum ſed ſolum remitti. Hæc ſequuntur. Primo, omnes motus & actiones noſtræ

peccatum venale.

4. Quarta opinio eſt communis, cui ſubſcribunt multi, nec eſt mortale nec veniale peccatum.

5. Prima Concluſio. Motus concupiſcentiæ præcedentes omnem voluntatem conſentiendi non ſunt peccata mortalia. Ita contra Lutherum & Calvinistas definitum eſt in Concil. Trid. ſeſſ. 5. de peccato originali ex Scriptura, Rom. 6. 12. *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, ut obediatis concupiſcentiis eius.* Vbi Apoſtolus non ne peccetis, ſed ne obtemperetis concupiſcentiis, non quod peccent, ſed quia ſine peccato non ſunt, & reſtat in peccato originali. Hanc autem concupiſcentiam non vult Deus in electis in regno, ſed vult eam non regnare, ut notat Aug. lib. 1. de baptismo Parvulorum, c. 24. Quando voluntas ei obedit, & opera membrorum voluntati non præbet nocere concupiſcentia, ut præcepto non obſit quod præcipit, tamen manet ex peccato originali & ut ſit ad peccatum actuale. Idem patet ex illo Iacob primo capite, ubi dicit *Unuſquiſque tentatur a concupiſcentia ſua abductus & illectus: deinde concupiſcentia cum conceperit, parit peccatum, peccatum vero cum conſummatum fuerit, generat mortem.* Vbi Apoſtolus declarat progreſſum, quo à tentatione concupiſcentiæ venitur ad peccatum mortale per conſenſum. Ait ponit plures motus concupiſcentiæ, in quo conſiſtit tentatio, priùs quàm ſit ullum peccatum, cum ſit potius occaſio meriti, unde Aug. ibidem: *Ad hoc ergo, quod dicit, quia unuſquiſque tentatur à concupiſcentia ſua, ſatis eſt, quia illam motum patitur à quo patitur concupiſcentia, cum, & antequam conſentiat, quod eſt ad illam ſe prompte, & libenter movere.* Et Ioannes Damaſcenus, lib. 2. de fide orthodoxa, c. 4. quod

ceatur et pleno consensu Vnde patet distinguendos esse tres motus concupiscentiæ. Primum involuntarium, qui nullo modo est peccatum. Secundum imperfectè voluntarium, qui est peccatum veniale. Tertium perfectè voluntarium, qui est peccatum mortale Hos tres motus vocant Theologi suggestionem, delectationem, & consensum.

5. Secundò, probatur ex D Augustino lib. 3 contra Iulian. cap 3 vbi sic argumentatur Si motus concupiscentiæ essent peccata mortalia sine consensu voluntatis, frustrà diceretur Eccles 18 post passiones tuas non eas id est, non consentas illis. Cur enim moneret nos Ecclesiastes, vt non consentiamus concupiscentijs, si essent peccata mortalia etiam sine consensu? Idem probat lib. primo de nupt cap 25. quia licet possit, vt tales motus concupiscentiæ excitentur in corpore dormiente, & tunc non sunt peccata? Ergo etiam non sunt peccata, quando excitantur in corpore non consentiente. Sequela patet, quia si non sunt peccata in corpore dormiente, hoc ideò est, quia deest consensus Sed est eadem ratio de corpore vigilante, quando non adest consensus, ergo neque tunc sunt peccata.

6. Tertiò, probatur ratione Primùm Peccatum mortale debet esse voluntarium, & in nostra potestate, sed motus concupiscentiæ non sunt tales, quando præveniunt, ergo non sunt peccata mortalia. Hinc Chrysost hom 19 ad populum ait *Concupiscere naturale est, sed concupiscere damnatum est.* Et Hyp in serm de bapt Christi, *Iustum non punit* Et Ambros lib 1 de Iacob, &

ta, & indubitata.

ſtrum quoad finem, poſſe tamen quoad modum. Porro obligatio legis propriè conſiſtit in modo non ſine, & prævaricator legis eſt, qui modum neglegit, non qui finem non attequitur. Itaque qui concupiſcentiæ reſiſtit, peccat contra hanc legem, non autem qui experitur in ſe concupiſcentias invitus patitur. Simile eſt, quando Medico paret prius, vt ſanet ægrotum, non tenetur obligatur ad finem, ſed ad media. Vnde adhibeat operam medicinæ, quam poteſt, etiamſi finem præceptum etiam ſanitatis non conſequatur.

10 Secunda obiectio. Omnis motus concupiſcentiæ, etiam ille qui præcedit conſenſum, vocatur in Scripturis peccatum & malum. Romanorum ſexto capite, verſu duodecimo *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore*. Et Romanos ſeptimo, verſu vltimo *Video autem aliam legem, &c.* Et infrà, verſu 19. *Non enim quod volo bonum, hoc facio: ſed quod nolo malum, hoc ago*. Idem vult, ſi loca docet diuus Auguſtinus. Nam lib. 2 contra Iulian. dicit, *Concupiſcentiam ab Apoſtolo vocari peccatum*, quia inquietum eſt et caro concupiſcat aduerſus ſpiritum. Et eodem lib. dicit non à concupiſcentia non fuiſſe ſeiunctam malitiam. Et lib. 3 contra Iulianum, cap. 3 dicit, concupiſcentiam eſſe peccatum, quia inſit illi inobedientia contra dominatum mentis. Et in Pſal. 34 dicit, *Dum adſit concupiſcentia*. Reſpondeo. Concupiſcentia per metonymiam vocatur peccatum, quia eſt effectus & etiam cauſa peccati, vt exponit Concilium Trident. ſeſſ. 5. Oritur enim in nobis ex peccato primi parentis, & quandoque nos inducit & impellit ad peccandum. Vide elegantem Auguſt.

petitum verò poluce & regulariter, quia poteſt reſiſtere & contradicere ſi velit Ergo in appetitu eſt aliqua libertas. Reſpondeo. Appetitus ſenſitiuus poteſt dupliciter ſpectari Primò, ſecundum ſe præcisè, & ſic eſt ad vnum determinatus, & naturaliter agit. Secundò, quatenus eſt coniunctus parti ſuperiori, & ab ea mouetur, ac dirigitur, & ſic participat aliquid libertatis, non quod in ſe habeat libertatem, ſed quia à libera voluntate dirigitur, etiam contra propriam & particularem ſuam inclinationem.

Tertia obiectio. In appetitu ſenſitiuo ſunt quædam virtutes morales, vt temperantia, manſuetudo, & fortitudo. Ergo debet eſſe quædam libertas, ſequela patet, quia non vtimur illis virtutibus neceſſariò, ſed liberè. Reſpondeo. Iſtæ virtutes ſunt in appetitu ſenſitiuo, quatenus ſubeſt motioni & libertati voluntatis.

IV. QVÆSTIO.

An in appetitu ſenſitiuo poſſit eſſe peccatum, propter conſenſum voluntatis.

EX dictis conſtat, motus concupiſcentiæ per ſe ſumptos, non eſſe peccata, poſſe tamen eſſe peccata, ſi accedat conſenſus voluntatis. Iam igitur explicandum eſt clarius. 1. quando nulla ſint peccata. 2. quando ſint venialia. 3. quando ſint mortalia.

candi ſunt. 1. quando voluntas conſentitur perfecte conſentire. 2. quis motus concupiſcentiæ ſit ſufficiens, vt accedente perfecto conſenſu voluntatis, ſit peccatum mortale.

V. QVÆSTIO.

Quando voluntas conſentiat perfecte conſentire.

1. PRIMA CONCLVSIO. Ad perfectum & directum conſenſum duo requiruntur. 1. Perfectus intellectus aduertentis 2. Motus & approbatio voluntatis vnde ſequitur ex duplici capite conſenſum poſſe eſſe imperfectum. 1 Ex defectu aduertentiæ intellectus. 2. Ex defectu voluntatis. Vide D. Thom q. 74. art. 7. ad 1.

2. SECVNDA CONCLVSIO. Si aduertentia intellectus nulla ſit, nullus eſt conſenſus, ac proinde nullum peccatum. Nam quando ratio non aduertit, voluntas non poteſt approbare aut conſentire. Vnde ſi aliqua turpis delectatio per aliquod tempus duraret in appetitu ſenſitiuo, nullum eſſet peccatum, quamdiu ratio non aduerteret. Dices. Delectatio morioſa ſemper eſt peccatum, vt docent Theologi. Reſpondeo. Non dicitur morioſa, ratione intellectus, ſed voluntatis, id eſt, non dicitur morioſa ex eo, quia per longam moram temporis perſeuerat in ap-

bene explicetur.

VI. QVAESTIO

Quæ mutua dependentia inter effectum, & efficientem primum, & secundum intercedat, in præsenti Miraculo.

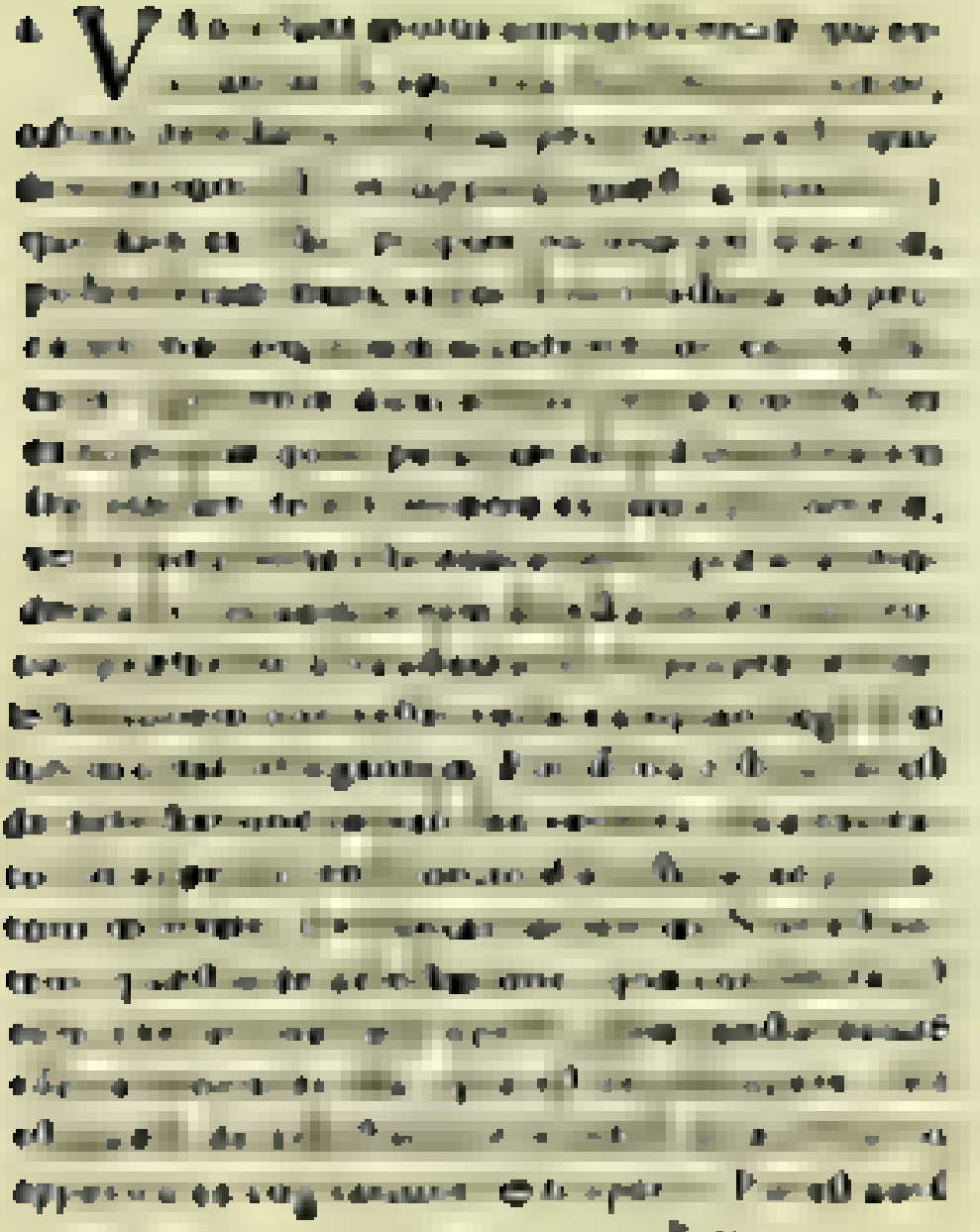

VII QVAESTIO

An in membris corporis existentibus subiecto peccati?

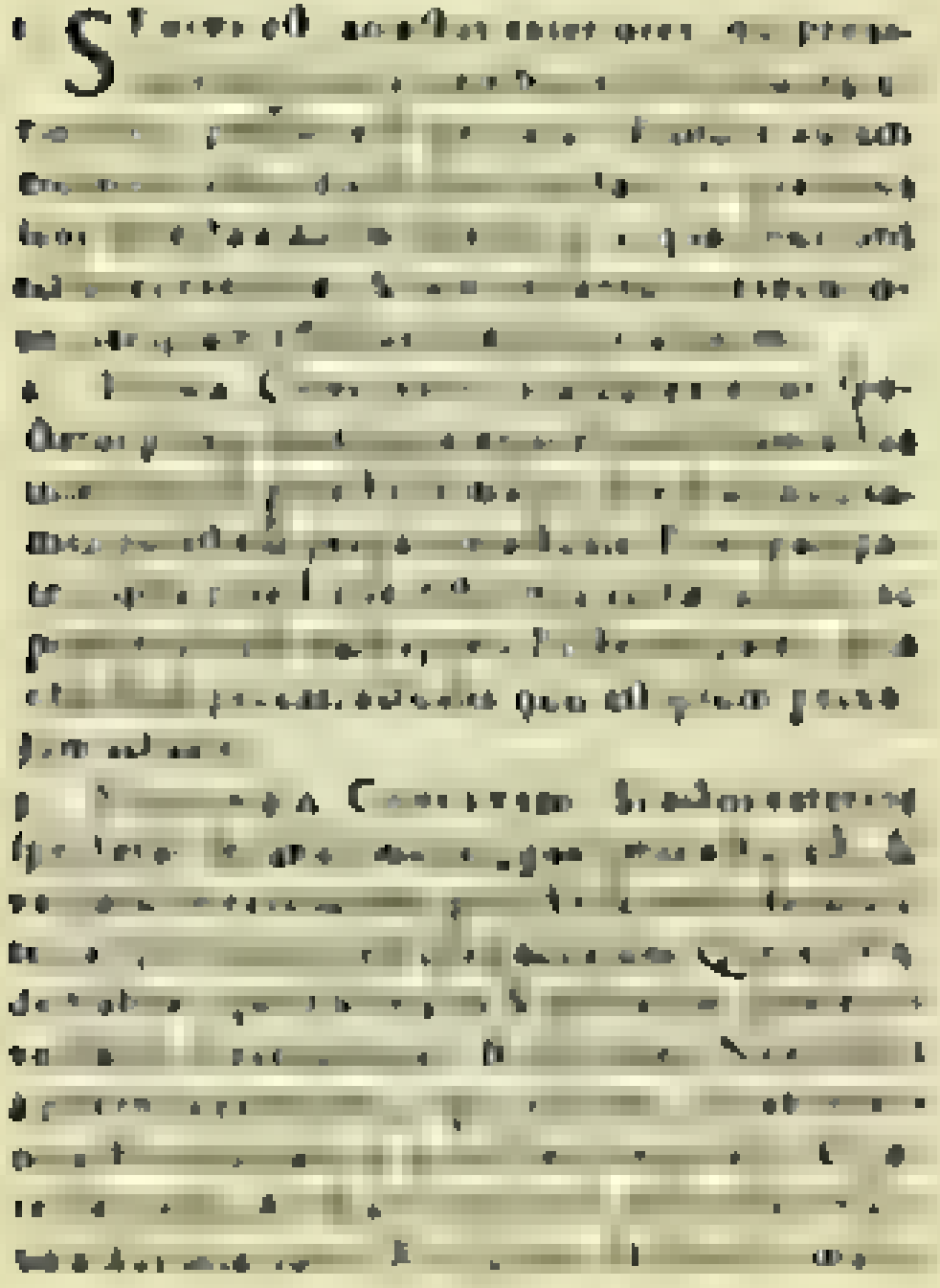

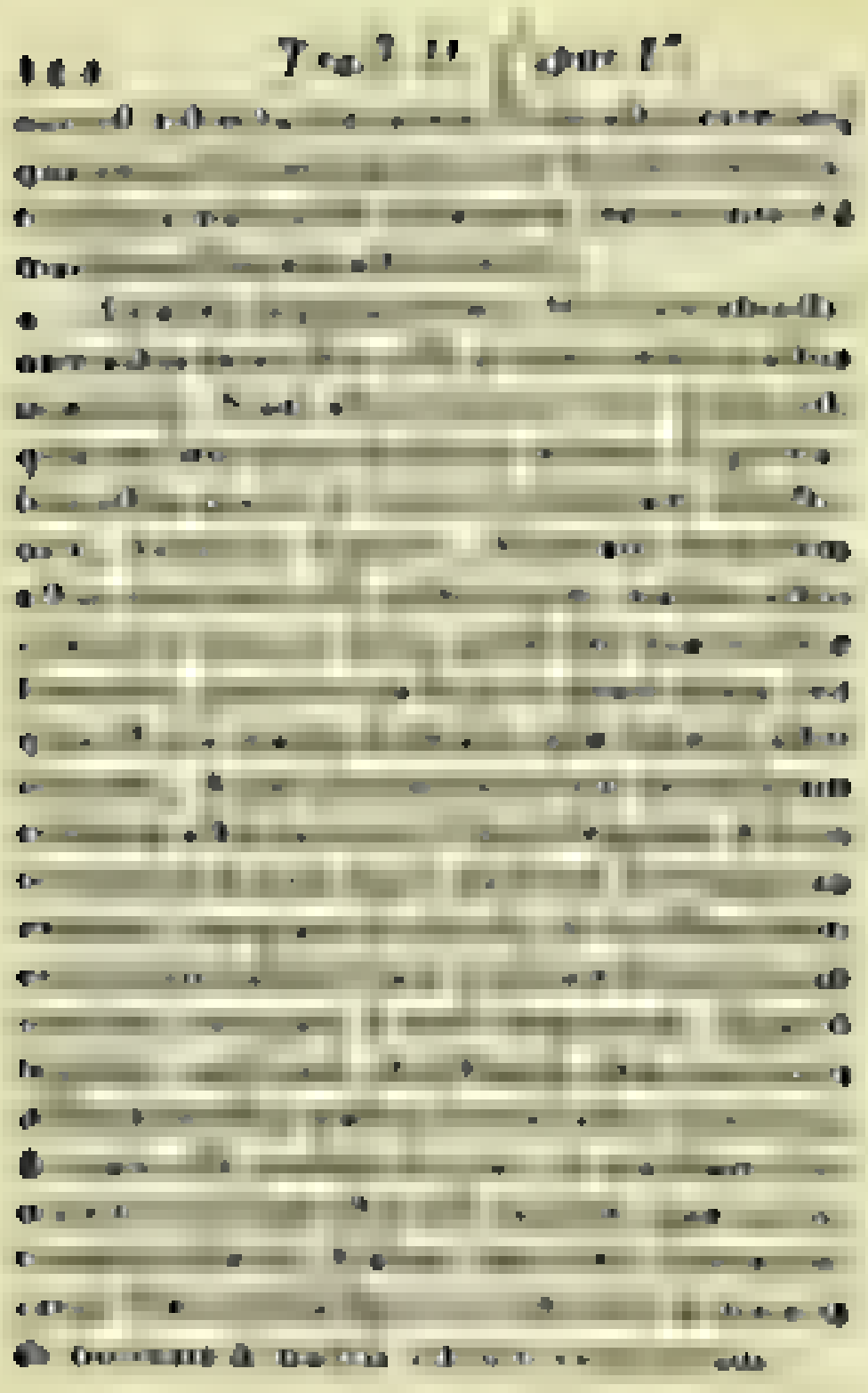

CAPVT VI.

DE CAVSA PECCATI actuali.

DE hac re agit D Thomas quæſtio. 75. & aliquot ſequentibus. Ac 1. de cauſa peccati in genere: ſpeciatim de cauſis internis, nempe de ignorantia, paſſione & malitia. 3. De externis, ex parte Dei, Diaboli & hominis. Nos ſolùm agemus de Deo, hoc ordine. 1 An Deus ſit cauſa peccati. 2. An concurrat ad actum peccati. 3. An ſit cauſa excæcationis. 4. Quo ſenſu dicatur indurare cor hominis.

I. QVÆSTIO.

An Deus ſit cauſa peccati?

1. DVo examinanda ſunt 1. quomodo Deus ab æterno ſe habuerit circa peccata? quæ futura erant ab hominibus? 2 Quomodo nunc in tempore ſe habeat circa eadē peccata. Calviniſtæ ſic docent. 1 Deum ab æterno non ſolum præciuiſſe, ſed etiam efficaciter voluiſſe, ordinaſſe & prædeſtinaſſe, vt hærent omnia illa peccata, quæ

tum hunt ab homine bus, atque non prævisa determinatione voluntatis humanæ à Deum in tempore mutare & impellere diabolum, vt homines ad peccandum inducat. Vide Caput de quod. peccat. Deum tempore incitare & necessitare ipsos quoque homines ad peccandum. 4 Deum nunquam inimpellere & incitare ad peccata, sed actum operationis nostræ peccatum, imo plus magis operari, quàm ipsa ex quod peccatum principaliter, non tamen nihil mali.

2 Prima Conclusio Deus ab æterno præscivit omnia peccata quæ tu vocat ab hominibus Ita D Augustinus, Prosper, Fulgentius & alij citati in quarta conclusi. Ratio est, quia cùm Deus subiecta ergo ad omnia subiecta extendit. Hanc concludit nunnegat Calvinus Sotomayor. tamen dubitat, an habuerit præscientiam Dei de peccatorum futuritate & impietate, vt docent Theologi, an vero consultationem voluntate, ordinatione, & præfinitione, vt vult Calvinus.

3 Secunda Conclusio Licet Deus ab æterno præscierit omnia peccata, quæ tu vera futurarentur, nō tamen voluit, vt fierent, aut prædestinauit, vt herent, ac proinde præscientia Dei non sit ipsa, seu præmissa prædestinatio aut ipsa practica Ita D Augustinus lib de prædestinat sanct cap 10 communiter *præscientiam, sine præscientia ipsa non posse peccata esse nisi ad ipsa adiutorium, præscientia prædestinatione quippe Deus ea præcognouit, quæ fecturus ipse fuit. præscientia autem peccatorum ipsa peccata non sunt, sicut quæ nunquam peccata futura sunt, ab eius prædestinatione alienissima sunt.* Item lib. 3 de libero arbitrio cap 3 *præscientia Dei per quam præscit, non cogit fieri, sicut lib. 3 de ciuit cap 4 Deus*

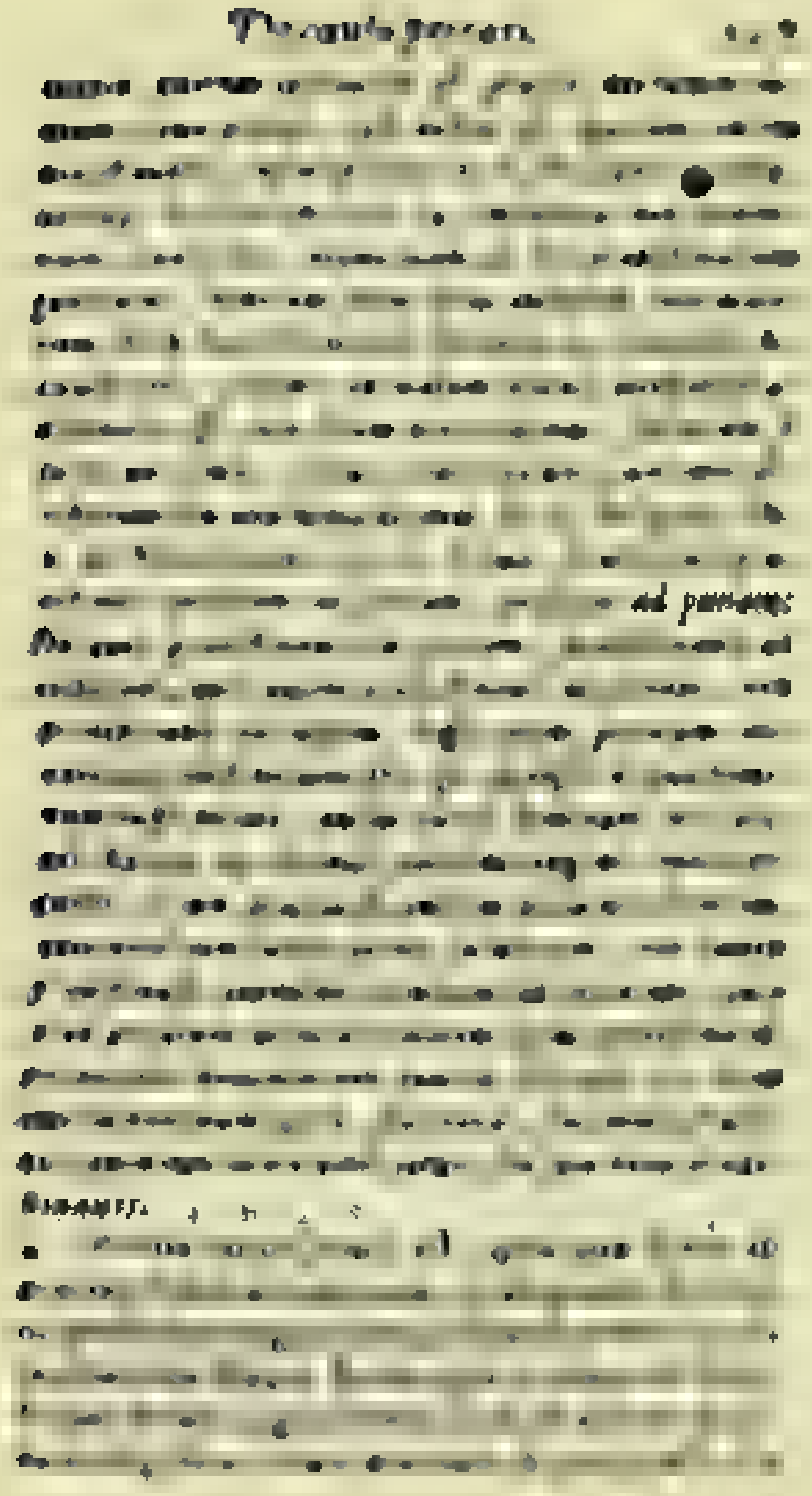

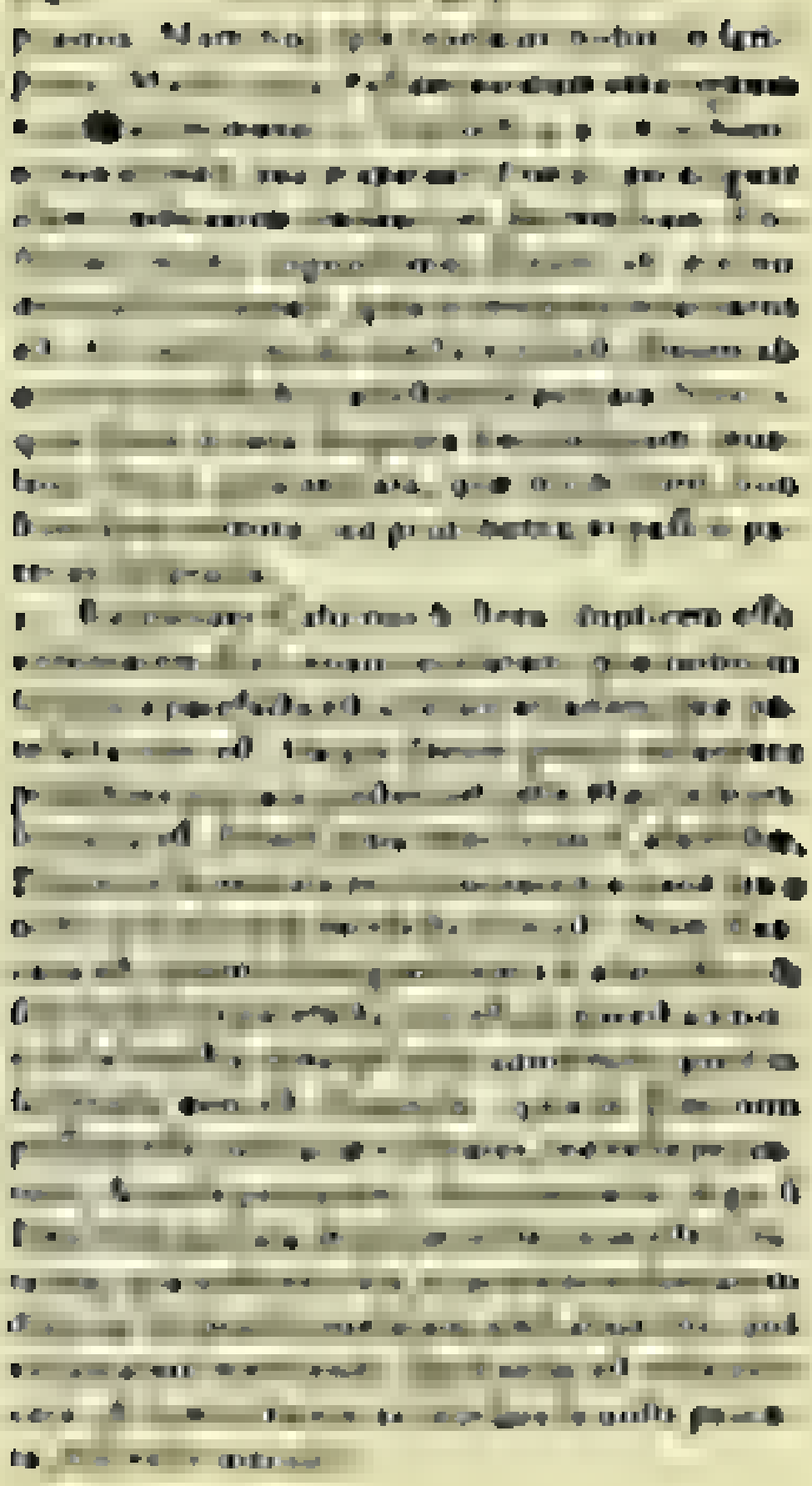

dum.

ad lapsum.

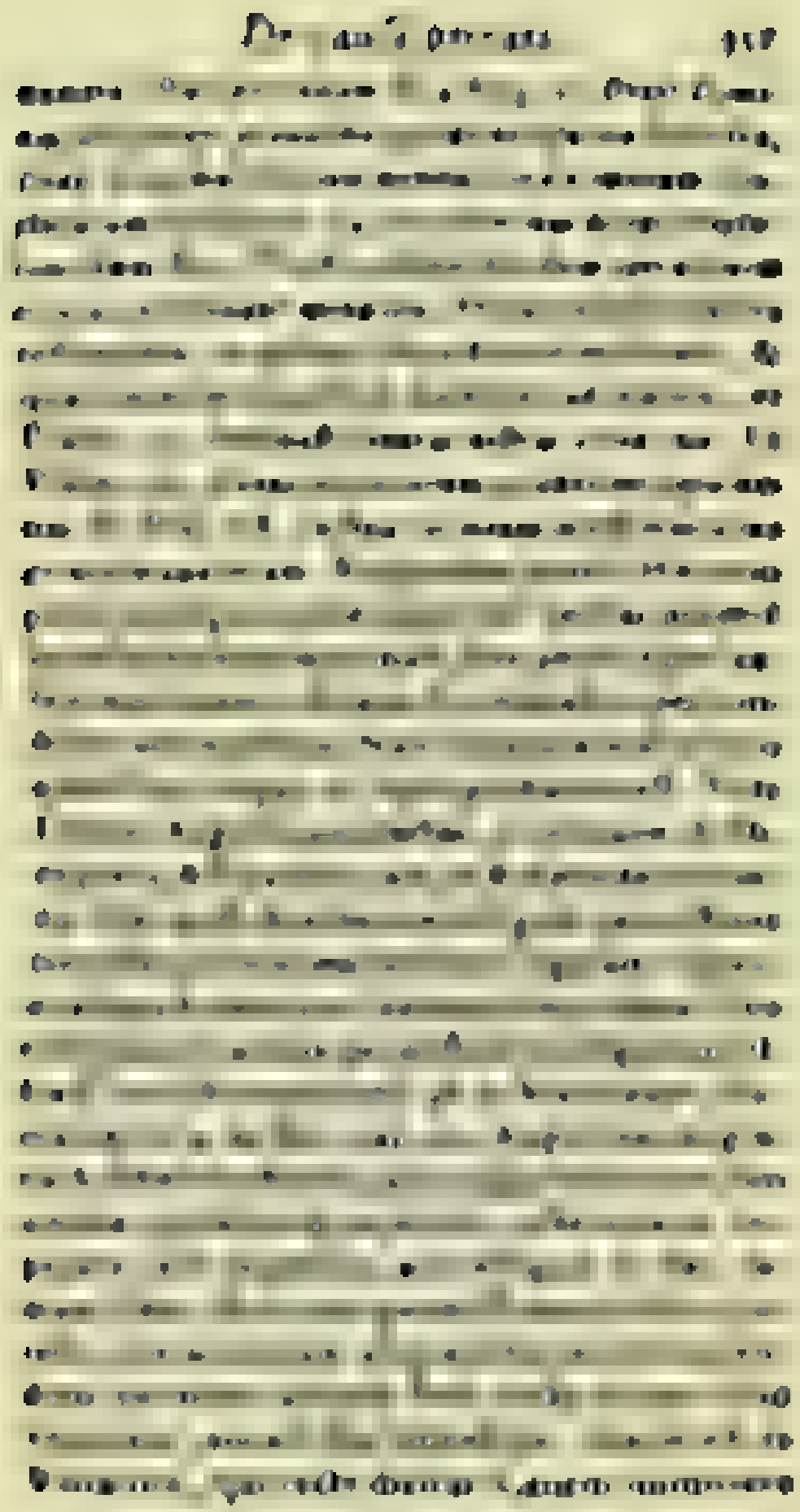

tantu clarum est.

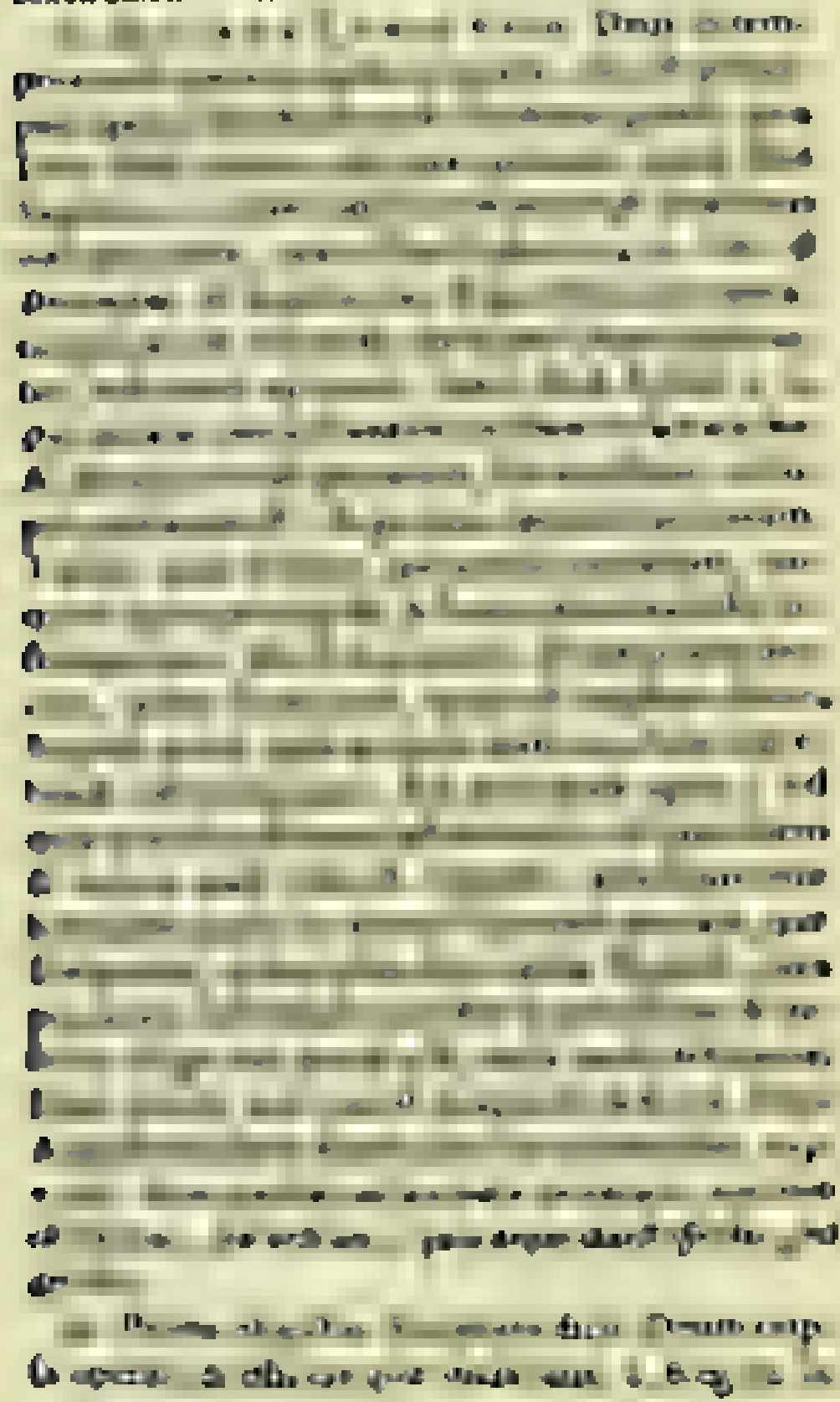

ſtar dixit Dominus Ego ſuſcitabo ſuper te malum de domo tua, & tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculo ſolis hujus Tu enim feciſti abſcondite, ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis hujus Vegit hunc locum Calumnia lib. 1 Inſtit cap 18 § 4 dicens *Abſalon in ſtuprum patris ſceleris poſuerat, deteſtabur ſolus perpetrat Deus tamen hoc opus ſuum eſſe pronunciat* Huc pertinet illud Luc 2 14 *Ecce poſitus eſt hic in ruinam, & in reſurrectionem multorum in Iſrael* Et Romanor 9 33 *Ecce pono in Sion lapidem offenſionis, & petram ſcandali.* Reſpondeo Hæc ita intelligenda ſunt ex dictis Nam primum teſtimonium nihil aliud vult, quam Deum permiſiſſe malo voluntate Abſalonis voluiſſe ea uti ad puniendum Davidem, & deb inclinaſſe potius in illam partem quam in aliam Duo ſequentia teſtimonia de Chriſto poſito in ruinam, & in petram ſcandali, non ſignificant ullam deb miſſam eſſe a Deo in hunc mundum, ut eſſet cauſa, vel occaſio ruinæ & ſcandali, ſed ut eſſet cauſa ſalutis Nihilominus tamen etiam futurum fuiſſe, ut eſſet occaſio ruinæ & ſcandali, non ipſo præbente occaſionem, ſed hominum malitia eam accipiente Ita ſanctus Fulgentius libro primo ad Tranſimundum Regem, cap 4 & Theodoretus qu. 12 in Exod ubi dicit, non fuiſſe ſcopum Dei Chriſtum mittentis, ut ſtarent ruerent, vel ambularent in petram offenderent, ſed Scripturam ſpectaſſe id quod futurum erat

11 Secunda obiectio Scriptura dicit, Deum vo hominibus, tanquam inſtrumentis ad ea opera, quæ ſine peccato poſſint non poſſunt Hoc falſo

dendo repetit.

II. QVÆSTIO

An Deus concurrat ad actum peccati.

1. RAtio dubitandi est, quia videtur sequi, quod Deus sit causa peccati, quod videtur absurdum. Probatur sequela, quia Deus dat virtutem, qua homo peccat, & dando virtutem dat actum, cum actus non distinguatur a virtute, & concurrit ad actum, & ad peccatum. Item, quod se habet ad bonum, se habet ad malum, quia bonum & malum sunt circa idem, sed Deus se habet ad bonum, quia est causa boni, ergo & ad malum. Item, quod est causa alicujus, est causa omnium, quæ sequuntur ex illo, sed Deus est causa libertatis, ergo & omnium, quæ ex libertate sequuntur, sed ex libertate sequitur peccatum, ergo Deus est causa peccati.

2. Hæc sententia fuit Calvinistarum, & Lutheranorum, Deus enim, qui est causa omnium, est causa & peccati, & hoc ex eo, quia Deus est causa omnium, quæ sunt, & peccatum est, ergo Deus est causa peccati. Hæc sententia Theologis communiter displicet, magna ejus absurda, & pericula ostendentibus.

3. Dico tamen cum Thomistis, Deum dare concursum ad actum peccati, quatenus actus, non

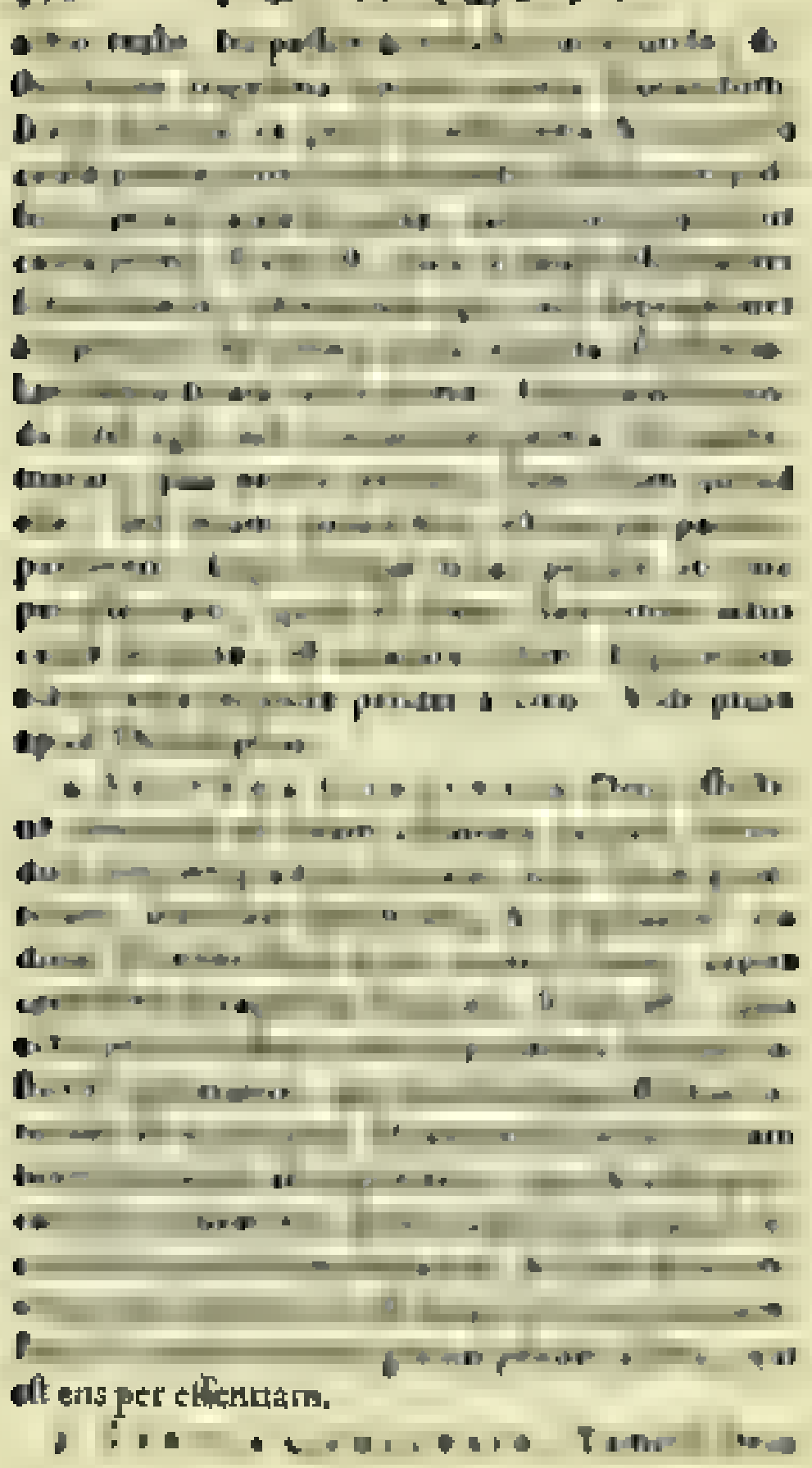

effectuè concurrit ad totam phyſicam entitatem actionis mali, vtdictum eſt, non tamen eſt cauſa malitiæ, ſeu peccati. Hæc ratio alio etiam quidem eſt, non tamen facilè explicatur. Non enim commodè intelligi poteſt, aut Deum eo præcisè, quia concurrit ad actum peccati, eſſe cauſam peccati, & non tamen Deum, cum non minus concurrat, quam homo.

6 Variæ ſunt Theologorum reſponſiones. Primus eſt hominem peccare, non Deum, quia hominis ita poſitum eſt, non Deo, ita nominatim Scholaſtici, & ex hæreticis Zanchius in ſermone de prædeſtinatione, capite quinto. Noſtro hoc tempore eſt, quod Zanchius dicit Deum non tantum concurrere ad actum peccati, ſed etiam præmouere ad peccandum, quod Scholaſtici negant. Hæc reſponſio non eſt ſufficiens, quia tum præcedit de lege poſitiua, quæ prohibet actiones externas, non autem de lege naturali, quæ prohibet actiones ex ſe malas. Quamuis enim verum ſit, Deo non eſſe poſitam legem ab alio, ideò homini peccare eſt à Deo tamen eſt, non eſt Deum non habere legem naturalem, quæ ipſi dictat quid agendum, aut omittendum ſit. Nam ipſa bonitas & natura Dei eſt ipſa lex naturalis. Quærendo ergo eſt cauſa, quare non poſſit cum lege naturali, Deum concurrere ad actionem peccati, & tamen poſſit hominem concurrere. Non enim ſufficit dicere, Deum non poſſe, Deum non poſſe facere malum, hominem poſſe. Nam quæro à te, quare homo poſſit peccare à lege, concurrendo ad illum peccatum, & non Deus, aut quare concurſus eius non repugnet legi naturæ, & non concurſus Dei.

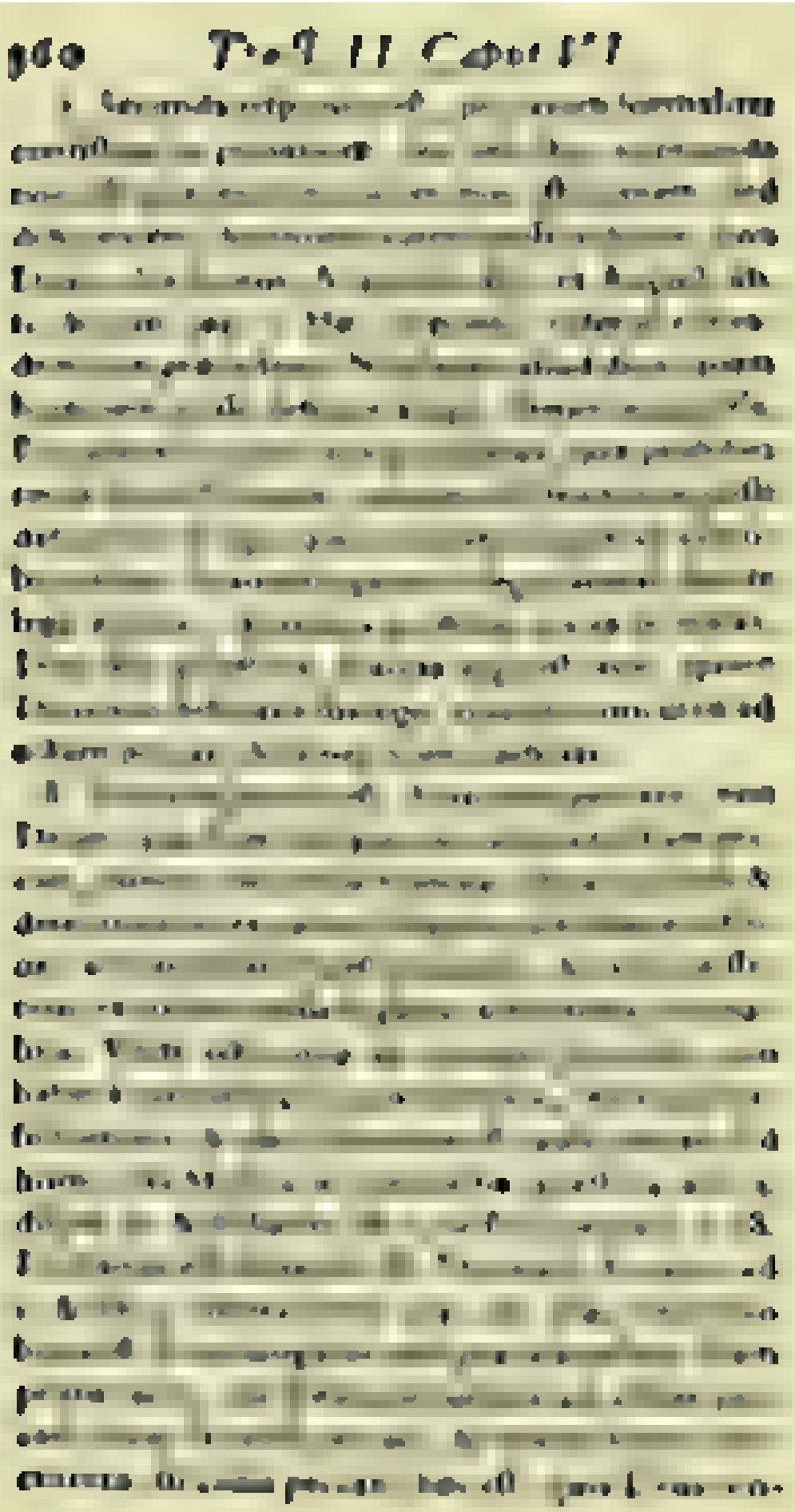

currendo ad talem actum, non deficit ab vlla lege, neque potentia, quam non habet, neque natura, quam habet, at homo deficit ab vtraque. Ratio autem cur homo deficiat, & non Deus, hæc eſt; quia concurſus Dei ex ſe indifferens eſt, & ideo non repugnat legi naturali. At concurſus hominis eſt determinatus ad malum, & ideo repugnat legi naturali.

9 Primo obijcio. Concurſus Dei tam eſt particularis & determinatus, quàm concurſus hominis; Ergo hæc reſponſio nititur falſo fundamento. Antecedens probatur. Primo, quia Deus concurrit ad totam entitatem actionis, tam vt particularem, vt dictum eſt. Secundo, quia concurſus Dei, quo concurrit ad actum ob ſpecialem ſuam entitatem concurſu quo concurrit ad actum ſimilem. Ergo non eſt vniformis, & indifferens, ſed multiplex, & determinatus ad certas ſpecies. Tertio, quia concurſus Dei, vel eſt vnus & idem cum concurſu hominis, vel eſt numero diſtinctus. Si eſt vnus & idem, quomodo ſimul poteſt eſſe determinatus & indeterminatus? Si eſt alius, cum vterque ſit ad totam actionem in particulari, quomodo vnus plenum determinat? Reſpondeo. Quando Deus & homo concurrunt ad eandem actionem, duo ſupponi debent. Primò, duæ cauſæ concurrentes, nempè Deus & homo. Secundò, ipſa actio, quæ ab illis cauſis immediatè producitur. Si concurrunt actiuè pro ipſis cauſis concurrentibus, duo ſunt, ſi autem paſſiuè pro ipſa actione quæ ſit vnus tantum eſt. Quando ergo dicimus, concurſum Dei eſſe indifferentem, non debet intelligi ex parte actionis, ſed ex parte agentis, vel quod idem eſt, ex

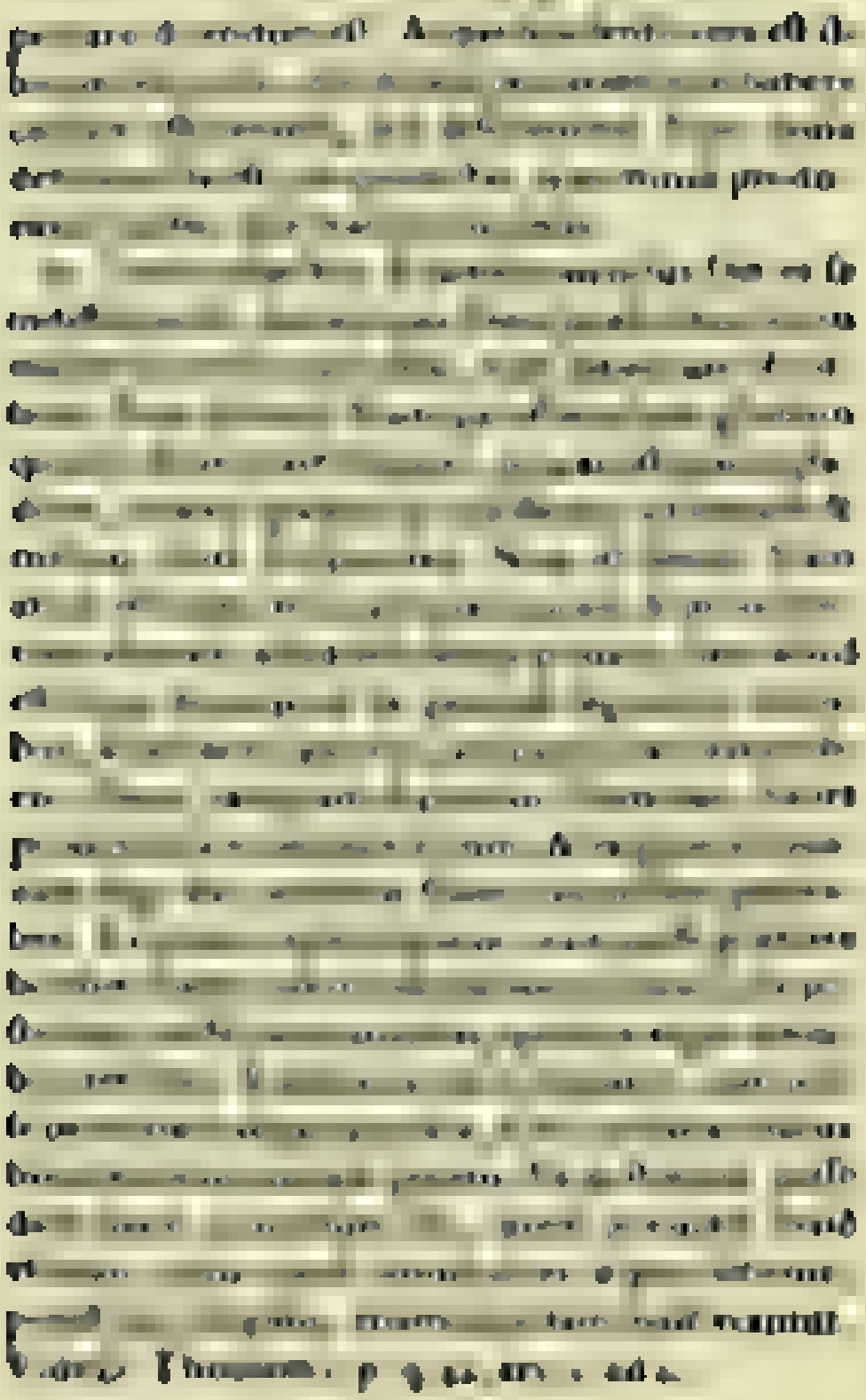

III QVÆSTIO

An Deus sit causa reprobationis & obdurationis.

[illegible]

[illegible]

psyllma plagatis.

[illegible]

mittit, &c.

[illegible]

nullius peccati cauſa eſt, nec phyſicè, nec moraliter. Non phyſicè, quia licet concurrat ad actum peccati, tamen concurſus ille ex parte Dei indifferens eſt, & ex vi illius nulla ſequitur malitia in actu. Nec moraliter, quia neque ſuadet, neque conſulit, neque præcipit peccatum, ſed potiùs diſſuadet, & prohibet. Quæres: Quomodo ergo Deus dicatur indurare cor hominis? Reſpondeo per ſequentem quæſtionem.

IV. QVÆSTIO.

Quo ſenſu Deus dicatur indurare cor hominis.

1. PRima expoſitio eſt, Deum dici indurare cor hominis manifeſtativè, quia ſcilicet manifeſtis ſignis declarat alijs, quàm durum ſit cor peccatoris. Hunc ſenſum inſinuat D. Auguſtinus quæſtione decima octauaſa in Exodum, vbi agens de obdurationc Pharaonis, ſic ait: *Videndum fuit eſt, verum eorum ſic accipi poſſit: Ego indurabo, tanquam diceret, quàm durum ſit demonſtrabo.* Hæc expoſitio non omninò ſatisfacit. Prim[illegible] quia videtur eſſe nimis dura. Secundò, quia licet [illegible]o modo accommodari poſſit Pharaoni, non tamen alijs obduratis, quia Scriptura ſæpè teſtatur Deum induraſſe multorum corda, & tamen eorum obdurationem externis ſignis non manifeſtauit.

2. Secunda expoſitio eſt, Deum indurare cor ho-

manus permittat, qua scilicet permittat indurari hominem, non præmendo eum sua gratia, quæ indurationem cordis prohibeat. Ita Glossa in illud Exod. quarto capite, versu vigesimo primo *Ego indurabo cor ejus*, id est, indurari permittam. Et Chrysostomus circa illud Rom. 9. *Vasa iræ Deus aptavit sibi*, id est, permisit. Et D. Augustinus lib. de essentia divinitatis, & multi alij. Hæc expositio vera est, sed non sufficiens, quia plus videtur Deo tribuendum circa obdurationem, quàm sola permissio, ut patet ex Augustino lib. 3. contra Iulian. cap. 3. ubi fatetur Deum concurrere ad obdurationem, non tantum secundum *permissionem & patientiam*, sed etiam secundum *potentiam & actionem*.

3 Tertia expositio est, Deum dicit indurare hominem negative, quia scilicet non dat ei gratiam, qua mollit & inflectit ad bonum posse. Hoc autem facit Deus in pœnam præcedentium peccatorum, quemadmodum peccator meretur damnari æternis pœnis. Unde etiam hujusmodi peccatores in Scripturis dicuntur *accumulare sibi iram in die iræ & revelationis Dei*. Ita Chrysostomus homilia 6. in illud Isaiæ, D. Augustinus epistola 106. ad Simplic. & multis de prædestinatione & gratia cap. 4. D. Gregorius lib. 1. moral. cap. 8. Isidorus lib. 2. de sum. bono, cap. 19. Lyranus & Tostatus super cap. 4. Exodi, & Cajetanus in caput 9. Exodi. Hæc expositio potest dupliciter modis intelligi. Primo, quod Deus aliquos deserat hominem, & nullam gratiam illi conferat in pœnam præcedentium peccatorum. Secundo, quod conferat illi gratiam sufficientem, non tamen abundantem & efficacem. Priori sensu

fo superbiam

CAPVT VII.

DE MACVLA, QVÆ EST primus effectus peccati actualis.

DVO sunt in peccato actuali, actus & malitia. Peccatum, ratione actus, habet vnum effectum, nempè habitum vitiosum, inclinantem ad similes actus. De hoc non agimus. Ratione malitiæ habet tres effectus. Primus est, culpa habitualis, quæ complectitur maculam, offensam & iniuriam. Secundus est, reatus pœnæ. Tertius, pœna ipsa. De primo hoc agimus. Et quæritur primo, quid sit macula, 2. quomodo differat ab offensa & iniuria.

I. QVÆSTIO.

Quid sit macula?

1. PRimo certum est, transacto actu peccati, manere aliquid in homine per modũ habitus, à quo verè ac propriè dicatur peccator, quãdiu remissionem non cõsequitur, vt patet ex scripturis, Matth. 9. 10. *Multi publicani & peccatores*

debitus. Qui autem est, ſi peccet mortaliter, ſpoliatur maiori gratia, non tamen ſpoliatur maiori gratia debita. Nemo enim invenitur in debito habere tantum vel tantam gratiam, ſed tantum eſt, ſi habet gratiam.

II. QVAESTIO.

Quomodo differat macula ab offenſa & miſeria.

1. PRIMA Concluſio. Macula conſiſtit in quadam animæ turpitudine & deformitate. Hæc autem dicitur tantum omnis, quod homo ut ſic non eſt Deo perpetuum. Nam ſicut membrum cancratum ſic peccatum dicitur, quod ita diſtortum eſt, ut non retineat naturalem ſitum ac ordinem cum reliquis membris ita anima rationalis habens gratiam non retinet debitum ordinem ad Deum, ad quem tanquam ad finem ultimum creata eſt. Hunc autem ordinem non retinet, quando peccando aſcitur à Deo: ergo macula ſeu turpitudo eſt. Nam generatum ſequendo, quidquid ordinatum eſt, turpe eſt. Unde omnis eſt probandum quandam deformitatem in actibus omnibus.

2. SECUNDA Concluſio. Offenſa ſeu miſeria in eo conſiſtit, quod homo per voluntariam aufert honorem, & quaſi turpem dat Deo, offendat ipſum Deum, quod displicat, & indignum eum ſe Deo conſtituat.

3. TERTIA CONCLVSIO. Iniuria conſiſtit in eo, quod homo per voluntariam auerſionem à Deo violat ius diuinum, quo tenetur plus diligere Deum propter infinitam ipſius bonitatem, quam creaturam. An autem gratia ſanctificans, quæ tollit maculam & offenſam, tollat etiam iniuriam, diſputabitur in materia de iuſtificatione.

CAPVT VIII.

DE POENA ET REATV pœnæ.

DE his duobus effectibus quæritur primo, quid ſit pœna & reatus pœnæ. 2. An omnis pœna ſit propter aliquam culpam. 3. An aliquis puniatur aliquando pro peccato alterius. An peccatum poſſit eſſe pœna peccati. 5. An pœna peccato debita ſit æterna. 6. An ſit infinita in-

intenſiue.

I. QVÆSTIO

Quid sit pœna, & quotuplex pœna?

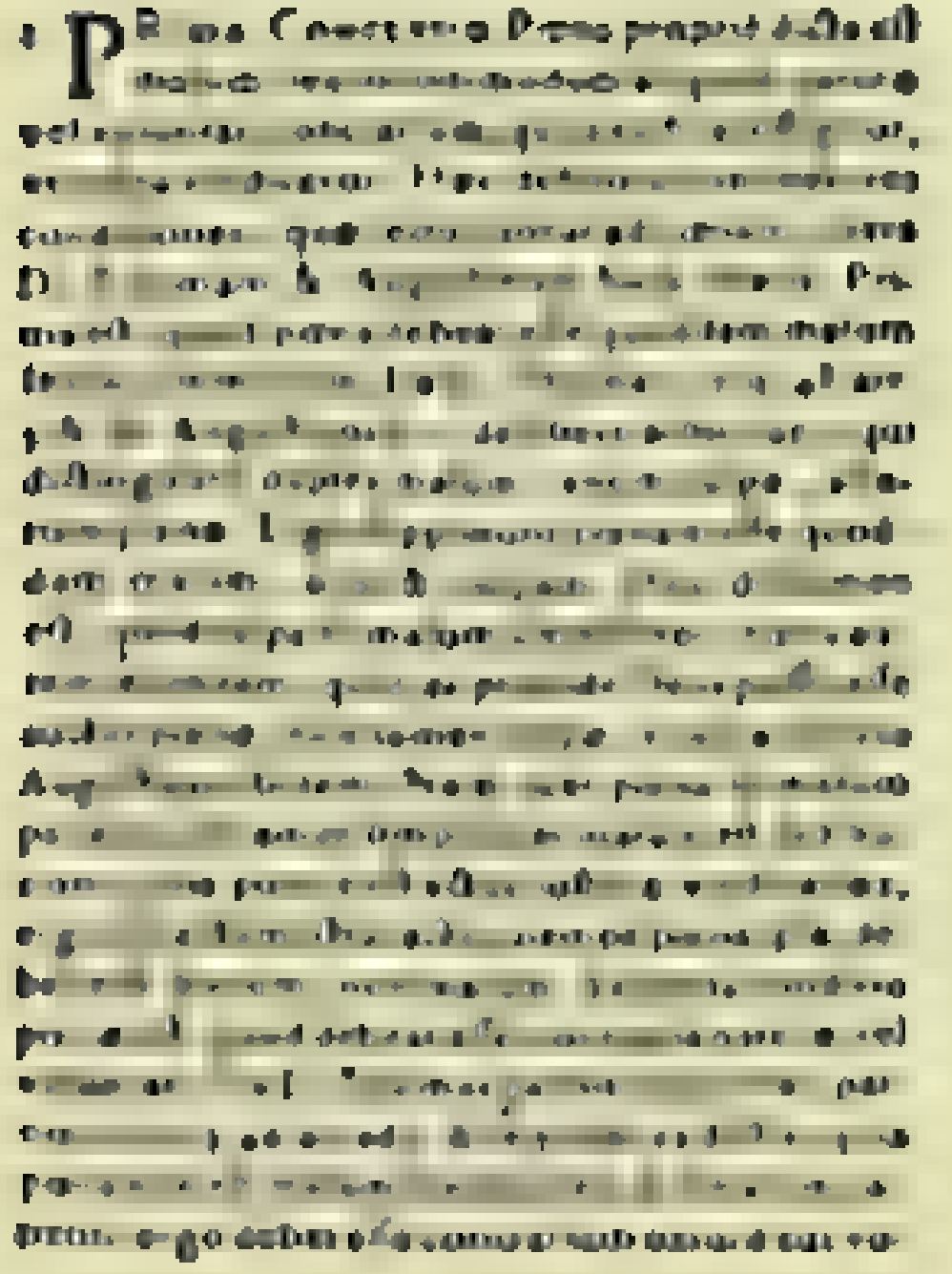

eſſario intelligendum eſt Et confirmatur, quia omne malum vel eſt pœnæ, vel culpæ, vt docet D Thom 1 part quæſt 48 artic 5 Sed reatus eſt quoddam malum, & non eſt malum pœnæ Ergo eſt malum culpæ. Reſpondeo Homo eſt à gratia per culpam, vnquam per radicem, non autem formaliter, ac proinde eſt dignus pœna, dicitur à Dionyſio malum culpæ, non in ſe, ſed in radice. Ad D Thomam reſpõdeo omne malum vel eſſe pœnæ, vel culpæ, vel ſaltem ad alterutrum reuocari Itaque reatus pœnæ eſt quoddam malum, quod ex parte termini pertinet ad pœnam, & ex parte radicis ad culpam magis tamen pertinet ad culpam, quia antecedit pœnam, & neceſſario ſequitur ex culpa. Vnde propriè à Deo fieri non poteſt, ſicut neque culpa

5. Quarta Concluſio Pœna, & reatus pœnæ non eodem modo ſunt effectus peccati, vt colligitur ex D. Thom quæſt 87 art 1 ad 2 Et probatur, quia reatus pœnæ directè procedit à peccato, & inſeparabiliter & neceſſario ex illo conſequitur Nam qui peccat, eo ipſo quod peccat, neceſſariò conſtituit ſe dignum pœna. Pœna verò cum ſit bonum iuſtum, non poteſt directè cauſari à peccato, ſed ſolum diſpoſitiuè, quia ſcilicet homo per peccatum diſponitur, vt ſit dignus, cum pœna legitimè infligatur

6. Quinta Concluſio. Homo per peccatum actuale obligatur ad triplicem pœnã, vt docet D Thom quæſt 87 art 1 Ratio eſt, quia peccator peruertit triplicem ordinem, quando peccat. Agit enim cõtra rationem, contra legem humanam, & contra legem diuinam. Vnde triplicẽ

pœnam meretur vnam à seipso, quæ constituit remorsu conscientiæ, alteram ab homine inducit, Tertiam, à Deo.

II. QVÆSTIO.

An omnis pœna sit propter aliquam culpam?

THEOLOGI cum D. Thoma quæst. 87. art. 1. distinguunt triplicem pœnam vnam medicinalem, alteram satisfactoriam, tertiam propriè dictam seu pœnam simpliciter.

1. Prima Conclusio. Pœna medicinalis, quatenus pœna est, semper supponit culpam quatenus vero medicina est, potest infligi propter alium finem. Prior pars probatur, quia illa pœna, quatenus habet rationem pœnæ, est aliquod malum, sed omne malum, quod contingit homini, est propter peccatum, siue actuale, siue originale, iuxta illud D. Aug. Ser. 13. de temp. *Ad omnem miseriam vltimam causa peccatum est.* Posterior probatur, quia pœna, quatenus medicina est, non habet rationem mali, sed boni vtilis, quia ordinatur ad eo nequeundam vitiosi bonum. Hoc modo detrimenta rerum corporalium & temporalium sæpè habent rationem medicinæ, quia sæpe à Deo permittuntur propter bonum animæ. Iuxta hanc cõclusionẽ facilè intelligitur quomodo Deus in hac vita sæpe affligat quosdã homines variis morbis & calamitatibus. Nam tam modo malos esse

dum, sed quia impedit hominem, quo ad hoc

III. QVÆSTIO.

An aliqua puniatur aliquando pro peccato alterius?

1. PRIMA Conclusio. Per humanam potestatem non potest aliquis puniri pro peccato alterius, sine sua culpa. Ita D. Thomas quæst. 89. art. 4. Et primo pro Christo, qui innocens pro nobis mortuus est. Secundò, in hominibus nullis, qui innocentes pro culpabilibus in purgatorio.

2. SECUNDA Conclusio. Potest medicinalis potestas aliquis puniri pro alio in temporalibus. Ita D. Thomas ibidem. Et probatur, quia Deus aliquando auferre filios innocentes ob peccata parentum, vt patet in filio Dauid nato ex adulterio. Nam eiusmodi mors, respectu parentum, est pœna, quia Deus punit illos propter sua peccata: at respectu filiorum est medicina præteritorum, quia Deus auferre illos tempestiuè ex hac vita, ne amittant innocentiam, si diutius viuerent. Vnde propriè loquendo, non tam hi puniuntur, quam parentes in filiis, quia respectu filiorum non est pœna, sed medicina. Non tamen eiusmodi mortem, etiam respectu filiorum, possis dicere pœnam, si respiciamus peccatum originale, propter quod mortis obnoxij sumus.

3. TERTIA Conclusio. Potest proprie dicta nemo vnquam puniri pro peccato alterius, nisi in ipso qui punitur, sit sufficiens culpa & meri-

quam mensuram singuli addant suis peccatis, & sic tota *mensura propter singulorum peccata* impleatur, quatenus illa mensura huic illa peccatis non esset plena.

I. QVÆSTIO.

An peccatum possit esse pœna peccati?

1. IN peccato tria spectari possunt. Primò, quædam antecedentia, vt est permissio peccati, & negatio gratiæ. Secundò, quædam subsequentia, vt tristitia & verecundia consecutæ luxum, labor & molestia actuum peccati concomitantes. Tertiò, ipsum peccatum.

2. PRIMA CONCLVSIO. Ea quæ antecedunt vnum peccatum, possunt esse pœna prioris peccati. Nam Deus iuxtè permittere aliquem labi negando illi gratiam, quam tamen antea peccando meruit, & malè vsus fuerat donis gratiæ vel naturæ, iuxta illud Rom. 1. *Propter quod tradidit illos Deus in reprobum sensum.*

3. SECVNDA CONCLVSIO. Ea quæ sequuntur ex peccato, vt tristitia & verecundia confitentis, vel quæ actum peccati comitantur, vt labor, vel molestia, possunt etiam esse pœna peccati. Prior patet per pœnitentiæ experientiam, quæ multò efficaciùs in corde facit post peccatum admissum. Vnde & illa celebris sententia D. Augustini l. 1. Confess. c. 12. *Infigis Domine, & percutis, ut pœna sanes, sic occidis ut*

ordinatus animus Patet ex dicto Sapientis *Castiga filium tuum & erudiet eum, & delectabit te, & dabit suavitatem animæ tuæ.*

3 TERTIA CONCLUSIO Peccatum ipsum secundum se, non potest esse pœna alterius peccati, vt Deus propter culpam præcedentem velit peccatorem incidere in aliud peccatum, aut ad aliud illa culpa vindicare Probatur primo ex dictis, quia Deus nullo modo est causa alicuius peccati Secundo, quia culpa & pœna habent naturam & effectum penitus contrarium, ac proinde culpa non potest esse pœna Antecedens patet, quia culpa constituitur per actum, pœna per actionem, teste Augustino Item, culpa est voluntas à potestate voluntaria, ex eodem Augustino de libero arbitrio Item, pœna est obediens ordini, ac proinde potest directe intendi & non appeti autem culpa Item Deus est auctor pœnæ, non culpæ. *Non est malum in ciuitate, quod non fecerit Dominus* non tamen est auctor culpæ Item, peccator potest compelli ad pœnam, non tamen ad culpam.

V. QVÆSTIO.

An pœna peccato debita, sit æterna?

1. PRIMUM erit dubium, pœnas damnatorum non fore æternas sed certo tempore duraturas Origenes teste Augustino de hæresibus ex quorumdam quæstionibus, qui contempti Origenis

ſuper omnia opera eius. At ſi primum peccatorum ultionem, non quæ iuſtitia eſſet maior, quam miſericordia Reſpondeo Deum eſſe modeſtiſſimum Misericordiam præcipue oſtendit in hac vita, iuſtitiam in altera. Deinde autem misericordia non eſſe maior, quam iuſtitia, duobus modis: quia cum pro ſit omnes homines, propter peccatum Adami, perpetuo excludere à regno cœlorum ſecundum iuſtitiam, voluit tamen omnes reducere ad illa regnum cœlorum aperire, quæ ipſa misericordia eſt: quia etiam in inferno non exigit tantam vindictam ac peccator dat quanta dus debetur, vt clarius dicam ſequentibus quæſt.

VII. QVÆSTIO.

An pœna peccato debita ſit infinita intenſiuè?

1. PRIMA CONCLVSIO. Tam pœna ſenſus, quàm pœna damni, tam poſitiua ſanctæ eſt, licet pœna damni ſit infinita ſecundum quid. Probatur, quia pœna ſenſus conſiſtit in cruciatu ignis ſed actiuus ignis non poteſt eſſe intenſiuè infinitus, nec poteſt producere quæ vatem intenſiuè infinitam. Similiter pœna damni conſiſtit in priuatione viſionis beatificæ ſed viſio beatifica Emphaticè finita eſt quoad intenſionem. Ergo & priuatio eius. Poteſt tamen dici infinita ſecundum quid, quia non mediante ſui priuatio beatifica, nempe viſionem beatificam, non medians eſt re-

mortalis est privatio boni infiniti, nempè ipsius Dei, qui videtur.

2. SECUNDA CONCLUSIO. Pœna peccati mortalis nō solùm finita est de facto, sed etiam de iure, quia scilicet non debetur ei pœna simpliciter infinita. D Thomas quæst. 87 art. 4. Probatur primò, quia malitia peccati mortalis est simpliciter finita Ergo ex natura sua non meretur pœnam simpliciter infinitam Secundò, quia alioqui omnia peccata mortalia essent merito æqualy pœnæ, quod est absurdum Tertiò, quia iustus vno actu charitatis non meretur præmium infinitum Ergo neque iniustus vno peccato pœnam infinitam.

3. TERTIA CONCLUSIO Pœna peccati mortalis non solùm de facto finita est, sed etiam minor, quàm in rigore deberet esse. Hoc sensu dicunt Theologi *Deum punire infrà condignum*, & probant ex illo Psalm 24 10. *Universæ viæ Domini misericordia & veritas*. Et Psalm 76 10 *Numquid obliviscetur misereri Deus aut continebit in ira sua misericordias suas.*

CAPVT IX.

DE PECCATO ORIginali.

VARITVR. An detur aliquod peccatum originale in posteris Adami. An hoc peccatum sit voluntarium voluntate illius, et omnium. An sit concupiscentia, et docent Lutherani & Calvinistæ contra Concilium Tridentinum. An Christus mortuus pro illo. An Christus et Ambrosius Catharinus. An sit primum vitium originis, et dicit communiter Catholicorum sententia. An quod obstet salvationi. An sit peccatum originale. An Scotus et aliqui recentiores. Quæ sit causa illius peccati originalis. An quomodo hoc peccatum transfundatur in posteros. An quod transfundatur in posteros ut in sub Adamo an ab Eva, an ab utroque. An quod transfundatur, an omnino ad omnes. Quæ effectus habeat peccatum originale in homine. An quilibet effectus sit pœna huius.

I. QVAESTIO.

An detur aliquod peccatum originale in posteris Adam?

1. NEGANT Pelagiani, asserentes peccatum Adami nocuisse ipsi soli, non autem posteris, nisi forte exemplo & imitatione. Idem docent Anabaptistæ, Zuinglius, Iacobus Faber, Erasmus apud Bellarmin. lib. 4. de statu peccati cap. 2. & seqq.

2. PRIMA CONCLVSIO Datur revera aliquod peccatum proprie dictum, quod contrahimus in conceptione, & in quo nascimur. Est unum ex præcipuis fidei nostræ fundamentis, testis Aug. lib. 1 contra Iulian cap 2 Et probatur primò ex Scriptur. Iob. 14 4 *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nemo qui solus est?* Psal. 50 *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea* Ephes 2 3 *Eramus & nos natura filij iræ sicut & cæteri* Secundò probatur ex Patribus & variis Conciliis, quibus damnatus est error Pelagianorum apud eundem Bellarmin. cap. 6. Tertiò, probatur duplici ratione Prior sumitur ex necessitate baptismi. Nam parvuli ideo baptizantur, vt deleatur eorum peccatum, & fiant hæredes regni cælorum, à quo nemo nisi ob peccatum excluditur Ergo signum est, parvulos nasci cum aliquo peccato. Respondebant Pelagiani, eos baptizari, non vt peccatum

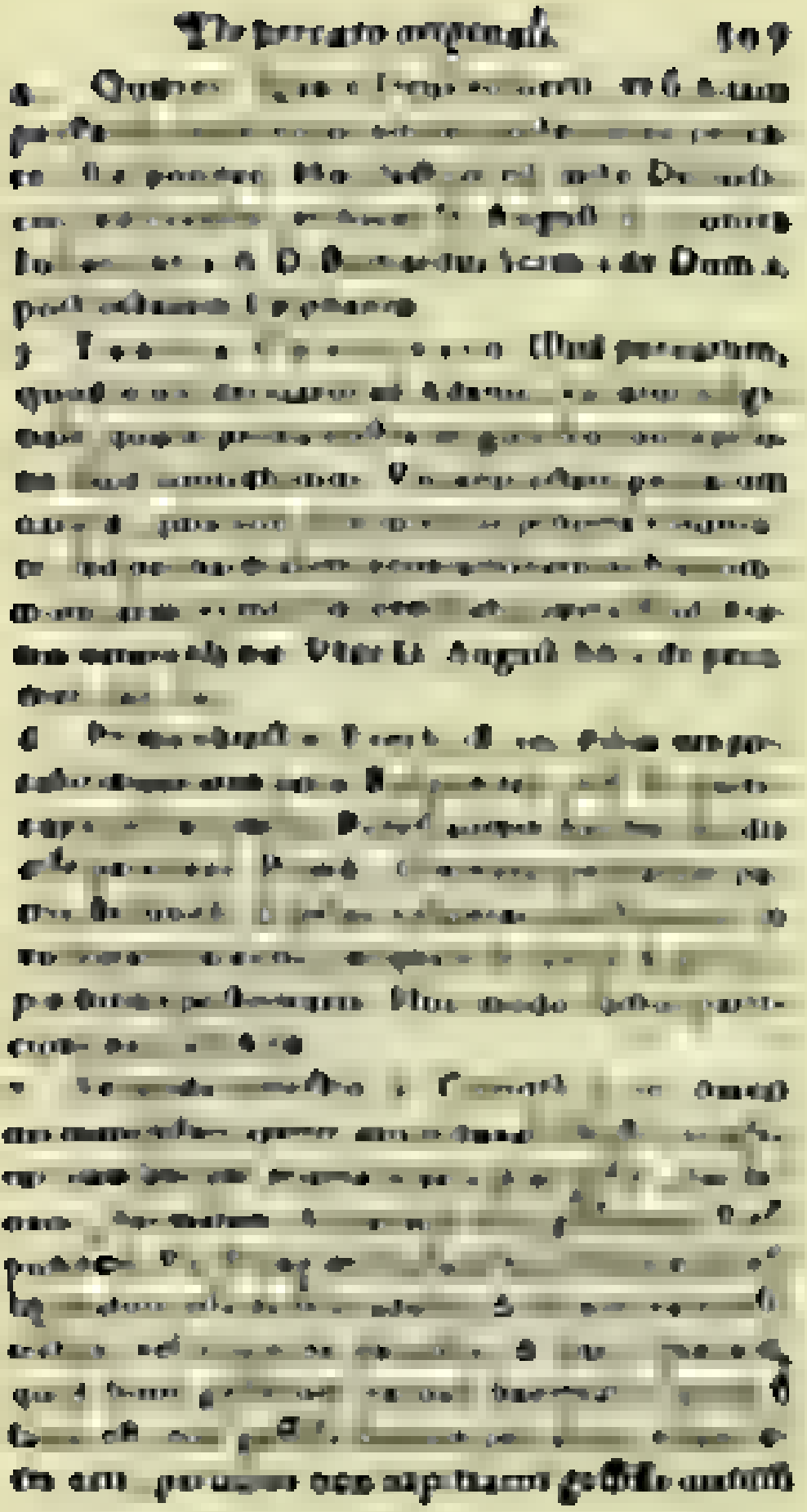

per eius. Vide D. Augustin. lib. 6. contra Iulian. cap. 2.

9. Tertia obiectio Rom. 5. 13. Peccatum enim usque ad legem erat in mundo. Sed peccatum non imputatur, quando non est lex cognita legis. Ergo nec peccatum originale. Respondeo illud, quod dicit Apostolus de peccato actuali, quod ante legem non imputabatur, quia non erat lex, quae illud prohiberet, quamvis quodammodo peccatum esset, quia illud Apostolus vocat peccatum.

10. Quarta obiectio. Rom. 6. 10. Peccatum homini mortuo peccato semel fuit mortuus. Hinc colligebant Pelagiani, peccatum Adami non debuisse in posteros propagationem, sed imitationem. Non enim propagatione derivatur, cum ergo aequaliter in peccatum incurrerint, ut Apostolus dicit, non propagatione, sed malae illius conversatione. Ergo non per propagationem, sed per imitationem. Respondeo, Apostolum verum esse quod dicit, et eadem ratione. Nam sicut dicitur, peccatum Adae transisse in omnes, et fuisse unicuique Christianorum peccatum. Non dicit, per inobedientiam Adae in unoquoque contrahi peccatum, sed per inobedientiam Christi, qui totis contrahitur voluntate. Qui sunt illi mortui semper omnes, qui ex Adamo nascuntur per seminationem generationis, de quibus ait, qui in Christo renascuntur per baptismum. Ergo si mortui sunt, et omnes sunt non quo dempsimpliciter omnes, quia Eva in Christus non sunt contracto peccatorio per Adamum, nec fidelis contrahit tunc odi per Christum, sed omnes, quos Adamo et Christo nascentium. Ex-

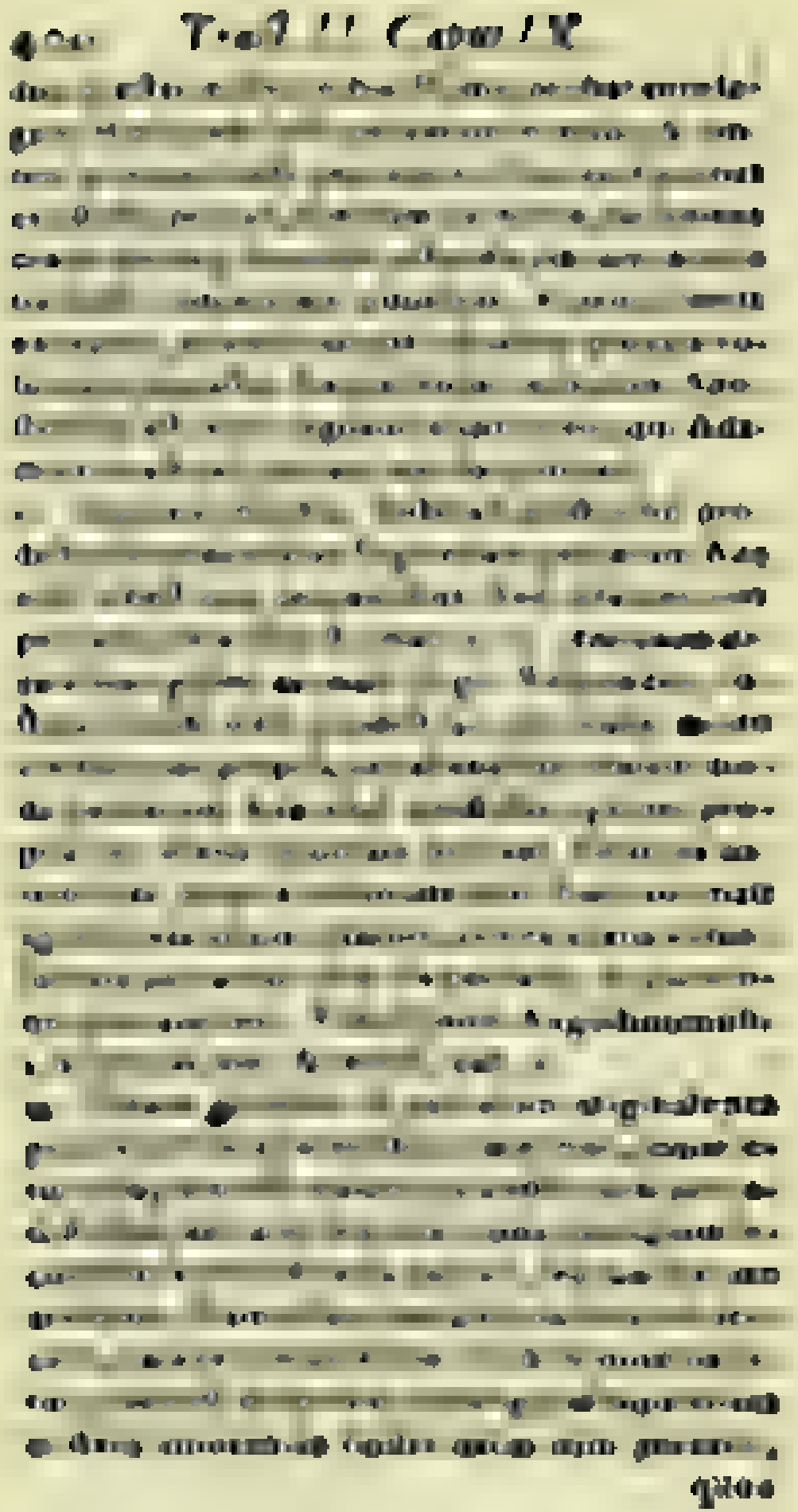

quod tamen factum est, sed ideò natorum cum peccato, quia accidit naturæ humanæ, quæ per conjugium propagatur, vitiatæ parente corrupta ac vitiata fuerit. Vide cor. 14. dum filios generant, naturam quidem corruptam ac vitiatam propagant, sed tamen culpa illum corrumpentem non ad ipsos sed primum parentem pertinet. Vide D. Augustinum 1. de nupt. & concupisc.

13. Nova objectio. Peccatum non est in corpore, sed in anima, at animæ peccatorum non trahuntur ex Adamo per naturalem generationem: ergo nec peccatum. Hanc objectio solvunt infrà hoc loco.

II. QUÆSTIO

An peccatum originale sit substantia.

1. AFirmat Matthias Flacius in libel. de peccato originis vbi tres assertiones affert. Primo, peccatum originale esse substantiam, non accidens. Secundo hanc substantiam esse à diabolo factam, & esse veram & essentialem imaginem diaboli, idque per veram transformationem substantialem. Tertio, hanc substantiam non esse aliud, quam ipsam animam rationalem, quæ tota substantialiter corrupta est, & ex imagine Dei transformata in imaginem diaboli.

2. PRIMA CONCLUSIO. Peccatum originale non est ipsa anima rationalis in homine. Probatur primò, quia anima creatur immediatè à Deo, at peccatum non est à Deo. Secundò, anima est

mortals.

[illegible]

hominibus. Tertiò, etsi maior esset vera, tamen non recte inferretur conclusio. Nam aliquo modo peccatum est grande, aliquo modo est tenue peccatorum. Nam est suae naturae, est forte peccatorum per modum principiorum & naturalem. At peccatum originale per modum consequentis substantiae, aut aliquo alio modo, multo diuturnius remanet de peccato originali.

6 Tertia obiectio Quidquid pugnat cum lege, peccatum est, teste Paulo, seu totus homo est malus, pugnat enim lex nostra ibid. Gal. 5. 17. *Caro concupiscit adversus spiritum.* Ergo totus homo peccatum est. Homo autem est substantia ergo peccatum est substantia. Respondeo. Maior falsa est, quia non omne quod repugnat legi, peccati est, saltem actuale peccatum repugnet legi. Potest enim per modum actus aliud repugnare legi, seu rectitudini naturalis regulae. Primò sic. Quia, & homo est bonum actum naturale, pugnat cum lege. Secundò per naturae, & ita malum, seu defectus actus pugnat cum lege, quia est privatio rectitudinis prae scriptae per legem. Tertiò contrariè & ita una lex potest repugnare alteri, quia per ipsa contrariatur. Igitur maior vera est in secundo sensu, non autem in reliquis.

7 Quarta obiectio Imago Dei in homine sua substantia, non accidens, est homo per peccatum amittit magnum Dei, & induit magnum diaboli, ut habet Ioan. 8. 44. *Vos ex patre diabolo estis.* Ergo in eo est magna substantia, quae est peccatum originale. Respondeo. Imago Dei quae est in nobis, tribus modis considerari potest. Primò, quoad naturam, & sic est ipsa anima rationalis, quae

III. QVÆSTIO.

An peccatum originale ſit concupiſcentia.

1. NOMEN concupiſcentiæ tribus modis vſurpatur. Primò, pro fomite, ſeu naturali inclinatione ad malum. Secundò, pro motu concupiſcentiæ inuoluntario. Tertio, pro motu concupiſcentiæ voluntario. Eſt ergo quæſtio, an concupiſcentia primo modo ſumpta ſit peccatum originale. Affirmant Lutherani & Caluiniſtæ, qui hanc concupiſcentiam alio nomine appellant, *Naturæ noſtræ corruptionem, ſeu peccatum, quod nos facit reos æternæ damnationis.*

2. PRIMA CONCLVSIO. Corruptio naturæ, quam contrahimus per peccatum primi parentis, complectitur quatuor illa vulnera naturæ, quæ enumerat D. Thom. q. 85. art. 3. nempè ignorantiam in intellectu, malitiam ſeu auerſionem in voluntate, infirmitatem in appetitu irraſcibili, & concupiſcentiam in appetitu concupiſcibili. Eſt communis ſententia Catholicorum & Caluiniſtarum. Ratio eſt, quia per peccatum primi parentis amiſimus iuſtitiam originalem, quæ erat ſanitas totius naturæ, & quæ efficiebat vt omnes potentiæ animæ eſſent bene diſpoſitæ & ordinatæ. Hac autem ſanitate amiſſa, ſecuta eſt ſupradicta corruptio. Eſt ergo quæſtio, an tota hæc corruptio & languor

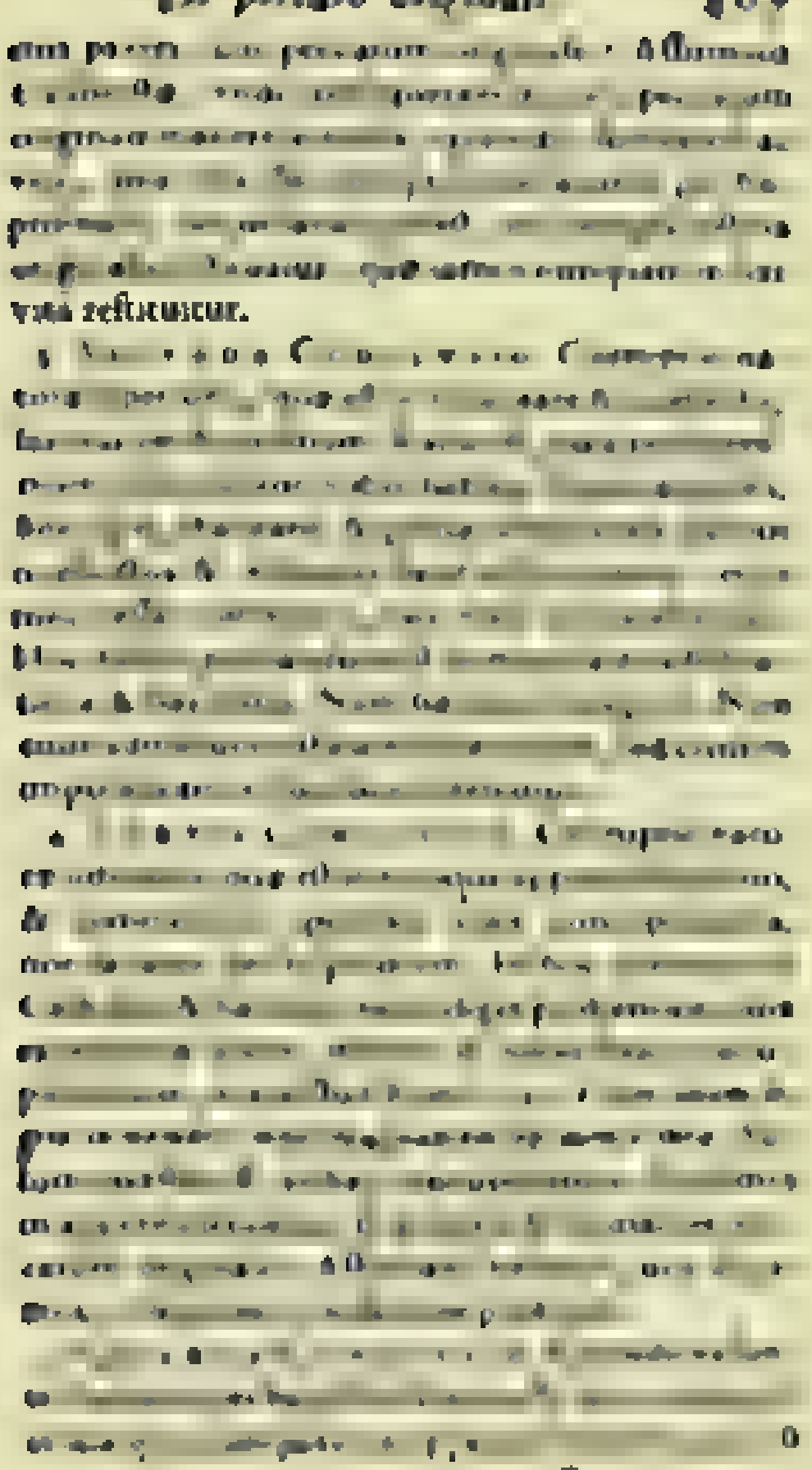

proprie & formaliter peccatum originale. Ratio eſt, quia quidquid habet rationem peccati, hoc poſt Chriſtum non baptizatum manet in eo, & deletur, vt in materia de nullis aliis eſſe probandum eſt. Nunc autem probatur ex illo Rom. 5. *Non eſt donatum ſicut delictum. Etenim ſi vnius delicto multi mortui ſunt. Gratia autem Dei & donum abundauit.*

6 Primo igitur ſuppono Concupiſcentiam vocatam peccatum non poſſe Romæ 6. *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore vt obediatis* Reip. Nomen peccati ſumitur quatuor modis in Scripturis, proprie pro peccato, vt loquimur de furto, homicidio, quæ poſſunt eſſe & proprie peccata peccati, & materia eſſentiæ, & improprie pro effectu, vt pœna peccati, vt Zach. 14. 19 *Hæc erit pœna*, id eſt, pœnalis, & improprie pro actu honeſto qui reputatur peccatum, vt 2 Cor. 5. *Deus pro nobis peccatum fecit*, quia hoſtia pro peccato.

7 Secundo ſuppono D. Auguſtinum de nupt. & concup. cap. 27. dixiſſe, *Concupiſcentiam carnis remitti in baptiſmo, Non tamen ita remitti vt non maneat in peccatum* Ergo in baptiſmo remittitur de peccatum originale Reip. Loquitur de concupiſcentia, tanquam culpa, vt reatus peccati originalis. Nam propter peccatum originale datum eſt concupiſcentia. Poteſt autem ſupponi, concupiſcentiam ſecundum Auguſtinum remitti quoad omnia reatum peccati originalis, non tamen quoad omnem effectum formalem, quatenus eſt pœna peccati originalis. Primo modo remittitur quoad eſſentiam inquantum habet Poſteriore remittitur Hoc habitualiter, quia non amplius imputatur, & manet in, vt habitus contrarius virtuti &

8 Tertia obiecto Deus odit concupiscentiam quæ remanet in baptizato, vt docet Augustinus in Psal. 35 circa illa verba, *Ait iniquus ut delinquat*. Ergo concupiscentia peccatum est, quia Deus nihil odit nisi peccatum. Resp. Deum odisse in ea peccatum, sed etiam morbum & inclinationem ad illum ex peccato, licet non eodem modo. Nam odium quo Deus prosequitur peccatum, redundat in personam, quia Deus propter peccatum vult damnare personam, odium autem quo prosequitur concupiscentiam, & inclinationem peccato relictas, non redundat in personam, quia Deus non vult hominem non baptizatum damnare, etiamsi videat in ipso esse concupiscentiam inclinantem ad malum. Sed totum vult concupiscentiam paulatim mitigare, & minuere, donec penitus consumatur. Hoc tamen non est quod tenuit dixerit Concilium Trident. sess. 5 *Deum odisse in baptizatis*, & quo sensu intelligat Augustinus loco citato, *Deum odisse in eis*. Non Concilium loquitur de odio quod redundat in personam, non autem Augustinus.

9. Quarta obiectio. Concupiscentia non est a Deo, vt patet 1 Ioan. 2. sed quicquid a Deo non est peccatum est. Respondeo Concupiscentiam non esse a Deo, quia Deus creauit hominem inclinatum, sine omni morum inclinatione ad malum, quando vero peccauit homo, tum Deus odit & detestatur illam originalem, & ita incipit concupiscentiam dominari. Hoc enim concupiscentia est a Deo per modum pœnæ.

10. Quinta obiectio. Christus assumpsit omnes humanas infirmitates, excepto solo peccato, sed non

assumpsit concupiscentiam ergo concupiscentia est peccatum. Maior patet ex illo Hebr. 2. 17. *Debuit per omnia fratribus similari.* Et Hebr. 4. 15. *Habemus Pontificem non potentem per omnia pro similitudine absque peccato.* Resp. Maior falsa est, quia non assumpsit spontaneam inordinatam, nec motus concupiscentiæ insubmissos, nec febrem, nec podagram, nec alia eorum. Ratio est, quia hæc non proderant ad redimendum genus humanum. Vide D. Thomam 3. p. q. 15. ar. 1. & 4. Nec contrarium docet D. Paulus in loco citato. Nam in proprio solum dicit, Christum debuisse assimilari nobis per omnia, quæ ad naturam spectant. Debuit enim esse verus & perfectus homo. In posterioribus dicit, Christum expertum esse omnia mala, quæ solent homines perpeti, & tamen nulla horum malorum addecet potuisse ad peccandum. Solent enim homines sæpe impatienter, quando aliquid mali accidit, quod de Christo dici non potuit.

IV. QVÆSTIO.

An peccatum originale sit aliqua qualitas.

1. AFFIRMANT Magister Greg. Rimi. Durando Horum sententia consistit in his punctis. Primò, corpus Adami post peccatum fuisse infectum aliqua corruptela qualitate, seu contagione. Secundò, hanc qualitatem non solum fuisse in carne, sed etiam in anima. Ad Tertiò, hanc fuisse

vt omnes poſſent, qui ex Adamo ſemine naſcuntur, concipiantur eadem qualitate in carne. 4 Ex hac qualitate carnis dentur ſimiliter qualitates in anima, adque hoc in puncto conceptionis, quando anima carni conjungitur. 5 Veramque qualitatem tam quæ in anima, quàm quæ in corpore eſt, vocari poſſe concupiſcentiam. 6 Solam poſteriorem, quæ in anima eſt, eſſe peccatum originale. 7 Hanc autem eſſe in nobis prauam habitum & concupiſcentiam. Fundamentum horum auctorum eſt, quia putant eſſe ſententiam D. Auguſtini.

3 PRIMA CONCLVSIO. Certum eſt, duplex vitium concupiſcentiæ reperiri in homine: Alterum in carne, ſeu in parte hominis inferiori, quæ ſenſualitas dicitur: alterum in parte ſuperiori. Ratio eſt, quia homines non tantum ſunt proni ad appetenda bona ſenſibilia contra rectam rationem, ſed etiam ad concupiſcendas honeſtas, & alias virtutes, quæ ſupra naturam ſenſitiuam ſunt. De priori vitio loquitur Apoſtolus ad Romanos 7. vbi dicit, *Concupiſcentiæ eius non obedietis eam, & non agetis ea.* De poſteriori loquitur ad Galatas 5. vbi dicit, carnem, id eſt hominem qui ſecundum carnem vitæ, concupiſcere non ſolum fornicationem, & ebrietatem, quæ ad partem inferiorem pertinent, ſed etiam hæreſim, idolatriam, & inuidiam, quæ pertinent ad partem ſuperiorem.

4 SECVNDA CONCLVSIO. Hoc vitium concupiſcentiæ, quod eſt in carne & ſenſualitate, non eſt peccatum qualitas ſuperaddita, vt putat Caietanus, ſed eſt ipſa ſenſualitas, quatenus prona eſt ad concupiſcendum contra rectam rationem,

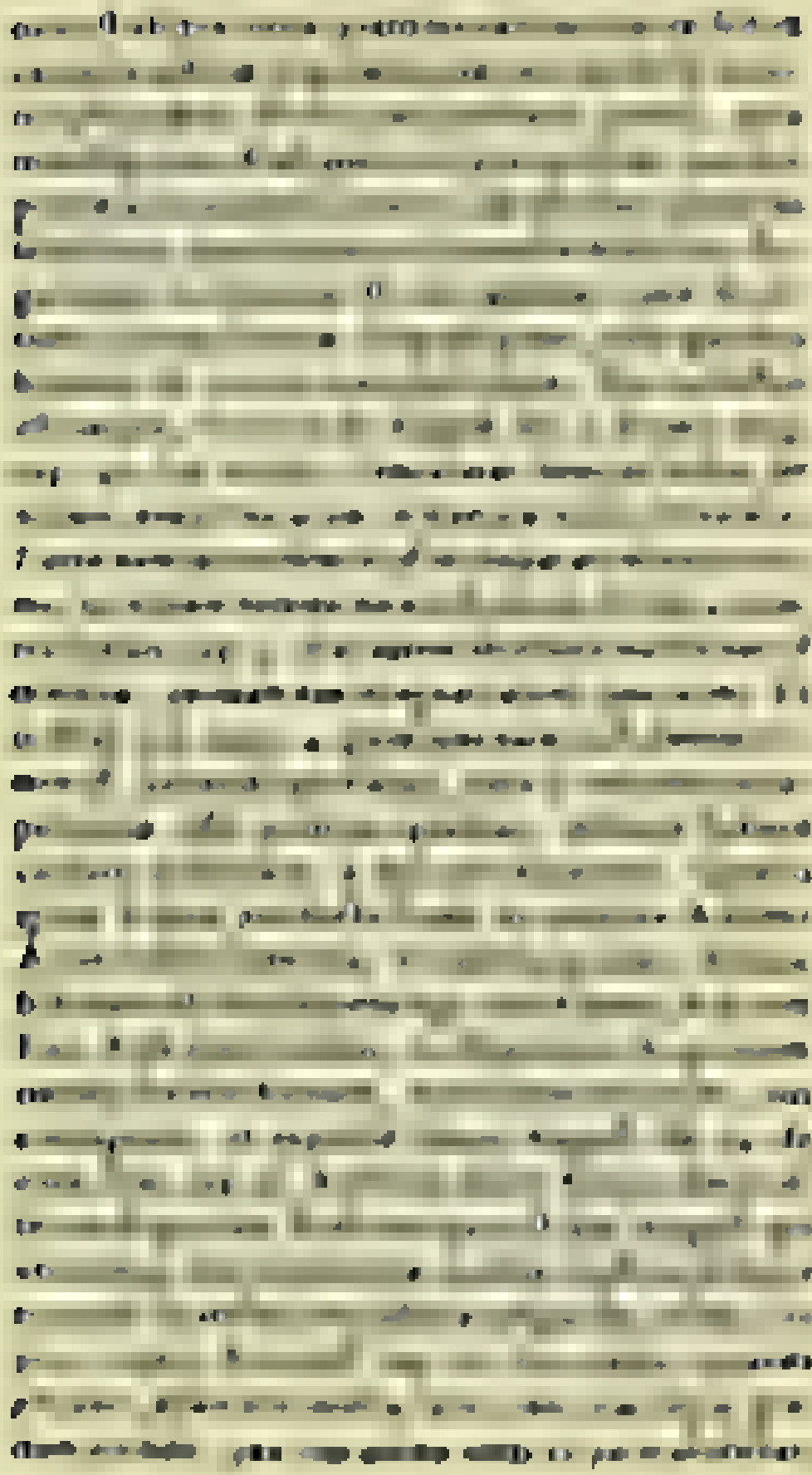

corporis in ſtatu innocentiæ humanum corpus, ita ſit per ſe ſpirituale, id eſt diabolus, ſua ſuggeſtione infecit animam primi parentis.

V. QVÆSTIO

An peccatum originale ſit ipſamet Adami prævaricatio.

1. AFFIRMANT Albert. Pighius, & Ambr. Cath. aſſerentes peccatum originale nihil aliud eſſe, niſi illam primam Adami inobedientiam, qua violauit legem Dei, comedendo de ligno prohibito. Hinc inferunt 1. peccatum originale eſſe vnum & idem in omnibus: 2. hoc peccatum in Adamo tuiſſe tepſa in ſe: 3. per imputationem. 4. nihil eſſe in perſona tepſa habitum, quod habeat rationem peccati, & privationem iuſtitiæ, maculam, reatum, & alia ſimilia, non habere rationem culpæ, ſed pœnæ. Hæc ſententia partim vera eſt, vt patebit ex prima concluſione, partim falſa, vt patebit ex ſecunda.

1 PRIMA CONCLVSIO. Certum eſt actuale peccatum Adami aliquo modo ad nos pertinere, & aliquo ſenſu eſſe vocari noſtrum peccatum. Probatur ex illo Romanorum 5. *in quo omnes peccauerunt.* Hinc enim ſequitur, nos omnes aliquando peccaſſe in Adamo: at non peccauimus in illo nisi per actuale ipſius peccatum: ergo illud actuale peccatum non fuit ſolius Adami, ſed etiam

nostra inobedientia.

compe-

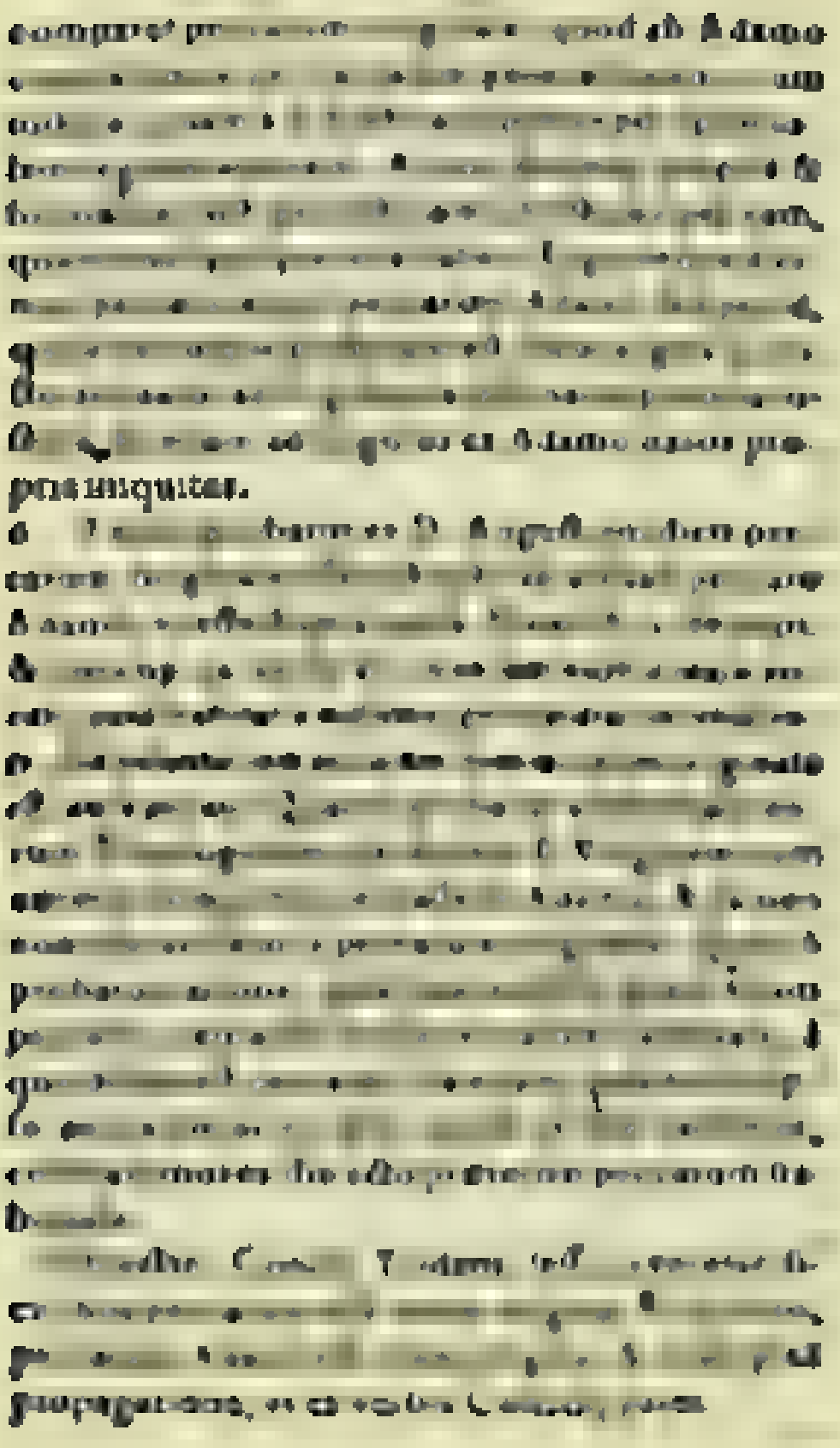

VI. QVAESTIO.

An peccatum originale sit privatio iustitiæ originalis?

1. AFFIRMANT D Thom quæſt 82 artic 2. Bonauent Scotus, Durandus, Gabriel, & alij plures diſtinct 31 Caietanus tamen in modo explicandi, qua difficultate intelligi poteſt, quomodo privatio iuſtitiæ originalis ſit peccatum. Primò quia privatio eſt potius effectus & pœna peccati, quam ipſum peccatum. Ideo enim Adamus cum ſuis poſteris priuatus eſt iuſtitia originali, quia peccauit. Secundo, quia iuſtitia originalis non reſtituitur in baptiſmo. Ergo vel baptiſmus non tollit peccatum originale, vel certè peccatum originale non eſt priuatio iuſtitiæ originalis. Tertio, quia Adamus non habuiſſet iuſtitiam originalem, & tamen peccaſſet in perſona totius humani generis; ſanctæ autem peccant non nuncupatæ in peccato originali, quamuis ſint ſine iuſtitia originali. Ergo peccatum originale non conſiſtit in illa priuatione. Quarto, quia illa privatio phyſica eſt a Deo. Si Deus eſt, qui per ſe ſubtrahat iuſtitiam originalem. At peccatum propriè non eſt a Deo. Ergo illa priuatio propriè non eſt peccatum. Propter has difficultates ſunt varij modi explicandi, & defendendi hanc ſententiam.

2. PRIMA CONCLVSIO. Iuſtitia originalis

habebat dum peccavit, vitam subtrahebat omnem. Deus autem non peccavit. Primi parentes ante peccatum habebant vitam gratiæ & charitatis, non autem habebant gratiam habitualem ad alterius vitæ. Posteri enim participabant deficientem quæ tollebat, quæ apprehendebat, & non habebant, & peccato obnoxii erant. Hæc est propria ratio originalis habendi quam dico parentes habere ante peccatum originale, non autem posteros.

3. Secunda Conclusio. Peccatum originale est privatio gratiæ habitualis, quæ debebatur & poterat haberi. Hæc conclusio est contra Ramum qui peccatum originale ponebat positivum habitum per baptismum. Nam ut supra dictum est, per baptismum auferuntur reliquiæ & maculæ peccati actualis.

4. Tertia Conclusio. Peccatum originale est privatio gratiæ originalis in parte superiori. Hæc est contra Ramum. Ramus dicit quod omne peccatum dicitur contrahi ab eo qui peccavit. Igitur peccatum Adami est privatio gratiæ habitualis. Sed peccatum habituale est privatio habitualis. Sed peccatum originale est habituale. Igitur est privatio habitualis. Hæc patet ex eo quod peccatum originale est in parte superiori. Ergo illius est privatio.

5. Quarta Conclusio. Peccatum originale privat hominem primitivæ gratiæ & concupiscentiam originalem. Ramus dicit quod non privat gratia & charitate, sed habitu gratiæ originali. Hæc

sale, quod in tali casu posteri contraxissent, fuisset alterius generis ab eo, quod nunc contrahunt. Ratio est quia si peccasset in statu puræ naturæ, tunc solum aversisset se à Deo, vt fine naturali, & solum caruisset rectitudine naturali quam habere debuisset. At tunc peccauit in statu gratiæ, & auertit se à Deo, vt fine supernaturali, ac proinde caret rectitudine supernaturali, quam seruare debuisset.

10. Secunda obiectio. Si peccatum originale nihil aliud est, quam priuatio charitatis & gratiæ: ergo quando aliquis post baptismũ peccat mortaliter, tunc contrahit peccatum originale, quia tunc priuatur gratia & charitate Respondeo, illa priuatio potest dupliciter in nobis spectari. 1. quatenus facta est aliena voluntate, & sic est peccatum originale. 2. quatenus fit propria voluntate, & sic est peccatum personale. Vtrumque tamen est habituale.

VII. QVÆSTIO.

In quo subiecto sit peccatum originale?

1 PRIMA CONCLVSIO Certum est peccatum originale debere esse in eo subiecto, in quo sunt gratia & charitas originalis. Ratio est, quia forma & priuatio formæ habent eundem subiectum sed peccatum originale, est priuatio gratiæ & charitatis originalis. Ergo est in illo subiecto, in

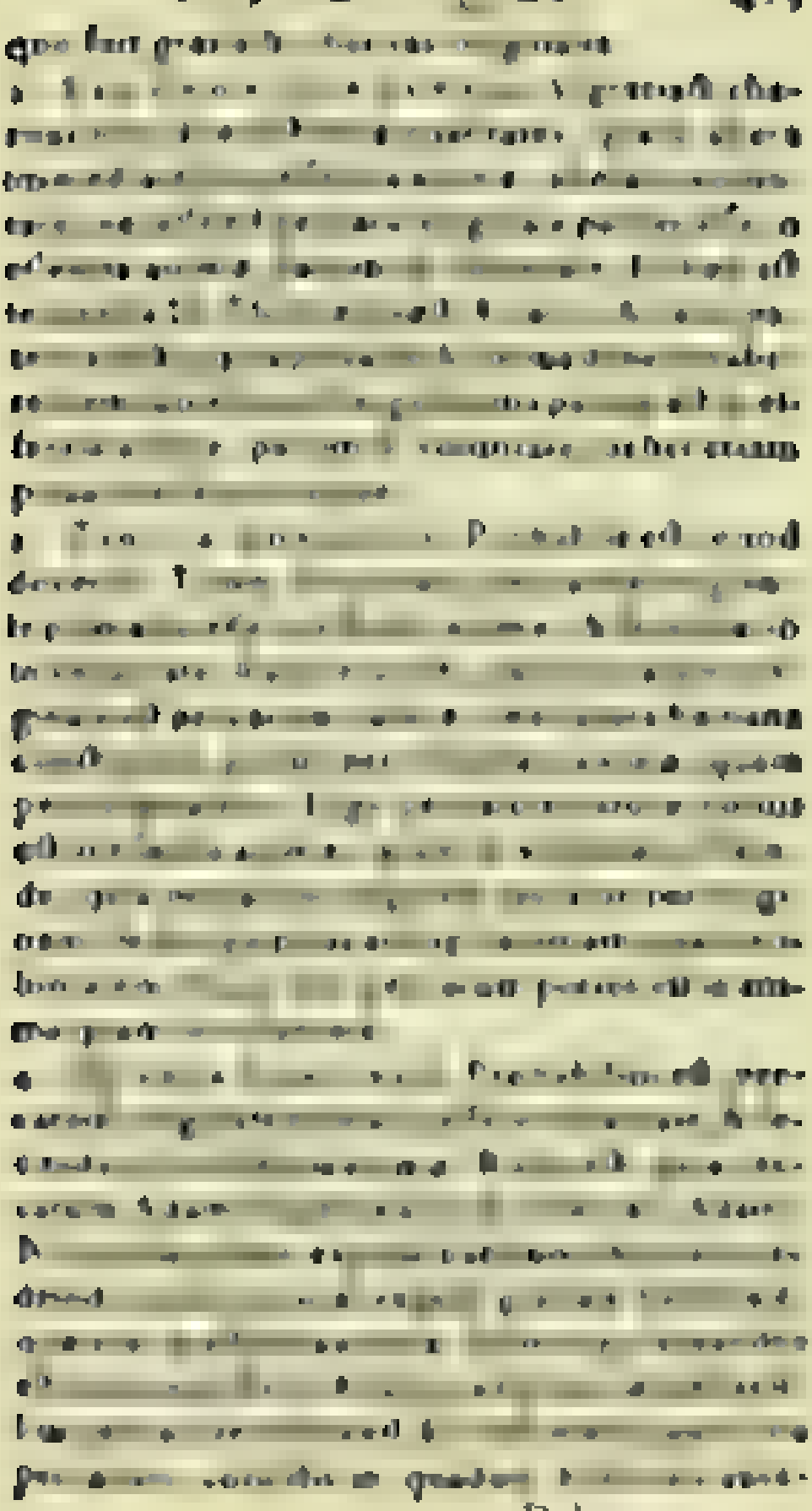

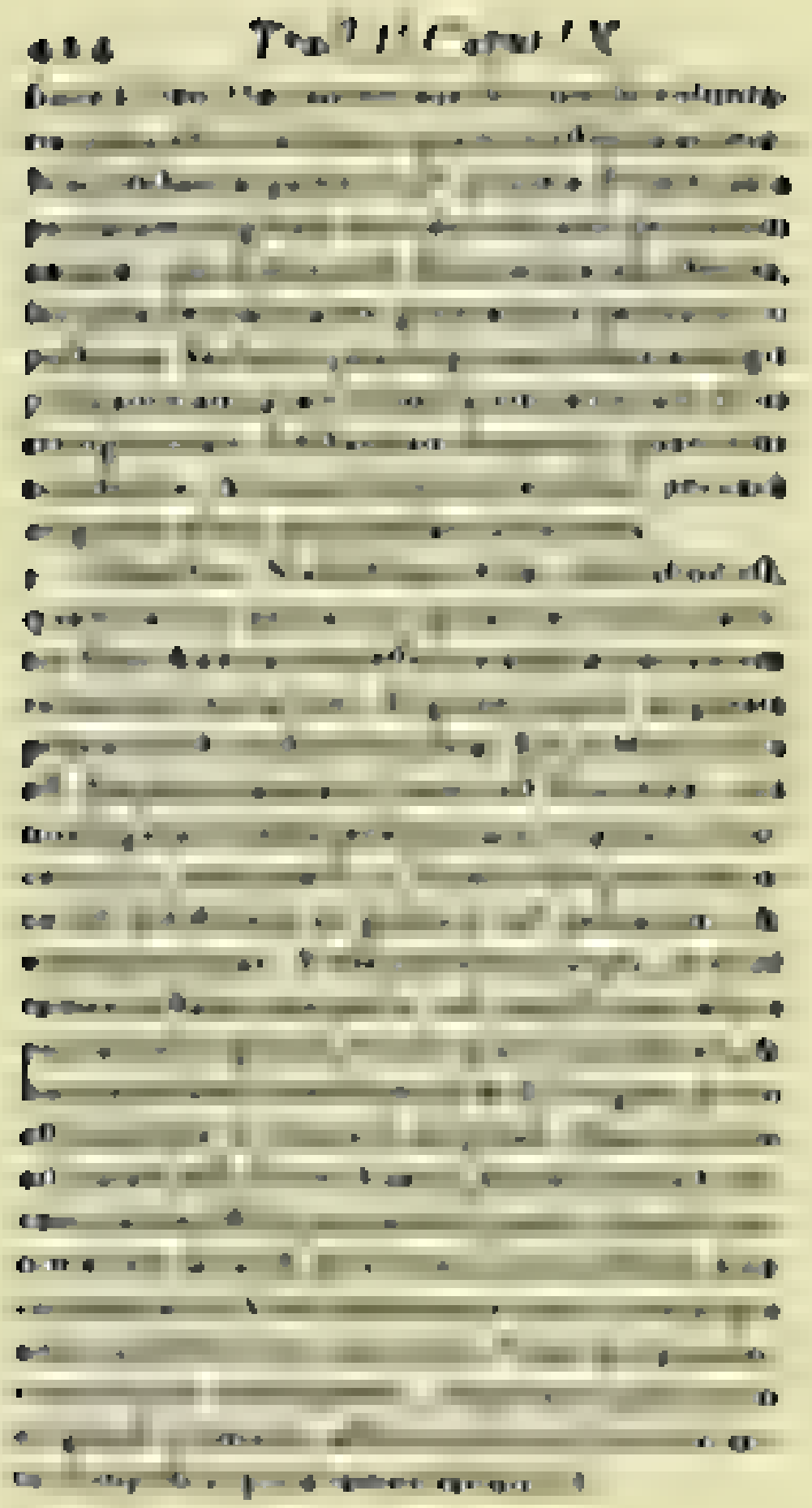

VIII. QVÆSTIO.

Quæ ſit cauſa efficiens peccati originalis? & quomodo hoc peccatum tranſfundatur in poſteros?

1. HÆc quæſtio ſemper difficilis viſa eſt Auguſtino, ut patet ex l. de nupt. & concup. cap. 22. ubi fatetur ſe hæſitare, quæ peccati originalis traducatur ſubſtantia, & quomodo traducatur, & ſi poſſit aliter exponi, ubi dicit Apoſtolus, in quo omnes peccaverunt, quia quo liberari poſſit à peccato originali, & ſanari per eundem modum, quo traducitur ad peccatum. Ratio autem dubitandi eſt, quia peccatum originale non eſt in anima non in corpore, ergo non traducitur ex Adamo per propagationem. Ergo non poteſt ab Adamo per propagationem in nos. Confirmatur primo, quia anima creatur à Deo, & quod creatur, non generatur. Ergo nullo modo habent ſecundum quod ſunt principium actus humani. Secundo, quia ſi originale peccatum non peccatum, quia naturale, neque quia generatum, neque quia creatum? Ergo non peccatum? Ergo non peccatum?

2. Prima Concluſio. Non tantum aliqua cauſa creata, quæ actione ſeriali producat peccatum originale in parvulo. Ratio eſt, quia peccatum

illam non habent

ra & damnata ex vi contractus patet, qui mortuus eſt ante multos annos.

4 TERTIA CONCLVSIO. Sive primi parentes noſtri ſancti fuerint ſive peccatores, hoc nihil ad rem facit, vt ex dictis patet. Nam nihil aliud requiritur ad peccatum originale derivandum, quo nati ex coitu Adami & naturaliter propagati ex Adamo reliqui omnes impertinent a ſunt. Hinc colligitur primo, quomodo anima maculetur, quæ creata à Deo bene macula. Nam hoc ipſo, quod per naturalem generationem vnitur corpori, transfunditur in illam peccatum originale per moralem effectricem prioris peccati ab Adamo commiſſi. Secundo colligitur, quid dicendum ſit ad argumentum Iuliani, quod refert D. Auguſt. lib. 1. de nupt. & concup. cap. 18. quærebat Iulianus *per quam rem naturaliter peccatum originale*. Reſpondet Auguſtinus his verbis: *Quid quæro interrogando, cum habeam aperte ex ipſius hominis, aut Apoſtoli verbis unde id ſentiam?* Vult dicere Auguſtinum nouiſſe quæ eadem anima ea ſit peccati originalis in infante quam ſit ad peccatum actuale, quo ipſe in Adamo peccauit.

5 Obiectio. D. Auguſtin. lib. 5. contra Iulianum cap. 5. expreſſè docet duo tantum poſſe cogitari modos, quibus peccatum originale tranſfundatur. Primus eſt, vt anima & corpus ſimul vitiata trahantur ex Adamo, ſecundum illorum ſententiam, qui propaginem animatam defendunt. Secundus eſt, vt anima in corpore tanquam in vaſe vitiato creetur, ſecundum illorum ſententiam, qui dicunt animas creatas à Deo, & totam carnem à pec-

vbi tamen non fuiſſet peccatum, ſed generationem ex natura corrupta, cuius certiſſimum ſignum eſt ardor libidinis, qui in paradiſo non fuiſſet.

IX. QVÆSTIO.

A quo tranſfundatur peccatum originale, an ab Adamo, an ab Eua, an ab vtroque?

1. TRia quæri poſſunt 1. an peccatum originale tranſfundatur in poſteros a Adamo. 2. ſi Adam non peccaſſet, ſed ola Eua an tunc peccatum Euæ ad poſteros tranſiiſſet; & nec Adam, nec Eua peccaſſet, ſed Cain aut aliquis alius ex ſuis Adæ an peccatum illius tranſfluxerit ad poſteros. Prima quæſtio procedit de facto reliquæ duæ ex hypotheſi.

2. PRIMA Concluſio. Peccatum originale de facto derivatur ad poſteros ex ſolo Adamo, & non ex Eua. Ita Diuus Thomas quæſt. 81. art. 5. & colligitur ex illo Pauli *Rom. 5. Per vnum hominem peccatum introiuit in mundum.* Et 1. Corinth. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita in Chriſto omnes viuificabuntur.* Ratio eſt, quia ſolus Adam fuit natus per omnem totius poſteritatis & cuncti ſolo naturæ iure paſtum, vt ſi ipſe peccaret, omnes poſteri in eo peccarent, ſi non peccaret, omnes naſcerentur ſine vitiis originali. Hæc ex primo, Scripturæ conſonum docet, nempè ſo-

la Eua deriuari peccatum in posteros, iuxta illud Eccles. 25. 33. *A muliere factum est initium peccati, & propter ipsam omnes morimur.* Respondeo primo, Eua peccauit ante Adamum, & in ea initium fuit ad peccandum, & hoc sensu a muliere factum est initium peccati. Secundo aliud est, mori per Euam, aliud, mori in Eua. Scriptura dicit omnes mori per Euam, quia ipsa praebuit Adamo occasionem peccati, ex quo mors consecuta est. At, quod dicit, omnes mori in Eua, sed in Adamo, quia non Eua, sed Adami peccatum commune fuit omnibus, & ideo illo peccante, omnes in illo peccauimus, & illo moriente, omnes illo mortui sumus. Dicit secundo, Non solo Adamo, sed etiam Euae datum fuit praeceptum, quod dabatur in persona totius humani generis. Ergo non sola Adami, sed etiam Euae inobedientia transiit in posteros. Respondeo, non sequitur, quia praeceptum illud fuit datum Adamo, tanquam capiti & principali humani generis, quo titulo non fuit datum Euae.

¶ SECVNDA CONCLVSIO. Si sola Eua peccasset, & non Adamus, peccatum Euae non transisset ad posteros. Ita D. Thom. ibidem. Ratio eius est, quia mater non concurrit actiuè ad generationem: ergo posteri non praeexistebant in Eua, tanquam in principio actiuo. Haec ratio probabilis est, sed non firma. Non constat, an mater tolum passiuè concurrat ad generationem. Vera ratio patet ex dictis, quia Eua non sustinuit personam totius posteritatis. Quaeres an ex peccato solius Euae, si no peccatum originale, saltem mors corporis in posteros transiisset? Aliqui affirmant. Rectius negat D.

originalis, siue proximi parentes peccassent, siue non peccassent. Simile est in nouo testamento. Nam quicunque renascuntur ex Christo, trahũt gratiam sanctificantem à Christo, siue ministri Ecclesiæ, à quibus proximè baptismus administratur, sint boni, siue mali.

X. QVÆSTIO.

Ad quos transfundatur peccatum originale, an omnino ad omnes.

1. TRIA quæri possunt. Primò, an peccatum originale transfundatur ad solos posteros Adæ. Secundò, an ad omnes posteros Adæ, tam fidelium, quam infidelium filios. Tertiò, an etiam ad B. Virginem transfusum fuerit.

2. PRIMA CONCLVSIO. Illi soli contrahunt peccatum originale, qui per carnalẽ generationem ab Adamo descendunt. Ratio est, quia illi soli in Adamo peccauerant. Hinc sequitur, nec Christum, nec Euam, contraxisse peccatum originale: nec eos contracturos, qui aliunde, quam ex Adamo nascerentur.

3. SECVNDA CONCLVSIO. Omnes illi, qui ab Adamo per naturalem generationem descendũt, siue sint filij fidelium, siue infidelium, ordinariè contrahunt peccatum originale. Est communis sententia Catholicorum contra Caluinistas, qui

putant

Tom. 2. Le

malo art 6 dicit, errorem esse aliquos ex Adamo genitos per totam eam generationem immunes fuisse à peccato originali. Secundo probatur quia Christus est unus tantum redemptor omnium hominum ergo etiam eadem B. Virginem, si non potuisset damnationem effugere, nisi fuisset illa peccati ergo incurrisset utique peccati. Major patet ex 2 Corinth 5 14 *Si omnes mortui sunt Christus* Etc. Timoth 2 6 *Qui tradidit redemptionem semetipsum pro omnibus*. Tertio probatur, quia pœnæ peccati originalis fuerunt in B. Virgine, nempe mors, morbus & similia ergo & ipsum peccatum originale, quia pœna supponit culpam. Huc spectat illud Rom. 5 12 *Per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors*. Quarto probatur, quia nisi B. Virgo contraxisset peccatum originale, sequeretur, eam, stante Christum fuisse mortuum, fuisse veram filiam Dei, cum nullum haberet impedimentum. Hoc autem falsum est, quia Christus debuit omnibus aperire regni cœlestis. Quinto, quia fuit singulare privilegium Christi, quod natus sit sine peccato originali, juxta illud Luc 1 35 *Quod nascetur ex te sanctum* Sexto, quia prædestinatio & reprobatio hominum facta est ex prævisa mala perditione vt passim docet Augustinus ergo prædestinatio B. Virginis supponit illam primam fuisse in massa. Septimo, quia Pius V. abstulit propium officium conceptionis, idque propterea, quia in illo B. Virgo dicebatur immaculata & præservata. Octavo, Plerique patres ita sentiunt, vt Anselmus libro secundo cur Deus homo, capit. 16. Bernard. epistol. 174.

S. Rupertus Abbas in Cantic. circa princ.

4 Quarta Conclusio Probabilior est, Virginem peccato originali non fuisse conceptam, sed ante animationem sanctificatam. Probatur primo, quia Christus solus excipitur a communi lege peccati originalis, ut patet ex Rom. 5. Ergo Virgo peccato originali fuit obnoxia. Secundo, quia peccatum originale contrahitur per generationem, ut patet ex Psal. 50. Ergo Virgo peccato originali fuit obnoxia. Tertio, quia Virgo fuit redimenda per Christum, ut patet ex Luc. 1. Ergo fuit peccato originali obnoxia. Fundamentum contrarii est, quia Virgo plena fuit gratia. Ergo non fuit peccato originali obnoxia. Secundo, quia Virgo fuit Sanctificata in utero, ut patet ex Jerem. 1. Ergo non fuit peccato originali obnoxia. Tertio, quia Virgo fuit Templum Dei vivi, ut patet ex 2. Cor. 6. Ergo non fuit peccato originali obnoxia.

Probatur primo quoad corpus Virginis. Adam peccavit [illegible] Ergo [illegible] Secundo [illegible] Ergo [illegible] Tertio [illegible] Ergo [illegible] Quarto [illegible] Ergo [illegible] Quinto [illegible] Ergo [illegible] Sexto [illegible] Ergo [illegible] Septimo [illegible] Ergo [illegible] Octavo [illegible] Ergo [illegible] Nono [illegible] Ergo [illegible] Decimo [illegible] Ergo [illegible] Undecimo [illegible] Ergo [illegible] Duodecimo [illegible] Ergo [illegible] Decimotertio [illegible] Ergo [illegible] Decimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Decimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Decimosexto [illegible] Ergo [illegible] Decimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Decimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Decimonono [illegible] Ergo [illegible] Vigesimo [illegible] Ergo [illegible] Vigesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Vigesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Vigesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Vigesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Vigesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Vigesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Vigesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Vigesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Vigesimonono [illegible] Ergo [illegible] Tricesimo [illegible] Ergo [illegible] Tricesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Tricesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Tricesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Tricesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Tricesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Tricesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Tricesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Tricesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Tricesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimo [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimonono [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimo [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimonono [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimo [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimonono [illegible] Ergo [illegible] Octogesimo [illegible] Ergo [illegible] Octogesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Octogesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Octogesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Octogesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Octogesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Octogesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Octogesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Octogesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Octogesimonono [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimo [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimonono [illegible] Ergo [illegible] Centesimo [illegible] Ergo [illegible] Centesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Centesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Centesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Centesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Centesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Centesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Centesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Centesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Centesimonono [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimo [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimo [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimo [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimo [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimo [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimo [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimo [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimo [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Millesimo [illegible] Ergo [illegible] Millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimo [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimo [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Duodecis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Duodecis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Duodecis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Duodecis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Duodecis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Duodecis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Duodecis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Duodecis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Duodecis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Duodecis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Tredecis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Tredecis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Tredecis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Tredecis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Tredecis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Tredecis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Tredecis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Tredecis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Tredecis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Tredecis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quattuordecis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Quattuordecis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quattuordecis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quattuordecis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quattuordecis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quattuordecis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quattuordecis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quattuordecis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quattuordecis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quattuordecis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quindecis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Quindecis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quindecis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quindecis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quindecis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quindecis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quindecis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quindecis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quindecis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quindecis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Sexdecis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Sexdecis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Sexdecis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Sexdecis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Sexdecis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Sexdecis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Sexdecis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Sexdecis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Sexdecis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Sexdecis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Septendecis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Septendecis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Septendecis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Septendecis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Septendecis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Septendecis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Septendecis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Septendecis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Septendecis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Septendecis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Octodecis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Octodecis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Octodecis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Octodecis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Octodecis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Octodecis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Octodecis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Octodecis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Octodecis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Octodecis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Novemdecis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Novemdecis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Novemdecis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Novemdecis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Novemdecis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Novemdecis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Novemdecis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Novemdecis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Novemdecis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Novemdecis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Vigesimo [illegible] Ergo [illegible] Vigesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Vigesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Vigesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Vigesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Vigesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Vigesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Vigesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Vigesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Vigesimonono [illegible] Ergo [illegible] Tricesimo [illegible] Ergo [illegible] Tricesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Tricesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Tricesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Tricesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Tricesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Tricesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Tricesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Tricesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Tricesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimo [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quadragesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quinquagesimonono [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimo [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Sexagesimonono [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimo [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Septuagesimonono [illegible] Ergo [illegible] Octogesimo [illegible] Ergo [illegible] Octogesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Octogesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Octogesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Octogesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Octogesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Octogesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Octogesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Octogesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Octogesimonono [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimo [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Nonagesimonono [illegible] Ergo [illegible] Centesimo [illegible] Ergo [illegible] Centesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Centesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Centesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Centesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Centesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Centesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Centesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Centesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Centesimonono [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimo [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Ducentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimo [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Trecentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimo [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quadringentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimo [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quingentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimo [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Sexcentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimo [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Septingentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimo [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Octingentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimo [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Nongentesimonono [illegible] Ergo [illegible] Millesimo [illegible] Ergo [illegible] Millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Bis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimo [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Tris millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimo [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quadris millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Quinquis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Sexis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Septis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Octis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Nonis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimoseptimo [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimooctavo [illegible] Ergo [illegible] Decis millesimonono [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimo [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimoprimo [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimosecundo [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimotertio [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimoquarto [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimoquinto [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimosexto [illegible] Ergo [illegible] Undecis millesimoseptimo [illegible]

[illegible]

virginem Mariam.

[illegible]

prima reuocare ad antiquum morem, Ideoque etiam B. Annam, & S. Rochum ex Calendario expunxit. Ad octauum fatendum eſt, aliquos Patres contrarium ſentire.

XI. QVÆSTIO.

Qui ſint effectus peccati originalis in hac vita?

1. EFfectus qui tribui ſolent peccato originali, commodius tribuuntur peccato primi parentis, in quo omnes peccauerunt. Ratio eſt, quia aliqui ex illis effectibus fuerunt in B. Virgine, in qua tamen non fuit peccatum originale.

2. PRIMA CONCLVSIO. Actuale peccatum primi parentis, quod eſt commune primum meritorium habet varios effectus in nobis. Primus & immediatus eſt, ſubtractio iuſtitiæ originalis. Porro hæc iuſtitia non erat impetus aliqua qualitas, ſed continebat varia dona ſupernaturalia, quorum aliqua erant in ipſa & potentijs eius, aliqua in corpore. Nam in prima erat gratia gratum faciens in intellectu, fides in voluntate, ſpes & charitas in appetitu ſenſitiuo diuerſi habitus, qui illi ratione ſubiiciebãt. denique in corpore, qualitas quædam ſupernaturalis, quæ ipſum a morte & alijs nocumentis præſeruabat, adiuncta tamen externa Dei protectione. Itaque omnia illa bona ſublata ſunt nobis per peccatum Adami, licet in

ipſo Adamo monerium hóm & ipſum, vt alibi dictum eſt.

9 SECVNDA CONCLVSIO. Et ſubtractione iuſtitiæ originalis, ſecutus eſt ſecundus effectus peccati in potentijs animæ, vt ignorantia in intellectu, malitia in voluntate cócupiſcentia in appetitu concupiſcibili infirmitas in appetitu irascibili. Et hæc ſunt quatuor vulnera, quæ dicuntur effecta peccati in natura humana per peccatum Adami, vt docet Diuus Thomas quæſt. 85. artic. 3. Ratio eſt, quia iuſtitia originalis erat debita, vt omnes potentiæ animæ eſſent bene diſpoſitæ & ordinatæ, ſubtracta vero illa, ſtatim ſubſequitur priuatio imperfectionum. Dicta autem vulnera ſunt naturalia, & fuiſſent etiam in ſtatu puræ naturæ, ergo non ſunt effectus peccati, ſed quæ vulnera per peccatum eſt de facto, ſunt quidem naturalia, ſed tamen per iuſtitiam originalem fuerant tollenda, & quia per peccatum iterum reuixerunt ideo dicuntur effectus peccati.

4 TERTIA CONCLVSIO. Sicut per ſubtractionem iuſtitiæ originalis ſecutus eſt ſecundus in animam quem nunc explicauimus, ita in eodem ſecundo eſt tertius effectus in corpore, vt mortalitas, mortuus mors, & ab, defectus corporales, quod patet ex dicta Diuus Thomas quæſt. 85. art. 5. & 6. Et Ratio eſt, quia quamuis hi defectus ſint etiam quodammodo naturales, tamen per iuſtitiam originalem erant penitus ſubacti & potius per peccatum redierunt, dicuntur eſſe effectus peccati. Et de his eſt aduertendum, quomodo intelligendum ſit, quod dicit Concil. Trident. ſeſſ. 5. *Totum hominem ſecundum corpus & animam, per*

Adam præuaricantem, ut dictum est supra? Hoc enim verum est, quia amittit iustitiam originalem, & sic incidit in omnes istas miserias corporis & animi, quas iam enumerauimus.

3. QVARTA CONCLVSIO. Præter horum effectus peccati primi parentis, qui sunt in nobis, sunt etiam alij extra nos, vt ira Dei, captiuitas sub Diabolo, crudelitas hominum in alios homines, infamia & rebellio bestiarum, denique omnia mala, quæ à cælo, terra, mari, cæteris q; elementis patimur. His omnibus addunt Lutherani & Caluinistæ amissionem libertatis, quo loquuntur sensu.

XII. QVÆSTIO.

Quæ sunt effectus peccati originalis post hanc vitam?

1. SEnsus est, quas pœnas patiantur pueri post hanc vitam propter peccatum originale, si sine baptismo aut alio remedio decedant. Potest autem hæc quæstio de triplici pœna. Primo de pœna damni, quæ cõsistit in amissione vitæ æternæ. Secundò de pœna sensus, quæ in ignem ab igne infernali. Tertio de alio quouis dolore corporis aut animi.

2. PRIMA CONCLVSIO. Paruuli in originali decedentes per peccatum carentiam sunt eo pœdo Dei, quæ cæteris vocatur pœna damni. Est communis sententia Cathol. & colligitur ex illo Ioan. 3 §.

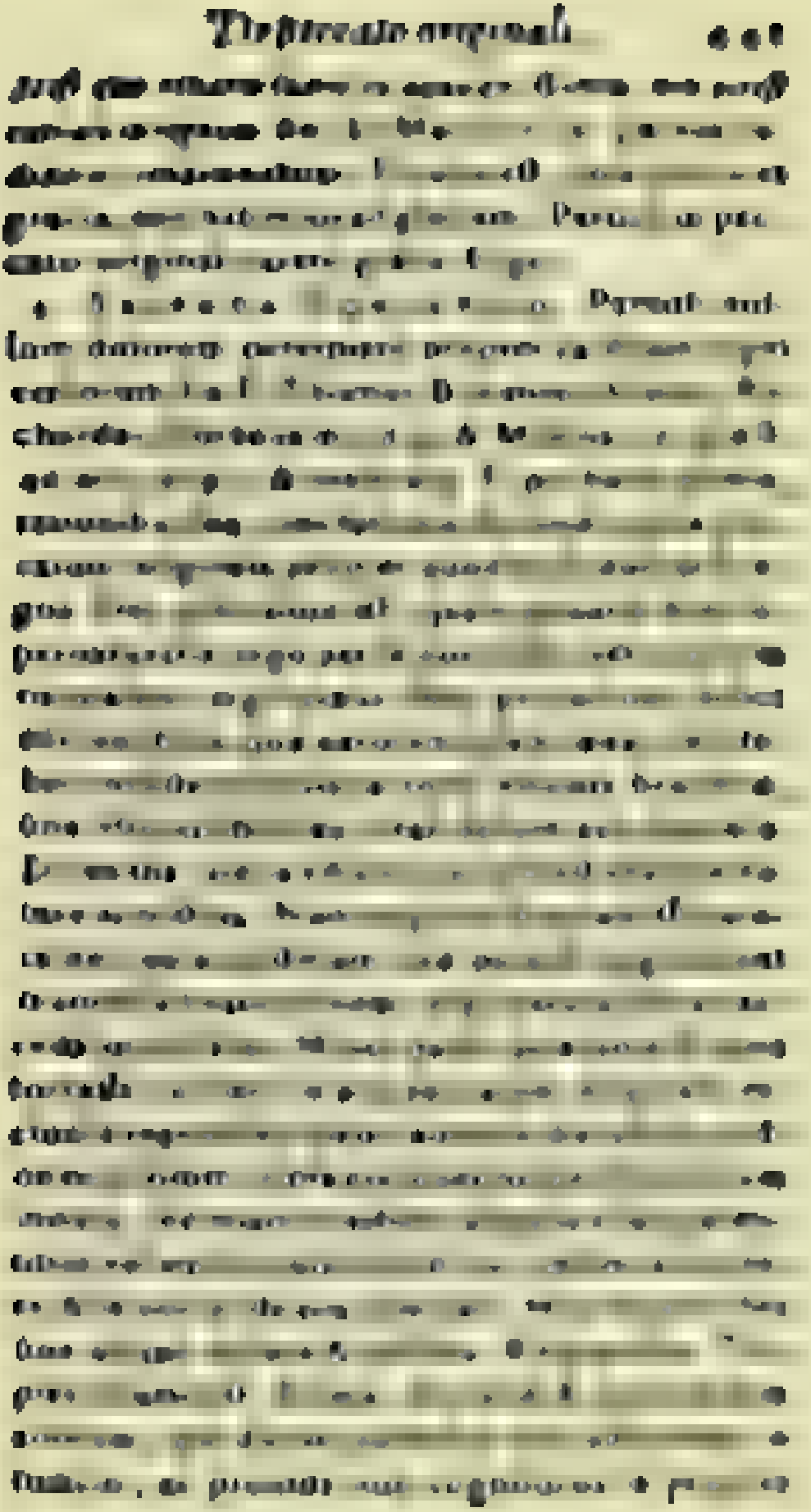

peccatum primum caelesti beatitudine. Ratio eſt, quia quoties Scriptura loquitur de extremo iudicio, ſemper attribuit rectum proprium tantum actibus vel omiſſionibus eorum, qui iudicandi ſunt, vt Matth 25 34 *Venite benedicti patris mei poſſidete regnum & dabitis mihi manducare &c. diſcedite a me maledicti in ignem aeternum, eſurivi enim & non dediſtis mihi manducare* Et 2 Corinth. 5. 10. *Omnes nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum* Et Apoc 20 12 *Libri aperti ſunt, & iudicati ſunt mortui ex his quae ſcripta erant in libris ſecundum opera ipſorum.* Haec & ſimilia teſtimonia de ſolis adultis, non autem de parvulis exponi poſſunt ergo ſolum adulti comparent ſunt in extremo iudicio Et confirmatur, quia nemo ſolet eguntur iudicari & condemnari, niſi poterit in ſe accuſari, at nemo recte accuſari poteſt, niſi is ſit de volens legem tranſgredi ſua ſi Parvuli autem nullam legem ſciunt & volunt eam tranſgredi ſunt Alium ſolum eſt D Thom. in 4 d 47 q 1 art 1 q 1 ad 3. ſic quo ſi de malo ſit videndum, parvulos quidem comparituros in iudicio, non tamen cognituros beatitudinem ſanctorum, quam ipſi amiſerunt neque etiam cauſam, propter quam amiſerunt. Ratio eſt, quia talis cognitio non poteſt haberi per ſolas vires naturales, ſed per revelationem, & fidem ſupernaturalem ergo non ſciunt quidquam de amiſſione beatitudinis ſupernaturalis, aut de peccato originali propter quod eam amiſerunt ergo deeſt eam actionem poenae ſi triſtitia. Tertia opinio eſt aliorum qui aiunt, parvulos de peccatis non in iudicio, & cognituros eorum, quo

ibi sunt, non tamen percepturos vllum dolorem de amissa beatitudine, quia partim ex diuina prouidentia, partim ex naturali rectitudine voluntatis ipsorum futurum est, vt sint omnino conformes diuinæ voluntati, & contenti suis bonis naturalibus, quibus erunt prædit. Vide Suarez tom. 2. 3. p. d. p. 37 sect. 6. & Vasquez in 1. 2. disp 134. cap 3.

4 TERTIA Conclusio. Paruuli non patientur pœnam ignis, aut alias corporales affectiones communiter sibi adhibitas contra Arminij Detractorem, & quosdam alios Probatur primò, ex illo Apoc. 18 7 *Quantum glorificauit se & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum* At paruuli nullo modo se glorificauerunt, neque in deliciis fuerunt. ergo nullum merentur tormentum & luctum Secundò, quia nemo punitur pœna positiua & sensibili, nisi propter peccatum actuale propriæ voluntatis commissum, etiam habens aliquem defectum habitualem Non enim ponitur in magistratu, qui careat habitu scientiæ, aut qui promptus est ad furtum, sed qui reipsa furatur Quamuis verum sit, etiam ob hominem posse reuocari ab aliquo officio tanquam indignum, propter defectum virtutis Ergo idem dicendum est de paruulis, qui licet reuocari possint à conspectu Dei, tanquam indigni propter peccatum habituale & defectum gratiæ, non tamen debent puniri pœna positiua & sensibili, quia propria voluntate illud commiserûnt. Et confirmatur alio exemplo. Princeps vir nobilis & rectæ mentis potest concedere feudum, ea conditione, vt si ipse pecet, non solus ipse, sed etiam posteritas excludatur à feudo, &

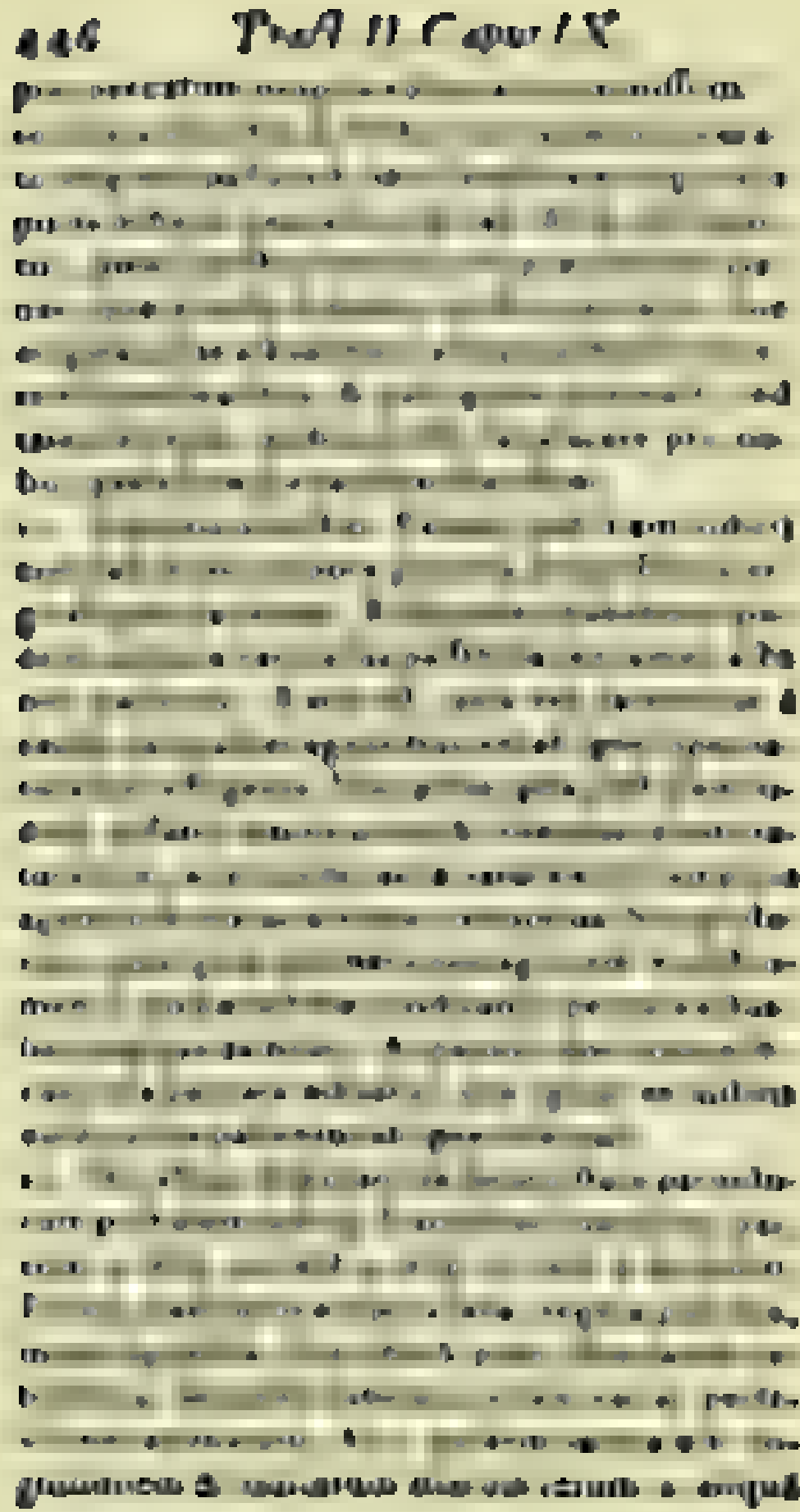

etiam cognitionem Christi, non quidem supernaturalem; sed qualis haberi potest per euidentiam signorum & effectuum, quos vel auditurí, vel visuri sunt. Putat enim, vt paulo ante insinuaui, paruulos non solum fore præsentes in die iudicij, sed etiam agnituros Christum Iudicem, eumque, tanquam Dominum, principem ac benefactorem suum reuerenturos. Hæc omnia prolixè ibi prosequitur.

TRACTATVS TERTIVS.

DE LEGIBVS.

Dicam 1 *de lege in communi.* 2. *De lege aeterna.* 3. *De lege naturali,* 4. *De lege Moſaica, ſeu de lege diuina veteris Teſtamenti.* 5. *De lege Euangelica, ſeu de lege diuina noui Teſtamenti.* 6. *De lege humana, tam Ciuili, quam Eccleſiaſtica.* 7. *De lege penali.* 8. *De conſuetudine vim legis habente. Videri poſſunt Diuus Thomas in* 1. 2. *quæſt.* 90. *& ſequentibus, Scholaſtici in* 3. *diſt.* 37. *Dominicus Soto lib.* 1. *&* 2. *De iuſtitia & iure. Ioannes Driedo in opere de libertate Chriſtiana*

Christiana, Franciscus Suarez in particulari Tractatu de Legibus, Gabriel Vasquez in 1. 2. disp. 150. & sequentibus, & alij plures.

CAPVT I.

DE

LEGE IN COMMVNI.

QVÆRITVR 1. Quid sit lex. 2. Quotuplex. 3. Quæ sit materia legis. 4. An promulgatio sit de essentia legis. 5. Cuius sit legem condere. 6. In quem finem condatur lex. 7. Qui sint effectus & officia legis. Vide D. Thomam qu. 90. 91. & 92.

I. QVÆSTIO.

Quid sit lex?

1 LEx, iuxta D. Thomam, à ligando dicta est, quia obligat ad agendum iuxta Isidorum, à legendo passiuè, quia ex scripto legitur iuxta Ciceronem, à legendo actiuè, quia legit seu delegit, quid agendum aut omittendum sit.

posito, fit.

legibus positis.

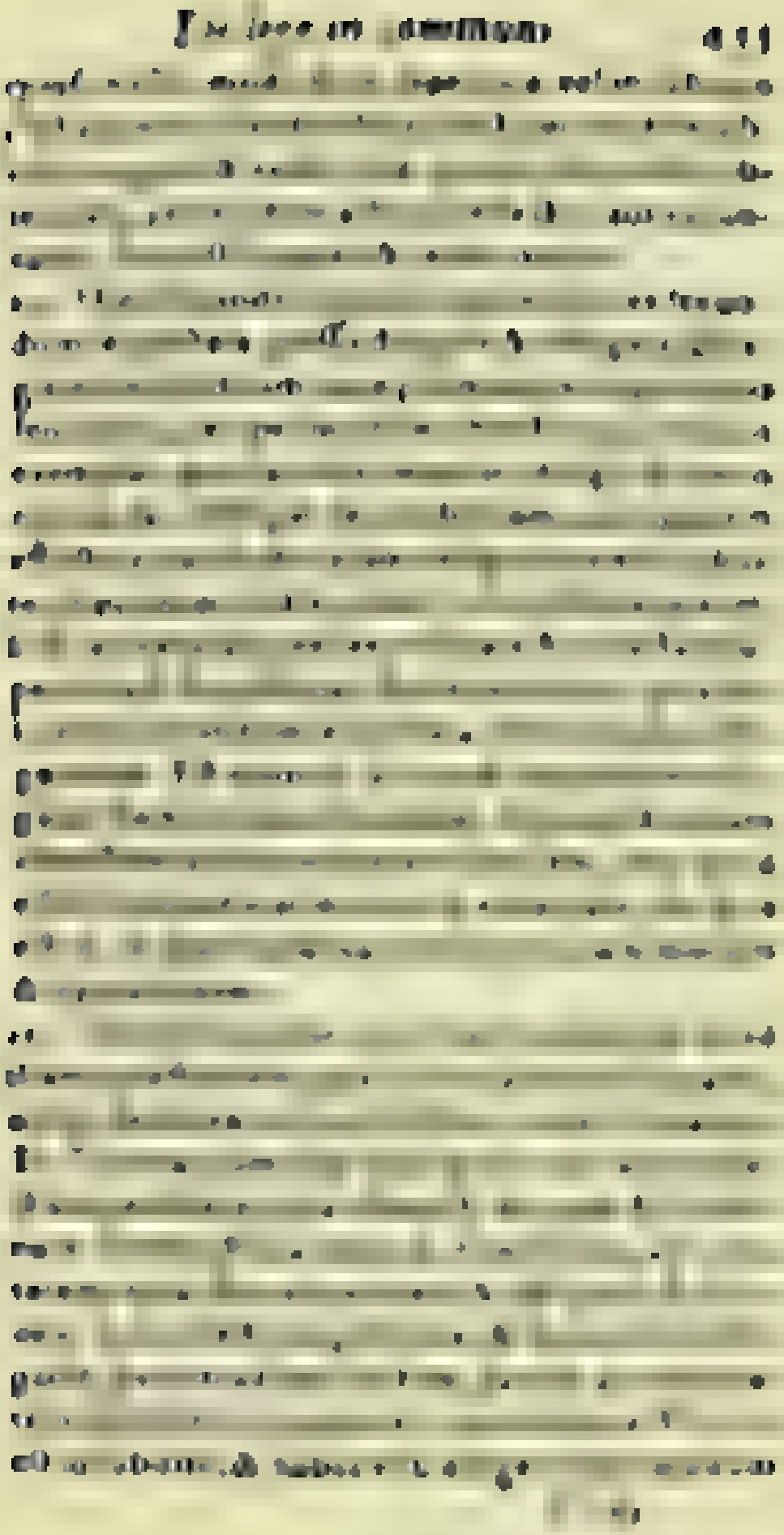

cognitionis, pertinet ad intellectum practicum, vt patet ex tertia conclusione. Vnde iuxta secundam conclusionem intelligendum est illud Matt. 7. 21 *Qui facit voluntatem patris mei*, id est, qui obtemperat legem eius Et illud Vlpiani, *Quod Principi placuit, legis habet vigorem* iuxta tertiam illud Psalm. 18. 9. *Præceptum Domini lucidum illuminans oculos.*

22. Quartò sequitur, hoc interesse inter legem & consilium, quod lex habeat vim obligandi, non item consilium, vt docet D Thomas quæst 108. artic. 4 Hoc sign ficat Hieronym lib 1 contra Iouin. cum ait, *vbi non est datum, offerre obsequium est, vbi præceptum, necessitas seruitutis* Igitur, sicut lex est quædam regula, quæ nos dirigit & obligat, ita consilium est regula, quæ dirigit, sed non obligat.

II. QVÆSTIO.

Quotuplex sit lex?

1. TRes sunt celebriores diuisiones legis Primus D. Thomæ quæst. 91 Alteras aliorum Theologorum Tertia iuridicarum Et quidem D. Thomas vtitur nomine legis alij, nomine iuris.

2. PRIMA CONCLVSIO Lex secundum D Thomam diuiditur in 4. membra, nempe in legem æternam, naturalem legem & humanam Hæc membra seorsim explicanda sunt infernas Quæstio est, an præter hæc eget, vt aliqua alia lex, quæ vocetur lex peccati, seu fomitis Hoc enim vide-

commune, vt religio erga Deum, obſequium erga patriam & parentes, licentia vim vi repellendi. Ius ciuile vocant, quod eſt proprium alicui reipublicæ aut ciuitati. Vnde lib. 1. Inſtit. de iure naturali gentium & ciuili, §. 1 & ſequentibus, Et ff. de iuſtitia & iure l. 1 Theologi multò aliter accipiunt ius naturale & gentium, vt cap. 5 explicandum eſt. In definitione iuris ciuilis conueniunt.

5. Addo tamen, ius ciuile duobus modis vſurpari, 1. proprie & ſtrictè pro eo præcisè, quod eſt proprium alicui regno aut ciuitati, vt iam dictum eſt Et ſic diſtinguitur à iure naturali & gentium. Secundò, late pro toto illo iure, quo vnum quodque regnum aut ciuitas gubernatur, & ſic complectitur tria membra, nempe ius naturale, ius gentium, & ius ciuile ſtrictè acceptum. Hoc ſenſu affirmat Vlpianus, *cùm ſtatum eſſe ex naturalibus præceptis gentium, & ciuibus*, ff. de iuſtitia & iurè, lib. 1.

III. QVÆSTIO.

Quæ ſit materia legis?

1. NOMEN materiæ ſumi poteſt dupliciter. Primò, pro ſubiecto, quæ vocatur materia in qua. Secundò, pro obiecto, quæ vocatur materia circa quam. Quæritur ergo primò, in quo ſubiecto ſit lex? Secundò, circa quam materiam verſetur.

2. PRIMA CONCLVSIO. Lex eſt in rebus ipſis

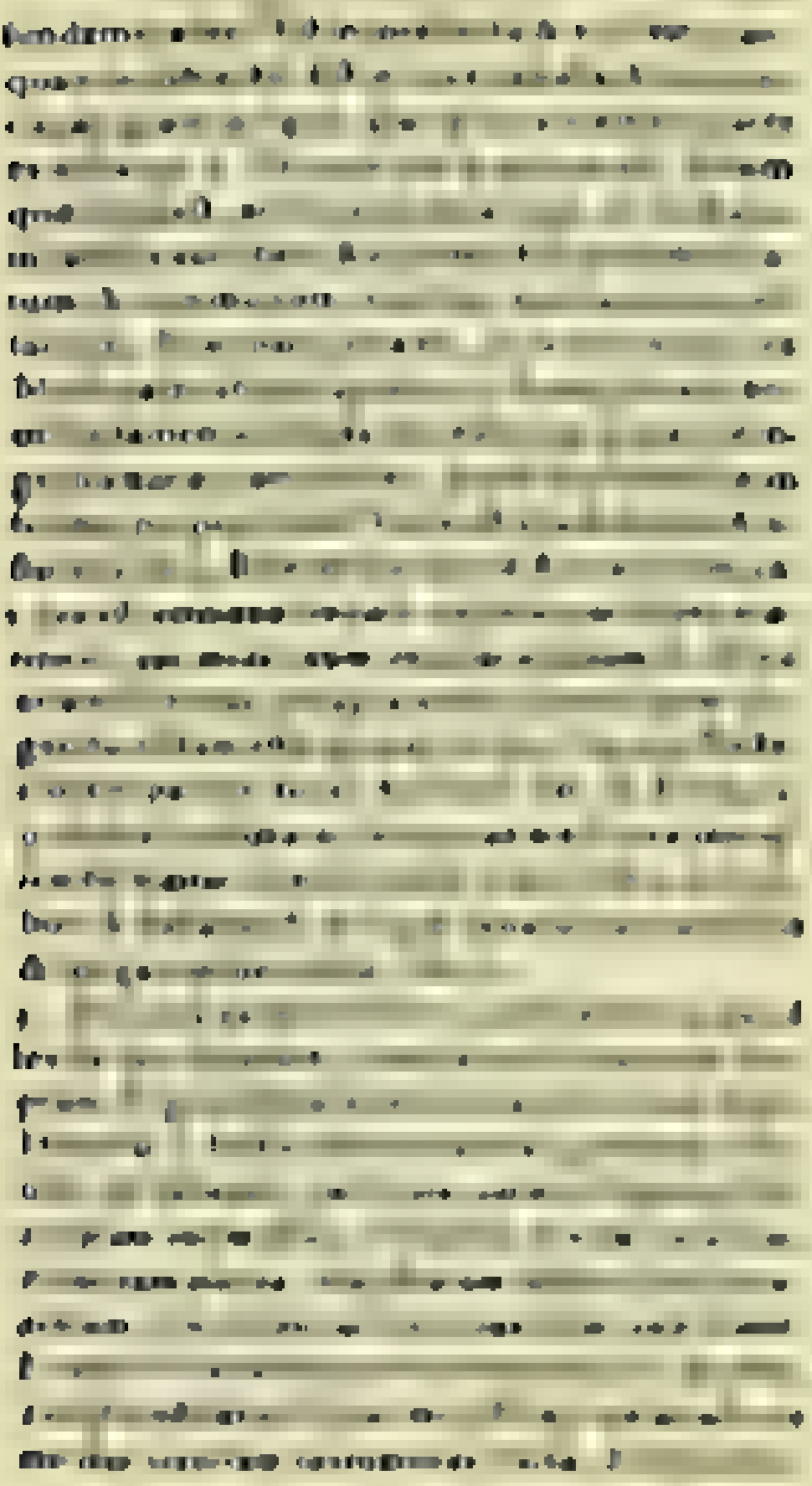

inter consuetudinē & legem hoc interest, quod consuetudo vigeat tantum, & non scripta: at verum scripto constet, non quidem semper, sed plerumque.

4 Secunda Conclusio Obiectum legis, seu materia, circa quam versatur lex, sunt actiones humanæ. Lex enim præcipit actiones bonas, prohibet malas. Quædam quæ in se spectata sunt indifferentes, præcipiuntur quia ad certum bonum consequendum sunt idoneæ, prohibentur quia finis assecutionem impedunt. Hæc est doctrina, et ratio dubitandi. Namlex naturalis iubet Deum colere, parentes honorare, proximum diligere, quia actus isti sua bonitate sunt. Prohibet autem furtum, falsum iuramentum, adulterium, homicidium, quia omnia ex se mala sunt. Idem est de lege positiua, tam diuina, quam humana, quæ semper præcipit aliquem actum, qui ad certum finem obtinendum vtilis est, & prohibet contrarium.

Nota tamen, duplex esse discrimen inter legem affirmatiuam, quæ præcipit, & negatiuam, quæ prohibet. Vnum quia negatiua prohibet omnes actiones malas, affirmatiua non præcipit omnes bonas. Nonenim tenemur omne bonum facere, sed tenemur ab omni malo abstinere. Alterum, quia negatiua prohibet malum omni tempore, & pro omni tempore, affirmatiua non præcipit bonum pro omni tempore. Semper enim tenemur abstinere à quocunque malo, non tamen semper tenemur facere quodcunque bonum.

IV QVAESTIO

An primaeva sit de aeterna lege?

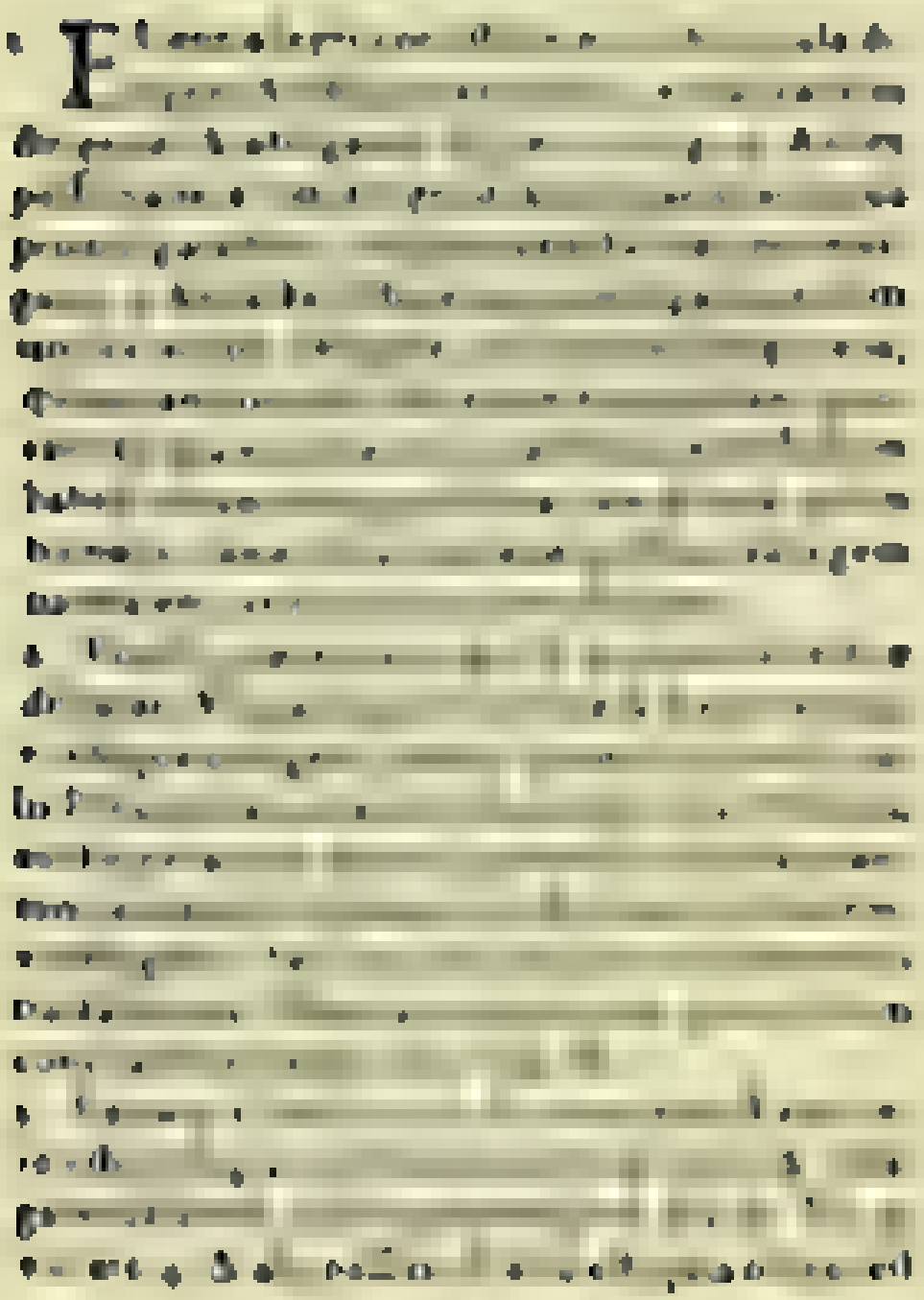

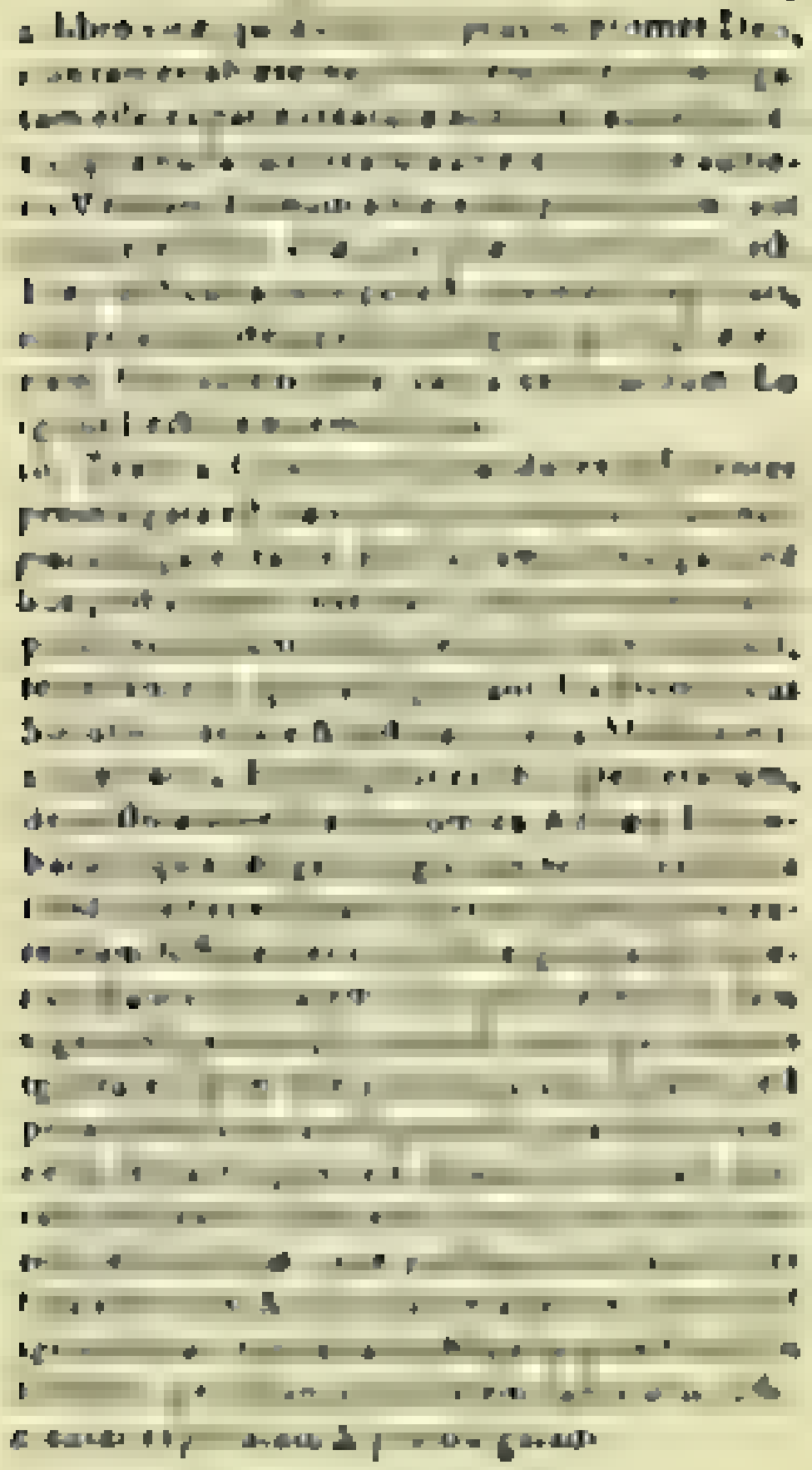

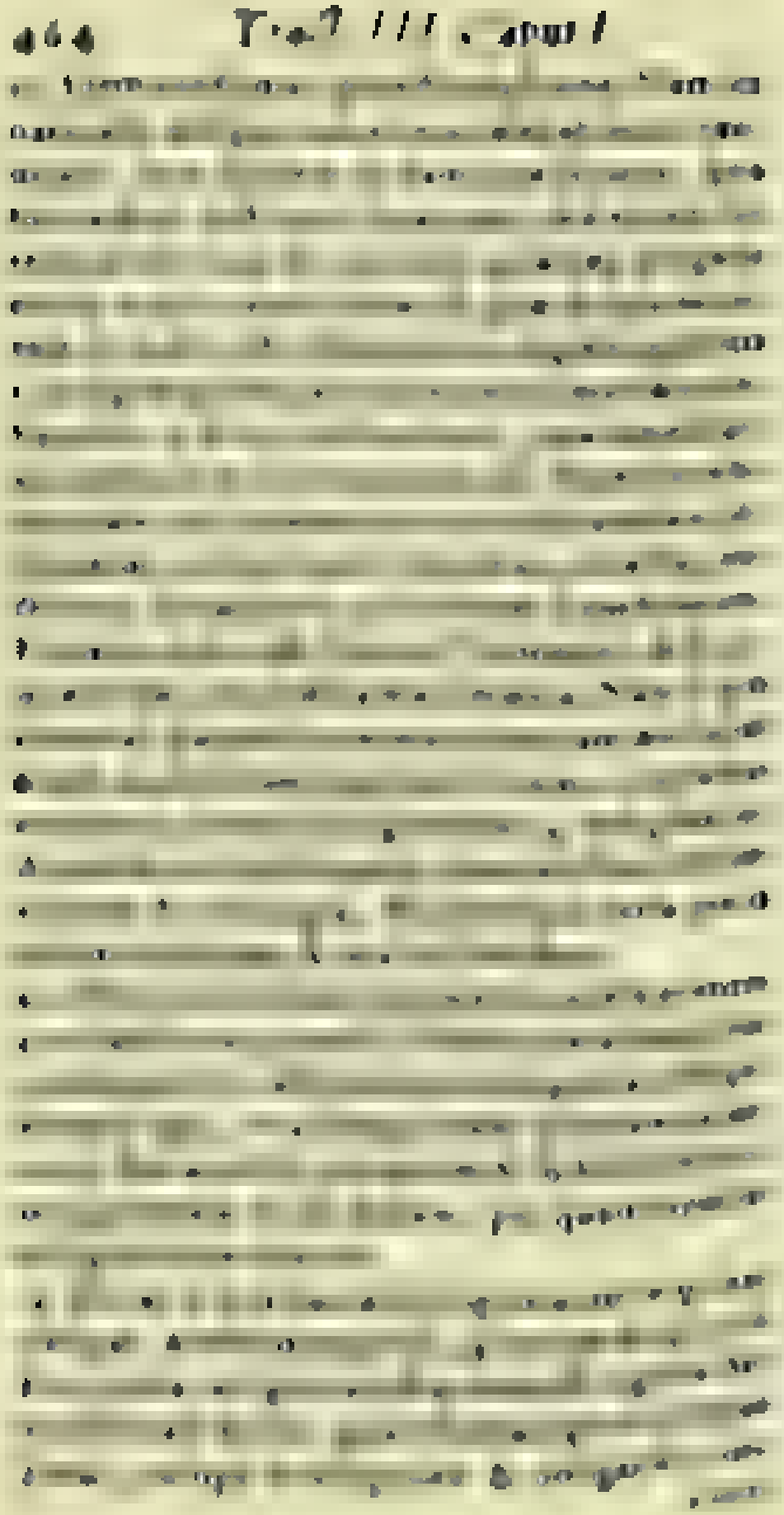

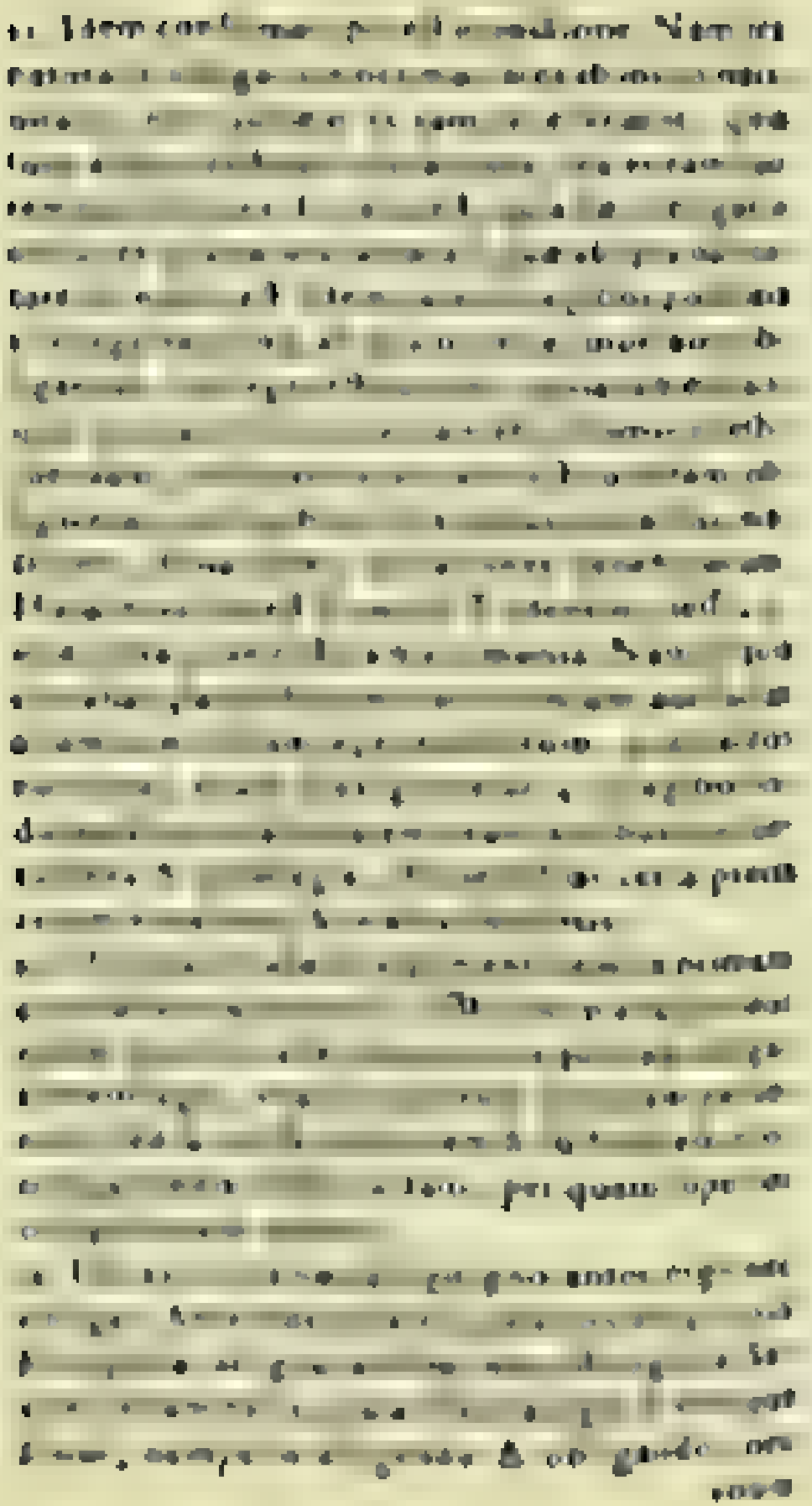

vnum ab alio ſeparari poteſt. Si ergo lex dirigit, etiam obligat. & contra, ſi non dirigit, non obligat. Reſpondeo. Aliud eſt loqui de vi dirigendi & obligandi, aliud de actuali directione & obligatione. Item aliud eſt ſpectare eſſentiam & ſubſtantiam legis in ſe, aliud, ſpectare officium legis reſpectu huius vel illius hominis in particulari. Vi quidem dirigendi & obligandi pertinet ad eſſentiam legis, ſed actualis directio & obligatio, ad officium. Iuxta hæc vis dirigendi non poteſt ſeparari à vi obligandi, ſi ſpectes eſſentiam legis in ſe, actualis tamen directio poteſt ſeparari ab actuali obligatione, & hæc rurſum ab illa, ſi ſpectes officium legis in hoc aut illo homine particulari. Poteſt enim fieri, vt aliquis per diſpenſationem ſit exemptus ab obligatione legis, & tamen ſponte ſecundum legem ſe dirigat. Et è contrario fieri poteſt, vt ſit obligatus legi, & tamen, quia legem ignorat, à lege non dirigatur. Hoc ſupra dictis exemplis ſatis oſtenſum eſt.

14. Dices. Si lex obligat omnes, etiam ignorantes, ſequuntur duo abſurda. Vnum eſt, quod ignorantes legem obligentur ad impoſſibile. Nã impoſſibile eſt ſeruare legem, quam inuincibiliter ignorat. Alterum, quod ignorantes legem, peccent contra legem, quæ faciant contra obligationem legis. Reſpondeo. Excuſantur à peccato, propter inuincibilem ignorantiam. Vnde etiam ſequitur, non obligari ad impoſſibile ſub peccato. Hinc duplicitèr confirmatur noſtra ſententia. Primò, quia qui excuſat ſe à peccato, quando legem non ſeruant, ignorãs ſe obligatum quidem tenetur ad eam ſeruandam, ſed

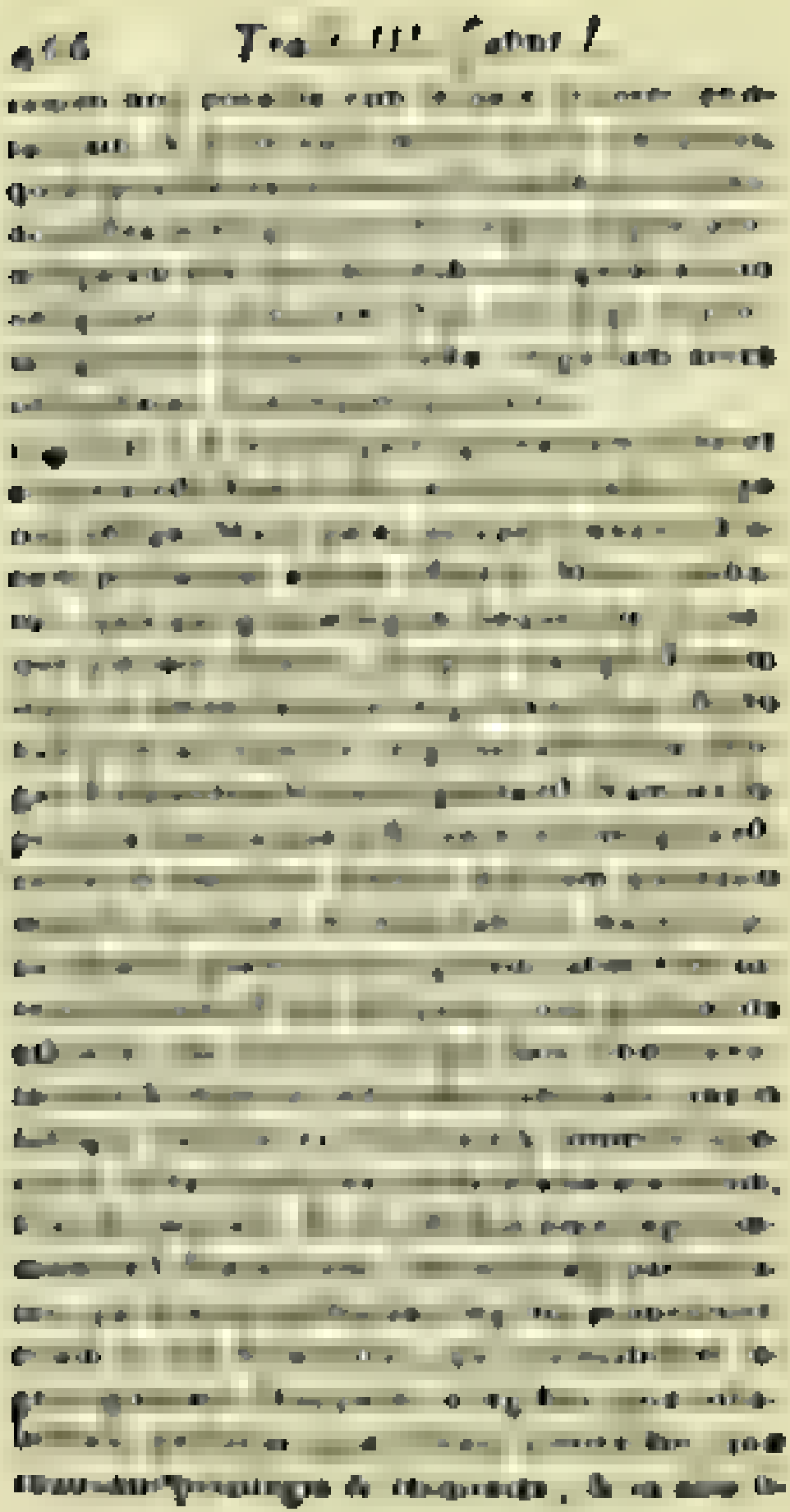

multum. Atque hæc ſufficiant hoc loco de promulgatione legis. Nam alia quæſtiones, quæ de eadem re exoriri ſolent, infra cap. 8 diſcutientur.

V. QVÆSTIO.

An cuiuſuis hominis ſit legem condere?

1. PRIMA Concluſio. Non quicumque homo privatus, ſed vel ipſa communitas, vel qui præeſt communitati, poteſt ferre legem. Ita Divus Thomas quæſt. 90 art. 3. Et probatur 1. ex hac lege. Nam lex ordinatur ad bonum commune, vt paulo poſt dicam: ergo is ſolus poteſt ferre, qui habet curam boni communis: ex officio legis. Debet enim dirigere, & obligare ſubditos: nemo autem poteſt obligare alios, niſi qui habet iuriſdictionem & authoritatem. Vnde recte dixit Baldus, ſi de legibus, l. de quibus, *Tantum quisque habet de authoritate condendi legis, quantum habet de iuriſdictione.* Vnde ſequitur, neminem poſſe ferre legem, niſi populus habeat ſubiectos.

2. Quæres, an in legislatore ſufficiat poteſtas iuriſdictionis, an etiam requiratur poteſtas coactiua? D. Thomas quæſt. 90 art. 3. ad 2. & quæſt. 100 art. 9. dicit requiri vim coactiuam in eo, qui fert legem, vt poſſit efficaciter inducere ſubditos ad obtemperandum legi. Vnde ſequitur illud dicendum ex-

VI. QVÆSTIO.

Quæ ſit finis legis, ſeu, an lex ordinetur ad bonum commune.

1. Aliud eſt legem ferre pro communitate, aliud pro bono communitatis. Dicatur que dicam per duas concluſiones, quæ ſint hæc.

2. Prima Concluſio. Lex habet rationem legis, debet ferri pro communitate, non a modo hominis privati. Nimirum ſicut ſæpe vel omnino quod præceptum vel mandatum alicujus hominis, ſeu non ſit, quantitatem habet legis, ſic non habet, ſi dicatur lex, quæ non ferat pro communitate. Quia ſicut ex ſola voluntate, aſſerente non poſſe haberi legem, quæ ab ea emanet non pertineat, ſed ratione eſt quod lex debeat eſſe communis: ſic quia non ab ea, vel ab eorum communitatem, vel quod ſua pars ſit ea, vel bella, vel mera ut tempore habeat aliquid peculiare, propter quod ejus poſſit pro ea ferre.

3. Secunda Concluſio lex, ut talis, debet ferri pro bono communi, non autem privato, aliquando bono legislatoris. Hæc patet quia lex ordinatur ad bonum commune, ut finem, & causa. Ergo a fortiori. Vbi Gonſalez in com-

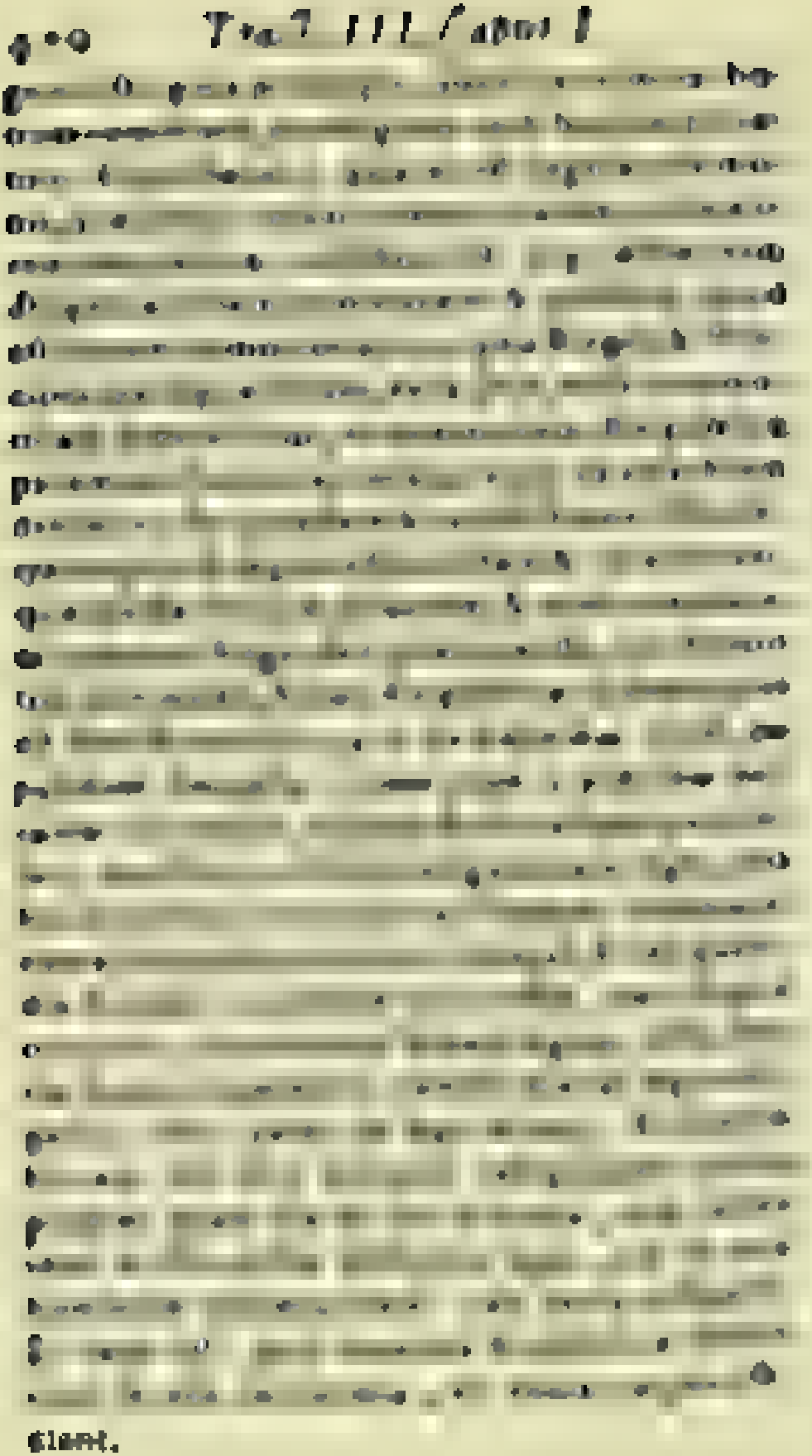

Clarr.

4. Dicit Samuel explicans ea, quæ pertinent ad ius Regis, mutare eum lex, quæ nullo modo cedunt in publicam vtilitatem populi, sed in commodum ipsius Regis, patet Regi & Episcopo Regi & petenti vel petenti ad bonum commune. Respondeo Samuel non loquitur de vero ac legitimo iure, quod Rex ex officio petit, sed de vsurpato, quod sibi per potentiam arrogare & exercere vult erga populum deterrere, ne Regem ibi poscant, & ideo enarrat ea, quæ Rex per vim & tyrannidem plerumque vsurpat.

5. Dicit Multæ tunc leges, quæ respiciunt bonum priuatum, sunt naturaliter tutandæ propria vita, leges ciuiles & correctiuæ tractant de. 6. Iex diuina, quæ [illegible] ecclesiæ Nam laborem cucare Reipublicæ [illegible] ergo & danda pro toto communitate, & mulcandum ad bonum communitatis. Finis ultimus communitatis, scilicet pacem conservatio, sustentatio, & probatus vitæ.

6. Quæres, an possit esse lex nulla, quæ fertur à lege diuina ad bonum priuatæ personæ? Non enim videtur respicere bonum publicum, sed priuatum. Augustinus docet, posse per appellationem à tali lege, & opponi exceptionem doli. Sed quidquid sit de hoc communiter, de quo ipse loquitur dicendum est, in foro conscientiæ posse nullam esse legem, quæ à sua natura respiciat priuatæ personæ modo materiali legis, vt illi communitati. Nam quæ dicuntur de iuribus regis, non debemus attendere, ad ea, quæ sibi debentur, nec ad ea, quæ, quod ab eo præcipitur, sit iustum, & vt Reipublicæ, quæ sit. Neque tabulæ

teantur se conformare vitæ & moribus suorum principum, sed eorum legibus & statutis.

VII. QVÆSTIO.

Quinam sint effectus legis?

1. DIVVS Thomas quæst. 92. art. 2. Isidorus lib. 5. etymologiarum cap. 9. & Modestinus Iurisconsultus, ff. de legibus, Senatusque consultis, ll. 7 docent esse quatuor effectus legis, nempe, imperare, vetare, permittere postremo D. Thomas art. 1. ad [illegible]narum, nempe facere bonos subditos, A[illegible]nt alios. Vt distincte procedamus, notandum est, legem habere duplices effectus, quosdam circa subditos, quosdam circa materiam legi subiectam. De vtrisque dicamus aliquid.

2. PRIMA CONCLVSIO. Lex habet sex potissimè effectus circa subditos, 1 est, dirigere. 2. obligare 3 transgressorem facere obnoxium culpæ & pœnæ 4. facere bonos subditos. 5 permittere quædam. 6 permittere minora mala ad emendanda maiora. Singula explicanda sunt. Igitur primus est, directio subditorum. Lex enim dirigit subditos in suis actionibus, imperando bona opera, & prohibendo mala. Hinc, vt supra dictum, vocatur regula, seu norma humanorum actuum. Et quidem lex secundum se sumpta, dirigit per modum obiecti cogniti, sicut exemplar dirigit artificem. Vt verò est in subdito, dirigit per

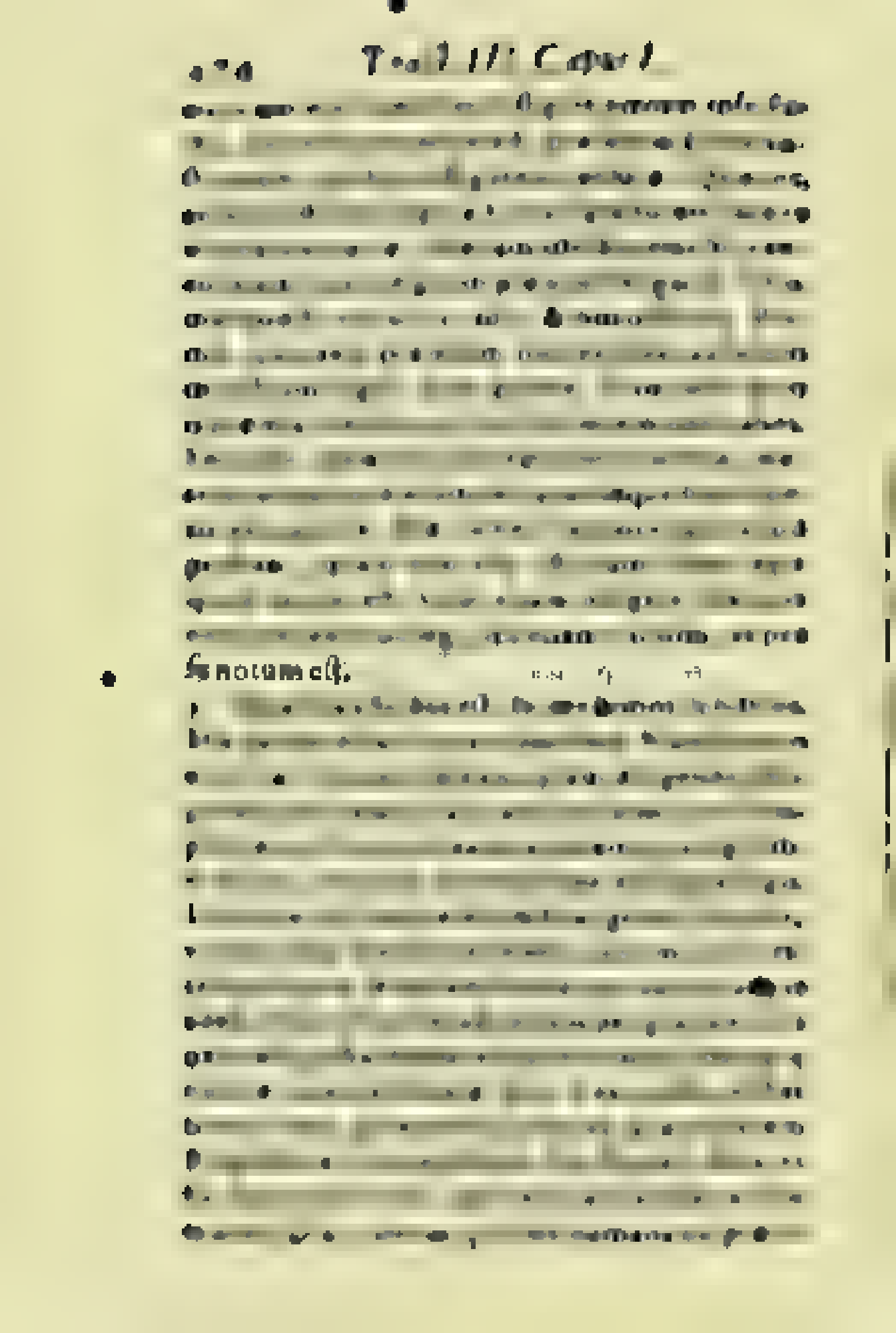

put prohibere actus internos, ad quos lex extenditur, in quo differt à lege divina, quæ illos etiam extendit.

6 Quintus effectus est, permittere id, circa quod potest huius modi. Primo negatur, nihil iuuaret statuendo de re aliqua indifferente, & hoc non est proprie effectus legis. Secundo ponitur, statuendo aliquid de re indifferente, non quidem per modum absoluti præcepti vel prohibitionis, sed determinando, cum talem deberet alioquin, si hic proprius est effectus legis, qui tantum potest revocari ad præceptum vel prohibitionem. Hoc modo ex Concil. Trident. permittit vtrumque quæ opinatur de exceptione B. Virginis, id est, iubet neutram partem obseruari damnari. Item, si lex non permittendi, vt post sententiam exceptione vtatur, id est præcipit Iudici, ne ab huiusmodi exceptione audiat. Vnde patet in hoc genere permissionis nullo semper esse quod præceptum aut prohibitionem, iuxta illud Alphonsi à Castro lib. de lege pœnali cap. 1. *In quatuor, quæ lex permittit, et quodlibet præceptum permittitur.*

7 Sextus effectus est, permittere minora mala ad vitandum maiora, quod eodem modo potest lex naturæ lege. Prima negatur, quia non permittebat, neque permissa fuit ea, quæ huiusmodi mala committunt. Hoc modo lex naturæ permittit meretrices & vsuras in ciuitatibus, quia nec probat, nec punit. Secundo ponitur, quia expressum permittere aliquid alicui, & huiusmodi proprietatem non debet præsumi. Ita est Bart. Gratian. in C. Adiegan. 1. tom. de adulteriis

CAPVT II.

DE LEGE ÆTERNA.

HActenus de legibus in communi. Nunc de singulis in particulari dicendum est. Ac primo de lege æterna, quæ est quasi fons & origo omnium aliarum legum, vt paulò post dicam. Potest autem disputari hoc loco 1. quid sit lex æterna 2. an omnia subijciantur legi æternæ 3. an aliæ leges ab ea deriuentur. 4. an sit lex propriè dicta.

I. QVÆSTIO.

Quæ sit lex æterna?

1. LEx generatim loquendo, vt supra dictum est tribus modis spectari potest. 1. in se. 2. vt est in legislatore. 3. vt est in subdito. Nunc ergo videndum est, an hoc etiam legi æternæ possit accommodari. Inde enim constabit, quid propriè sit lex æterna, quod hic quæritur.

2. PRIMA CONCLVSIO. Lex æterna sumi potest duobus modis. Primò, pro quauis regula

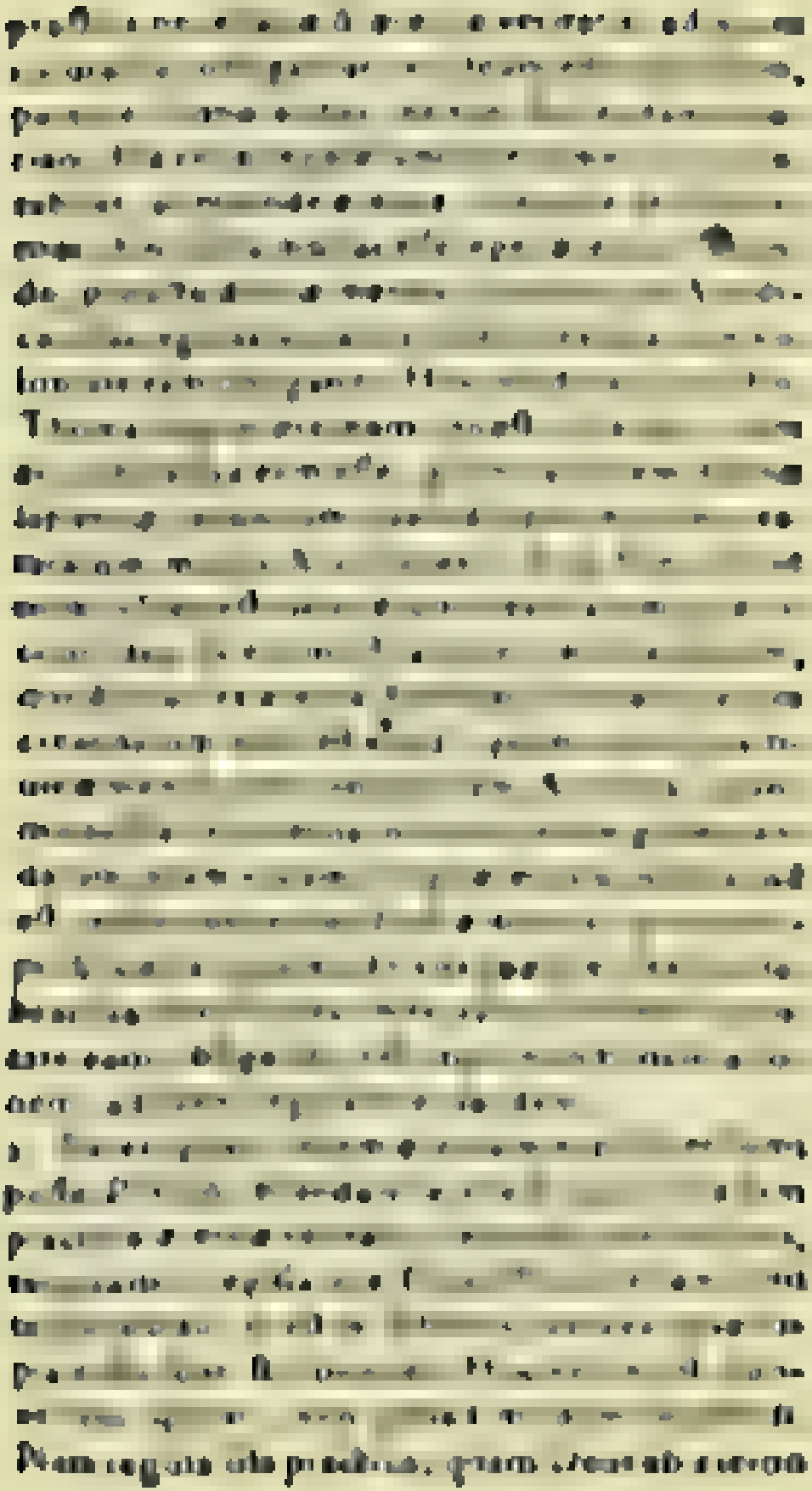

quarum

quarum ſunt conceptiones & exẽplaria, ſic etiam leges æternę multiplicari poſſunt reſpectu diuerſarum rerum, quæ alio & alio modo gubernantur. Alia eſt enim lex cœlorũ, alia hominum, alia beſtiarum. Addo tamen, legem æternam magis eſſe vnam, quàm ideam. Nam lex æterna per ſe primò refertur in commune bonum totius vniuerſi, quod vnicum eſt, nempe, mundi perfectio: Et ab illo vnico bono, tanquam à termino, vnitatem habet. Ideæ magis referuntur ad rerum ſingularum ſpecies & naturas, neque includunt illum ordinem ad vnum terminum.

I. QVÆSTIO.

An omnia ſubiciantur legi æternæ?

1. HIc duo quæri poſſunt. Primò, an omnes creaturæ ſubiectæ ſint legi æternæ? Secundò, an etiam Deus illi ſubiectus ſit?

2. PRIMA CONCLVSIO. Omnes creaturæ, tam rationales, quàm irrationales, ſubiiciuntur legi æternæ, licet non eodem modo. Prior pars eſt D. Thomæ quæſt. 93. artic. & duobus ſequentibus, & D. Auguſtinus lib. 5. de ciuitate Dei, cap. 11. Et ratio eſt, quia omnes creaturæ, non modò creantur, ſed etiam gubernantur à Deo: ergo Deus ab æterno concepit modum gubernandi creaturas, id eſt, concepit modum, quo vnaquæque creatura deberet ſuas actiones exer-

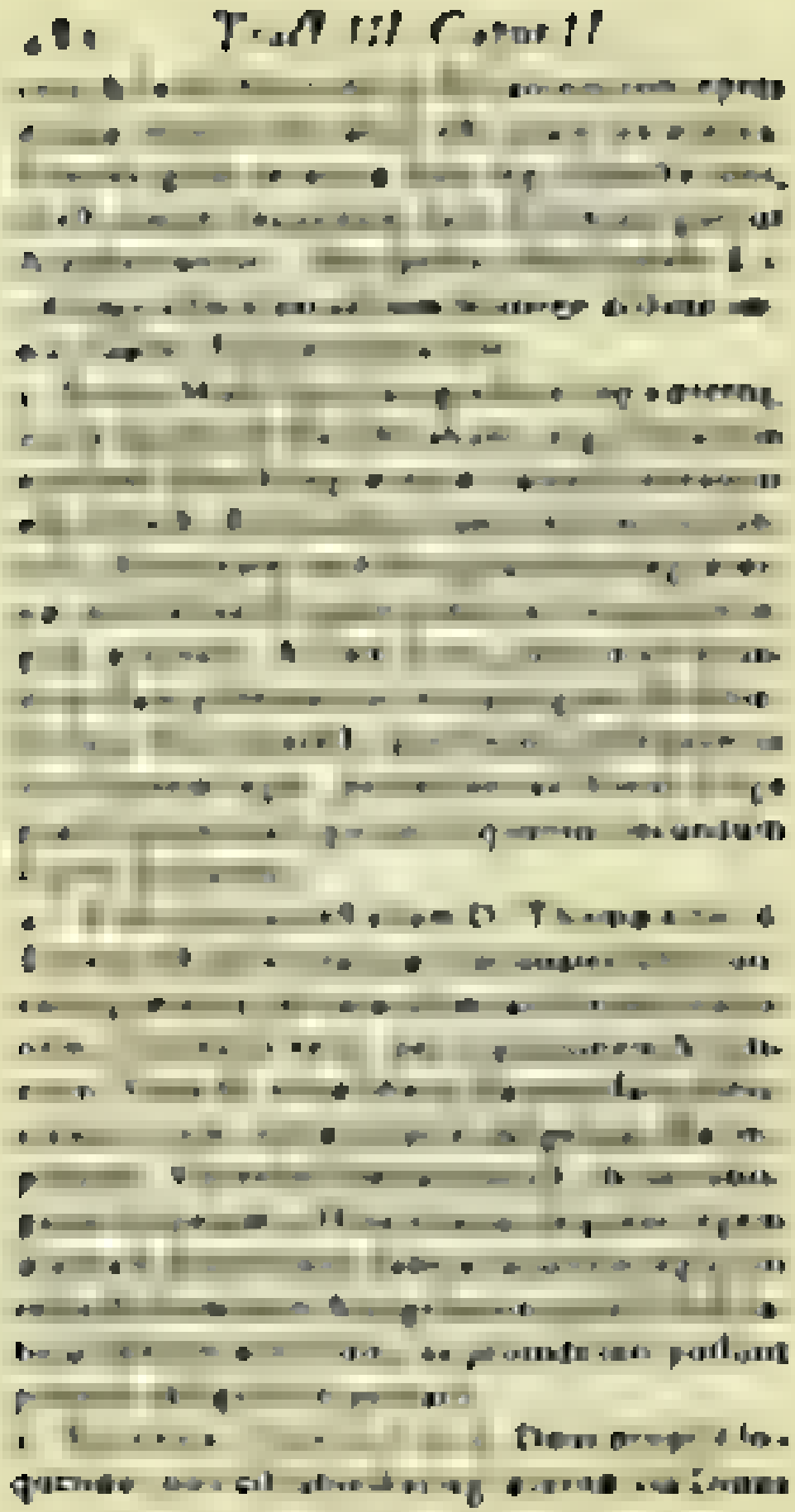

III QVÆSTIO

An animæ sint legi deputandæ a legi carnis?

1. Ad tertium sic proceditur. Videtur quod animæ sint legi deputandæ a legi carnis. Dicit enim Augustinus in libro de Natura et Origine animæ, quod peccatum originale non solum corpus, sed etiam animam vitiavit. Sed peccatum originale non vitiavit animam nisi quia ipsa est legi carnis deputata. Ergo videtur quod animæ sint legi carnis deputandæ.

2. Præterea, omne quod est ex alio, videtur esse deputandum legi illius ex quo est. Sed anima est ex parentibus, quia, ut dicit Augustinus in libro de Natura et Origine animæ, ex anima et corpore parentum traducitur anima filii. Ergo videtur quod anima sit legi carnis deputanda.

3. Præterea, sicut dicit Augustinus in libro de Natura et Origine animæ, anima non est pars substantiæ Dei. Sed omnis substantia quæ non est pars substantiæ Dei, est creatura. Ergo anima est creatura. Sed omnis creatura est mutabilis. Ergo anima est mutabilis. Sed omnis mutabilis substantia videtur esse deputanda legi carnis. Ergo anima videtur esse deputanda legi carnis.

4. Præterea, Augustinus dicit in libro de Natura et Origine animæ, quod anima est spiritus. Sed spiritus videtur esse deputandus legi spiritus. Ergo anima videtur esse deputanda legi spiritus.

5. Præterea, Augustinus dicit in libro de Natura et Origine animæ, quod anima est quædam

Thomas 1. 4. Ratio eſt, quia ſubiectum eſſe legi æternæ, nihil eſt aliud, quàm gubernari ſecundum legem æternam ſed Deus proprie non gubernatur ergo proprie nō eſt ſub eſſentia legis æternæ 1 quia vbi eſt ſumma æqualitas & identitas, ibi non poteſt eſſe ſubiectio ſed inter Deum & legem æternam eſt ſumma æqualitas & identitas, cum lex æterna ſit conceptus diuinæ mentis, qui eſt ipſa eſſentia diuina ergo Deus non poteſt eſſe ſubiectus legi æternæ 1 qui ſubijcitur legi ſubijcitur illi quoad ſuas actiones At Deus nullam habet actionem legi ſubiectam Omnis enim actio diuina, vel eſt productio diuinarum perſonarum, vel actio liberæ voluntatis circa creaturas. Neutra ſubijcitur legi Non prior, quia productio diuinarum perſonarum non eſt libera, ſed naturalis ac neceſſaria ergo proprie non ſubijcitur legi. Nec poſterior, quia Deus non obligatur ad liberam actionem circa creaturas. Dices Obligatur ad dandam vitam æternam filijs adoptiuis. Reſpondeo Non obligatur ex voluntate alicuius ſuperioris, ſed ex propria benignitate neceſſ obligatio legis, ſed poſt de productione.

III QUÆSTIO

An omnes due leges dependeant a lege æterna?

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod non omnes leges dependeant a lege æterna. Lex enim, ut dictum est, ordinatur ad bonum commune. Sed quædam ordinationes ad bonum commune non sunt a lege æterna, quia lex æterna est una simplex. Ergo non omnes leges dependent a lege æterna.

Præterea, Lex æterna est immutabilis. Sed leges humanæ mutantur. Ergo non omnes leges dependent a lege æterna.

Præterea, Lex æterna est ratio divinæ sapientiæ. Sed multæ leges humanæ dependent ex rationibus humanis. Ergo non omnes leges dependent a lege æterna.

Sed contra est quod Augustinus dicit, in libro de Libero Arbitrio, quod lex quæ non est æterna, omnino justa non est. Omnes autem leges quæ justæ sunt, dicuntur esse justæ per rectitudinem participatam. Ergo omnes leges participant aliquid de lege æterna. Hoc autem non esset, nisi omnes leges a lege æterna dependerent. Ergo omnes leges dependent a lege æterna.

Respondeo dicendum quod, sicut supra dictum est, lex est quædam regula et mensura actuum, secundum quam inducitur aliquis ad agendum, vel ab agendo retrahitur. Regula autem et mensura est ratio, quæ est primum principium humanorum actuum, ut ex supra dictis patet. Nam

non autem ratione obligationis aut potestatis, quia potestas in omnibus eadem est.

4. TERTIA CONCLVSIO Omnes leges positivæ, tam divinæ, quàm humanæ, si secundum se spectentur, quatenus regulæ quædam sunt, derivantur à lege æterna secundum se spectata, quatenus regula quædam est. Patet inductione, quia ex hac regula æterna, *Deus est colendus*, deducuntur omnes aliæ regulæ à Deo præscriptæ de fide, baptismo, & aliis rebus ad cultum divinum spectantibus. Similiter ex hac regula æterna, *Nemo est occidendus ab homine*, derivantur multæ regulæ humanæ, quæ ad societatem & iustitiam vitæ humanæ spectant.

IV. QVÆSTIO.

An lex æterna sit propriè dicta lex?

1. Dictum est quæst. 2. legem æternam præcise non habere rationem legis, respectu creaturæ irrationalis, sed tantum respectu hominum & Angelorum. Hoc posterius nunc examinandum est. Nam neque respectu hominum & Angelorum videtur habere rationem legis propriè dictæ. Vt enim suprà ex D. Thoma ostensum est, ad rationem legis propriè dictæ pertinet promulgatio sed lex æterna, quatenus æterna, nō est promulgata, quia nec homines, nec Angeli fuerunt ab æterno, quibus posset promulgari: ergo lex

æterna quatenus æterna, non habet rationem legis propriè dictæ.

2. Hanc difficultatem attigi supernè cap. 1. quæst. 4. §. 9. & tamen nihil aut parum dixi. Dico ergo D. Thomam quæ est hucusque sic duplicem esse partem promulgari, verbo & scripto. Lex æterna usque modo ab æterno promulgata est ex parte Dei Verbo quidem, quia Deus ab æterno produxit verbum divinum, quo legem æternam promulgavit. Scripto, quia ab æterno ipse habuit in mente, quo eandem legem conscripsit.

3. Hæc prima subtilis quidem est, non tamen videtur satisfacere, tripliciter. Primo quia productio verbi divini a solo patre facta est ergo, si lex æterna promulgata est per productionem verbi divini, necesse est, a solo patre promulgatam esse ac proinde solum patrem esse legislatorem. Antecedens tamen est falsum. Probatur minor probatur, quia is est legislator, qui sua ege dirigit & obligat subditos. Hoc autem notabile solus Pater, sed tota Trinitas ergo solus Pater non est legislator, nec solus legem æternam promulgavit. Secundo quia productio verbi divini nisi aliquid relativum & personale. Lex autem æterna est aliquid absolutum & essentiale, ut relativa in Deo non sunt de essentia absolutorum ergo productio verbi divini non est de ratione legis æternæ, ut promulgatio est de ratione legislatoris, ut docet D. Thomas. ergo productio verbi divini non est promulgatio legis æternæ. Tertio, quia absolutum est dicere, legislatorem promulgare legem, & tamen nemo audet dicere, quod hoc

illam promulget. Non enim conſtetur lex primo gari, nisi quatenus innotescitur, quibus imponitur. At ab æterno non innotescit ſubditis: ergo ab æterno non potest dici promulgata.

4 Ergo ſic ſentio. Lex tribus modis ſpectari potest, vt ſupra dixi: vt eſt regula quædam practica: vt eſt in legislatore: vt eſt in ſubdito. Igitur, ſi lex æterna ſpectetur, vt eſt in ſubdito, non habet rationem legis propriè dictæ ab æterno. Nam ab æterno nulli fuerunt ſubditi. Si autem ſpectetur, vt eſt in legislatore, non habet etiam rationem legis ab æterno. Nam lex, vt eſt in legislatore, includit tres actus, rationem, voluntatem, imperium. Licet ergo duo priores actus fuerint in Deo legislatore ab æterno, tertius tamen non fuit. Hoc patet ex iis quæ ſupradicta ſunt cap. 1. quæſt. 1. §. Videtur quod ſpectetur lex æterna in ſe, vt eſt regula quædam practica, ne ſic quidem potuit ab æterno habere rationem legis, quia regula practica nunquam habet rationem perfectæ legis, niſi à legislatore imponatur ſubditis cum imperio, quod ab æterno factum non eſt.

CAPVT III.

DE LEGE NATVRALI.

QVIA lex naturalis parum differt à lege æterna, vt paulò post patebit: ideo proximè de illa disputandum est. Ac 1. quæri potest, quid sit lex naturalis, & quomodo distinguatur à iure gentium. 2. quotuplex sit. 3. an mutari & abrogari possit. 4. an possit in ea fieri dispensatio.

---

1. QVÆSTIO.

Quid sit lex naturalis, & quomodo differat à iure gentium?

1. IVristæ & Theologi hic discrepant, si non in re, saltem in modo loquendi & explicandi. Nam Iuristæ ius naturale vocant, quod est hominis commune cum brutis, vt coniunctio maris & fœminæ, liberorum procreatio & educatio. Ius gentium vocant, quod solis hominibus inter se commune est, vt religio erga Deum, obsequium erga patriam & parentes. Et hoc iure dicunt im-

[illegible] explicatione ut
[illegible]
[illegible] influxu nobis est,
[illegible]

Il Quarto

Quando fu la natività

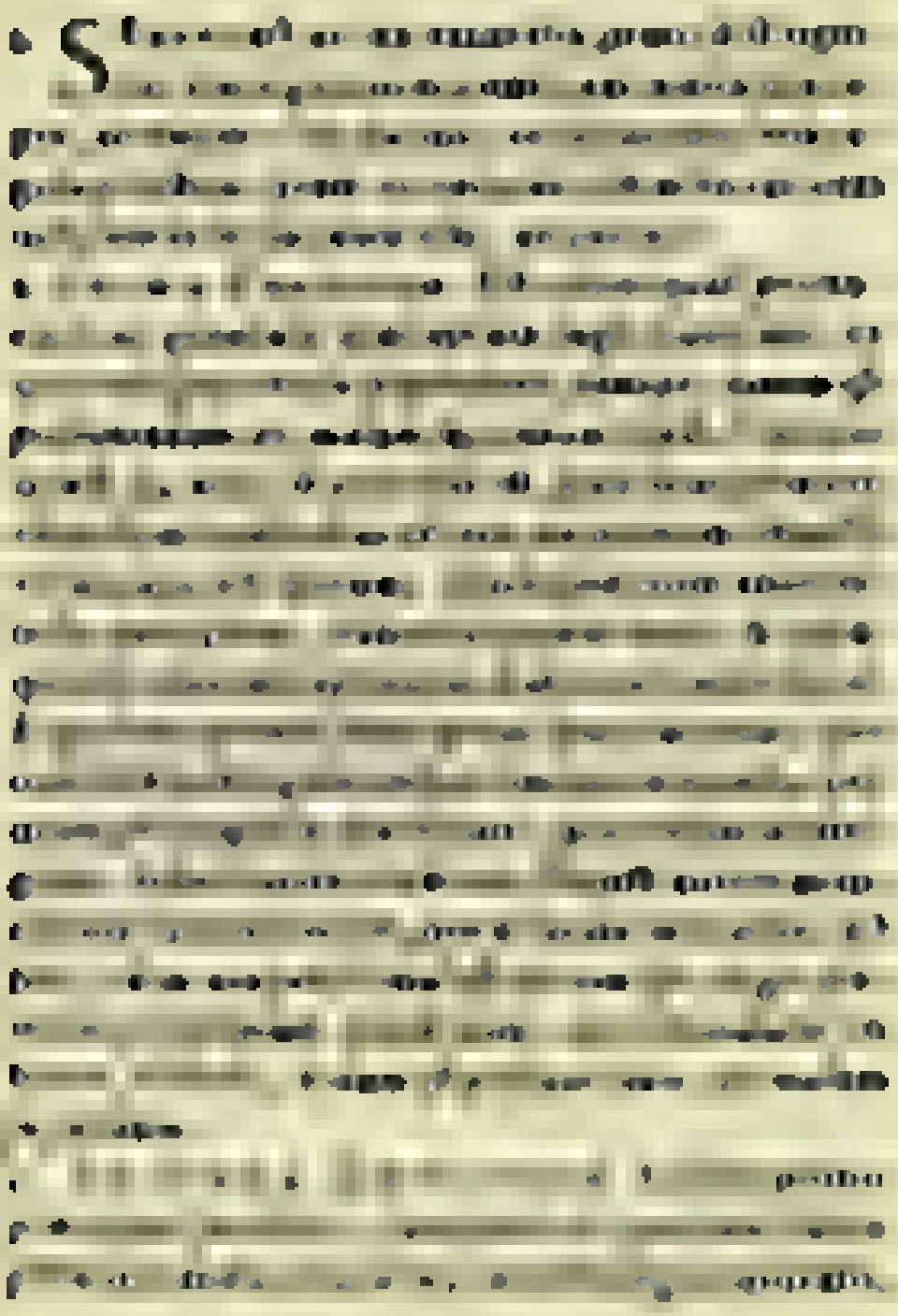

vt, Deum eſſe colendum, parentes honorandos, neminì faciendam iniuriã, propriam vitam conſeruandam: & generatim, omnia præcepta Decalogi, & quotquot illis affinia ſunt. Patet ex dictis. Nam recta ratio ex inſtincto naturæ dictat, bonum eſſe, *Deum colere, parentes honorare, propriam vitam conſeruare, rem alienam non furtiuam & inuitatam colere.* Et ſimiliter dictat, malum eſſe, *Deũ odiſſe blaſphemare, parentes contemnere, propriam vitam prodigere, mentiri, furari, homicidium & adulterium committere:* Et vno verbo, *alteri facere, quod ſibi non vult fieri.*

III. QVÆSTIO.

An lex naturalis mutari poſſit?

1. HÆc mutatio tribus modis poteſt intelligi. Primò, per additionem, vt ſi aliquid addatur legi naturali. Secundò, per deciſionem aut detractionem, vt ſi lex naturalis abrogetur, aut deſinat obligare. Tertiò, per abolitionem, vt ſi deleatur de cordibus hominum. De his tribus modis agit Diuus Thomas quæſt. 94. art. 4. 5. & 6.

2. PRIMA CONCLVSIO. Lex naturalis mutari poteſt per additionem. Ita Diuus Thomas art. 5. Et probatur, quia multa præcepta per legem diuinam & humanam ſuperaddita ſunt legi naturali, vt præcepta cæremonialia & iudicialia veteris

captiuitates, ſeruitutes, vtiles contractus, quæ omnia faciunt, tum ad vitandam miſeriam, tum ad iuſtitiam & pacem reipublicæ conſeruandam. Idem dicendum eſt de multis legibus ciuilibus & Eccleſiaſticis, vt facile patebit conſideranti. Non ergo ſuperfluum eſt, addere aliquid legem naturalem

4 SECUNDA CONCLVSIO Lex naturalis in ſe immutabilis eſt, vt nec abrogari poſſit, nec dispenſatio illi fieri poſſit. Ita D Thomas art 3 D Auguſtinus lib 3 de doctrina chriſtiana ca 14 Et hæc habetur in decreto Gratiani d 3 vbi inter alias differentias iuris naturalis & poſitiui, aſſeritur etiam illa, quod ius naturale *non variatur tempore, ſed manet immutabile & permanet*. Ius verò poſitiuum mutari & abrogari poſſit Et probatur, quia ius naturale non habet eſſe à bonitate, quam naturæ dictamen rectæ rationis, quod vbique idem eſt, & immutabile, qua fundatur in natura rationali quæ ſemper eadem & immutabilis eſt. Quo poſito illud ius lib 3 Etymol ca 4 *ius naturæ eſt communis omnium nationum, eo quod vbique inſtinctu naturæ, non conſtitutione aliqua habetur* a quo obligatio legis naturalis oritur ex prædicta natura hæc autem mutari non poteſt Ergo nec illa Hinc ſequitur omnia præcepta legis naturæ, quæ ſunt, quòd obligant, ſemper & vbique obligare

4 Dices, Hoc verum eſt de primis & communibus præceptis legis naturalis, non tamen de omnibus particularibus, quæ ſæpe mutari poſſunt, vt docet D Thomas art 3 Et probatur exemplis 3. quæ ius naturale eſt, vt omnia ſint communia, & tamen hoc mutatum eſt inter gentium, quo intro-

dotta fuit rerum diuisio & proprietas: non naturale est, vt nemo retineat alienum inuito domino, quod etiam sublatum est lege præscriptionis, & alia lege, quæ vetat gladium reddere domino furioso: non naturale est, vt omnes nascantur liberi, & tamen tota gentium seruitus introducta est. Ergo malum, quia aliquando fuerunt non naturalia, & non esse debuerunt, ac proinde lex naturalis in aliquibus mutari potest. Respondeo. Hæc argumenta non concludunt.

5 Ad 1 dico, omnia iuste communia esse naturalia, non potuisse, quasi ius naturale præceperit rerum omnium communitatem, & prohibuerit dominium ac proprietatem (quod sine dubio falsum est) sed negando, quod esset absurdum de hac re statuere, nec quidquam proprium alicui. Ergo vt permutatio esset in communem vtilitatem. Poterat tamen, propter rationabiles causas dominium esse rerum, vt vnusquisque sua propria possideret. Et cùm antea nullum esset præceptum legis naturalis de rerum communitate aut proprietate, factum est præceptum iuris gentium, vt omnia communia essent, singuli haberent propria. Itaque ius naturale non est in se mutatum aut gentium, sed aliquid illi additum est, iuris primam conclusionem. Vide D. Thomam art. 5 ad 3. in fine.

6 Ad 2 dico, adhuc esse iuris naturalis, vt nemo retineat alienum inuito domino. Neque hoc iuri derogat ex præscriptione. Non enim efficit ille vt inuito domino retineat alienum, dum petitur alienum, quod esset derogare iuri naturali: sed tollam effectum, vt id, quod erat alienum, non

non

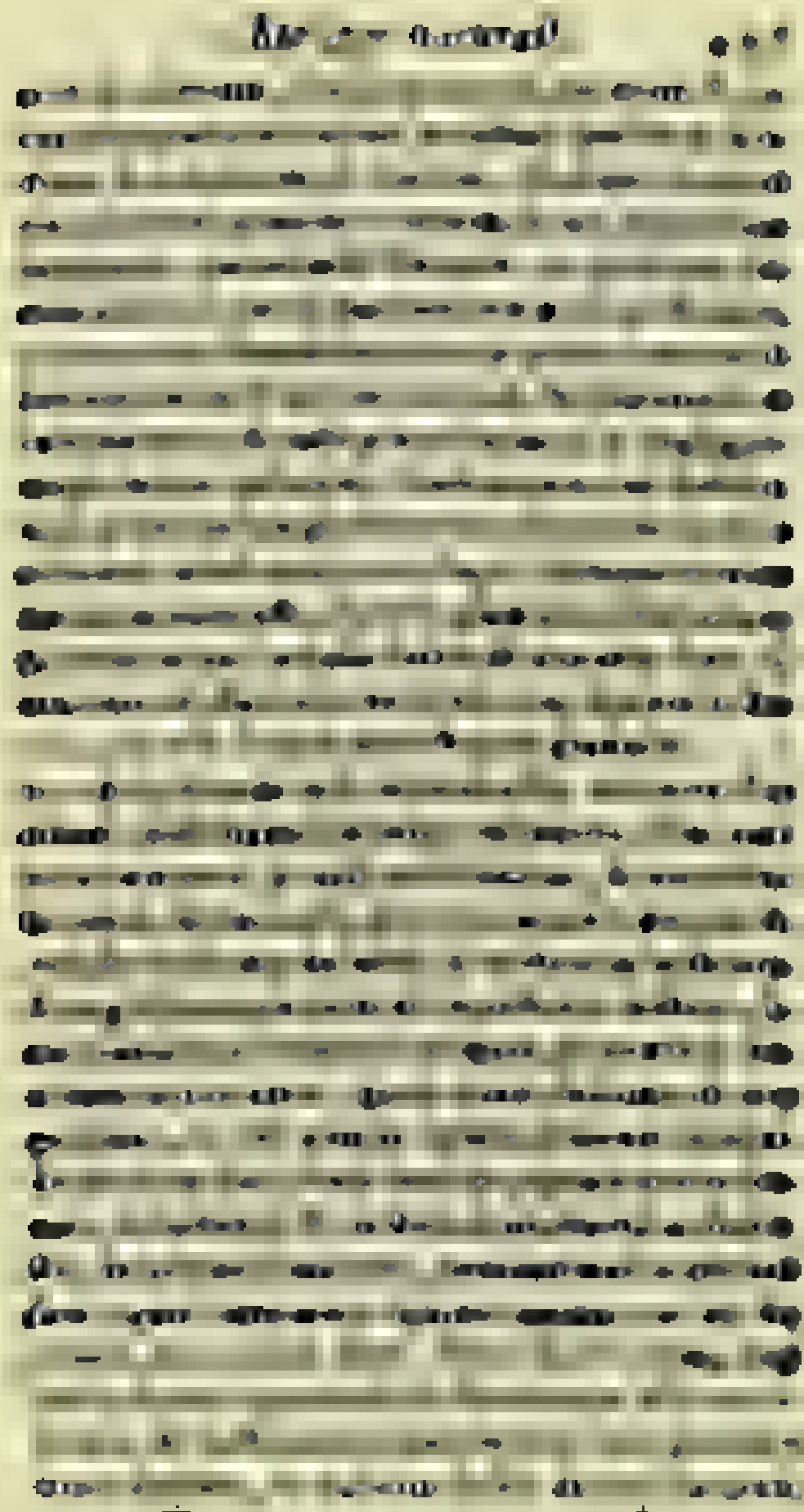

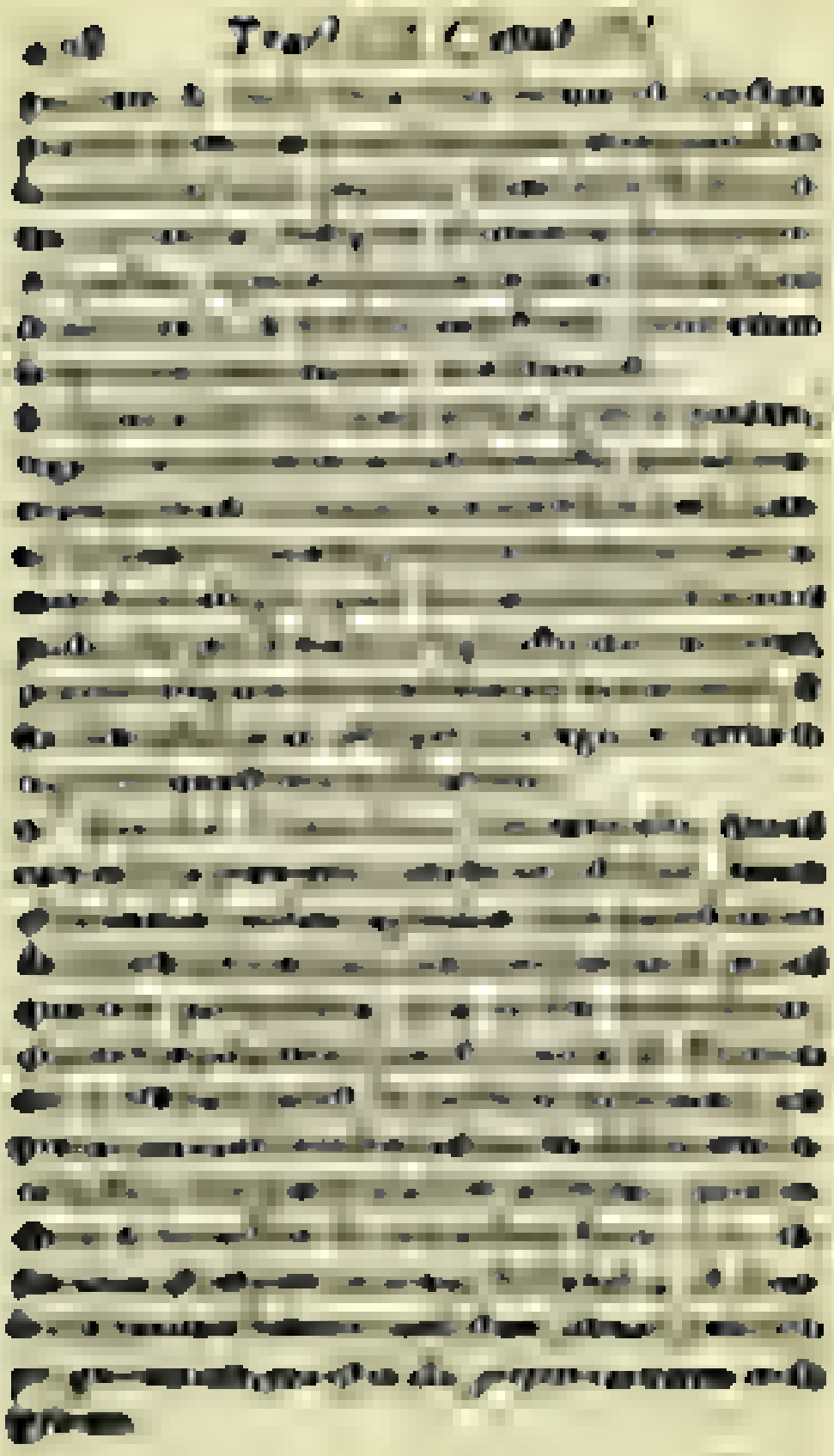

IV QVÆSTIO.

An possit fieri dispensatio in lege naturali?

1. Dvplex fuit præceptum legis naturalis quædam expressa habens ex se Deum pro fine, ut Dilectio Dei super omnia, quæ quidem præcepta nullo modo possunt dispensatione recipere, quia nullo modo possunt non obligare, cum semper obligent ad finem, qui nullo modo potest non esse finis. Alia vero præcepta naturalia sunt, quæ habent pro fine proximum, ut dilectio proximi, quæ quidem præcepta possunt dispensatione recipere, quia possunt non obligare, cum aliquando finis proximus non sit finis ultimus, qui semper obligat.

2. Ad primum dubium dicendum, quod Deus in quibuscumque præceptis legis naturalis potest dispensare, quia nullum præceptum legis naturalis est, quod non habeat pro fine Deum, quia omnia præcepta legis naturalis sunt de ordine ad Deum, et ideo omnia præcepta legis naturalis possunt dispensatione recipere, quia possunt non obligare, cum aliquando finis proximus non sit finis ultimus, qui semper obligat.

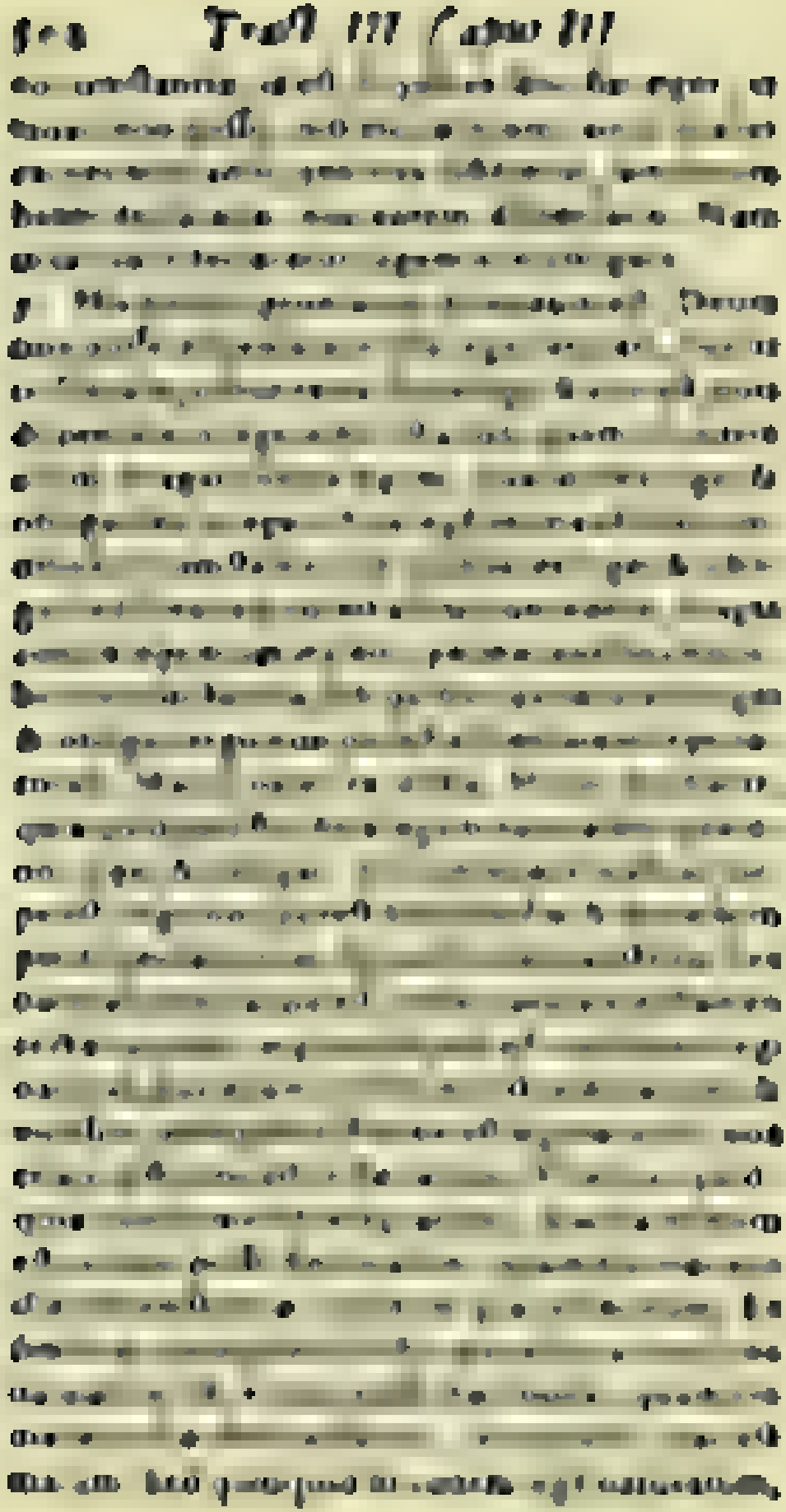

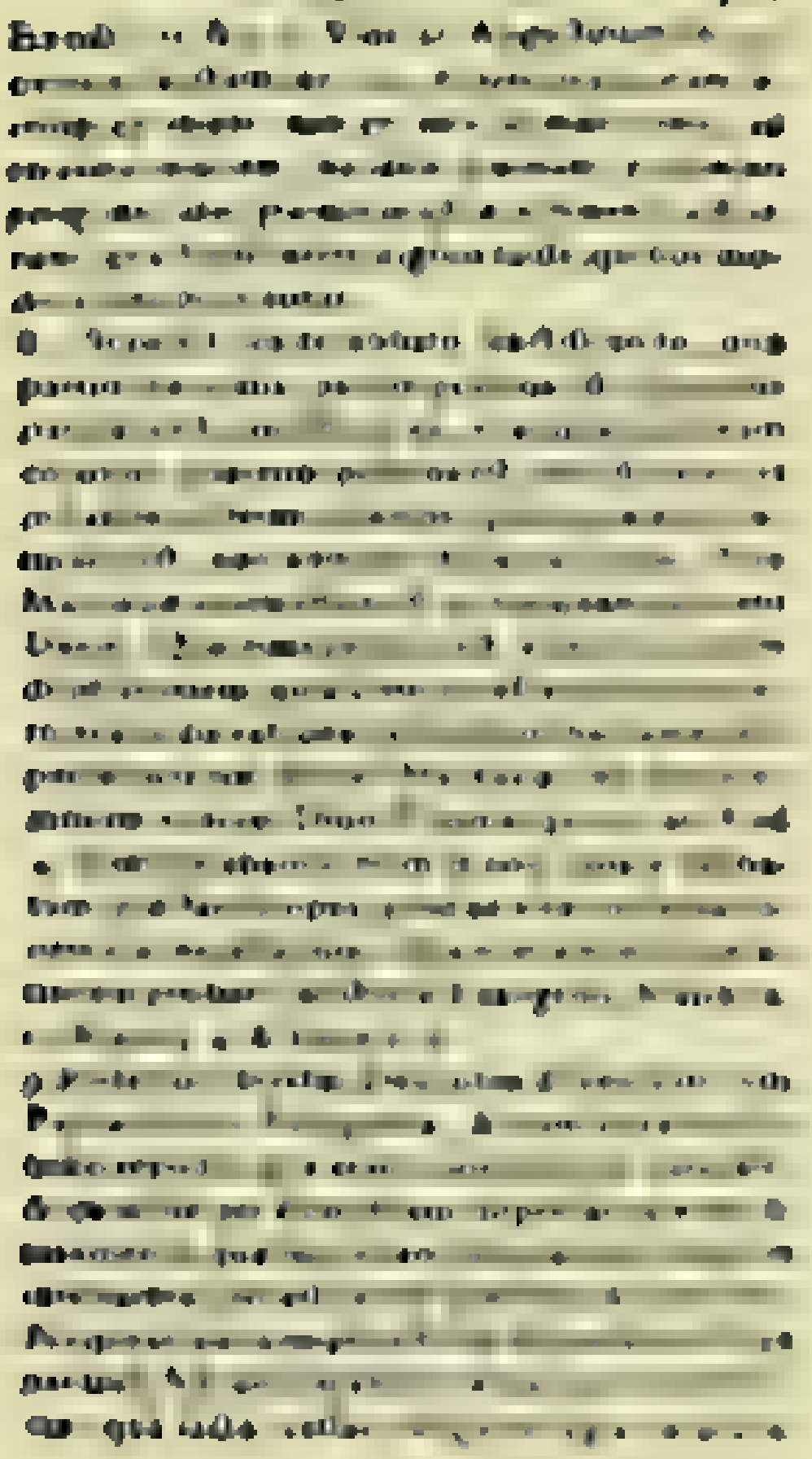

CAPVT IV.

DE LITVRGIA DIVINA,

quæ est de Missa.

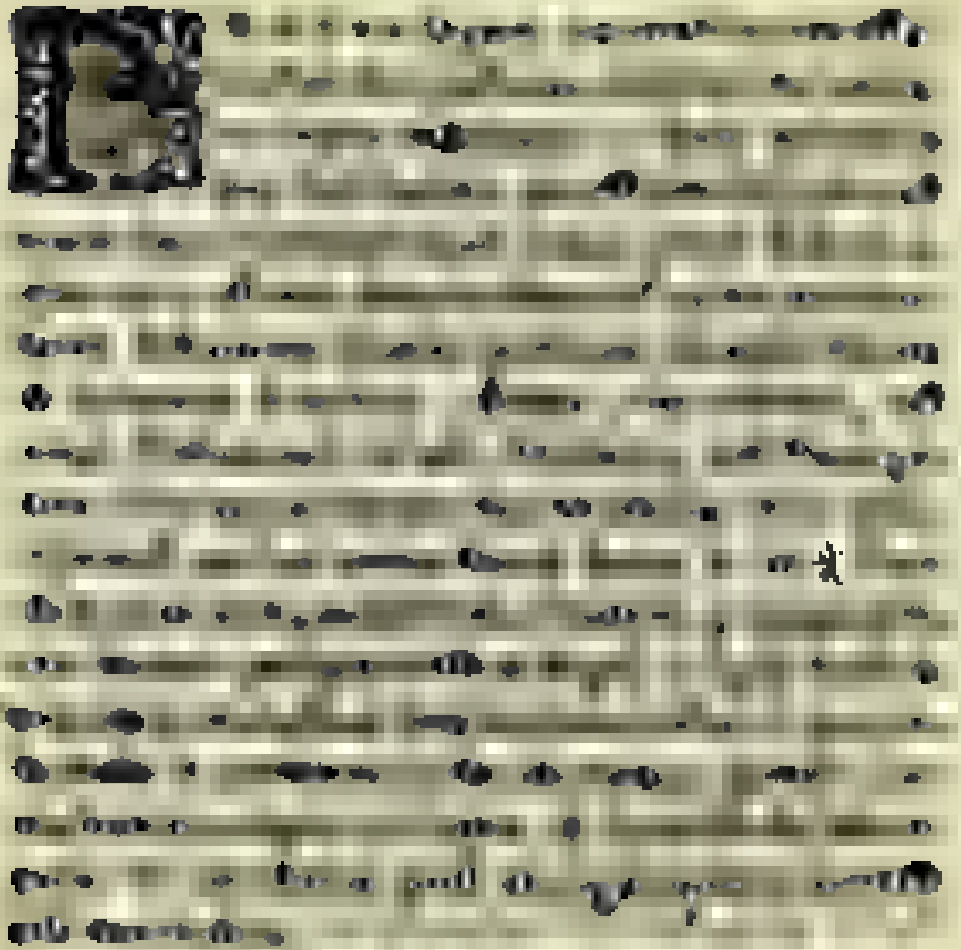

I. QVÆSTIO

An res omnes sunt bonæ?

1. NEgant Manichæi, ut Augustinus in libro contra Adimantum, & in libro contra Faustum Manichæum docuerunt, duorum librorum hoc principium esse, quod omnes res non sint bonæ, sed quædam earum malæ. Deum autem, quem nos colimus, bonum esse, & auctorem omnium bonorum. Verba sunt Augustini, lib. 20. contra Faustum, cap. 2. Negant, inquit, omnia esse bona, quæ Deus condidit. Quod ergo Deus condidit, bonum esse dicimus. Quod autem non condidit, non esse bonum. Quæ sunt ergo, quæ non condidit Deus? Ea, quæ ipsi Manichæi condiderunt. Quæ sunt ea? Omnia, quæ in Scripturis reprehend

plenque propter Regna dico erant excitati, et
[illegible] peccare timuit, cum mare agi-
tum, nisi A postolo, Il mar [illegible]
[illegible] ut navem. At post [illegible] cum in ea vehe-
mens, quæ tempestas commotionem fluctuum
[illegible] ut navem, mutatur in A pos-
tolum Romanum, Ecclesiæ [illegible]
[illegible] per [illegible] cum [illegible], ut [illegible]
[illegible], Non timeas, [illegible] [illegible] ut
[illegible] [illegible] [illegible] per [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Docet enim, quid agere & omittere debeamus, & praterea dat gratiam qua nos iuuando & corroborat vt possimus præstare vitæ æternæ præmium consequi. Hinc oritur secunda differentia, quod lex Mosaica per se non potuerit hominem perducere ad vitam æternam, quando sine gratia Dei non potest ea Euangelica per se sufficiens est ad hunc effectum consequendum. Et hac differentia sumpta est ratio Diui Thomæ pro hac conclusione, quia finis ultimus ipse est beatitudo perfecta: lex humana est, efficere subditos bonos, bonitate quadam ciuili, & deducere illos ad pacem & tranquillitatem Reipublicæ imperfecta: lex diuina est, efficere homines simpliciter iustos coram Deo, & deducere illos in sempiternam felicitatem: ergo lex diuina, quæ potest hoc præstare, censetur esse perfecta quæ non potest, imperfecta: at non sic Euangelica potest, secus lex Mosaica non potest: ergo nouæ perfecta est, veteris imperfecta. Et hoc frequenter inculcat D. Paulus in epistola ad Romanos & Galatas, docens *hominem non iustificari ex operibus legis sed per fidem Christi*. Dices quomodo ergo lex & vetus Testamentum iustificauit suos? Respondeo. Non iustificauit ex se lex Mosaica, sed ex Euangelica, cuius fuit vis virtus ad eos usque, quamuis nondum adhuc remotor. peccatorum. Habebant enim in qua fiducia ipsum hodie de gratuma Euangelio. De qua re plura capite sequenti, vbi ex professo agemus de discrimine veteris & noui Testamenti.

3. A quamuis quæ mitio pro Monachis allata sunt, facile diluantur. Ad primum capitis

[illegible] Nonnisi Missam de sua fundatione, quæ erat in diem terminum, [illegible] dare illi Ecclesiæ quæ non [illegible] Secundum autem canonicos effectus, quos hic ponit Vede [illegible] Beneficium dum est Adhuc ipsa [illegible] Deum, imperare quem fugit [illegible] dispositum, [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]

II. QVÆSTIO

An lex data à Deo data fuit?

Sed Magistrum, qui fuit dux populi Israel in deserto, & à Deo ei data est lex? Respondeo dicendum quod [illegible] ad duo ordinatur, scilicet ad bonum commune multitudinis, & ad bonum unius. Et quia bonum commune est multum divinum, ideo oportet quod illud quod ordinatur ad bonum commune, divinum quodammodo sit. Unde Augustinus dicit in libro de Civitate Dei, quod illa sola lex debet dici, quæ justa est, quæ populis divinitus data est, & quæ ipsis Populis placita est. Et Isidorus dicit in libro Etymologiarum, quod lex fit [illegible] & quod [illegible] Et quia Moyses fuit [illegible] ideo [illegible] Et quia [illegible] Et [illegible] Et [illegible] Et

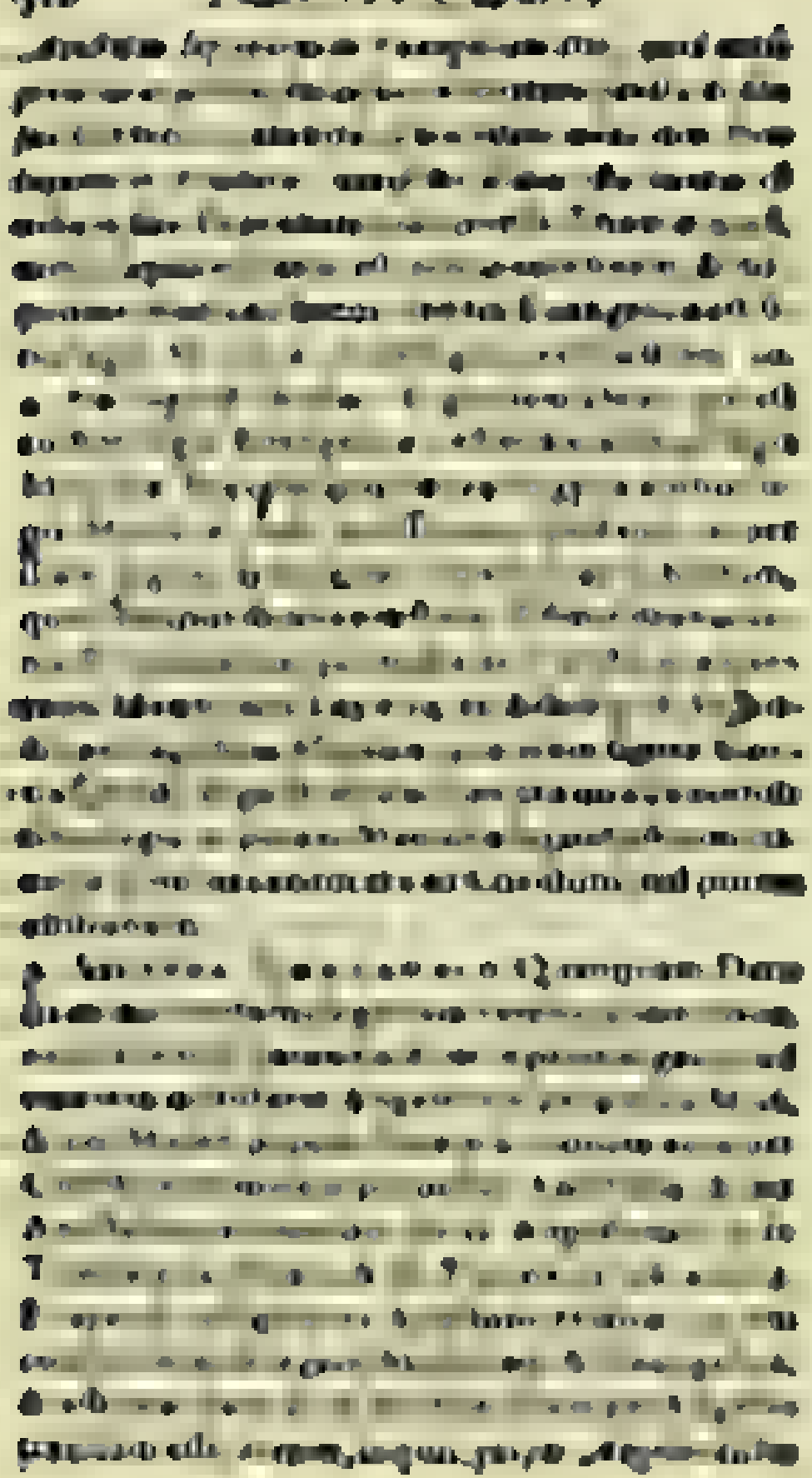

de libello repudij. Nam per illam libellum, vt probabilior fert opinio, dabatur facultas diſſolvendi prius matrimonium, & nouum contrahendi. At nullus hominum, propria authoritate, potest dare talem facultatem, iuxta illud Christum, Euangelio Matth. 19. 6. *Quod Deus coniunxit, homo non ſeparet.*

IV. QVÆSTIO.

An lex vetus obligauerit ſolos Iudeos?

1 PRIMA Conclvsio. Lex vetus data & promulgata eſt ſoli populo Iudæorum ſta. D. Thomas q. 98. art. 4. Et patet ex c. 19. Exodi de ſequentibus dicetur. Deut. 4. 8 *Quæ ſit alia gens ſic iuſta, & habens cæremonias & iudicia, & vniuerſam legem?* Et Pſal. 147. 20. *Non fecit taliter omni nationi, & iudicia ſua non manifeſtauit eis.* Et Rom. 3. *Quid ergo amplius Iudæo eſt? aut quæ vtilitas circumciſionis? Multum per omnem modum. Primum quidem, quia creduta ſunt illis eloquia Dei.* Et Rom. 9. 4. *Quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & teſtamentum & legislatio.* Ex quibus locis ſic colligitur. 1. Legem fuiſſe datam ſolis populo Iudæorum. 2. fuiſſe quandam prærogatiuam ſolius populi, quod daretur illi lex Quæres, an hoc factum ſit propter merita illius? Reſpondeo. Non propter merita, ſed propter promiſſa. D. Aug. q. 4. in Iudic. dicit. Deus enim promiſerat Abrahæ, quod ex ipſius ſemine de poſteritate

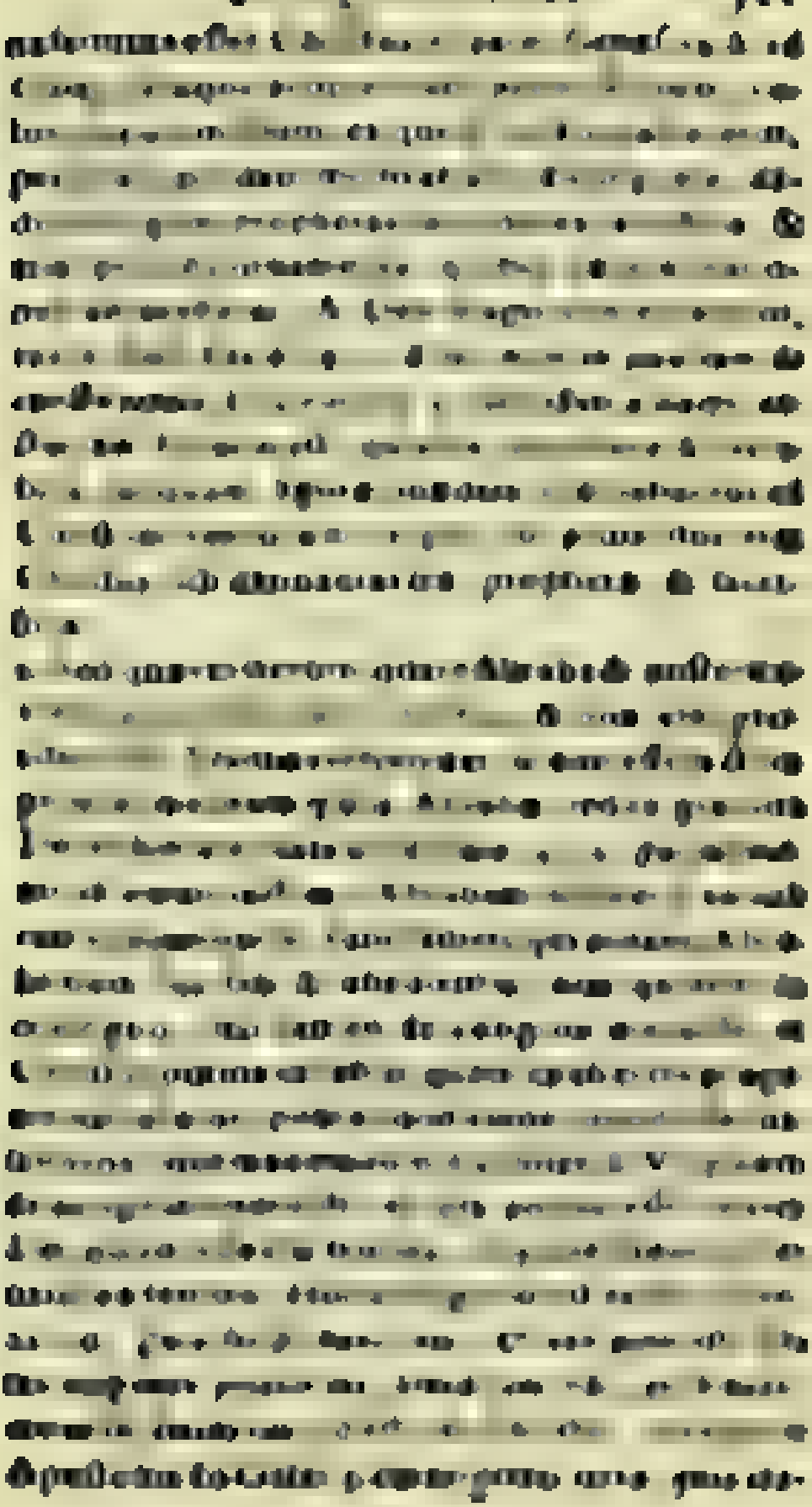

dis, qui mox Dicet, Hæc benedictio tum cum fuerat ei promissa, cùm nondum obtinuisset, vt patet Genes. 25. Ergo non ibi facta promissio, sed obedientiam, quæ postea secuta est, Respondeo Fuit quidem ea promissio, non tamen sine ordine ad impetrationem & obtentum eam postea futuram: sic & eadem apud Isaiam cap. 7. facta est promissio de futuro partu, continens in se ordinem ad futurum à Virgine, quod postea secutum est. Ad quam hæc, quam citat D. Thomas, respondere potest, inita gratiam esse de priuata electione seu vocatione ad beatitudinem aliquam, non autem de singulari promissione quod ille concretus homo propriè & absolutè sit, vt ipsum progenies naturæ & fructus intueatur.

Secundo dicunt vetera Lex veteris, sicut fuit populo Israëlitico data & promulgata tum, sic hodie vbique per totum obligabat Vnde Caietan. dicens non obligare vera lege naturali, & nunc etiam obligantem lege gratiæ, non tamen tota est obligatio ejus extenta in Malachia ita D. Thomas q. 98. a. 5. Et probatur ea ratione, quia non obligat, quia quibus imponitur & promulgatur, at tali Iudæi fuit imposita & promulgata: quoniam dicuntur ad peculiarem aliquam sanctificationem non obligant nisi hos tales: sed lex veteris data est Iudæis, ad peculiarem aliquam sanctificationem, ergo non obligabat nisi hos tales. Maior patet inductione in omnibus exemplis quæ tulit Caietanus: & certa minor ex dictis, & ratio est, quia ad talia opera consueuerunt homines

...ejus ritus servat ritum. & simil placet Deum, ...ejus precibus ...ejus, & ...ejus ritum celebrat, ...ejus sui ...ejus. Dicere, Et hoc loco tolum colligitur, quod Gentiles accepto circumcisionis pactum celebrem Pascha cum Iudeis, non autem quod teneantur ritibus Respondeo Verumque esse. Nā circumcisio ut se habebat ut veteri Testamento, ita etiam habet respectum ad nova. Unde licet circumcisi baptismo obligentur ad principia quæ pertinent ad ...ejus ...ejus circumcisi obligabantur ad Mosen, licet ...ejus Apostoli, ad Gal. 5. *...ejus ...ejus ...ejus ...ejus, quæ ...ejus ...ejus ...ejus ...ejus ...ejus.* Quod autem multi Gentiles ad Iudaismum accedebant, & eorum legem recipiebant, ...ejus ...ejus, Matth. 23. *...ejus ...ejus ...ejus ...ejus ...ejus ...ejus.* Unde patet, licet modo licitum sit Iudeis transire ad Gentilismum, & suas cæremonias ad illarum religionem, ut olim licuit Gentilibus transire ad Iudaismum.

5. Quanta Concernit Tamen si Iudei veteres ad observandum permanent, quod obligationem & observantiam, tamen nullo modo pertinuit ad nos Christianos, nempe quoad ...ejus tionem, quatenus erat ...ejus quidem ...ejus, quæ per Christum adimplenda fuit, ut D. Augustinus lib. 19. contra Faustum Manichæum cap. 7. & sequentibus. Et ...ejus dedicatur in Scripturis Corinth. 10. *...ejus ...ejus ...ejus ...ejus* Unde ...ejus ...ejus ...ejus ...ejus ...ejus

noſtram doctrinam ſcripta ſunt. Et ad Galat. 3. 23. *Priuſquam veniret fides, ſub lege cuſtodiebamur concluſi, in eam fidem, quæ reuelanda erat: itaque lex pædagogus noſter fuit in Chriſto.* Quod latius ſic explico. 1. Omnia ſacrificia veteris teſtamenti, erãt figuræ ſacrificij noui Teſtamenti. Quid enim aliud ſignificabant immolationes boum, ouium, agnorum, quam immolationem Chriſti in Cruce, & in Altari? Omnes Prophetæ de Chriſto & Chriſtianis vaticinati ſunt. 3. Omnes promiſſiones veteris Teſtamenti impletæ ſunt in Chriſto, qui eſt finis omnium promiſſionum, iuxta illud 2. Corinth. 1. 20. *Quotquot enim promiſſiones Dei, in ipſo ſunt.* Et Rom. 15. 8. *Dico Chriſtum miniſtrum fuiſſe circumciſionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promiſſiones Patrum.* Vide Auguſtinum loco citato.

IV. QVÆSTIO.

Quotuplicia fuerint præcepta in veteri lege?

1. PRIMA CONCLVSIO. Triplicia fuerunt præcepta legis Moſaicæ, moralia, ceremonialia, iudicialia. Ita D. Thomas quæſt. 99. Et colligunt ex illo, Deuter. 5. 31. *Loquar tibi omnia mandata mea, & cæremonias atque iudicia.* Et Deut. 6. 1. *Hæc ſunt præcepta, & cæremoniæ atque iudicia, quæ mandauit Dominus Deus veſter, ut docerem vos.* Et Rom. 7. 12. *Lex quidem ſancta, & mandatum*

V QVÆSTIO.

Quæ & quotuplicia ſint præcepta moralia?

1. PRima Concluſio. Præcepta moralia humanam converſationem ordinantia, ſunt præcepta Decalogi. D. Thomas quæſt. 100. art. 3. In quibuſdam enim propoſita ſunt quæ ſtatim per ſe rationi naturali innotuerunt, ut quod Deus eſt colendus, quod parentes honorandi, & alia hujuſmodi: in quibuſdam autem ſunt quæ ſtatim per ſe rationi naturali innotuerunt, ſed indigent aliquali inquiſitione rationis, ut quod Deus, vel creaturæ ſint colendæ, vel quod ſervus non ſit occidendus, vel furandus, quod non eſt omnino ſtatim per ſe notum. Et ſecundum hæc præcepta moralia quoad ſubſtantiam, ſe extendunt præcepta Decalogi. Nam ſecundum naturalem rectitudinem, Deo debetur aliquem famulatum, cum ipſe ſit Dominus omnium creaturarum, quando autem præſtandus ſit famulatus, hoc pendet ex libero ipſius voluntate.

2. Secunda Concluſio. Omnia præcepta moralia quæ ſuperſunt, habent ortum de Decalogo, unde vocantur poſſunt ad Decalogum. Ita D. Thomas

quæſt. 100. art. 1. & 11. Poſſunt autem duobus modis ad hæc reuocari. Primò, vt quæ principia ad ſuas concluſiones. Hoc modo reuocantur ad duo generalia præcepta, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum ſicut teipſum.* Nam ex illis duobus tanquam ex communibus principijs, aptè deducuntur decem præcepta, quæ expreſsè habentur in Decalogo ſecundo tanquam concluſiones ad ſua principia. Nam ex primo decem præceptorum, tanquam ex quibuſdam principijs, deducuntur alia præcepta moralia, tanquam conſilium, vt oſtendi poteſt inductione.

3. Nam primum eſt, *Ego ſum Dominus Deus tuus, non habebis Deos alienos coram me.* Et hoc deducitur primò illud, Deut. 11. 10. *Non ambulabitis in ea, quæ cultores plurium ſunt ſequuti, deorum per quos, aut quorum aſſiſtentia, & obſeruantia ſuperſtitioſa ingreſſa.* Secundum eſt, *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum.* Hinc deducitur illud Leuit. 24. 16. *Qui blaſphemauerit nomen Domini, morte moriatur.* Tertium eſt, *Memento vt diem ſabbati ſanctifices.* Hinc deducuntur multa, quæ ſunt moralia quoad obſeruantiam, & cæremonialia quoad determinationem, de quibus in ſequenti quæſtione. Quartum eſt, *Honora patrem & matrem.* Hinc deducitur illud Leuit. 19. 3. *Vnuſquiſque patrem ſuum timeat, & matrem ſuam.* Item omnia illa, quæ inducunt ad reuerentiam exhibendam maioribus, & ad beneficia præſtanda minoribus aut æqualibus. Quintum eſt, *Non occides.* Hinc deducunt illud, Leuit. 19. 16. *Non ſtabis contra ſanguinem proximi tui, aut odio frater tuus eſt, aut inimicus, non habebis.*

Hinc

Huc deducitur illud Leuit. 18. 22. *Cum maſculo non commiſceris, & cum pecore non coibis* Septimum eſt, *Non furtum facies.* Huc deducitur illud Deuter. 25. 19. *Non ſeparabis fratrem tuum ad vſuram.* Et cap. 25. 13. *Non habebis in ſacculo tuo diuerſa pondera, magna & parua.* Octauum eſt *Non loquetur contra proximum tuum falſum teſtimonium.* Huc deducitur illud Exodi 23. 2. *In vltionem non accedes plurium ſententiæ, vt à vero deflectas.* Nonum & decimum eſt, *Non concupiſces rem proximi tui.* Hoc ad omnes res paracultas accommodari poteſt. Patet igitur, omnia præcepta moralia contineri in Decalogo, ſiue explicitè, ſiue implicitè.

VI. QVÆSTIO.

Quæ, & quotuplicia ſint præcepta ceremonialia.

1. PRIMA CONCLVSIO. Præcepta ceremonialia ſunt, quæ præſcribunt certas ceremonias pertinentes ad cultum diuinum, ac proinde ſunt determinationes quædam eorum præceptorum Decalogi, quæ ad diuinum cultum referuntur. Ita D. Thomas quæſt. 10 art. 1. Vnde ſequitur, tot eſſe genera præceptorum ceremonialium, quot ſunt genera eorum, quæ ad cultum diuinum pertinent, vt iam explicabitur.

2. SECVNDA CONCLVSIO. Quadruplicia ſunt præcepta ceremonialia Nam quædam verſantur circa ſacrificia, quæ in diuino cultu offeruntur

[illegible] quedam [illegible] alterationis duorum cubitorum, quae [illegible] [illegible] [illegible]

deur Lour. 7.

Erod. 18.

Toz. aft. 6.

VII. QVÆSTIO

Quæ, & quotuplicia sint præcepta iudicialia.

1. PRIMA CONCLVSIO. Præcepta iudicialia [illegible] quæ pertinent [illegible] determinandum [illegible] Decalogi [illegible] quando [illegible] art. 8. ad quod [illegible] generis præceptorum [illegible] vltimum [illegible] vt [illegible]

2. SECVNDA CONCLVSIO. Quadruplex [illegible] præcepta iudicialia, vt patet in D. Thom. [illegible] art. 4. Nam [illegible] dare [illegible] debent [illegible] præcepta [illegible] dicta [illegible] præcepta [illegible] de [illegible] Præcepta [illegible]

quæſt. 3. concluſ. 4.

Chriſto non poſſunt repeti, quia eſſent prognoſtica falſi & mendaces. Significarent enim venturum eſſe Chriſtum, qui iam præſens eſt. At mendacia, cùm non ſint per ſe figura Chriſti venturi, ſine vllo mendacio poſſunt repeti, poſtquam Chriſtus.

VIII. QVÆSTIO.

An lex vetus ſit abrogata quoad omnia præcepta.

1. Aliqvi ſimpliciter negant, aſſerentes legem veterem perpetuo ſeruandam eſſe cum nouis, vt Cerinthus teſte Epiphanio hæreſi 28. quæſtione octaua, & Auguſtino hæreſi 8. edicum. Alii contrà, ſimpliciter affirmant, vt plerique Scholaſtici. Alii denique diſtinguunt, abrogatam quidem eſſe quoad præcepta ceremonialia & iudicialia, non tamen quoad moralia.

2. Prima Concluſio. Lex vetus abrogata eſt quoad ceremonialia & iudicialia. Ita omnes Catholici. Et patet ex Scriptura. Lucæ 16. 16. *Lex & Prophetæ vſque ad Ioannem.* Et Galat. 3. 24. *Lex pædagogus noſter fuit in Chriſto. At vbi venit fides, non amplius ſumus ſub pædagogo.* Et Hebr. 7. *Translato ſacerdotio, neceſſe eſt vt lex tranſlata ſit.* Eſt autem abrogata propter has cauſas. Primò, quia erat imperfecta Hebr. 7. *Reprobatio fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem.* Secundò, quia erat grauis iugum, quod laedere vel pote-

[illegible] Tertiò quia communiter [illegible] Augustinus [illegible] Quarto, quia [illegible] obstaculum [illegible] Galatas. Hactenus ad hoc Tractatum Philosophicum [illegible]

§ Dicendum Scripturæ sacræ legem veterem duplicem [illegible] D. Thomas quæst. 98. art. 1. ad 1. explicat, legem veterem duobus modis dici posse [illegible] quod primo modo [illegible] quæ ad veterem [illegible] quæ quidem [illegible] quæ [illegible] tamen adhuc [illegible] quæstionis [illegible]

§ Dicendum [illegible] Augustinus [illegible] Romanos [illegible] Gentes [illegible] Christianæ [illegible]

[illegible] Præcepta moralia legis veteris, quæ ut [illegible] naturali, non antea obligata, nec obligare poſſunt Chriſtianos, & ea omnia, quæ ratione naturali [illegible] de ſe Quæ vero antea tantum obligata erant à Moſe conſcripta in veteri Ordinatione, Vide noviter addenda ſunt, præcepta ceremonialia ſpectantia populi [illegible] quæ non tantum eſt abrogata, ſed etiam [illegible] quæ non erant obligata ante legem Moſaicam, & ideo non obligabant Judæos ante eandem legem Evangelicam, & tunc obligarunt ea moralia. Quæ autem [illegible] ſunt ceremonialia, & [illegible] ſanctionem, ſi [illegible] in noſtra ordinatione, & in Evangelio [illegible] ſunt, ſed [illegible] ſunt [illegible] Moſaica.

6 Negant Lutherani Novitii [illegible] quæ [illegible] Mediatoris [illegible] Corpus Veſtrum [illegible] obligare [illegible] & nominatim abſtinentiam totam legem veterem penitus abrogatam eſſe, ac proinde non amplius obligare ad præcepta decalogi præcepta [illegible] legis veteris [illegible] Evangelica, & cum omnia hæc ſint falſa, & non Judaica, non poteſt non obligare Moſen, ſed ſolum Chriſtus. Reprobatur [illegible] legis Judaicæ [illegible] Dominus Deus noſter, ſolus adorabitur, & ſolum illi ſervies. Et non Chriſtum unquam fuiſſe tentatum in deſerto. Ergo illa verba ad [illegible] non ſpectant. Secundo ex illo Luc. 16. Lex & Prophetæ uſque ad Joannem. Vide [illegible] Antiquitatem totius legis Moſaicæ, quando [illegible] quæ ad Joan. Baptiſtam [illegible] ſunt [illegible] eſt Judæus, ex Apoſtolo, Rom. 10. & Gal. 4.

videtur absolutè decem tantùm legem Moſis eſſe ſubtilem.

9 Nihilominùs communis ſenſus Doctorum lib. 4 de mutatione, cap. 2 alterum legem moralem, quatenus tam per Moſen data, & in veteri teſtamento expreſſè vetet obligare Chriſtianos. Et probatur per Rom. cap. 3 & 7 Matthæi, vbi Chriſtus approbat, & explicat legem Moſis addita, *non veni ſolvere legem, ſed adimplere*, id eſt, bene interpretando præcepta tantummodo docet correcturas, quæ per falſam interpretationem Phariſæorum ſecuta erant. Secundò ex Apoſt. Rom. 3 probat. *Legem ergo destruimus per fidem? abſit: ſed legem ſtatuimus.* Tertiò, quia Apoſtoli ſæpe allegant verba veteris teſtamenti, cum de eis præcepta moralia ſeruanda eſſe, vt Rom. 13 & Epheſ. 6 de lac. 2 &c. Accedit, ſi dicas obligationem Chriſtianos non pertinere? Quærò quos SS. Patres, & communis Theologi, vrgentur in tantum veteris teſtamenti ad probanda præcepta moralia? Nemo probat violatas eſſe ideales, etiam illud Pſal. 14 *qui proximum ſuum non decipit &c.* Iſa. Lxvi. Pſalm. 18 *Ad vetera non erubescendum.* Quinto, quia Catechiſmus noſter docet tot decem præcepta eſſe in verbis, quibus Exodi 20 ſcripta ſunt: ergo quia ea moralia, præcepta veteris teſtamenti ad id, decreta ſemper eſſe eadem manent, & obligant ergo Chriſtianos. Nec obſtat, quòd ea, hactenus à nobis pro ſenſu Rom. 7 & Nella explicata, ea à Chriſto debeant abrogari, quia ea veteris teſtamenti Patres & Augſtinus lib. 2 contra Faustum cap. 2 & habet *Iustificationes eius, ceremonias eius, & mandata, & præcepta*

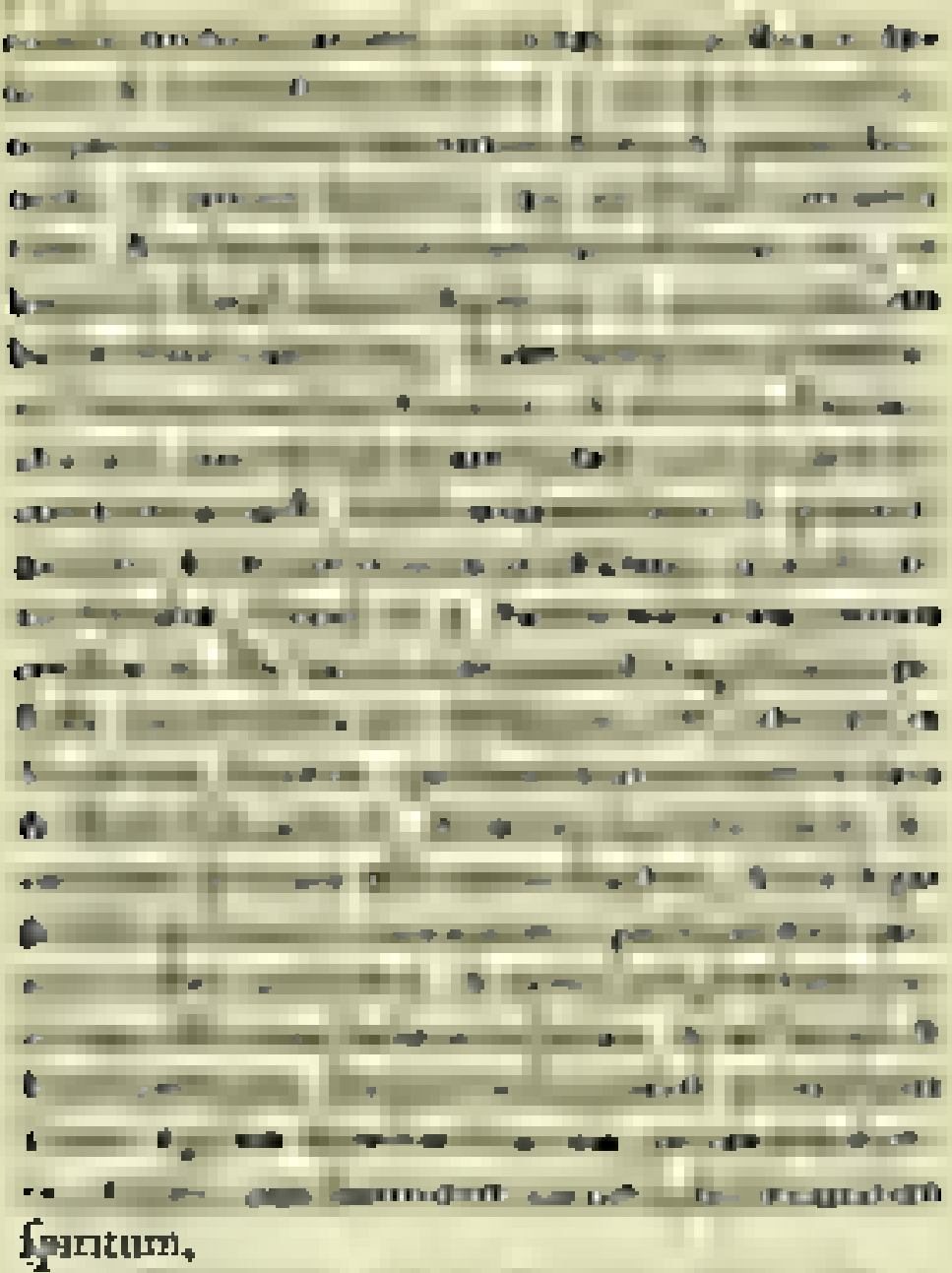

ſanctum.

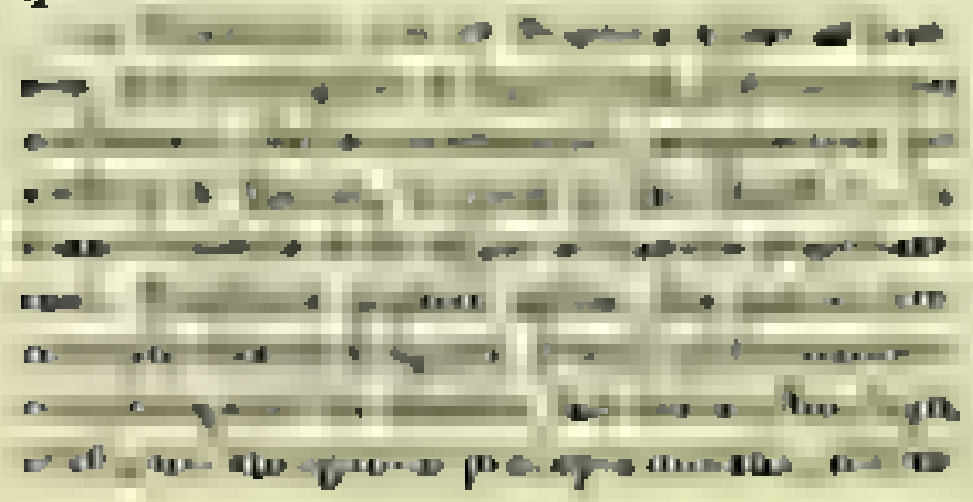

næ, terrores, & pœnæ temporales, quæ in veteri teſtamento annexæ erant præceptis moralibus, in quorum locum ſucceſſit gratia Euangelij, quæ nunc illis annexa eſt. Et hoc ſignificat Apoſtolus, 2. Timot. 1. 7. cùm ait *Non dedit nobis Deus ſpiritum timoris, ſed virtutis & dilectionis.* Denique ad Galat. 3. & ad Hebr. 7. non eſt ſermo de lege morali, ſed de ceremoniali.

IX. QVÆSTIO.

A quo, & quando abrogata ſit lex Vetus.

1. HÆRETICI noſtri temporis docent, abrogatam eſſe à Ioanne Baptiſta, non autem à Chriſto, vt refert Caniſius in libro de Ioanne, cap. 6. Fundamentum illorum ſumitur ex illo Lucæ 16. verſu 16. *Lex & Prophetæ vſque ad Ioannem.* Sed erram. Sit ergo

2. PRIMA CONCLVSIO. Lex Moſaïca à Chriſto abrogata eſt. Hoc ſæpè inſinuat Apoſtolus. Primò, quia Chriſtus diſſoluit medium parietem, quo ſeparabatur populus Iudæorum à populo Gentilium, & ex vtroque populo fecit vnam Eccleſiam, & vnum ouile, Epheſ. 2. 14. Secundò, Chriſtus redemit eos qui erant ſub lege, & ex ſeruitute Moſaïca, traduxit in libertatem Euangelicam, Galat. 4. 5. Tertiò, lex Moſaica fuit quædam vmbra, Hebr. 10. v. 1. Ergo non ceſſauit, niſi veniente lumine. At Chriſtus fuit lumen, non autem Ioannes

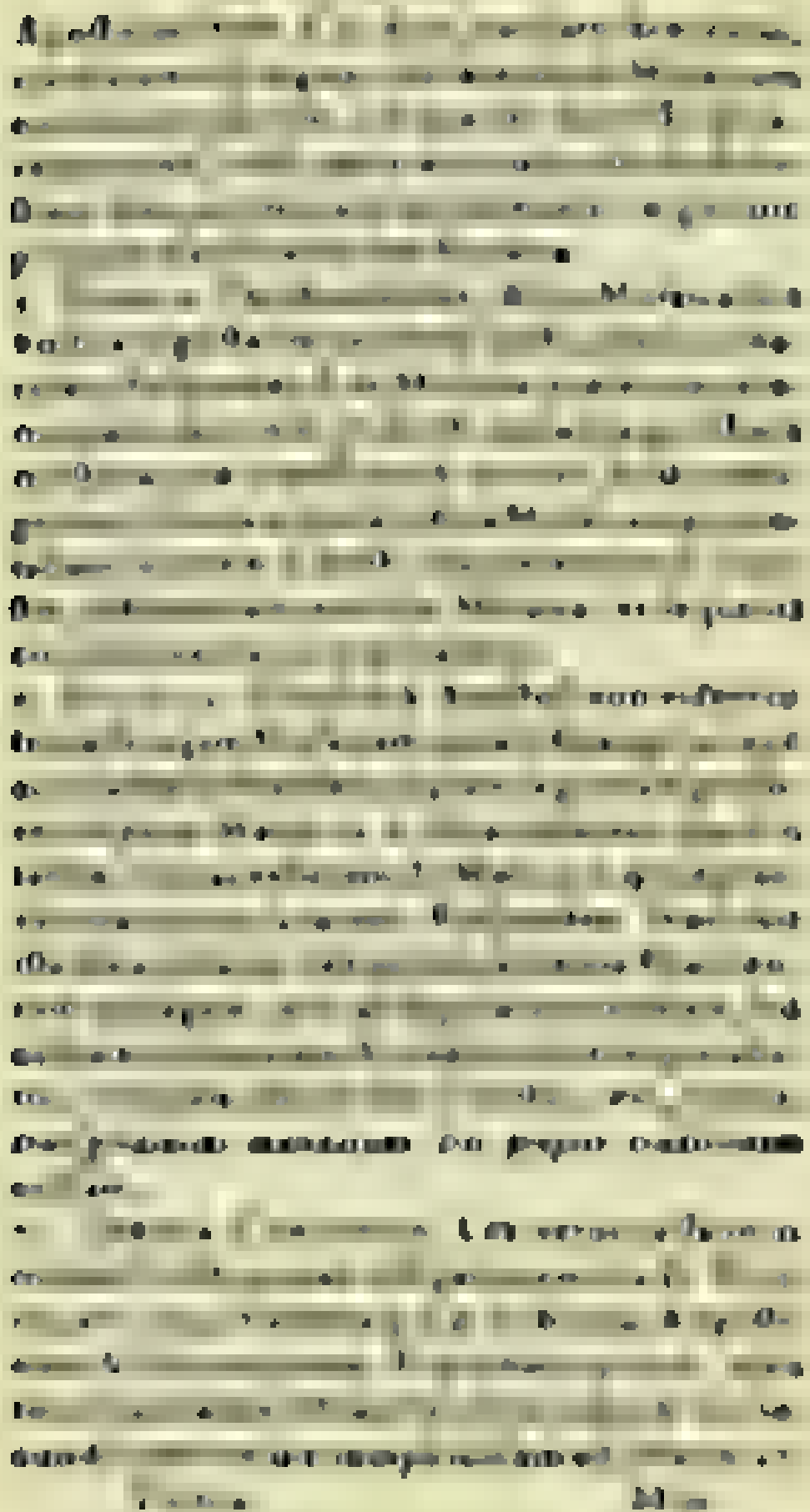

[illegible]

pus.

[illegible]

prophetarum.

[illegible]

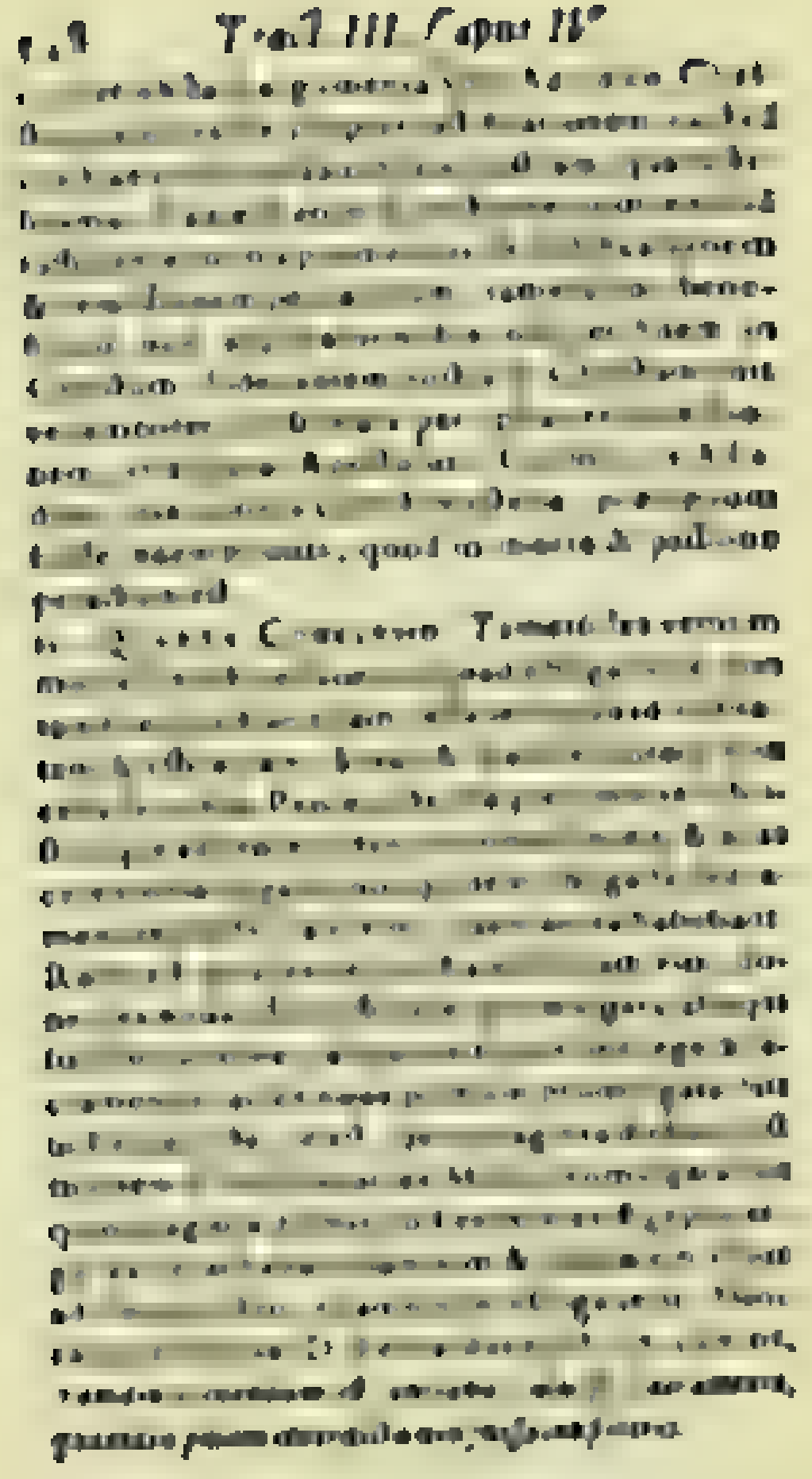

cramentalem. Nam sacramenta non solent dici mortua ex eo præcise quia non obligant, sed ex eo potius, quia vim causandi amiserunt. Hoc patet in Baptismo. Is enim non dicebatur mortuus ante promulgatum Evangelium, quia licet tunc non obligaret, habebat tamen vim tribuendi
13 Dices, Hunc equitare totum tempus, quod fuit à morte Christi usque ad Pentecosten, non tam ob legem obligantem. Nam Mosaica erat abrogata in morte Christi. Evangelium nondum erat promulgatum. Secundo tempore, Judæos, qui ejus erant in professione baptismi non habuisse aliquod remedium contra peccatum originale. Nam hoc omnino amiserat vim suam in morte Christi, & baptismus nondum erat promulgatus, non potuerat habere aliquod remedium pro tantibus. Respondeo. Tametsi à morte Christi usque ad Pentecosten non fuerit lex divina positiva quæ obligaret ut tamen ex natura sua quæ obligabat, & præceptum Evangelii, quod urgebat. Nec æquitur, Judæos eo tempore non habuisse remedium contra peccatum originale. Habebant enim remedium regenerativum & sanctificativum à Christo institutum. Nec obstat, quod aliqui ejus non susceperint institutionem baptismi. Nam etiam nunc plurimi gentiles eam ignorant. Utrumque pertinet ad occultum Dei judicium.

X. QVÆSTIO.

An lex vetus statim post abrogationem coperit esse mortifera?

1. Dictum est, legem veterem in morte Christi fuisse abrogatam & abrogatam. Nunc quæritur an lex vetus statim post abrogationem cœperit esse mortifera? Et videtur quod sic. Quia obligatio legis & ceremoniarum legis Petrus enumerat de Actor. 15. Quem tentatis imponere jugum discipulorum? Sed hæc obligatio non cessavit per mortem Christi, quod de ceremoniis observandis expresse habetur Act. 21. Ergo lex vetus statim post abrogationem cœpit esse mortifera. Præterea, Deus non præcepit aliquid quod esset mortiferum. Sed præcepit circumcisionem & alia legalia quæ erant mortifera.

2. Præterea, Paulus non circumcidit Timotheum propter Judæos. Ergo videtur quod circumcisio post abrogationem fuerit mortifera. Præterea, Paulus Galat. 5. dicit: Si circumcidimini, Christus vobis nihil prodest. Sed hoc non esset verum, nisi circumcisio esset mortifera. Ergo videtur quod lex vetus statim post abrogationem fuerit mortifera. Sed contra est quod Augustinus dicit in libro contra Faustum Manichæum, quod Christus non abrogavit legem ut occideret, sed ut vivificaret. Ergo videtur quod lex vetus non fuerit mortifera.

non ſurpaſſe illas ceremonias, nõ quidem ſerio, cum id non liceret, ſed ficte & ſimulate, idq; propterea, vt per talem ſimulationem accommodarent ſe Iudæis, & hoc modo facilius eos lucrifacerent. Hoc modo Paulum, antequam ſimulando Iudaïſmum, circumcidit Timotheum & cum Iudæis ſe purificaſſe. Et ſimiliter Petrum, per ſimulationem probatæ multorum Iudæorum Teſtimonio, nec Petrum præcaſſe ſimulando Iudaïſmum nec à Paulo vere, ſed ficte reprehenſum eſſe. Vtrũque autem per ſimulationem voluiſſe aliis prodeſſe Petrum quidem Iudæis, quorum ceremonias vſurpabat. Paulum vero Gentibus, ne putarent ceremonias ad ſalutem neceſſarias eſſe. Ita Hieronymus in Epiſtola ad Auguſtinum (quæ eſt vndecima inter Auguſtini epiſtolas) & in magna Commentaria Epiſtolæ ad Galatas. Eius doctrina ſequitur & defendit Adrianus in 4. q. 1. de Bapt. mo.

¶ Quod autem liceat vti ſimulatione ſine peccato, patet tum ad propriam veritatis vtilitatem, tum modis probari poteſt. Primo, quia Chriſtus cum nullum haberet peccatum, venit in terram dimittendi ea ſpecie. Rom. 8. Secundo idem Chriſtus, cum ſimulauit ſe longiùs ire, Luc. 24. 28. Tertio, ſoluere mandato Dei ſimulauit mœrorem & fugam, & ſic per inſidias occupare vrbem Hai, Ioſ. 8. Quarto Reſpecta, cum non poſſet aliter interficere ſacerdotes Baal, finxit ſe velle ſacrificare Baal, 4. Reg. 10. 19. Quinto, Naaman Syrus, poſtquam mundatus eſt ab Helyſæo a lepra, petiuit vt poſſet cum Domino ſuo humiliare cultum idolorum, &

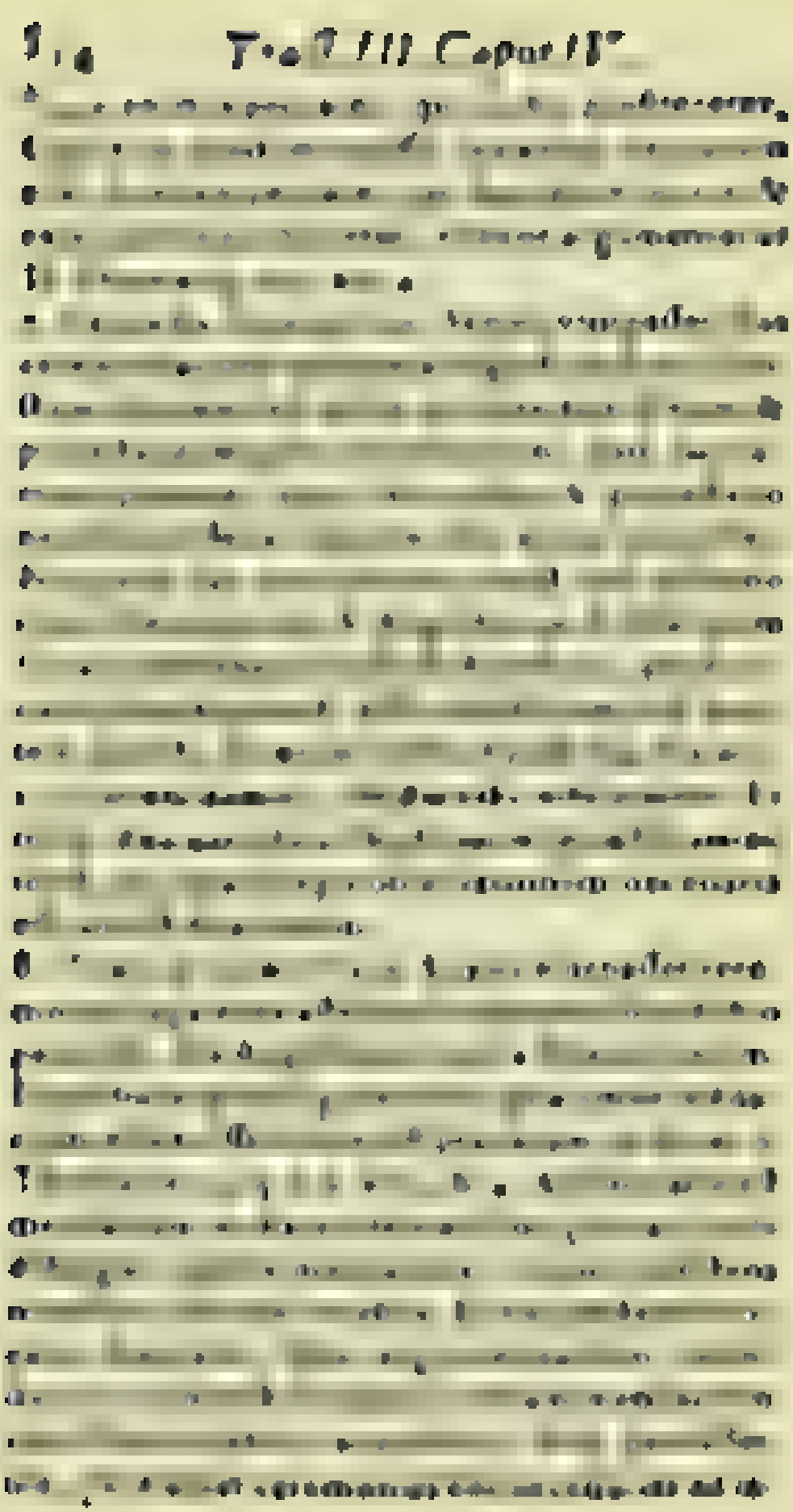

[illegible]

[illegible]

[illegible]

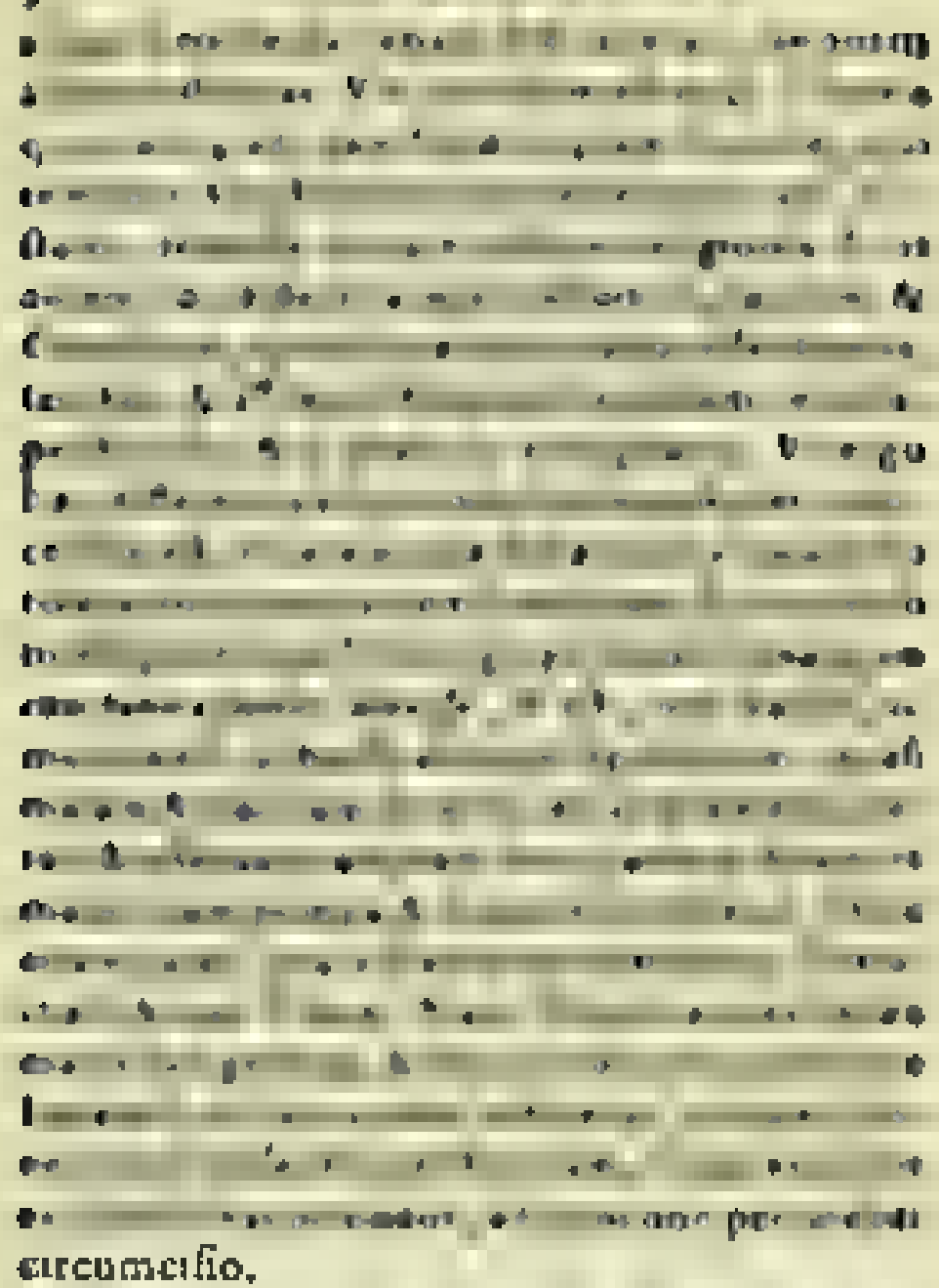

circumcisio.

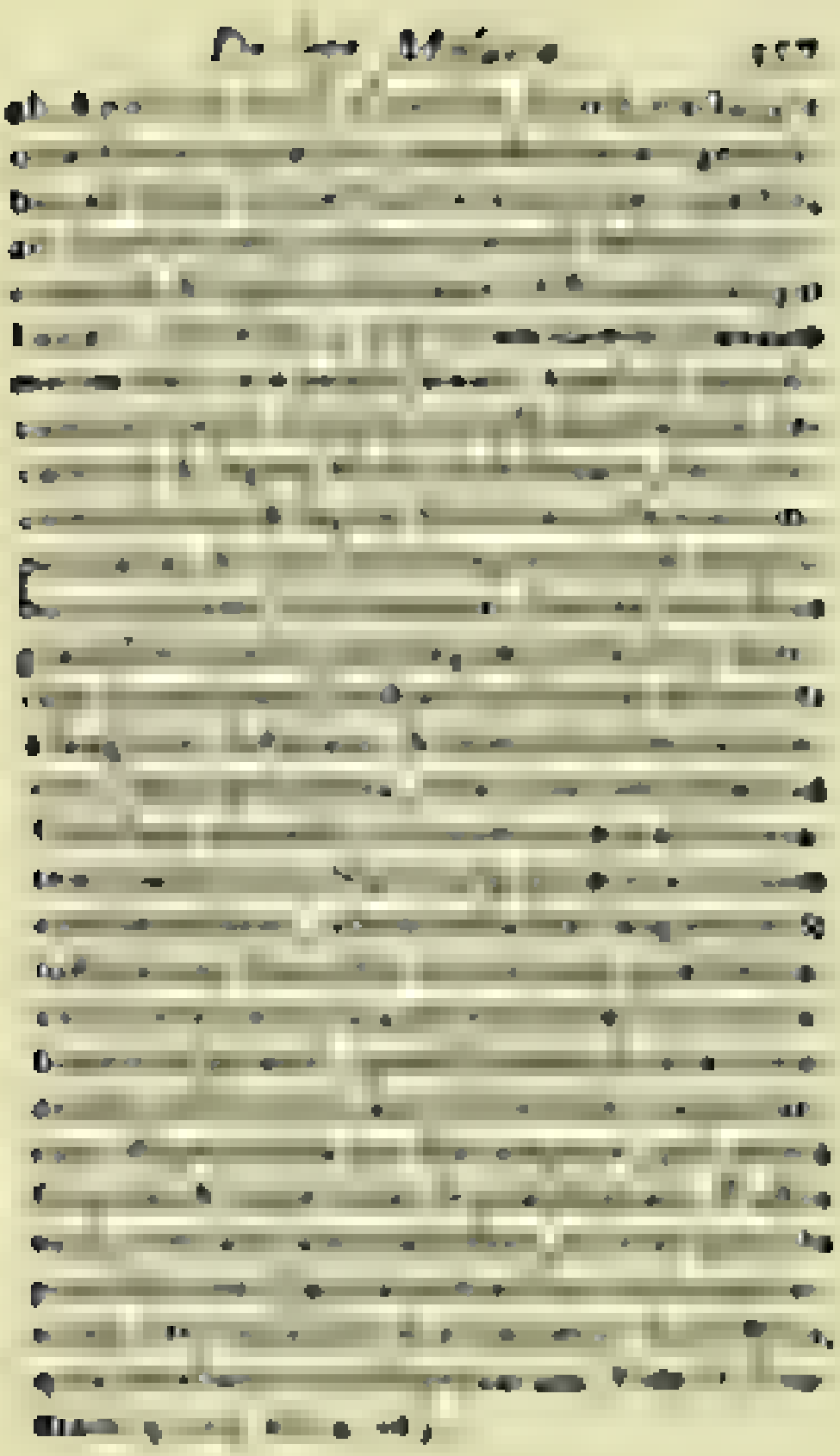

CAPVT V.

DE LEGE NOVA SEV Euangelica.

HActenus actum est de lege veteri seu Mosaica, quæ viguit in veteri testamento apud Iudæos. Deinceps agendum est de lege nouæ seu Euangelica, quæ viget in nouo testamento apud Christianos. De qua tria quæri possunt. Primo, an lex noua à Christo lata sit, & quibus præceptis ea constet? Secundò, an obliget ad sui obseruationem? Tertio, quomodo differat à lege veteri seu Mosaica?

I. QVÆSTIO.

An lex noua à Christo lata sit, & quibus præceptis ea constet?

1. ALIQVI ex nouis hæreticis tria docent. 1. vetus testamentum cũ tota lege bona abrogatũ esse à Ioanne Baptista, quod præsertim ab eodem instituendum esse nouum testamentum & nouam baptismum. 2. Christum non esse legislatorem, sed Redemptorem, neque in toto Euan-

[illegible]

non esse, sed ministros esse Christi. Et Hebr. 8 confert inter se Christum & Moysen, tanquam duos legislatores, alterum veteris, alterum novi testamenti: & ait, transgressores legis à Moyse datæ puniendos esse, multo magis transgressores legis à Christo latæ puniendos esse.

4 Tertia Conclusio. Lex nova, quæ à Christo data est, continet tria præcepta, nempe moralia, sacramentalia, & fidei. De moralibus constat, Matth. 5 & 19. ubi Christus explicat & perficit præcepta Decalogi, quæ pugnant ad mores pertinere. Et Matth. 5 vbi prohibet dimittere uxorem, & bellum repudiat, ac decernit, semel datum matrimonium indissolubile non dissolvatur. De sacramentalibus patet ex Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Et Joan. 6. 54. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Denique de præcepto fidei, extat Marci ult. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.* Et Joan. 8. 24. *Si non credideritis quia ego sum, moriemini in peccatis vestris.* Hoc tamen interest inter hæc tria præcepta, quod sacramentalia sint vere & proprie à Christo instituta, ritus quos non tam usitatos, quam auctos vel explicatos. Et quidem moralia, cum intrinseca naturalia non egebant institutione, sed explicatione. Præceptum autem fidei, aliquo modo auctum est. Nam Christi natalitas, passio, mors, & reliqua mysteria, quæ à Judæis implicite & obscure credebantur, explicite & distincte credenda sunt à Christianis.

5 Objicies contra illud Joan. 3. 17. *Lex per Moysen data*

Lucæ 9. gratia & veritas per eum facta est. Hæc enim videtur colligi, Moſen fuſſe legiſlatorem, non autem Chriſtum Reſpondeo Hic paulò ſuperius perperam inde colligitur. Nam ſenſus illorum verborum eſt hic, Moſe dedit nobis legem ſine gratia, id eſt, legem præcipientem, ſed non iuuantem. Chriſtus dedit nobis legem cum gratia id eſt, legem præcipientem & iuuantem. Hinc fit, vt lex Moſis quæ tantùm præcipiebat, & non iuuabat, retinuerit nomen legis: lex verò Chriſti, quæ pauca præcipit, & plurimùm gratiæ confert obtineat nomen gratiæ, ab effectu magis principali. Eandem ob cauſam vocatur à Chriſto *regnum cœlorum*, & ab Apoſtolo, *lex Spiritus vitæ* Rom. 8. 2. Vide Auguſtinum in libro de ſpiritu & littera.

---

11. QVÆSTIO.

An lex noua obliget nos ad ſui obſeruationem?

1. Dixi in lege noua ſeu Euangelica contineri triplicia præcepta, nempe moralia, ſacramentalia, & fidei. Nunc quæritur, an teneamur hæc præcepta obſeruare. Caluiniſtæ tria docent. Primò, præcepta moralia, ſeu Decalogi, eſſe ſolùm nobis tradita, ac proinde Chriſtum abrogaſſe nos ab eorum obſeruatione, iuxta illud Apoſtoli ad Galat. 3. 19. *Chriſtus mutauit & mutabitur legem.* Fundamentum eſt, quia putant peccatum origi-

[illegible]

[illegible]

[illegible]

cap. 4. & legq.

aff. eminet.

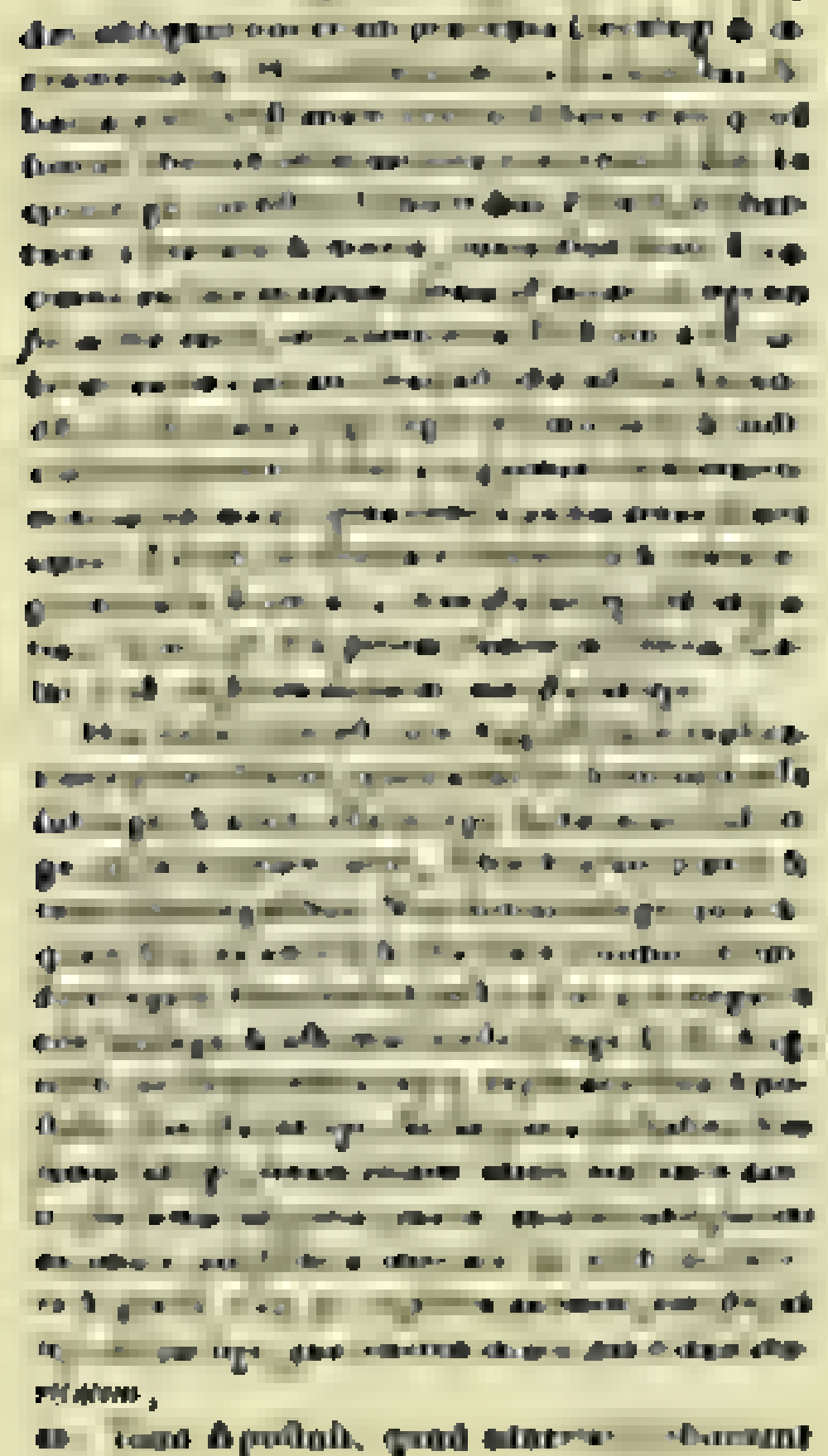

Iusto non est lex posita, facilè explicatur ex dictis. Tametsi enim lex secundum se spectata, æquè posita sit iustis & iniustis (vtrisque enim præscribit lex, quid faciendum aut omittendum sit) non tamen pœna legis imponitur iustis, qui ex amore legem seruant, sed iniustis, qui legem præuaricantur. Hoc sensu dixit idem Apostolus ad Galat. 3. 19. *Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est.* Vide Augustinum in libro de Spiritu & littera, cap. 10.

III. QVÆSTIO.

Quomodo lex noua differat à veteri?

1. VTraque lex sumi potest dupliciter. *Primò*, specialim pro solis præceptis noui ac veteris testamẽti. Sic hactenus sumpsimus. *Secundò*, generatim pro tota doctrina vtriusque testamenti, quæ non tantùm præcepta, sed etiam multa alia complectitur. Sic hoc loco sumitur. Est ergo quæstio, quod sit discrimen nouæ ac veteris legis, id est, noui ac veteris testamẽti, vel vt alij loquuntur, legis & Euangelij? Hæretici ponunt hoc potissimum discrimen quod vetus testamẽtum promittat homini iustitiam & salutem, cum conditione totius legis implendæ, nouum verò, cum conditione solius fidei.

2. Catholici sic distinguunt. *Primò*, noua lex continetur in veteri, sicut perfectum in inchoato,

[illegible]

[illegible]

[illegible]

gogo & tutoribus obſtrictos, ac proinde habitos ſub lege, vt ſeruos (Gaut. 4. ad Gal. 4.) Itaque ſecundum Apoſtolum ita ſe habet Vetus Teſtamentum, habet duplicem ſtatum vnum ſeruitutis, quando eſt ſub pædagogo, alterum libertatis, quando eſt ſub iuuene Deo habuit duplicem ſtatum, vnum ſeruitutis, in veteri teſtamento, ob id quod lege Moſaica, alterum libertatis in nouo teſtamento, ſub gratia legis Euangelicæ.

CAPVT VI.

DE LEGE HVMANA.

RECTO iure gentium, de quo ſupra dictum eſt, ſolemus agere de lege Eccleſiaſtica & ciuili, hoc ordine 1. an Primi Eccleſiæ habuerint poteſtatem condendi leges Eccleſiaſticas, obligantes in conſcientia 2. an Principes ſæculares habeant poteſtatem condendi easdem leges ob easdem conſcientia 3. an humanæ leges obligent ſub peccato mortali 4. an obligent cum periculo vitæ, 5. an obligent ad actus interiores 6. an, vt obligent, debeant promulgari in singulis prouinciis 7. an obligent ſine vllo ſalua promulgationem 8. an præter promulgationem requiratur etiam consensus acceptatio populi, 9. an hæ leges poſſint mutari, commutari, ac an

poſſint inhabilitare perſonas. 11. an Clerici obligentur legibus ciuilibus 12. an Principes & Legiſlatores obligentur ſuis legibus 13. an Princeps poſſint diſpenſare in ſuis legibus 14 an ſubditi poſſint aliquando facere contra verba legis, & mentem legis interpretari.

I. QVÆSTIO.

An Prælati Eccleſiæ habeant poteſtatem condendi leges Eccleſiaſticas obligantes in conſcientia?

1. POteſtas Eccleſiaſtica triplex eſt. Vna ordinis altera iuriſdictionis interioris, tertia iuriſdictionis exterioris. 2. Prima refertur ad ſacramenta conficienda & miniſtranda. Secunda ad regendum populum Chriſtianum in foro conſcientiæ, quod fit abſoluendo &c. Tertia ad eundem populum regendum in foro exteriori, quod fit, leges condendo, puniendo, cauſas cognoſcendo, controuerſias dirimendo, & quæ ſimilia ſunt.

2 Eſt ergo quæſtio, de hac tertia poteſtate, an eſſ habeat Prælati Eccleſiæ ad condendas leges Eccleſiaſticas, quę obligent ſubditos in conſcientia. Negarunt olim Vvaldenſes, Marſilius de Padua, Ioannes Vvicleff, & Ioannes Hus, apud Bellarminum libro 4. de Pontifice cap. 13. Conſecutus eſt Caluinus lib. 4 inſtit. cap 10 § 1 & ſequentibus, vbi tamen ſi concedat, Prælatos Eccleſiæ poſſe condere

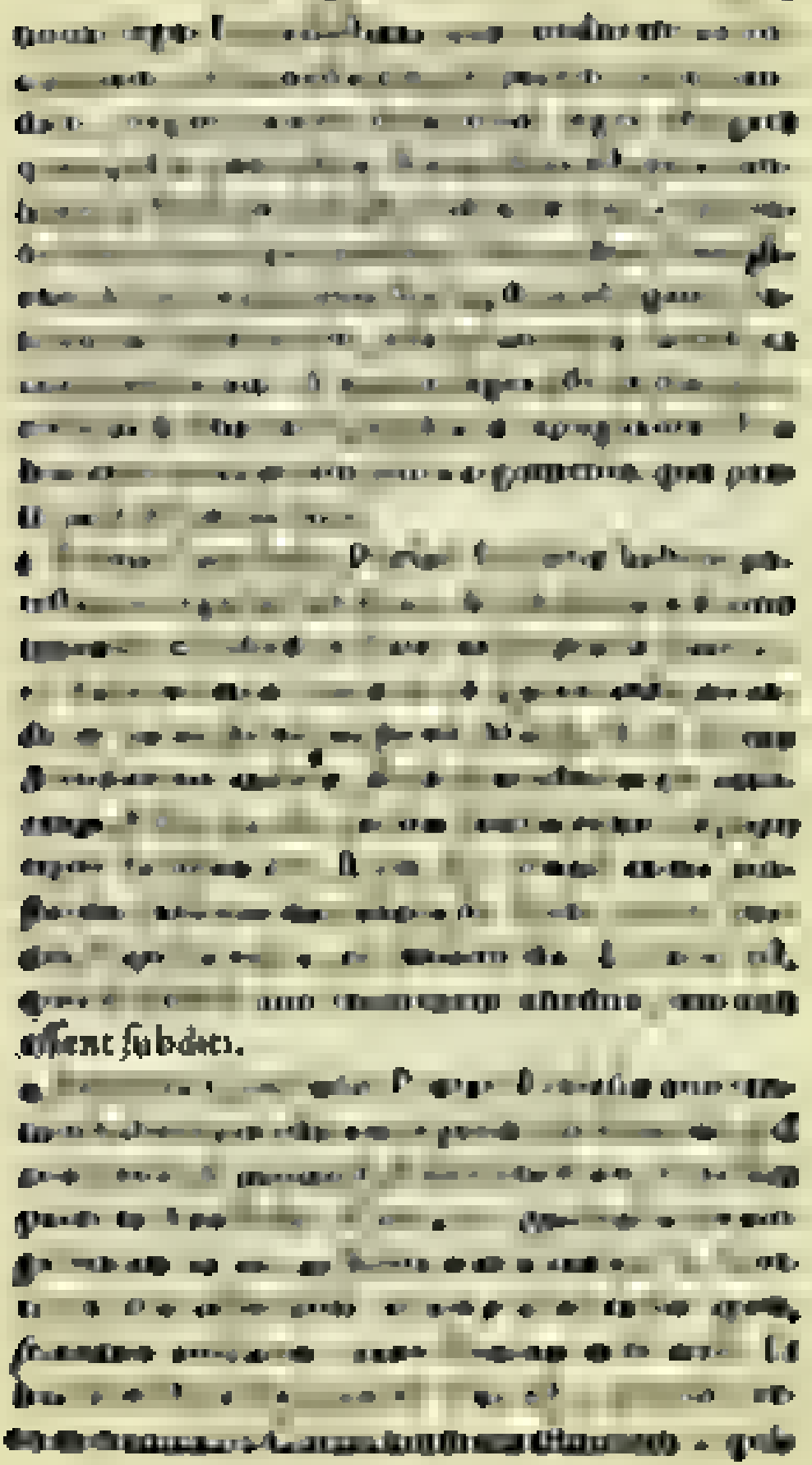

[illegible]
[illegible]
[illegible]

de festis.

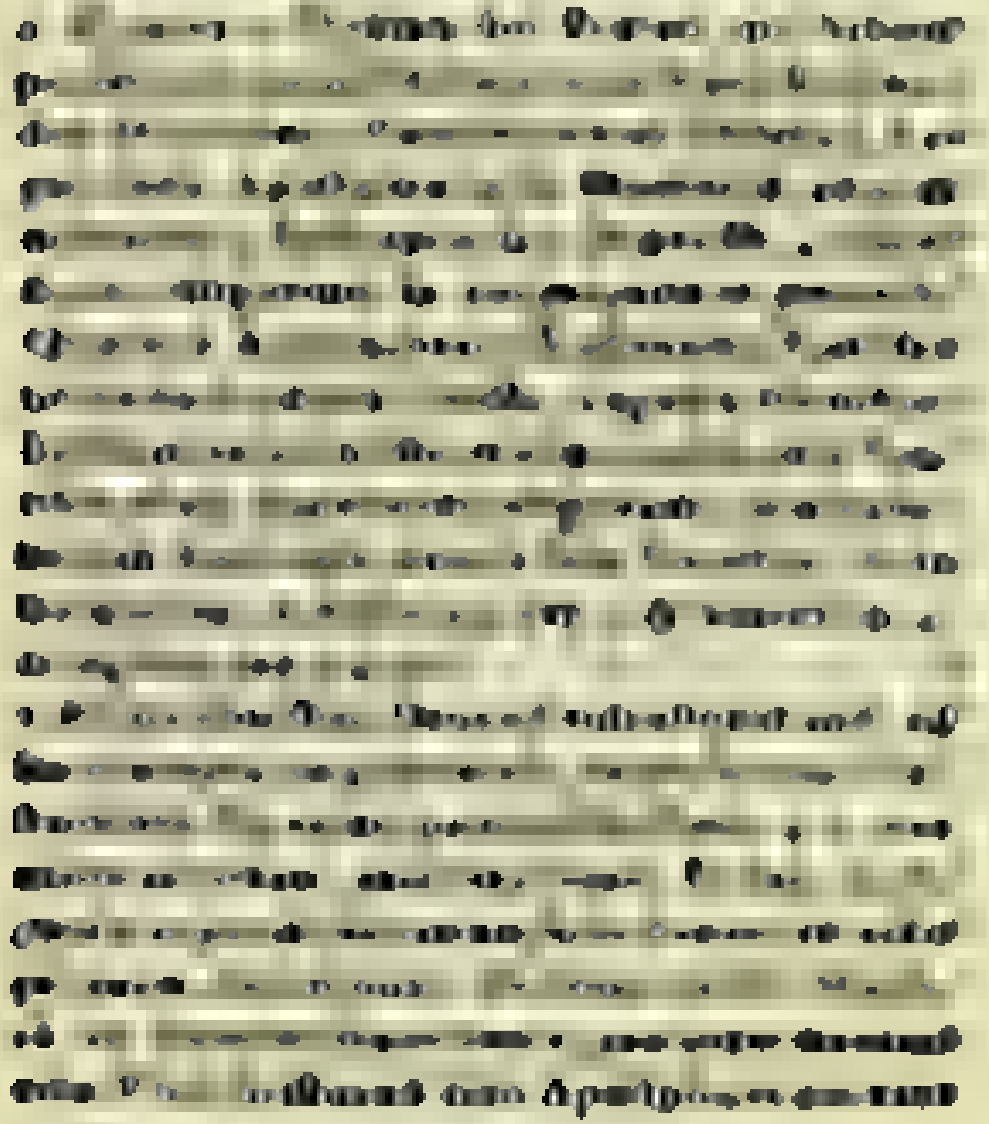

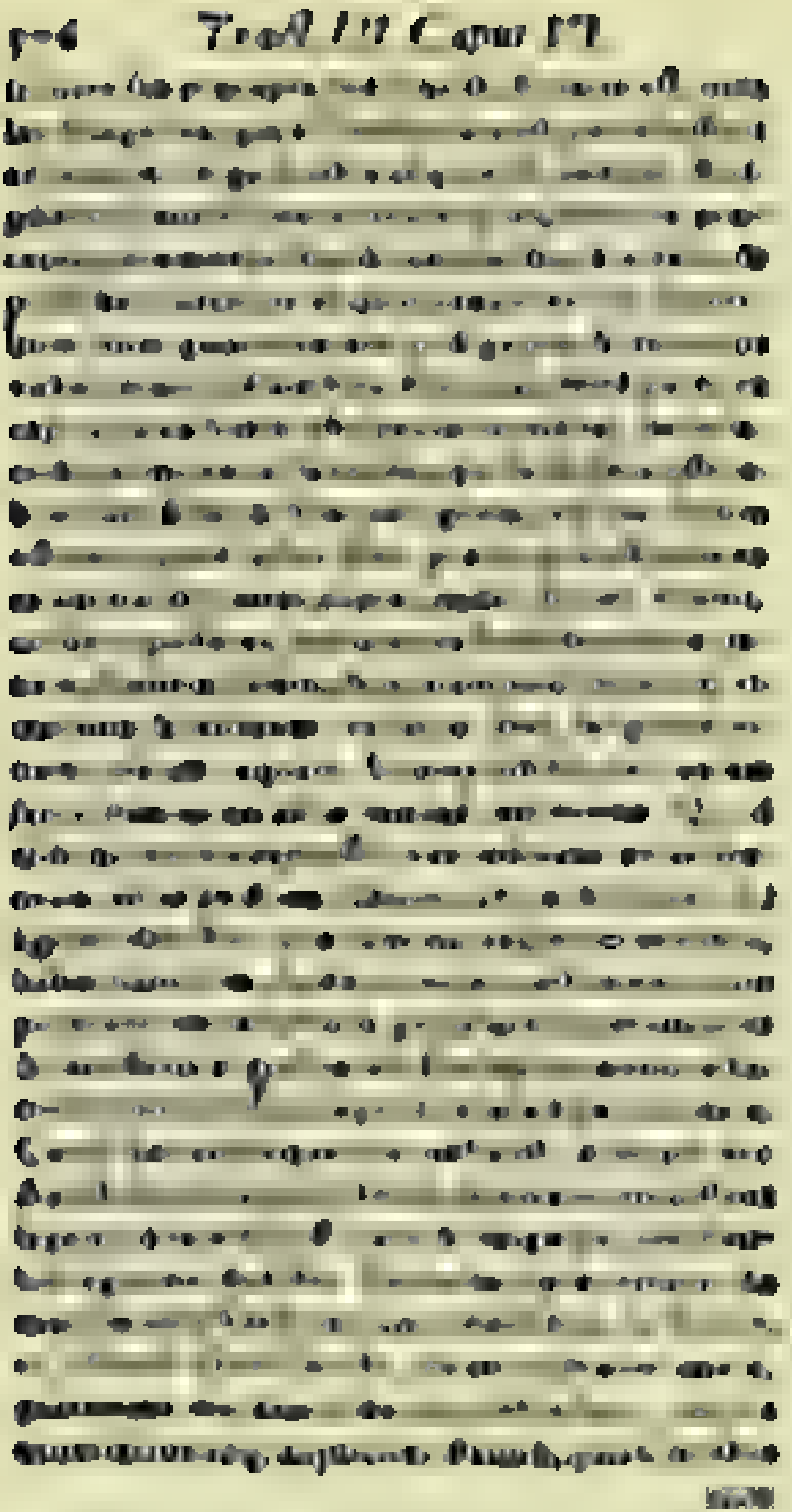

non ſolùm mandant ſeruari præcepta Dei, ſed etiam Prælatorum Eccleſiæ, iuxta illud, *Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Et *quæ ligauerint ſuper terram, erunt ligata & in cœlis.* Secundò, quia Apoſtoli debebant docere Gentiles ſeruare omnia mandata Dei, ſed dicunt aduerſarij mandata Dei eſſe impoſſibilia ſeruare, ergo non tenentur ſeruare, quæ ſeruari impoſſibilia ſunt. Quod præterea probatur, legem Euangelicam per ſe ſufficere ad ſalutem, verum quidem eſt, ſed ad ea ſenſa quam Caluiniſtæ volunt. Eſt enim ſufficiens, quia non tantùm comprehendit mandata, quæ immediatè à Deo dantur, ſed etiam quæ ab hominibus ſub autoritate Dei.

Secundò obiecit Chriſtus ſæpè damnat præcepta humana, vt Marci 7. *Vos autem irritatis, damnis præcepta hominum.* Et Matth. 15. reprehendit Phariſæos, quod *docerent mandata, id eſt, imponerent grauia præcepta.* Reſpondeo Chriſtum reprehendiſſe Phariſæos multis de cauſis. Primo, quod docerent aliqua, quæ repugnarent præceptis diuinis, vt ſæpè obſeruauimus eſſe exemplo, quam ſuperbum eſt eum parentibus, Marci 7. Secundo, quod docerent alia multa præcepta, quæ ipſi non ſeruarent Matth. 23. Tertio quod docerent quædam inutilia. Marci 7. Quarto, quod ſua mandata plus æſtimarent, quàm diuina. Quinto, quod diuina negligerent Matth. 15. & Marci 7. Addit tamen, quod audiendi eſſent, non quidem quia, ſed etiam humana ſeruanda eſſe, ſi ea miniſteria videantur. Sic multa ait apud Matthæum loco citato, *Hæc oportuit facere, & illa non omittere.*

9 Tertia obiectio Christus abrogauit legem Mo-
saicam, tum propter earum onerositatem, tum
propter difficultatem, ergo Christiani non de-
bent amplius legem Mosaicam quæ multo plus erat
difficultatis in se continebat quam Mosaica, aliqui dicunt
esse contra illud Matthæi quinto, Non veni
soluere, sed adimplere. Quo argumento vti-
tur Augustinus Epist. 19 ad Ianuarium cap. 19 vbi
conqueritur quorundam hominem fuisse conditionem
Iudæorum, quia modo si Christianorum quia
Iudæi tamen habent multa præcepta habentes
tamen diuina ut Christiani plura habent quam
Iudæi, & non habent diuina sed humana Reipú-
dico, Christus abrogauit legem Mosaicam, non præ-
mit propter multitudinem & difficultatem, sed
mit propter alias causas quas cap. 4 quæst. 8 cō-
memorat. Primo, quia erat imperfecta, (Hebr.
7. 18.) Secundo quia erant umbra futurorum,
ideoque aduentante lumine debebat euanescere.
(Hebr. 10.) Deinde, falsum est, legem Pontificiam
esse plures & graviores, quam fuerint Mosaicæ.
Nam primo quod attinet ad multitudinem, legis
Mosaicæ, quæ obligabant omnes Iudæos, erant
plurima præcepta de purificationibus, lauacris,
oblationibus de edificatione templi, & Ecclesiastica,
quæ quidem obligant omnes Christianos vt sunt
ponere aut quoque, nempe de ieiunando festis,
triennio, confitendo annuo, & communione in
pascha Reliqua omnes, quæ continentur in iure
canonico, vel non sunt legis propriè dictæ, quæ
obligent in conscientia, ed pertinent ad dispositio-
nes, quæ non dirigunt vel certe non pertinent ad

Petro Aug[illegible]

omnino nobiſcum ſentire quoad iſtè admittit ſtatuta Ecclesiæ, & obſervationem Ecclesiæ, quæ à Calvinistis oppugnantur.

II QVÆSTIO.

An Principes ſæculares habeant poteſtatem condendi leges civiles obligantes in conſcientia?

1. PRimus error eſt Valdenſium & Anabaptiſtarum, qui absolutè negant. Aiunt Calvinum, qui tamen lib. 4. inſt. cap. 10. docet contra Anabaptiſtas, in Eccleſia debere eſſe leges civiles, tamen cap. 10. §. 7. negat eiſmodi leges obligare in conſcientia, quod etiam ſentit Ioannes Gerſon de vita ſpirituali, ſed à Almayno de poteſtate Eccleſiaſtica quæſt. 1. cap. 8. dub. 4. aliquibus volunt. Navarrus in Manuali cap. 23. num. 31. Et probatur, Primo, quia poteſtas politica eſt mere temporalis: ergo nihil in eam conſcientia ſecunda, quæ ſua legum violatio eſt per ſe æterna, non autem per ſe conſcientiæ. Secundo, Princeps ſæcularis non judicat de internis, ſed tantum de externis. Quarto, non poteſt affligere penam ſpiritus: ergo nec ad id obligare poterit. Quinto, non poteſt abſolvere in conſcientia: ergo nec ligare poterit. Sexto, non intendit ligare ſub peccato ſaltem, alias idem peccatum bis puniretur, ſemel hic à principe ſæculari, & ſemel à Deo poſt hanc vitam. Octavo, ma-

sui imprudentem, aut personarum acceptorem: ergo si tales esset, sufficeret a bonum Principis, iam malè gubernaretur Respublica: quæ quotiescunque moreretur Princeps & alius illi succederet, totiès oporteret mutare modum gubernandi. Non enim omnes Principes habent idem ingenium aut complexionem. Hinc autem sequeretur mutanda ipsa media, quæ tamè constant, quando Principes gubernant suos subditos iuxta constantes ac iustas leges.

4. Secunda Conclusio. Leges ciuiles, quæ verè leges sunt obligant in conscientia. Ita D. Thomas q. 96 ar. 4. & alij Scholastici ibi. 2. d. 44. Ratio est, quia quamuis hæc media leges sint tantùm humanæ, tamen dum mutantur, v. ipsis obtemperemur: ergo in conscientia tenemur ipsis obtemperare. Hinc illud Apostoli, Rom. 13. *Quæ autem sunt potestates, Deo ordinatæ sunt. Qui ergo resistit potestati, ipse sibi damnationem acquirit.* Et infra: *Ideo necessitate subditi estote, non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam.* Et Petr. 2. *Subditi igitur estote propter Deum sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus, tanquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum.* Denique argumentum sumi potest ex iure naturali. Sicut enim ius naturale dictat cuique privato, se tenere legibus naturalibus: ita dictat Superioribus quod autem ratio naturalis dictat esse faciendum, hoc in conscientia tenemur facere.

5. Tertia Conclusio. Hanc potestatem condendi leges civiles obligantes in conscientia habet Imperator in Imperio, Rex in Regno, & quælibet Respublica libera, quæ in temporalibus hominem obligat Imperatori aut Regi, cuiusmodi est Respubl.

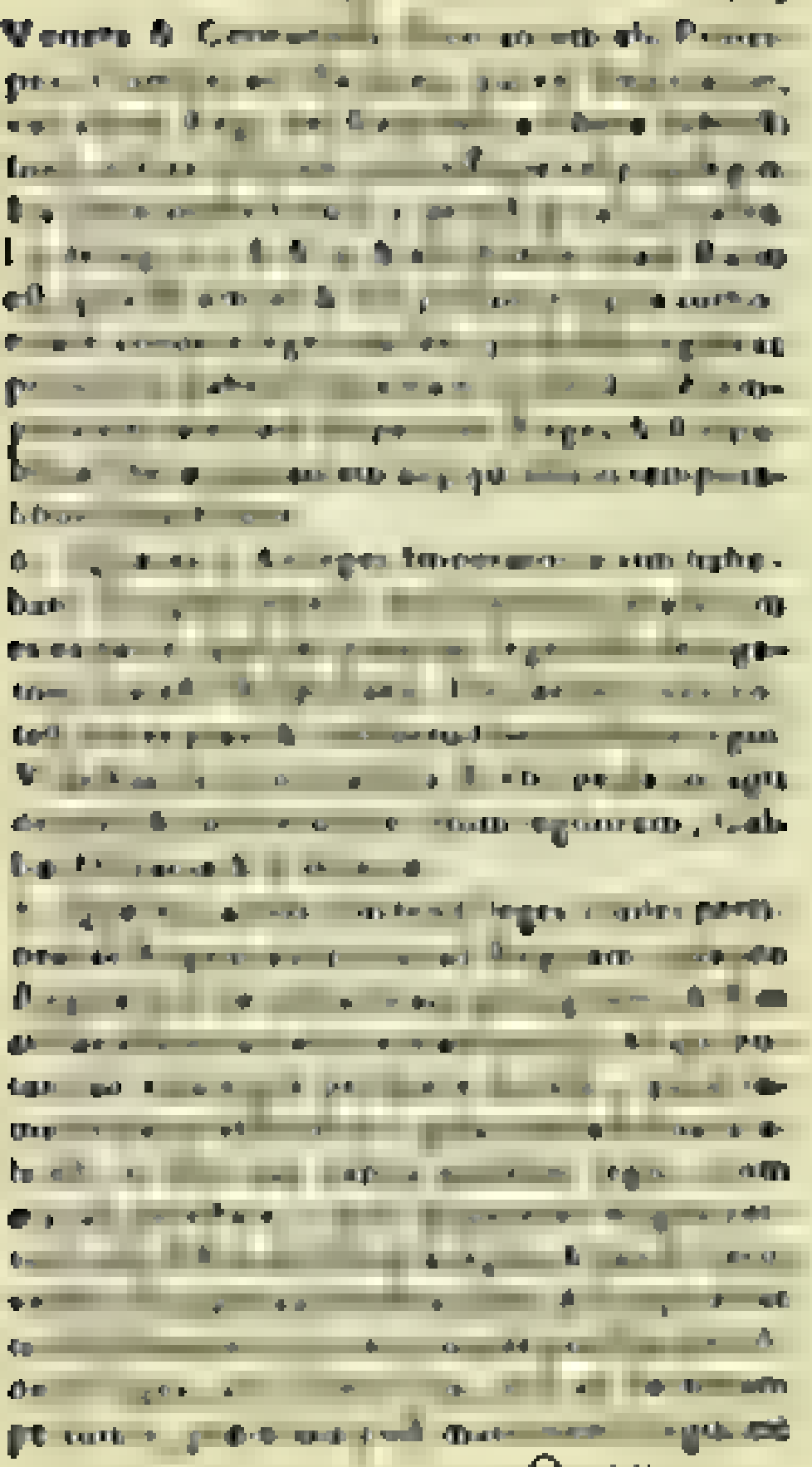

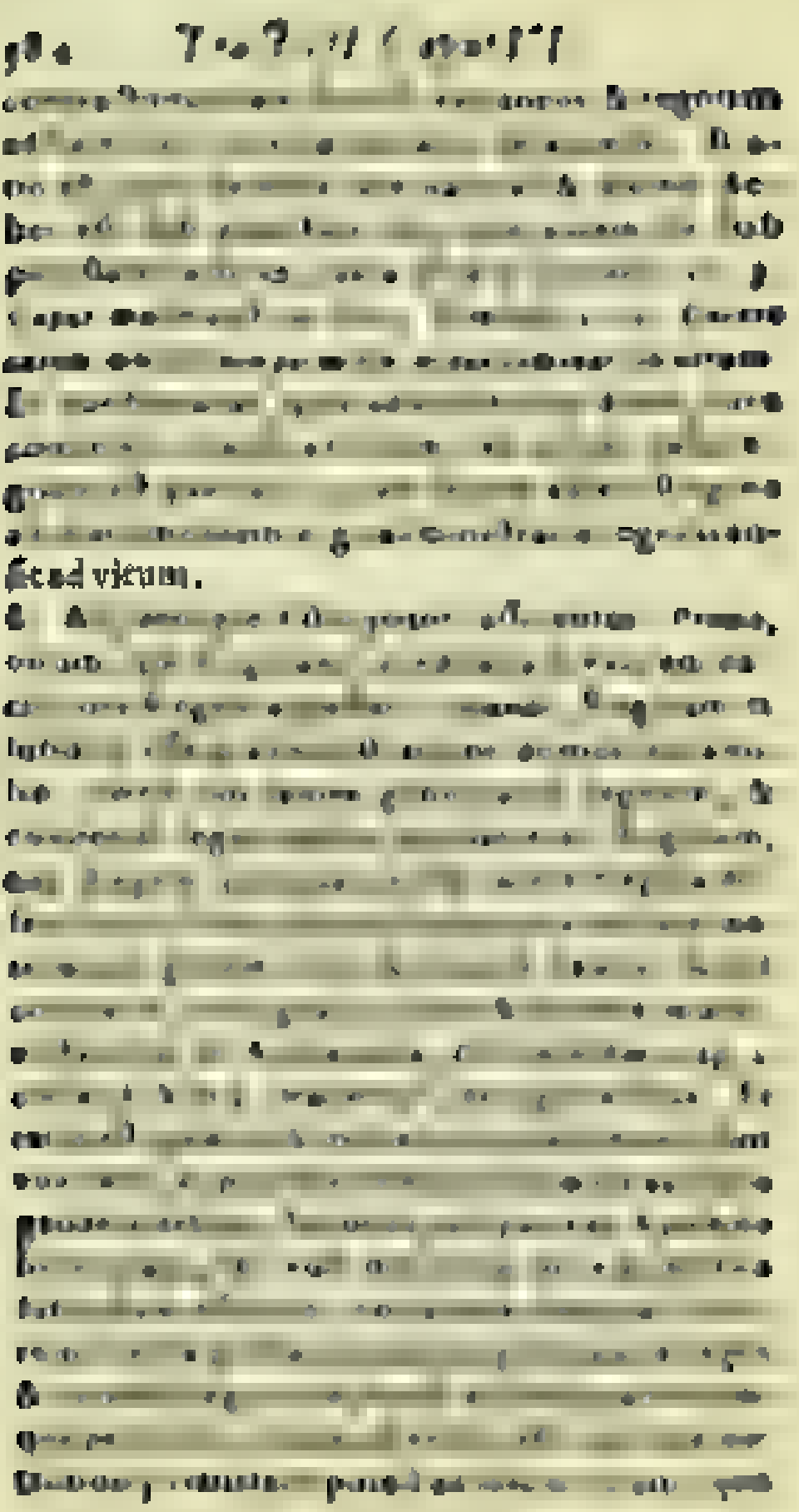

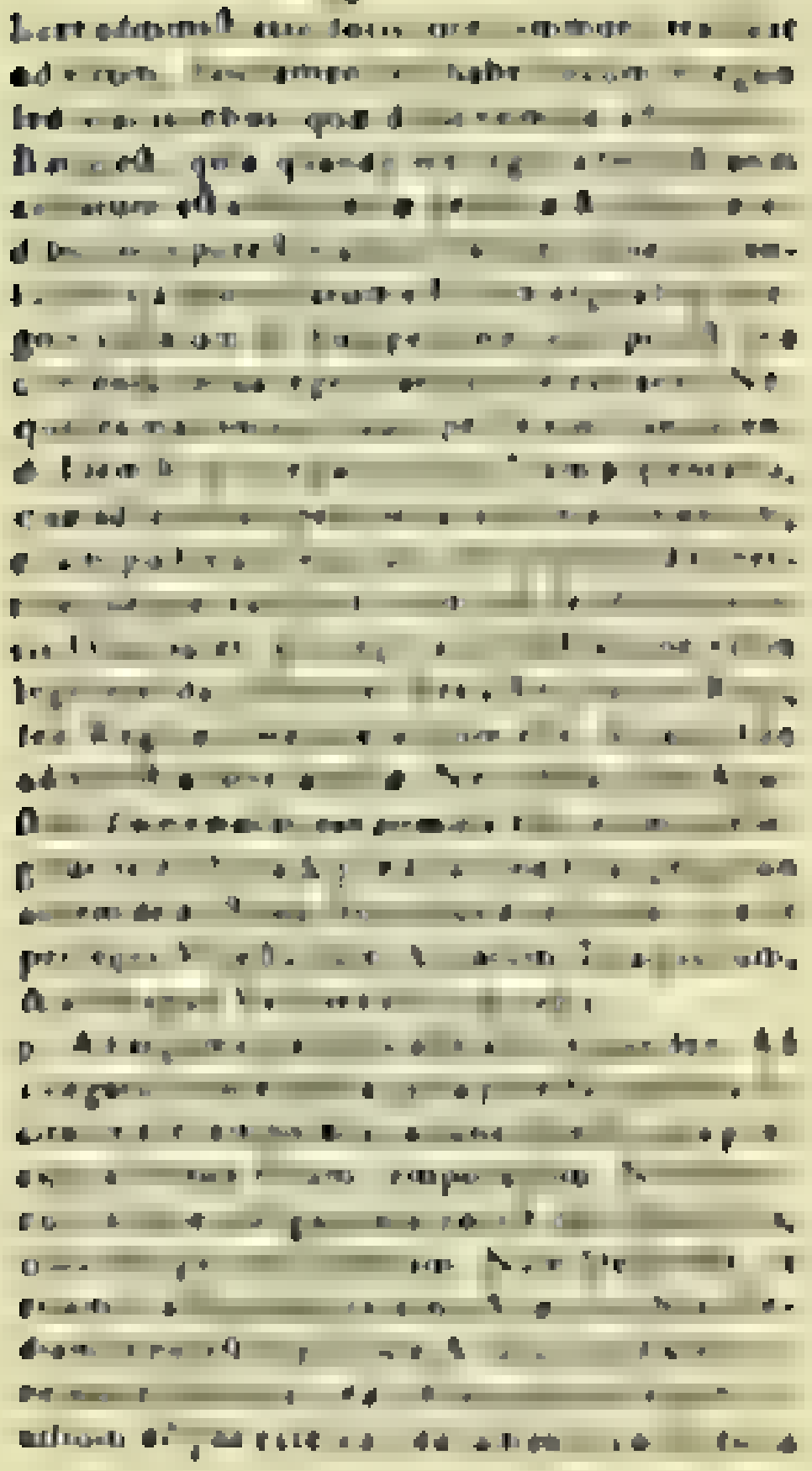

nos obligant, vt hanc pacem ſeruemus. *Ad 1.* Non neceſſe eſt, vt Princeps ſeculari vtatur de iniquo, ſed ſatis eſt, quod imponat legem externam, quæ in conſcientia coram Deo nos obliget. *Ad 2. & 3.* negatur ſequela, quia cum Princeps in condendis legibus vtatur authoritate Dei (Rom. 13. 4. & Proverb. 8. 15.) poteſt ſi Deus permittat, vt obliget ſubditos in conſcientia, non tamen, vt ſub ea de re mentiri, aut ſtigat poenam internam & ſpiritualem. *Ad 4.* Non opus eſt, vt Princeps intendat obligare ſubditos ſub peccato, ſed ſufficit, quod intendat eos obligare ad præſtandum id, quod præcipitur. Nam in hoc intendit, an verum & proprie dictam legem ſuam. Huiuſmodi autem leges neceſſario obligant in conſcientia. Nec eſt in poteſtate Principis, vt veram legem inſtituat, & ſubditos obligat ad præſtandum, quod præcipitur & tamen no obligat in conſcientia. Sicut non eſt in mea poteſtate, vt vxorem caſtam obſtringam me ad ſeruandam caſtitatem, & non obſtringam me in conſcientia. *Ad 5.* Non eſt nouum aut abſurdum, vt idem peccatum bis puniatur. Nam furta & homicidia non ſolum puniuntur à Deo, ſed etiam à Magiſtratu. *Ad 6.* Maior dupliciter intelligi poteſt. Primo quod tenuiſſimales damna magis obligent, id eſt, ſub maiori peccato, quam grauiſſima humana. Et ita eſt. Secundo, quod magis, id eſt, humana non obligent. Sic vera eſt, quod lex diuina eſt humana, humana minus poteſt.

III QVAESTIO

An lex humana obliget sub peccato mortali?

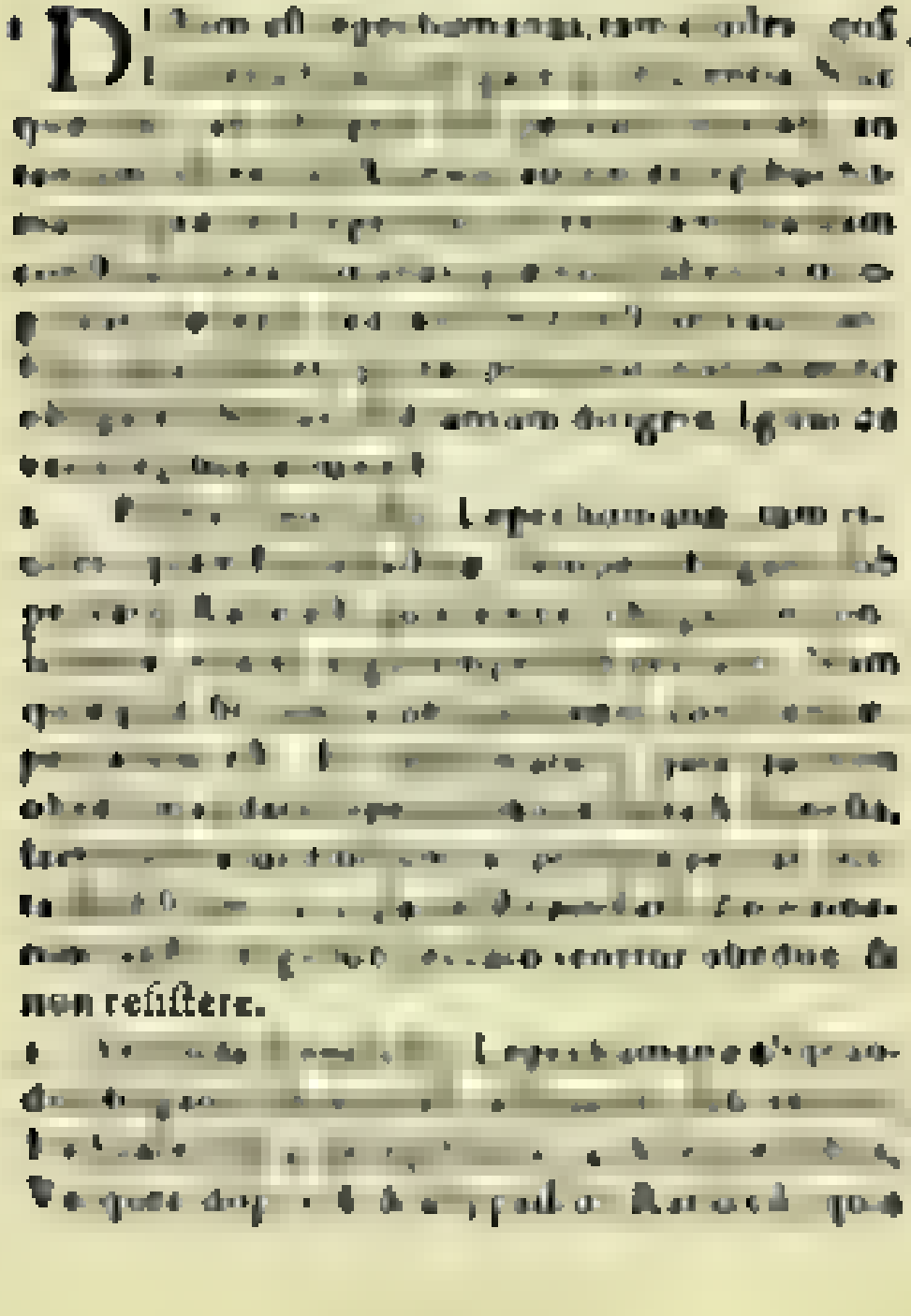

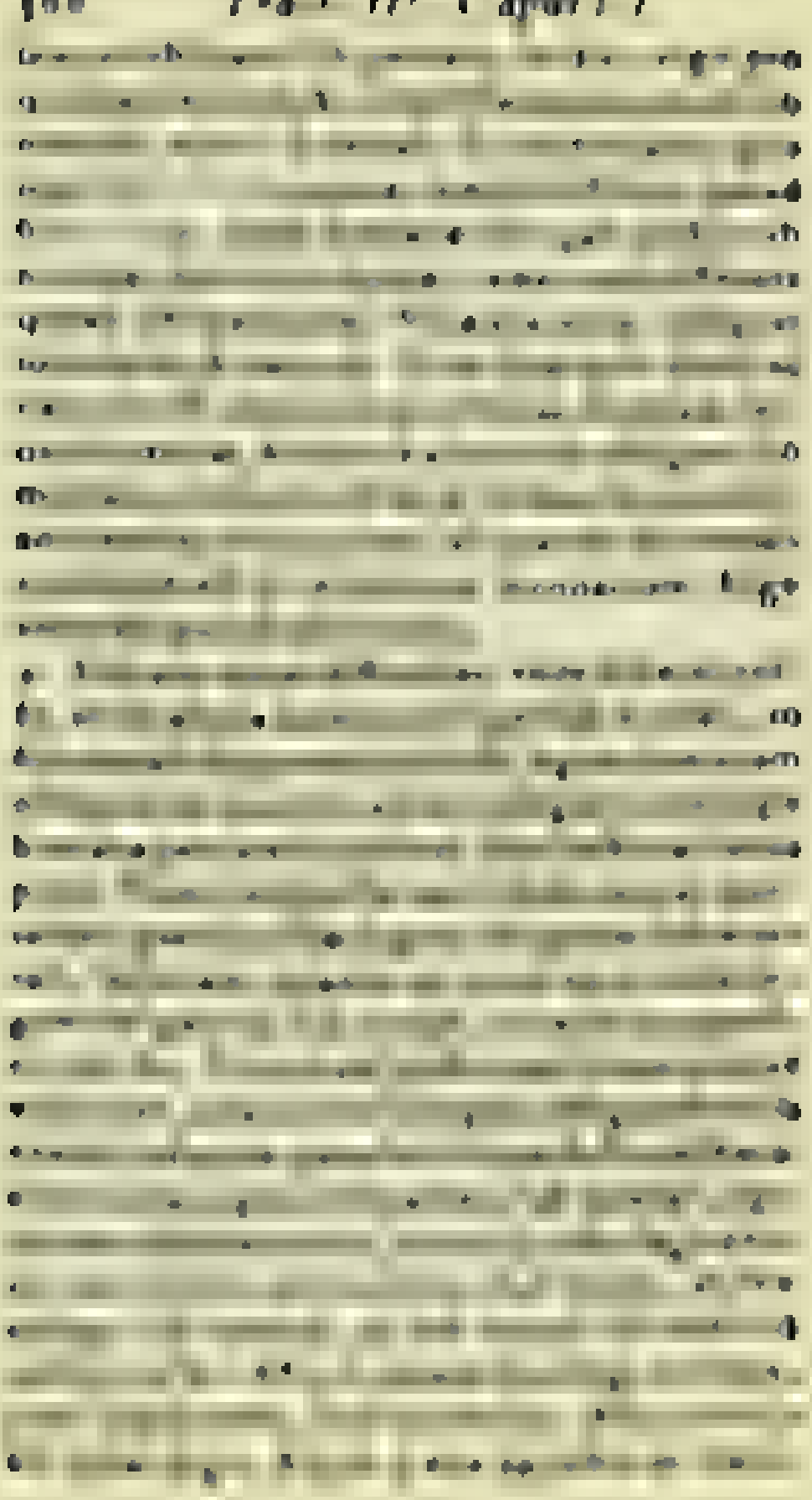

[illegible]
dæ sunt.

[illegible]
[illegible]
[illegible]

loco citato. ubi. s.

bum otiosum.

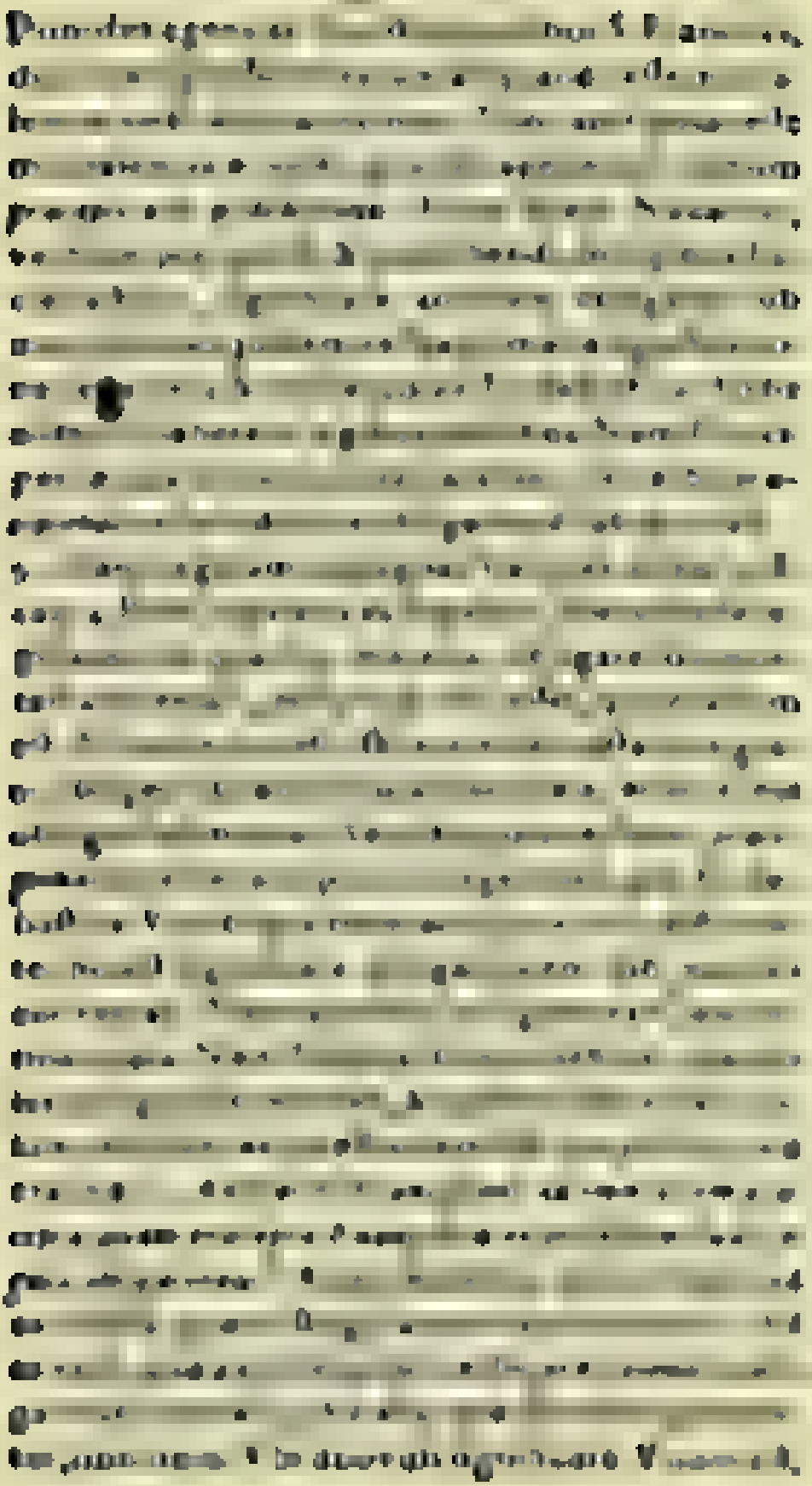

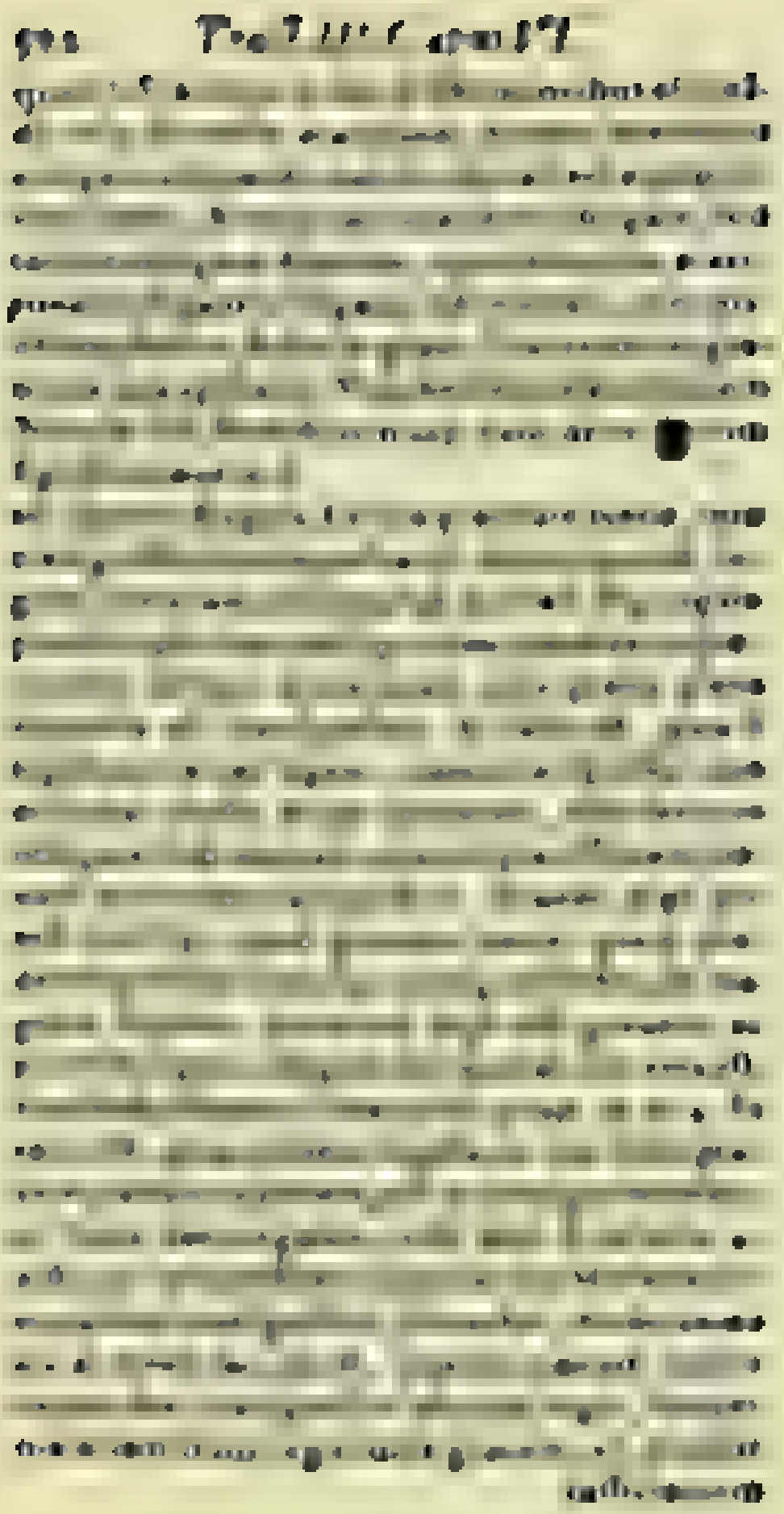

Quamuis enim, ex ipsius sententiæ materia gravis sufficiat ad obligandum sub mortali, si legislator velit non tantum obligare, sed non velit Reum esse, quando id facto sub peccato mortali est effectum. Quia quilibet mortaliter qui pendet à voluntate & consensu legislatoris ergo ex ipsius voluntate & consensu non potest esse reus ergo quando legislator, etiam in materia gravi, non vult obligare sub mortali, non obligat sub mortali.

11 Potest hæc sententia (quæ & communis est) sustineri, ut tenet Vasquez defend. posse eo tenus, quo ab ipso asseritur. Est autem hæc ejus. Quando legislator vult obligare sub reatu in re gravi, tunc transgressio legis notabiliter obest bono communi, tunc non est in potestate subditi, ut obligari tantum sub veniali quia non est in ejus potestate ut transgressio, quæ notabiliter obest bono publico, sit tantùm venialis. Et hoc optime videtur confirmari à simili de voto. Nam quando quis in materia gravi vere obligat se Deo per votum, ut si voveat peregrinationem Romanam non est in ejus potestate, ut transgressio illius voti sit tantum venialis. Idem est de juramento. Nam quia in re gravi obstringit se per juramentum, non potest effici, ut violatio juramenti sit peccatum veniale, & non mortale.

12 Et confirmatur, quia ea contraria sententia sequeretur. Quod Princeps, qui fert legem in qua in re gravissima vellet peccatum aliquem obligare sub mortali ad id non sub veniali pro suo arbitrio, & tamen per transgressionem peccarent mortaliter, aliqui venialiter, quod absurdum est. qui vovet peregrinationem Romanam, peregrinatorem & obedientiam.

possent se obligare per huiusmodi vota, sub peccato tantum venia? Utrumque videtur absurdum.

13 Porro 1ª propositio, quæ obtinet obligare sub mortali videtur ex eo, quia potest voluntas legislatoris ita velle. Sed illa voluntas a legislatore signata quod peccatum sit ista vel illa materia legis, videtur pendere a voluntate legislatoris. Sic verum est homines obligari ex pacto ad tantum pendere a voluntate partium pactantium, tamen quod obligatio sit sub mortali aut veniali, videtur pendere a materia pacti, ut explicatum est.

14 Ex dictis colligo posse dari bonum regulam. Nempe quando legislator unam grave obligationem imponit, tunc obligatio est sub mortali quando materia est, quæ est sub venia. Alicta, quando plures leges simul imponit gravem materiam pertinentes, tunc gravis est materiam legis ejus gravem ac proinde legem obligare sub mortali. Vide plura apud auctores citatos.

IV. QUÆSTIO.

An leges humanæ obligent cum periculo vitæ?

1. PRima opinio est, omnes leges humanas communiter obligare sub reatu culpæ cum periculo vitæ, quando ex eo quod aliter homo legislatoris contrariaretur,

endum.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

matrimonio contracto sine meo nutu, et quibus ego permittam habere concubinas

10. Quæres. An Papa habeat tenaciter obedire Episcopo mandanti sub tempore pœnitentiæ peccata sua pœnitenti confessario? Respondetur affirmative, quia quæ sunt bona contra diabolum, etiam bona sunt contra peccatum mortale. Nam bonum positivum semper prævalet malo. Item, videtur quod sic, quia bonum commune præponitur bono singulari. Sed bonum commune est quod Episcopus mandet. Ergo &c.

In oppositum. Arguitur sic: bonum commune est præferendum bono singulari. Sed bonum commune est quod Papa non obedit. Ergo &c. Minor patet. Nam si Papa obedit, tunc Ecclesia destruitur, quia Papa non habet potestatem ligandi et solvendi. Item, si Papa obedit, tunc quilibet Episcopus potest facere quæ placent ei tam in terra quam in cœlo. Sed hoc est falsum. Ergo &c.

11. Quæres. An Papa teneatur obedire Episcopo mandanti sub pœna peccati mortalis, si sit casus in quo Papa non habet potestatem ligandi et solvendi? Arguitur quod non. Nam Papa non tenetur obedire Episcopo mandanti sub pœna peccati mortalis, quia tunc Papa non haberet potestatem ligandi et solvendi. Item, videtur quod sic, quia Papa tenetur obedire Episcopo mandanti sub pœna peccati mortalis, quia tunc Papa haberet potestatem ligandi et solvendi. Sed hoc est falsum. Ergo &c. Minor patet. Nam si Papa obedit, tunc Ecclesia destruitur, quia Papa non habet potestatem ligandi et solvendi. Item, si Papa obedit, tunc quilibet Episcopus potest facere quæ placent ei tam in terra quam in cœlo. Sed hoc est falsum. Ergo &c.

contra hanc naturalem, qua nullus Carthusianus posset ponere peccatum mortis, etiam si transgrederetur legem quæ prohiberet hanc illa cibus ergo non tenetur eam ejus causam periculum vitæ, quia abstinentia a carnibus non est magnum bonum, quod tantum debeat propter vitam, nec est ea malum est magis malum, quod in pari morte ergo propter abstinentiam a carnibus non est amittenda vita. Idem sentiunt Gerson in tract. de abstinentia Carthusianorum, Major in 4. dist. 15. q. 4. ad tertium quod tamen quidam opinantur calumniandi.

Franciscus Victoria in Relectione de Temperantia n. 9 docet Carthusianum posse quidem in periculo mortis comedere carnes, & hanc non fundolo non tamen tenere, in quo dicit Dominicus Soto & alios. Distinguit tamen duplex periculum mortis. Unum quando nullus alius cibus præter carnes. Alterum, quando est alius, sed tamen tunc carnibus non putatur vita posse conservari. In priori dicit, vendum de carnibus non posse tenere libere, vel vendere vel abdicare. Aliquando hæc sententia. Carthusianum posse & debere vesci carnibus, si aliunde præter carnes non adsint. Hoc enim est non amittere vitam. 2. Non posse si habeat alios cibos, etiam abnegandum esset. Vide plura apud Valquez loco citato.

V. QVÆSTIO.

An leges humanæ poſſint obligare ad actus internos?

1. SEQVITVR eſt, an leges humanæ poſſint præcipere aut prohibere actus internos? Aliqui ſimpliciter affirmant, vt Adrianus quodl. ar. 3 Albert. Paghius lib. 6. Hierarchiæ Eccleſiaſticæ cap 16 Roſella V *Hæreſis*, Ioannes Medina cap de oratione, quæſt 25 & nonnulli alij Et probatur *Primò*, quia Eccleſia præcipit, vt fideles ſingulis annis confiteantur ſua peccata, etiam purè interna. *Secundò*, quia diſpenſat, & irritat vota interna ergo poteſt etiam præcipere aut prohibere actus internos, cum ſit par ratio. *Tertiò*, quia prohibet violari dies feſtos, etiam per peccata cordis *Quartò*, quia in multis canonibus excommunicantur illi, qui credunt contra id, quod ibi definitur ergo pro ſolo interno peccato intellectus, infligitur pœna excommunicationis: ergo Eccleſia habet poteſtatem in actus internos. *Quintò*, quia ſi quis in corde tantum foueret hæreſim, ac deinde confiteretur ſe illam foouiſſe, ac puniretur vt hæreticus: ergo &c. *Sextò*, Monachus Benedictinus, qui ſine licentia Præpoſiti, animo accedendi ad Curiam Regis, excommunicatur in Clementina ii. de ſtatu Monachorum ergo

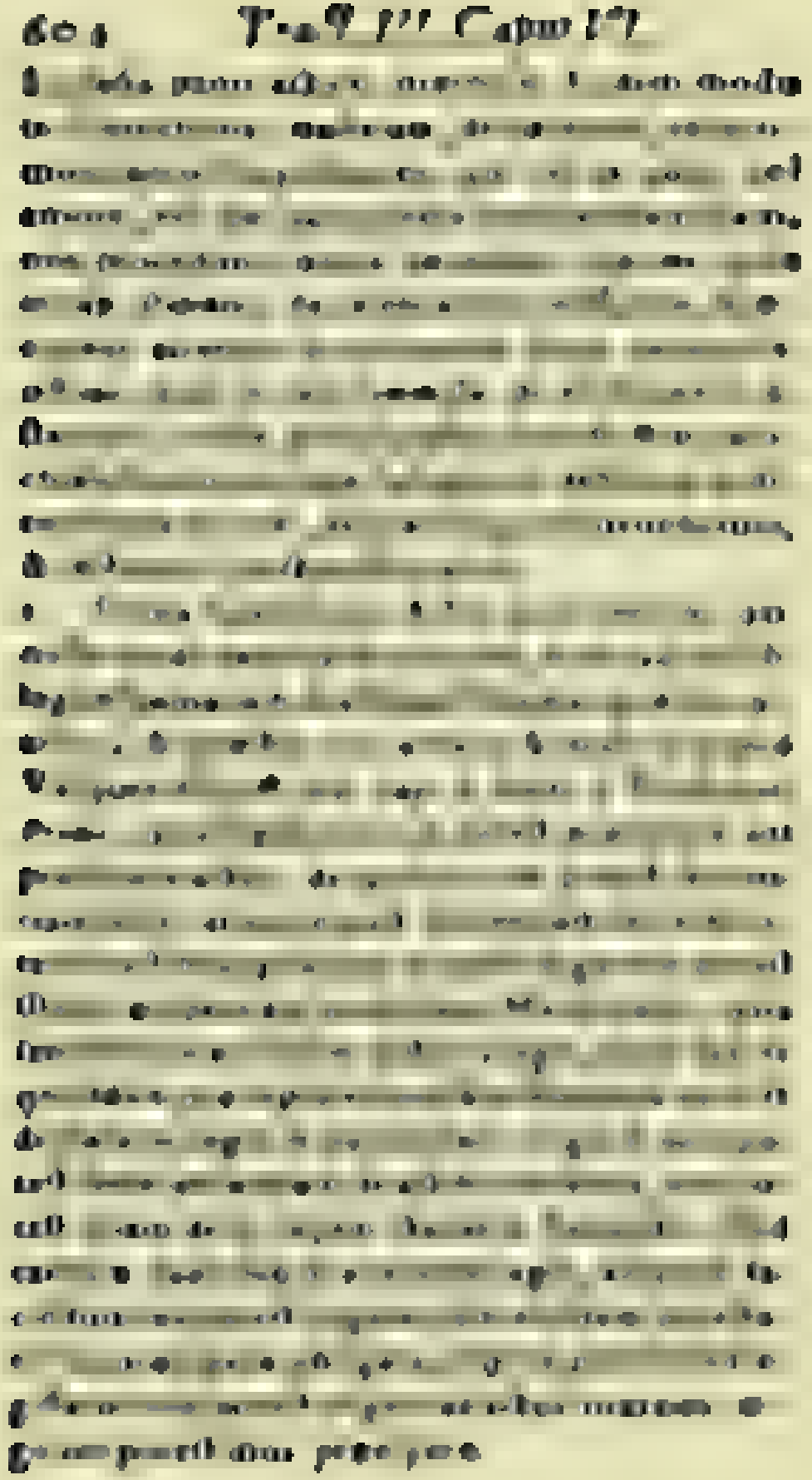

VI QVÆSTIO.

An leges humanæ, vt vbique obligent, debeant promulgari in singulis prouinciis?

1. HÆc quæstio potest tot[illegible] primò, de legibus imperatorum. Secundò, de legibus aliorum Regum, qui non sunt imperio Terrarum. Tertiò, de legibus Pontificis. Quartò, de legibus communitatum & ciuitatum, quæ non sunt imperatorum, nec Pontificum, sed aliorum Regum & Principum.

Primo Constat leges imperatorum non obligare per totum imperium, nisi in singulis prouinciis solemniter promulgentur. Quia leges, quæ obligant per totum imperium, sunt leges publicæ, quæ debent esse certæ & authenticæ. Promulgatio autem est conditio ad hoc necessaria, vt lex humana sit certa, & authentica, & non obligat quantumcunque, nisi sint notæ & promulgationi in debita prouincia.

2. Quod autem promulgatio requiratur ex natura legis, & quare per totum imperium sufficiat imperatorem promulgare, vt quæ parent requisita naturalia legi, tria sunt in omni imperio, quæ sufficienter obligandi obtinent quæ sunt in prouinciis imperij, & sunt, vt quando vnus promulgatur in omnibus esse Regno

ait, quia

Romæ. Qq

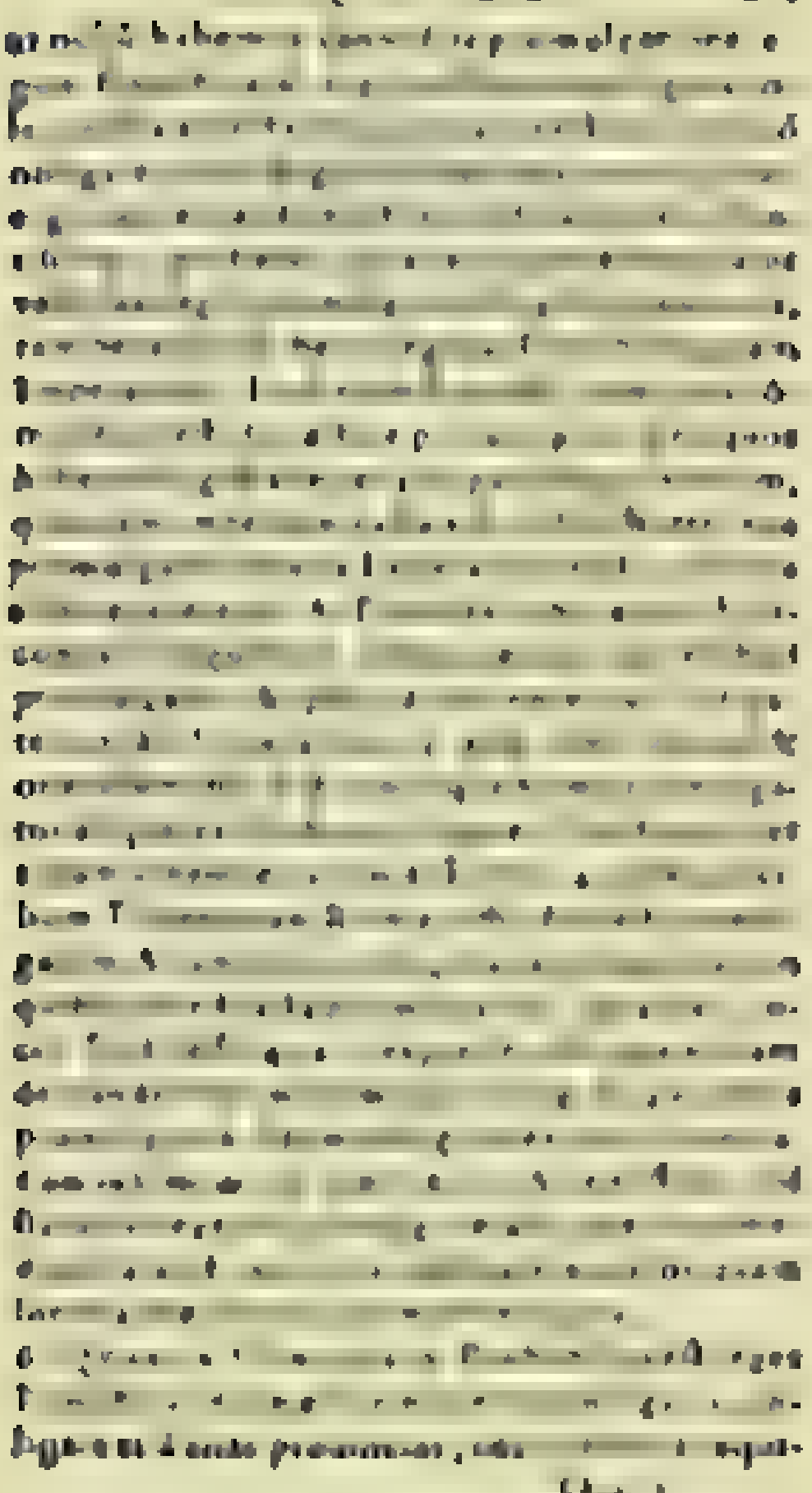

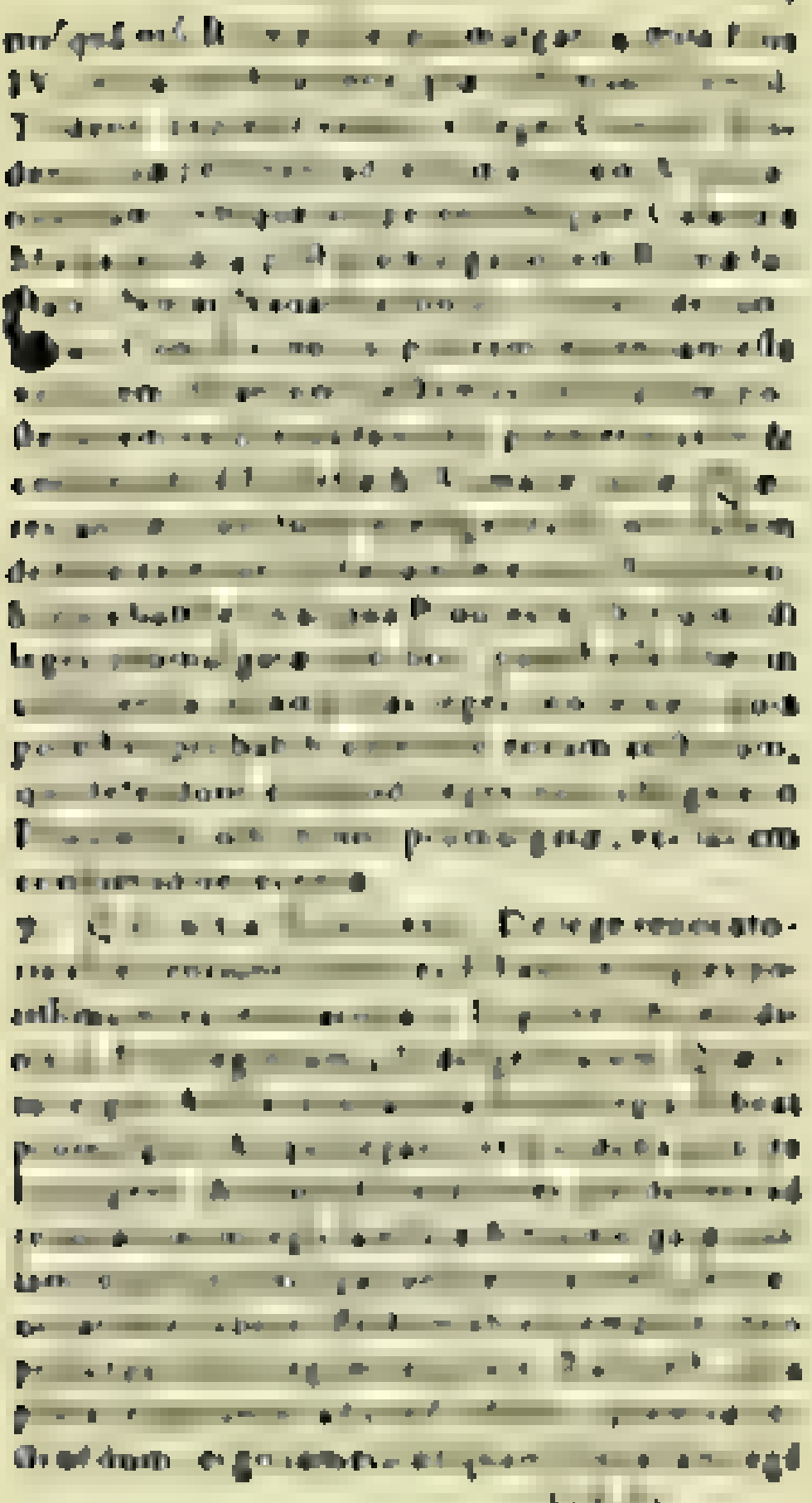

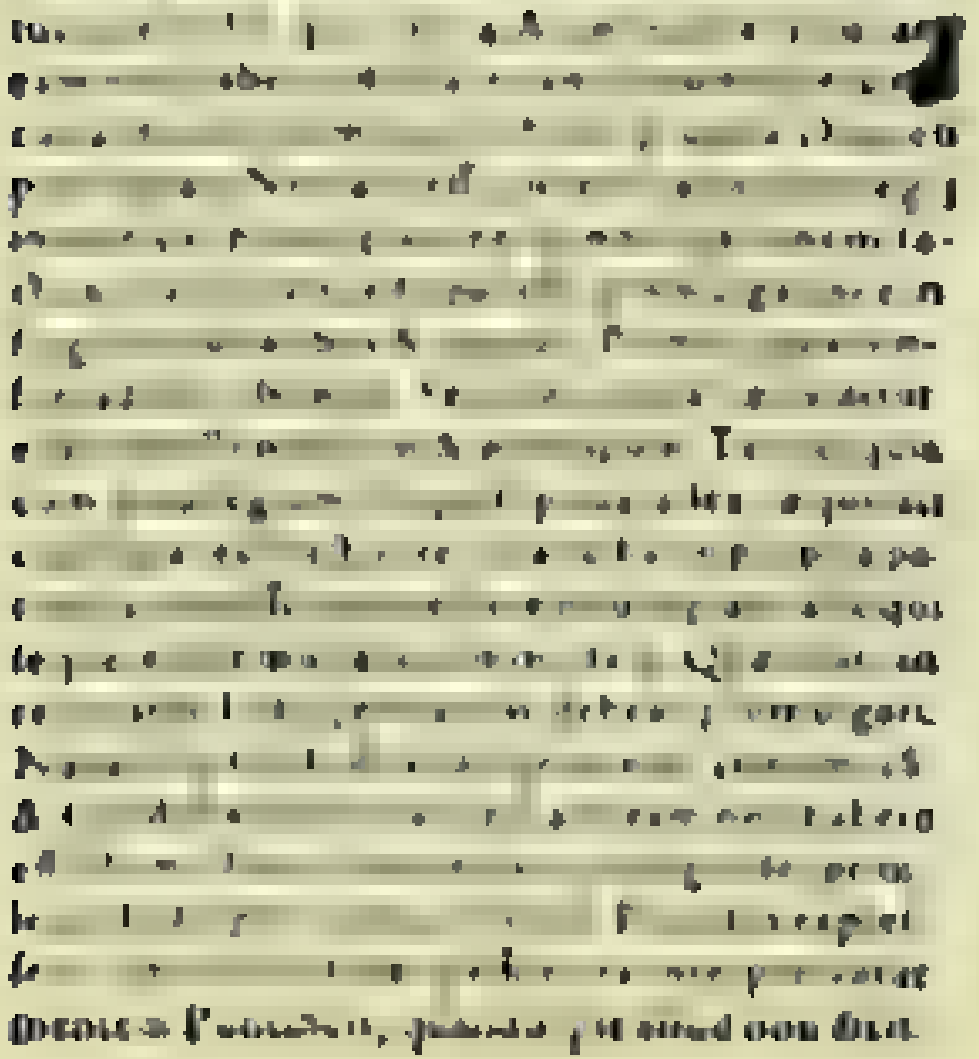

VII. QVÆSTIO.

An leges humanæ obligent statim post factam promulgationem?

1. SVpono leges Imperatorias non obligare, nisi post duos menses à promulgatione in provincia facta, vt ibi communis omnium sententia, & colligitur ex authenticis supra citata. Quæritur ergo, an idem dicendum sit de legibus Pontificijs?

2 PRIMA CONCLVSIO. Leges Pontificiæ, in quibus certum tempus obligationi apponitur, statim obligant, quando illud tempus advenerit. Ita hactenus absq; controversia. Sunt autem variæ hodiernæ leges, quæ incipiunt, *singula de prebendis &* hactenus, vt religiosi habentes duas priorates aut plures menses quatuor. In Concil. Trident. sess. 24. cap. 18. Item vt clerici de tabellionatus munere exercendo, habeant post annos discretionis. Item quod clerici à laicis bullas &c. Item quod nemo clericus. Item quod omnes clerici &c. Item vt decreta Concilij Lateranensis sub Leone X. de mense *Decembri* & *Januario* ad annum sequentem &c. Item vt sub hac mensis Iunij &c. Item Sixti V. *de mense Septembri* & *Octobri* ad annum sequentem &c. Item vt sub hac mensis Iunij &c. Item vt sub hac mensis Iunij &c. Item vt sub hac mensis Iunij

[illegible] v're Ap[illegible] pol[illegible] [illegible] Ratum emb[illegible]
[illegible]rd, que quelque [illegible]s [illegible] [illegible] em-
pe[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
temps.

§ Sixieme Conclusion. Les Loix Pon[illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [

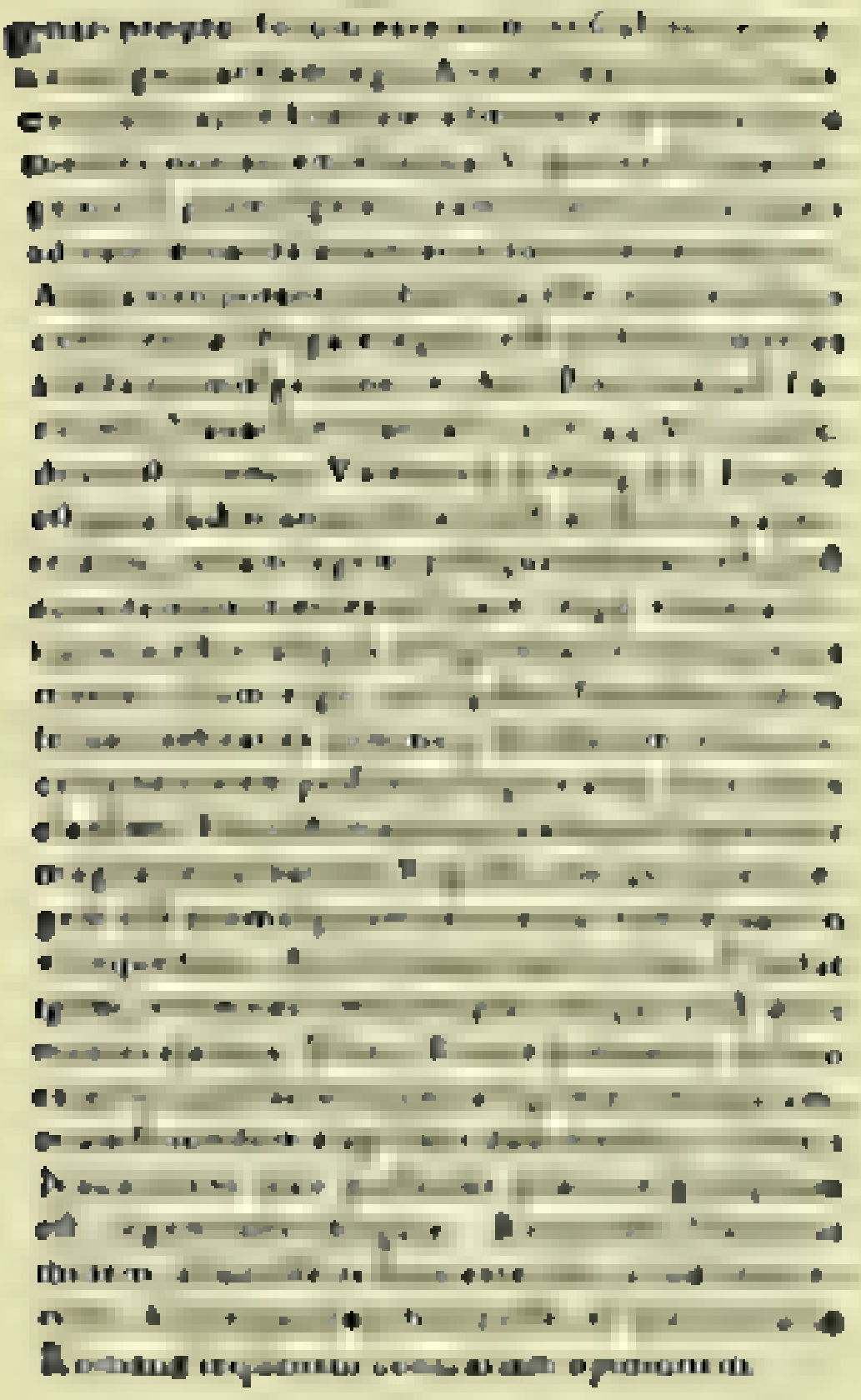

VIII. QVÆSTIO

An vt leges humanæ obligent, requiratur consensus & acceptatio populi?

1. Aliqui putant non requiri præfatum in-
[illegible] Pater Ravesti quos Pont-
[illegible] [illegible] [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible], non depen-
dere [illegible] populi
2 Fundatur [illegible] Legem Imperator constitu-
tum [illegible], non obligant nisi ac-
cepti [illegible] Doctor
[illegible] Navarr. Manual.
[illegible] Valent. & Azor. Theologi
& [illegible] quod leges humanæ obligent,
[illegible] [illegible] Paludanus
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Ioannes
[illegible] [illegible] [illegible] lib.
[illegible] [illegible] [illegible] leges tempora-
les [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
Ratio [illegible] [illegible] Primus, quia simul-

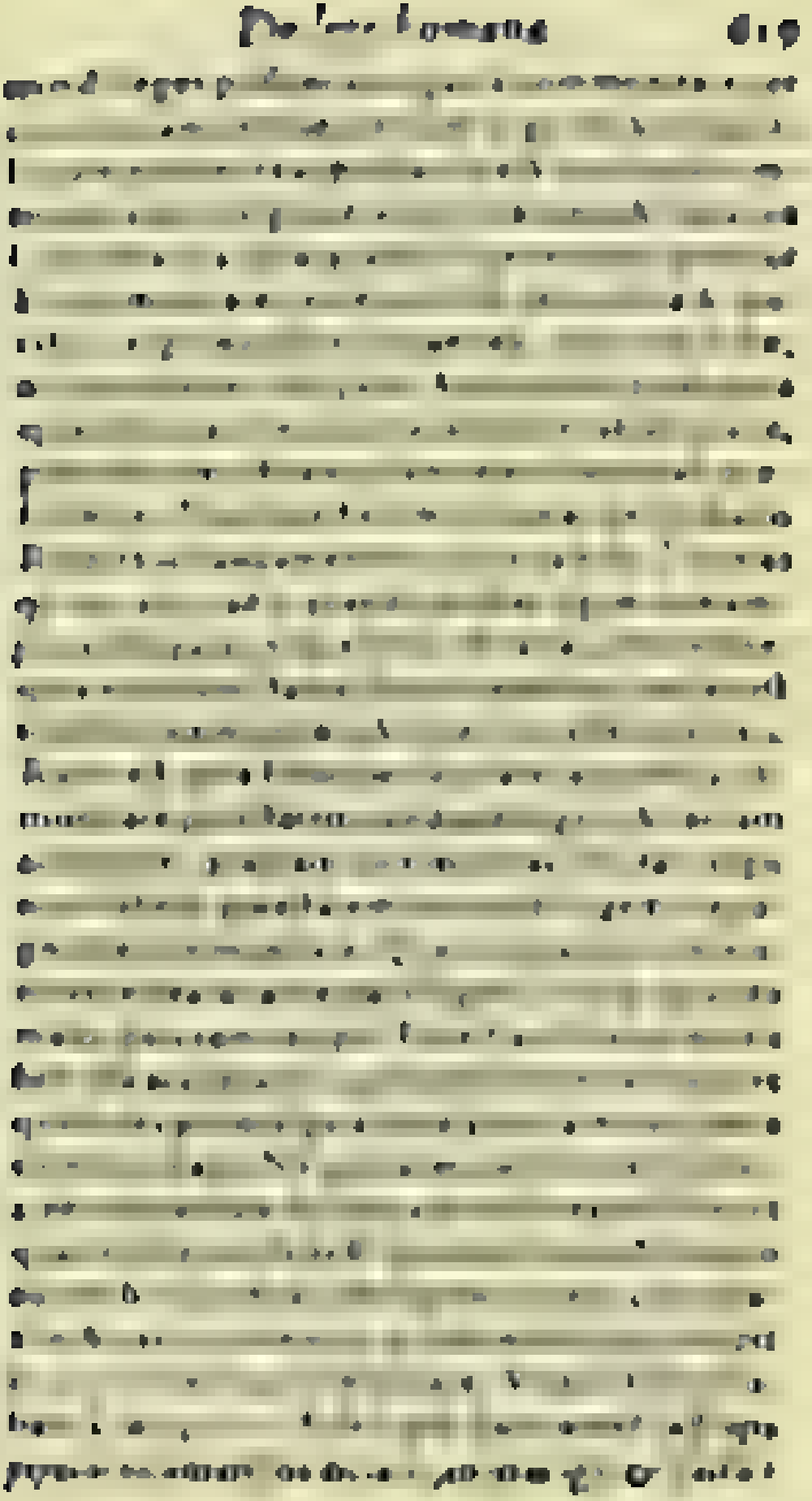

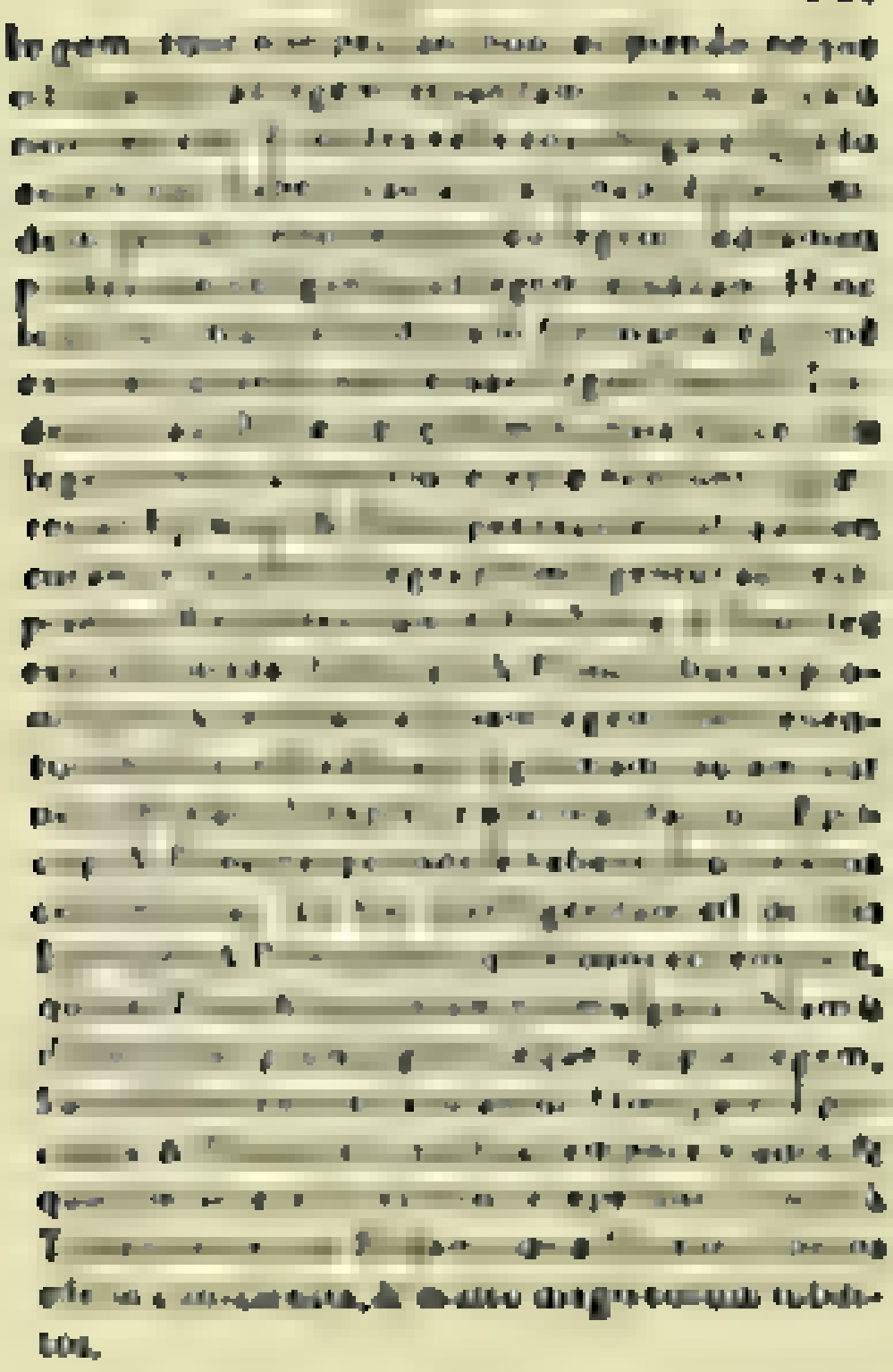

XI QVÆSTIO

An lex humana possit irritare contractus?

1. DVplex est in hac dubitatio, prima, quia leges humanæ non possunt irritare contractus, qui sunt per se mali, contra jus naturæ, vel divinum, quia lex humana potest irritare contractum, qui est per se malus, vel per legem divinam, vel per legem naturalem, vel per bonos mores? Et videtur, quod sic, quia lex humana potest irritare contractum, qui est per se malus

principio [illegible]

modo hic agimus [illegible]

men præcepta. [illegible]

præsumptione in al quo casu tutius esse Hæc conclusio est certa de foro externo dubia de interno, nam multi probabiliter contrarium tenent Nihilominus probari potest ex Concilio Tridentino, nam les irritans contractum matrimonij clandestini, validè est in foro externo etiamsi fundata sit in præsumptione alicuius fraudis & malitiæ, & huiusmodi contractus invalidus est, etiamsi constet de bona fide in rem esse, sine omni fraude & malitia ergo idem videtur dicendum de alijs contractibus Dices, quomodo ergo verum est illud axioma *Lex fundata in præsumptione non obligat ubi præsumptio, cessante præsumpto facto est* Respondeo Duplex est præsumptio. Vna, quando legislator in quodam casu singulari aliquid suspicatur Talem præsumptionem habuit Pontifex in cap *Sponsus*, & cap *Ex parte*, de sponsalibus vbi statuit sponsalia de futuro transire in matrimonium per copulam carnalem subsecutam non quod illa copula tribuat de iure matrimonium sine nouo consensu, id quia Pontifex præsumit sponsos in tali casu semper habere consensum de præsenti, nec cogatur præsumere eos peccare mortaliter Et hæc vocatur præsumptio iuris, vt notat Couarruuias in 4 part de matrimonio, cap 4 §. 4 & per ipsum alij Nam iuris præsumit de facto, & ex præsumptione supposita, statuit in certam legem, nec admittit probationem in contrarium Quando autem lex fundatur in tali præsumptione, non obligat in conscientia, si præsumptum falsa est, & in tali generatione cessat. Vnde si sponsus accedat ad sponsum sine affectu coniugali, potest quidem in externo foro cogi, vt cum

mentum in die festo, aut in loco sacro. Ita Baldus in leg *Non dubium*. C. de leg bus, & alij plures.

Secunda regula Quando lex prohibet actum alicui certo generi personarum intuitu alicuius virtutis, excepta Iustitia, tunc actus ill mus est, & acquisitum per illum non est obnoxium restitutioni, nisi lex aliud exp cet. Huiusmodi sunt leges, quæ prohibent Clericis quosdam negotia & officia secularia, non intuitu Iustitiæ, sed vel intuitu virtutis Religionis, quatenus videtur esse inderens, homines Deo dicatos tam vilia mu.ĕ ra præstare vel certè intuitu liberalitatis, quia videntur se lucrum ex eiusmodi officijs & ministerijs. Idem dicendum est de egibus, quæ prohibent ministris Regis accipere munera, etiam gratis oblata à certo quodam genere personarum, ad coercendam nimiam pecuniæ cupiditatem.

Tertia regula. Quando lex prohibet contractum, non simpliciter, sed assignando iustum pretium, & nihilominus si non seruato iusto pretio, contractus quidem validus est, & ex vtraque parte transfertur dominium, excessus tamen restituendus est.

Quarta regula. Quando lex prohibet actum certo generi personarum, tunc actus fit contra prohibitionem, nullus est. Nimirum si est lex, quæ prohibet quibusdam personis testamentum condere.

Quinta regula. Quando lex præscribit certum numerum testium vel actuum pro forma

contractus vel alienationis, tunc actus irritus est, si fiat contra legem præscribentem: quia talis solemnitas datur pro legitima forma contrahendi. Deficiente autem forma contrahendi deficit obligatio. Vide Gabrielem Vasquez disput. 164. cap. 3.

X. QVÆSTIO.

An lex humana possit inhabilitare personas?

1. CErtum est, id fieri posse, & sæpè factum esse. Difficultas est de religiosis, quomodo ipsi fiant inhabiles ad matrimonium, ad dominia rerum, ad testamenta, & alios contractus ciuiles: an scilicet ex natura voti, an per legem humanam? Aliqui recentiores putant fieri inhabiles ex natura voti solemnis, non autem simplicis. Hoc autem esse discrimẽ inter votum solenne & simplex, quod simplex solùm concineat promissionẽ Deo factam; solenne autem traditionẽ & translationem dominij.

2. PRIMA CONCLVSIO. Nemo ex sola natura voti fit religiosus, sine omni iure Ecclesiastico. Probatur primò, quia nemo fit religiosus ex sola natura voti simplicis, vt omnes concedunt: est autem eadem natura voti simplicis & solemnis: quia solemnitas voti ex sola Ecclesiæ constitutione est inuenta, vt habet Bonifacius VIII. cap.

vota ſimplicia & ſolemnia non differùt ex natura rei ſed tantùm accidentaliter 4 quia reddere aliquem inhabilè ad actus legitimos, non eſt privare poteſtatem & voluntatem, ſed principia & legem ſtatuta: ergo nullus ex natura voti vel juramenti à ſe præſtiti, fit inhabilis ſed per ſuperiorem, poteſt quidem peccare ſi faciat contra votum vel juramentum, ſed tamen factum tenebit.

4 TERTIA Concluſio. Religioſus ex ſola natura voti non fit inhabilis ad matrimonium. Probatur, quia conſtat matrimonio poſt profeſſionem Religioſi contracto, manere ratum & firmum & ſtatis, ſcripturæ gloſa contrahentes punientur: ergo religioſus non redditur inhabilis ad matrimonium ex ſola natura voti, ſed ex lege poſitiva, quæ poſtea ſuit Antecedens patet ex Innocentio I. cap. 1. Decretalium tit. & ex Leone I. inep. 1. Decretalium tit. & ex variis Conciliis apud Gabrielem Vaſquez diſt. 165. cap. 1. Dices Religioſus per votum ſolemne perfectè tradit corpus ſuum Deo ergo per matrimonium non poteſt illud tradere, quia repugnat eandem rem integrè ſe ſub dominio duorum. Reſpondeo, non repugnat ex natura rei, ſed tantùm ex diſpoſitione humana, quia ut dictum eſt, eadem eſt natura voti ſimplicis & ſolemnis at non repugnat ex natura rei, ut aliquis poſſit ſimplex votum caſtitatis, accipiat uxorem ergo idem eſt de voto ſolemni. Secundò, quia poteſt aliquis poſt contractum matrimonium, ex conſenſu utriuſque partis, facere profeſſionem in religione ergo una conditio non facit inhabilem ad alteram, & ratio eſt in eo, qui non tradit ſe per totalitatem, & alium

per matrimonium. Et ratio à priori eſt. Quia tradito voto nihil aliunde eſt, quam obligatio ad commentiam ſeruandam ex virtute religionis. Hæc autem obligatio non reddit votentem inhabilem ad contrahendum matrimonium. Quæres. In quo conſiſtat natura voti ſolemnis & ſimplicis? Reſpondeo, natura vtriuſque conſiſtit in promiſſione Deo facta, ex qua oritur obligatio præſtandi, quod promiſſum eſt. In eo autem differt votum ſolemne à ſimplici, quod ſolemne nuncupatur ſub certa regula approbata, iuxta ritum & cæremoniam illius regulæ, non priuatim, ſed publicè, cum perpetua traditione ex vtraque parte, id eſt, vt voueas & acceptetur.

XI. QVÆSTIO.

An Clerici obligentur legibus ciuilibus?

1. NOn diſputo hic de exemptione Clericorum generatim, ſed ſolùm de exemptione à legibus ciuilibus.

2. PRIMA CONCLVSIO. Clerici nec iure diuino, nec humano, exempti ſunt ab vſu legibus ciuilibus, quæ non ſunt contra libertatem Eccleſiaſticam, ſed ad bonam Reſpub. adminiſtrationem ordinantur, quales ſunt, quibus pretia frumenti & aliarum rerum conſtituta ſunt, &c. Ita Nicolaus I. in Epiſt. ad Michaelem, & Valentinianus Imp. in Epiſt. ad Epiſcopos Aſiæ, & eſt communis Theologorum ſententia. Diſputant tamen Theologi, an Clerici obligentur huiuſmodi legibus ex

tum ſit principi ſeculari punire Clericos? Reſpondeo, nunquam licitum eſt, niſi ex priuilegio, quale eſt in regno Galliæ contra Clericos deferentes arma prohibita, vt refert Nauarrus in ſumma cap. 27. n 70. An autem huic priuilegio derogatum ſit per bullam cœnæ, non audet definire. Quæres 3. quid, quod diximus de Clericis reſpectu legum ciuilium, debeat etiam dici de religioſis reſpectu legum Ciuilium & Synodalium. Reſpondeo affirmatiuè. Nam religioſi exempti ſunt à iuriſdictione Epiſcoporum & Principum ſæcularium, ac proinde non tenentur ſeruare leges Synodales & Ciuiles ratione obedientiæ, ſed tantùm ratione conformitatis, præſertim ſi ſtatui religioſorum non aduerſentur.

XII. QVÆSTIO.

An principes & legiſlatores obligentur ſuis legibus?

1. CErtum eſt, principē tam ſæcularem, quam Eccleſiaſticum, qui habet poteſtatem ferendi leges, aliquo modo obligari eſſe ad ſeruandas ſuas leges quia hoc expreſsè habetur in iure Canonico & Ciuili, vt paulò poſt videbimus. Quæſtio eſt, vnde orta ſit hæc obligatio? Aliqui recentiores putant non aliunde ortam eſſe, quàm ex antiqua conuentione principum facta cum populo ſeu communitate. Ratio eſt, quia princeps

[illegible]

princeps non teneatur seruare, vt notat Dominicus Soto loco citato. Respondeo, hoc verum esse de his legibus quibus aliquid præcipitur, quod non decet principem facere, ita tamen subditos vti leges essent lata, ne quid curarent gestiorem gestaret, neque purpura vestibus eius. Tales enim leges non obligarent principem, sed subditos. Nam inepte ratione suadet decet gestare gestamen, iuxta illud Rom. 13. *Non sine causa gladium portat, Dei enim minister est in vindictam, qui male agit.*

3. SECUNDA Conclusio. Tametsi princeps, qui habet absolutam potestatem condendi leges, teneatur ad leges quoad vim directiuam, vt iam ostensum est, non tamen quoad vim coactiuam ad pœnæ solutionem. Licet enim princeps teneatur legem seruare, non tamen subiacet pœnis per legem latis. Et confirmatur 1. probatur, quia cum possit legem condere, aut non condere, ergo multo magis potest legem condere, aut non condere, cum hac tamen conditione, vt non habeat imperium in Rempublicam, ergo non potest legem aut punire, ergo neque subiacet illis legibus quoad vim coactiuam ad pœnam.

XIII. QVÆSTIO.

An princeps possit dispensare in sua lege?

1. RAtio dubitandi est, 1. quia lex princeps, spectare bonum commune, nequam bonum

[illegible]

quid ex ea fiat ratione se, & vtrumque peccare, tam dispensantem, quam eum cum quo dispensatur. Et ego quidem de dispensatione in lege principis fine causa facta.

Prima opinio est, eum qui detur tali dispensatione, sed tamen malicè de qua ex ea factum fuerit, peccare, quia tali dispensatione contrahit matrimonium in gradu prohibito, est tamen validum ex natura rei. Ita Couarr. in 4. part. de matrim. cap. 6. §. 9. num. 5. & seq. & citat pro se Innocentium in Abbatem, Decium & alios. Pro secundam partem probat, quod dispensatio ex causa falsa non tam est dispensatio, quam dispensatio vt docet D. Bernardus de consid. Igitur ergo nullo iure conscientiæ potest illam dispensationem probari, quia nullus vnquam audeat matrimonium contractum in gradibus prohibitis cum dispensatione huiusmodi causa irritum esse in foro conscientiæ, & liberos ex eo susceptos esse illegitimos.

Secunda opinio est, eum qui vtitur tali dispensatione non peccare, & quod ex ea factum fuerit, ratum ac validum esse, ergo non peccare coniuges, qui ex tali dispensatione contrahunt matrimonium in gradu prohibito, & matrimonium validum esse. Similiter non peccare, qui vtuntur, & sationem omittunt horas canonicas aut comedere carnes in quadragesima. Ita Sylvest. verbo dispensatio quæst. 4. Angel. eodem num. 4. Dominus Sotus lib. 1. de iustit. quæst. 7. art. 4. & recentiores. Thomas 2. 2. quæst. 97. art. 4. Ratio est, quia qui potest legem condere, potest eam de abrogare, & in ea dispensare. ergo tametsi peccet abro-

gatio vel diſpenſando ſine cauſa, tamen abrogatio ad peccatum validè eſt: ergo, ſubditi tenentur legem non ampliùs peccant.

Tertia opinio eſt, eum qui vitur tali diſpenſatione, peccare, & diſpenſationem nullam eſſe, ac proinde quæ quidem ea ſa tuentur, nullam vim habere. Ita multi lores apud Couarruviam locis citatis, & Gabriel Vaſquez d. 193. cap. 4. Ratio eſt, quia quando legiſlator tecum diſpenſat ſine cauſa, non ſolum peccat, ſed etiam inualidè eſt diſpenſatio: ergo multo magis, quando diſpenſat cum ſubditis, qui ſtrictiùs obligantur, quam ipſe.

Quarta opinio eſt probabilior, quæ conſtituta hac puncta. Primò, principem peccare, quando ſine cauſa diſpenſat in tua lege, vt omnes concedunt. Secundo, ipſius tamen diſpenſationem validam eſſe, & per eam tolli obligationem legis ab eo, cum quo diſpenſatur, vt bene probant auctores ſecundæ opinionis. Tertiò eum, cum quo diſpenſatur, non peccare contra legem principis, vtentem ea diſpenſatione, qua obligatio legis ab eo tollitur eſt. Quarto, peccare neminem omnino contra legem naturalem, qua tenetur ſe conſervare tori communitati: vt bene notat Caiet. q. 94. art. 3. Ex quo euadit eſſe matrimonium quod per talem diſpenſationem in gradu prohibito contrahitur eſt, quia non poteſt ſolui, niſi per legem humanam, cum ſit de iure naturæ & diuino validum. Lex humana per diſpenſationem ſe retracta eſt. Ergo manet validum.

Obiectio. Lex humana derivatur à lege naturali, & debet illi eſſe conformis. Sed in lege natu-

rali non fit dispensatio ergo nec in lege humana. Respondeo. lex humana, deriuata à lege naturali per modum determinationis, non per modum conclusionis Hoc autem interest, quod ea quæ per modum conclusionis deriuantur, mutari non possint, quamdiu non mutatur lex naturalis: ea verò quæ per modum determinationis deriuantur, possint mutari, iuxta diuersitatem temporum, locorum, ac personarum, vt supra dictum est de cultu diuino, quicum sit iuris naturalis, in veteri testamento determinatus fuit per sacrificia Mosaica, in nouo per sacrificium Eucharistiæ.

XIV. QVÆSTIO.

Quando interpretatio legis habeat locum, ita vt subditis liceat agere contra verba legis?

1. DVplex est legis interpretatio, vna simplex, qua tantum explicatur mens legis vel legislatoris in aliquo casu particulari, quam reuera habuit in condenda lege altera per æquitatem seu epiciam, qua explicatur mens legislatoris, quam habuisset in aliquo casu particulari, si illum casum præuidisset: de hac posteriori potissimum hic agimus, quam aliqui vocant emendationem seu correctionem legis ex æquitate factam. Est ergo quæstio, quando subditi possint

ficere

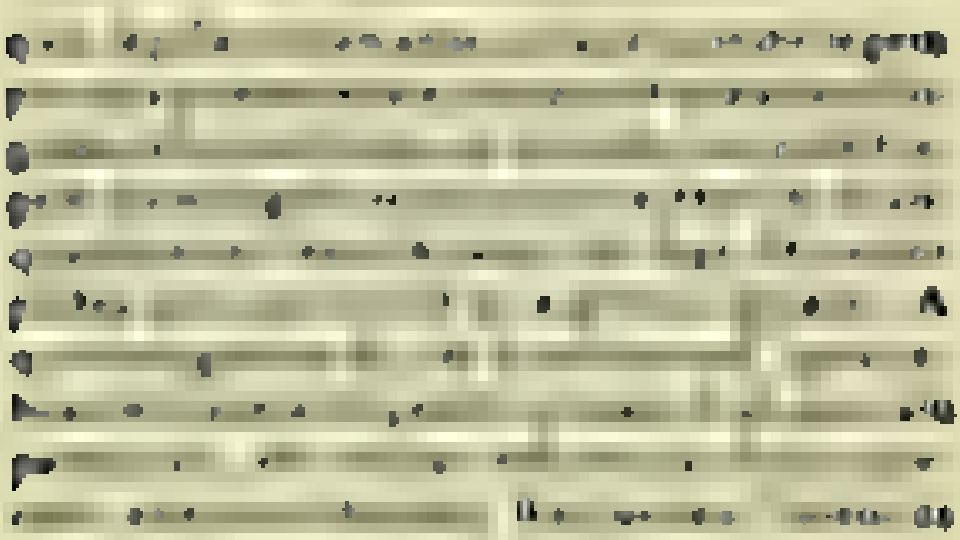

hæc re tradi tres rep: læ.

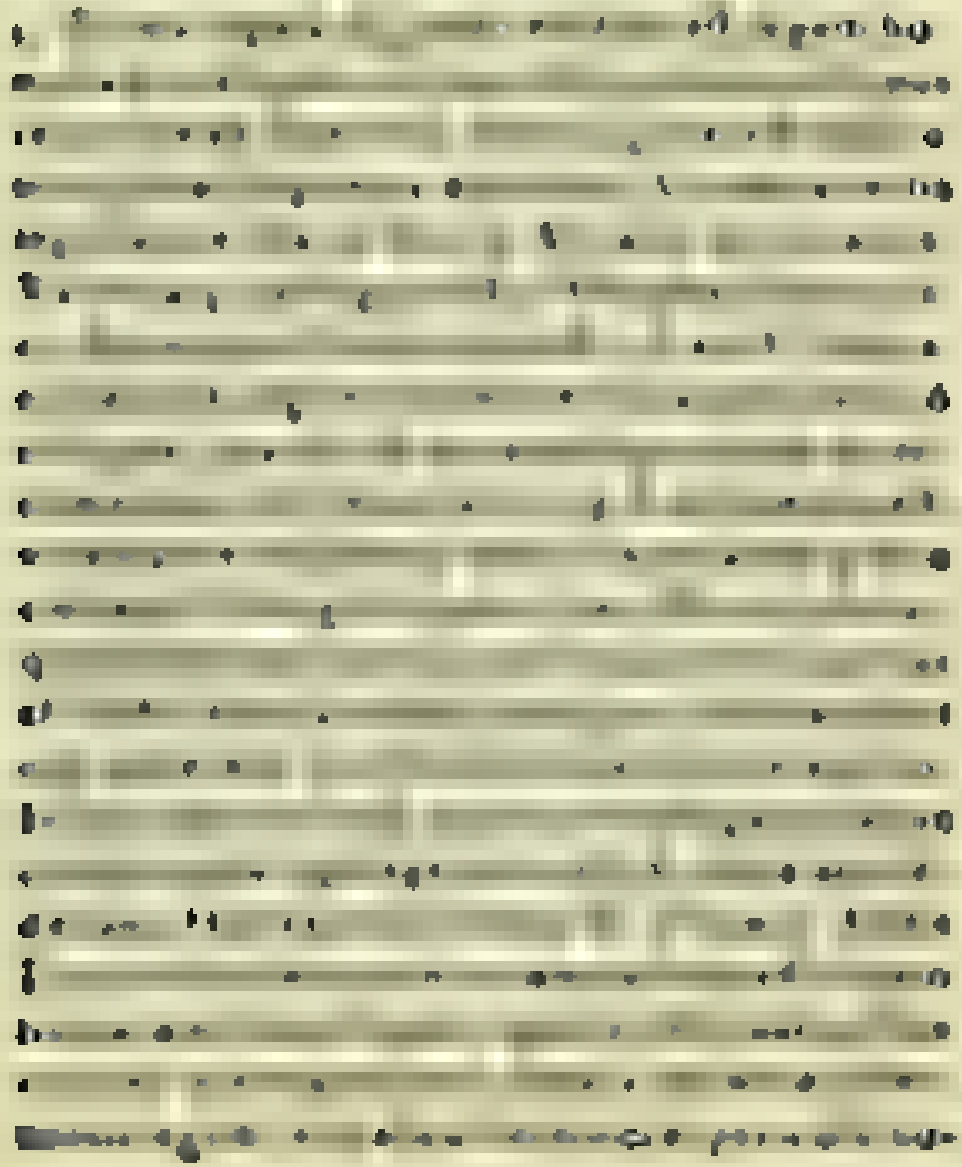

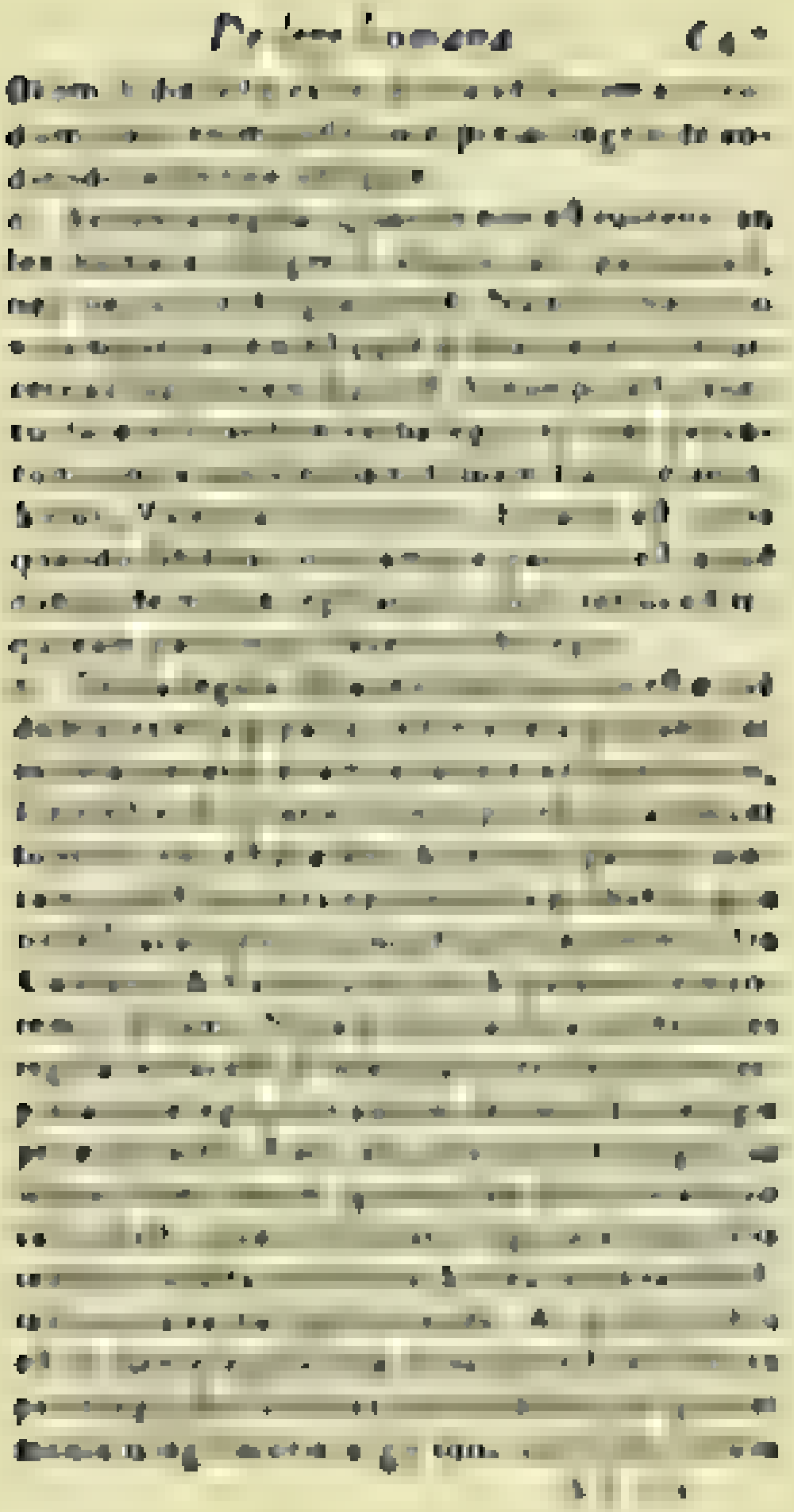

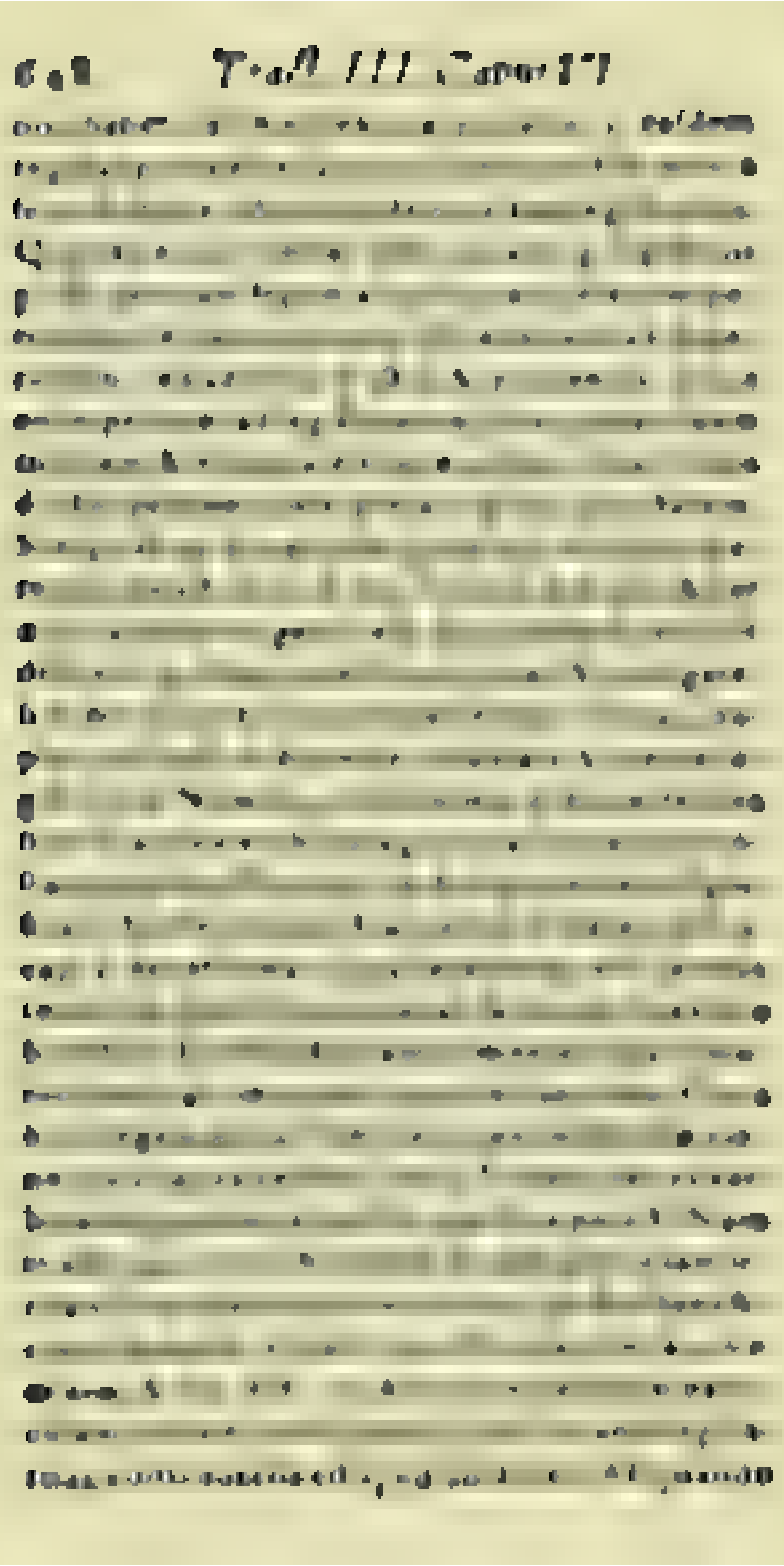

verba quidem clara ſunt, ſed tamẽ dubium eſt, an legiſlator voluerit hunc aut illum caſum particularem ſub illis verbis comprehendere, qui alias ſecundum ſignificationem ſub illis cõprehenditur. Eiuſmodi lex eſt, quæ prohibet Carthuſianis eſum carnium. Tametſi enim verba clara ſint, tamen dubium eſt, an ſuperior voluerit eos etiam obligare, qui in periculo mortis non putantur poſſe euadere, niſi edant carnes.

CAPVT VII.

DE LEGE POENALI.

DICAM 1. quid & quotuplex ſit lex pœnalis. 2. an lex pœnalis obliget ad culpam. 3. an obligare poſſit ad pœnam ipſo facto ſubeundam. 4. an pœna confiſcationis omnium bonorum impoſita per legem, ipſo facto, obliget ante ſententiam. 5. an ille, cuius bona fiſco ſunt applicata ipſo facto, poſſit ea alienare. 6. quæ ſint obſeruanda, quando reſcinduntur contractus facti ex bonis confiſcationis. 7. qua ratione reus parere debeat pœnæ, quando in lege non ponitur ipſo facto, ſed ferenda per iudicem. 8. an liceat damnato ad mortem per ſententiam, quacunque via ſe defendere. 9. an is, qui eſt cauſa, ne quis condemnetur pœna debita, hoc ipſo teneatur ad reſtitutionem ipſius pœnæ.

I. QVÆSTIO.

Quid & quotuplex sit lex penalis?

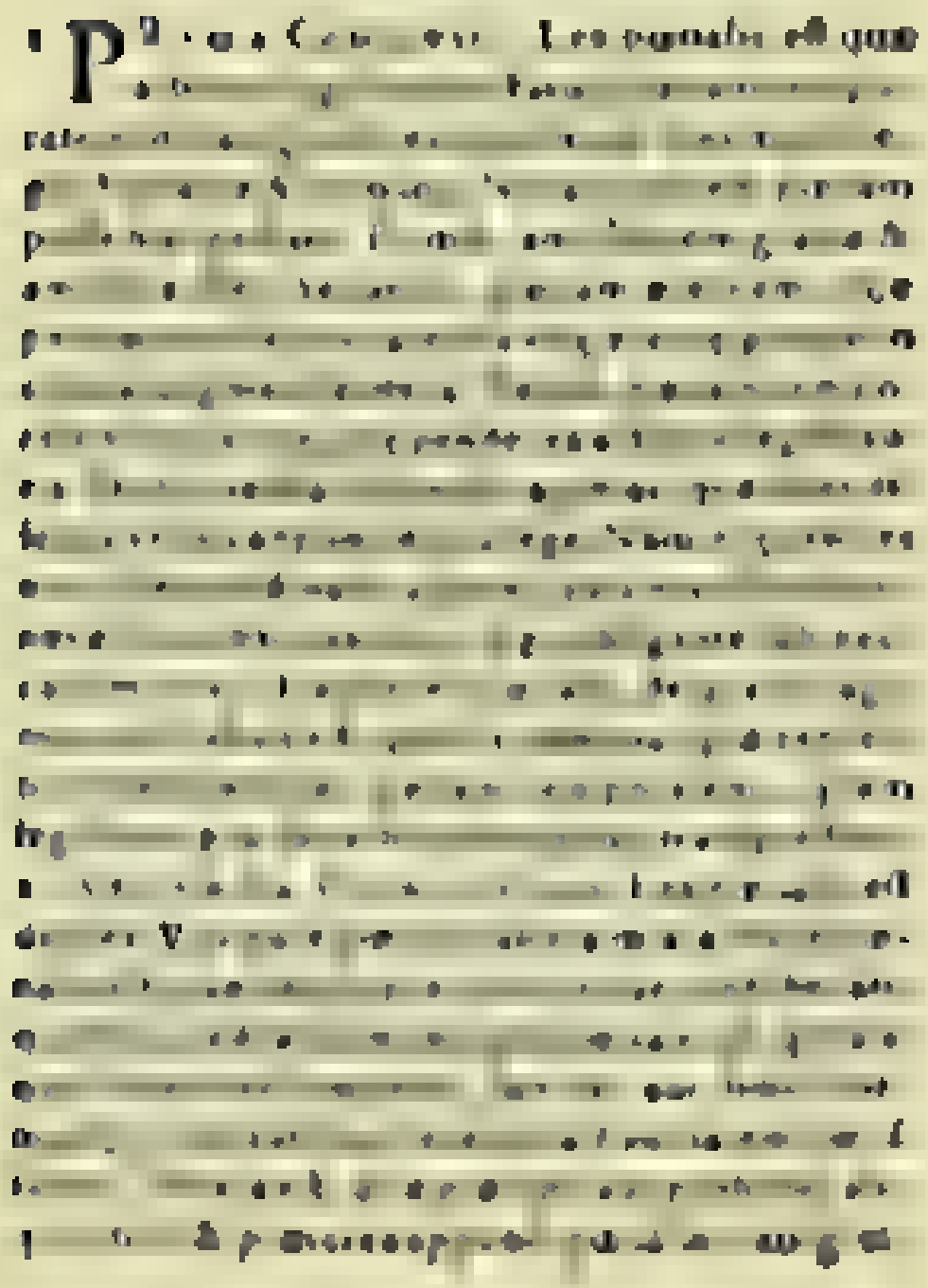

fores. Ita Henricus Gandauenſ. quodl 3 quæſt. 22. Angelus v. Inobedientia, n. fine, Ioannes Driedo lib. 3. de libertate Chriſtiana, cap. 3. de 5. Alfonſus à Caſtro lib 1 de lege pœnali cap. 8. & 9 Couarruu. in regul *peccatum.* 2. part. §. 5. num. 4. Ioan. Medina, Cod. de reſtit. quæſt. 13. & alij plures.

II. QVÆSTIO.

An lex pœnalis obliget ad culpam?

1. CErtum eſt, poſſe obligare ad culpam, ſi legiſlator velit. Quæſtio, eſtan quando non conſtat de mente legiſlatoris, poſſint us legē pœnalem benignè interpretari, quaſi non obliget ad culpam, ſed ad ſolam pœnam.

2. Prima opinio eſt, non am legem pœnalem, quamdiu non conſtat de mente legiſlatoris, obligare trā/greſſores ad culpam, ſed tantùm ad pœnam tęmporalē. Ita Nauarrus in ſumma. c. 23. n. 55. & ſeqq. vbi addit hoc etiam verum eſſe, quando lex ſtatuit grauiſſimam pœnam, vt amiſſionis bonorum, famæ aut etiam vitæ Loquitur autem de lege, quæ pœnam ſtatuit. Nā ſi alia prior lege iā eſſet res aliqua prohibita ſub obligatione culpæ, nō tolleretur talis obligatio propter pœnam impoſitam à lege poſteriori. Hanc ſententiam

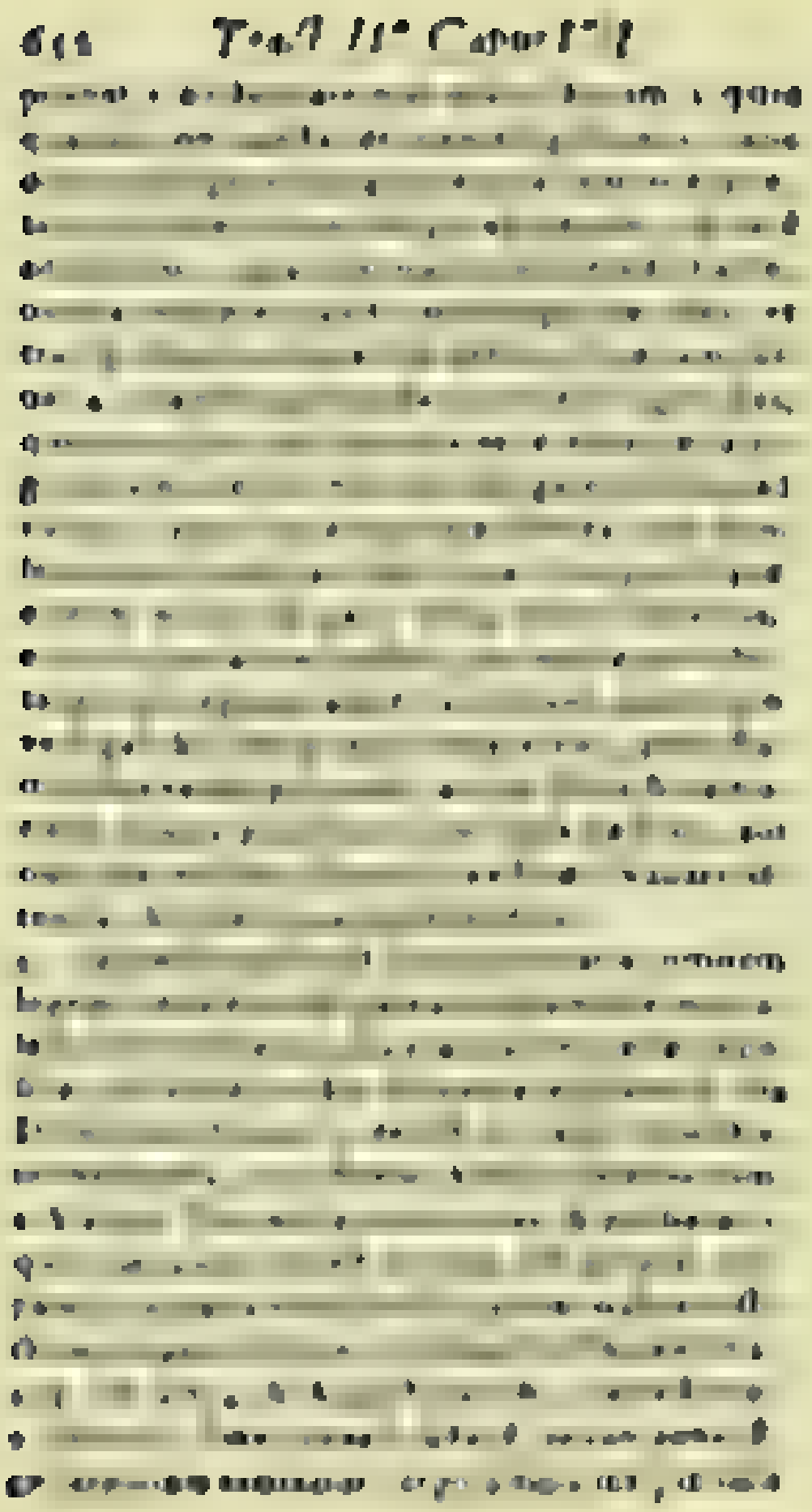

obligat ob culpa, quia ex [illegible] ...

4 Secundo est modus legem penalem mutandi obligationem imponendi, quia lex ... Sanchez, Lugo, Salas citati, & Vasquez d. 150. cap. 2.

5 Tertius modus est per abrogationem, quia ... Nam potest addita poena peccatum, ... Et potest quoad ... [illegible] ... Et ... [illegible] ... Et ... [illegible] ... Et

[illegible]

[illegible] Nam

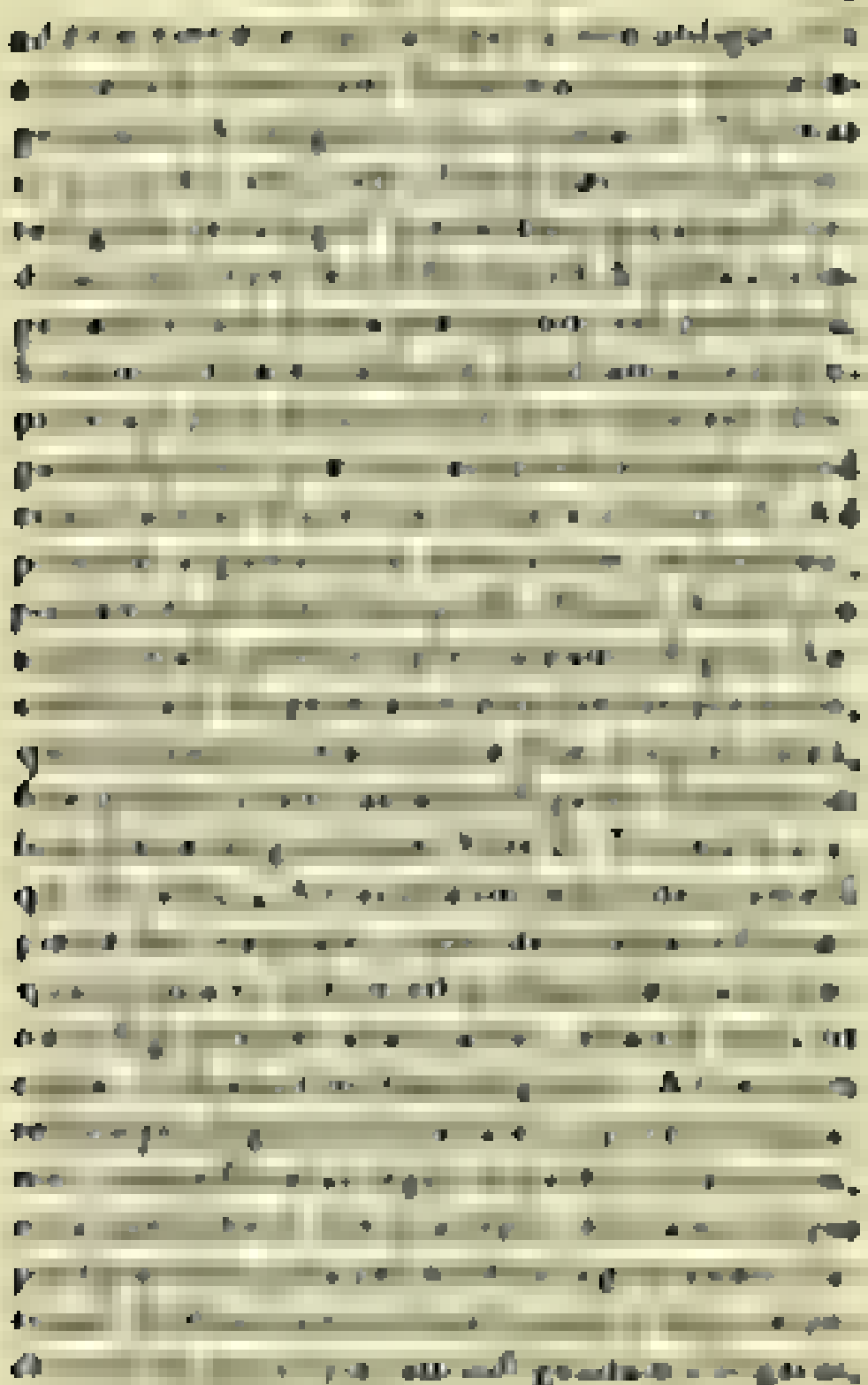

vt alibi dictum est.

III. QVÆSTIO.

An lex panalis possit obligare ad panam ipso facto subeundam.

1. DVplex solet distingui pœna: una, quæ requirit aliquam actionem executionis, qualis est latæ sententiæ, vel pœna mortis: Altera, quæ non requirit aliam executionem, sed in sola pœna vel pœnis imponendis consistit, qualis est pœna inhabilitatis, excommunicationis, aut privationis voti. Quæ ergo pœna humana possit obligare subditos ad utramque pœnam ipso facto subeundam, sine sententia judicis?

2. Prima opinio est negans humanam non posse obligare ad pœnam ipso facto subeundam sine sententia judicis, quæ tenet, quod lex humana ad pœnam non obligat, nisi mediante sententia judicis. Ita Cajetanus in quæst. 96. art. 5. Resolvunt est, quia lex humana quatenus humana est, non obligat, nisi mediante sententia judicis, sed pœna ad quam subeundam lex non obligat, non potest esse pœna latæ sententiæ, tenetur tamen subire pœnam, quæ non requirit aliam executionem, quam sola pœna est sententia judicis.

3. Secunda opinio est Domin. Sot. lib. 5. de just. quæst. 3. art. 2. ubi tenet. Prima, legem humanam

nam

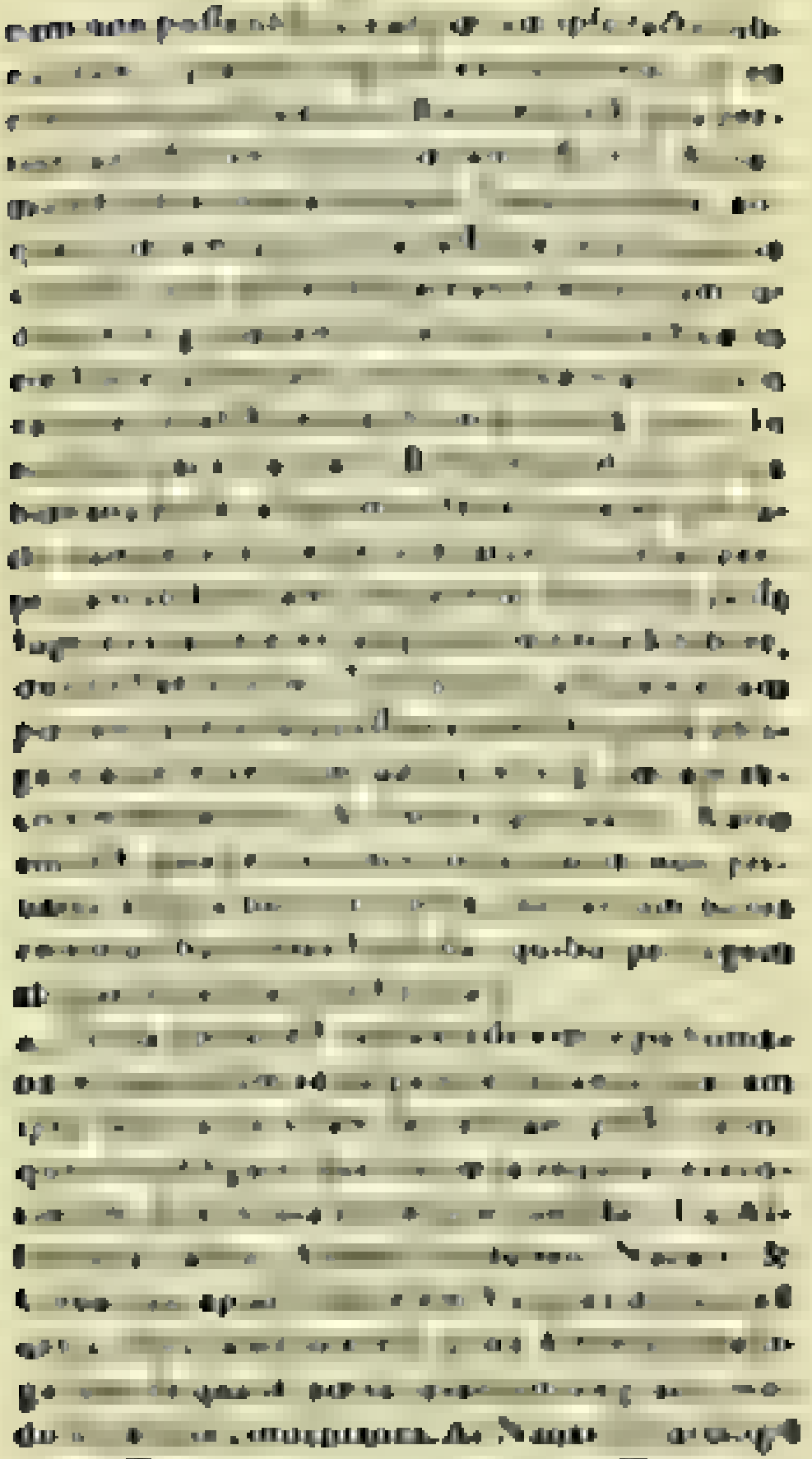

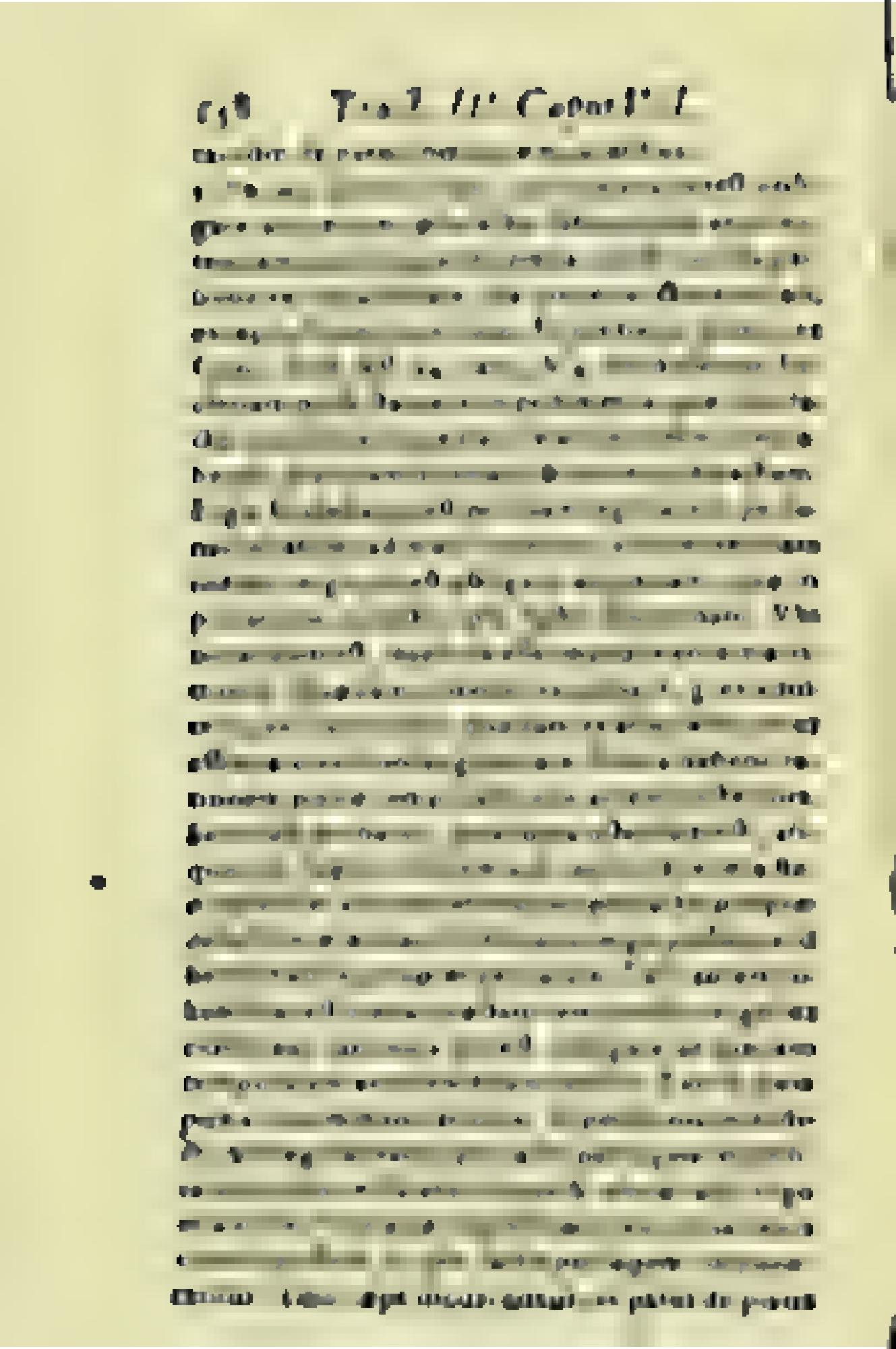

priuationis actiuæ & passiuæ vocis. Nisi, qui excommunicatus est, ipso facto priuatur voce activa & passiua, vt tenent omnes Doctores, quorum de voce activa, sic habetur expressa *Clementina*, de consuetudine prebendarum & cap. *Fraternitatis*, de excessibus prælatorum. De passiua vero in cap. *Postulasti*, de Clerico excommunicato celebrante. Et cap. *Cum dilecti* dicit Respondet Dominus. Solus peccatum mortale non facit excommunicatum ipso facto per aliquam legem quando quis priuatur bonis communibus, vt hic excommunicatione, vel in prælatione vocis activæ & passiuæ ad electionem beneficiorum ecclesiasticorum. Tamen autem peccatum incurritur ipso facto, quando quis priuatur bonis propriis, vt hic in priuatione vocis activæ ad electionem cathedralium. Hæc tamen responsio non placet: quia non minus priuatur bonis communibus, qui priuatur voce activa ad electionem cathedralium, quam qui priuatur voce activa & passiua ad electionem beneficiorum ecclesiasticorum. Sicut enim electio accipiuntur ab Ecclesia tanquam ad regendas illorum beneficiorum res proprias, hæc vtique scholastica excommunicatione fundatorum accipiunt facultatem regendi scholas, non tamen habent eius naturalem proprio. Ergo tam excommunicatus ipso facto priuatur voce activa, quam scholastici priuatione scholarum, vt supra dictum est. Secundo quia habemus manifesta contra Simonem magum, cui per sanctum Petrum habitum est propter hoc interdictum, etiam si peccatum intra se habuisset. Nam impedimentum matrimonii de quo dictum est, priuans proprietate & facultate, qui

qui per naturam ſcire debet ad cautelam tenendum ma-
trimonium. Idem fit quibuſdam legibus ciui-
libus, quæ propter aliquam cauſam impediunt teſti-
ſtationem ſeruandi. Quæres an ſit eadem ratio de
omnibus pœnis, quæ in priuationem conſiſtunt?
Reſpondeo eſſe eadem ratio, & præcipue peccatum
id, de quo hic agitur. Omnes enim huiuſmodi pœ-
nas poſſunt ferre per ſe iudex ante ſententiam ſu-
dicis, ſi legiſlator velit. Et tamen aliunde eſt quæ
differentia. Nam in excommunicatione, ſuſpen-
ſione, & irregularitate, eſt aliquid per modum
præcepti, quatenus illi, qui has pœnas incurrant,
prohibentur adminiſtrare ſacra. Præcep-
tum autem legis non indiget ſententia iudicis, vt
omnes fatentur.

6 Secunda Concluſio. Lex humana poteſt ad
aliquando obligare ad pœnam ipſo facto ſubeun-
dam ante ſententiam iudicis, quando pœna re-
quirit executionem, præſertim ſi pœna talis ſit,
quam aliquis ſecundum ſe ſolutionem poſſit ſi-
bi relegare. Hæc concluſio tota, excepto Caietano
de Voto. Et probatur exemplo. Ecclenim varij
leges tum ciuiles, tum Eccleſiaſticæ, quæ obligant
ad aliquem certum ad quandam pœnam ante ſenten-
tiam iudicis, vt patet. Communis Doctorum ma-
xime 6 Ethic. & Alphonſus a Caſtro 1 de lege
pœnali, & quamuis hæc poſſit, vt aliquando
reuera obtineat, non ſolum ſecundum ſe, ſed
etiam ſecundum nos eſt plane certum ex iure
ſum Eccleſiaſtico, vt patet ex Concilio Late-
ranenſi ſub Leone X. ſeſſ. 9. contra beneficiatos
non reſidentes horas canonicas, quæ obligat in
conſcientia ad reſtituendos fructus percepros ante

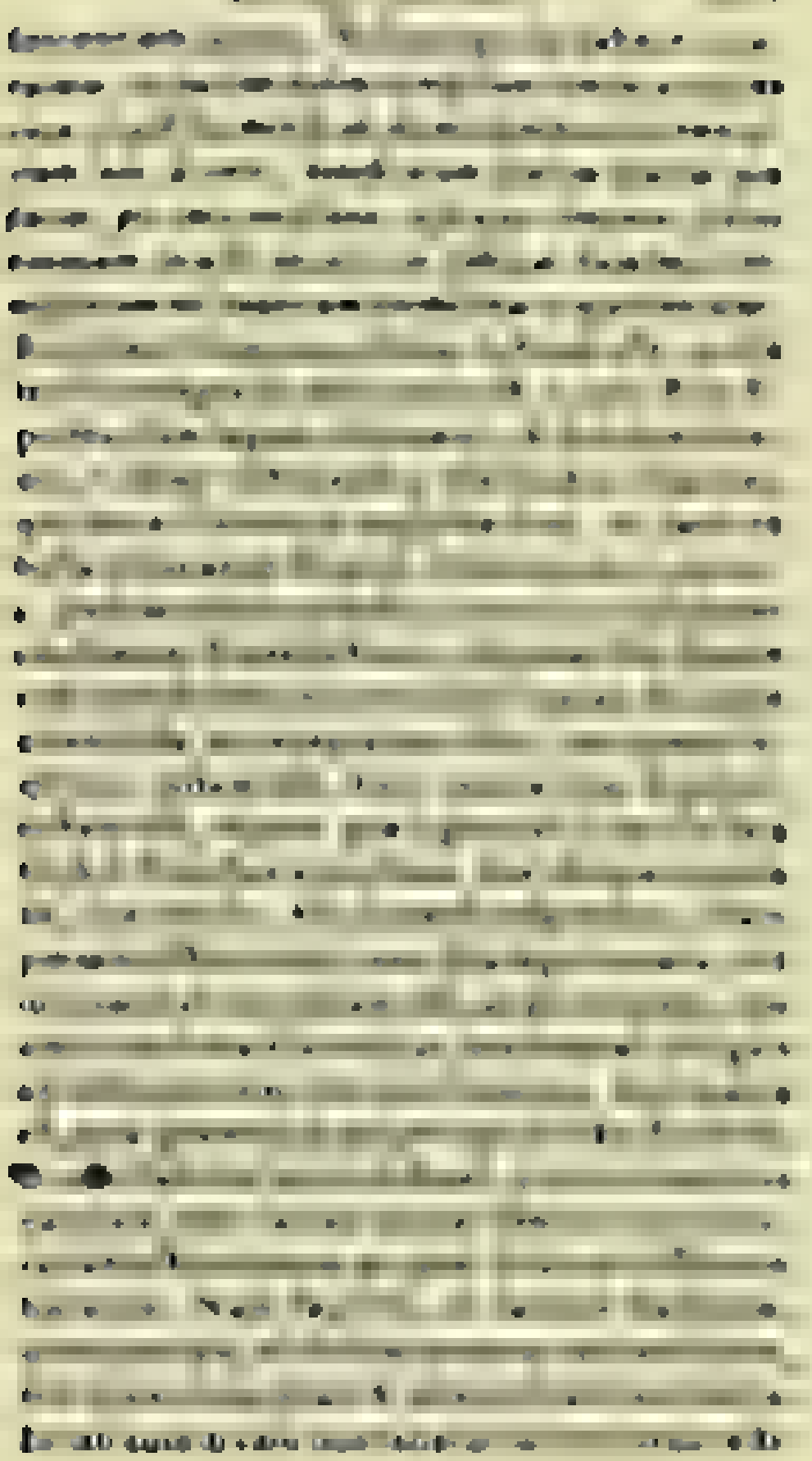

tere fructus totius diei, quando solum omnis horas canonicas, quas tales percipiat fructus, non est sola horarum recitatio, sed concio, & administratio sacramentorum. Igitur pœna restitutionis omnium fructuum totius diei, quo omittitur hora, per solam legem humanam imposita est? Alij tertiò respondent, hanc pœnam consistere in sola inhabilitate ad percipiendos fructus, non autem in vera spoliatione fructuum perceptorum, ac proinde non esse eam pœnam, de qua agimus in nostra conclusione. Nam ibi solum agimus de pœna, quæ requirit executionem. Et hoc probant, quia (ut dicit) reus, qui omittit horas, non facit fructus suos, id est, inhabilis fit ad fructus percipiendos. Sed contra est, quia eadem lex addit, ut fructus iam perceptos teneatur erogare postea in fabricam, vel in pauperes: ergo etiam loquitur de fructibus antea perceptis & possessis, ut clarius constat ex bulla Pij V. apud Navarrum.

IV. QVÆSTIO.

An pœna confiscationis omnium bonorum imposita per legem ipso facto, obliget ante sententiam?

1. DIctum est, legem humanam posse imponere pœnam ipso facto, quæ obliget ante sententiam iudicis, sine requisita executione,

Car en fola ordonnance ne pr[illegible]
[illegible]
[illegible]

impediretur.

ante ſententiam, nec opus eſt ad poſſeſſionem extendere, præſertim cũ leges pœnales in benigniorem partem accipiendæ ſint. Et hoc apertè colligitur ex cap. *Cum ſecundum leges*, vbi cum definitũ eſſet, bona hæreticorum eſſe cõfiſcata ipſo facto, ante vllam ſententiam, mox additur, ne executio confiſcationis fiat abvllo principe ſeculari, donec ſententia feratur in hæreticum à iudice Eccleſiaſtico competente. Ergo iure canonico cõceditur hæreticis iuſta poſſeſſio ſuorum bonorum, donec à iudice condemnentur, alioqui princeps ad cuius fiſcum bona illa pertinent, poſſet ante ſententiam illa ſibi vſurpare.

V. QVÆSTIO.

An ille, cuius bona ipſo facto confiſcata ſunt, poſſit ea alienare?

1. PRIMÒ certum eſt, illum cuius bona confiſcata ſunt, poſſe ea alienare, quæ neceſſaria ſunt ad vitæ ſuæ & domus ſuſtentationem. Secundò certum eſt, ſi periculum timeatur publicationis criminis, nõ poſſe quicquam alienare titulo oneroſo non quod impeditus ſit per legem alienare (quod eſt adhuc in quæſtione) ſed quia fieret iniuria emẽti, niſi reus manifeſtaret illi huiuſmodi periculum. Nam qui hoc modo emeret rem aliquam à reo, exponeret ſe periculo euictionis, quia per ſententiam condemnatoriam reſcin-

[illegible]

VI. QVÆSTIO.

Quæ sint obseruanda, quando rescinduntur contractus facti ex bonis confiscatis?

1. Si plèbi, vt res aliquas confiscatas vendatur ante sententiam ad cuius petitionem rescindatur contractus venditionis? In tali casu tria pendere debent. Primò, pretium rei confiscatæ. Secundò meliorationes per emptorem factas. Tertiò fructus ab eo percep... Quæritur ergo 1. quæ res dicatur confiscatum, ita vt hæc rescindatur contractus per sententiam, non solum debeat assistere, sed etiam pretij quod pro illa exposuit, amittere? an debeat rem adhuc latam tradere? 2. locum habeat meliorationes quas illa accepit, an debeat etiam restituere fructus ex ea perceptos?

2. Prima Conclusio sit, quicumque rem confiscatam male fide egerit, scienter confiscatam, tenetur eidem restituere illico, & pro eius vero pretio, quo eo tempore, quo eam bona fide egerit, nesciens rem esse confiscatam emerit, quidquid ei restituere fuerit necesse, pro pretium, quod exposuit, si esset apud venditorem, vel si venditor factus sit inde ditior. Si autem non esset apud venditorem, nec venditor inde factus sit ditior, tunc non recipiet pretium, quod exposuit. Sic Sumancas de restitut. tribun. tit. 9. num.

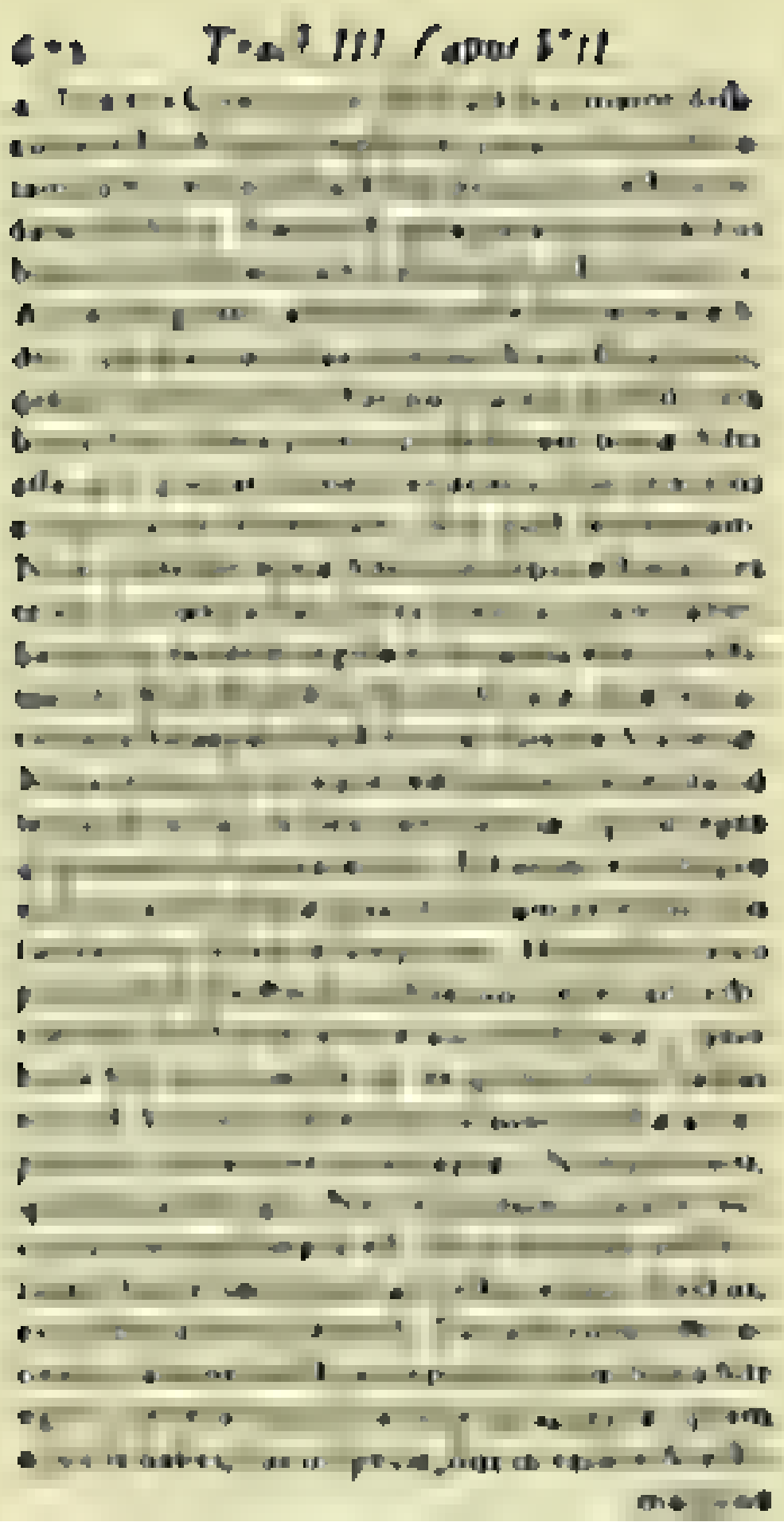

mationē. Dico tertio, poſſeſſorem malæ fidei teneri ad reſtituendos omnes fructus, ſive conſumpti ſint, ſive non ſint, & ſive ex illis ditior factus ſit, ſive non ſit. Tenetur enim ratione iniuſtæ acceptionis.

VII. QVÆSTIO.

Qua ratione reus patere debeat pœnæ per Judicem ferendæ?

1. DIximus hactenus de pœna, quæ ipſo facto per legem imponitur. Nunc agendum eſt de pœna, quæ per iudicem ferenda eſt. Et primo quæritur, quibus verbis ſignificetur in lege pœna ferenda per iudicem. Secundò, quomodo differat pœna impoſita per legem ipſo facto, & pœna impoſita, vt ferenda per iudicem. Tertio, quæ & quanta ſit huius pœnæ obligatio.

PRIMA CONCLVSIO. Ad cognoſcendum, an lex pœnalis contineat pœnam ferendam per Iudicem, ſeruandæ ſunt hæ regulæ.

Prima regula. Tunc lex continet pœnam ferendam per Iudicem, quando vtitur his verbis, *ſub pœna excommunicationis*, *ſub pœna priuationis bonorum*, *ſub attentionis*, &c. ita Azorius à Caſtro lib. 2 de lege pœnali cap. 1. Addit tamen duas limitationes. Prior eſt, niſi his verbis addantur alia quæ apertè denotent ſententiam ipſo facto: vt ſi lex ita dicat: *ſub pœna excommunicationis ipſo*

ſub pœna excommunicationis Poſterior eſt, niſi pœna apponatur in contractibus aut teſtamentis. Tunc enim cenſetur apposita ipſo facto, etiamſi lex vtatur ſupra dictis verbis, *ſub pœna excommunicationis*. Hæc limitatio vera eſt in teſtamentis, nam omnes pœnæ appoſitæ in teſtamentis debentur ipſo facto, vt præter Alphonſum docent etiam alij, præſertim Navarrus capite vigeſimo tertio, numero 67 Caietanus in ſumma verbo, *pœna* Abbas in capite *Gaualdus*, de teſtamentis Gloſſa ibidem, & Gabriel Vaſquez diſputat 175. cap Hoc modo enim pœnæ non tam habent rationem pœnæ, quam legati conditionalis Nam teſtator relinquit legatum aut hereditatem ſub certa conditione, quæ non ſeruata, tanquam pœna adijcitur, vt amittatur legatum vel aliqua pars illius Non tamen videtur eſſe vera limitatio in contractibus Nam pœnæ appoſitæ in contractibus non debentur, niſi petantur coram iudice, etiam ſi appoſitæ ſint ipſo facto, vt docet Navarr. & Vaſquez locis citatis & Couarr. 2. part de matrim. capit 6 § 8 numero 11 Ratio eſt, quia hæc eſt communis conſuetudo & interpretatio mentis contrahentium.

Secunda regula. Lex quæ imponit pœnam per verbum futuri temporis, ſignificans actionem vel paſſionem, continet ſententiam ferendam vt ſi dicat, *Excommunicabitur, punietur bona aut ſpoliatur, reddet quadruplum* Nam his verbis non ſignificatur actio legislatoris genitiua pœnam, ſed futura actio iudicis, qua pœna infligenda eſt Hanc regulam putant aliqui non habere locum, quando verbum futuri temporis duplicatur, vt ſi lex

[illegible]

habent obligationem per se obligandi ad culpam
remotam a qua habuit, de se non ad culpam
proximam, quamvis ad culpam proximam
per accidens per accidens non obligent, quia
per se non operatur ad hoc ut per accidens
per accidens non obligent, quia per se non
per accidens ad culpam proximam per accidens
obligat ad culpam proximam per accidens
per accidens non obligat ad culpam proximam
per accidens per accidens non obligat ad
culpam proximam per accidens per accidens
non

[illegible]

flagellationis, aut temporalis abstinentiæ Ratio eſt eadem quia hæc pœna nec eſt inhumana, cum eam quotidie multi ponte assumant ad pœnam eorum propria peccata, & poteſt eſſe tam grave delictum, quod mereatur talem pœnam Ergo ſi iudex eam alicui præciperet, ut hoc eſſet præceptum, ac proinde reus teneretur obedire Accedit quotidiana experientia in quibuſdam regionibus & in tribunali Sanctæ Inquiſitionis. Dico tertio, reum non poſſe obligari ad infligendam ſibi pœnam ſuffocationis aut ſuſpendij, ſed tantùm ad eam tolerandam Ratio eſt, quia talis pœna poteſt dupliciter ſpectari Primo quatenus ab alio infligitur, & ſic non cenſetur crudelis, vel inhumana, præſertim ſi ſit culpæ proportionata Secundò, quatenus reus cogitur eam ſibi infligere, & ſic eſt genus quoddam inhumanitatis & crudelitatis Ipſa enim natura abhorret violentas ſibi manus inferre Vbi notatur D Thomas 2 2 quæſt. 159 art 2. Crudelitatem eſſe, quæ excedit modum in puniendo, quod dupliciter poteſt fieri. Primò, ſi plus pœnæ inferatur reo, quam meritus eſt Secundò, ſi inſolitato modo inferatur illa pœna. Hoc fieret, ſi cogeretur ſeipſum iugulare aut ſuſpendere Dico quartò, reum non poſſe obligari ad bibendum ſcienter venenum, aut ut abſtineat ab omni cibo, etiamſi offeratur, ita ut fame pereat Ratio eſt eadem, quia hoc genus pœnæ habet aliquid crudelitatis & inhumanitatis propter modum exequendi pœnam in ſeipſum Nam ſi opus ſit condemnato ad quem, ut veneno moriatur, poterit ſecreto propinari in potu, vel in cibo ingeſtari. Similiter, ſi opus ſit damnato ad-

quem, vt fame pereat, poteſt illi ſubtrahi potus & cibus. Ergo fruſtra imponeretur ei præceptum ſumendi venenum aut abſtinendi à cibo. Dices: Multo crudelius eſt, vt aliquis patiatur membra paulatim in partes ſecari, quam vt ſumat venenum, aut ſeipſum iugulet: ſed prius fieri poteſt: Ergo & poſterius. Reſpondeo, eſt quidem acerbior pœna, quando membra paulatim concidunter; ſed tamen propriè non eſt crudelitas aut inhumanitas, concidere alicui membra, quid meritus eſt. Velle autem aliquem cogere, vt ſeipſum interficiat, ſignum eſt veræ crudelitatis & inhumanitatis.

VIII. QVÆSTIO.

An liceat damnato ad mortem per ſententiam, quacunque via ſe defendere?

1. QVÆRITVR primò, an damnatus ad mortem, poſſit pervim ſe defendere contra iudicem aut miniſtros iuſtitiæ. Secundò, an poſſit fugere ex carcere ante ſententiam latam. Tertiò, an poſſit fugere poſt ſententiam latam. Quartò, an alij poſſint illum iuuare, vt fugiat ex carcere. Quintò, an debeat fugere ſi poſſit. Sextò, an teneatur redire ad carcerem ſi iudici aut cuſtodibus præſtiterit iuramentum de rito.

2. PRIMA CONCLVSIO. Quiuxta allegata

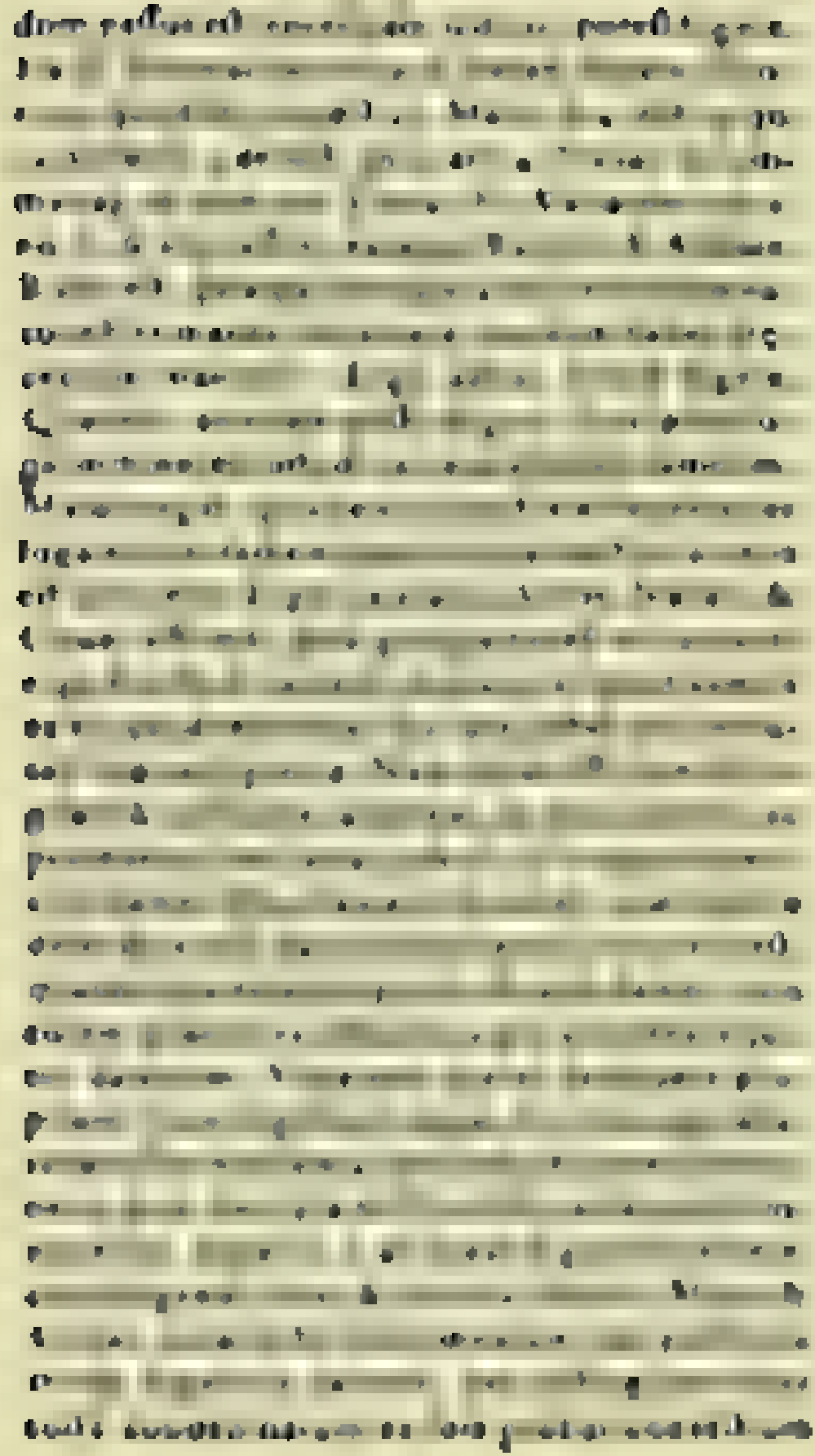

sine causa, & cum, qui ex iusta causa condemnatus est. Eorum vero rationes procedunt de eo, qui non solum de eo, qui per sententiam obtenta damnatus est, sed etiam de eo, quem detentum justè in carcere detinetur. Prima illorum ratio est, quia non licet fugere ex carcere laedendo ministros & custodes, ut omnes fatentur. Ergo nec licet fugere confringendo fores & vincula, quia his instrumentis eodem modo utitur laedendo sicut utitur custodibus. Sicut ergo ille, qui vim infert custodibus, facit iniuriam iudici. Sic etiam ille, qui confringit fores & vincula. Secunda ratio, quia reus, qui fugit ex carcere, iterum capitur, potest iuste puniri propter fugam. Ergo peccat fugiendo. Tertia, si liceret hoc modo fugere reus non teneretur restituere damnum, quod intulit carceri, ut tenetur ex communi sententia. Ergo non licet sic fugere. Contrarium tenent Cajetanus, Sotus & Navarrus, nempe, licitum esse fugere, confringendo fores & vincula, modo fiat sine offensione ministrorum. Ratio est, quia reo solum prohibitum est fugere cum iniuria iudicis aut ministrorum, at confringendo fores aut vincula, non facit iniuriam iudici aut ministrorum, quia nullum damnum temporale illis infert, tum quia non est contra honorem illorum, fores confringere. Damnum verò temporale, quod sequitur Reipubl. ex fractione carceris, non est tanti momenti, ut ad cavendum illud damnum debeat privari bono licito defendendi suam vitam. Hinc solvitur prima ratio in contrarium allata. Nam aliud est inferre vim in ipsos ministros ad inferendum damnum aliquod Reipublicæ, hoc postremo

hetum eſt in noſtro caſu, non aliud prius. Ad ſecundam negatur conſequētia, quia etiam illi puniuntur, qui fugiunt ex carcere ſine vi aut violenta eius ruptione, vt ita etiam Couarruuias, & patet ex l. 1. de eſſractoribus & expilatoribus, vbi dicitur, eos puniendos eſſe, qui fugiūt propter negligentiam cuſtodum & tamen illi non peccant ex communi ſententia. Igitur ex pœna non ſemper poſſumus inferre culpam. Sufficit enim ad pœnam alicui infligendam, vt vel culpa præceſſerit, vel certe non ſine cauſa infligatur, vt patet ex Reg. 33 de Regu. Iuris in 6 quæ ſic habet *Innocuus, niſi adſit cauſa, non eſt aliquo puniendus*, quaſi dicat, puniri quidem poteſt aliquis ſine culpa, ſi tamen ſubſit aliqua cauſa, vt puniatur. Eſſractores igitur carcerum puniuntur quidem ſine culpa, non tamen ſine cauſa vt nimirum maior ſit cuſtodia carcerum. Ni & ipſa pœna poteſt eſſe loco cuſtodiæ & vinculorum. Ad tertium negatur ſequela maioris, quia tametſi reus poſſit fugere inferendo damnum carceri non tamen libet eſt ei reſtituere ſui damni.

4. Tertia Concluſio. Reus qui propter aliquod delictum detinetur in carcere, & iam paſſus eſt ſententiam iudicis, tunc poteſt fugere, quando per ſententiam damnatus eſt ad pœnam, quam ipſe non tenetur exequi, qualis eſt pœna mortis: tunc autem non poteſt fugere, quando damnatus eſt ad pœnam, quam ipſe tenetur exequi, qualis eſt pœna pecuniaria, niſi perſoluat pœnam. Ratio eſt, quia in hoc caſu poſteriori, ſententia iudicis continet nullum præceptum, cui reus teneatur obedire. Hinc ſequitur, non licere fugere, quido

per fugã impedit cur ſolutio pœnæ ſolutione autem facta, liberum eſt fugere. Quæres primo, quid dicendum ſit de reo, qui damnatus eſt ad triremes, aut metalla & aufugit? Reſpondeo, non poteſt fugere: quia qui hoc modo damnatus eſt, tota ſeruitus pertinet ad Principẽ, ad cuius triremes aut metalla damnatus eſt, ac proinde ſub alterius poteſtate eſt cõ ſeruus. Sicut ergo is, qui iuſto bello in ſeruitutem redigitur, nõ poteſt fugere, ita nec is, qui ad triremes vel metalla damnatus eſt. Hoc intelligo, quãdo vterque eſt in territorio principis, cui ſubiectus eſt. Nam ſi ab hinc ſint, videntur eſſe ſoluti ab obedientia Principis. Quæres ſecundo: Quid dicendum ſit de reo, qui damnatus eſt ad manendum in carcere? Reſpondeo, ſi damnatus eſt ad perpetuum carcerẽ, tenetur obedire iuſto iudicis præcepto. Si autẽ damnatus eſt ad mortem, poteſt fugere ex carcere, vt ſupra dictum eſt.

3. Quarta Concluſio. Alij non poſſunt iuuare reum, vt fugiat ex carcere, quando reus ſua conſcientia fugere non poteſt. Sicut enim in tali caſu peccaret reus, ſi fugeret, ſic etiã peccarent alij, qui illum ad talem fugam iuuant. An autem poſſint illum iuuare, quãdo ipſe licitẽ poteſt fugere, controuerſum eſt. Soto putat alios in tali caſu poſſe contribuere reo, vt fugiat, non tamẽ poſſe præbere inſtrumenta, aut iuuare ad effractionem carceris. Priorem partem probat, quia conſilium non poteſt eſſe peccatum, quando id licitum eſt, quod conſulitur. Sed licitum eſt reo fugere, eſſe extra carcerem, vt ſupra dictũ eſt. Ergo licitum eſt dare conſilium, vt fugiat. Poſteriorẽ

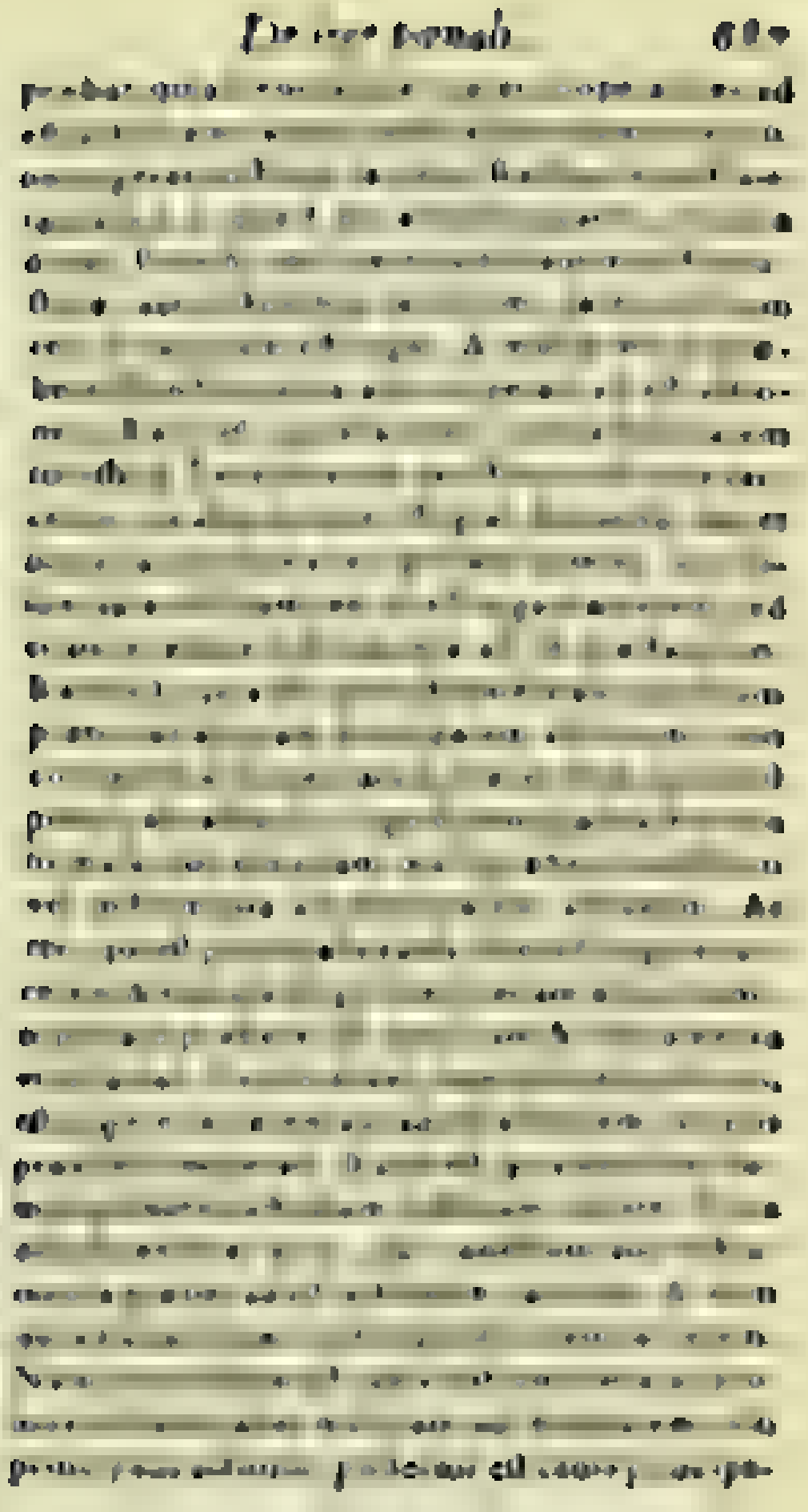

qui non comedit oblata occasione comedendi, moratur & immediatè cooperatur ad suam mortem, cum abstinentia in tali casu sit immediata causa mortis, quæ ab homine applicatur. Qui autem non fugit e carcere oblata occasione fugiendi, non cooperatur immediatè ad suam mortem, quia mansio in carcere non est proxima causa mortis, quæ ab homine applicatur.

7. Quæres. Quid dicendum sit de eo, qui existens in carcere, timet iniustam & tyrannicam sententiam mortis? Respondeo, debet fugere si potest. Ita Conarr. Ratio est, quia manere in carcere cum tali periculo, nisi ad quam ex causa subsit, esset vitam temerè prodigere. Dices. Innocens potest permittere se occidi ab iniustore iniquo, & patienter ferre mortem iniustè ab eo illatam: ergo etiam potest manere in carcere cum periculo iniquæ sententiæ. Respondeo, non est eadem ratio. Nam innocens, qui ab iniquo iniustore occiditur, ideo potest patienter ferre mortem iniustè illatam, ne cogatur alterum in statu peccati mortalis existentem interficere. Hæc causa non habet locum in eo, qui per solam fugam potest declinare iniustam mortem. Quæres. Quid dicendum sit de innocente, qui secundum allegata & probata iudicè condemnatus est ad mortem? Respondeo, probabile est non obligari ad fugiendum, sed posse patienter mortem expectare. Ratio est, quia cum talis sententia videatur esse nullius valoris, potentur, si tolleret mortem per talem sententiam illatam.

8. Sexta Conclusio. Qui præstitit fidei suæ fidejussionem de eundo ad carcerem,

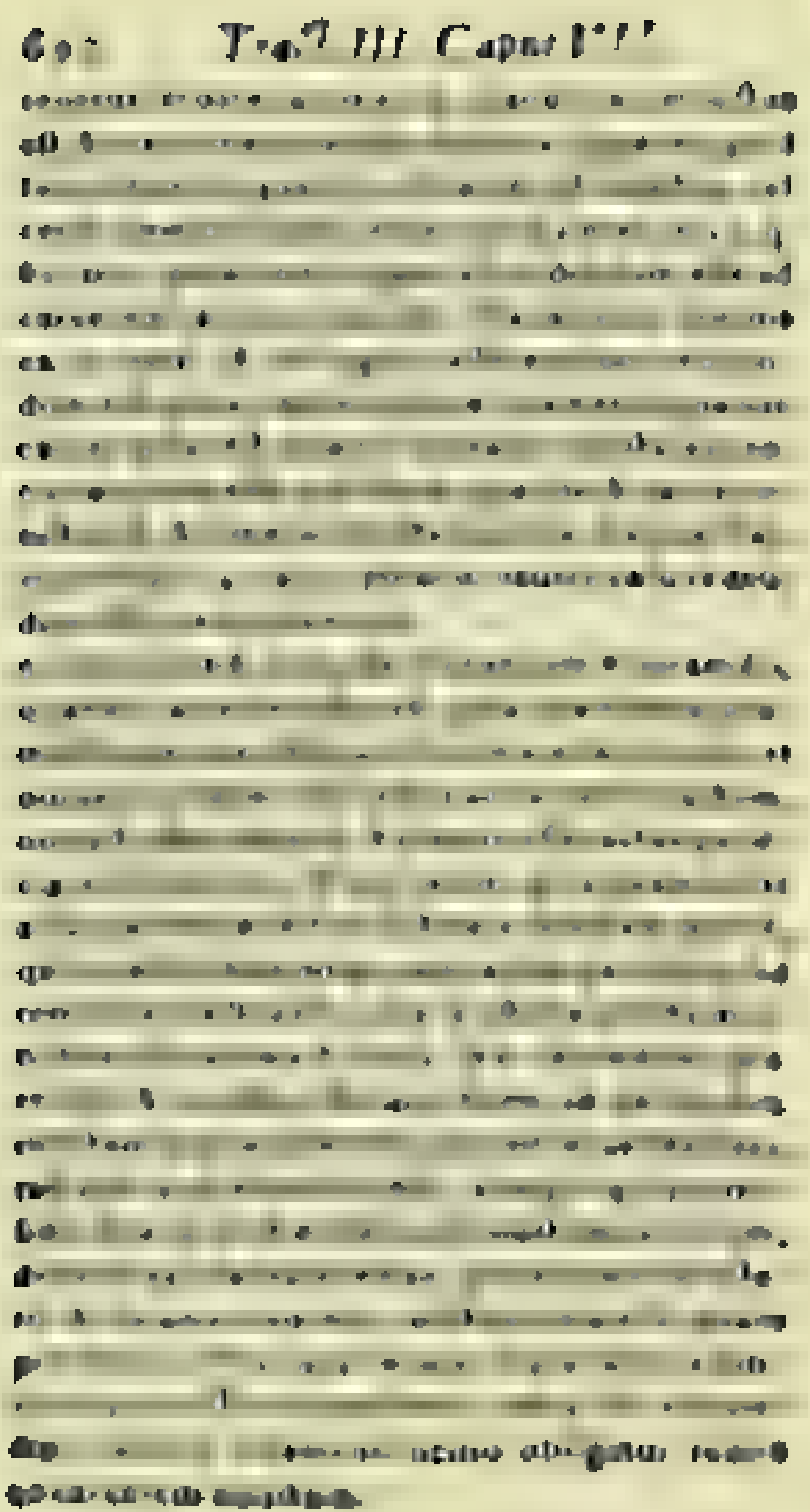

[illegible]

antiquitatis.

[illegible]

nocente custode offert se ad mortem, qui est actus virtutis: ergo si tenetur se sacturum, tenetur facere.

IX. QVÆSTIO.

An is, qui est causa, ne quis condemnetur pœnâ debitâ, teneatur ad restitutionem istius pœnæ?

1. Sexta quæstio est an nudes & alij ministri iustitiæ, si non faciant officium suum circa reum, teneatur ad restitutionem pœnæ pecuniariæ, quam reus propter delictum incurrisset. Prima opinio est, custodes sylvarum aut ciuitatum non manifestantes crimina, propter quæ pœna pecuniaria esset imponenda, iure teneri ad restitutionem pœnæ, quæ imponenda erat reo propter crimen, eandem esse rationem de iudice, qui nollet imponere; omnes assignatos à lege Iuan. Medina C de restitut. quæst. 11 Angel. in verbo, *pœna*, num. 18 & 19 Sylvest. verbo, *Iudex* 1. quæst. 11 Ratio est, quia iudex tenetur ex iustitia deferre crimen ad audientiam. Hoc enim requirit illorum officium: ergo si non faciant, tenentur ad restitutionem. Nam quicunque omittit facere aliquid, quod ex iustitia tenetur facere, is

in conscientia obligent ad id quod damnum &
quod ad obtinendum negligentiam ac quidam non
est.

3 Secunda opinio affirmativa non videtur nec
mihi videtur probabilis quia per [illegible]
ut probabitur per [illegible] non
tenetur ad restitutionem, quia si [illegible]
non tenetur ad restitutionem, quia non videtur non pro-
ferre sententiam.

4 Nec valet quod dicitur quod [illegible]
potest accusari ab [illegible]
ad [illegible], ut patet, ubi alias
pars negans.

5 Tertia Conclusio Quando quis
non determinatum quod ei obedire debet de-
fert à suo superiore, aut à decreto,
tunc non debet procedere etiam quidem
tenetur ad obedientiam per [illegible]
ad quod ita quidem [illegible]
ut [illegible] quod [illegible]
[illegible] & quia [illegible]
dere non videtur [illegible]
[illegible] ad [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] ut [illegible]
[illegible] ut [illegible]

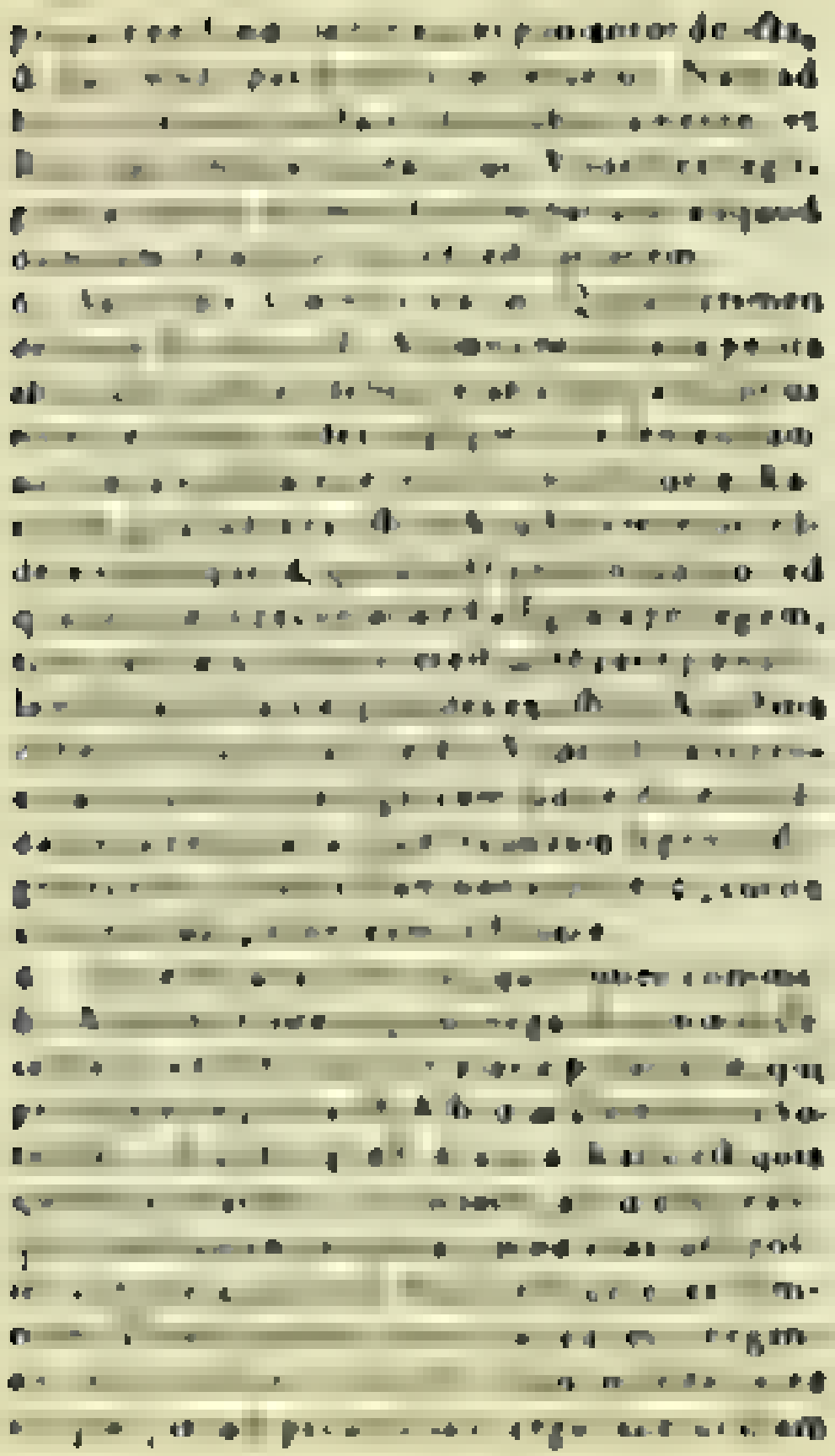

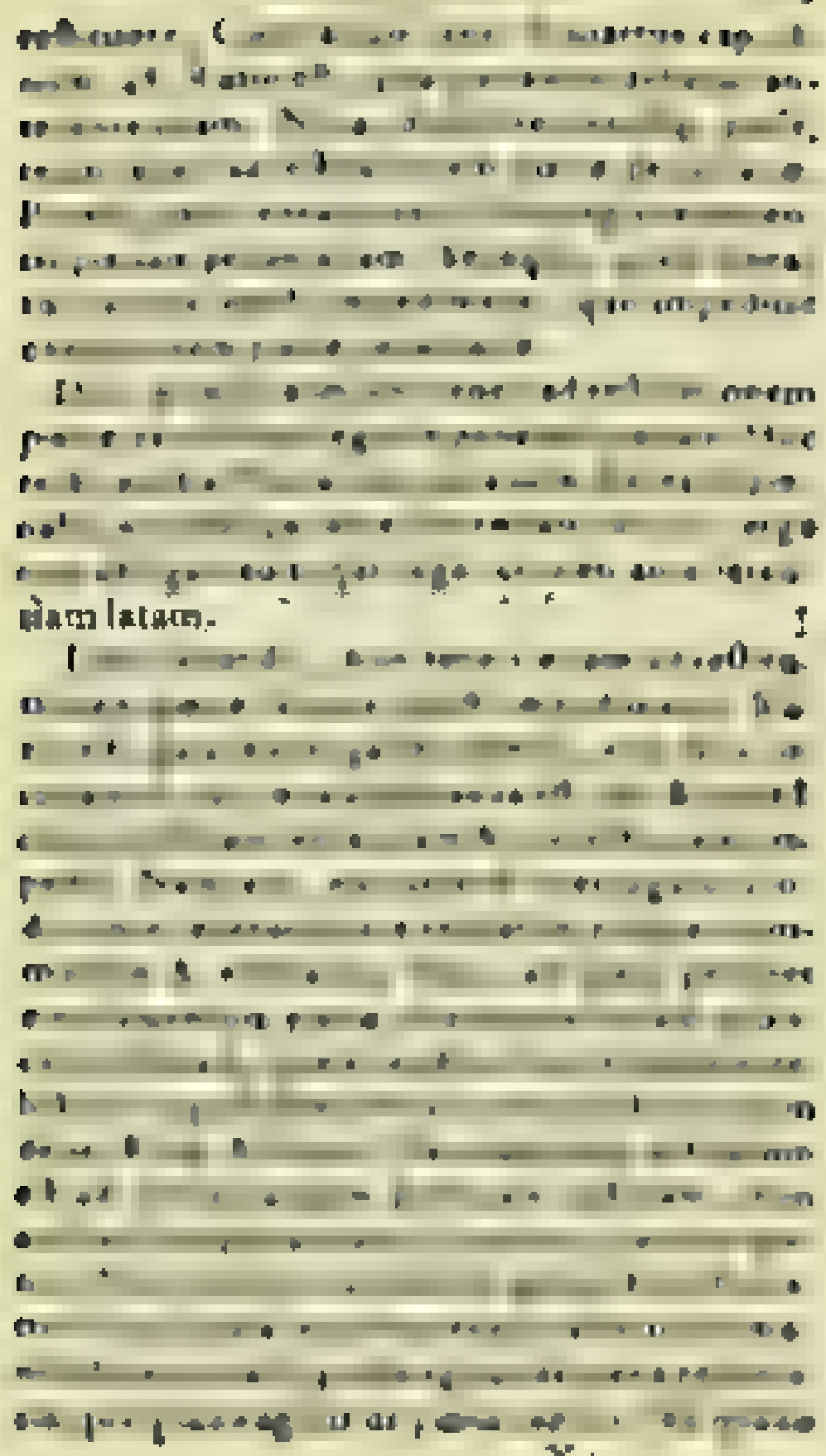

agitur de pœna capitis, nulli alteri facit iniuriam obligantem ad restitutionem, etiamsi neget delictum: ergo idem dicendum est, quando agitur de pœna pecuniaria.

CAPVT VIII.

DE CONSVETVDINE.

VÆRITVR 1. quid sit consuetudo, & quam vim habeat. 2. Vnde habeat suam vim: an à consensu solius populi, an simul à consensu Principis. 3. quantum temporis requiratur ad consuetudinem introducendam. 4. quibus actibus debeat introduci. 5. an debeat esse iusta & rationabilis. 7 an consuetudo reprobata per legem, habeat vim abrogandi legem.

I. QVÆSTIO

Quid sit confirmatio, & quam rem habeat?

1. Iudæus apud Gentilem dub. 1. cap. multo
2. Hinc autem
3. Quæ ex dictis

[illegible] quæ ut tractentur ante festa, & simi-
[illegible] quod per tacitam inducitur
[illegible] quæ præcepto requirit aliquam con-
[illegible] dinem tacitè, vel implicitè contentam requirit ali-
[illegible] quam præparationem tempore Quadragesimæ ante
[illegible] festum Paschæ, vel Natalis Domini ordinata
[illegible] ad illos dies celebrandos, ex eo capite, quo omnes
[illegible] ad ea festa præparantur, intelligitur
[illegible] mandatum, ut tunc tales res agantur, imò ex
[illegible] facto, quo tempore celebrantur Natalis Domini
[illegible] consuetudine introductum est, ut tunc fiant
[illegible] vel saltem populus ad ea præparetur, & tales
[illegible] vel simili præparationi tempore, & ante festa
[illegible] consuetudo Natalis introducta, vel introducenda
[illegible] est consuetudo Principi contraria quæ de-
[illegible] mandata introducens, & præceptionem
[illegible] non nisi quæ rationabilibus contra quem
[illegible] præscribat, quæ, ex parte rei, quæ nunquam
[illegible] sectæ consuetudini, ut tunc non ad
[illegible] præceptionem, quæ ex parte boni fidei quæ
[illegible] sunt necessaria ad festa celebranda præceptio-
[illegible] nem non tenetur celebrandi præceptionem
[illegible] sed ex parte rei, quæ lege determinatæ
[illegible] sunt non præceptionem, non autem omnes
[illegible] consuetudines ex parte quæ explicabimus.
Vide Suarez lib. 3. cap. 18. num. 10.

4 Naturalem consuetudinem duobus modis
[illegible] Primo, per mutationem obligationis
& præcepti. Secundo, per modum declarationis
[illegible] Primo modo tollere mutationem
[illegible] Secundo modo, quod est tam Do-
[illegible] mini Soto & Cajetano notatum Vasquez disp.
177. cap. 3. infine.

II. QVÆSTIO.

Vnde conſuetudo habeat ſuam vim?

1. SEnſus eſt, an habeat vim ſuam à conſenſu ſolius populi, an vero requiratur etiam ſcientia & conſenſus Principis ſui ille Princeps ſit ſæcularis, ſive Eccleſiaſticus.

2. Prima opinio eſt, non requiri ſcientiam Principis. Ita Thomas Sanchez lib. 7 de matrimonio, diſp. 8. num. 20. vbi ait, poſſe legitimè introduci conſuetudinem, etiam Pontifice ignorante quæ abroget legem Eccleſiaſt. cam de Sacramentalibus & citat pro ſe multos authores. Et præcipuè fundat ſententiam ſuam, de conſuetudine, vbi Pontifex decernit, conſuetudinem vim habere, quidquid eſt *rationabile & legitime præcepta*. At poteſt eſſe rationabilis & legitime præcepta, ſine ſcientia Pontificis, ergo non dependet à ſcientia Pontificis. Idem docet Ferdinandus Rebellus lib. 1. de obligationibus iuſtitiæ, qu. 5. num. 15. & citat Couarruuiam.

3. Secunda opinio eſt, requiri conſenſum Principis, nec ſufficere conſenſum populi habentis ſupra ſe Principem. Ita Gabriel Vaſquez d. ſp. 1. ca. 2 & citat D. Thomam, Dominicum Sotum, Angelum Sylueſtrum, & quoſdam alios. Ratio dubitandi eſt, quia conſuetudo habet vim legis, vt omnes teneatur: ergo non requirit maiorem po-

abrogandam.

ium explicabo.

ſemel ſtatuit vt omnis conſuetudo rationabilis & legitimè præſcripta habeat vim legis. Tunc enim lege communi expreſſe approbat omnem conſuetudinem ſecuturam, & tamen fieri poteſt, vt poſtea in particulari neſciat de hac aut illa conſuetudine introducta, quam tamen præſumitur tacitè approbare, quia ſemel expreſsè approbauit omnes rationabiles & legitimè præſcriptas, vt patet ex cap. finali citato. Hoc ſenſu recte aſſerunt Sanchius & Rebellus, non requiri ſcientiam Principis, quia præſumitur approbare conſuetudinem populi, quam tus commune approbat, etiamſi nihil ſciat de vlla conſuetudine Nam prima voluntas Principis, qua ſemel decreuit, vt omnis *conſuetudo rationabilis & legitimè præſcripta* habeat vim legis, extendit ſe ad omnes conſuetudines poſtea ſecuturas, etiam poſt mortem Principis, niſi à ſucceſſore reuocetur.

III. QVÆSTIO.

Quantum temporis requiratur ad conſuetudinem introducendam?

1. PRima opinio eſt, non requiri certum tempus, vt cõſuetudo habeat vim legis, aut legẽ abrogare poſſit. Ita Gerſon 3 part de vita ſpirituali, lect. 4. Corollar. litter. R. Dominicus Soto lib. 1 de iuſtit. q. ult. art. 2. Leonardus Leſſius de iuſt. cap. 6. dub. 14. & quidam alij: Ratio eſt,

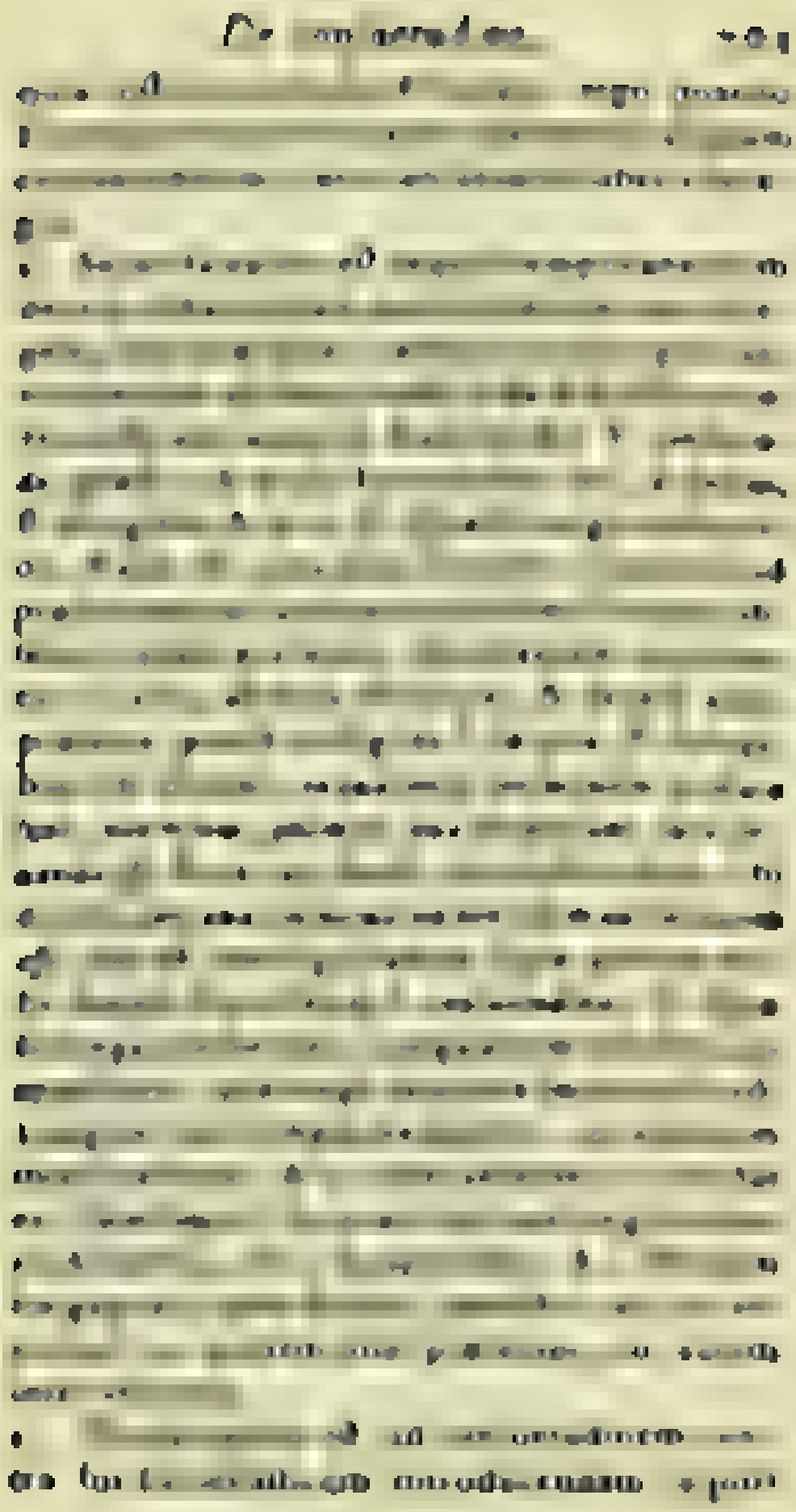

tempus 40 annorum ad consuetudinem autem contrariam valet requiritur tempus 10 annorum. Ita Suarez ubi supra de legibus cap. 18 numer. 11. & 12. vbi citat Innocentium, Panormitanum, Felinum, & multos alios. Prior pars colligitur ex cap. finali, De consuetudine, vbi dicitur, consuetudinem non posse praiudicare legi Ecclesiasticæ, nisi fuerit *legitime præscripta*. At iuxta canonico, & rebus Ecclesiasticis, tum censetur legitima præscriptio, quæ est 40 annorum, vt manifestatur: ergo consuetudo contra legem Ecclesiasticam debet esse 40 annor. Patenter colligitur ex *fundamento*, ex dictis, vt supra.

4 Prima Conclvsio Quando consuetudo introducitur à populo cum expresso contensu Principis, tunc non opus est expectare tempus à iure determinatum. Hæc enim vera est prima opinio, quæ intelligitur de consuetudine constituente nouam legem, siue ab agente veterem. Ratio est, quia expressa voluntas & contensus Principis non minoré vim habet, quam lex scripta, qua determinatur certum tempus: ergo si Princeps expresse consentiat consuetudini à populo introductæ, non opus est expectare tempus à lege scripta determinatum. Et confirmatur, quia expressa voluntas Principis per se potest abrogare legem scriptam: ergo multò magis, si consuetudo fiat cum voluntate populum introducentis consuetudinem legi scripta contrariam.

5 Secvnda Conclvsio Quando consuetudo introducitur à populo cum tacito vel præsumpto consensu Principis, tunc seruandum est tempus

quadraginta annos, quia nemo coram Iudice potest se defendere per cõsuetudinem, nisi legitimè præscripta sit. Igitur, cùm diximus requiri determinatum tempus ad consuetudinem legitimè introducendam, potissimum intelligi debet de foro externo. Aliter res habet in foro conscientiæ. Nam subditi in conscientia securi sunt, quando consuetudo invaluit, vt plerique etiam boni viri, eam sequantur, etiamsi nondum sit legitimè præscripta. Et sic rectè sentiunt authores primæ opinionis. Vide plura quæst. 6.

IV. QVÆSTIO.

Quibus actibus debeat introduci consuetudo?

1. CErtum est debere introduci per vsum, seu per actus frequentatos. Quæstio est, an debeat introduci & confirmari per actus iudiciales, an verò sufficienter introduci possit per actus extraiudiciales?

2. Prima opinio est, necessarium esse, vt consuetudo in contradictorio iudicio probata sit. Ita Gosiã in cap. *frustra*, dist. 8 & in cap. finali, De consuetudine, & Antoninus 1. part. tit. 16 cap. 1. §. 4. Et probatur primo ex cap. *Abbate*, de verborum significatione, vbi allegatur quædam consuetudo, tãquam minimè sufficiens, eo quod non fuerit *contradicto iudicio introducta*. Vnde Glossa

Quidem, Ad hoc enim [illegible]
[illegible]
[illegible]
[

V. QVÆSTIO.

An conſuetudo debeat manifeſtè introduci?

1. Dictũ eſt, introduci poſſe per vſum extrà iudiciale. Nunc quæritur primò, an poſſit introduci per vſum occultum. Secũdo, an etiã per non vſum. Et potiſſima difficultas eſt de conſuetudine, quæ abrogat legem Principis.

2. PRIMA CONCLVSIO. Conſuetudo debet introduci per externum vſum, qui ita manifeſtus ſit, vt Principi innoteſcere poſſit, ſi adverteret. Ita Vaſquez diſp. 177. ca. 7. nu. 56. & Soarez li. 7. cap. 10. num. 5. Ratio eſt, quia debet introduci cum conſenſu Principis, vt ſupra dixi: at Princeps non poteſt expreſsè conſentire, niſi illi innoteſcat conſuetudo, nec præſumitur tacitè cõſentire, niſi poſſit illi innoteſcere, ſi adverteret. Hinc ſequitur, ſi eſſet aliqua lex lata, vt in electione Prælati, nemo eligentium explicaret alus, cui vellet dare ſuffragium, eiuſmodi legem nõ poſſe abrogari per conſuetudinem, ſi eligentes clanculum, & non manifeſtè, aperiunt ſibi mutuo ſuffragia.

3. SECVNDA CONCLVSIO. Conſuetudo non poteſt introduci per mi vſum. Sequitur ex dictis, quia debet ita manifeſtè introduci, vt Principi poſſit innoteſcere, ſi adverteret: ſed non poteſt illi innoteſcere per non vſum, ergo non poteſt in-

VI. QVÆSTIO

An confirmando debeat adhiberi susceptor?

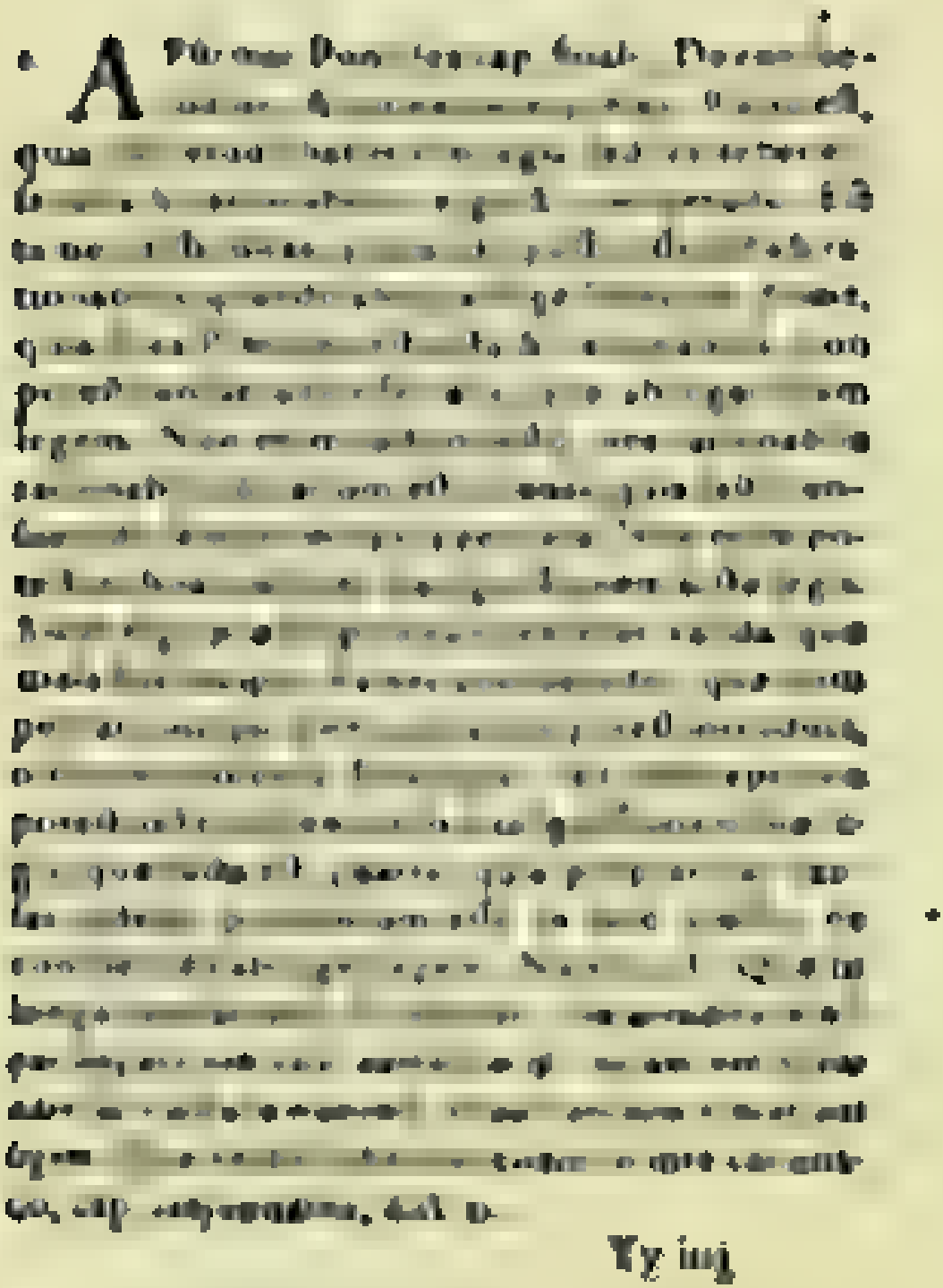

a Prima Conclusio. Potest defunctis & naturaliter debitum exigendo eum non peccatum mortale, nec venialem incurrere aut dicunt DD. communiter contra Scotum quos sequitur Durandus. Ratio est quia ibi non potest, virtus legis quae contractus cum tali modo naturaliter consentiens, hoc secundum se & ab aliis rationibus per se notum. Hoc patet bene exemplo. Nam bene potest ut dant opiniones contrarii aliquid probabiliter existimari ex aliis rationibus quibus nitatur. Quod si una ratio non probabilis, quae alias non tale quid omnino improbabile esse licitum sit vel lege & contrarium consentiens. Posset esse ex rationes, propter quas aliquis actus honestus natus apparet, et lex positiva vetat. Et sic illum posset esse rationes non naturales propter quas explicandus esset esse naturaliter inhonestus. Adde quod, et lex quae naturaliter honestus vetat esse potest propter aliquem contrarium consuetudinem non naturalem, quae potest naturaliter prohibere, quia potest aliquis honestus contractus non removere, et notat D. Thomas quaest. 94. art. 5. ad 1.

b Secunda Conclusio. Potest esse honestus & rationabilis naturaliter exigendo eum debitum non peccatum mortale nec venialem, quia legislator non potest. Ratio est quia non potest lex positiva humana [illegible] quae [illegible] & naturaliter honestus [illegible] & naturaliter [illegible] & naturaliter [illegible] & naturaliter

fœcundans.

consuetudinem conferendi sacramentum confirmationis, contra quos agit Pontifex, cap. *Quanto*, de consuetudine.

5. Ex dictis solvuntur argumenta initio allata, excepto vltimo, quod ex lege ciuili sumptum est. Sunt autem variæ explicationes illius legis, de quibus videri potest Glossa in cap. finale, de consuetudine, & in cap. *consuetudinem*, dist. 11. Duæ sunt vsitatiores. Vna est, consuetudo consensu Principis firmata, est magnæ authoritatis, & sine consensu Principis non habet tantam vim ex se, vt possit rationem aut legem vincere. Altera, consuetudo habet magnam vim in eo loco, in quo viget, non tamen potest vincere legem generalem in aliis locis, vbi non viget.

VII. QVÆSTIO.

An consuetudo reprobata per legem, habeat vim abrogandi legem?

1. ALiquando legislator vtitur his verbis; volo hanc meam legem deinceps seruari, non obstante quacunque consuetudine contraria. Est ergo quæstio, an consuetudo, quæ postea introducitur contra talem legem, sit valida? Aliqui negant. Ratio est, quia lex habet se instar Principis loquentis: ergo cum Princeps in tali casu velit

[illegible]

ſolũ ſimpliciter prohibita, ita Couarruuias loco citato. Ratio eſt, quia conſuetudo habet vim legis. ſed vna lex tollit aliam: Ergo & conſuetudo poteſt legem tollere Nec refert, quod lex prohibeat conſuetudinem Non enim prohibet, niſi quamdiu Principi placet. at Principi non amplius placet, quando legitime introducitur, quia præſumitur in eam conſentire.

TRACTATVS QVARTVS,

DE GRATIA.

NOmen Gratiæ ſumitur 2. modis. Primò, pro dilectione vel benevolentia, qua Deus ab æterno nos dilexit. Secundò, pro gratuito dono ſeu beneficio, quod Deus cõfert nobis in tẽpore, vi æternæ dilectionis. Priori modo ſumitur in materia de prædeſtinatione; poſtremo, hoc loco. Igitur de gratia, quatenus eſt gratuitum Dei donum, hic agendum eſt. Ac primò, de natura & diuiſione illius. Secundò, de effectibus, qui ſunt. Alter in genere cauſæ formalis, nempe iuſtificatio: Alter in genere cauſæ efficientis, nẽpe

meritum bonorum operum. De his dicam hoc ordine.

1. *De natura & diuisione gratiæ.*
2. *De Iustificatione, ex sententia Caluinistarum.*
3. *De Iustificatione, ex sententia Catholicorum.*
4. *De Merito, ex sententia Caluinistarum.*
5. *De Merita, ex sententia Catholicorum.*

CAPVT I.

DE NATVRA ET *diuisione gratiæ.*

GRATIA est donum quoddam supernaturale, quod gratuito nobis datur, iuxta illud Augustini, in Psal. 44. *Gratia merito nominatur, quia gratis datur.* Opponitur autem ei, quod non datur gratis, sed ex debito, vt colligitur ex illo Rom.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

malier

habent.

effectus formales, non poſſunt eſſe formæ realiter inter ſe diſtinctæ.

8 Nec omnino contentus D Thomæ præferenda eſt Primo quæ magis conformis eſt Concilio Vienneñ & Tridentino Nam Vienneñe ſub Clemente V habetur in Clementinas de summa Trinitate & fide Catholica aſſerit, *tam paruulo, quam adulto ab baptiſmo noſtræ virtutis & gratiæ infuſionem quod habitum* Ergo ſupponit, gratiam informantem habitualem diſtinguere virtutibus fidei ſpei & charitatis Quod etiam ſuppoſuit, Tridentinum ſeſſ 6 cap 7 docuit, iuſtificationem fieri *per acceptionem gratiæ & donorum* Nam per dona intelligit fidem, ſpem & charitatem, quæ à gratia diſtinguuntur.

9 Secundo, quia, in omni ordine agentium totalium, videmus aliquo modo diſtingui hæc tria, *eſſe poſſe operari* ergo etiam in homine iuſto, quatenus eſt agens ſupernaturale, debent diſtingui hæc tria, *eſſe ſupernaturale, poſſe ſupernaturale, & actum ſupernaturalem* Quorum primum habetur per gratiam habitualem, quæ eſt in eſſentia animæ alterum per virtutes Theologicas quæ ſunt in poteſtate animæ tertium per actiones virtutum Theologicarum, quæ ſunt in eadem potentia Et confirmatur ex D Dionyſio cap 1 Hierarchiæ Eccleſiaſticæ, vbi dicit, hominem non poſſe operari diuina, niſi adeptus ſit diuinum eſſe Eſſe diuinum ſicut non poteſt operari humana, niſi adeptus ſit *eſſe humanum* At *eſſe diuinum* adipiſcitur per gratiam habitualem, quæ eſt participatio naturæ diuinæ, ut ait illud 2 Petri 1 *ut per hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ*. Et certè non vi-

detur decere vt potentiæ animæ perficiantur donis supernaturalibus, & ipsa anima maneat sine omni ornamento supernaturali, præsertim, cum & perfici possit, & magis consentaneum sit diuinæ prouidentiæ & liberalitati, vt perficiatur. Adde, quod hoc modo optime explicetur, quo pacto homo per gratiam dicatur *renatus*, *regenerari*, *esse filius Dei*, & similia, quæ conueniunt humanæ substantiæ essentiæ potius, quàm potentiarum.

10. Tertiò, quia gratia, qua iustificamur, ex natura sua pugnat cum peccato mortali, ita vt cum illo consistere non possit, vt probandum est cap. 3. quæst. 3. At habitus charitatis non habet talem repugnantiam cum peccato mortali: ergo non est idem cum gratia iustificante. Minor patet, quia habitus charitatis non potest magis pugnare cum peccato mortali, quàm principium ipsius actus, quæ est dilectio Dei super omnia: sed dilectio Dei non habet formalem repugnantiam cum peccato mortali: ergo nec habitus charitatis. Maior sumitur ex D. Thoma quæst. 71. art. 3. vbi cum Aristotele docet, actum virtutis esse meliorem, quàm habitum, quia melius est bene agere, quam posse bene agere. Et ratio à priori est, tùm quia tota perfectio habitus operatiui est propter actionem, tam etiam, quia tota sumitur ab obiecto, circa quod magis immediatè, & perfectiori modo versatur actus, quàm habitus. Vtut est, dicit non potest, vt habitus charitatis maiorem vim habeat tollendi peccatum, quàm actus charitatis: at actus non habet vim tollendi: ergo nec habitus. Minor patet ex Conc. Tridem.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

de actu charitatis, qui eſt diſpoſitio ad habitationem, non de habitu, vt per te notum eſt.

11 Illud porro, *videre, qualem charitatem dederit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & ſimus*, nihil ad rem facit. Non enim inter. gitur de charitate, quæ in nobis eſt, ſed de charitate Dei, qua ipſe nos diligit. itaque hic ſenſus eſt, videte, quanta ſit Dei charitas erga nos, vt voluerit nos nominari & eſſe ſuos ſuos non quidem per naturam, ſed per gratiam adoptionis.

12 Hæc habebant hoc loco de gratia habituali. Deinceps duo erant effectus explicandi ſunt, nempe merit hi actus & meritum bonorum operum. In his explicandis erit occaſio diſſerendi de eadem gratia diſputandi. Ac primò, an detur aliqua gratia habitualis, quæ formaliter iuſtificet, (1 q 1) Secundo, an ſit talis natura, vt formaliter pugnet cum peccato, nec vllo modo cum illo poſſit conſiſtere? (eap 3 qu 1) Tertio, quæ ſit cauſa eius efficiens, & materialis? (eap 4. & 5. & ſequent.) Et quæ ſubiecta ſint.

CAPUT II.

DE IUSTIFICATIONE,
ex sententia Calvinistarum.

Vt autem quo homo ex statu peccati transferatur in statum gratiæ, eorum doctrina ad hunc modum explicanda est. Deus quidam [illegible] Christo & Christum [illegible] Hoc quidem [illegible] Deus [illegible] non imputat peccata fidelium [illegible] non imputat homini [illegible] imputat [illegible] habeat [illegible] Deus [illegible] imputata [illegible] Deus [illegible] Deus [illegible] Deus

Hæc ſi, vt ſæpe dixi non eſſent ſtatim mentis renouatione animi ſanctitas ac ſegnis ea peccatorum occulta mea à non imputationem. Iuxta Vbertum noſtra Christi qua tolluntur obſtructionem nobis imputetur & quandoquidem de noſtra bona, nulla in nobis eſt nisi tota de quæ eam apprehendat & quam nobis communicet Hoc enim, ſola fides dicitur iuſtificare, Hæc ſententia certa, & certò credenda omnia peccata ob remiſſa propter merita Christi & in ſolum eorum apud Deum, etiam ſine ea imputationem. Diſtinguunt autem à fide bona opera & mandatorum Dei & de ea loquuntur de ſanctificatione. Deinde Fides habet annexam non poteſt ſine Deum quæ non certos ac ſecuros de ſua perſeuerantia & ſua gratia Dei. Quæ ne ſecundigere admittam bona opera ſperem, ſed ſola fides ſecundi hæc propoſitione tempore Deum Calumnia ac per eandem quæſtionem deuſcepta examinanda

V. QVÆSTIO.

An peccata vere tollantur in iuſtificatione.

PRima Calumniæ propoſitio eſt peccata non tollantur actione ſed tantum per fidem imputari ſeq; ea ratione ſequi ut fides ſit peccatum. Deinde peccatum manere in regenitis & omnia peccata tam originis quæ actualia, & tandem de ea ſatisfa-

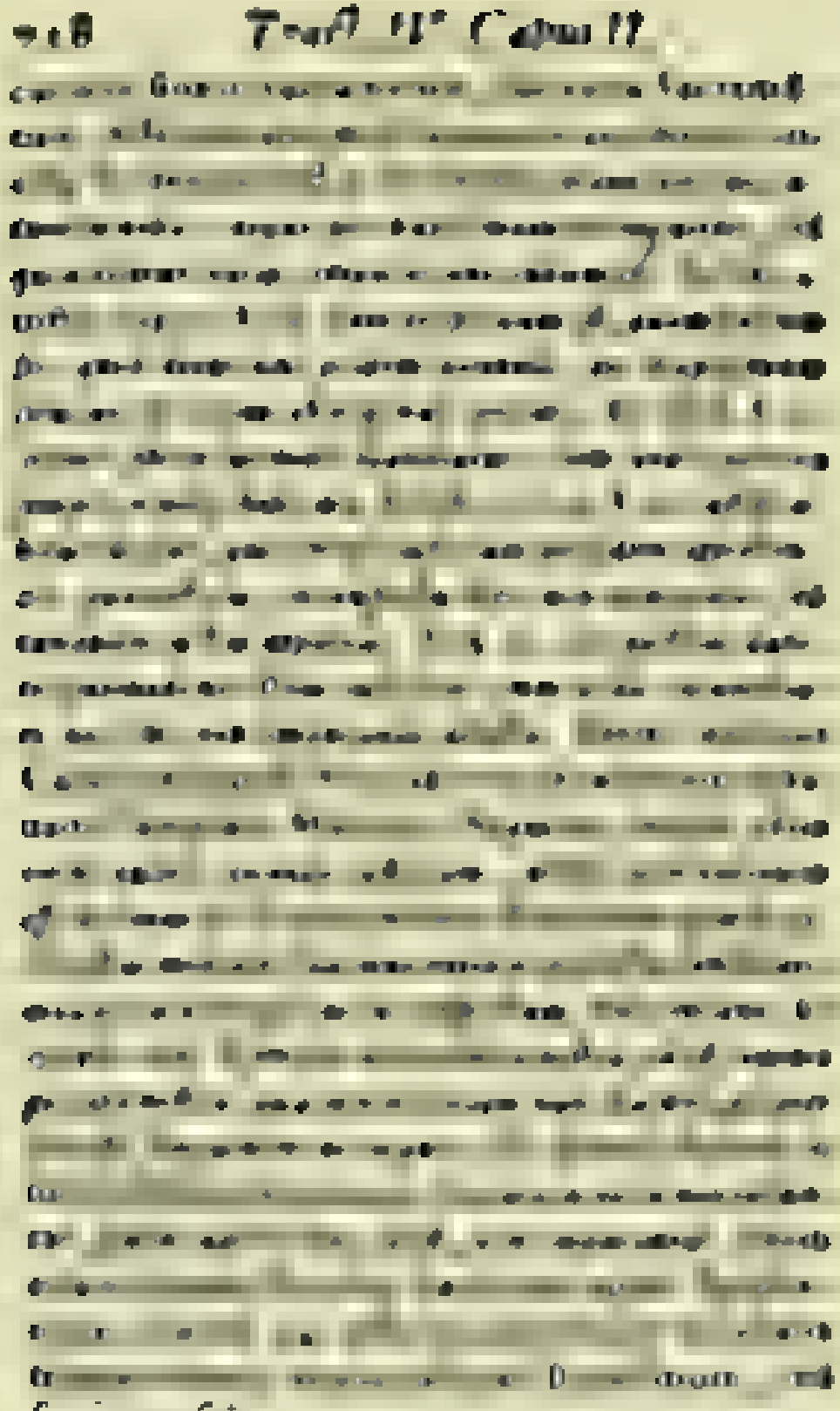

fopiri per fidem.

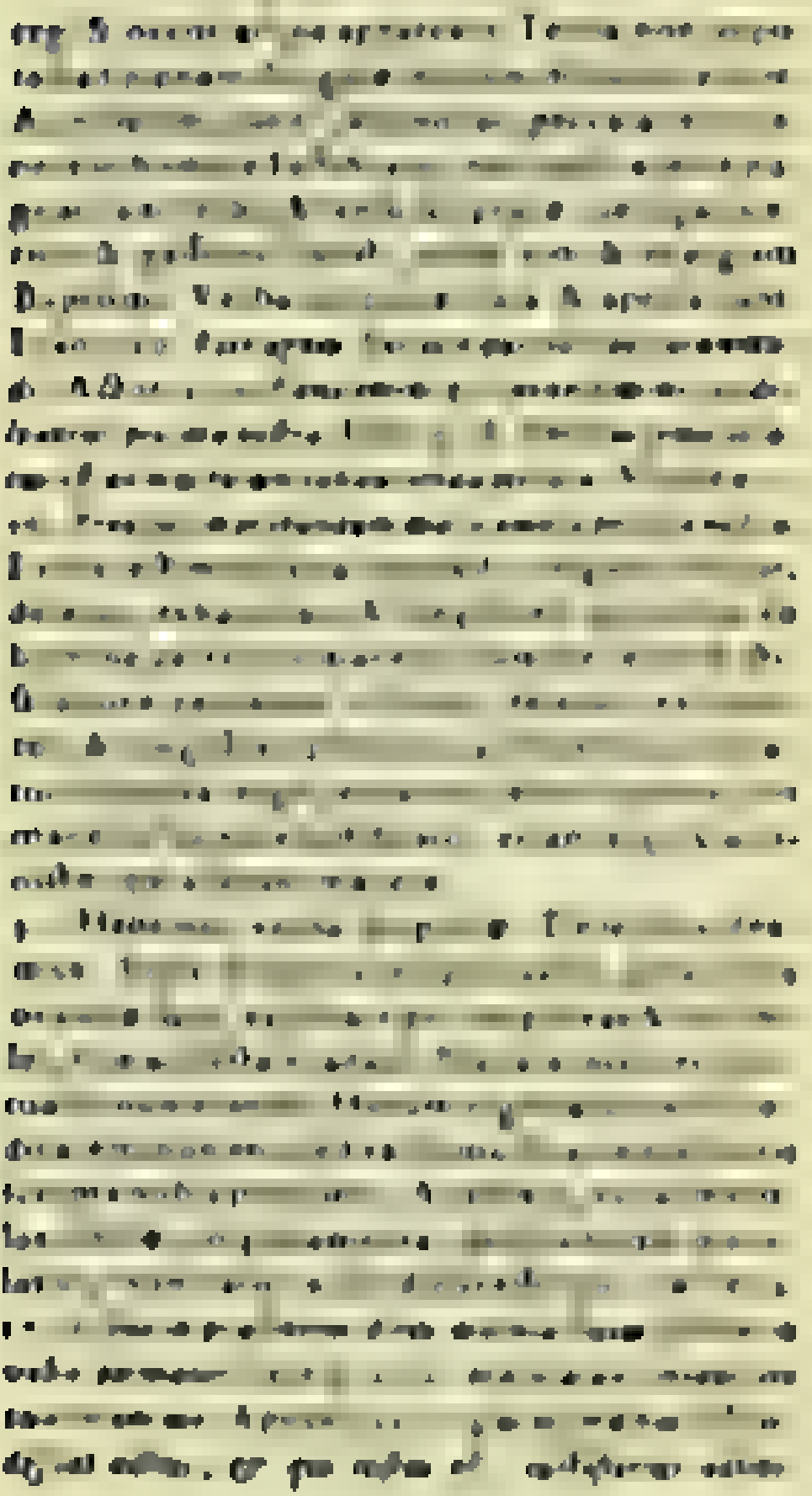

nabo te, & ſuper montem Seir habitare Et Ezechiel ca. 36. 25 *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris* Hac lotione nos dicit eſſe, de qua dixit Apoſtolus 1 Cor. 6. 11. *Et hæc quidam fuiſtis, ſed abluti eſtis, ſed ſanctificati eſtis.* Ad hanc hortatur nos idem Apoſtolus 2 Cor. 7. 1 *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus*

4 At quando & quomodo ſit hæc ablutio Perſiſtit nobis ſatis ſimilitudine Sacramentum. Nam ſicut ad mundandum & lordes corporis eluendas eſt balneum, Ita & in Eccleſia Habet duo publica balnea, Baptiſmum & pœnitentiam In priori, omnium peccatorum, tam originalis, quam actualium remiſſionem adipiſcimur: In poſteriori, cum ſæpe in Pſalmis, cum Iohanne Apoſtolo, cum Anania Act. 22. 16 *Surge & baptizare & abluere peccata tua* In poſteriori cum Dauid, Petro & Magdalena lauamur, quando lachrymis nobis peccata deteſtantur Per baptiſmum, non aqua naturalis, ſed pretioſo Chriſti ſanguine peccata deleta ſunt, quo abluimur 1 Ioan. 1. 7 *Sanguis Iheſu mundat nos ab omni peccato* Apoc. 1. 5 *Lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo* Habet 9. 11 *Si enim ſanguis hircorum & taurorum inquinatos ſanctificat ad emundationem carnis, quanto magis ſanguis Chriſti emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis ad ſeruiendum Deo viuenti.*

6 Hinc patet quantam iniuriam Caluinus faciat Chriſto & ſanguini eius cum ſenſit, lauari peccatorum nos abluti in baptiſmo ſed manere Et mirum profecto Caluinum Hortulum præceptoris quidem conuallem ſcripſiſſe hæc verba in Catech. me

& mundum ſibi populum acquiſiuit? A quo pec-
to redemit nos? Non alio quam ſuo ſanguine.
Eph. 1. 7. *In quo habemus redemptionem per ſanguinem*
eius. 1. Corinth. 6. 20. *Empti enim eſtis pretio magno.*
1. Petr. 1. 18. *Scientes, quod non corruptibilibus auro*
vel argento redempti eſtis, ſed pretioſo ſanguine Chri-
ſti. Apoc. 5. 9. *Dignus es Domine accipere librum & a-*
perire ſignacula eius, quoniam occiſus es, & redemi-
ſti nos Deo in ſanguine tuo, ex omni tribu & lingua,
& populo & natione. Hinc apparet, licet peccata
non modo ſordes & inquinamenta ſint quibus
cõtaminamur, ed etiam vincula, quibus captiui
tenemur: ita ut ſanguinem Chriſti non modo vim
habere abſoluendi, ſed etiam redimendi ac proinde,
non eſſe æque neceſſarium ſordibus, ſed etiam
lytro redimendis captiuis, ſimile eſſe. Hoc,
quia Caluinus negat, Chriſto unicum ſacrificium
concederet, Catholice ſentiret.

8. *Veruntamen argumentum ſumitur ex proportione*
morborum corporis & animi in hunc modum.
Medicus corporibus, quo ſua arte perfectior
eſt, ita nouit curare omnes morbos ac vulnera,
quæ plurium abſcedat ſanet, vt omnino non ma-
neant in corpore, ſed plane pereant & tollantur.
Ergo ſi medicus ſpiritualis, qui perfectiſſimus ſit,
ita poterit curare omnia peccata, quæ ſunt morbi
ac vulnera animorum, vt omnino pereant & de-
ſtruantur. At perfectiſſimus is eſt omnium Chri-
ſtus Dominus, qui propterea Saluator dicitur.
Ergo Chriſtus poterit plane tollere peccata om-
nia quibus animus vexatur & affligitur. Ergo
in homine per Chriſtum iuſtificato & ſanato, non
manebunt amplius peccatorum vulnera & plagæ pec-

[illegible]

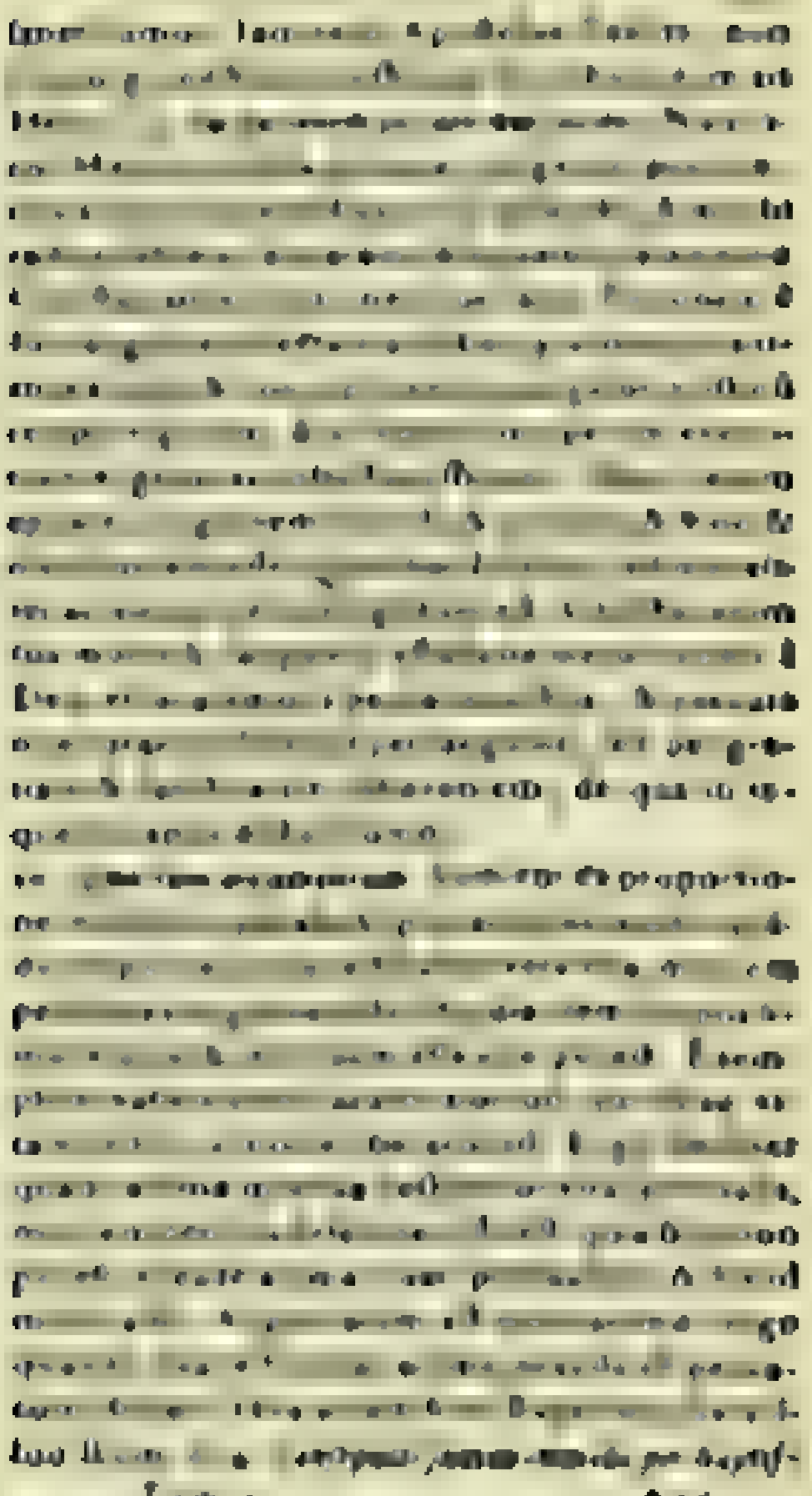

mus in mortem, et quomodo Christus surrexit a mortuis, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Et infrà v. 6. Vetus noster homo simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati. Et rursus v. 11. Existimate vos mortuos peccato, viventes autem Deo in Christo Jesu Domino nostro. Et postea v. 14. Liberabit à peccato semen factum in vitia. Verba clara sunt, seu ex apostolo. Per Baptismum moritur peccato, vivitur Deo, mors destruitur, vita restauratur. Hinc duo colligi possunt. Alterum, quare Baptismus vocetur generatio renatio &c. Act. 13. 33. Jesum de fonte præsentem regenerasse, Joann. 3. 5. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei. Ratio est, quia hoc in naturali generatione, unde corrigitur, aliud generatur. Homo generato, Eodem corrumpitur, ita & in Baptismo. Vetus homo corrumpitur, novus homo generatur. Quid est vetus homo, nisi servus Dei, reatus peccati, hæres Gehennæ? Quid novus homo, nisi filius Dei, status justitiæ, hæres æternitatis? Hujus generatio illius corruptio est. Hic nascitur, ille moritur. Alterum est, quare Baptismus in bono mortis constitutus sit. Nam sicut Ægyptii in rubro mari suffocati & extincti sunt, ita peccata omnia in Baptismo suffocantur & extinguntur. Ita D. Greg. lib. 9. Epist. 59. Quia dum peccata in Baptismate non frendimus dimitti, dum ei in mari rubro, Ægyptii non evadunt mortem. Et D. Augustinus in illa præclara in Psal. 113. Israel de populo barbaro, &c. in Baptismo delicta confitemur sequimur et nos illa luce clarius annunciata Prophetæ vox. Mare vidit et profugum est. Mare nimirum peccatum nostrum. Quid Galilæus & cum Galilæis? Non

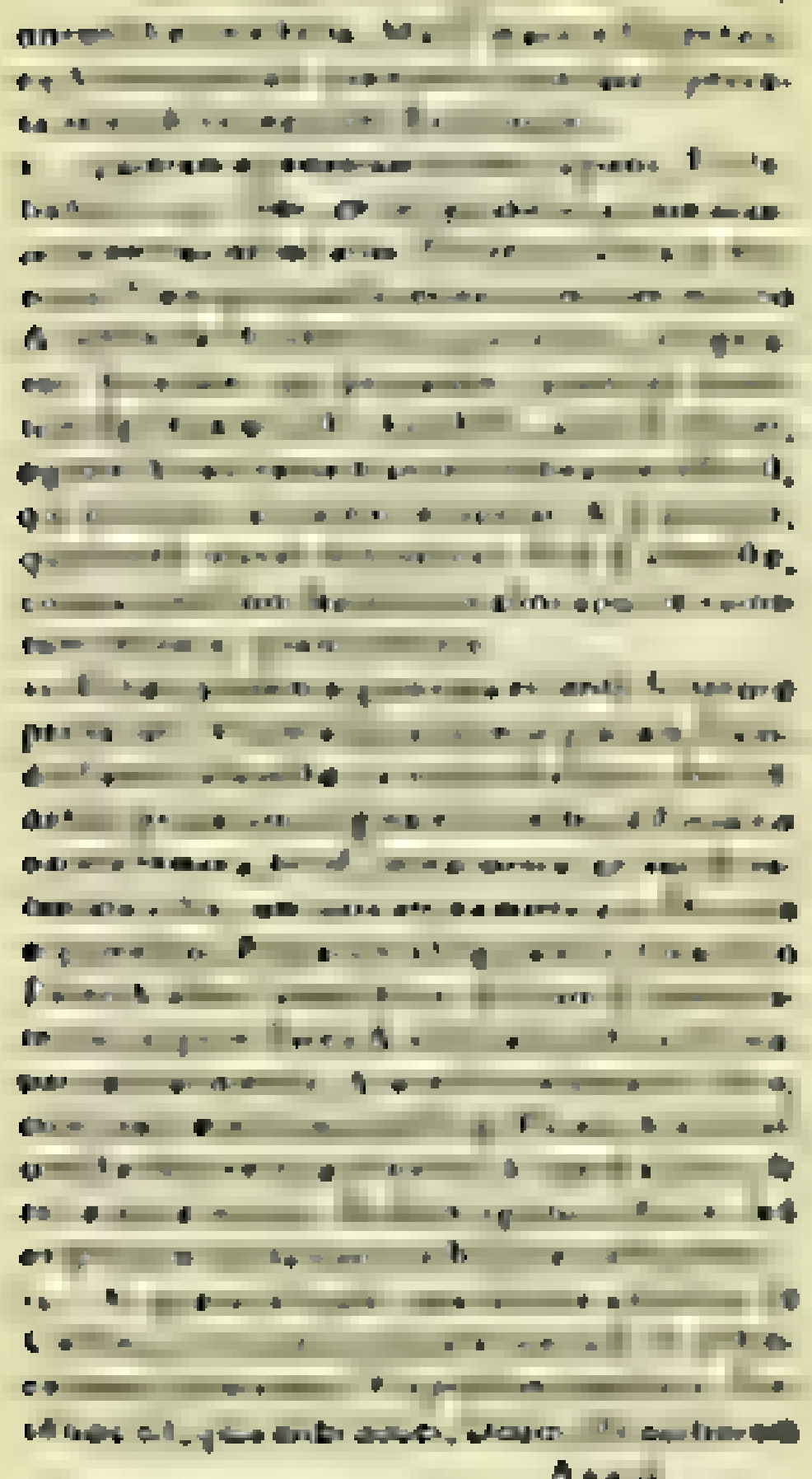

peccatorum & peccata eſſe opera Dei. Deus autem non deſtruit opus, ſuum ipſius, hoc eſt, iuxta illud Sapien. 11 *Non odiſſes quicquam, quæ feciſti.*

An peccata tegantur?

Refutatur primam partem propoſitionis Caluini.

3. Altera eſt, peccata manere quidem, ſed tamen tegi & occultari iuſtitia Chriſti, ne appareãt in conſpectu Dei patris. Hoc facile ex dictis refellitur. Nam ſi peccata verè tollantur, delentur, abluuntur vt probatum eſt, optime ſequitur, non tegi tantum & occultari. Nec puto quenquam fore tam inſipidum, qui ſcripturæ verba eludat in hunc modum. *Agnus Dei qui tollit*, id eſt, tegit *peccata mundi*. Et, *Conuertimini vt deleantur*, id eſt, tegantur *peccata*. Et *Ablue*, id eſt, tege *peccata tua*. Et, *Chriſtus ablutum eſt ad multorũ exhauriendã*, id eſt, occultanda *peccata*. Et *Propitius*, id eſt, tegens, *in profundum maris omnia peccata noſtra*. Et, *deripuiſti*, id eſt, occultaſti *omnia mea*. Nimis inſulſa ſunt hæc.

4. At obiicit Caluinus illud Pſalm. 31. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata*. Hinc colligi vult, peccata non tolli, ſed tegi. Mitor hominis ingenium. Cur ergo plurima ſcripturæ teſtimonia, quæ aſſerunt peccata tolli. Caluinus vnum citat, quo aſſeritur peccata tegi. Quæro, an hoc vnum illis contrarium ſit, nec ne? Si contrarium eſt, cur Caluinus vni potius, quàm pluribus acquieſcit? An potius ſcripturam in vno verum, in pluribus falſum aſſeueratis?

nis apprehenſam, qua tegantur quidem, ſed non ſanantur.

16. Quid porrò dicent aduerſarij, ad illud Apoſtoli Hebr. 4. 13. *Omnia nuda & aperta ſunt oculis Dei*? Quæ peccatorum tegitur multitudo peccata per ſanguinem Chriſti, fide apprehenſam, & ſic venia impetratam Deus videat peccata illius, nec ne? videt, quomodo in conſpectu eius recta ſunt? Si non videt, quomodo verum eſt illud Apoſtoli, *omnia aperta ſunt oculis eius*? Nihil dicat Caluinus, I. hoc omnibus eſſe Deum Veneratagema filij eius Iacob petituras benedictionem ſed ita venerat vt palliatus pelibus tectus & obuolutus, videretur eſſe Eſau. Quid vero Pater agnouit? hæc nec ne? Genes. 27. 22. *Vox quidem, inquit, vox Iacob eſt, ſed manus, manus ſunt Eſau.* Ita plane contingit Deo Caluiniſtico. Venit ad illum homo peccator qui te Deo & obuolutus pallio Chriſti benedictionem petit. Quid porrò ille? *Vox quidem*, inquit, *vox peccatoris eſt, ſed pallium, pallium Chriſti eſt.*

17. Forte occurret Caluinus, non propriè, ſed metaphoricè ſe loqui, cum ait, peccata tegi ſeu occultari, ne appareant in conſpectu Dei, & permittere valere, ac ſi dicat peccata à Deo non imputari. Hoc iam examinabo.

An peccata non imputentur?

18. Eſt ergo tertia pars propoſitionis Caluini. Peccata quæ per fidem in Chriſti ſanguinem non imputantur, vel, vt Paulus interpretatur, peccata manere quidem in homine, non tamen in iudicio

De Hoc dupliciter intelligi poteſt. Primo peccata non imputari ad culpam, vel ſecundum Penam, tollit in iudicio. De quo ad culpam. Secundo non imputari ad penam, vel cum Pena tollit in iudicio. De quo ad penam. Priorem ſenſum, quibuſcunque verbis exprimatur, ſi ſane & pie intelligitur primo quia peccata vere manent in homine quoad culpam, quomodo poſſunt non imputari ad culpam? Reſpondeo hominem interemptum reatum culpæ, manet vere in culpabili peccatori & iniuſto, quomodo pro tali non habebitur in iudicio. De *Indulgentiis Deſiſtendum ſentio* inquit Apoſtolus ad Romanos. At quomodo vere ſecundum veritatem, Deus non imputat fratri peccatum ſuo ad culpam, quæ reatum culpæ facit, cum ei non ſola culpam, ſed hominem, qui ſola & ipſa ſua pœna eſt puniendus eſt abſolutum, mortuum & in contam natum? Hæc myſteria Caluiniſtica tuperant captum Chriſtianæ emphaſeos.

19 Secundo reſpondetur illo Sapientis 9 *non ſunt Deo ſimpla & imperita cogitamenta*. Hic quæritur aliquo, an Deus odiret peccatum, quia eſt ſua negatiua legis? Deus odit, vere propter culpam odit. Quomodo ergo non imputat illi peccatum ad culpam? quomodo iudicet culpa reputatum & innocentem? quomodo ſanctificatum pro expiatum? quomodo ante hoc & hactenus relictum? Si non odit, quomodo vera eſt, quod ait Scriptura, *odio habet Deus impium?* Eadem quæſtio eſt de ipſa imputare. Velem Deus odit imperatit, quæ Chriſtus reſpondet legit ut vera non odit. Deus odit quomodo in eum ſua ſubſtantia? non odit quomodo ei eſt ſua ſcriptura, *odio habet Deus impium?* Vere hæc ratione

do ablatum eſt, quod libenter cõcedimus, imputat tamen, quando ablatum non eſt, vt paulo ante probaui. Apoſtolus ergo vocat illum beatum, cui peccatum, quia iam remiſſum & tectum eſt, non imputatur. Sic enim ait: *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Beatus vir, cui non imputauit Dominus peccatum.* At cur vtitur tot vocabulis? Quia in peccato tria ſpectari poſſunt. Primò, quod ſit offenſa Dei. Secundò, quod ſit macula & fœditas animæ. Tertio, quod annexum habeat reatum pœnæ æternæ. Beatus ergo eſt, cui offenſa à Deo remittitur, cuius macula & fœditas tegitur, cui reatus æternæ pœnæ non imputatur. Hæc autem non contingunt, niſi peccatum aboleatur, & extinguatur.

II. QVÆSTIO.

De iuſtitia inhærente & imputatiua.

1. SEcunda Caluini propoſitio eſt, in Iuſtificatione non infundi gratiam & iuſtitiam inhærentem, qua homo interius renouetur, & in ſe fiat iuſtus & ſanctus ſed tantum imputari illi externam Chriſti iuſtitiam, qua extra ſe iuſtus eſſe cenſeatur. Aſſeritur à Caluino lib. 3 inſt cap. 11 §. 23 his verbis *Videt non in nobis, ſed in Chriſto eſſe iuſtitiam noſtram.* Et cap 16. § 1. *Quare ergo fide iuſtificamur? quia fide apprehendimus Chriſti iuſtitiam, qua vna Deo reconciliamur.* Et in antidoto

quenti quæstione.

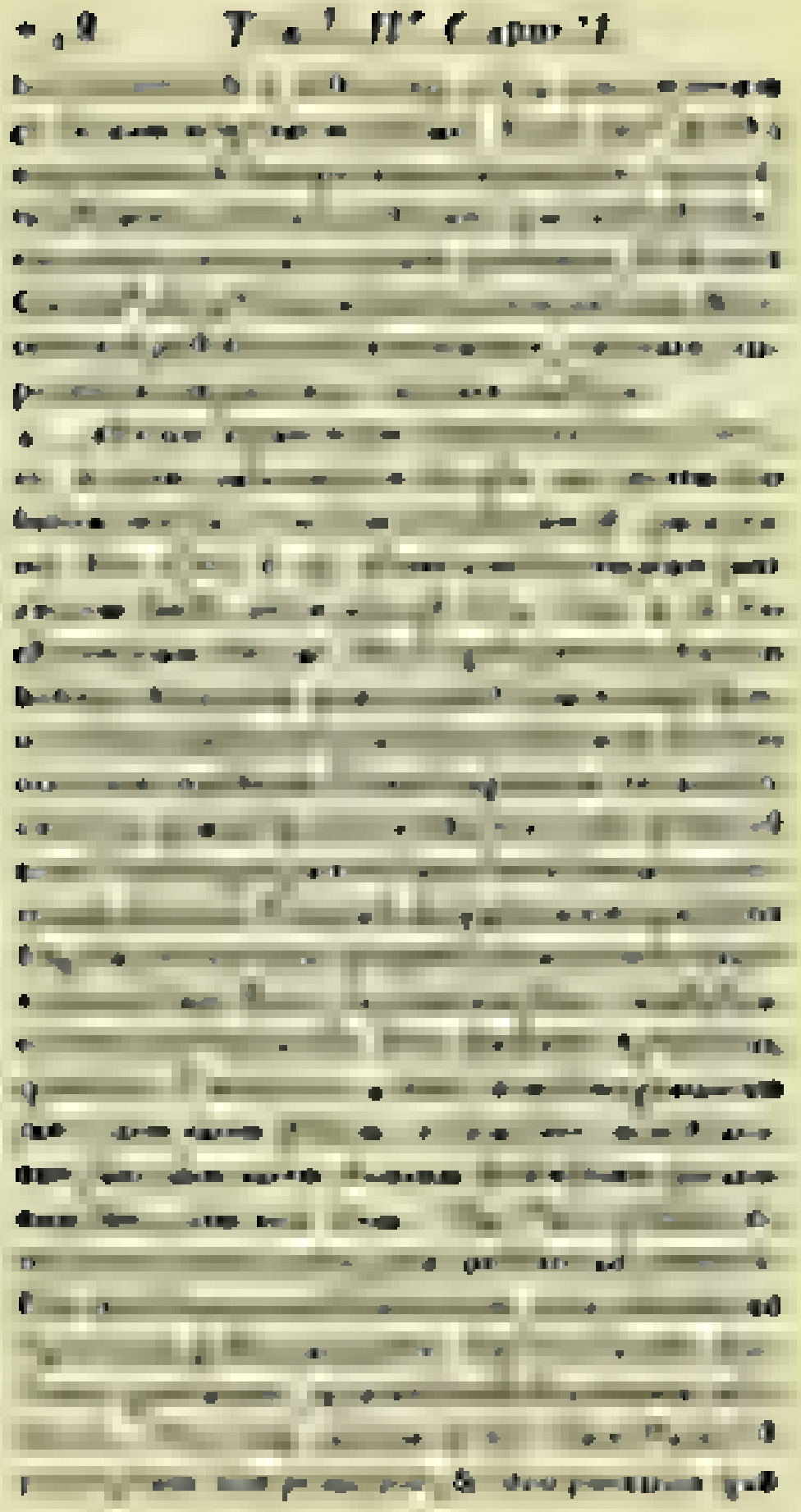

eſt principium operandi, optime illi congruit Filius procedens a Patre per intellectum, & ideo ſapientia & veritas adtribuitur Spiritui ſancto procedenti a Patre & Filio per voluntatem, & ideo bonitas, amor, & ſanctificatio accommodatur. Hinc equitur, Apoſtolum noluiſſe ob cauſſam dixiſſe, Spiritum ſanctum habitare in hominibus electis, ne quis velit ſuggillare, homines ſuſtinere templa ſancta Spiritus ſancti per infuſionem donorum ſupernaturalium, quod paſſim poſt illum aſſerimus.

3. Secundo quæritur, quare Spiritus ſanctus non dicatur eſſe, ſed potius habitare in noſtris? Aliud eſt eſſe in domo, aliud in ea habitare. Qui habitat habet ibi thesaurum ſuum. Theſaurus Spiritus ſancti non eſt alia quam gratia, charitas ſanctificans, virtutes. Habentur iuſtis in hoc libro noſtro. Unde Apoſtolus 1 Corinth. 4. *Nolumus vos ignorare fratres, quoniam omnes patres noſtri fuerunt ſub nube.* Vbi illud notandum eſt et dictum, non dixiſſe Apoſtolum, Deum patrem habitaſſe in nobis, aut Chriſtum, ſed Spiritum ſanctum. Non enim eſt eadem omnium habitatio. Deus Pater habitabat olim in medio filiorum Iſrael. Per quid? per potentiam, qua tuebatur ligna & prodigia, & tuebatur populum ab armis inhoſtium. Chriſtus habitat in Eccleſia. Per quid? Per ſapientem gubernationem, & veritatem fidei. Spiritus ſanctus habitat in iuſtis. Per quid? Per ſanctitatem, iuſtitiam & Charitatem. Videte porro, Patrem perinde poſſe habitare in medio hominum malorum, quia apud illos quoque poteſt tuam potentiam edendi ſigna & portenta oſtendere. Similiter Chriſtum, & apud im-

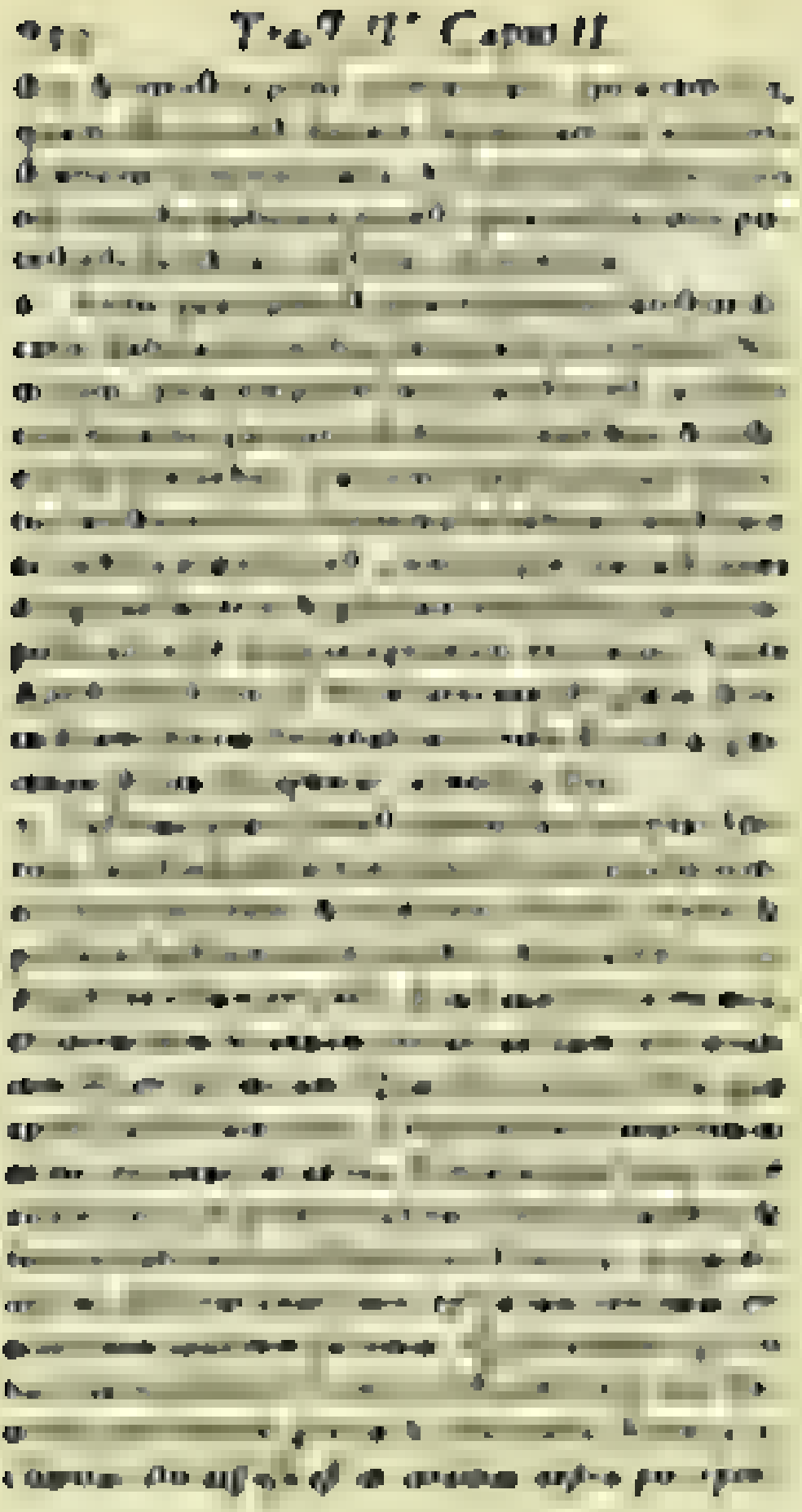

cella filij, sed libera

ſibuph exclamant virorum, & virtutum incrementa Rom 6 18 *Liberati à peccato ſervi facti ſumus* Terno, vocatur magis & invitando Deus 1 Cor 1 49 *Sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cœleſtis*, ſicut, i. ſicut per peccatum tu mortalis Adamo ita per gratiam & charitatem chriſtianorum eſt ad the Nam, inquam Apoſtolus 1 Rom 8 29 *Deus prædeſtinavit noſ conformes fieri imaginis filii ſui* Hic autem magnitudinem in cordibus noſtris, *manet amore, ut ſcire Deum poſſimus habitando apud, & in eius nos amabo* Quarto, vocatur pignus mercedis, quæ videlicet angelus, qui nobis pignus Dei poſſetur, ipſe certum futuræ hæreditatis nobis facit. 2 Cor 1 22 *Deus pignus ſpiritus in cordibus noſtris.* Ephel 1 14 *ſignaculo ſpiritus promiſſionis, qui eſt pignus hæreditatis noſtræ* Quinto vocatur lumen Deus Ioan 1 9 *Omnis qui venit in hunc mundum illuminat, quia vera illuminatio* Nam bonus ſcire quod inter eam, qui ſine non habet bonus, ſed & fructus proveniunt, quos gratia & dona Spiritus Sancti quando ſunditur in cordibus noſtris ſuaviter bona operari in vitam æternam, Hoc clarius exprefſit Chriſtus ſervator, qui vult eſt Ioan 4 14 *Aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam* Quæcunque ſtorum quæ in nobis bonus animi noſtri tranſeuntia ſunt, & ſua ſtata Hanc quæ habent ſontem & originem bonorum omnium habent, ejus vitæ æterna Sexto vocatur vel ſimpliciter Matth 22 11 *Amicum quomodo huc intraſti, non habens vestem nuptialem?* Sanctorum quæ dona, ſine quibus non ſunt, veſtem loco nobis dignam geſtare debet, ne quod

eorum

cumus Agnoſcatur ergo dono gratiæ & charitatis ornatus ille pulcher. Huc pertinet illud Luc. 15. 22. Proferte ſtolam primam & induite illum.

b Tertium argumentum ſumi poteſt ex illo Rom. 12. 5. Multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Et Corinth. 12. 12. Sicut enim corpus unum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra illius corporis cum ſint multa, unum tamen ſunt corpus. Hinc ita argumentor. Vas membra non tantùm habent vitam & vitæ operationem in uno capite, ſed etiam in ſe ipſis, ut per ſe patet: at homines ſunt membra, quæ vita corporis eſt, non in ſolo capite ejus ſingulis membris exiſtit & operatur. Ergo homines ſingulis membris exiſtunt vitæ ſpiritualis & operationes. Minor probatur ex illis verbis citatis ex Paulo. Ergo homines habent ad tantum in Chriſto capite, ut in ipſis quoque vitam & vitæ operationes habeant. Quam autem hanc vitam & ſpiritus gratiæ ſanctus, quem Spiritum ſanctum diffundit in cordibus noſtris, & quas illæ vitales operationes, niſi bonum opus operantis? Nec eſt quod quis pro Calvino obtendat vitam illam, quæ ſpiritualiter vivimus ſub Chriſto capite, non aliam eſſe, quam fidem, juxta illud Romanorum 1. *Juſtus ex fide mea vivit.* Non enim agimus de ultimo fine, quo verum eſt quod Calvinus eſt ſolata fide, vitam æternam debemus, ſed de principio quo formaliter vivimus, & vivas membra conſtituimur, quod fine dubio eſt donum gratiæ, ultima ſanctificatio, quæ à Spiritu ſancto donamur & roboramur.

bb Simile argumentum fundatur in illis Chriſti verbis, Joan. 15. *Ego ſum vitis, vos palmites. Manete in me & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à ſemetipſo, niſi manſerit in vite, ita nec vos,*

ipſa arma, ſive Chriſtus non ſolum caput eſt, non modo ut eruca, ut eſt nos palmites. Sunt autem duplices ramuſculi ſeu virgulta. Quidam arefcunt, mortui et ſecti, qui fructum non ferunt, quia licet in vite ſint, non tamen vitæ ſuccum attrahunt, id eſt, non trahunt ſuccum à humore vitali. At contra florentes vivi, ſuccolenti ramuli ſunt, qui cum modo adhæreant vitæ ſuccum ejusque à humore trahunt. Similiter in nobis duo. Aliqui quidem Chriſto adhærent per fidem, ſed quia actus vitæ ab eo ſibi non ſunt, bene operari poſſunt, quos Apoſtolus ad Tit. 1. vocat infructuoſos. Alii, fide connexi illi ſunt, & humorem gratiæ ſuccumque à radice vitæ participant, ideoque, ut idem Apoſtolus Tim. 6. ad Philip. 1. loquitur, bona ſunt operibus bona, & cum multis fructum operantur. Hoc ergo eſt, quod continuat Chriſtus, nemo enim poteſt agere quid perfectum, niſi ab intrinſeco in actum humorem ille concreet, à quo bonorum operum fructus omnis proficiscatur.

De ſuſtinentia.

11 Et hæc omnia de ſuſtinentia adhærentes, quæ interius recognoſcuntur, & nos creaturæ Chriſti ſequatur altera pars de ſuſtinentia imperata, de qua Chriſtus nos edocet. Primò enim ſuſtinentiam Chriſti vocari imperatam, quæ ſolo imperante imperatur autem ſolo, quando eum hîc apprehendimus Secundo hæc præcepta hîc à nobis coram DEO non ſub Scari ſeu ſub tecto Terræ hanc Chriſti ſuſtinentiam, quæ ſolo efficimur, non ſic intercipiam,

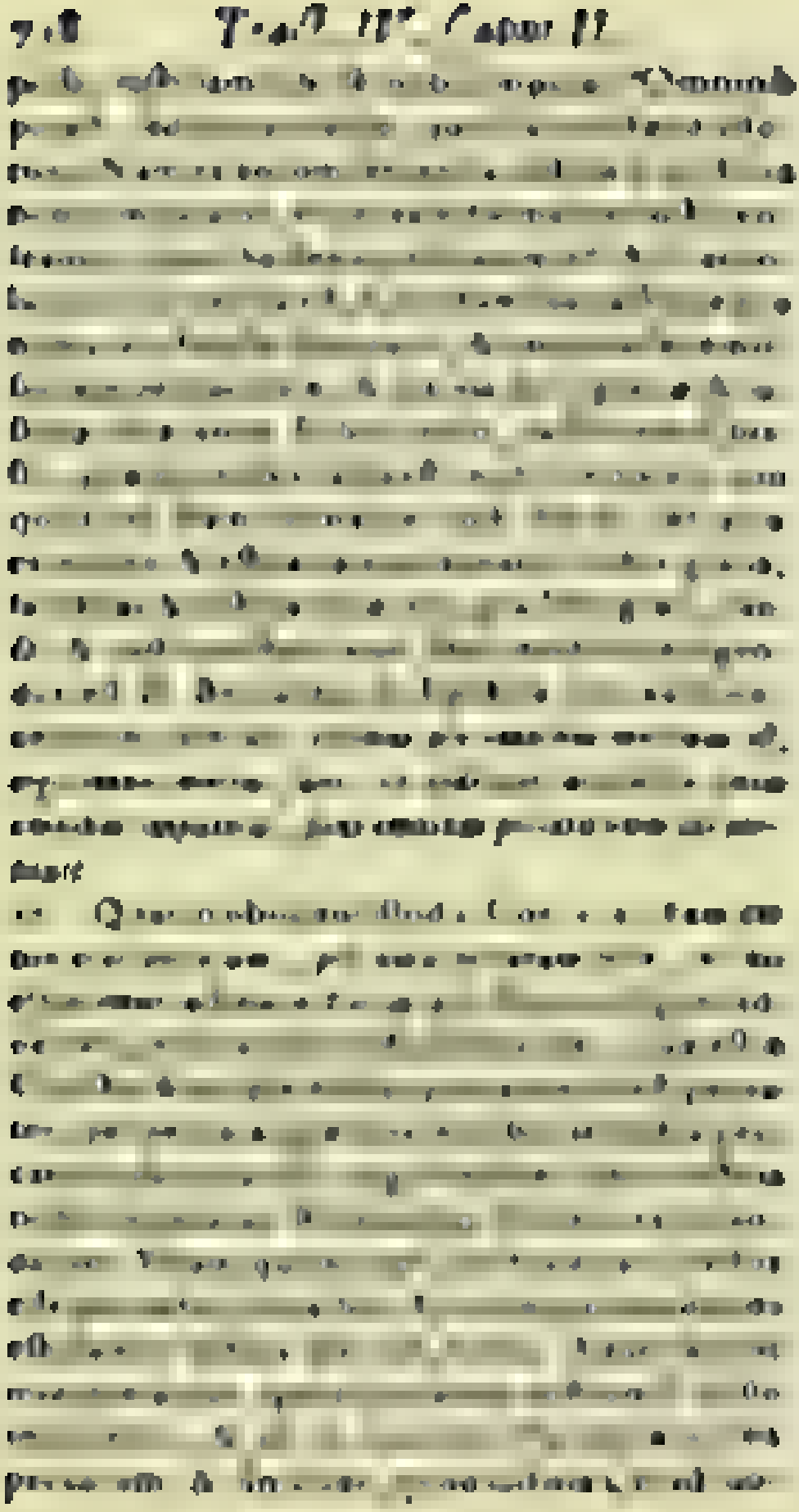

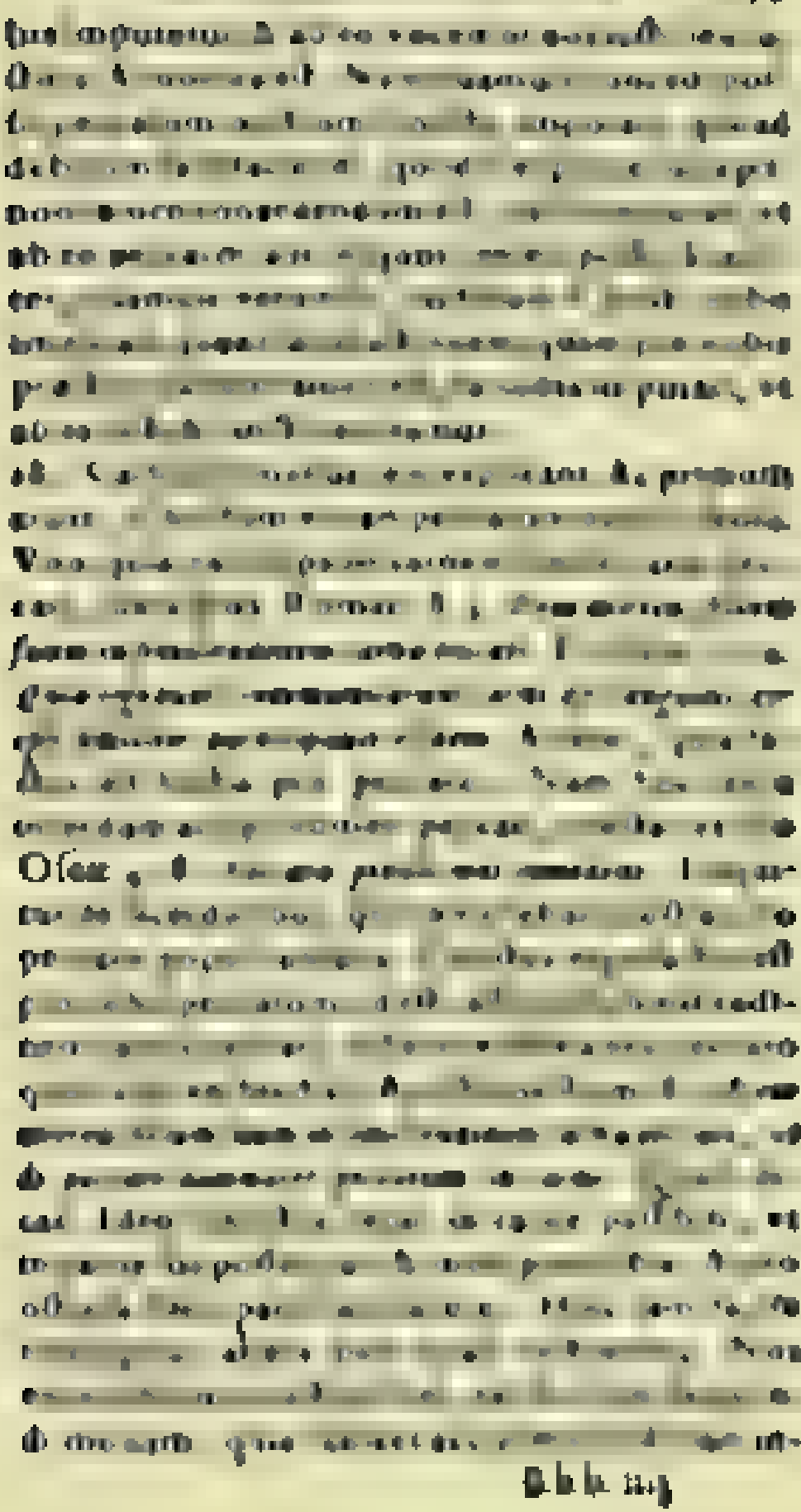

[illegible]

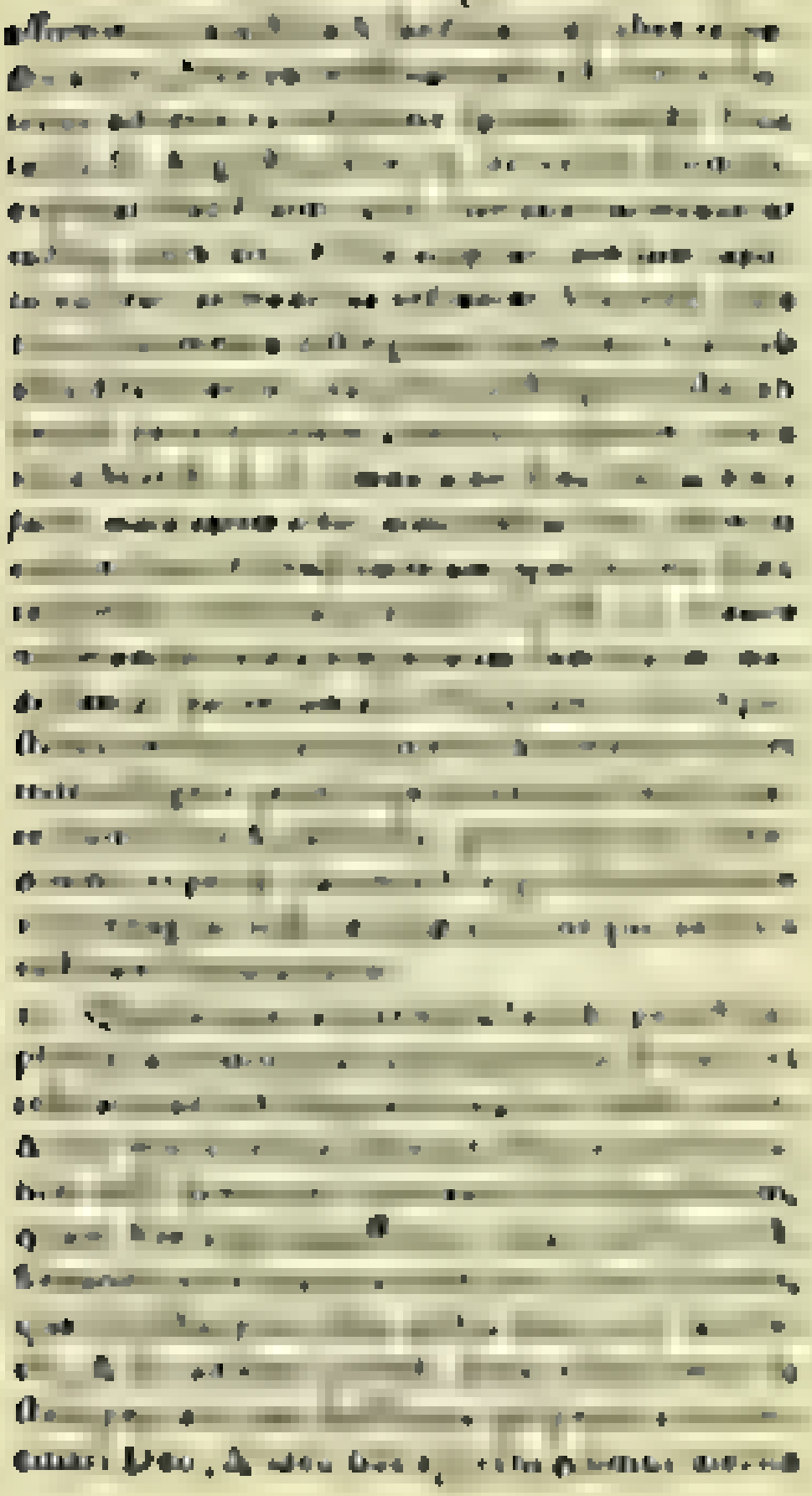

Christi, quibus quasi tecti & induti, remissionem culpæ & infusionem gratiæ iustificantis consequimur. Hæc ex dictis perspicua sunt. Aliæ obiectiones, quæ occurrunt, commodius diluentur inferius, præsertim quæst. 3. & 5.

III. QVÆSTIO.

An homo post Iustificationem maneat peccator & iniustus?

1. TERTIA Caluini propositio est, hominem in iustificatione non fieri iustum in seipso, sed manere peccatorem, iniustum, immundum, & solum censeri iustum in Christo. Hæc aperte colligitur ex duabus præcedentibus. Nam si neque iustitia illi infunditur, neque reipsa à peccatis liberatur, necesse est manere in se peccatorem & iniustum. Et asserit hoc à Caluino l. 3 instit. c. 11. § 3. his verbis, *Vt pro iustum Christo censeamur, quia in nobis non sumus.* Et §. 4. *Nec sane, quod alibi tradit, staret, obedientia Christi nos constituere iustos, nisi in ipso, & extra nos iustos reputamur coram Deo.* Et §. 11 *Hac modo iustus est, non reipsa, sed imputatione.* Et §. 23. *Hinc & illud conficitur sola intercessione iustitiæ Christi nos obtinere, vt coram Deo iustificemur. Quid per inde valet, ac si diceretur, hominem non seipso iustum esse, sed quia Christi iustitia, imputatione cum ille communicatur.* Et in antidoto Concil. Trident.

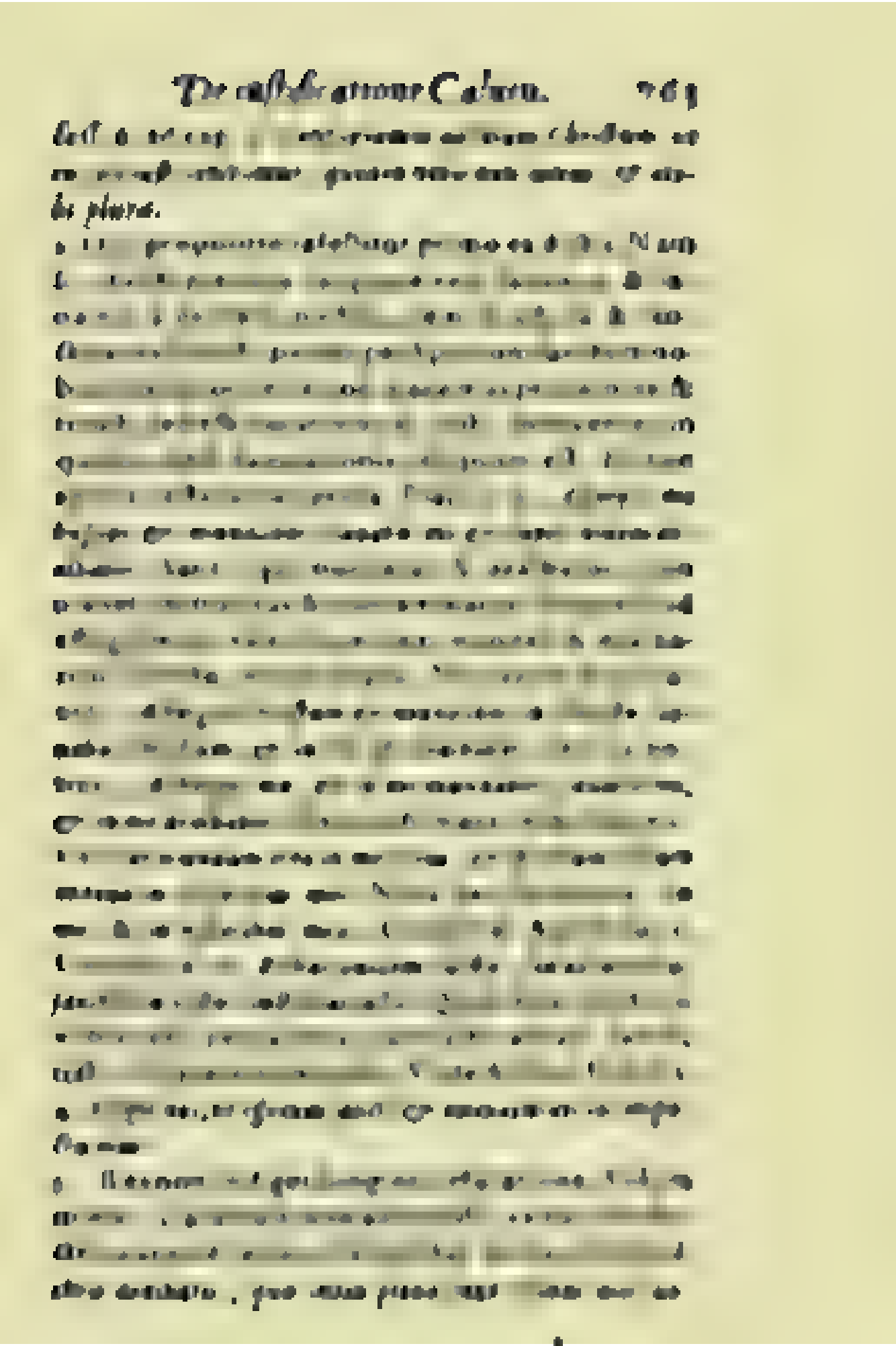

existimat.

ditatem, quo pacto Chriſtus in ſe iuſtus & ſanctus eſt. Nempè, vt membra ſint ſuo conformia capiti, vt ſponſa ſit formoſa, cuius ſponſus formoſus eſt: vt fratres non ſint diſſimiles primogenito: & verum ſit illud Apoſtoli Rom. 8. 29. *Praedeſtinauit nos conformes fieri imagini filij ſui, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus.* Caluiniſtæ cõtrà ſentiunt, nos manere immundos, & inquinatos in nobis ipſis, & ſolum cenſeri iuſtos extra nos in Chriſto. Vnde ſequitur, ex Chriſto & fidelibus conflari mirabile monſtrum: caput eſſe formoſiſſimum, reliqua membra fœdiſſima: ſponſum pulcherrimum, ſponſam inquinatiſſimam.

IV. QVÆSTIO.

An omnia opera hominis iuſtificati ſint peccata mortalia?

1. QVarta Caluini propoſitio eſt, omnia opera hominis iuſtificati eſſe peccata mortalia. Aſſeritur ab ipſo lib. 3 inſtit. cap. 14 § 4. his verbis, *Habemus, ne vnum quidem extare opus, quod ſi in ſe conſectetur, non meretur noſtram opprobrij mercedem.* Hic non particulam, *ne*, id eſt, ex natura ſua Et ergo ſenſus, omnia opera iuſtorum, ſi in ſe & ſecundum naturam ſuam ſpectentur, mererentur noſtram opprobrij mercedem. Et paulo poſt § 11. *Dumtaxat ſi ſeruetur noſtra cum, nullum vnquam extitiſſe probum hominem opus, quod ſi ſeuero Dei iudicio examinetur*

fabulas.

fuerit Calvinus.

bis imponeret? cur clamat Chriſtus Matth. 11. 30. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue?* Cur Apoſtolus, *Mandata eius grauia non ſunt?* Cur Euangeliſta, *Erant ambo iuſti ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus eius ſine querela?* Recte Auguſtinus l. 1. de peccatorum meritis & remiſſione c. 3. *Non præciperet Deus aliquid, quod eſſet humanæ impoſſibile voluntati* Etc. 4. *Dubitare non poſſumus, aut Deum impoſſibile aliquid homini præcepiſſe, aut Deo adiutandum & ſanandum, quo fiat quod iubet, impoſſibile aliquid eſſe.* Sed de hac re infra tractandum eſt.

V. QVÆSTIO.

In quo conſiſtat Iuſtificatio?

1 QVinta Caluini propoſitio eſt, iuſtificationem non cõſiſtere in interiori renouatione animi, aut ſanctificatione, quæ fiat per infuſionem iuſtitiæ inhærentis, ſed in ſola peccatorum remiſſione, ſeu potius occultatione per iuſtitiam imputatiuam. Aſſeritur a Caluino l. 3 inſt. ca. 11. §. 2 his verbis. *Nos iuſtificationem ſimpliciter interpretamur acceptionem, qua nos Deus in gratiam recipit, pro iuſtis habet. Ponimus in peccatorum remiſſione, ac iuſtitia Chriſti imputatione poſitam eſſe iuſtificationem.* Et in antidoto Conc. Tridentini ſeſſio. 6. ad cap. 8. *Quæſtio eſt verbi, quid ſit iuſtificatio: Negant ſolam eſſe remiſſionem peccatorum, ſed renouа-*

positam esse.

duo priora pro ſua capit concedere, nempe dari
iuſtam ac ſanctificatem inhærentem, & quod inde
ſequitur, hominem in ſe hęc iuſtum & ſanctum
per internam renouationem. Sic enim habent
ipſius verba in hoc de vera Eccleſiæ reformandę
ratione, non longè à principio, *Nempe veram*
iuſtitiam Dei, quam ſimul donatus inſita habemus.
Et infra, *Donatus homo ſic non poſſe, vt iuſti*
conſeruetur & ſanctificetur, quin renouetur ſpiritu
in ſanctam illam & noſtræ gratiæ Dei adoptio-
nis plenam, in qua ſolum ſanctis reconciliatus ho-
minibus habetur Deo quæ nullo à Deo recipit in gratiam, qui
non ſit quoque verſus. Ecce tum agnoſcit Caluinus iuſtitiam inhærentem, agnoſcit internam
animi renouationem, agnoſcit Spiritum ſanctum
inhabitantem, agnoſcit veram ſanctificationem. An
ergo, inquies, ſibiipſi contradicit? an conſequenter docere debet, iuſtificationem non ſolam
peccatorum remiſſionem? Vtrumque ſanè dicit, ſequi debet tamen vide aſtum hominis. Vide,
quomodo ab eo quæ ſe expectat? Fingit aliud eſſe
iuſtificationem aliud ſanctificationem: illam cõſiſtere in ſola remiſſione peccatorum, hanc in renouatione animi per iuſtitiam inhærentem, ſe negare quidem dari in hac inhærentem iuſtificationem, non tamen ſanctificationem, & ſic omnia optimè conuenire. Irrite expectatum à nobis, cũ
in ante dicto Concilii Tridentini teſtimonio vbi
inter alia, dicit, *Atque iuſtificatio ipſa non ſolum*
quæ peccata remittit, ſed & ea quoque dona, quibus
interior homo noſter per voluntariam Dei iuſtitiam
quæ per Ieſum Chriſtum infunditur, recipit atque
ſanctificatus & renouatus fit, perficiendo comitantur,
non ergo ſola peccatorum remiſſio. Et paulo poſt, *Semel*

[illegible]

cabulo?

[illegible]

§ At, si non Patres, saltem Scripturam ipsam sanct. Nec hoc quidem. Vel enim Scripturam accipit ut Scripturam in colentis, quo eam aut qui Eccles. Doctores interpretati sunt, vel quo ipsa eam interpretantur pro suo beneplacito. Si priori modo, nihil agunt. Nam ut dixi, antiqui Patres, vocabulum justificationis vi arripiant & explicent eodem sensu quo nos. Si posteriori, minus probatur. Non enim admittimus nova eorum commenta, quæ antiquitati repugnant.

§ Nos facultates Scripturæ pro nobis pugnabimus. Et tot omittamus alia testimonia, quæ in vtramque partem torqueri soleant, illa duntaxat citabo, quæ clara non possunt Primum est ad Rom. 8. 30. *Quos autem prædestinauit, hos & vocauit & quos vocauit hos & iustificauit, quos autem iustificauit illos & glorificauit.* Hic Apostolus accurate describit totum ordinem quem Deus seruat in saluandis electis. Omnem procurandæ, tum ab æterno, quod prouidentiam & consilium tum in tempore, quod executionem. Et autem hic ordo. Primo, vocat electos suos per internam hanc. Secundo, eosdem iustificat. Tertio, donat eis æternam gloriam. Hic iam quæro ex Caluino, an nos iustificatio comprehendat sit nomine iustificationis? Si est, cur denegat Caluinus? cur Catholicis id asserentibus non consentit? Si non est ratio quæ prætermissa fuerit ab Apostolo, aut nomine vocationis vel glorificationis designata quotum nequeat, mihi certe defendi potest. Et quidem Caluinus ibi protestatur se ita sibi satis intimasse sanctum Paulum nomine vocabuli iustificationis non comprehendi. Hoc accipimus. Alterum testimo-

nec, qui in ea ſignificatione vocabulum illud ſæpe parunt. Sic enim loquitur de Patribus, cap. 1. membr. 1. *diſſerunt a propria, Euangelica & Apoſtolica ſignificatione vocabulorum, per quæ ſpiritus ſanctus hanc rem ſemper aperuit, vt, aut iuſtificare, eſſe iuſtum, &c.* Sed tinemus Kemnitij & Caluini Nouatores eſſe, nos libenter antiquorum patrum conſentiam amplectimur.

I At multa nobis obijciunt Caluinus & Caluiniſtæ Primo, quod vocabulum, *iuſtificare*, non ſignificet iuſtum facere, ſed iuſtum pronunciare, & conſequenter, *iuſtificare*, non ſit iuſtum facere per inhærentem iuſtitiam, ſed iuſtum pronunciare & declarare propter alienam iuſtitiam imputationem. Vtrum inter vtrumque vocabulum eſſe ſoleat diſcrimen? Hoc probant primo ex Apoſtolo, qui verbum *iuſtificare*, apponit verbo *condemnare*, Rom. 8. 33. *Deus qui iuſtificat, quis eſt qui condemnet?* Et Rom. 3. 24. *Deus, qui iuſtificat impium eſt qui condemnet?* Secundo, ex prophetis auctoribus, qui in ſacris ſcripturis ſæpe vtuntur hoc vocabulum. Reſpondeo primo generatim negari non poſſe, quin aliquando, *iuſtificare*, ſit idem, quod in iudicio abſoluere, ſeu iuſtum pronunciare, vt patet ex multis ſcripturæ locis. Prou. 17. 15. *Qui iuſtificat impium & qui condemnat iuſtum, abominabile vtrumque apud Deum.* Et Iſaiæ 5. 23. *Væ qui iuſtificatis impium pro muneribus, & iuſtitiam iuſti auferetis ab eo.* Omitto hoc ita Reſpondeo ſecundo, nec illud negari poſſe, quin aliquando etiam ſit idem, quod iuſtum facere, vt Rom. 5. 30. *Quos vocauit, & iuſtificauit.* Et capite 3. 30.

Deus iuſtificat eum qui eſt ex fide, & propterea per fidem. Et capite 4. *Credenti autem in eum, qui iuſtificat impium.* Quem autem breuiſſime explicat Auguſtinus cum ait primum in Pſalm. 50. his verbis, *Quid eſt, qui iuſtificat impium? qui ex impio facit pium.* Caluinus dicet, *qui impium declarat pium.* Reſpondeo tertio, magnum eſſe diſcrimen inter Deum & hominem in iuſtificando. Nam Deus non poteſt impium declarare iuſtum, quin ſimul ex impio faciat iuſtum, quia *iudicium Dei eſt ſecundum veritatem*, teſte Apoſtolo Rom. 2. Contra vero, homo, qui impium declarat iuſtum, non poteſt ex impio facere iuſtum, ſuo item proprio vitio & authoritate. Hinc iudices qui impium declarant iuſtum, non improbe reprehenduntur in ſcriptura, quam qui iuſtum tanquam impium condemnant, vt patet ex teſtimonio citato, *qui iuſtificat impium, & qui condemnat iuſtum, abominabile eſt vterque apud Deum.* Hinc colligunt duæ regulæ notatu dignæ. Altera. Quotieſcunque Deus in ſcriptura dicitur iuſtificare impium, ſemper intelligendum eſt, ex impio facere iuſtum. Quare? Quia iudicium Dei ſemper eſt ſecundum veritatem. Altera. Quando homo dicitur iuſtificare impium, ſemper abominabile eſt in conſpectu Dei, qui non poteſt ex impio facere iuſtum, ac proinde, cum declarat iuſtum, qui reuera impius, non iudicat ſecundum veritatem.

9 Hæc generatim de voce iuſtificandi. Quod autem obijciatur, *iuſtificare & condemnare*, inter ſe oppoſita eſſe, nihil obſtat. Nam vtrumque poteſt Deo conuenire. Sicut enim quoſdam impios

et gratuita misericordia beat, id est, justos facit tanquam dando ultima condemnat, id est, supplicium affigit. Quid porro sentiant profani authores de his vocibus, non magnopere refert. Malim ego ex Sanctis Patribus, quam ex Pauto vel Trento, dilucidum sensum & interpretationem Scripturarum. Hoc potent nostri Novatores.

13 Secundo objiciunt ad Rom. 4. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Hæc quidem Davidis, an hæc ut plena definitio justificationis, audio. Scio, verum est, quod ibi docet, justificationem sola peccatorum remissione constare. Nulla enim hic de justitia inhærente, sed tantum remissione. Sed audio, quomodo beatus dici potest, qui nondum ex parte justificatus est? At David vocat beatum, cujus tecta sunt peccata. Ego vero Tim quamvis ex Calvino, ante plenam definitionem justificationis, audiendum, cum Propheta dicit, Psalm. 31. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates.* Sic ergo, ubi est remissio peccatorum, ibi media, quamvis beatus quasi nondum ex parte justificatur? Video opinor, quam nihil roboris sit quæstio Calvini ad confirmandum quod vult. Non enim necesse est, quando quis in Scriptura dicitur beatus, mox totam definitionem justificationis explicari, sæpe est aliquid exprimi, quod pertinet ad beatitudinem vel ejus partem, ut patet ex illo Matth. 6. *Beati pauperes spiritu.* Et iterum, *Beati mites*, &c. sic deinceps.

14 At Apostolus inquies, cum dixit, *Beati quorum remissæ sunt iniquitates*, voluit integrè definire justi-

[illegible]

Epistem.

[illegible]

pulsas.

[illegible]

& aboleri, quod tamen negat Caluinus, fieri enim non potest, vt iustitia & sanctitas existant simul in eodem homine cum peccato originali & actualibus, iuxta illud 1. Corinth. 9 14 *Quæ pars creaturæ iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras?* Apparet ergo, vnũ dogma Caluini per aliud destrui, & simul stare non posse.

VI. QVÆSTIO.

An sola fides iustificet?

1. SExta Caluini propositio est, solam fidem iustificare, id est, solam fidem sufficere ad hoc, vt nobis imputetur iustitia Christi, per quam peccata nostra tegantur, idque propterea, quia sola fides est, quæ Christi iustitiam apprehendit. Asseritur à Caluino li 3 inst. cap 11. § 19 his verbis *Dicimus hominem sola fide iustificari.* Et infra. *An nõ satis soli de fidei tribuit remissio, quæ operibus adimit?* Et in antidoto Concilij Trid sess 6 ad canon. 11. *Fides ergo sola est, quæ iustificat, fides tamen, quæ iustificat, non est sola.* Et infra. *Vnum iustificandi ac faciendæ fidei in solidum vindicamus.* Et l. 3 inst. cap. 11. § 2. *Iustificabitur ille fide, qui Christi iustitiam per fidem apprehendit.* Et cap. 16 §. 1. *Quare ergo fide iustificamur? quia fide apprehendimus Christi iustitiam, qua sola Deo reconciliamur.*

2. Hæc propositio habet duas partes. Prior asserit, solam fidem iustificare. Posterior explicat

modum, quo ſola fides iuſtificat. Vtraque reſtituenda eſt. Et quidem prima pars de ſola fide iuſtificante, poteſt tribus modis intelligi. *Primo*, vt ſola fides iuſtificet formaliter, id eſt, vt ſola fides ſit illa forma, à qua homo formaliter vocetur iuſtus, ſicut ſola albedo eſt illa forma, à qua homo formaliter vocatur albus. *Secundo*, vt ſola fides iuſtificet diſpoſitiue ſeu antecedenter, & cauſaliter. Deſt ſola ſufficiat, vt iuſtitiam acquiramus. *Tertio*, vt ſola fides iuſtificet conſecutiue, & conſequenter, id eſt, ſola ſufficiat, vt iuſtitiam ſemel adeptam conſeruemus & retineamus. In primo ſenſu non aſſeritur à Caluino, ſed in ſecundo & tertio. Nam ex ſententia Caluini, forma illa qua homo formaliter iuſtificatur, & iuſtus denominatur nõ eſt fides, ſed actualis iuſtitia Chriſti, quæ per fidem apprehenſa nobis imputatur, & qua iuſti conſeruamur, non in nobis, ſed in Chriſto, vt ſupra explicatum eſt. Hæc tamen iuſtitia, ſecundum doctrinam Caluini neq; acquiritur, nec conſeruatur, niſi ſola fide, ac proinde, ſecundum Caluinum, ſola fides iuſtificat ſecundo & tertio ſenſu. Hoc loco ſolum diſputamus de ſecundo, poſtea dictum de tertio.

3. Igitur ſolam fidem non iuſtificare diſpoſitiuè ſeu cauſaliter, id eſt, non ſufficere ad iuſtitiam acquirendam, probatur his argumentis. *Primum eſt*. Nihil à Caluino debet affirmari, præſertim tam magni momenti, niſi habeatur in ſcripturis aliquam habeat fundamentum, ſed nullum habet fides iuſtificare. Ergo non debet hoc affirmari à Caluino. Maior propoſitio à Caluino & Caluiniſtis negari non poteſt, vt oſtenſum eſt in diſpu-

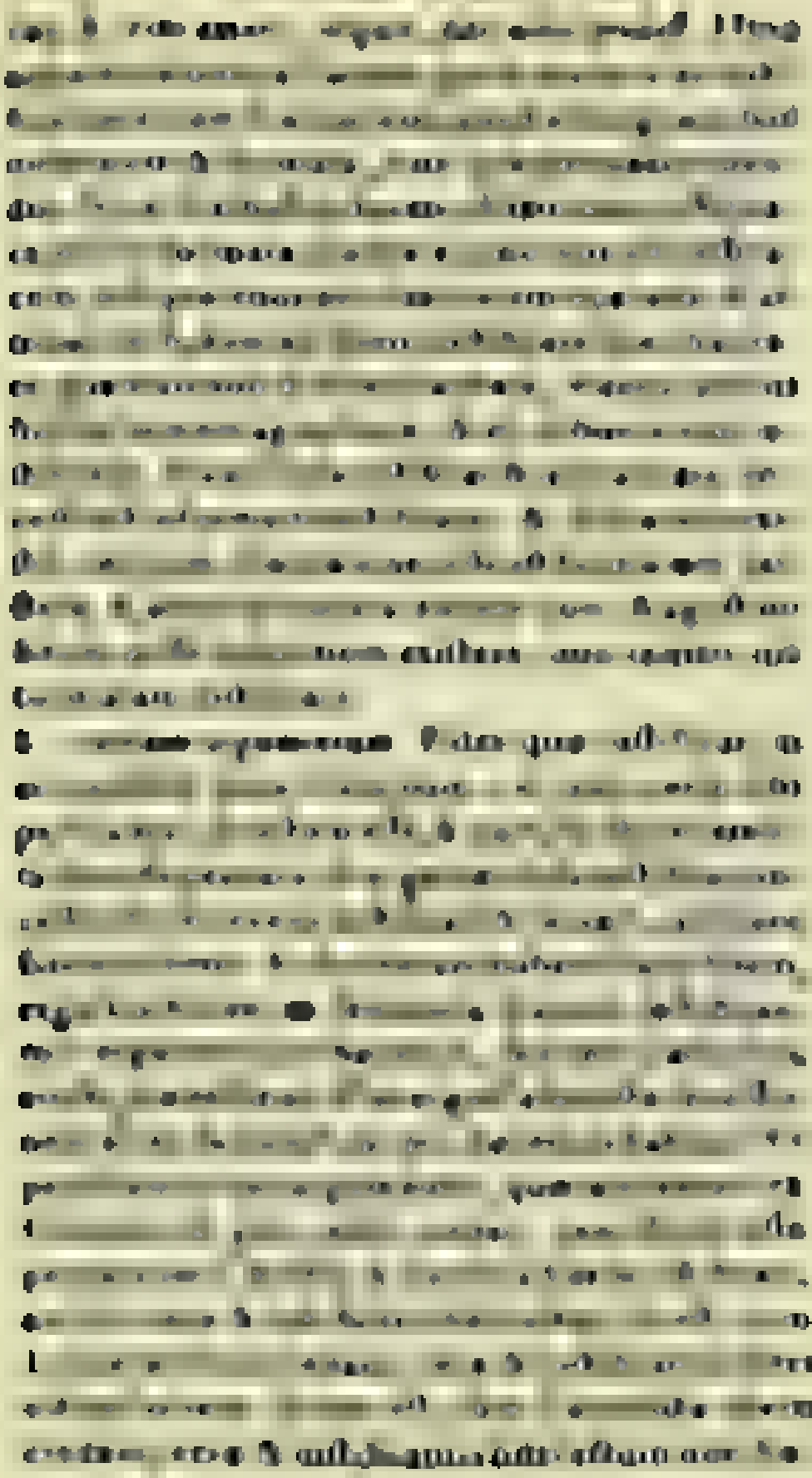

ſi ficti fuerint fides? At non credebant propter Chriſtum mortem & paſſionem ſibi remiſſa eſſe peccata. Non apprehendebant actualem Chriſti obedientiam & iuſtitiam. Non erant certi, ſe perpetuo manſuros iuſtos, atoque Petrus poſtea non negaſſet Chriſtum.

Solvuntur obiectiones Caluiniſtarum.

Explicata & retecta eſt Caluini ſententia de ſola fide iuſtificante, & de modo quo iuſtificat. Catholici docent, non ſolam fidem, ſed praeter eam timorem, ſpem, contritionem & dilectionem iuſtificare, id eſt, ad iuſtificationem diſponere. Sentiunt, hominem impium non poſſe iuſtificari, id eſt, iuſtitiam inhaerentem & remiſſionem peccatorum conſequi, niſi per praeuias diſpoſitiones, quae ſunt actus fidei, timoris, ſpei, contritionis, dilectionis. Non, quod huiuſmodi actus coram Deo mereantur remiſſionem peccatorum & iuſtificationem, ſed quia per huiuſmodi actus ſupernaturales hic diſpoſitos & praeparatos, hoc ideo explico, vt facilius appareat, quam inanes ſint haereticorum contra nos obiectiones.

1. Primò ergo obiiciunt illud Rom. 3. *Arbitramur hominem iuſtificari per fidem ſine operibus legis.* Et Eph. 2. *Saluati eſtis per fidem, non ex operibus.* Hinc concludunt, ſola fide hominem iuſtificari. Quia ergo Apoſtolus fidem opponit operibus: Ergo cum dicit hominem iuſtificari fide ſine ope-

filia deprecabatur.

ne Iodam ſine Græcis, ſalutem poſſe per fidem Chriſti, nota illud Romanor. 16. *Ad laudem Dei tantum? Nimis ergo pretioſum hoc pretium, quod non eſt Deum, qui reſpicit ex ex fide, & propterea per fidem.* Et ad Galat. 6. *In Chriſto Ieſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed fides, quæ per charitatem operatur.* Hinc non rectè concluditur, ſolam fidem iuſtificare, præſertim cum Apoſtolus præter fidem, requirat etiam charitatem, vt patet ex vltimo teſtimonio citato, vbi ait, *fides quæ per charitatem operatur.* Imo D. Petrus Actor. 10. 34. non facit mentionem fidei, ſed tantùm timoris & aliorum operum, quæ in fide fundantur. Sic enim loquitur: *In veritate comperi, quod non eſt perſonarum acceptor Deus, ſed in omni gente, qui timet eum & operatur iuſtitiam, acceptus eſt illi.*

VII. QVÆSTIO.

In quo conſiſtat fides iuſtificans?

1. SEPTIMA Caluini propoſitio eſt, fidem iuſtificantem in eo conſiſtere, vt quis firmiter ac certò credat, peccata omnia ſibi eſſe remiſſa propter merita Chriſti, ac ſe iuſtum eſſe in conſpectu Dei qui hoc non credit, fidem non habere. Aſſeritur à Caluino partim loco præcedenti capite citato, partim lib. 3. inſtit. cap. 2. §. 16. *Verè fidelis non eſt, niſi qui ſolidè perſuaſum habet Deum ſibi propitium benevolumque patrem eſſe perſuaſum, de cuius benevolo*

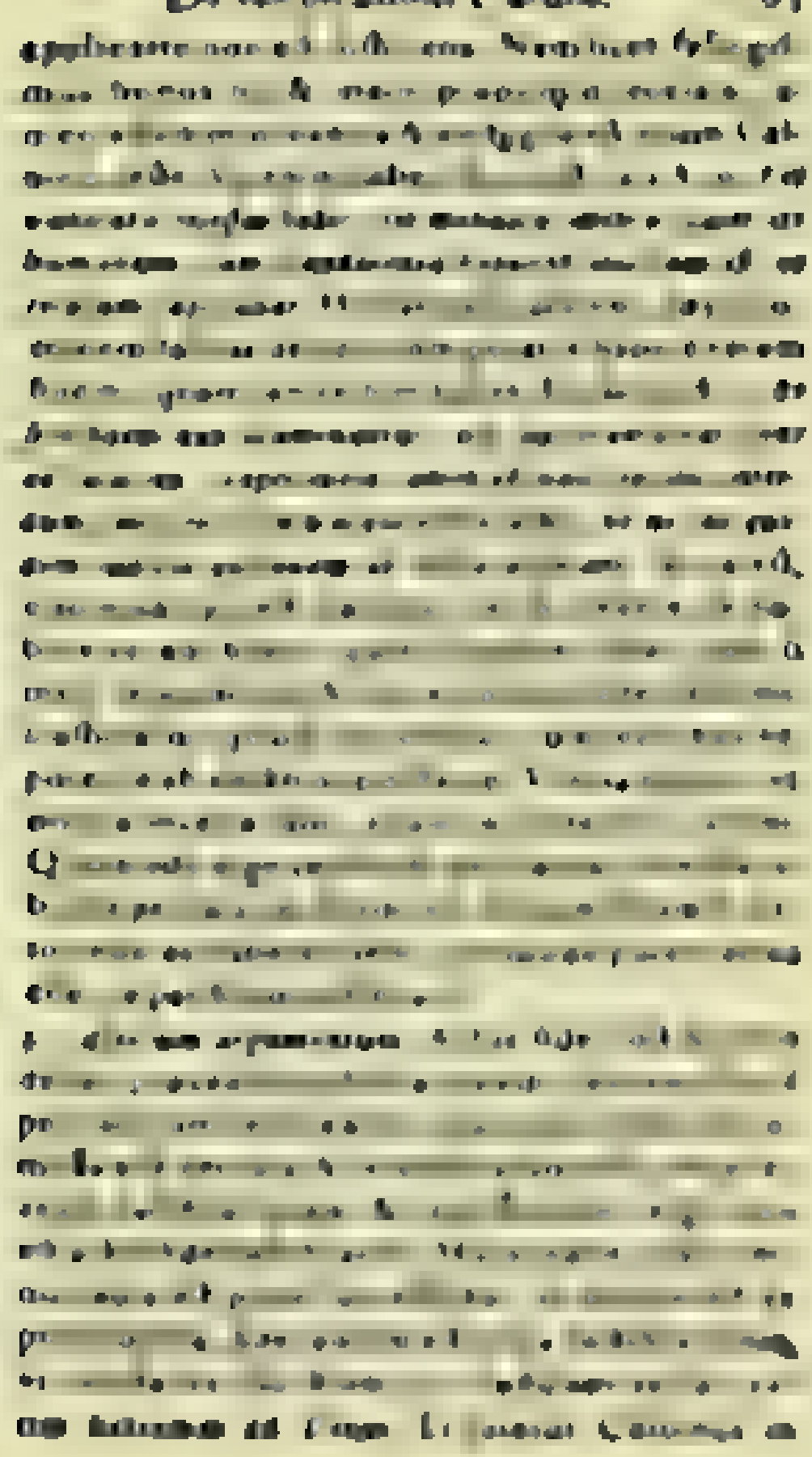

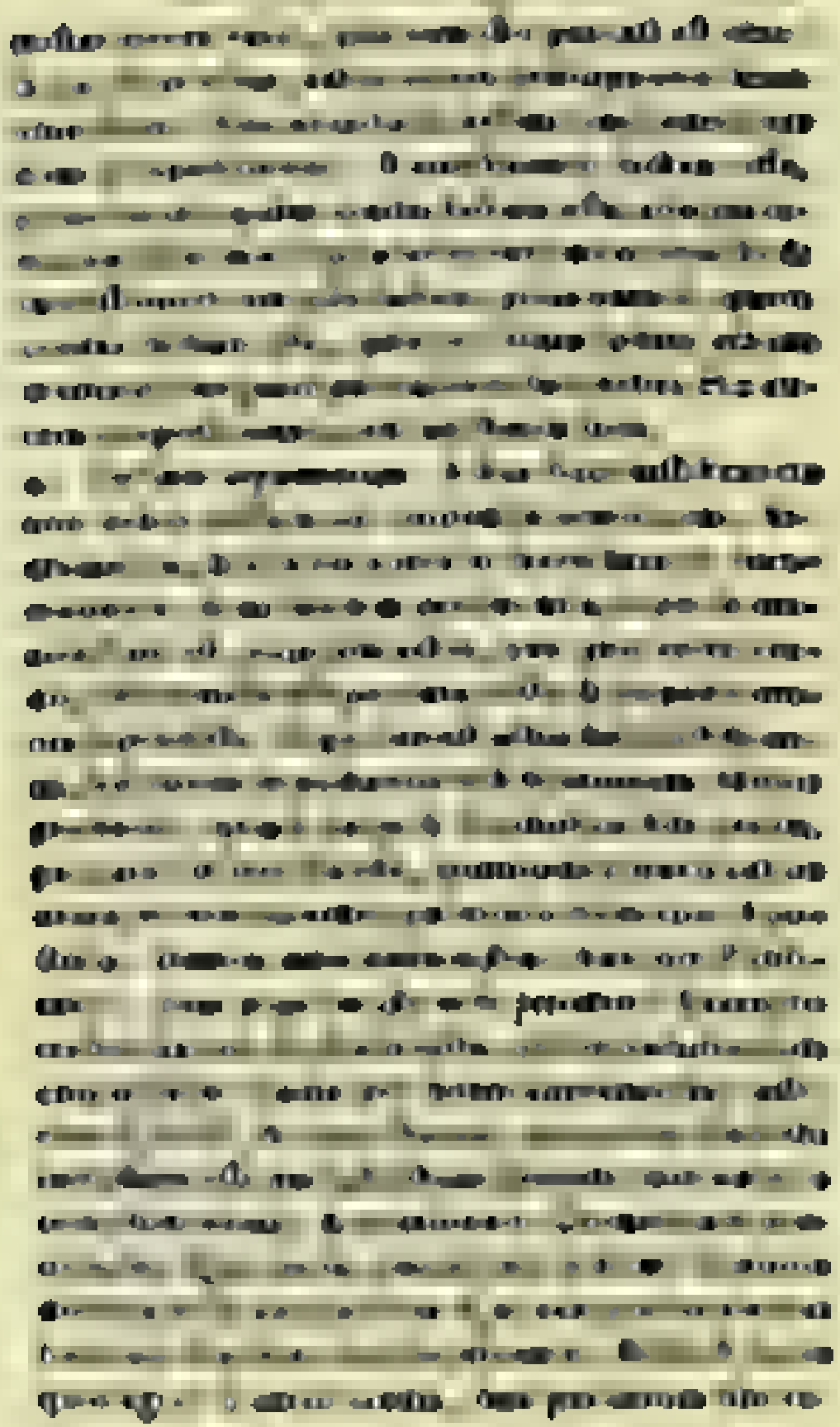

misisse, quid vero mihi molestus es? quod peccata mea remittam? Si autem dubitas de firmam hac re non habes de remissione, quomodo postea habebis certitudinem, quod ulla tibi remissa sint peccata? Ut perfectum in hoc argumento resolvendo explicandi est, in scota Calvini non certò ac firmiter omnibusque debet credere, remissa sibi esse peccata propter Christum, quia certò ac firmiter credat, Christum esse natum, & pro nobis mortuum & crucifixum. At, si non Deum natum, et Christum sepultum, mortuum & crucifixum, ut procul dubio satisfactio esset, quia inducere Christum non esse natum, mortuum & crucifixum, quod repugnat fidei: ergo fiducia, & certa Dei, et remittentis tibi peccata, non omnia ad certitudinem, quia indicaret peccata non esse remissa, quod repugnat huic Calvinistarum. De Sacramentis, & pro operibus idem dicendum est. Nam quorum hæc necessaria fore si certa persuasione in eorum Deo subnitearum esse, non amplius indigeret ulla remissa ad peccatorum rem. Sonum ut patrandum hostis Anonymus dixit Sanlo sibi se hunge, et hoc quæ, et alia plurima. Quare dicit ex quia mihi Calvinus, non certo credebat Sanlus, peccata esse sibi.

5 Quartum Argumentum Quando scriptura loquitur de fide salutifera, non loquitur de fide actu Calvinistico, quo quis certò credat remissa sibi esse peccata sed de aliqua alia actu: ergo actus fidei Calvinistici, non est actus salutifera. Antecedens probatur ex eadem scriptura. Pro-

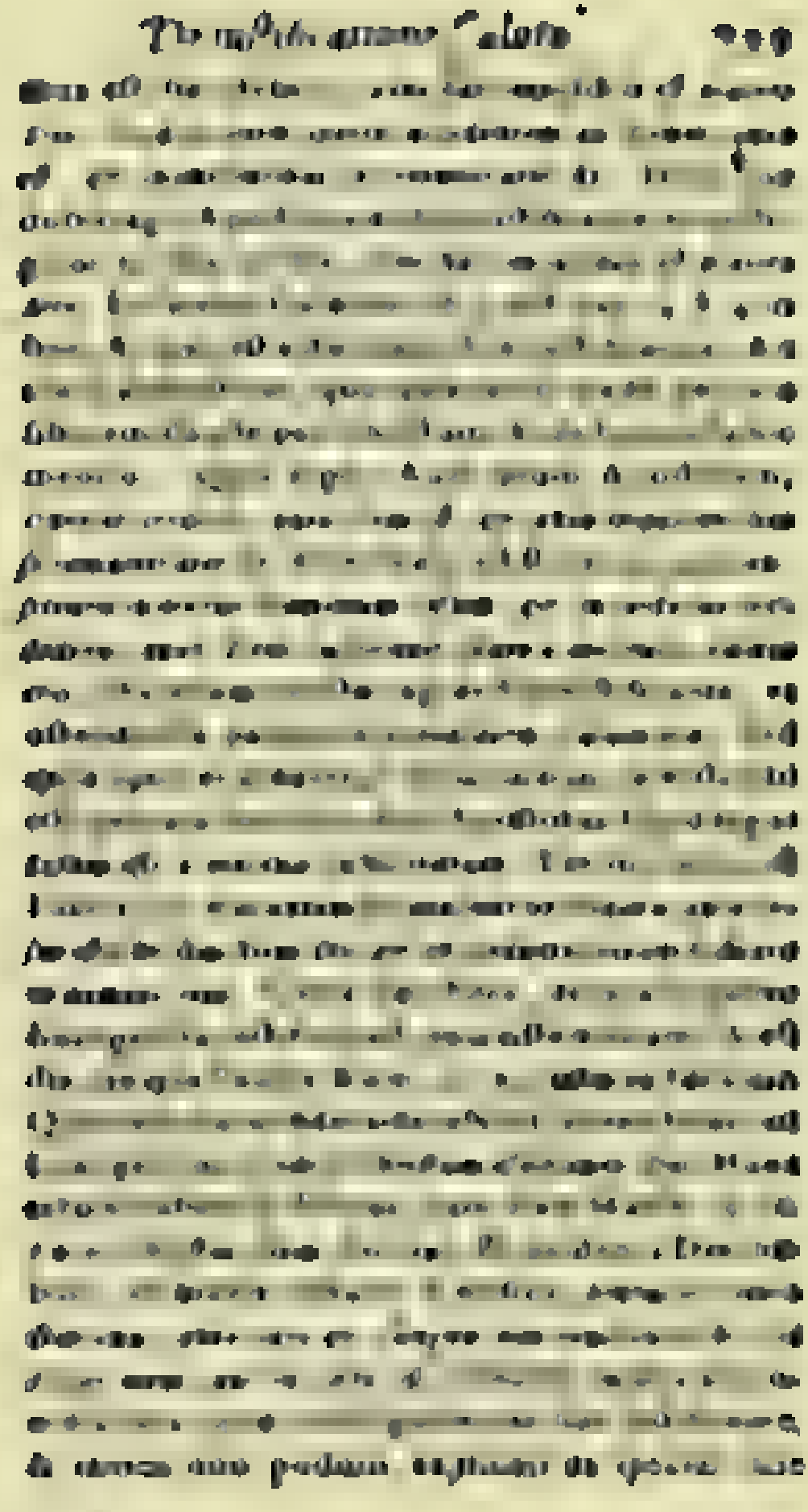

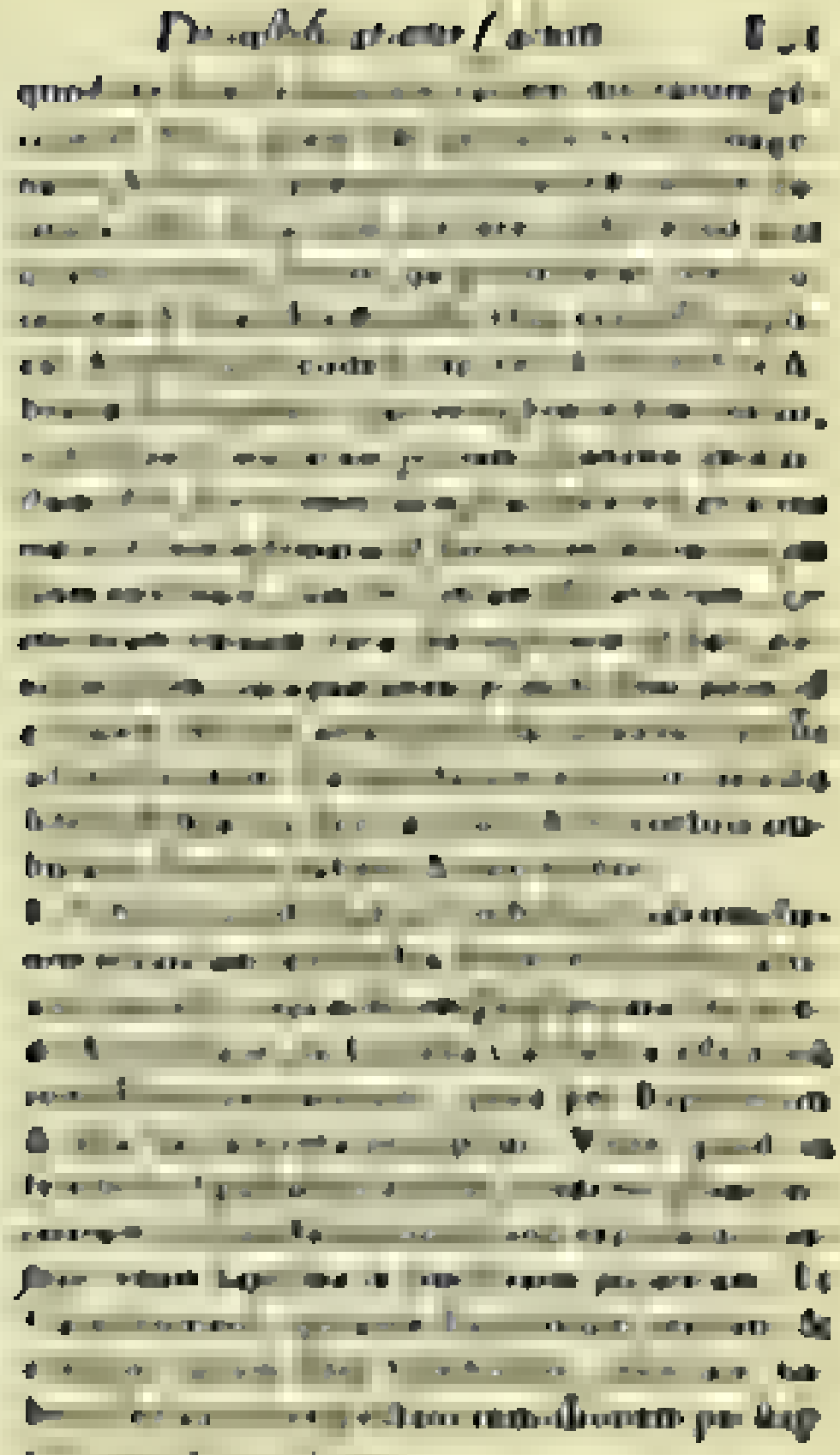

VIII. QVÆSTIO.

An fides ſit triplex?

1. OCtava Caluini propoſitio eſt, triplicem eſſe fidem vnam hiſtoricam, qua credimus verum eſſe, quæ narrantur in ſcripturis. Alteram miraculorum, qua credimus nihil eſſe, quod à Deo fieri non poſſit. Tertiam promiſſionum, qua credimus verum eſſe Dei promiſſiones de gratuita peccatorum remiſſione per merita Chriſti. Has tres fides reſpondere tribus in Deo proprietatibus: hiſtoricam, veritati miraculorum, potentiæ promiſſionum bonitati. Nos nec primam, nec ſecundam ad iuſtificationem ſufficere. Addunt, fidem promiſſionum eſſe duplicem vnam generalem, qua generatim credimus promiſſam eſſe remiſſionem peccatorum omnibus, qui in Chriſtum credunt: alteram ſpecialem, qua vnuſquiſque ſibi particulari promiſſionem iam ſibi applicat, credendo, certoque ſtatuendo omnia peccata, propter Chriſtum meritum ſibi eſſe remiſſa. Hanc ſpecialem propriè fidem illam, qua iuſtificamur. Vide Caluinum lib. 3. inſtit. cap. 2. per multos paragraphos. Kemnitium 1. parte examinis Concilij Tridentini & alios paſſim.

2. Hæc ſententia planè noua eſt & antiquis Patribus incognita, de qua doctiſſimus noſter Maldonatus in cap. 9. Matth. ſic habet: *Ista triplex fides, quam iſti nuper excogitarunt, figmentum eſt, ſine*

habeat. Aptissimè.

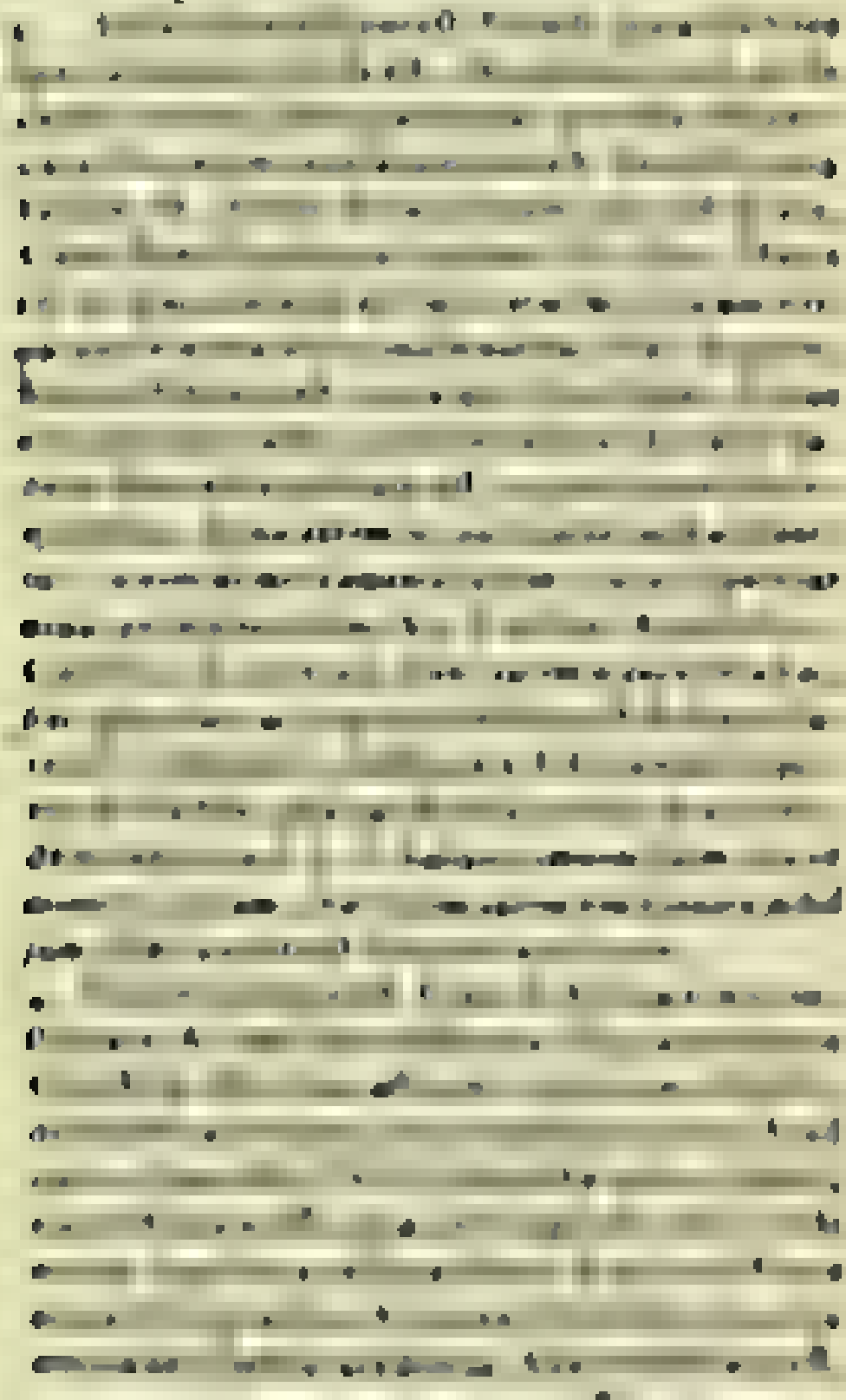

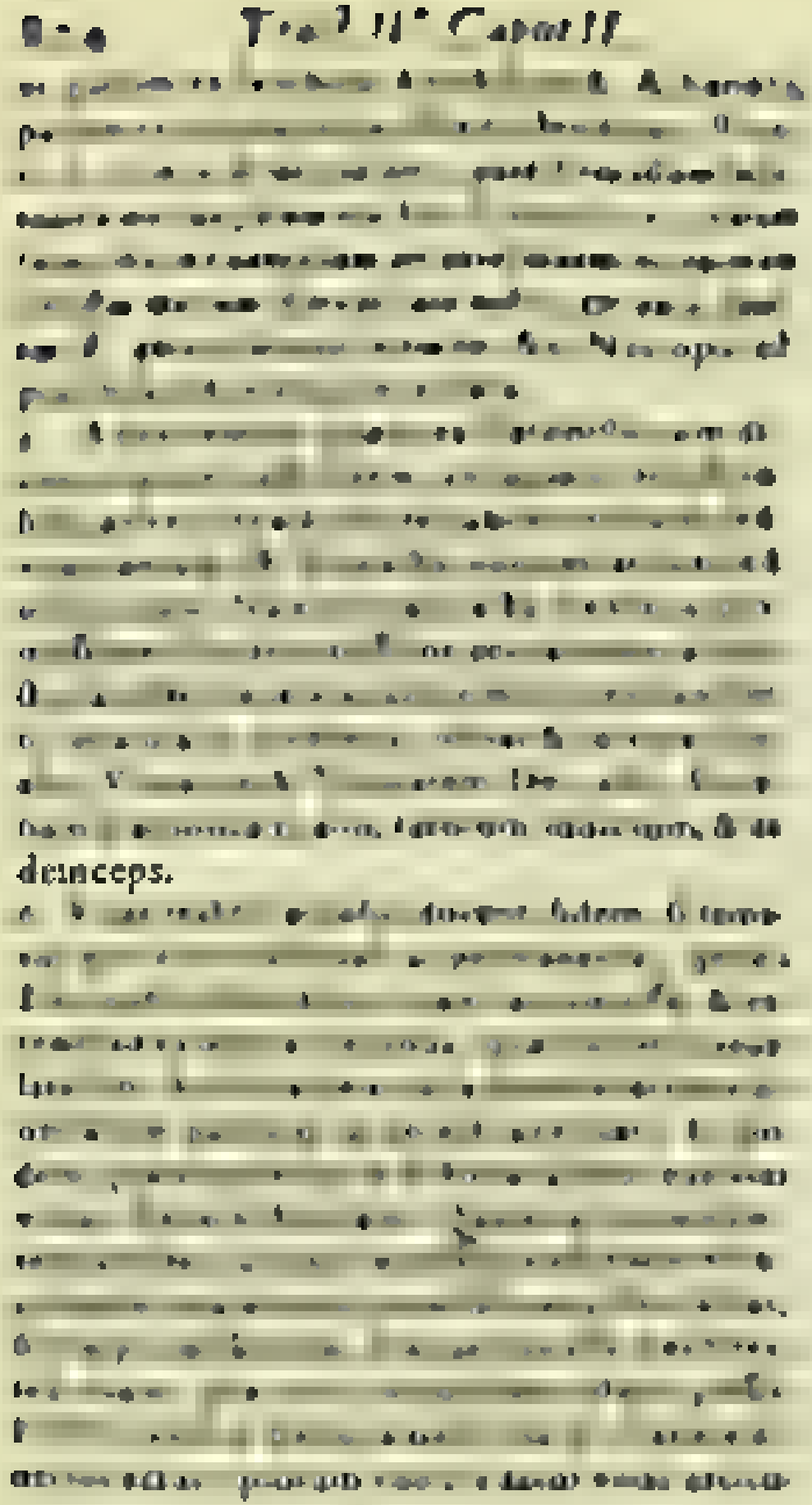

[illegible] ad [illegible] ex [illegible] ut [illegible] ad [illegible] quod hos odio non habeat Christum à Deo reiectatum.

IX QVAESTIO.

An fides donetur solis praedestinatis?

1 NOta Calvin. pro solutione [illegible] propositae [illegible] Nam cum [illegible] dicit Apostolus [illegible] verbis [illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible] quae [illegible] [illegible] [illegible]

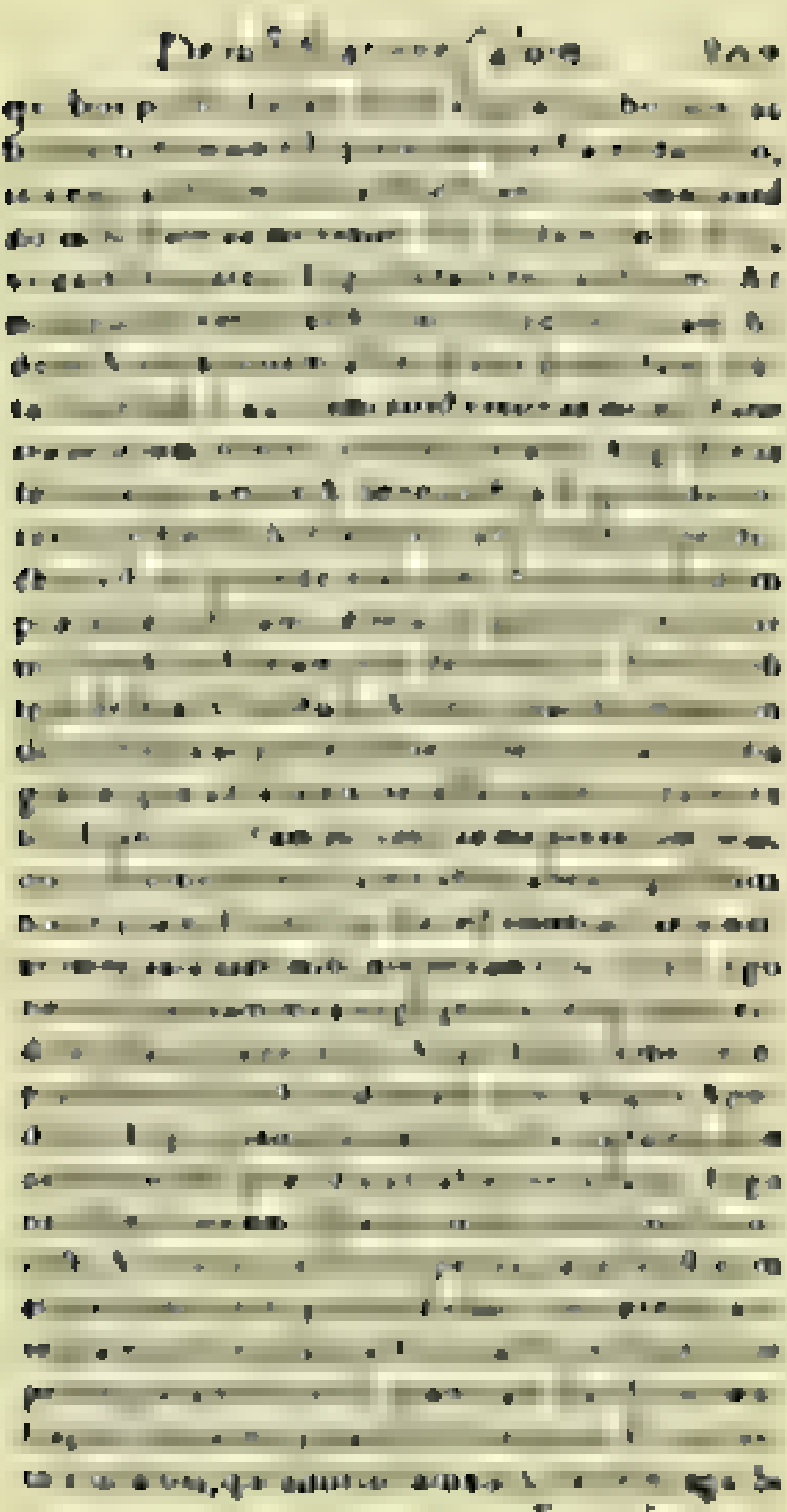

[illegible]

[illegible]

[illegible]

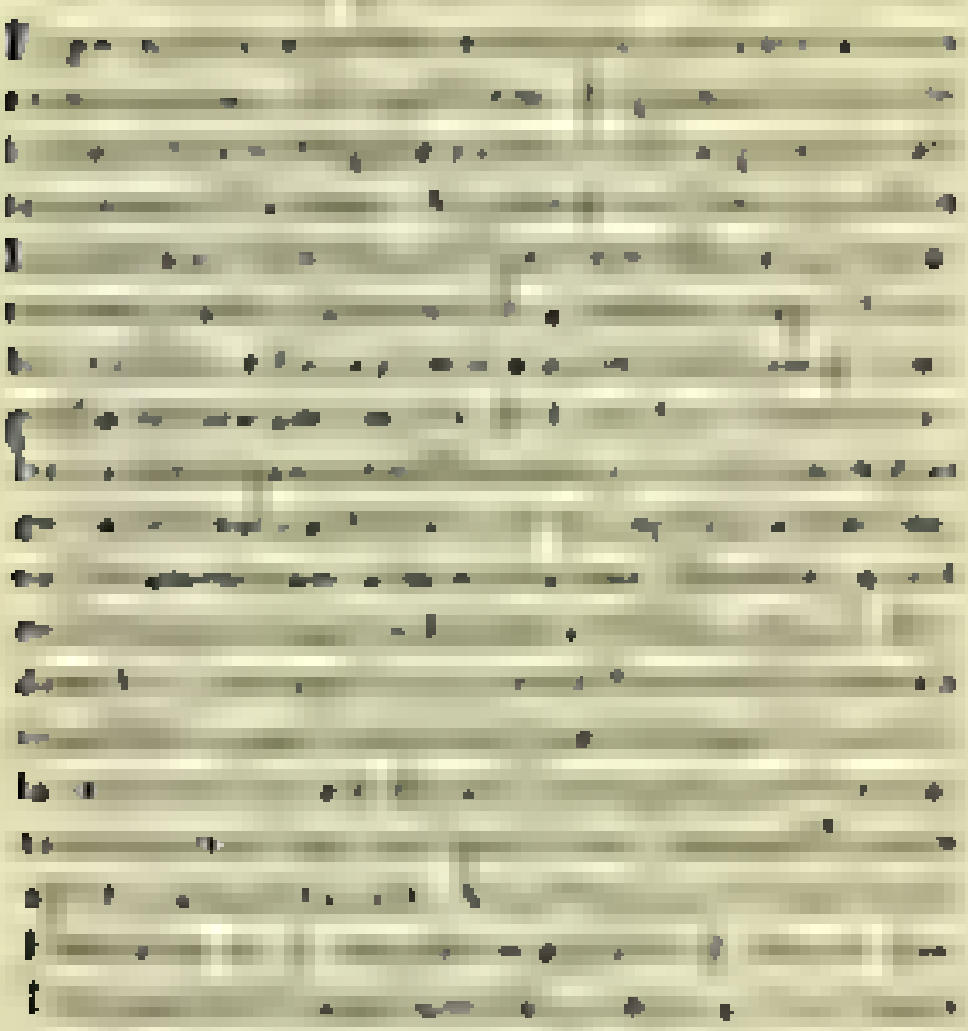

de donatione fidei.

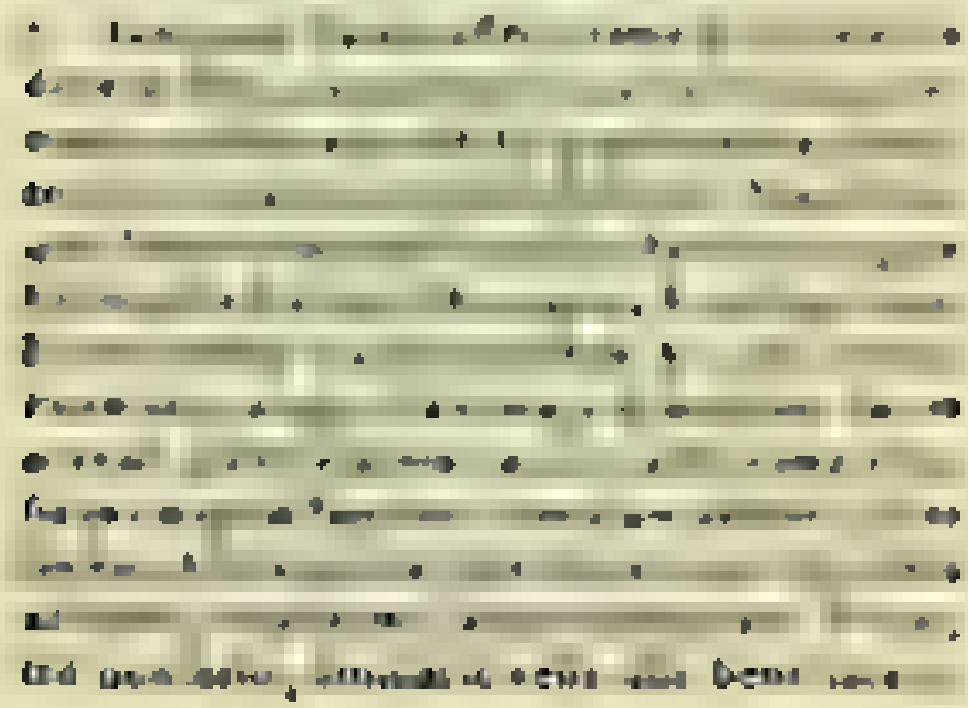

& nihil minus in animo ſentit externus offert ſuam operam, & interpos mediatur eorum ruinam & perditionem. Hinc Libertini, Calvin diſcipuli, apertè dixerunt, *Deum ſimulatorem eſſe*, & hoc non ſolum Calvinum, ſed etiam ſcripturæ teſtimonio confirmarunt, citantes illud Pſalm. 18. 4. *Cum ſanctis ſanctus, perverſus eris.* At qui hinc vlteriùs progreſſi colligebãt licere ſibi bilingues eſſe, mutare & diſſimulare, in multiplices ſe transformare ſpecies. Et in hoc conſiſtere libertatem Chriſtianam hominis. Refert hæc omnia Calvinus in inſtitutione contra Libertinos cap. 8. Nec verò ſentiat Patres diſpliceret, dicat tamen ipſe, quid ſentiat.

V. QVÆSTIO.

An fides amitti poſſit?

1. DEcima Calvini propoſitio eſt, fidem ſemel habitam amitti non poſſe. Aſſerit ab ipſo lib. 3 inſtit. cap. 2 § his verbis, *Ergo, ut ſola electa ſemine incorruptibili Dei in perpetuum regenerat, ut nunquam diſpereat ſemen vitæ eorum cordibus inſitum, ita ſolidè in illo aſſignat adoptionis ſuæ gratiam, ut ſtabilis ac rata ſit.* Et § 12. *Hoc interim ſtatuendum eſt, quantumvis exigua ſit ac debilis in electis fides, quia tamen Spiritus Dei certa illius arrha eſt ac ſigillum ſuæ adoptionis, nunquam ex eorum cordibus deleri poſſe ſtatuam ſui gratiam.* Et capit. 11 § 6 *Jam neque dubium eſt, cum ſit Chriſtus pro omnibus electis, quin*

[illegible]

[illegible]

[illegible]

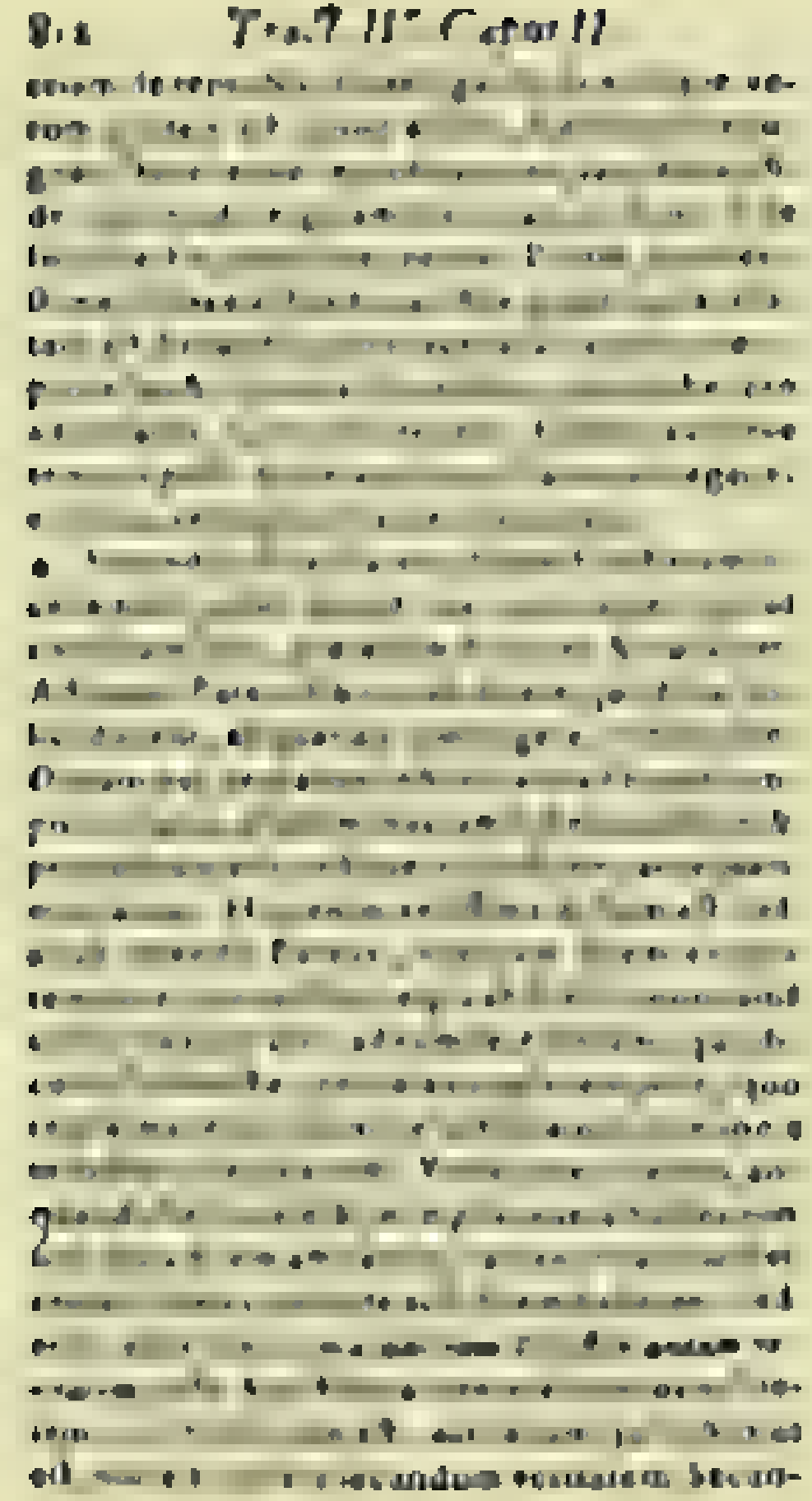

do, ponamus aliquem Electum, qui in ſeipſo fidem amiſerit. Vel eo tempore, quo fide caret, imputantur illi peccata in iudicio Dei, vel tolluntur. Si imputantur, iam in iudicio Dei cenſetur iuſtus & impius: quomodo ergo in eodem iudicio & eodem tempore poteſt cenſeri fidelis? Si tolluntur, Ergo in iudicio Dei iuſtificatus eſt, non per propriam iuſtitiam inhærentem, quam non habet; ſed per iuſtitiam Chriſti, quæ illi imputatur: at non poteſt illo imputari niſi per fidem apprehenſam: neque poteſt fide apprehendi, vbi fides reipſa non eſt. Expediat ſe hic Pareus.

XI. QVÆSTIO.

An omnes fideles certi ſint de ſua iuſtitia?

1. VNDECIMA propoſitio eſt, omnes fideles certos eſſe de ſuâ iuſtitiâ, perſeuerantiâ, & prædeſtinatione. Aſſeritur à Caluino in antidoto Concil. Trident. ſeſſ. 6. ad cap. 10. 11. & 14. & ibidem ad canon. 14. 15. & 16. Et apertè ſequitur ex ipſius fundamentis, quæ ſunt hæc. *Primum*, fidem eſſe propriam electorum. *Alterum*, fidem nonquam amitti. *Tertium*, ſola fide hominem iuſtificari. *Quartum*, qui fidem habet, certum eſſe de ſua fide. Hinc ſequitur, eum, qui fidē habet, certum eſſe de ſua fide, certū quoque eſſe de ſua iuſtitia, quia ſola fides iuſtificat: certum de ſua perſeuerantia,

rem pertinere.

pete [illegible]

[illegible]

[illegible]

[

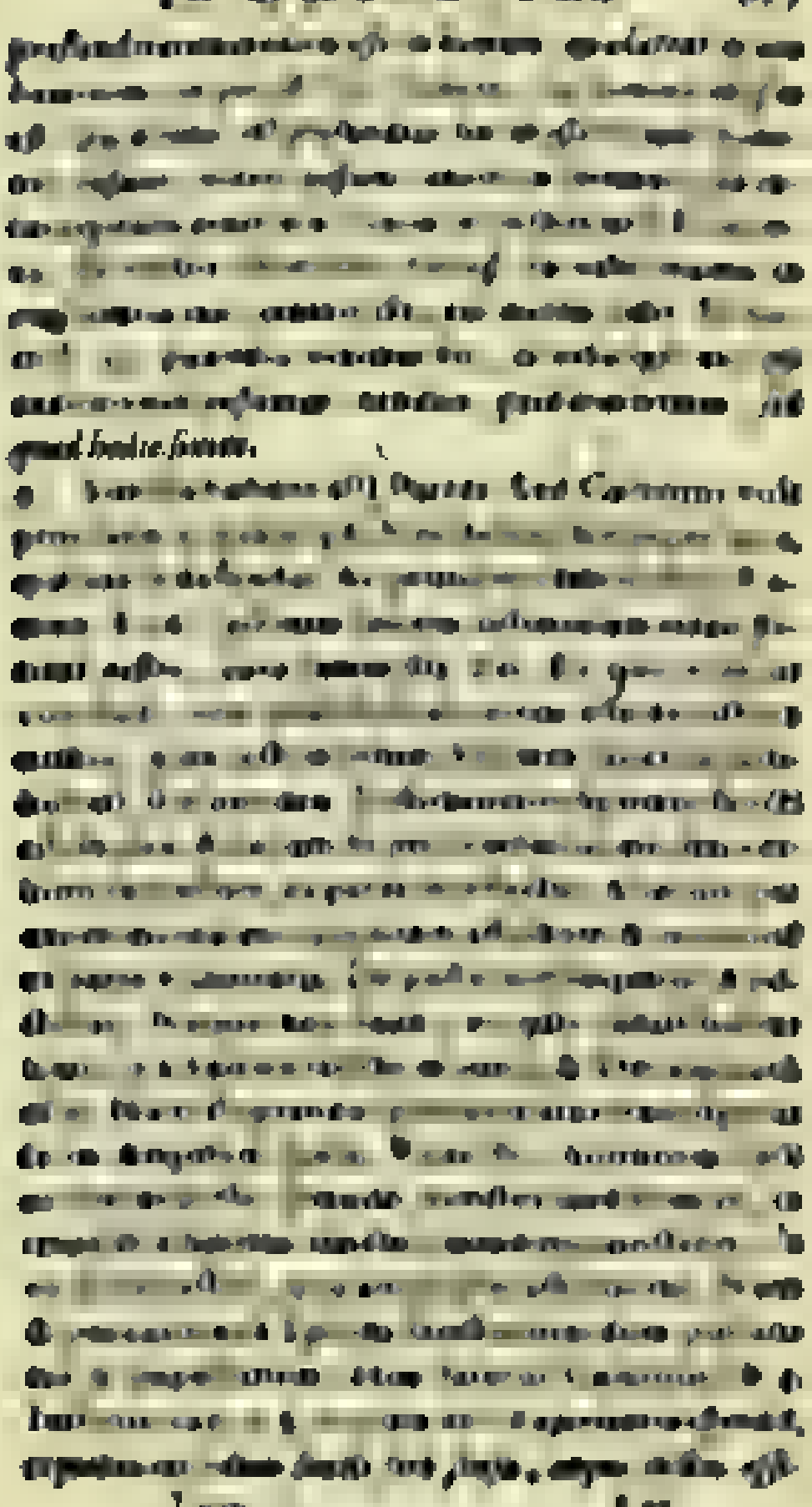

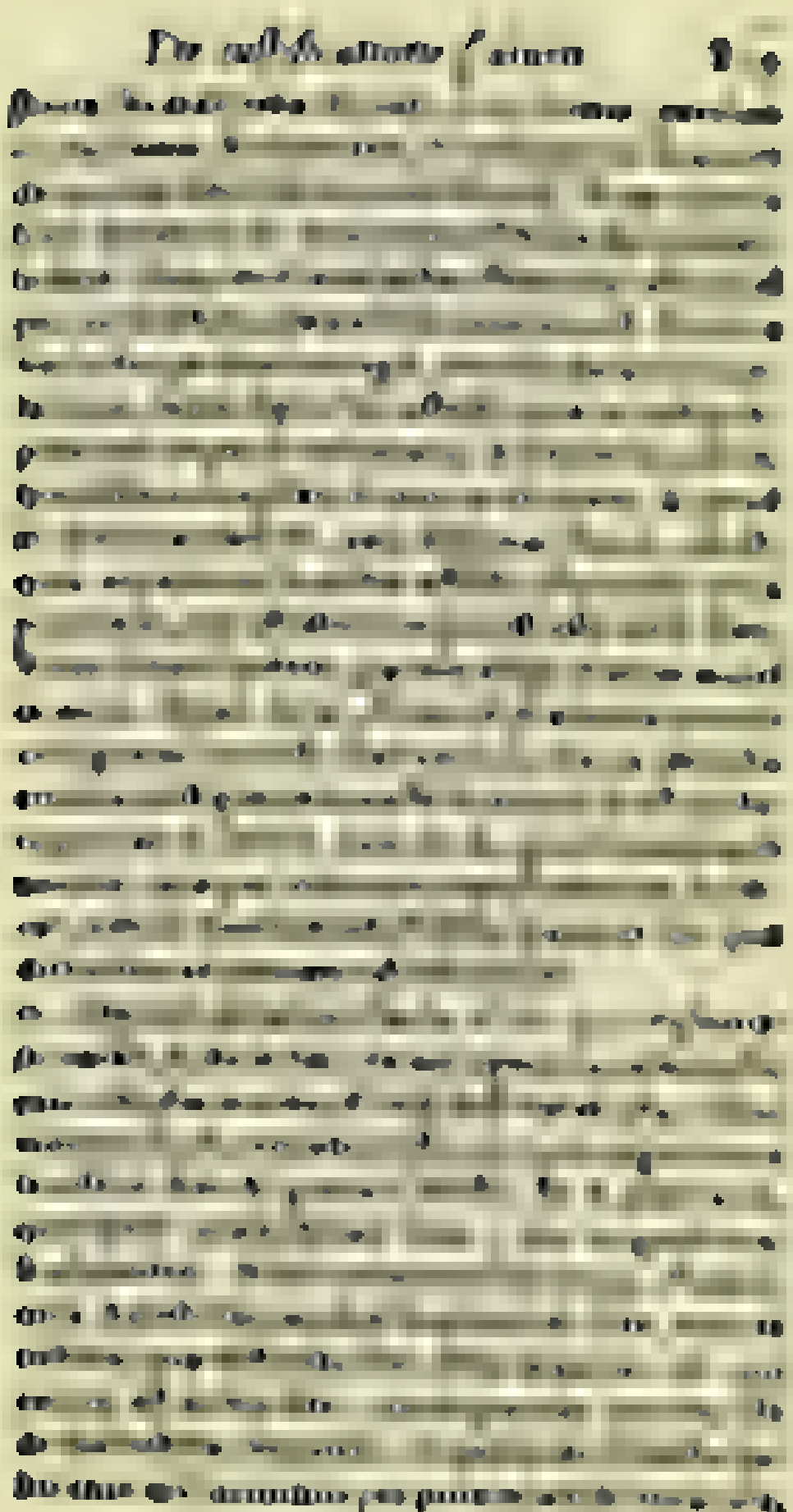

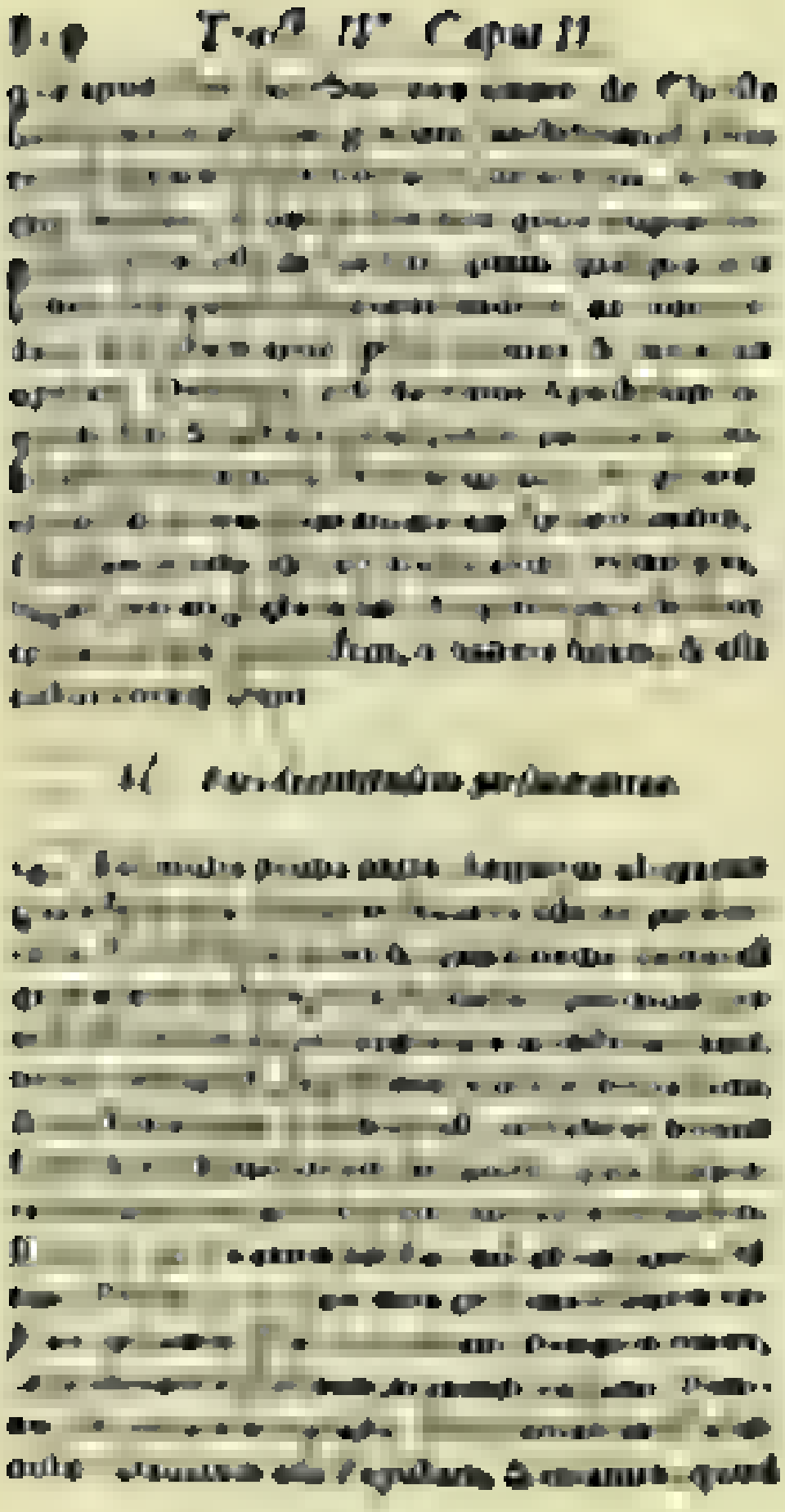

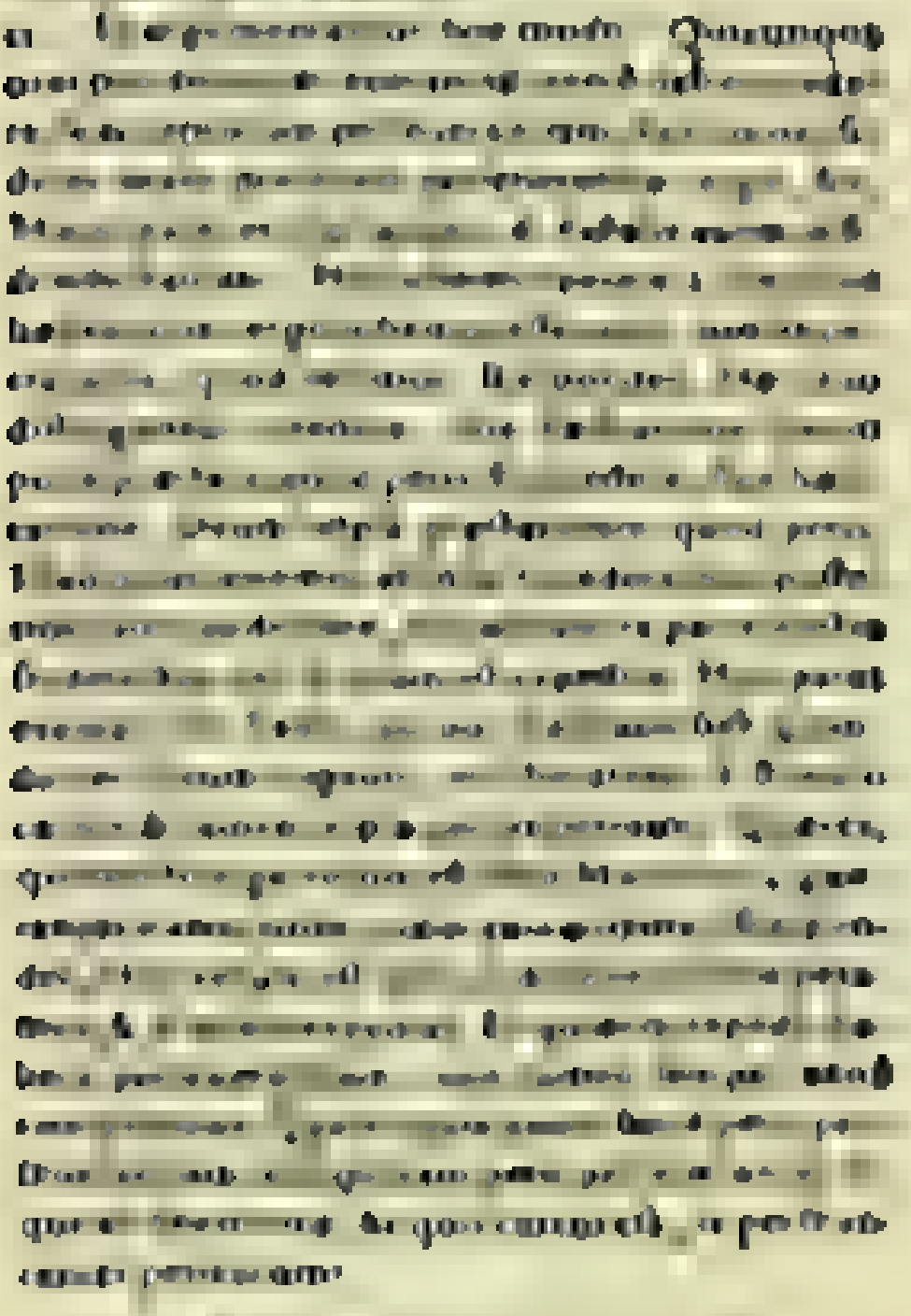

de vita æterna, eodem modo refutatur. Si enim certo nescias, te perseveraturum in gratia, quomodo certò scias, te saluum fore, & prædestinatum esse? Et tant, si vnicuique fideli certò constaret, se ad vitam æternam esse prædestinatum, cur non abiecisset omnem timorem & sollicitudinem, præsertim cum prædestinatio mutari aut falli non possit.

17. Objiciunt illud 1. Ioan. 5. 13. *Hæc scribo vobis, vt sciatis, quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filij Dei.* Respondeo qui credunt habent vitam æternam in spe, non re, iuxta illud Rom. 8. 18 *Spe salui facti sumus.* Vt autem ipsa accipiant vitam æternam, opus est perseverantia, iuxta illud Hebr. 3. 14 *Participes Christi effecti sumus si tamen initium substantiæ vsque ad finem firmum retinuerimus.*

XII. QVÆSTIO.

An bona opera sint necessaria?

1. VLtima propositio est, solam fidem sufficere ad conseruationem sui ac iustitiæ, adeoque ad consequendam vitam æternam, non egere bonorum operum adminiculo. Hæc propositio non quidē diserte verbis asserta à Caluino, sed tamē necessario sequitur ex ipsius principijs. Nam ipse alibi docet omnia opera iustorum esse peccata mortalia, vt ostensum est cap. 9. Item, legem Dei seruari ab omnibus impossibilem, libr.

inſt. ca. 7. §. 5. Et proinde inquiunt, non nulla opera eſſe neceſſaria ad obtinendum aut ea quæ non peccata mortalia, eſſe neceſſaria. Et poſteriori, non neceſſe eſſe, legem obſeruare, quæ à obſeruante impoſſibilis eſt, ac proinde nulla opera requiri ad vitam æternam.

3. Hæc tria ſeparatim poſſemus, quæ connexa ſunt. Primò, de veritate bonorum operum. Secundò, de neceſſitate. Tertiò, de eorum vitæ merito. Sed quia hæc peculiarem exigunt tractatum, paucis tantùm attingam de ſecundo puncto, de oſtendam vno aut altero ſcripturæ teſtimonio, bona opera eſſe ad ſalutem neceſſaria. Matt. 19. Si vis ad vitam ingredi, ſerua mandata. Rom. 12. Obſecro vos, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, placentem Deo, rationabile obſequium veſtrum. Non auditores ſolùm legis, ſed factores. Rom. 2. Iacob. 2. Quid prodeſt fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Et infra, fides ſine operibus mortua eſt. Et 1. Petri. Videte quomodo caſtè cum timore in conuerſatione veſtra ambuletis. 1. Petri 1. In ſanguine, & per hæc opera veſtra veſtimenta veſtra & conſciencias ſuas lauarunt. Apoc. 1. Manifeſta, vnde cecidiſti, & age pœnitentiam, & bona opera fac.

CAPVT III.

DE IVSTIFICATIONE

et Patronis Catholicorum.

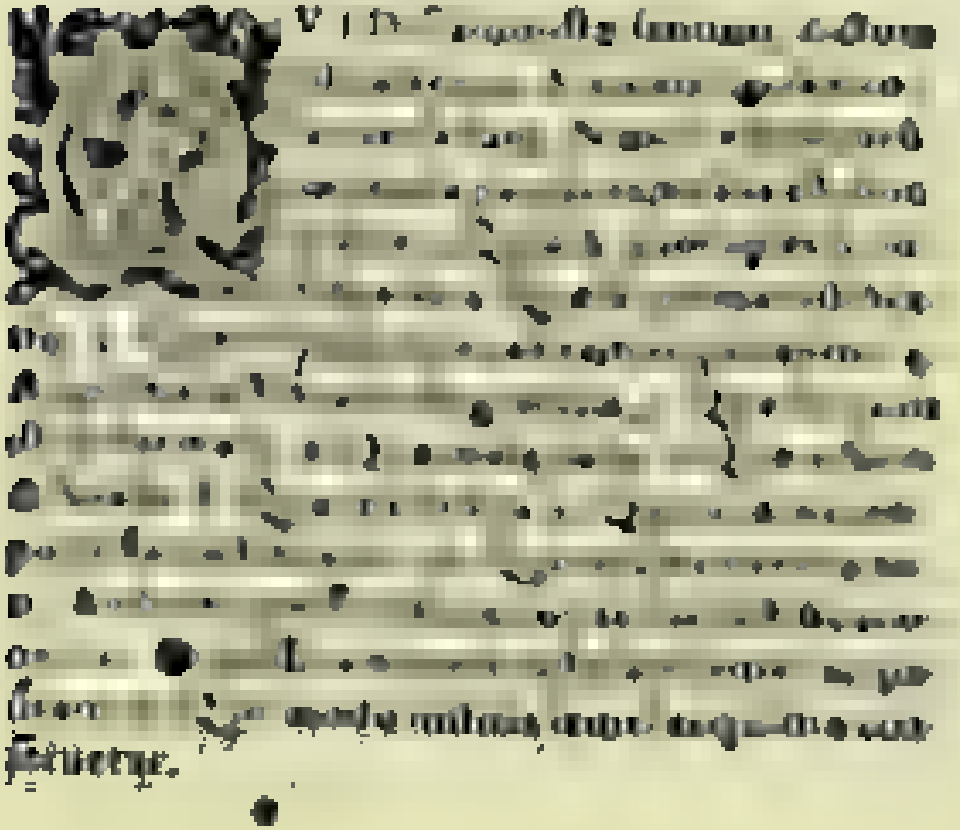

1. QVAESTIO

Quid & quotuplex ſit iuſtificatio?

I. QUÆSTIO

Quæ sit prima substantia?

1 PRima substantia dicitur ab, Aristo quia quasi non sub alio, quæ potest præ-

tur. Hoc vocatur nihil facere impij, & ad hunc locum pertinet. Petrus eum docendo hoc modo, *ait, quam ſi non ſunt homines a Deo puniti in futurum grauius, qui ex ſe ſunt ita Colossenſes, qui ex puris naturalibus ſunt homines, & nullatenus regnum Dei ſine Chriſto. 2. Petri. 2. 20. Si primum effugerint, inſuper vincuntur.*

2 Hinc patet iuſtificationem conſiſtere in his duobus Primo in remiſſione peccatorum peccati ſecundi non habentis acquiſitionem nihil. Sicut ex effectis quæ quotidie in nobis cernimus, ſcimus Deum hoc facere, ſed nihil facere ad iuſtificationem primam impij & impietatem, quæ conſiſtit in ſola imputatione gratiæ, non autem peccatorum.

3 Quamuis dixerimus à nobis diſſidere Primo regnum Chriſti non impij, qui liberat in ſola peccatorum remiſſione, non autem in acquiſitione alicuius qualitatis per gratiam habitualem. Secundo per reſpectum peccatorum, non quia ſint cauſa regni vel abſolutionis, ſed ordo ad illa. Tertio imputatione iuſtitiæ.

III. QVÆSTIO.

Quæ dispositiones requirantur ad primam infusionem?

1 CIrca hanc dicendum est requiri solum duas Causas, unam ex parte materiæ, alteram ex parte agentis. Quoad primam ostendimus cap. præcedenti ex Doct. Comm. Trid. sess. 6. cap. 6. Hoc modo loquuntur omnes Theologi, & Interpretes Scripturæ, quos sequuntur Pererius Prov. 28. ap. 40. Sperling. Sanchez Isa. 6. q. 1. & communiter omnes Patres. Quod autem Deus ex parte sua requirat, ut infundat gratiam, patet ex Proverb. 28. ap. 40. Sperling. Sanchez Isa. 6. q. 1. & communiter omnes Patres.

2 Inter has dispositiones primum locum tenet Fides, quæ est fundamentum & radix omnis Iustificationis, ut loquuntur Concil. Trident. sess. 6. cap. 8. Et colligitur ex Heb. 11. 6. *Accedentem ad Deum oportet credere.* Vide Augustin. lib. de prædest. Sanctorum cap. 5. *Fides prima datur ut cætera impetrentur.* Tertull. lib. de Virginibus velandis. *Omnes Deus fundatur, ferundo ergo de gratia primo.* Et idem tenet Concil. Mediolanense tertium cathol. decret. 5. *Fides est prima ex omnibus ad quam statim succedit Spes & Charitas, & deinde Sacramentum Baptismi, ubi igitur omnia, ubi una fundamentum*

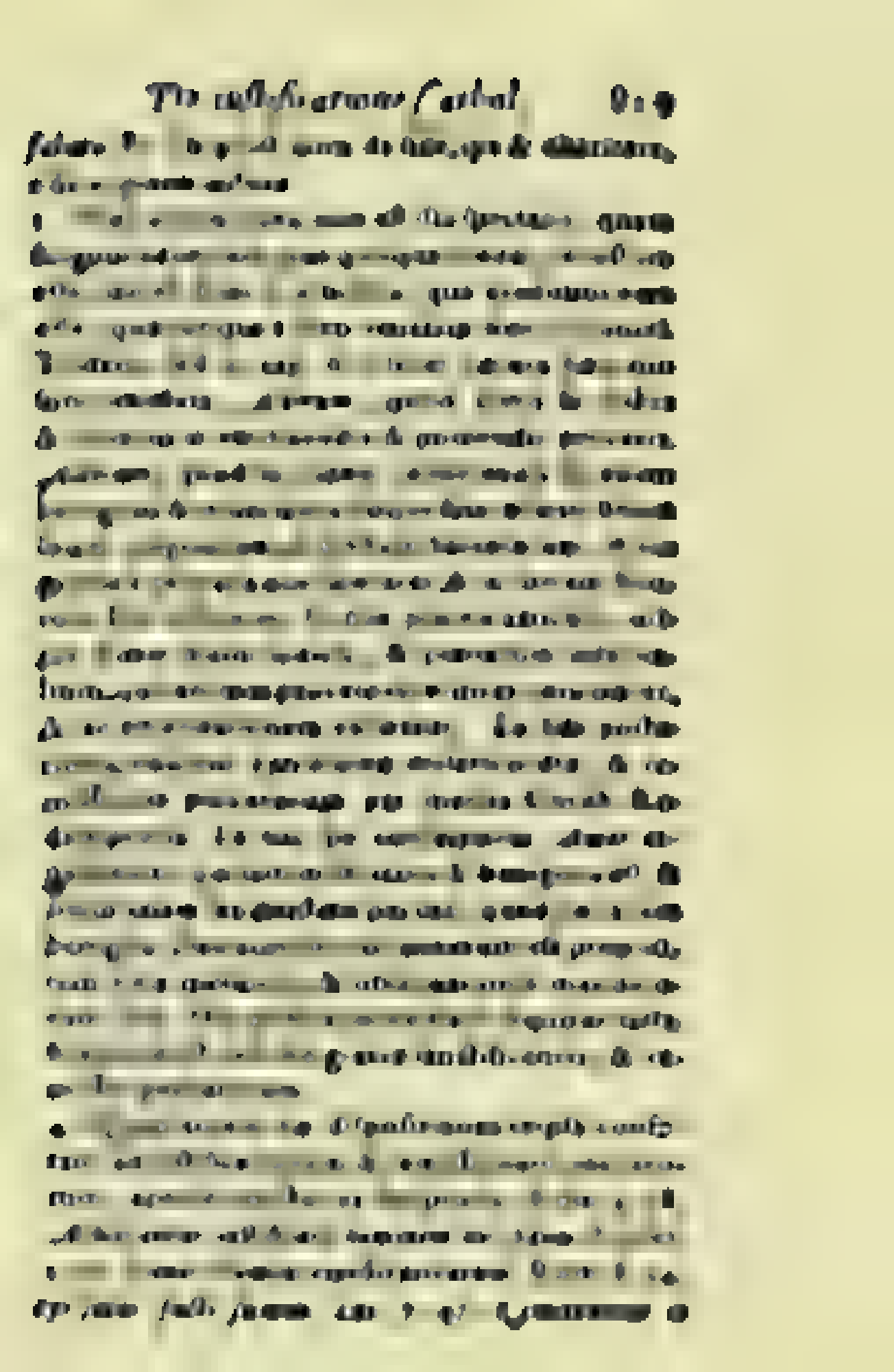

peccata nobis, parcam delicta eorum. Ezech. 18 n. *Si impius egerit pœnitentiam, & custodierit omnia præcepta, vita vivet, & non morietur.*

5. Nec mirum Non enim sunt actiones mere naturales, quæ solis nostris viribus efficaciter fieri eorum ordinem habeant ad sanctificandum; sed supernaturales, quæ ab homine elici non possunt sine gratia Dei excitante & adjuvante. Joan 6. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit eum.* Et cap 15 5. *Sine me nihil potestis facere.* 2. Corinth. 3 5 *non sumus sufficientes cogitare aliquid à nobis, sed sufficientia nostra ex Deo.* Vide Augustinum lib. de prædestinatione sanctorum, & Conc. Trid. sess 6 cap. 5.

6. Porrò, hæ dispositiones non requiruntur ex natura rei, quasi gratia sanctificans de rem ex peccatorum non possit homini conferri, nisi per supradictas actus præparata & disposita, sed quidem ex ordine sapientiæ & voluntate Dei. Prior pars patet in infantibus, quibus in Baptismo remittitur peccatum originale, & infunditur gratia sanctificans, sine ulla prævia dispositione. Posterior pars in adultis, qui nequeunt consequantur, nisi prius sint dispositi, atque ex præcepto & beneplacito Dei.

17 QVÆSTIO.

An prima Confirmatio sit gratiæ?

1. Dicendum ad hoc Sacramentum eodem quodam [illegible] pertinere, quo ad Baptismum pertinet. Et ideo sicut Baptismus primo quidem [illegible] ad remissionem peccatorum, secundario autem ad virtutum perfectionem, ita et Confirmatio.

2. [illegible] Sacramentum [illegible] Spiritus Sancti, [illegible] Unde [illegible] Spiritus Sancti [illegible] Sacramento [illegible] Spiritus Sancti [illegible] Sacramento [illegible] Spiritus Sancti [illegible] Sacramento

cap 8 his verbis *Arbitramur, quamplurimum prodesse, sine fide, sine opere, ipsum inchoationem gratiæ promereri.* Et D Thomas 1 quæst. 114. art. 5. *Nullus potest sibi mereri primam gratiam.* Et art 7. *Nullus unquam aliquem potest sibi mereri reparationem post lapsum.* Et hæc est communis omnium Catholicorum, vt profunde omnium sit, adultos non posse tam impudentes, vt contrarium palam impugnent.

4 Idem clarè docet Scriptura. Rom. 5 *Iustificati gratis per gratiam ipsius.* Et cap 11. 6. *Si autem gratia, iam non ex operibus.* Ephes. 2 8. *Gratia enim estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis.* Vide D Augustinum epist 105 de hac. Nec opus est plura in re manifesta.

V. QVÆSTIO.

Quæ sit formalis causa iustificationis?

1. IN iustificatione sunt duo effecta formalia, vt ex dictis patet. Alter iustificatio interna animæ. Alter expulsio peccati. Quæritur, quid horum iustificatio formaliter sit, quæ ita formam, quæ hominem iustificat, & peccatum ab eo expellit? Catholici docent, illa vtrumque complectitur, hoc gratiam habitualem, de qua ex primo dictum est. Sed tria controuersa solent. 1. An sola gratia habitualis possit iustificare ad vtrumque effectum, nempe

[illegible] dum [illegible] [illegible] [illegible]

dum gratum. Quando autem deperdit donum gratum non auferat, nisi accedat actus contrarius, quo illa habitualis voluntas tollatur? Nec obstat quod animas aliquas non recipiantur in paradiso, quia per baptismum sufficienter, quas cum illa propria voluntate non peccaverint, non egent retractatione propriæ voluntatis. In adultis est aliud casu.

6 Antequam resolvatur hæc quæstio, reperendum est, quod sup ad ei positas de peccati mortalis, quæ nihil, tria manere per modum habitus, maculam animæ, aversionem Dei ab illo, & offensam seu inimicitiam Dei. Macula est quædam fœditas seu turpitudo, à qua quis verè dicitur maculatus, immundus, fœdatus, inquinatus. Hæc macula duplex est. Una consistit in habituali aversione à Deo quæ relinquitur ex actu peccati præteriti, ab retractato, et moraliter permanente. Nihil enim homo per actu peccati mortalis actualiter avertitur à Deo, ita translato actu, censetur habitualiter manere aversus, quia iterum non convertitur ad Deum. Altera consistit in privatione gratiæ. Nam homo per actu peccati mortalis non tantùm avertitur à Deo, sed etiam privatur gratia & amicitia Dei. Quemodo differat hæc macula, dictum est tract. 1. cap. 2. quæst. 2. Utraque macula contracta est unitate de offensa Dei. Consistit in eo, quod peccator per voluntariam aversionem, & qualitercumque detractionem à Deo, violat tam debitum quo obligatur tam pro dilectione Dei propter eum ut ipsius bonitatem, quam creaturam offensa quæ oritur ex macula & inimicitia, consistit in eo, quod peccator, partim propter voluntariam aversionem à Deo, partim pro-

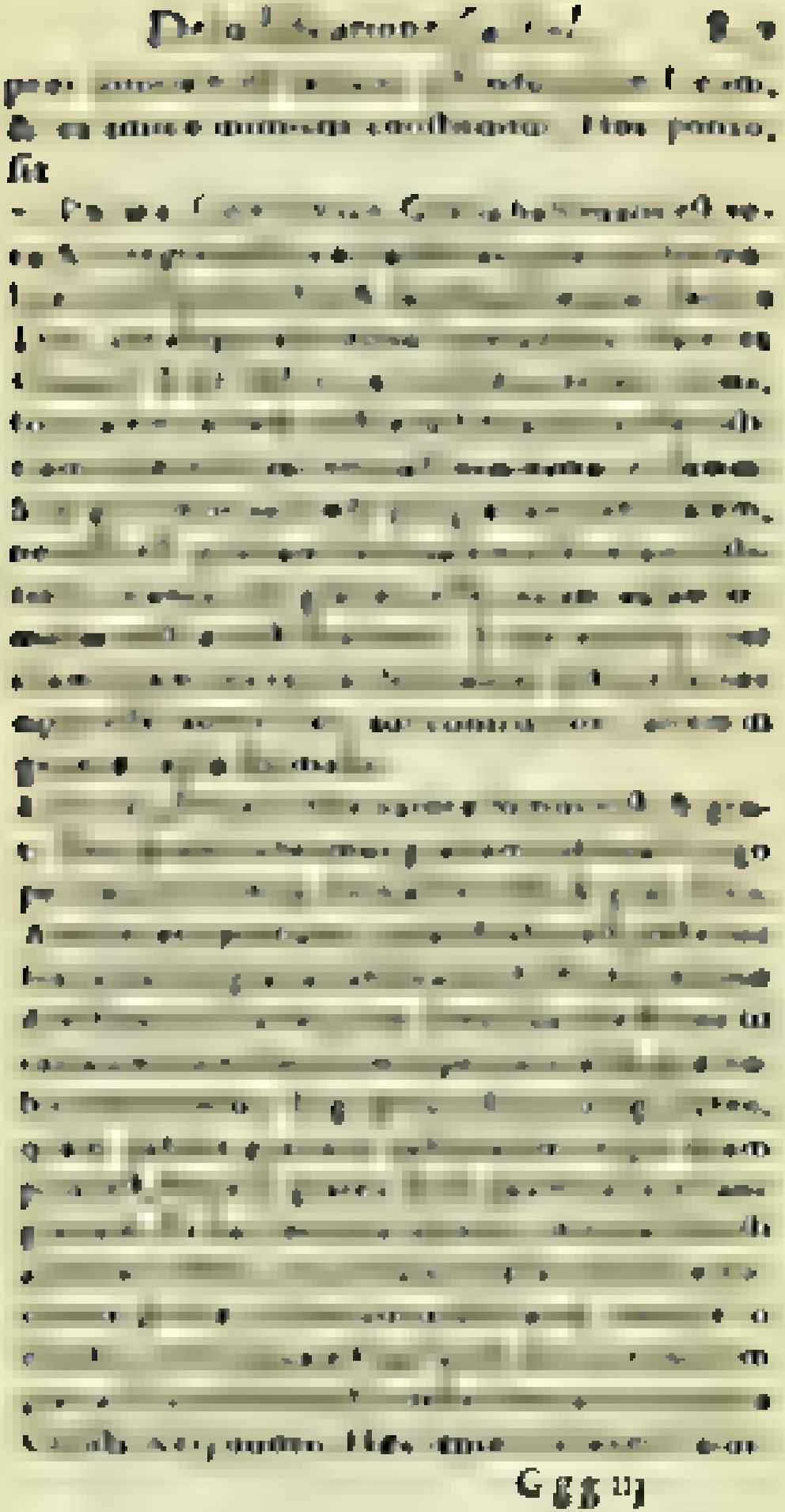

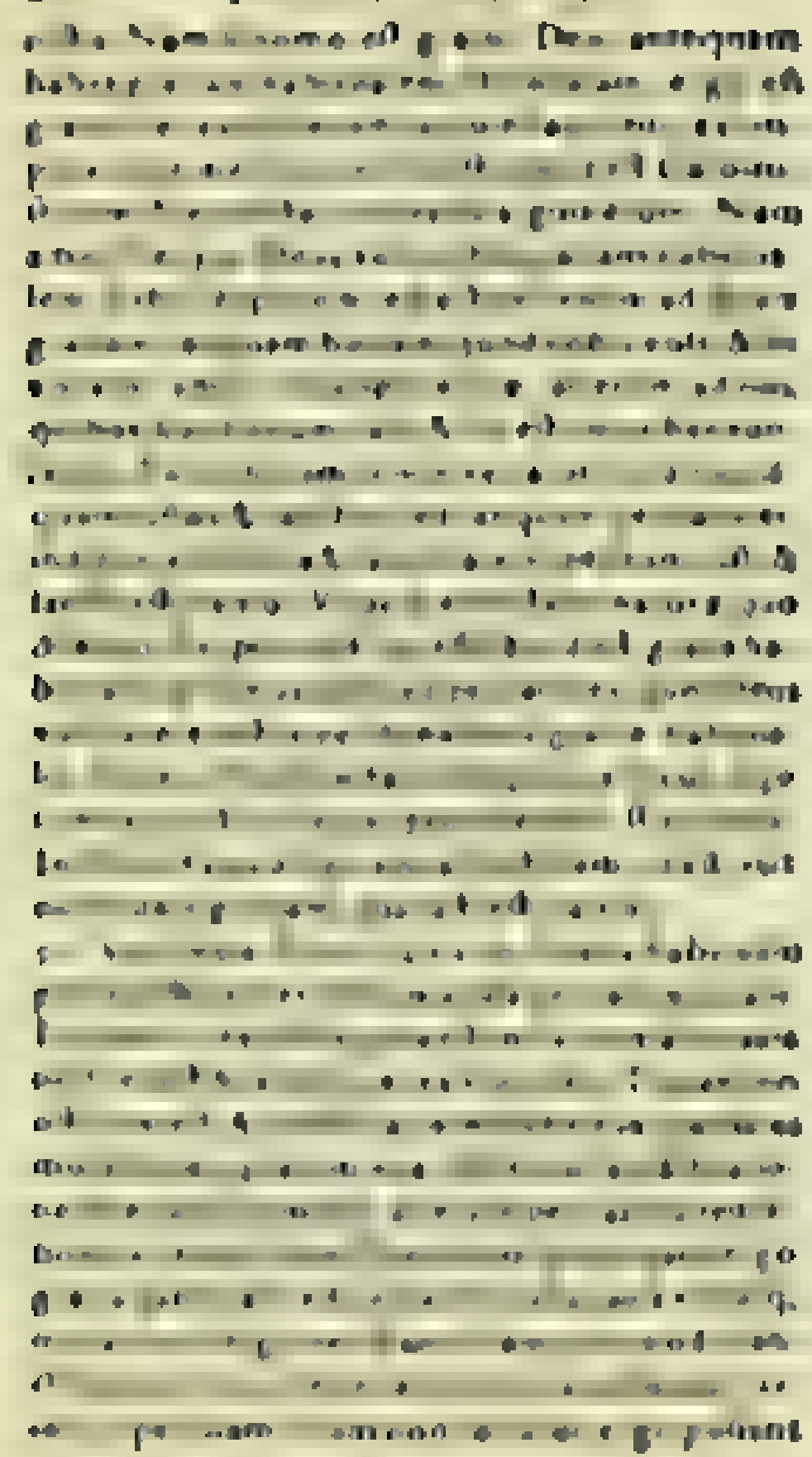

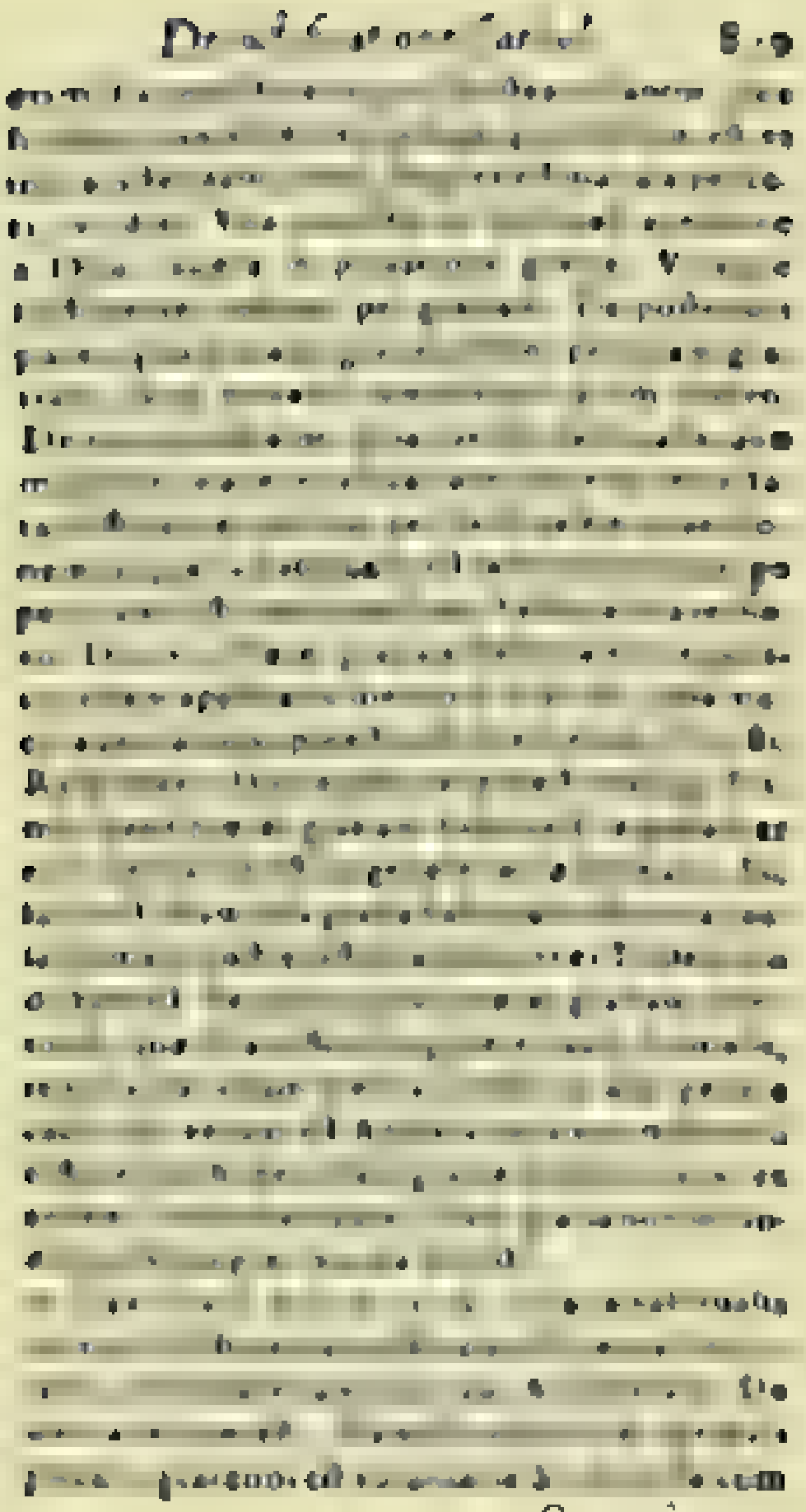

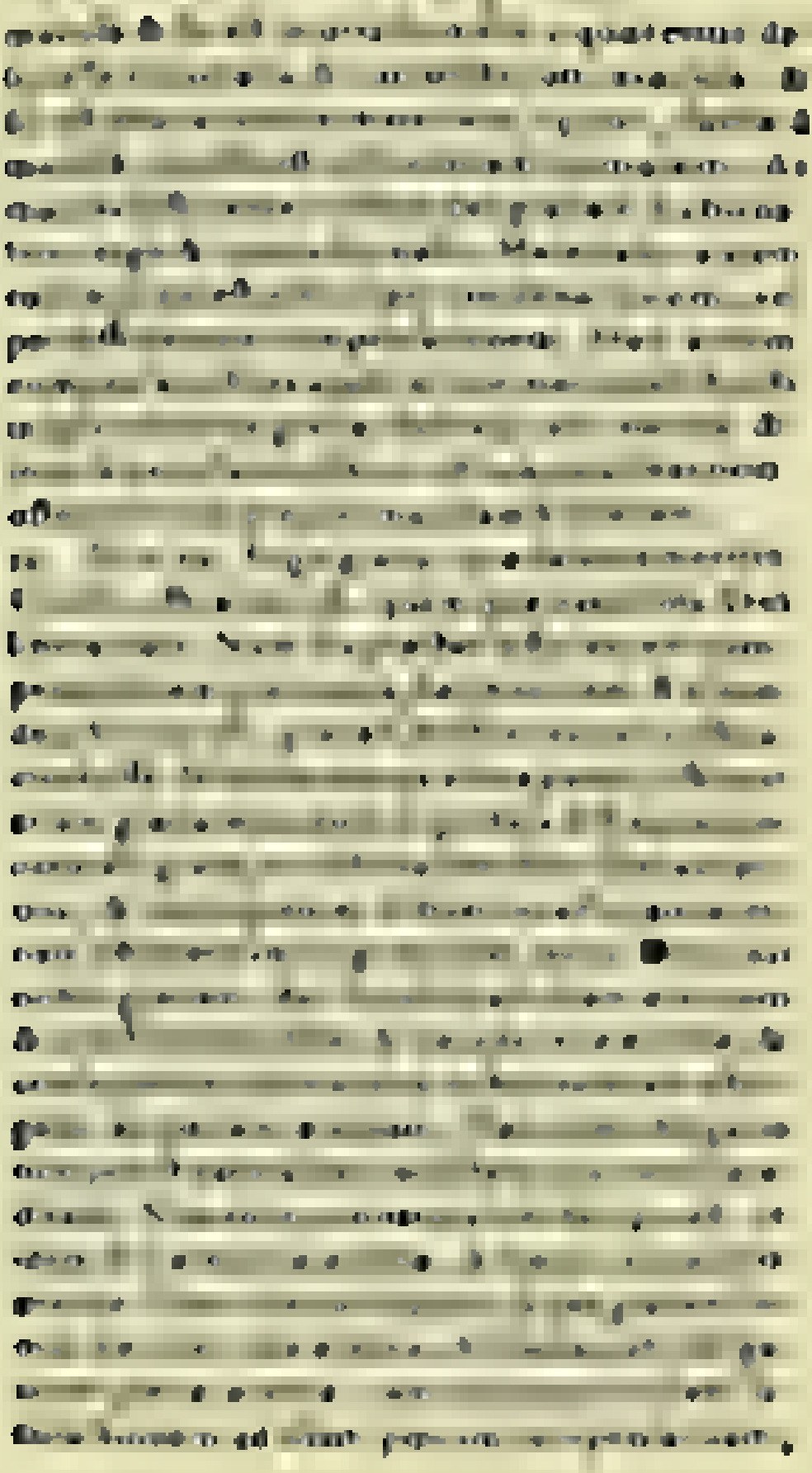

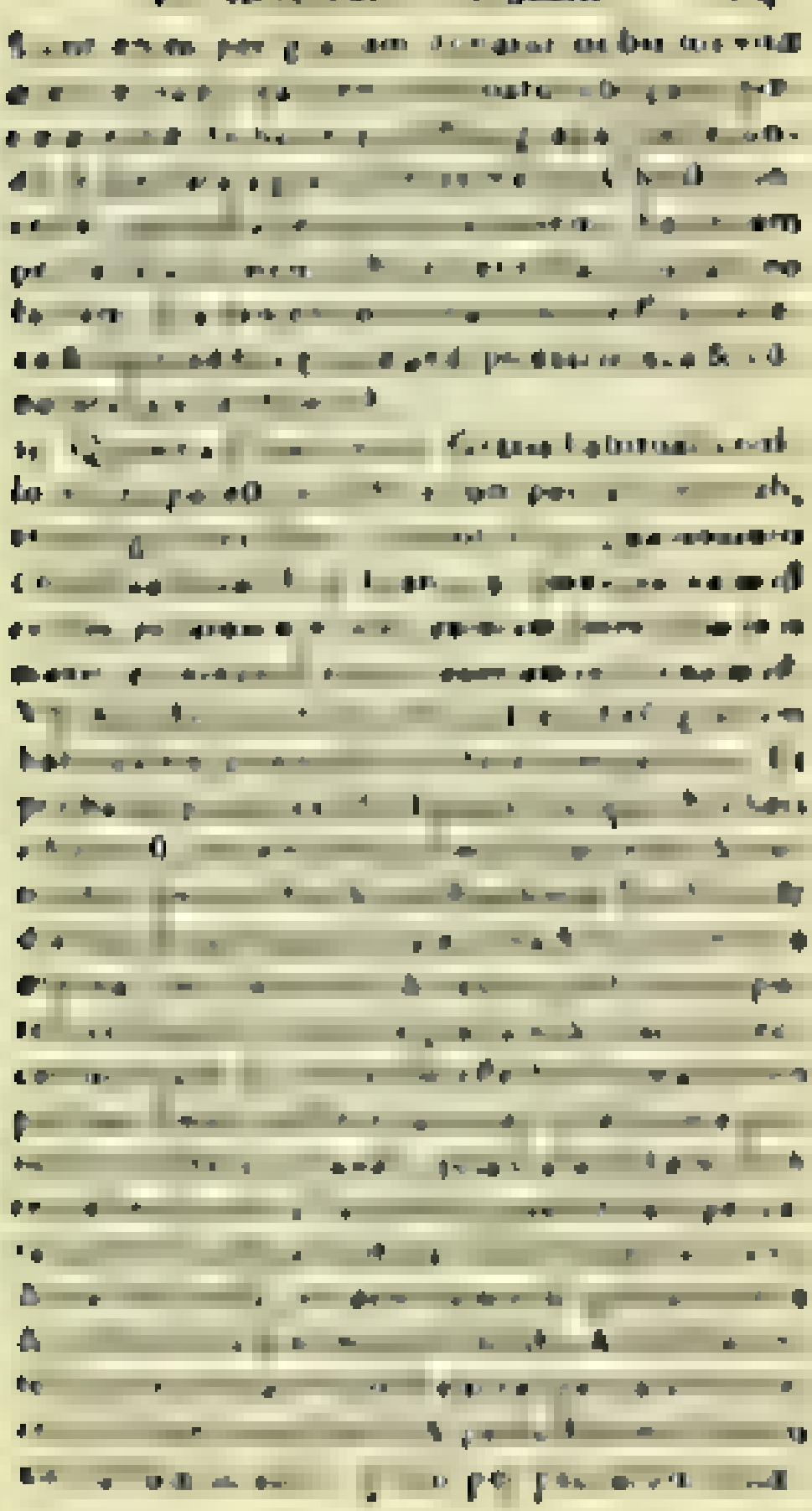

& æternæ mortis obnoxium amare & hæredem conſtituere, itaut malo æternæ mortis & æternæ mortis obnoxius. Ad 4 vera eſt oppoſitio inter peccatum & gratiam. Nam malum peccati, præſertim quæ ſit per privationem gratiæ opponitur gratiæ præſentiæ. Altera, quæ conſiſtit in habitu habituali, opponitur habitui habituali contrario. Similiter gratia & offenſa contrarie opponuntur. Iniuria & gratia grate habent, ſi ſint æquales & inæquale. Ad 5 Quamuis peccatum ſit aliquid morale, poteſt tamen tolli per aliquid phyſicum. Sicut obligatio unius hominis erga alium eſt aliquid morale, & tamen per phyſicum actum voluntatis, quo remittit, cui alter eſt obligatus, vult remittere obligationem. Ad 6 Offenſa non eſt prohibita, nihil obſtat.

13 Ad argumentum ſecundæ opinionis reſpondeo peccatum quod liberè commiſſum eſt, poſſe tolli per mutationem factam in anima, ſiue ea mutatio ſit voluntaria ſiue non ſit, modo ſit oppoſita peccato. Concilium Tridentinum loco citato tantùm agit de ordinata iuſtificatione adultorum, quæ per peccatum amittitur, ſuſceptionem donatæ gratiæ. In qua tamen ſuſceptione ad id pertinet, ut ipſa ſuſcepta gratia habeatur ad præſens tempus. Adultus liberè habitu, conſummatus eſt actu. Et omnis electionis æquitas illa ſuſceptio voluntaria. Igitur ea gratia habetur, in qua ſuſcipitur, eſt vnus & integra forma iuſtificationis, vt in præfato eodem Concilio dictum eſt. Ad 14 vera eſt habitualis contritio, quo forma iuſtificationis aliquis voluntariè ſuſcipit, eſt

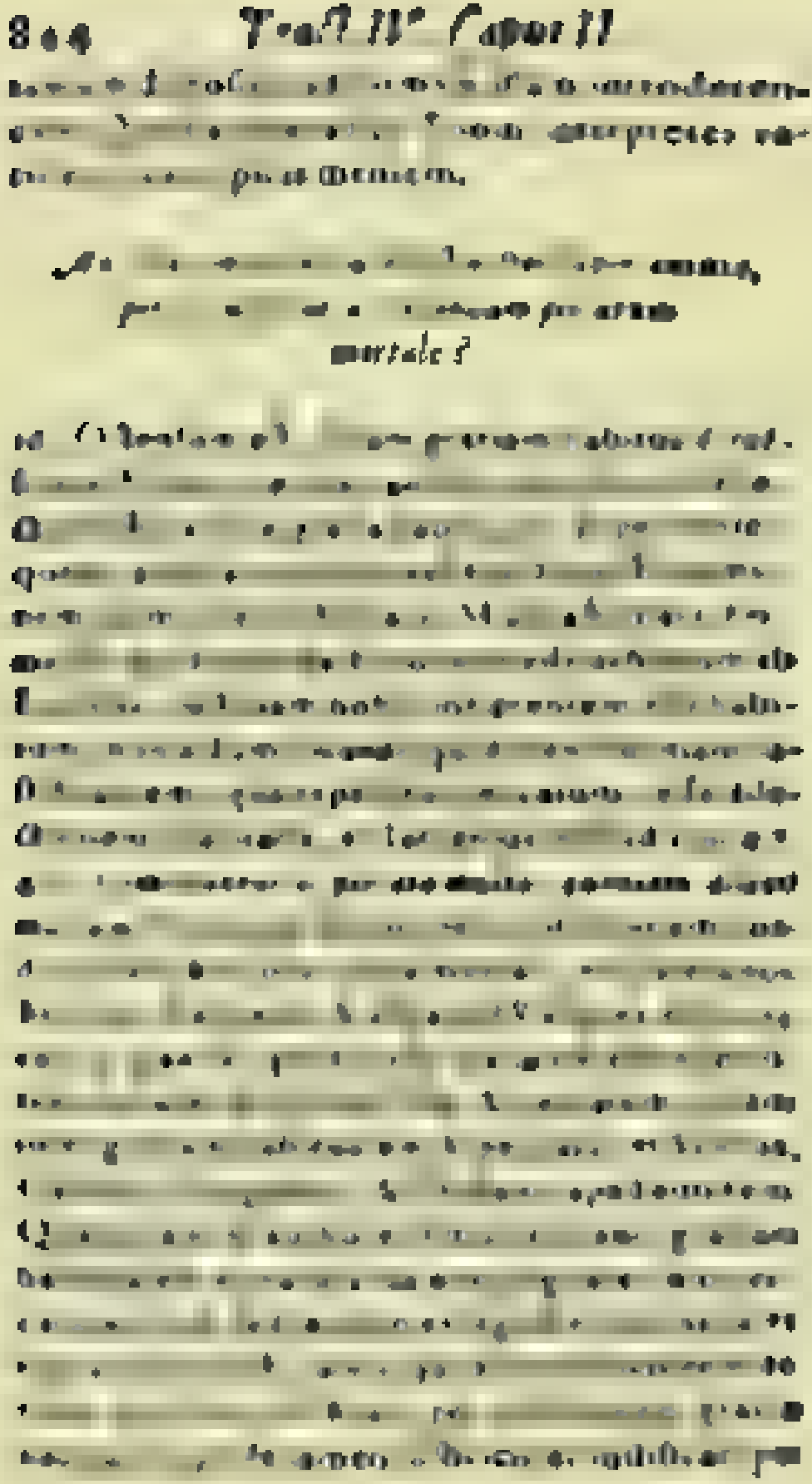

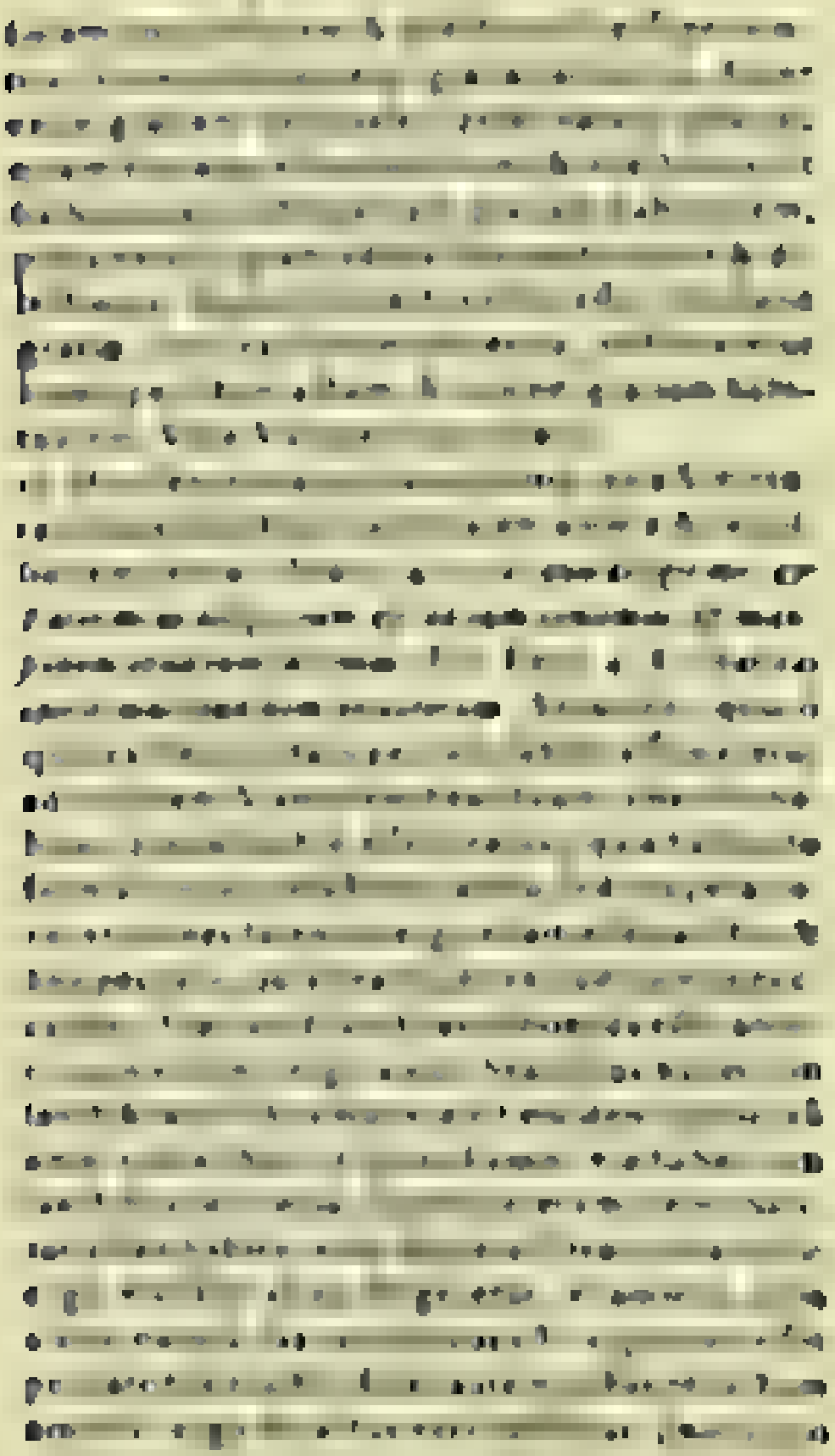

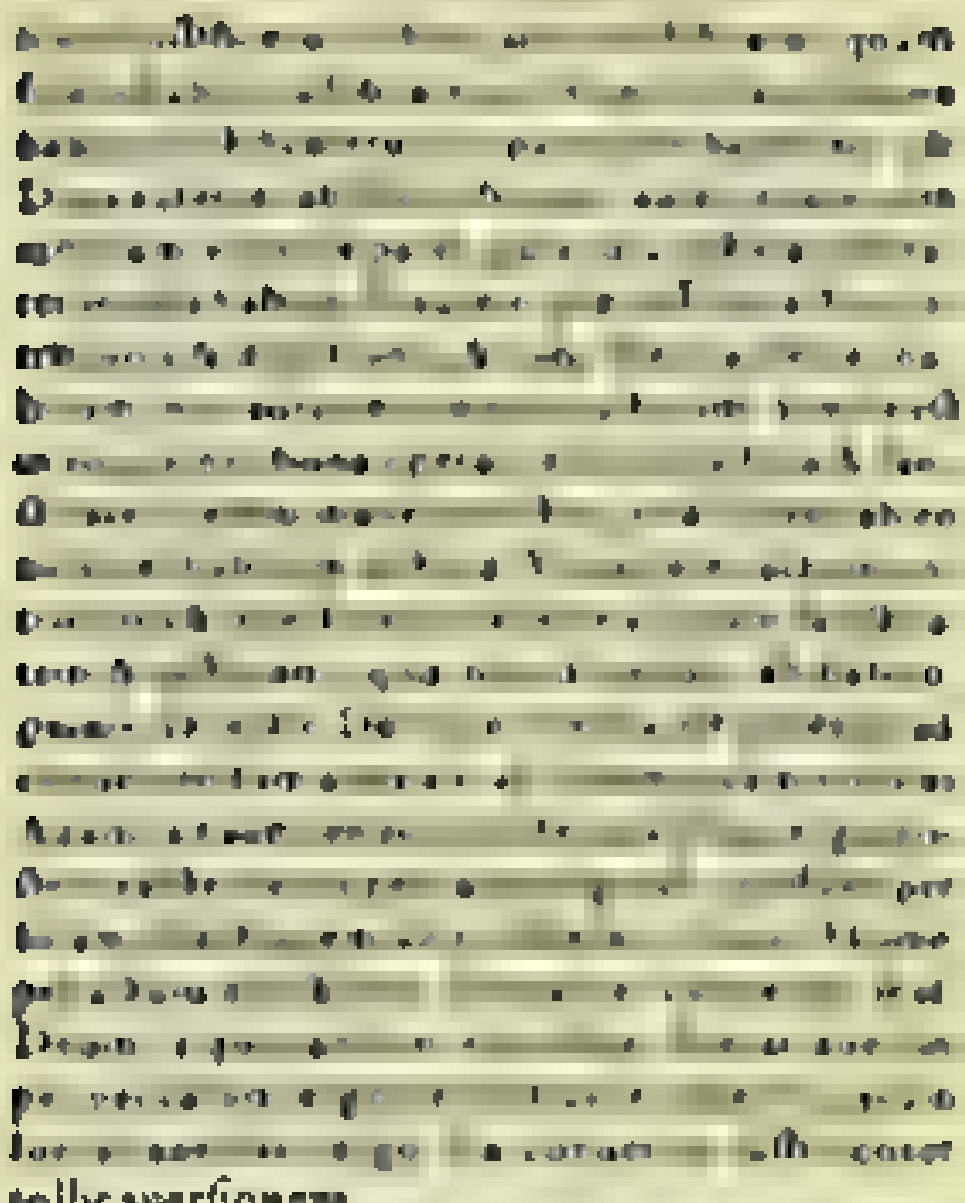

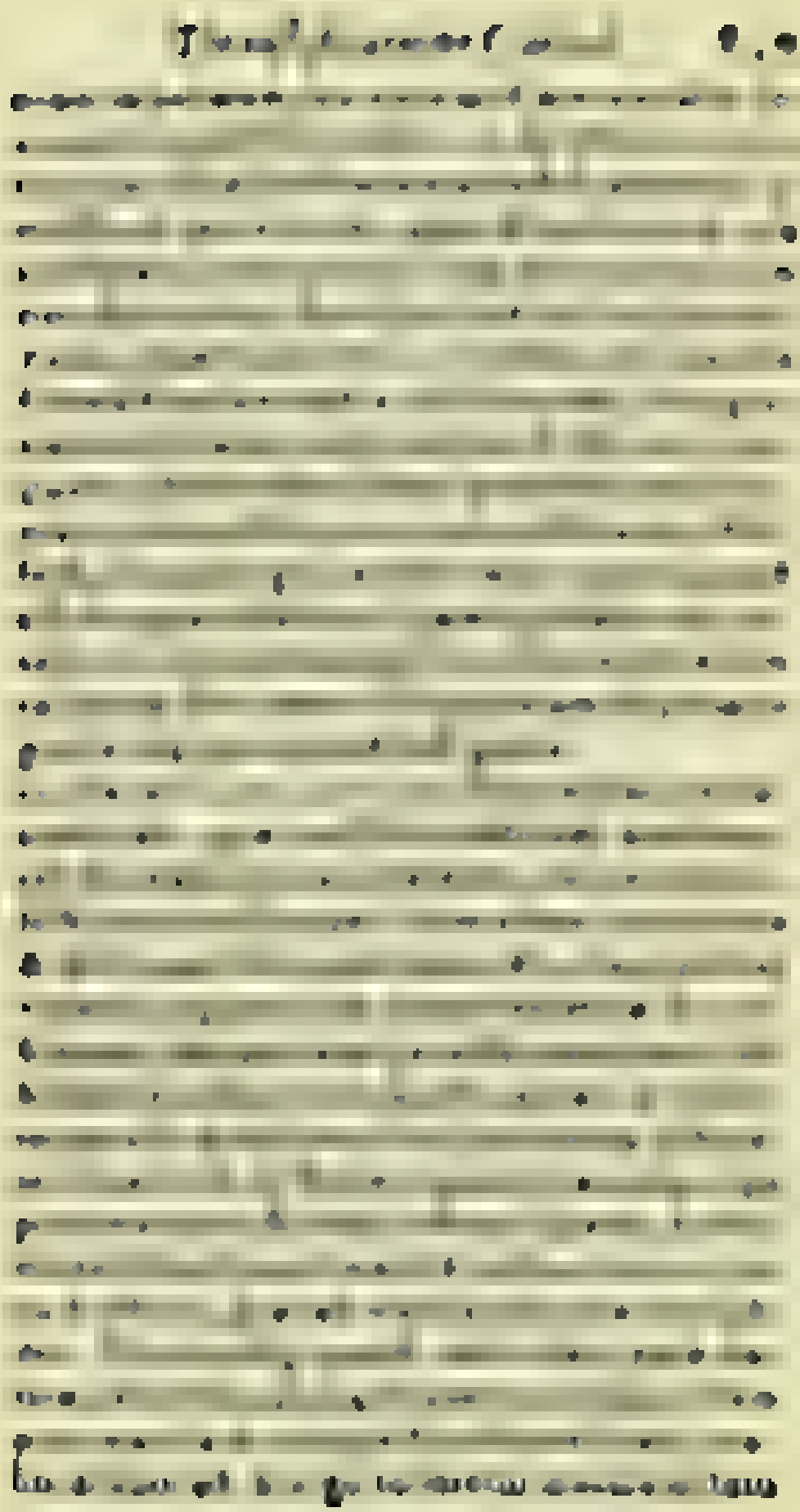

peccati.

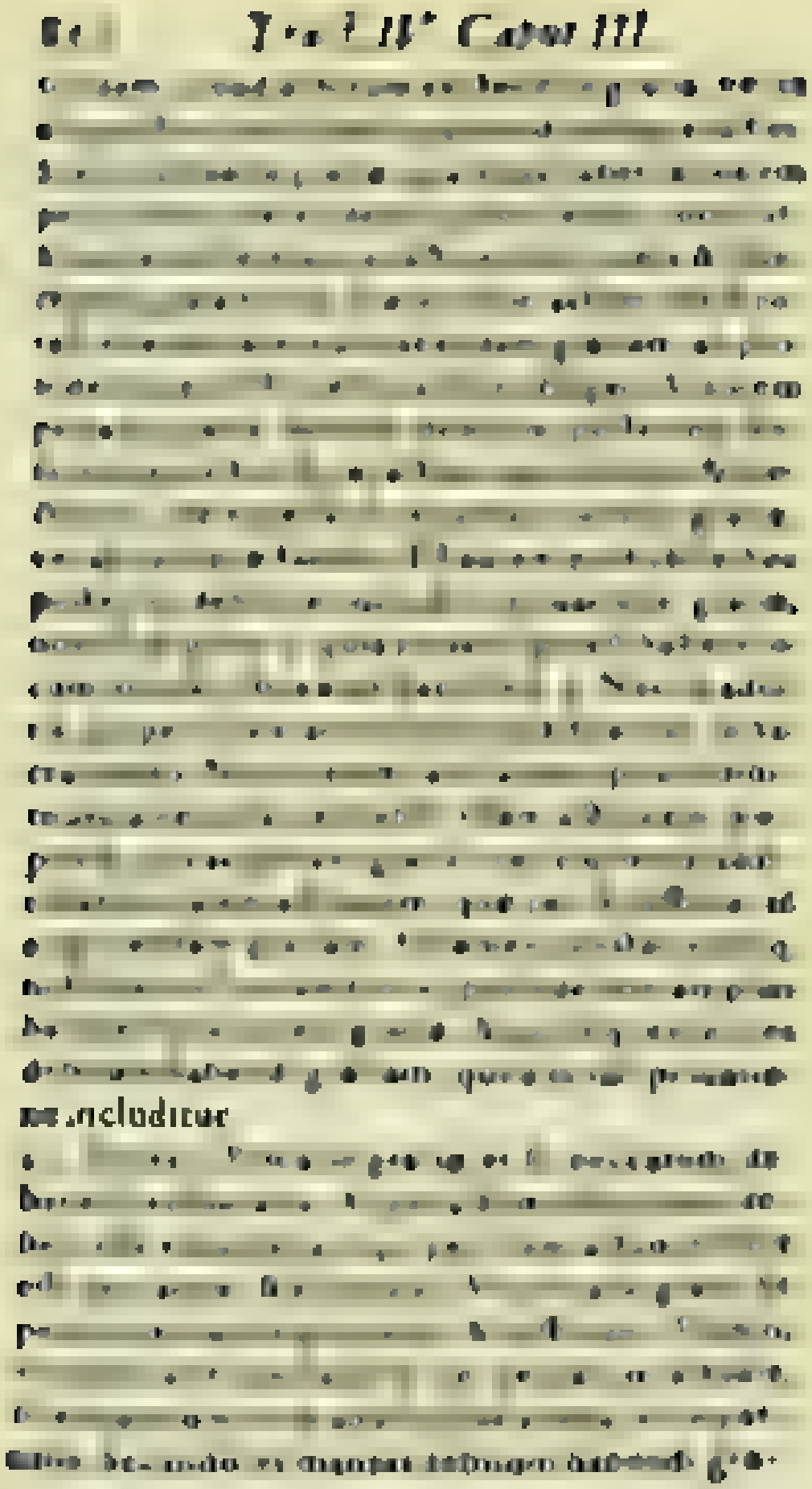

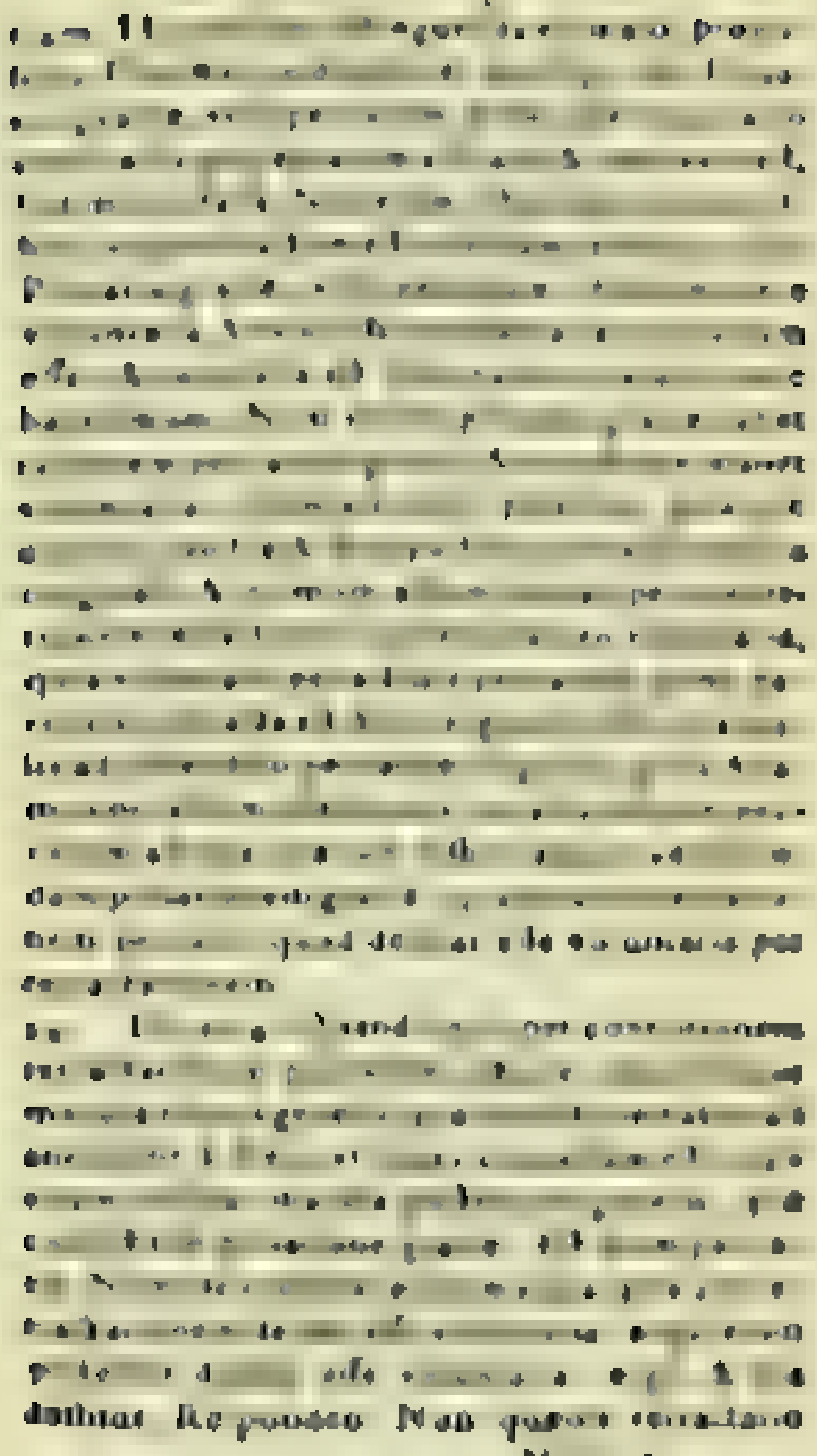

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Et perinde ſe haberet, ſicut pauper, qui ſemel à Rege adoptatus in ſuum, ſua culpa offendiſſet Regem, & abillo ſtatu excidiſſet & poſtea vellet placare Regem, & ad priorem ſtatum redire. Nè in tali caſu liberi poſſet, vt pauper doleret ſe peccaſſe, & Regem diligeret, & tamen à Rege non reciperetur in priſtinum adoptionis ſtatum. Ideſt in noſtro caſu. Poſſet homo dolere de peccato & diligere Deum ſuper omnia, non tamen admitti ad ſtatum adoptionis, in quo antea fuerat. Quæres, an talis damnaretur? Reſpondeo. Primo vt viſione Dei, ſicut infantes non baptizati, non tamen eſſet eis pœna ſenſus, niſi quod doleret ſe amittere beatitudinem.

An peccatum mortale poſſit per ſolam contritionem Deo, non facta reali confeſſione remitti

16 Aliqui eſt mens cum Scoto & Gabriele 4. quia reatus pœnæ poteſt tolli per ſolam contritionem: ergo & reatus culpæ à Deo eſt ſupremus Dominus: ergo poteſt remittere iniuriam ſibi factam, prout ipſi placuerit? Vnus homo poteſt alteri condonare iniuriam vel offenſam, ſine phyſica mutatione in eo, cui fit condonatio: ergo & Deus homini. Minor ſatis eſt aperta de phyſico, ſed moraliter poteſt per ſolam mutationem moralem. Deus poteſt hominem mittere ad beatitudinem ſeu obligationem voti, quo ſe obſtrinxerat, per ſolam obligationem debiti, quæ eſt mutatio tantum moralis. 6 Quid ergo Deus

peccatum est per se contra amicum, potest etiam peccatum esse per se contra Deum, quod tollit totum peccatum, sed tollit totum peccatum, quia tollit totum amicum. Vnde apparet quod peccatum non est per se contra Deum, quia non tollit totum peccatum, sed tollit totum amicum. Deinde patet quod peccatum non est per se contra Deum, quia non tollit totum peccatum, sed tollit totum amicum. Deinde patet quod peccatum non est per se contra Deum, quia non tollit totum peccatum, sed tollit totum amicum. Deinde patet quod peccatum non est per se contra Deum, quia non tollit totum peccatum, sed tollit totum amicum.

Peccatum mortale tollit totum peccatum, quia tollit totum amicum. Deinde patet quod peccatum mortale tollit totum peccatum, quia tollit totum amicum. Deinde patet quod peccatum mortale tollit totum peccatum, quia tollit totum amicum. Deinde patet quod peccatum mortale tollit totum peccatum, quia tollit totum amicum.

Peccatum mortale tollit totum peccatum, quia tollit totum amicum. Deinde patet quod peccatum mortale tollit totum peccatum, quia tollit totum amicum. Deinde patet quod peccatum mortale tollit totum peccatum, quia tollit totum amicum. Deinde patet quod peccatum mortale tollit totum peccatum, quia tollit totum amicum.

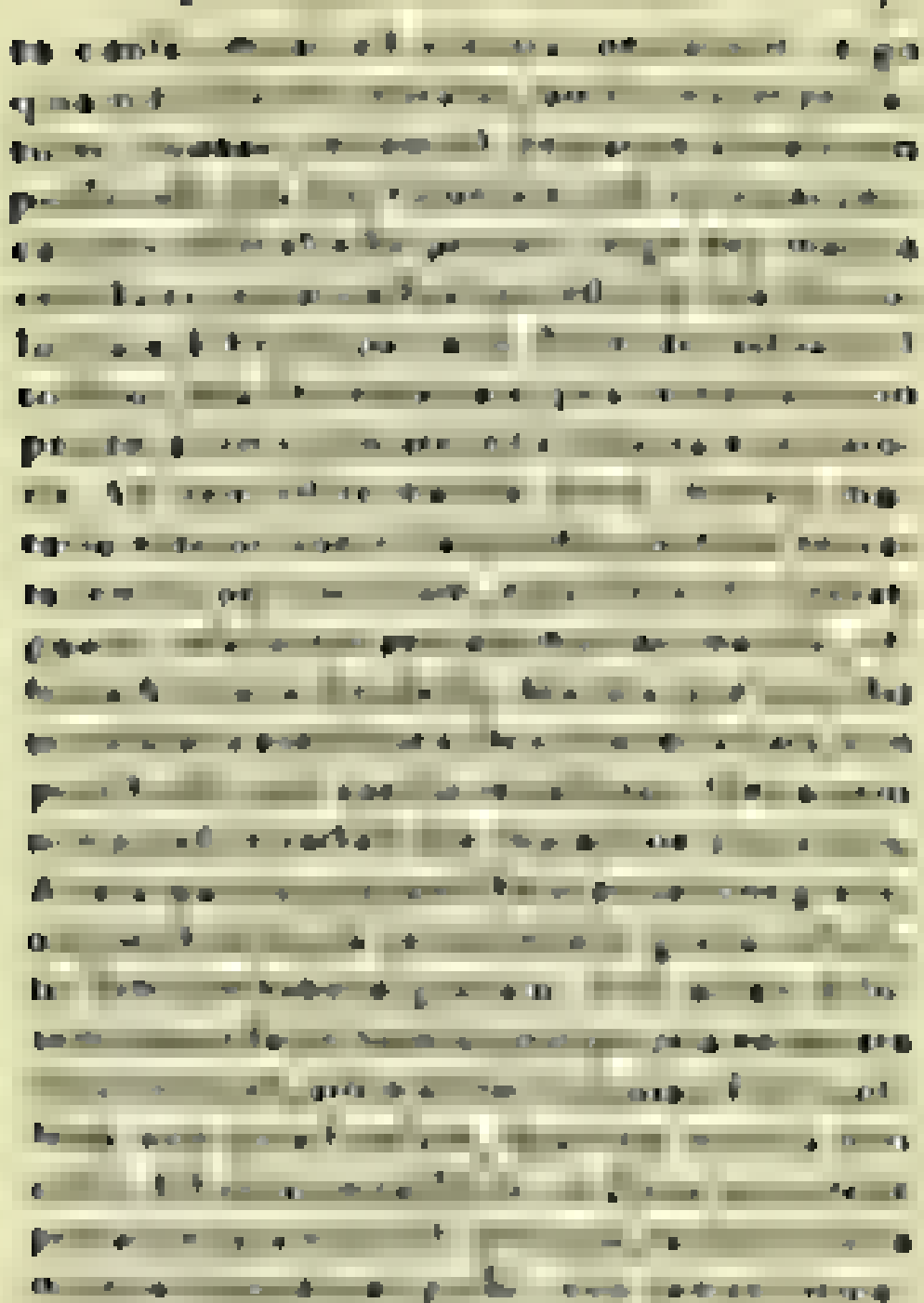

lis, manente macula.

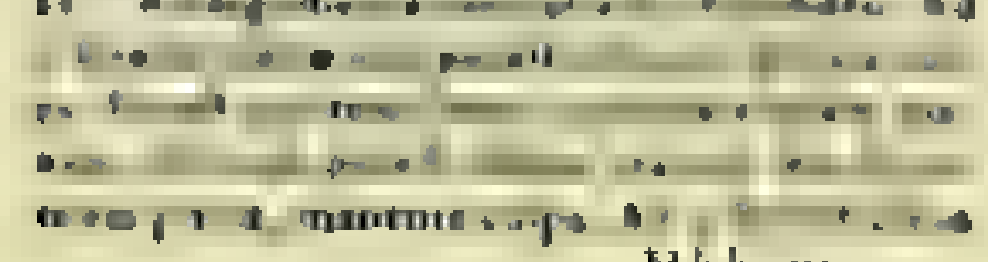

condonare iniurias materialem, non tamen formalem, niſi ſublata culpa. Ad 3. Quando vnus homo condonat alteri offenſam, ſemper fit realis mutatio, vel in ſolo condonante, vel in vtroque. Ad 4. Sicut macula contrahitur per mutationem realem, ita tollitur per mutationem realem. Ad 5. Debitum voti non auferitur, niſi is, qui tenetur voto, intelligat hanc eſſe voluntatem Dei, & ſic iudicet ſe non teneri, quod fit per mutationem phyſicam. Ad 6. Quidquid poteſt Deus facere per cauſam ſecundam efficientem, poteſt facere per ſeipſum, exceptis actibus vitalibus. Quidquid autem poteſt facere per cauſam ſecundam in genere cauſæ formalis, non poteſt facere per ſeipſum. Non enim poteſt parietem facere album ſine albedine. Ad 7. Peccata venialia non tollantur ſola Dei voluntate, ſed conceſſione peccatorum, vel ſimili aliqua mutatione. Ad 8. Deus poteſt facere, vt peccatum, quod ſemel ablatum eſt per gratiam, maneat ablatum ſine gratia, non tamen, vt ipſa auferatur ſine gratia, aut aliqua mutatione peccatorum.

VI QVAESTIO

Quæ sit materia causa Iustificationis?

1 CONstat primum obiectum quo est fac-
ta [illegible] quod est ar-
bor [illegible] Augustinus
est ar [illegible] quod [illegible]
[illegible] Vnde quidam [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]

nam non ubi ad ejus prodeat, & absolutio ejus absque ordine ad finem, perfecta esse non solebat, quod totum est.

VII QUÆSTIO

Quæ sit causa finalis & efficiens sanctificationis?

1 Finis nobis hoc nostro in peregrinatione a Sabbatismo Apostolus, qui est Sabbatismus a Gloria Christi Domini, Heb. 4. Per Nomen gratiæ quod est Christus & fides ejus nos ad eum ordinat & adducit. Sicut enim ex Deo sunt omnia, ita & in Deum Optimum Maximum gloriam omnia redundant. Vide Cornel. a Lap. in cap. 1. ad Rom. v. 5. De primo hoc [illegible] Apostolus ait: Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, justitia & sanctificatio & redemptio, ut quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur. Deinde [illegible] Per ipsum ergo & in ipso & cum ipso est nobis omnis honor & gloria. Deinde [illegible] quæ omnia ex Deo sunt, ut Deus sit omnia in omnibus.

2 Quod [illegible] ad finem, quo ordinat nos Pater per Christum, ut Sabbatismum Gloriæ Christi, ut ibi [illegible] Christus [illegible] Deus [illegible] Deum [illegible] Deum [illegible] Deum

abolere?

ex iuſto fit iuſtior.

in genere.

VIII. QVÆSTIO.

Quæ ſit cauſa meritoria iuſtificationis?

1. AD primam cauſæ efficientis ſolet revocari cauſa meritoria. Ergo, ſi agamus de prima iuſtificatione, qua quis ex impio fit iuſtus, cauſa eius meritoria eſt Chriſtus Dominus, vt habet Concilium Trident. loco citato & conſentiunt aduerſarij. Hic duplex poteſt eſſe quæſtio. *Prima*, an omnis prima iuſtificatio ſit ex meritis Chriſti, non ſolùm, qua quis ex impio fit iuſtus, ſed etiam, qua ex non iuſto fit iuſtus? Hoc diſputatur propter iuſtificationem Angelorum, & primorum parentum in ſtatu innocentiæ. *Altera*, an non tantum iuſt ificatio ipſa, ſeu donatio gratiæ iuſtificantis, quæ fit in tempore, ſed etiam præparatio gratiæ, quæ facta eſt ab æterno, ſit ex meritis Chriſti?

2. Hæ quæſtiones pendent ex duplici alia. *Prior* eſt, an Chriſtus fuerit naſciturus, ſi Adam non peccaſſet. *Poſterior*, an prædeſtinatio facta ſit ante præuiſionem peccati Adæ? Vtraque pertinet ad materiam de prædeſtinatione. Et reſpondeo primo. *Primo*, Chriſtum non fuiſſe naſciturum, ſi Adam non peccaſſet, ac proinde gratiam Adæ in ſtatu innocentiæ, & ſimiliter gratiam Angelorum, non fuiſſe ex meritis Chriſti. *Secundo*, prædeſtinationem & reprobationem eſſe factam ex

præuisione massæ corruptæ per peccatum originale, ideoque fundatam in meritis Christi Redemptoris. Hæc alibi fusius.

3. An præter meritum Christi, requiratur etiam meritum nostrum ad iustificationem, quæri potest propter hæreticos, præsertim Caluinistas. Sed de hac re etiam supra dictū est. Distinguimus enim duplicem iustificationem: alteram primam, qua quis ex impio fit iustus; alteram secundam, qua ex iusto fit iustior. Priorem, quæ semper coniuncta est cum remissione peccatorum, negamus cadere sub nostrum meritum. Posteriorem, asserimus. Vide plura cap 5. qu. 3. & 4. vbi ex professo agemus de hac re.

IX. QVÆSTIO.

Quo ordine temporis fiat prima iustificatio?

1. IN iustificatione spectari possunt hæc tria. 1. *Dispositio* 2. *infusio gratiæ*. 3. *expulsio peccati*. Est ergo quæstio, an hæc fiant in vno instanti temporis simul? an verè vnum post alterum successiuè? Diuus Thomas quæst. 113 art. 7 docet, omnia fieri in eodem instanti. Hoc explicandum est.

2. Et quidem vltima dispositio ad infusionē gratiæ, potest esse instantanea, & sine vlla successione. Consistit enim in actu contritionis & dilectionis Dei super omnia. Hic autem actus fit in instanti. Ratio est, quia vt aliqua forma producatur insta-

ta est, & sine successione, nihil aliud requiritur, quam vt agens habeat sufficientem virtutem agendi, & sub actum sufficienter dispositum, & ipsa forma, quæ producitur, possit esse tota simul. Hæc autem sunt in proposito. Nam voluntas, quæ subit vicem agentis, habet sufficientem vim producendi, quando excitatur & confortatur à Deo per gratiam præuenientem. Deinde, eadem voluntas quæ simul habet rationem sub actu, vt sufficienter disposita est ad omnem illum actum, quem ipsa potest elicere. Denique ipse actus potest esse totus simul. Nihil ergo obstat, quo minus possit actus ille produci in instanti sine successione.

3 Iam in tuo gratia potest fieri in eodem instanti, quo fit vltima dispositio. Nam in eodem instanti, quo sub actum est sufficienter dispositum, potest introduci forma, quando neque ex parte ipsius formæ, neque ex parte agentis, requiritur vlla successio. At hic nulla datur. Nam Deus, qui infundit gratiam & habitum virtutis & gratiæ quæ infunditur, est forma spiritualis, quæ potest tota esse simul.

4. Remissio peccati, non solum potest, sed etiam debet fieri in eodem instanti, quo infunditur gratia. Nam gratia ex natura sua repugnat peccato, & cum illo nullo modo potest, vt supra ostensum est: ergo quo instanti infunditur gratia, necessario expellitur peccatum.

5 Hinc sequitur, hæc tria *vltimum dispositionis, infusionem gratiæ, & remissionem peccati* posse esse simul in eodem instanti. Et si non sit probabile, quæ non in re ipsa sint simul, probabile est simul esse, vt affirmat D. Thom. Loquor autem de vltima dis-

poſitione, quia certum eſt, reliquas aliquando praecedere ordine temporis. Nam fieri poſſet, vt homo peccator excitatus a Deo incipiat primum credere, aut ſperare, aut timere, antequam incipiat diligere, vt per ſe notum eſt.

X. QVÆSTIO.

Quo ordine naturæ fiat prima iuſtificatio?

1. Dixi, hæc tria, *vltimam diſpoſitionem* (quæ eſt contritio & dilectio Dei ſuper omnia) *infuſionem gratiæ*, & *expulſionem peccati*, ſimul fieri in homine, & non vnum poſt alterum, ſpectato ordine temporis. Nunc de ordine naturæ ſeu cauſalitatis agendum eſt. De quo extant duæ celebres Scholaſticorum opiniones.

2. Aliqui ſtatuunt duos ordine cauſalitatis, vnum in genere cauſæ efficientis alterum in genere cauſæ materialis. Igitur illa tria, ex eorum ſententia, ſic ordinanda ſunt in genere cauſæ efficientis. 1. *infuſio gratiæ* 2 *dilectio & contritio* 3 *remiſſio peccati*. At in genere cauſæ materialis, ſic 1 *remiſſio peccati* 2 *dilectio & contritio* 3 *infuſio gratiæ*. Vnde inferunt actum dilectionis & contritionis dupliciter ſpectari poſſe. Primo, in genere cauſæ efficientis, & ſic eſſe poſſet ordine infuſionem gratiæ. Secundo, in genere cauſæ materialis, & ſic eſſe diſpoſitionem ad gratiam. Quæ ſententia putatur eſſe D. Thomæ quæſt. 113. art. 8.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

XI QVÆSTIO.

An homo possit habere certitudinem fidei de sua justificatione?

1 Affirmant Calvinistæ, quos supra refutavi. Negant Catholici cum D. Thom. sed eorum opiniones explicandæ sunt.

2 Certitudo fidei non habetur ex revelatione privata. Unde Petrus aliquando certus de fide remota, et peccata habuerat certitudinem fidei de sua justificatione, quod certum Magdalenæ, Paulo, Zacchæo, Latroni &c. dici, quibus non revelatum, non posse habere hanc certitudinem. At quia dictum est supra.

3 Nec valet generalis regula, quæ videbatur nonnullis impugnare non posse, nisi eadem certitudine, certum esse de re & eo quod ea res sit revelata. At hoc quatenus est? Nusquam invenio.

4 Quod non adverterunt, si homo de experientia in omnibus spiritualibus habeat Primo, quia etiamsi homo esset certus omnes suos actus peccatorios Apostolo [illegible] per fidem Secundo quia probabiliter nunquam haberet certitudinem quamvis [illegible] Tertio quia [illegible] Etiam enim certus sum, & tamen eo non possum,

quin ſemetipſum moueat, nec tamen certus ſum me mouere, vt eidem Mediatorem & peccatorum à Deo montetur

XII QVAESTIO.

An poſſit amittere iuſtitiam ſemel acquiſitam?

1 NOn poſſe docent Caluiniſtæ Nouum Teſtamentum & Concilium Tridentinum cum Patribus, contrariam aſſerens Scripturæ & ecclesiæ ſententiam Augustinus de corrupt. & gratia cap. 13. ait: Ad ſalutem perueniendum eſt per fidem quæ per dilectionem operatur: ſecurus curre, & quærendum hortatur & inſtruens & poſtulandum & Hieronymus ait

2 Adde quod ſit ſpecialis Dei donum ac beneficium vt diligi & coli debeat, vt Deum & iuſtitiam quam cum eo à Deo accepimus, quam per peccatum mortale amittimus. Hoc vocatur conſequi per gratiam, vt in modo fuit B. Maria Virgo. Item Dauid Apoſtolis poſtulat acceptum Spiritum ſanctum & humiles

XIII QVÆSTIO

Quomodo Iustitia semel acquisita conseruetur?

1 CAtholici docent fide fide conseruari &
de nouo non posse recuperari. Quod
ex eo patet, quia Deus est obiectum
fidei nostræ diuinum. Hoc docuit nos
Christus Matth. 22. Ego sum Deus Abraham &
Deus Isaac & Deus Iacob. Et proinde non
sequitur, Deus est Deus viuorum, ergo Abraham
viuit, Isaac viuit, Iacob viuit, quia propositio
est de præsenti, & Deus non habet respectum
ad tempus præteritum, nec futurum, sed
tantum ad præsens. Et ex hoc facilius
patet quomodo Iustitia conseruetur.

2 Ad quam Aduertendum quod mandata
duorum sunt positiua. Non occides. Non
mœchaberis. Et negatiua. Non habebis
Deos alienos coram me. Et quia negatiua
obligant semper & ad omnem locum, &
ad omne tempus. Hoc fatetur Deus
Paulus ad Rom. 7. Nam concupiscentiam
nesciebam, nisi lex diceret, non concupisces.
Ideo semper mandata Dei sunt seruanda.
Vnde Hieronymus ait, quia
Deus pro gratuita dilectione est Euangelizator Apo-

ſolet ad Philipp 4 13. *omnia poſſum in eo, qui me confortat* q d. Mea quidem viribus nihil aut parum at diuino auxilio, poſſum omnia. Propter hoc auxilium dixit Chriſtus Matth 11 30. *ſuaue meum eſt & onus meum leue.* De hac re plura in ſequenti capite.

Epilogus eorum quæ referuntur in ſententia Caluiniſtica cum Catholica.

1. Expoſui ſententiam vtriuſque partis Nunc vtrã partem in lucem reuocabo Eſt autẽ huiuſmodi Sit pauper aliquis, plenus cabie, vlcere, putredine, & vitiatis humoribus, ſi Medicum adeat, vt ſanari poſſit Quid porro Medicus? 2 Si Catholicè agat, tria præſtabit 1 quaſdam diſpoſitiones ſeu præparationes ad ſanationem morbi curationem præcipiet 2 præbebit illi potionem non modo medicam, qua corpus purgetur, & lanies abſtergatur ſed diuinam & ſuauem, qua vires redintegrentur & priſtina ſanitas acquiratur 3 adiunget cautionem, & præceptum, ne iterum in morbum recidat, & ſanitatis partem iacturam faciat Ita ſecundum Catholicos habet in iuſtificatione, ſeu curatione animæ Peccator, qui æger eſt, plenus putore flagitiorũ, ſanari à Deo cupit Deus tria illi præſtat. 1. motionem fidei, ſpei, contritionis, dilectionis, & propoſiti nouæ vitæ, tanquam diſpoſitiones ad animi curationem prequas 2 infundit illi gratiam ſeu ſpiritum ſanctificantem, qua & peccata tollantur, & ſanitas animæ recuperetur 3 præſcribit

Tract II. Caput III.

CAPVT IV.

DE MERITO BONORUM operum, ex fructuum Cœlestium.

Ria pertinuum de hac re tri
partem tenuerunt Catholicos
& Cœnobitæ. Anachoretæ
unt facere bona opera, quæ
bona sunt, & præcepta divina
nervata & exacte custodiunt, id facere, ut eorum labor apud
Deum Deum habeat, ut dicit Cœnobitæ
Pauli locutionem poterunt bona opera facere
et quia quæ ad hanc vitam valent ad quæ
rendum præmium pertinent, quod
fidelis et fortis non contendit bona opera facere.
Ego non pertinet ut dicit et cum eis,
quia non obligat nos lex, quæ præcipit bona opera facere ut per ea salvemur, nec mercedem
eternam apud Deum habeamus, nemo
bona opera facere debet, quia ad hoc ea vult
Deus ut habeamus æternum apud Deum præmium. Deus enim potest
sine nobis salvare et non indiget ut per nos
salvemur, & quamvis ad hoc ea præcipiat ut
salvemur, & præmium habeamus, non
tamen ideo Deus ea præcipit, ut per hæc salvemur, & præmium habeamus, sed
ut, cum per hæc salvemur, & præmium habeamus, ea

Hæc eſt breuis reſolutio doctrinæ Caluiniſticæ de hac materia: ex qua naſcuntur hi fructus in animis hominum: 1. Neglectus bonorũ operum. Quare? quia perſuaſum habent, ſe non poſſe bene operari, cum omnia ipſorum opera iuxta Caluinum, ſint pollutæ & inquinatæ. 2. Contemptus legum diuinarum. Quare? quia ſi ſeruari non poſſunt, fruſtranea illis ſeruandis opera collocatur. 3. Licentia peccandi, & omnia flagitia impunè perpetrandi. Quare? quia liberi ſumus ab obligatione legis, & illius tranſgreſſio fidelibus non imputatur. 4. Vana quædam ſecuritas, qua quiſque putat ſe certum eſſe de vita æterna. Quare? quia non acquiritur noſtris, ſed ſponte nobis offertur ſine periculo amiſſionis. Vide Lector, an hi fructus Euangelio conformes ſint. Quod magis conſtabit ex iis, quæ deinceps in refutando Caluino dicturi ſumus. Sit ergo.

I. QVÆSTIO.

An iuſti poſſint bene operari, & legem implere?

1. CAluinus docet, omnia iuſtorum opera eſſe damnabilia, vitiata, inquinata, ſordes, meraque iniquitate. Sic enim habet l. 3. Inſtit. cap. 12. §. 4. *Omnia hominum opera nihil ſunt, niſi commenta, & ſi rata ſint, quæ noſtra virtute habentur, ea apud Deum merito ſunt inania.* Et cap. 14. §. 9. *Homines-*

9. Porrò ſi quæramus à Calvino quare Deus dederit legem, quam nemo poſſit obſervare? Reſpondet non ideo datam eſſe, vt eam ſeruemus, ſed vt peccatum cognoſcamus, & agnoſcamus nos eſſe peccati & noſtra natura ſeruos. Hæc tota ex præfatione lib. 2. inſt. cap. 7. §. 6. & cap. 8. §. 6.

10. Hæc omnia peruerſa ſunt, & ſacræ Scripturæ penitus contraria. Ac primò, fundamentum Caluini, quo aliqua omnia actiones hominum ſunt peccata, manifeſtè falſum eſt. Nam peccatum originale vtique non eſt in Baptizato, vt oſtenſum eſt ſuperiori ſecundo, quæſtione prima huius tractatus fundamento, cæteris autem omnibus ſingula breuiter.

Non omnes actiones eorum eſſe peccata mortalia.

9. Ac primò, quod ait, omnes eorum operas eſſe damnabiles, ac peccata mortalia, falſum eſt, vt ſtatim patebit. Primò enim contra eum ſtat Concilium Trident. Nam in hac ſententia eſt in Baptizatis, & iuſtificatis non omnia peccata, & inſidelitatem remanere, cum vnde enim quæ facimus, ſint Deo grata, eam quam habemus ſanctificantem gratiam ac libertatem, vt ſæpe citato probatum eſt. Hinc contra Caluinum ſic argumentor. Non eſt homini mundo, ornando, & peccata bona operanti opera immunda, & peccata, ita ab omni malo, mundo, & ornato, procedunt opera munda, & Deo grata.

10. Hæc ſpectant ad Chriſti, Matth. 7. 18. Non

Nihil damnationis eſt iis, qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant. Nec externi. Rom. 8. *Neque enim, qui baptizatur, neque qui baptizat, neque qui circumcidit, neque incircumciſus, neque ſanctificatus, neque ſanctificandus, neque aliquando, neque præcedens, neque conſequens ad aperiendum non ſinet charitas Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.* Sequitur ergo, nihil deeſſe homini iuſto, quo minus poſſit facere bonum fructum.

12 Idem poteſt demonſtrari & hoc modo. Vbicunque ſunt tres actus principia rectæ operationis, ibi poteſt eſſe recta & honeſta operatio: at in homine iuſto, ſunt ſufficientia principia rectæ operationis: ergo in homine iuſto poteſt eſſe recta operatio. Maior per ſe nota eſt. Minor probatur, quia ad rectam operationem ſufficiunt hæc tria principia: Intellectus, qui eligat, quid agendum ſit, quid fugiendum: Voluntas, quæ amplectatur id, quod ab intellectu tanquam bonum & honeſtum proponitur: Potentiæ exteriores, quæ exequantur id, quod voluntas completa eſt & exequi imperavit. Hæc autem ſunt in homine iuſto. Nam intellectus eius, lumine diuino ſibi illuſtrato eſt, vt facile poſſit cognoſcere, quid honeſtum ſit conſentaneum legi & voluntati Dei creatoris & iuſtoris, per ſupernaturalem motionem, quæ prompta & tabulata eſt, ad deſiderandum & amplectendum id, quod recta ratio faciendum dictat. Denique potentiæ exteriores poſſunt illud exequi. Nihil ergo deeſt ad bonam & honeſtam operationem exercendam.

13. Exemplo res fiet clarior. Sit homo iuſtus, qui audiat, vel legat hæc verba Chriſti, *Date eleemo-*

fuum Cor. [illegible] habet [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

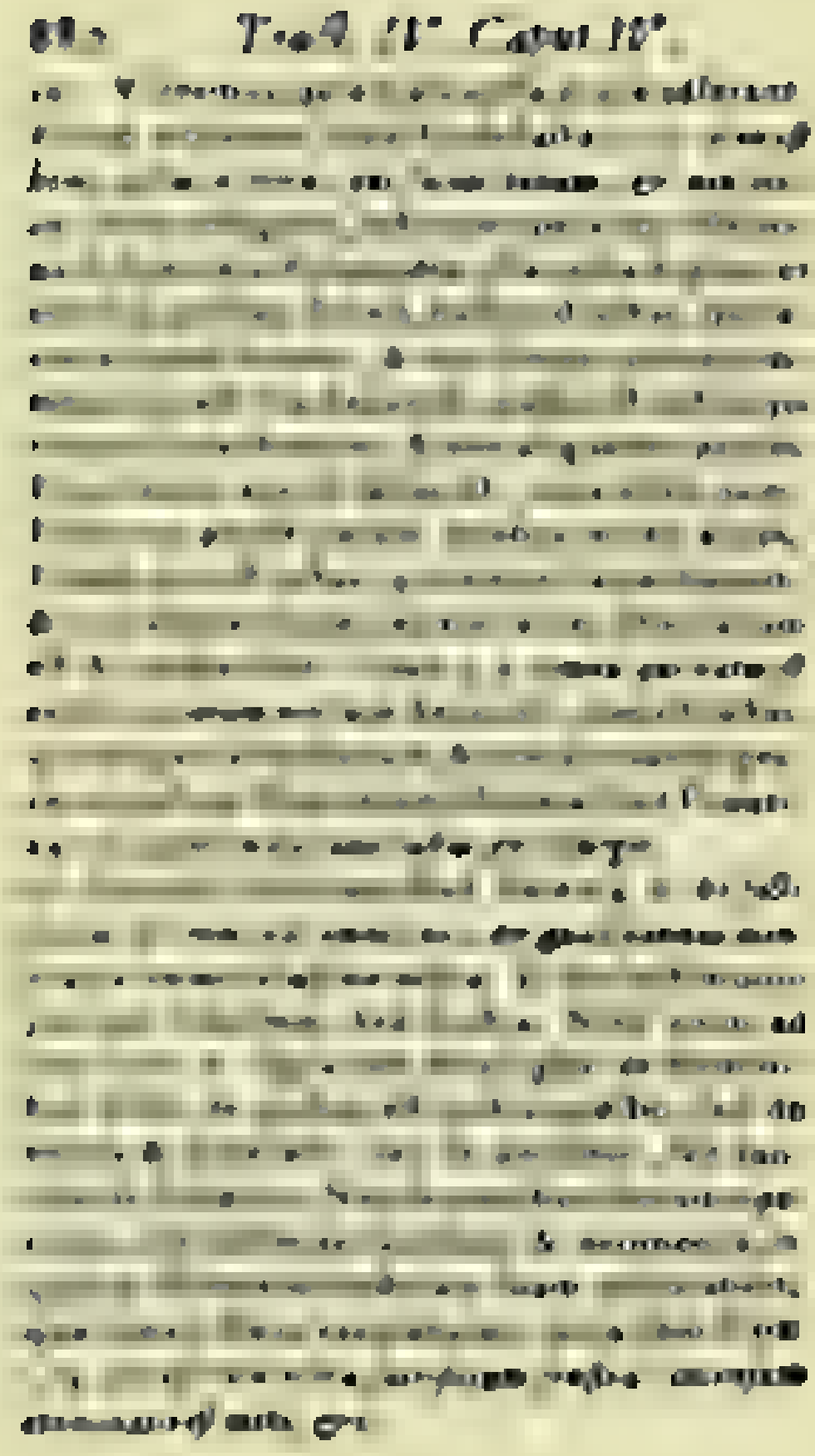

[illegible] ex exemplari, [illegible] post à me.

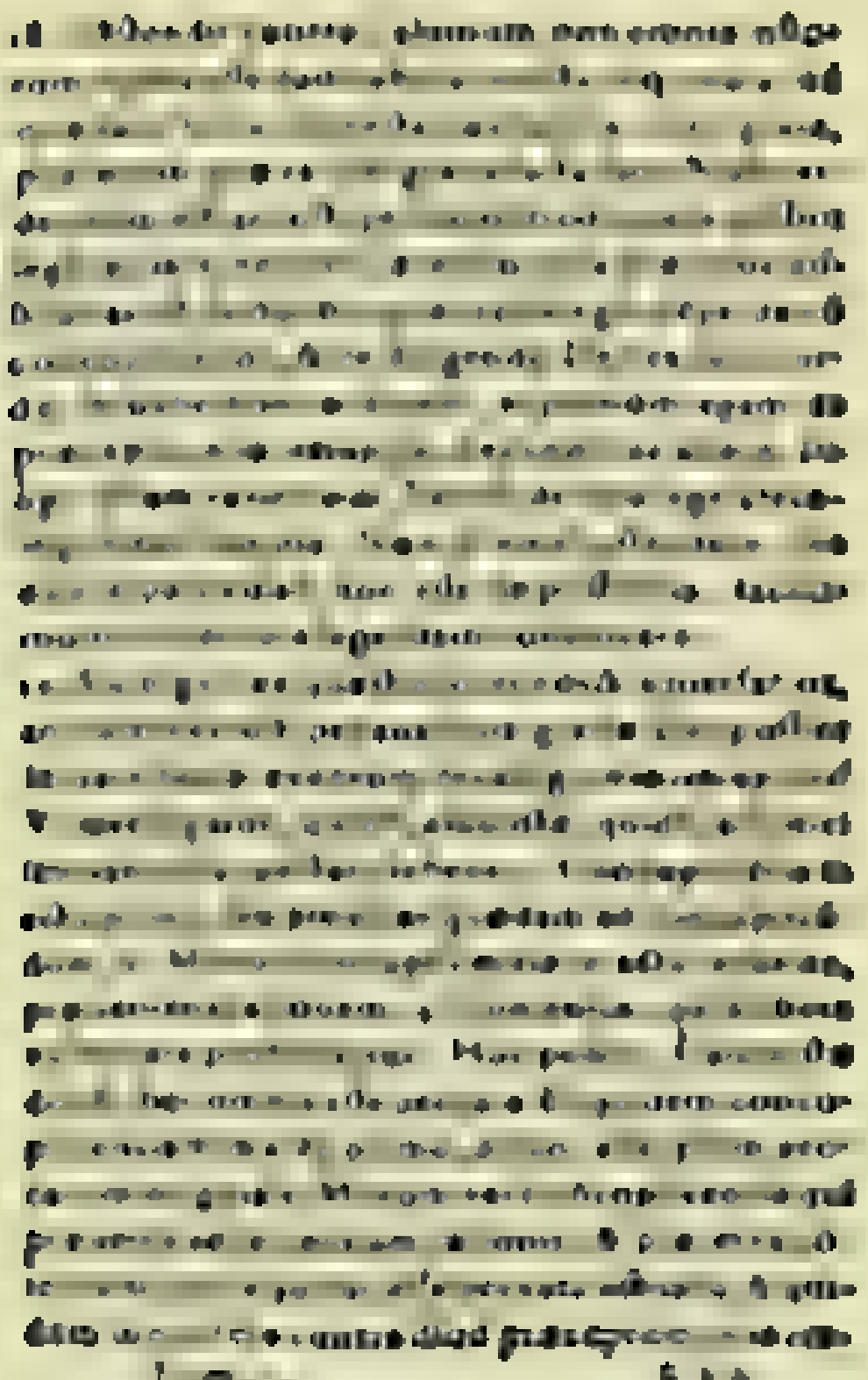

erones Voluntas ad odium, invidiam, deſperationem Appetitus ſenſitivus ad carnalia & terrena debita Hæc ergo prontitas iſtarum potentiarum, ea naturalis hinc inde motio, vocari ſolet eo nomine, concupiſcentia in actu primo non formaliter regamus eſſe peccatum originale propter rationem aliam Quid ergo eſt inquies. Dicam Eſt quædam imperfectio, quæ homini in partis naturalibus condito eſſet naturalis, poſt lapſum verò, eſt pœna ſeu affectus peccati primi parentis Et à Theologis ſolet vocari morbus ſeu languor naturæ, infirmitas, fomes peccati, fons tentationum, vis appetendi immoderata. Apoſtolus, nunc peccatum, nunc legem membrorum vocat Non quod ipſa per ſe peccatum ſit, ſed quia eſt effectus & cauſa peccati, vt explicat Diuus Auguſtinus lib 1 de nuptiis & concupiſcentia, cap 25 & libro 1 contra duas epiſtolas Pelagianorum cap. 23 & alibi

21 Iam verò quod motus concupiſcentiæ rationem præcedentes, non ſint peccata mortalia, nec prohibeantur illo præcepto, *Non concupiſces*, ſed ſolus conſenſus, facile probari poteſt Nam ipſa ſcriptura ſic interpretatur Quod enim vno loco dicit Apoſtolus *non concupiſces*, alibi explicat, Eccleſiaſt. 5 2. *Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentias tuas.* Et capite 18 10 *Poſt concupiſcentias tuas non eas* Et Roman 6 12 *Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore, vt obediatis concupiſcentiis eius.* Certè in his locis ſermo eſt de conſenſu.

22. Idem frequenter docet Auguſtinus, præſertim lib 1 de nuptiis & concupiſcentia ca 25 cum ait, *Nam ipſa quidem concupiſcentia cum non eſt per-*

Inst. cap 3. §. 10.

posse in hac vita, illud non posse. Videm lib de spiritu & litera cap 36 dicit alterum pertinere ad vitam mortalē alterum ad immortalem. Respondeo Hoc præceptum, *Non concupisces*, potest pectari dupliciter 1 quoad verba, quib' proponitur, 2. quoad sensum & obligationem, quam inducit. Augustinus ergo, cum ait, nō posse impleri in hac vita, intelligendus est, quoad verba præcepti, non quoad obligationem Hoc euidenter ostendo ex duobus principijs. Alterum est, quod motus concupiscentiæ rationem præuenientes, non sint peccata secundum Augustinum, vt supra monui, & fatetur Caluinus l. 3 inst c 3 § 10 Alterum, quod præceptis diuinis nihil prohibeatur, nisi peccatū, quod ne aduersarij quidem negant Hinc concludo eiusmodi motus nō prohiberi hoc præcepto, *Non concupisces*, sed solum consensum, ac proinde hoc præceptum seruari posse quoad obligationē, ex sententia Augustini, cum consensus, qui prohibetur, sit in nostra potestate.

Præceptum illud, Diliges Deum ex toto corde seruari posse.

19 Ostendi hactenus, seruari posse illud Decalogi præceptum, quod difficillimum videbatur, *Non concupisces*, Nunc de hoc altero videndum est, *Diliges Deum ex toto corde tuo* Et quidem Caluinus ait, non posse impleri in hac vita, Catholici cōtra statuunt Et probatur exemplo Dauidis & aliorum sanctorum, qui illud seruarunt Psal 118 10 *In toto corde meo exquisiui te* Et 3. Reg 14 8 *Non fuit seruus meus Dauid, qui custodiuit mandata mea, & qui*

super omnia.

ſum explicatum eſt

Diligere Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota virtute, posse quidem impleri in hac vita, quoad obligationem, quam indicit, non tamen quoad verba, quibus proponitur. Alterum est, in hac vita non tam perfectè diligi Deum, quàm in altera: quod probat hac ratione. Dilectio supponit cognitionem. In hac vita cognoscimus Deum obscurè per fidem, in altera clarè per visionem: Quid ergo mirum, si in hac vita minus perfectè, in altera perfectius Deum diligamus? Hanc esse mentem Augustini, ex ipso textu colligitur. Nec in minimo nobis repugnat.

Totam legem Deo dilecti servare posse.

33. Ex dictis facilè demonstrari potest, totam legem servari posse ab homine iusto. Primò, quia duo præcipua præcepta, quæ videbatur omnium ad hoc huma, servari possunt, cur non etiam reliqua? Secundò, quia qui diligit Deum ex toto corde, præfert illum omnibus creaturis, nec invitus vllius creaturæ voluntatem offendere: ergo servat omnia illius præcepta, quia si vel vnum non servaret, eam illum offenderet. At homo iustus, potest illum diligere ex toto corde, vt probatum est: ergo potest omnia illius præcepta servare. Imo si proprie loquamur, hæc duo, *amare Deum ex toto corde, & mandata* Dei *custodire*, reipsa idem sunt, vel certè alterum cum altero necessario connexum. Fieri enim non potest, vt quis diligat Deum ex toto corde, & non servet omnia eius præcepta. Hinc in scripturis ferè semper

[illegible]

man paucos alios?

[illegible]

possum? Apage.

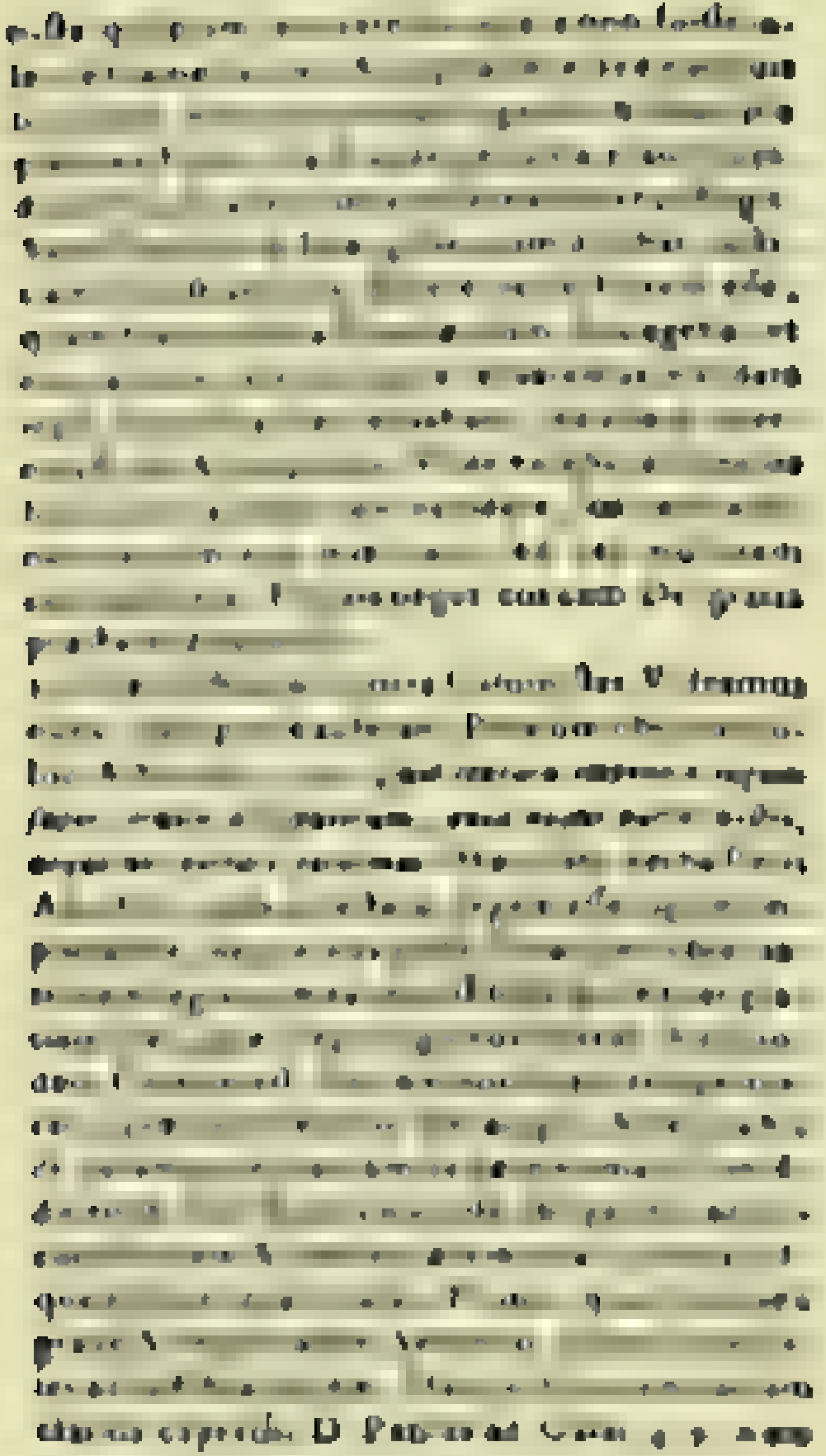

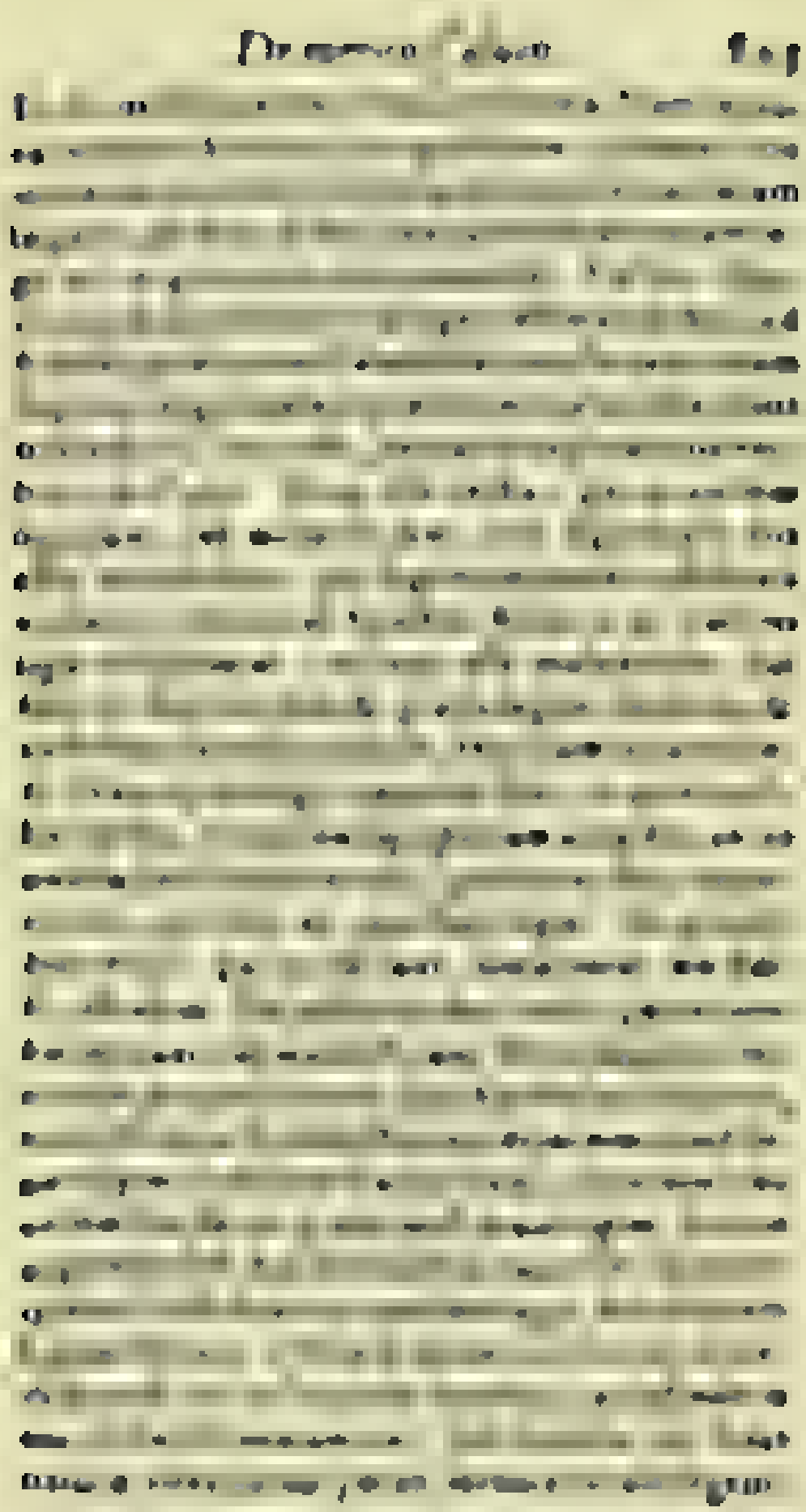

[illegible]

& ſic verum eſt. Quilibet enim iuſtus poteſt vitare peccata omnia mortalia. Nemo tamen venialia, ſaltem ſeclusa ſpeciali & ordinario modo divina providentia. De quo plura infra in ſeq. cap.

41 Quinto obiiciunt, Chriſtus eſt mediator noſter, non ſolum in prima iuſtificatione qua Deo reconciliamur, ſed etiam poſtea in toto vitæ noſtræ tempore ergo ſemper egemus interceſſione Chriſti ergo ſemper peccamus & legem tranſgredimur aliàs poſt primam reconciliationem Chriſtus eſſet otioſus. Reſpondeo. Chriſtus ſemper eſt mediator noſter, & nunquam eſt otioſus duplici de cauſa. Primò, quia ſemper nobis vires & gratiam ſubminiſtrat, per quam non peccamus, & bona opera facimus. Secundò, quia emundat nos à quotidianis peccatis venialibus, in quæ ſæpe ſæpius incidimus, etiam illud, *ſeptuies de cadit iuſtus*.

II. QVÆSTIO.

An iuſti teneantur facere aliqua bona opera, & legem ſervare.

1. HÆreſis eſt olim iuſtos poſſe vere & abſolute cum Dei gratia. Nunc quæritur, an etiam teneantur? Ubi notandum eſt, differre illa duo *poſſe facere bona opera*, & *actu poſſe ſervare legem*. Nam alterum alicui licitum po-

ter Mo[illegible] ap[illegible]ter b[illegible]ope a prout
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

rem, sed Redemptorem.

[illegible]

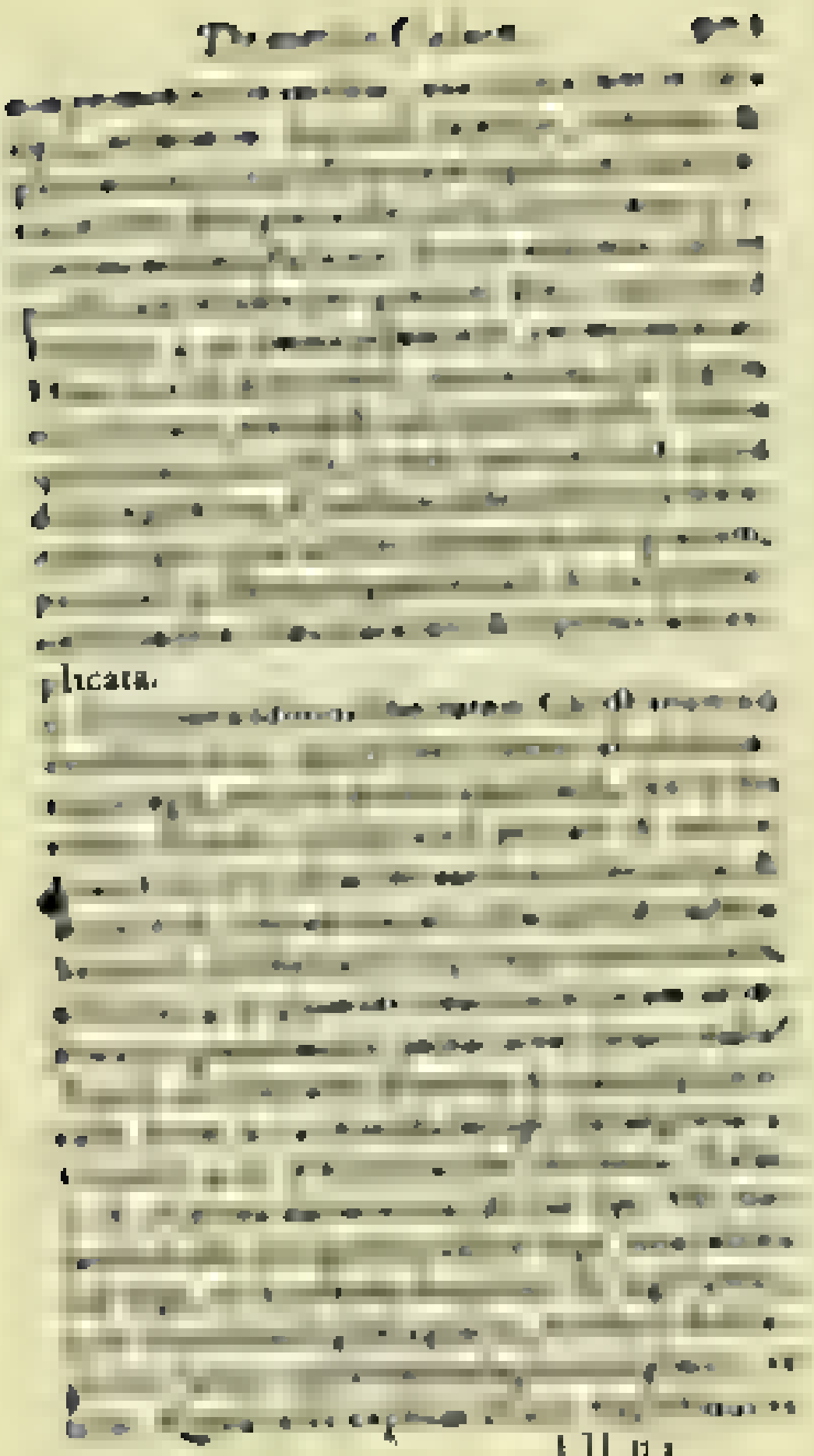

supra monui, tract. 3. cap. 5 quæst. 1. num. 3.

10. Illud porrò, *iustis non est lex posita, sed iniustis & non subditis*, facillimè explicatur. Est enim duplex vis seu potestas legis, vt rectè docet D. Tho. 1. 2 quæst 96. art. 5. altera directiua, altera coactiua. Lex ergo posita est omnibus tam iustis, quam iniustis, quoad vim directiuam, quia scilicet dirigit & præscribit omnibus, quid agere, vel non agere debeant. At, quoad vim coactiuam, non est posita iustis, sed tantum impijs, quia iusti sponte, libenter & alacriter ex instinctu charitatis, faciunt ea, quæ à lege præscribuntur, nec opus est eos cogere ad legis obseruationem. Impij contra sæpe recalcitrant, & à legis obedientia se subducunt, & ideò cogi quodammodo ad obsequium debent.

Secundo dictus, de discrimine Legis & Euangelij.

11. Alterum argumentum sumunt Aduersarij ex discrimine Legis & Euangelij. Porro per Legem intelligunt doctrinam veteris, per Euangelium, doctrinam noui testamenti. Aiunt ergo hoc esse discrimen vtriusque, quod in lege veteri contineantur hæc tria, Leges, comminationes, & promissiones cum conditione obseruationis legis: hæc autem non sint in Euangelio. Sensus istorum hic est, quod homines in veteri testamento habebant leges, quibus obligabantur: Et quidem si eas seruarent, quod tamen non poterant, promittebat illis Deus benedictionem: si non seruarent, minabatur maledictionem. At in nouo Testa-

mento non ſunt illa leges, quas Chriſtus, cùm videret eas ſeruari non poſſe, ab earum obſeruatione nos liberauit. Vnde non opus eſt illis comminationibus & terroribus, quibus eas ſeruandas impellamur. Nec promiſſio vitæ æternæ, quæ nobis facta eſt, pendet à legis obſeruantia, ſed à ſola fide. Hæc aduerſarij. Vnde tandem appareat, hoc argumentum non deſumptum à priori, quod ſumatur ex libertate Chriſtiana, niſi ex nomine. Nam vtrumque fundatur in eo, quod leges ſint impoſſibiles, ideoque ne legitimè quidem ſubijciamur, liberati ſumus ab eius obſeruatione.

12. Porrò diſcrimen illud Legis & Euangelij, quod ab aduerſarijs aſſeritur, omnino falſum eſt. Nam ſicut in veteri, ita in nouo teſtamento proponuntur leges, comminationes, & promiſſiones conditionatæ, vt tract. 10. capite quinto, quæſt. 5. fuit explicatum eſt. Quæ autem ſit vera differentia inter legem & Euangelium, ibidem repetitis.

III QVÆSTIO.

An opera iuſtorum ſint meritoria vitæ æternæ.

1 EXplicatis ſunt duo puncta. Alterum eſt, iuſtos poſſe bene operari, & legem ſeruare. Alterum, coſtener vtrumque præſtare. Nunc reſtat tertium. An bene operando & legem ſeruando, mereantur vitam æternam apud Deum?

Quid Calvinus sentiat, facile colligitur ex dictis. Nam si omnia opera iustorum sunt detestabilia & peccata mortalia, vt supra vidimus, quomodo possunt apud Deum mereri vitam aeternam? Potest aeternam damnationem mereri, dicebant, vt plenius refertur in Canone 32. Concilij Trident. sess. 6. cap. 16. his verbis: *Iustificati ipsi, siue continuo cursu bene operando, quodammodo perficere, siue iustificationem quam acceperint bene operando augere, siue eam conservare, non bona illa opera, quae in Deo sunt operata, pro ea iustitia habendi sunt, quam iustificati consequuti sunt, neque ea ipsa bona opera, quae ex ea profluunt, non meretur augmentum gratiae, non vitam aeternam, &c.*

2 Negat etiam Calvinus Primò quia nititur falso fundamento. Nam opera bona non committuntur ut operans sit dignus, sed ut sit iustus, bonus, honestus laudabilis Deo grata. Secundo, quia experientia contrarium docet: nam bene operando meremur & consequimur vitam aeternam. Et hanc ob rationem Christus Dominus bonum opus vocat Matth. 5. 16. *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in caelis est.* Matth. 10. 8. *Gratis accepistis, gratis date.* Matth. 25. 34. *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi.* Ephes. 2. 10. *Deus creavit nos in Christo Iesu in operibus bonis, quae praeparavit ut in illis ambulemus.* Rom. 2. 6. *Deus reddet unicuique secundum opera sua.* Quaerimus, quae sunt opera bona? quae praecepta? quae consilia? & ideo quaerimus, vtrum aliqua sint opera supererogationis? Et 1. Corinth. 3. 8. *Unusquisque propriam mercedem accipiet secundum suum laborem.* Galat. 6. 8. *Qui seminat in spiritu, de spiritu metet vitam aeternam.* Colossens. 1. 10. *Ambulare digne Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes.* 1. Timoth. 4. 7. *Exercita te ipsum ad pietatem.* Hebr. 6. 10. *Non est iniquus Deus, ut obliviscatur operis vestri.* Apocal. 3. 4.

ſeu prædeſtinationis, benè ſequitur, non dari ex merito bonorum operum, etiamſi eo, quod pœna æterna deberetur titulo reprobationis, benè ſequatur, non dari ex merito malorum operum. At hoc poſterius non audent Calviniſtæ concedere. Vnde patet Calvini argumentum nullius eſſe roboris. Hæc ad hominem.

§ Quod ad rem attinet, ita ſentiendum eſt: Nō ſumus filij Dei per naturam, ſed per adoptionem. Et prius adoptantur antequam vium rationis in baptiſmo, vt parvuli. Alij, poſtquam rationis in primæ ætatis uſum venerunt, vt adulti. Parvuli, quando rationis vſum adoptantur & moriuntur, accipiunt vitam æternam ſolo titulo hereditatis. Adulti, qui vſum rationis vtuntur & in adoptione Dei vſque ad mortem perſeverant, duplici titulo accipiunt vitam æternam, & titulo mercedis, & titulo hereditatis. Hoc docuit Apoſtolus ad Coloſſ. 3. 24. *Quodcunque facitis ex animo operamini, ſicut Domino, & non hominibus, ſcientes quod a Domino accipietis retributionem hereditatis*, vt ſignificaret vitam æternam non ſolo titulo hereditatis, ſed etiam mercedis ſeu retributionis conferri adultis. Nec hoc mirum aut novum. Primò, quia cùm nō ſint per naturam filij, ſed per adoptionem, potuit cum hac conditione Deus adoptare, vt non adirent hereditatem, niſi ve lent mandata Dei obſervare, & obtemperando hæc bona promererentur. Secundò, quia ſimile quid Chriſto accidit. Nam ratione hereditatis (ſuppoſita vnione hypoſtatica) debebatur ei gloria corporis, & exaltatio nominis, & tamen eam meritis eam obtinuit, iuxta illud Apoſtoli ad Phil. 2. *Humiliauit ſemetipſum, factus*

– *Secundum promiſſionem* Scripturæ teſtatur, vitam æternam ex promiſſione dari, dat tamen ex miſericordia, non ex alia [illegible] *Gaſt mortis* [illegible] *& ſecundum* [illegible] Rom. 5. *Gratia autem regnauit per iuſtitiam in vitam æternam.* Reſpondet. Vocatur hæc vocatio coronæ miſericordiæ, ſicut alibi vocatur corona iuſtitiæ. 2. Timoth. 4. *Reſpoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iuſtus iudex.* Iam explicandum eſt quo modo verumque verum ſit. Nam cum ex promiſſione & ex pacto aſſeratur retributio, tum dicitur Regnum habet Vita æterna eſt corona iuſtitiæ, quæ ex meritis & propter merita conferetur, ſecundo ordine ſalutis commutativa & retributiua. Nam vtcunque pro quantitate meritorum tribuatur aut non poſſit non tribui, vt dictum eſt. Vnde Auguſtinus hoc dicit ſæpe & grauiter ſecundo. *Non eſt iuſtus Deus, qui non ſit fraudi meæ indulgens.* Cæterum, quia plerique ex quibus orbetur corona iuſtitiæ habent vim, quam ex gratia Dei, & grata Deus datur ex miſericordia Dei habuit, vt corona quæ illis tribuitur, vocari poſſit corona miſericordiæ præſertim reſpectu peccatorum mortalium, quæ alias deberentur nobis ex reatu peccati, quibus per quæ quoque remiſſa miſericordia conceſſum fuit. Itaq; Auguſtinus lib. de correptione & gratia, cap. 13. & in epiſt. 105. ad Sixtum.

‖ *Secundum opera* ſumitur ex illo Rom. 6. 23. *Stipendia enim peccati mors, gratia autem Dei vita æterna.* Hinc apparet, mortem æternam dari propter mala opera, at vitam æternam non

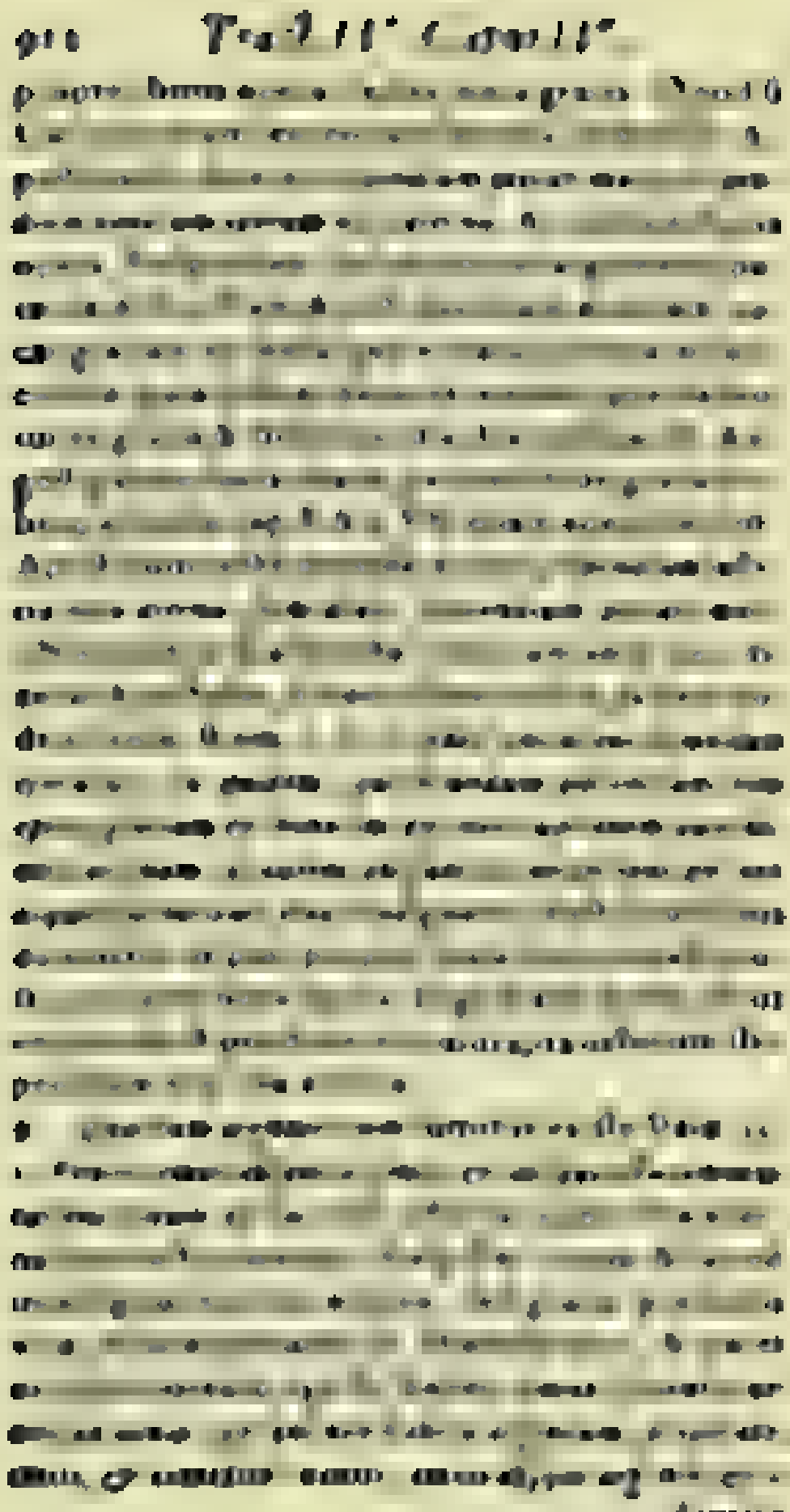

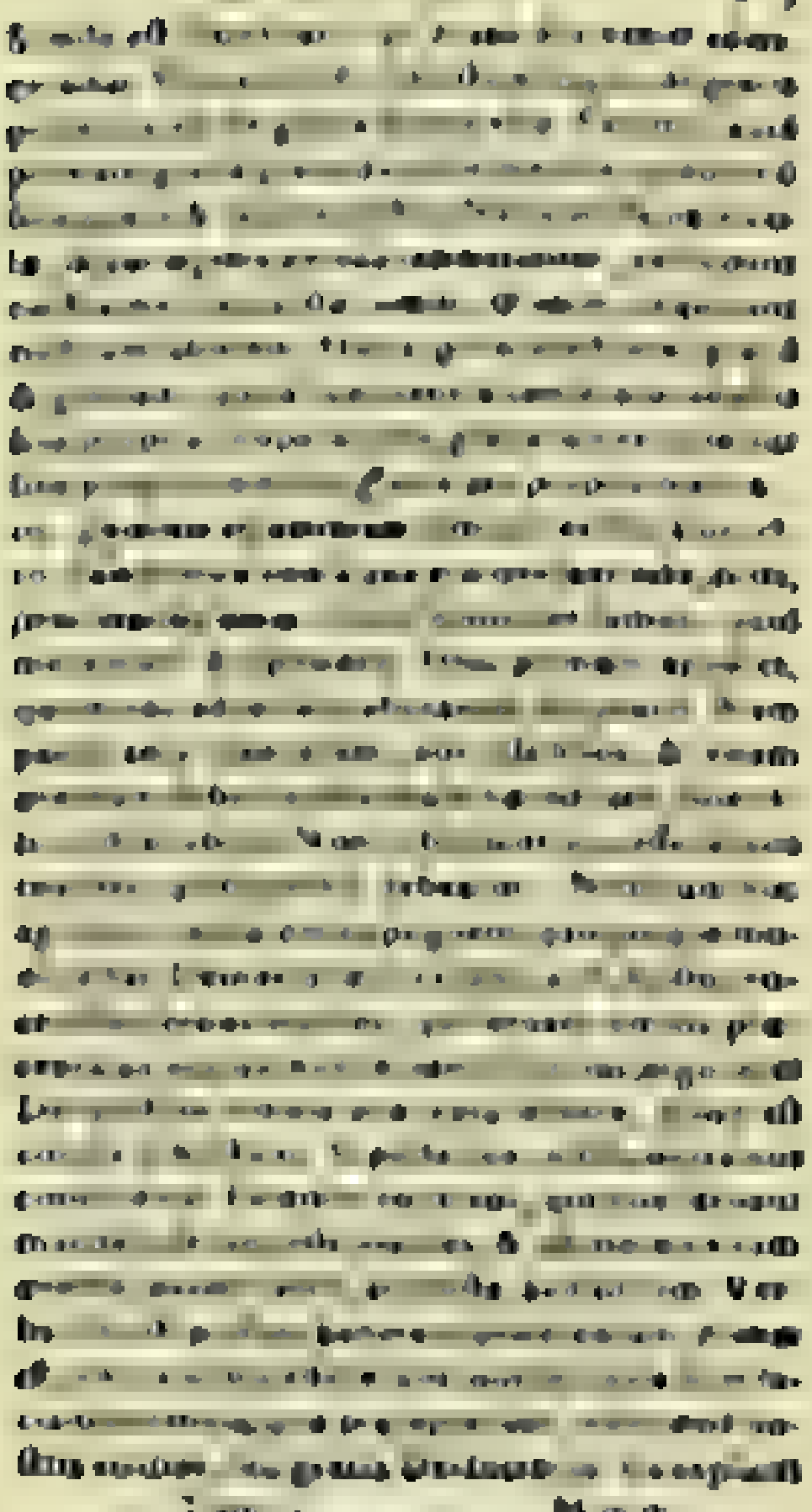

[illegible]

CAPUT V.

DE MERITO BONORUM operum, ex fontibus Catholicorum.

Etsi nonnulla pars Catholicorum de merito bonorum operum. Nunc est pugnandum est quid contra Catholicos et de eadem puncta. Ac primo docent, ultro cum Deo gratia posse bene operari ac operum pro Vocando eos ab gratia bona. Tertio bona opera apud Deum. Hæc magna pars quæ declarandæ ut ego quæ pro est quæ contra sancte equitare ut, et eligi pro est mercenarii. An homo possit mereri primam gratiam actualem ita est an. 1. An primam gratiam habeat valorem satisfactionis. 2. An augmentum gratificationis. 3. An reparationem post lapsum. 4. An auxilia gratiæ actualis, quæ necessaria sunt ad merendum. An donum perseverantiæ. 8. An vitam æternam. 9. An bona temporalia. 10. An vana possibilem meritum.

I. QVÆSTIO.

Quæ conditiones requirantur ad opus meritorium?

1. THeologi diſtinguunt duplex meritum, alterum de condigno, alterum de congruo. Meritum de condigno vocant, cui ex condigno, ſeu ex iuſtitia debetur retributio ſeu merces. Meritum de congruo, quod quidem ex iuſtitia non meretur compenſationem, ſed tamen eſt quædam congruentia ſeu honeſtas. Hoc poſterius proprie non habet rationem meriti. De priori, quod proprie meritum eſt, deinceps agendum.

2. Igitur quinque conditiones neceſſariæ ſunt, vt aliquod opus ſit meritorium de condigno, ſeu ex iuſtitia coram Deo. 1. vt ſit moraliter bonum. 2. vt voluntarium & liberum. 3. vt hominis viatoris. 4. vt procedat ab homine exiſtente in ſtatu gratiæ & amicitiæ diuinæ. 5. vt intercedat diuina acceptatio, & promiſſio de cõpenſatione vel retributione facienda. Singulæ breuiter explicandæ ſunt.

3. Prima conditio eſt, vt opus ſit moraliter bonum. Mala enim opera merentur quidem, ſed pœnam, non præmium. Vnde Auguſtinus lib. de gratia & libero arbitrio cap. 6. (*Deus*) inquit, *mala ſua merentibus Deus Polo*, quo declaratum eſt ad moralem operis bonitatem, hanc declaratam eſſe conditionem.

liberè sunt.

tum acceptatis.

eſſarium, non liberum. Ergo neceſſe non eſt, vt opus meritorium ſit liberum. Antecedens patet, quia maximè meritorium eſt per duas actiones, nempe per dilectionem Dei, & paſſionem: ſed mortem pro nobis obitam ex neceſſitate & libertate ſuit liberam, quia neceſſario repugnabat eſſe claram viſionem Dei, neque paſſibile & mortalem habuit præceptum moriendi & patiendi. Iohannis 10. 18. Neque poterat illud præceptum tranſgredi, cum eſſet impeccabilis. Reſpondeo. Duplex fuit actus dilectionis in Chriſto, alter reſpectabat eſſentiam Dei eſſentialem, alter ejuſdem eſſentiæ ſcientialem. Prior erat neceſſarius, & conuertebatur, quia non poterat comprehendi poſſe non eſſe, & conuertebatur, quatenus erat viator Chriſtus ergo per poſſe non mori eſt, non per priorem. Vide D. Thomam 3 part. qu. 19. art. 1. ad 1. Quod attinet ad veram partem adducit aliqui affirmant, aliqui negant Chriſtum habuiſſe præceptum morendi, de quo fuſe diſputatur per quæ ſi non habuit, tamen ſi obiectiue habuit, ſolutum eſt. Vide autem varias opiniones quæ ibi explicandæ ſunt. Nunc breuiter dico, Chriſtum potuiſſe ex vario motiuo ſeruare illud præceptum, vt ex motiuo charitatis, obedientiæ, ruſticationis, tollendi inuidiam hæreſium &c. vt ex quocunque voluiſſet motiuo, id fecerit. Hanc autem libertatem facile tollunt ad meritum. Vide plura in tertia parte.

9 Terra conducit operi meritorio, eſt vt præcedat ab hominis victore. Nam in hac vita eſt tempus certaminis, pugnæ, luctæ, laboris in altera, præmij, coronæ, quietis. Vnde frequenter hor-

tatur non semper vera, vt si quod apud Deum meteri volumus, illo hac vita faciamus, 2 Cor. 6. 2. *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis* & ad Gal. 6. 10. *Dum tempus habemus, operemur bonum.*

8. Quarta est, vt procedat ab homine existente in statu gratiæ, & amicitiæ Dei 1. Corinth. 13. 3. *Si dispensem omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Et Ioan. 15. 4. *Sicut palmes non potest fructum ferre à semetipso nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites.* Hinc apertè patet, ad fructum, id est, ad opera fructuosa & meritoria faciendi, necessariam esse gratiam, qua homo constituatur vitis palmes in Christo, tanquam in vite. Hæc autem est gratia habitualis & sanctificans. Vide Concil. Trident. sess. 6. cap. 16.

9 Hinc primò refellitur error Pelagianorum, qui docuere hominem ex sola naturæ virtute posse mereri vitam æternam, qui prædem ab Ecclesia damnati sunt. Secundò error Michaelistarum, qui asserunt gratiam sanctificantem non esse necessariam, sed sufficere actualem qua serventur mandata Dei. Putabat enim gratiam non requiri ex parte hominis operantis, sed ex parte ipsorum operum, id est vt opera sint meritoria, non necesse esse, vt ipse operans sit gratus & amicus Dei, sed sufficere, vt ipsa opera in se sint bona & supernaturalia, quæ bus legi istitiæ. Vnde inferebat, opera ella meritoria vitæ æternæ, ex eo præcise, quod sint vera legis obedientia, non au-

minoris interrumpi. Nec secundum, quia satis est quod homo existens in statu gratiæ, per infusam charitatem conuersus sit ad Deum habitualiter. Sic enim omnia eius opera, quæ moraliter bona sunt, sufficienter ad Deum referuntur. Nec opus est actuali relatione per actum charitatis, quamuis fortè expediat.

II. QVÆSTIO.

An possimus mereri primam gratiam actualem seu existentem.

1. HActenus de merito dictum est. Restat dicendum de præmio, seu obiecto meriti. Et primo quæritur, An prima gratia actualis, seu prima vocatio, qua excitamur vel ad fidem, vel ad dolorem de peccatis, sub merito cadat? Affirmabant olim Pelagiani & Semipelagiani. His fortiter opposuit se Augustinus, & tota Ecclesia Catholica. Et sane res certa est, nos eiusmodi gratiæ de condigno mereri nō posse. Rom. 9. 16. *Non est volentis neque currentis, sed Dei miserentis.* Et cap. 11. 6. *Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia non est gratia.* Etc. Tim. 1. 9. *Vocauit nos vocatione sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum & gratiam.* Ratio est efficax, quia ante gratiam primam excitantem nihil est in homine, nisi peccatum & vitiata liberum arbitrium: ut homo peccator per solas vitiatas naturæ vires non possit mereri primam

Si autem sensus sit, Deum certa lege statuisse, ex sola sua misericordia & liberalitate cóferre omnibus auxilia gratiæ, quæ sufficiant & necessaria sunt ad salutem, modo ipsi non impediant, sed faciãt quod in se est, videtur admitti posse Ratio est, quia Deus velit omnes homines salvos fieri, debet etiã velle dare sufficiétia media, quibus salvi fiant: Non quidem propter opera liberi arbitrij, sed propter suam bonitatem & merita Christi.

III. QVÆSTIO.

An possimus mereri primam gratiam iustificantem?

1. AEque certum est, nos de condigno hanc gratia mereri non posse. Nam scriptura passim docet, nos gratis iustificari. Rom. 3. 24. *Iustificati gratis per gratiam ipsius.* Quod sic explicat Concilium Trid. sess. 6. cap. 8 *Gratis iustificari dicimur, quia nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, sive fides, sive opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur.* Vide Augustinum epist 105 Ratio patet ex dictis, quia opus non est meritorium de condigno, nisi procedat ab homine existente in statu gratiæ & amicitiæ diuinæ: ergo opera, quæ præcedunt gratiam iustificantem, non sunt meritoria de condigno. ergo per illa non possumus mereri gratiam iustificantem.

2. Dices, possumus illam mereri per opera subsequentia. Sed contra. quia opera, quæ sequuntur gratiam

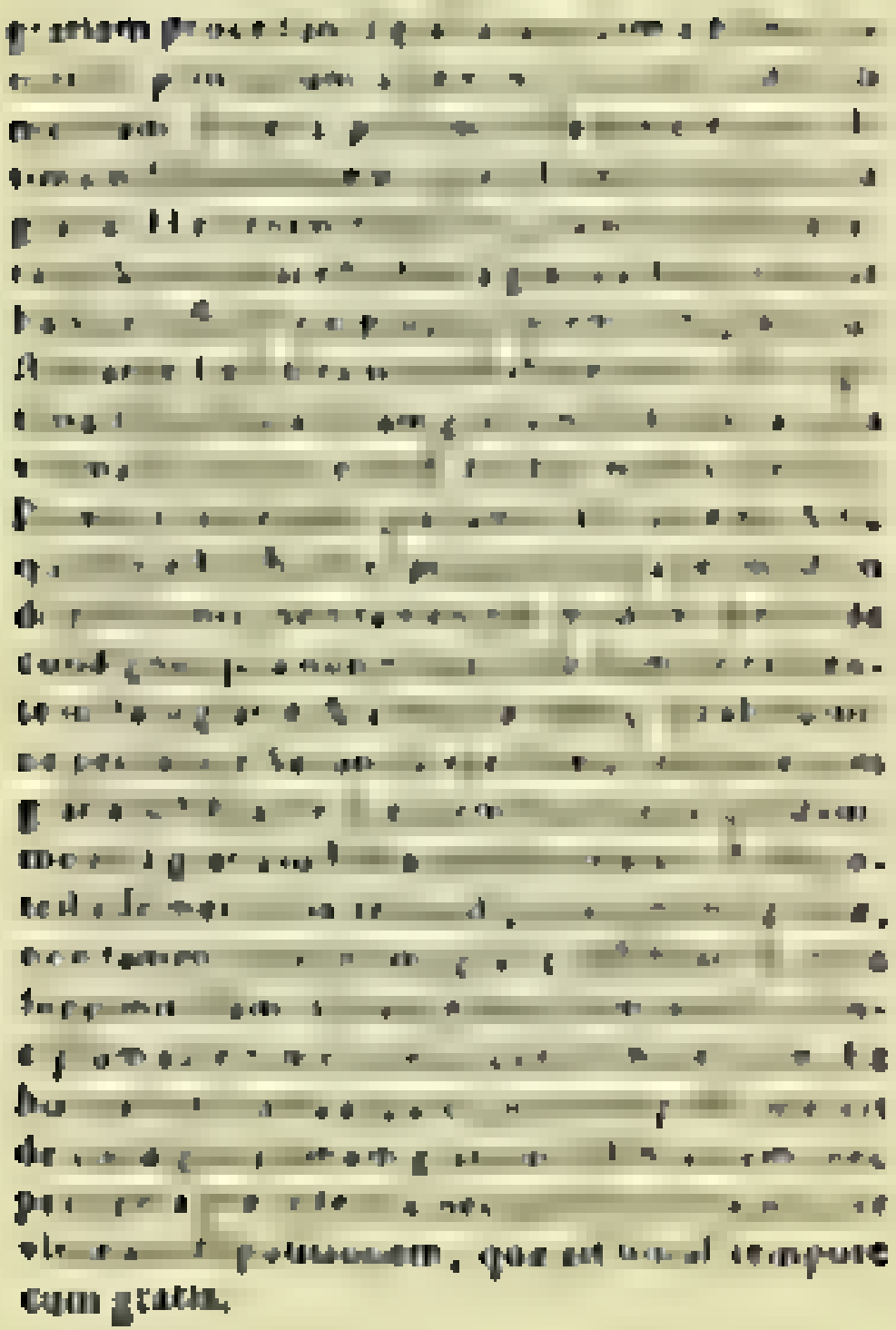

IV QVÆSTIO.

An possimus mereri augmentum primæ gratiæ?

1 OMnes Catholici confitentur hominem iustum per bona opera posse mereri augmentum gratiæ, & gloriæ. De merito augmenti primæ gratiæ dicendum est, vt patet ex Concilio Tridentino sess. 6. cap. 16. vbi habetur: *Iustificati & amici Dei, & domestici proficientes de virtute in virtutem renouantur, hoc est mortificandis membris suis, & exhibendis ea arma iustitiæ per obedientiam mandatorum Dei, & Ecclesiæ in ipsa iustificatione per Christi gratiam accepta, cum cooperante fide bonis operibus crescunt, atque magis iustificantur.* Ex quibus verbis manifestum est, iustum per bona opera non tantum augmentum primæ gratiæ, & charitatis, sed etiam augmentum gloriæ promereri. Quod etiam Concilium Florentinum in Decreto Vnionis Græcorum, & Concilium Vaticanum sess. 3. can. 18. definiunt. Quod testimonium Concilii Tridentini præcipue confirmat, quia habetur, quod homo iustus per bona opera non tantum augmentum gratiæ, & charitatis, sed etiam augmentum gloriæ promereatur. Nam gratia, & charitas augeri debet ex eo, quod augeatur gloria, & quia tanta gratia, & tanta gloria, & quia

ius ad gloriam tus autem ad gloriam, debet esse
gratiæ proportionatum.

2 Hic tria disputari solent à Scholasticis. *Primo*, An hoc argumentum gratiæ possit fieri per actus rem sos? *Secundò*, an fiat per solos actus charitatis, an etiam aliarum virtutum? *Tertiò*, An statim conferatur in hac vita, an in altera. Om ssis aliorum sententiis, respondeo ad singula breviter. *Primò*, iustos mereri augmentum gratiæ, non solum per actus intensiores habitus gratiæ & charitatis, sed etiam per æque intensos, & remissiores. *Secundo*, Nec solum per actus ipsius charitatis, sed etiam aliarum virtutum. *Tertio*, Neque augmentum hoc differri in alteram vitam, sed statim dari bene operantibus. Vide infra in Tract. de charitate, vbi ex professo hæc disputantur.

V. QVÆSTIO.

An possimus mereri reparationem post lapsum?

1 HOc duobus modis intelligi potest. *Primo*, an homo iustus, dum iustus est, per opera meritoria, quæ tunc facit, mereatur apud Deum, vt si contingat eum peccare mortaliter, accipiat remissionem illius peccati. *Secundò*, an homo, qui iam peccauit mortaliter, possit mereri remissionem sui peccati per opera bona, quæ facit in statu peccati? Hoc posito, sit

2 PRIMA CONCLVSIO. Homo iustus non potest

VI QVÆSTIO

An peccatum mereatur auxilia gratiæ actualis?

1. CIRCA VII hoc modo in statu peccati existentem non posse de congruo promereri auxilia gratiæ actualis, quibus ad Deum gratia pervenitur, quia meritum de condigno, vt patet de se requirit, vt homo in statu gratiæ existat. Ergo quanto magis homo existens in statu gratiæ habitualis, quæ illi necessaria est ad condignum meritum peccatum mortale, & ad perseverandum vsque ad gloriam?

2. Thomas de Vigorn. Caietanus de Valentia q. 6. de gratia prædicta, & sequuntur D. Thom. quæst. 114. art. 4. ubi quamvis hæc gratia non sit perseverantiæ, quia ad quam non præmittitur meritum, tamen ipsa non potest amitti per peccatum mortale, quia ad illud non præmittitur meritum. Quæ tamen ratio de merito [illegible] Vigorn. sed etiam [illegible] Medina [illegible] merito [illegible] [illegible] [illegible]

con equendam At eiusmodi sunt auxilia gratiæ actualis: ergo hæc auxilia cadunt sub meritum de condigno Et confirmatur primo ab opposito, quia si iustus non posset mereri aut ea gratiæ, quæ ipsi necessaria sunt ad consecutionem vitæ æternæ, tum nec ipsam consecutionem vitæ æternæ mereri posset, quod est absurdum Secundo quia meritum quod est sufficiens ad obtinendum id, quod pretiosius est, est etiam sufficiens ad obtinendum id, quod minus pretiosum est At vita æterna est pretiosior, quam sint ipsæ gratiæ actuales: ergo illam mereri possumus, etiam hæc possumus

3 Hæc sententia (quidquid sit de hac ultima assertione, qua confirmatur,) mihi placet Duo tamen notanda sunt Unum est, eam intelligendam esse de homine qui iustificatur per propriam dispositionem id est, per actum contritionis & dilectionis Dei super omnia Iustus enim potest mereri omnia auxilia gratiæ actualis, quæ ipsi necessaria sunt usque ad finem vitæ, sive ut Nam primum auxilium, quod datur ut possit ille homo potest mereri per primam dispositionem, non quidem, ut dispositio est sed ut formata per gratiam habitualem Reliqua deinceps potest mereri per novas actiones meritorias, quas ipse iustificatus Qui autem iustificaretur sine propria dispositione, is quidem posset omnia mereri, excepto primo auxilio, quod daretur ipsi post iustificationem Hoc etiam daretur illi gratis.

4 Alterum est huiusmodi auxilia duplicater spectari posse Primo quatenus est iustificatus & sanctificatus, ut homo possit illis cooperari & saluari, si velit,

Sic cadunt sub meritum de condigno, vt dixi. Secundo, quatenus congrua sunt, & ita attemperata, vt homo infallibiliter illis cooperetur & saluus fiat. Sic non cadũt sub meritum, sed ex mera Dei benignitate conferũtur. Atque hoc insinuat Valentia loco citato, cum ait, nullum *merere quidem de condigno auxilia sufficientia actualia, quæ ipsi necessaria sunt ad hoc, vt supratam motationibus, perseuerare possit in finem, non tamen mereri auxilium gratiæ efficax, per quod actu perseueret.* Quod magis explicabitur in sequenti quæst.

VII. QVÆSTIO.

An possimus mereri donum perseuerantiæ?

1. PErseuerantia sumitur duplicitèr. *Primò*, pro continua perseuerantia, quæ in eo consistit, vt post acceptam semel gratiam, nunquam amplius peccet mortaliter, sed sine interruptione perstet in statu gratiæ, vsque ad finem vitæ. *Secundò* pro finali perseuerantia, quę in eo consistit: vt vitam finias in gratia, quidquid de priori tempore factum sit.

2. PRIMA CONCLVSIO Homo iustus non potest vno aliquo actu de cõdigno mereri, vt vel continuè perseueret in statu gratiæ, vel certe, si excidat, vt vitam finiat in statu gratiæ. Ita Diuus Thomas qu. 114. art. 9 Augustinus libro de bono perseuerãtiæ cap. 17. & alij passim. Ratio est, quia

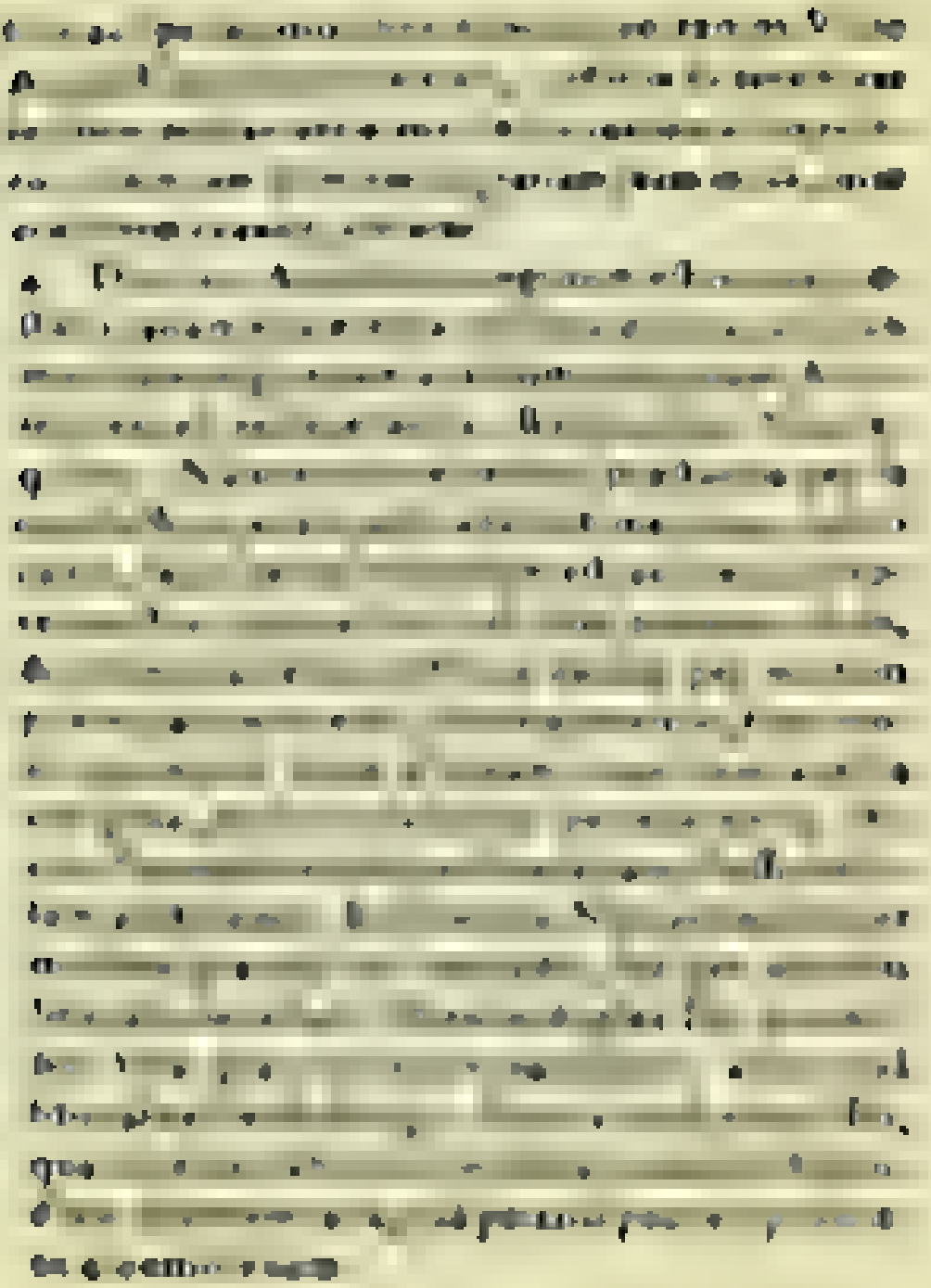

VIII QVÆSTIO.

An possimus mereri vitam æternam?

1. SVpra contra Calvinistas satis perspicuè ostendi, iustum posse de condigno mereri vitam æternam per bona opera, ideoque vitam æternam in scriptura vocari mercedem & coronam iustitiæ. Nunc pauca addenda sunt, quæ inter Scholasticos disputantur. Primò, An non solum ex iustitia, sed etiam ex rigore iustitiæ possit eam mereri? Secundo, An mereatur totam vitam æternam, an solum augmentum illius. Tertiò, An præmium vitæ æternæ conferatur illi secundum rationem iustitiæ commutativæ, an verò distributivæ?

2. Quod ad primum attinet, meritum hominis iustificati non est de rigore iustitiæ. Ita D. Thom. tertia part. quæst. 114. artic. 1. & alii passim. Ratio est, quia rigor iustitiæ requirit talem contractum, ut inter contrahentes nulla intercedat gratia & liberalitas, in qua meritum fundetur. Hoc autem non fit inter Deum & hominem, quia totum meritum hominis fundatur in gratia & liberalitate Dei præsertim in gratia iustificante, quæ illi gratis datur, & in liberali promissione Dei, qua voluit remunerare præmium meritis nostris, quæ ipsi non erant vitæ & multis aliis titulis ipsi debita. Hoc sensu dixit Concil. Trident. sess. 6.

rent nos sua dona.

Sit ergo

IX. QVÆSTIO.

An poſſimus mereri bona temporalia?

1. DIVVS Thom. qu. 114. art. 10. & plerique alij docent, bona quomodi bona ſint, poſſe ſpectari poſſe Primo, in ordine ad aliquod bonum. Secundo, qua eius vtilia ſunt ad vitam æternam conſequendam. Primo modo homo iuſtus non meretur bona temporalia ſecundum ſe, ſpectata Ratio eſt, quia quo quis iuſtior eſſet & plura haberet merita, eo magis abundaret bonis temporalibus. At non eſt. Videmus enim ſæpe optimos quoſque penuriam pati, & peſſimos abundare. *Pſalm.* Non igitur iuſtus poteſt mereri bona temporalia quatenus ſunt ad vitam, vt etiam æternam conſequi poſſit. Ratio eſt, quia, qui meretur finem, poteſt etiam mereri media, quæ continuantur ad finem in æqualibus. Hinc ſequitur, bona temporalia non dari, niſi ſecundum proportionem & quantitatem meritorum. Sed prout magis vel minus conducunt ad vitæ æternæ conſecutionem. Vnde fit, vt multi iuſti in extrema paupertate, alij autem omnibus diuitijs, ad vitam meritò conſtituant. Deus enim pro ſua prouidentia dat vnicuique, quod videt ei magis expedire ad ſalutem. Quibuſdam autem expedit non pauperes eſſe, quibuſdam eſſe, nos abundare, vt beata ei ſint in paupertate, nos egere, vt patientiam exerceat, & omnē ſpem ſuam in Deum collocet.

X QVÆSTIO

An Deus possit aliem mere?

1 Si autem dicas &c. Hæc quæstio est de potentia absoluta Dei, quæ non pertinet ad præsentem locum. Ad primum ergo dicendum, quod Deus potest facere quod homo non sit animal rationale mortale. Et per hoc patet solutio ad secundum. Ad tertium dicendum, quod Deus non potest facere quod homo non sit homo, quia hoc implicat contradictionem. Et per hoc patet solutio ad quartum. Ad quintum dicendum, quod Deus non potest facere quod homo non sit risibilis, quia hoc implicat contradictionem. Et per hoc patet solutio ad sextum. Ad septimum dicendum, quod Deus non potest facere quod homo non sit homo, quia hoc implicat contradictionem. Et per hoc patet solutio ad septimum. Ad octavum dicendum, quod Deus non potest facere quod homo non sit homo, quia hoc implicat contradictionem. Et per hoc patet solutio ad octavum. Ad nonum dicendum, quod Deus non potest facere quod homo non sit homo, quia hoc implicat contradictionem. Et per hoc patet solutio ad nonum. Ad decimum dicendum, quod Deus non potest facere quod homo non sit homo, quia hoc implicat contradictionem. Et per hoc patet solutio ad decimum.

2 Deinde videndum est de potentia Dei. Et primo quæritur de potentia Dei absoluta. Et secundo de potentia Dei ordinata. Et tertio de potentia Dei mixta. Et quarto de potentia Dei simplici. Et quinto de potentia Dei composita. Et sexto de potentia Dei infinita. Et septimo de potentia Dei finita. Et octavo de potentia Dei creata. Et nono de potentia Dei increata. Et decimo de potentia Dei communicabili. Et undecimo de potentia Dei incommunicabili. Et duodecimo de potentia Dei communicata. Et tertiodecimo de potentia Dei incommunicata. Et quartodecimo de potentia Dei communicabili et incommunicabili simul. Et quintodecimo de potentia Dei communicata et incommunicata simul. Et sextodecimo de potentia Dei communicabili et communicata simul. Et septimodecimo de potentia Dei incommunicabili et incommunicata simul. Et octavodecimo de potentia Dei communicabili et incommunicabili et communicata simul. Et nonodecimo de potentia Dei communicabili et incommunicabili et communicata et incommunicata simul. Et vigesimo de potentia Dei communicabili et incommunicabili et communicata et incommunicata et communicabili et incommunicabili simul.

Epilogus.

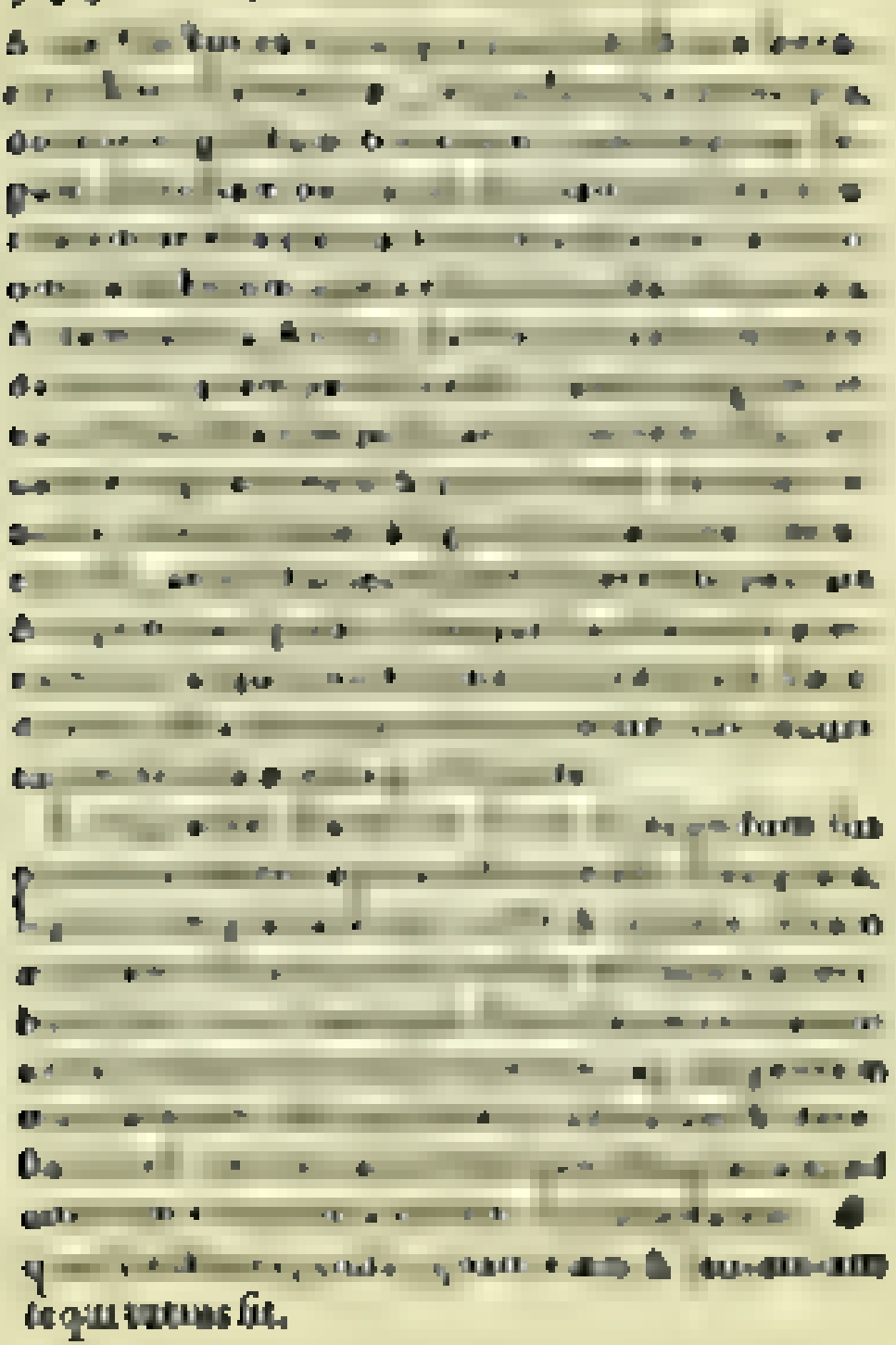

FINIS.

INDEX
QVÆSTIONVM.
DE BEATITVDINE.

1. *Vid & quotuplex ſit beatitudo.* 11
   1. *An beatitudo obiectiua conſiſtat in ſola Deo.* 14
   3. *An beatitudo formalis conſiſtat in clara Dei viſione, quam viſionem beatificam appellamus.* 24
4. *Quo ſenſu viſio beatifica ſit formalis beatitudo.* 24
   An viſio beatifica ſit notitia ſpeculatiua, an practica. 28
   An ſit notitia complexa, an incomplexa. 30
5. *An beatus poſſit ceſſare à viſione beatifica.* 32
6. *An durante viſione, poſſit ceſſare ab amore Dei.* 35
9. *An ſola viſio faciat beatum impetrabilem.* 39
10. *An homo habeat naturalem appetitum innatum ad beatitudinem ſeu viſionem beatificam.* 43
11. *An habeat naturalem appetitum elicitum.* 50
12. *An aliqua anima iam adepta ſit beatitudinem.* 53

DE LIBERO ARBITRIO.

1. Cur voluntas vocetur liberum arbitrium. 69
2. A qua libertate vocetur liberum arbitrium. 71
3. An sola voluntas formaliter sit libera, an etiam intellectus. 74
4. An intellectus, si non formaliter, saltem radicaliter, sit liber. 77
5. An voluntas in usu sui libertatis dependeat ab intellectu, & ab eo in alteram partem determinetur. 80
6. An voluntas sit potentia activa, an passiva. 91
7. An versetur tantum circa bonum. 92
8. An versetur tantum circa finem & medio, & medio modo circa aliquid tertium. 94
9. An homo habeat usum liberi arbitrij. 97
10. An usus liberi arbitrij impediatur per peccatum mortale. 108
11. An per metum. 116
12. An per concupiscentiam. 128
13. An per ignorantiam. 139
14. An per vim & consuetudinem. 152

DE ACTIBVS HVMANIS.

1. Quis & quotuplex sit actus elicitus. 158
2. Quæ sit illorum natura & essentia. 164
3. Quid sit illos esse voluntarios & liberos. 167
4. Quid sit esse mortale. 178
6. Quid sit esse supernaturale. 185

Quæſtionum.

Quæ ſint actus a voluntate imperati & an detur aliquod imperium intellectus, diſtinctum ab imperio voluntatis. 157

DE BONITATE ACTVVM INTERNORVM.

Quid & quotuplex ſit bonitas actuum internorum. 163

An hæc bonitas dependeat ab obiecto. 154

An à fine extrinſeco. 170

An a circunſtantiis. 179

An à conformitate cum lege & recta ratione. 185

An à conformitate cum radicis conſcientiæ. p 189

Quid faciendum, quando conſcientia eſt erronea. 191

Quid item, quando eſt dubia ex ignorantia iuris aut facti.

Quid ſimiliter, quando eſt dubia propter varias authorum opiniones. 203

Quid denique, quando eſt ſcrupuloſa. 216

DE MALITIA ACTVVM INTERNORVM.

Quid ſit malitia moralis. 219

Vnde ſumatur hæc malitia. 228

An idem actus interior poſſit ſimul eſſe bonus & malus 245

An poſſit dari actus indifferens in ſua ſpecie.

An poſſit dari indifferens in individuo. 243

Quale ſit diuiſio actus interioris in bonum &

malum. 171
6. De bonitate & malitia actuum exteriorum. 253

DE PECCATIS.

1. Quid ſit peccatum actuale. 253
2. An aliud ſit mortale, aliud veniale. 261
3. Quid ſit utrumque horum. 271
4. An eſſentialiter inter ſe differant. 274
5. Quale ſit diuiſio in mortale & veniale. 275
6. An veniale poſſit fieri mortale, & contra. 277
7. An malitia utriuſque ſit infinita. 281
8. An utrumque ſit contra legem Dei. 284
9. Quando inter utrumque diſcernendum eſt.
10. Quomodo differant peccatum commiſſionis & peccatum omiſſionis. 290
11. An peccatum omiſſionis poſſit eſſe ſine actu alio.
12. An actus conſtituat omiſſionem culpabilem, ſit peccatum. 279
13. Quinam actus cenſeatur eſſe cauſa omiſſionis. 300
14. An actus, qui eſt cauſa omiſſionis, ſit peccatum diſtinctum ab omiſſione. 304
15. Quo tempore cenſeatur quis ponere peccatum omiſſionis. 307
16. Quæ dicantur peccata carnalia, quæ ſpiritualia. 314
17. Quæ ſint contra Deum, quæ contra proximum, quæ contra ipſum peccantem. 315
18. Quæ item cordis, oris, operis. 115
19. Quæ denique ex ignorantia, ex paſſione, ex malitia. 317

Quæstionum.

DE SVBIECTO PECCATI.

1. *An in voluntate possit esse peccatum.* 322
2. *An intellectu.* 324
3. *An in appetitu sensitivo secundum se sumpto.* 325
4. *An in appetitu sensitivo ob consensum voluntatis.* 331
5. *Quando voluntas censeatur perfectè consentire.* 337
6. *Quis motus concupiscentiæ sufficiat, ut accedente perfecto consensu voluntatis, sit peccatum mortale.* 341
7. *An in membra & potentias exteriores possit esse peccatum.* 343

DE CAVSA PECCATI.

1. *An Deus sit causa peccati.* 345
2. *An Deus concurrat ad actum peccati.* 358
3. *An Deus sit causa excæcationis & obdurationis.* 365
4. *Quo sensu Deus dicatur indurare cor hominis.* 367

DE EFFECTV PECCATI.

1. *Quid sit macula peccati.* 372
2. *Quomodo differat macula ab offensa & iniuria.*

DE POENA ET REATV POENÆ.

1. *Quid sit pœna & reatus pœnæ.* 374

2. An omnis pœna sit propter aliquam culpam. 305
3. An aliquis possit puniri propter peccatum alterius. 386
4. An peccatum possit esse pœna peccati. 388
5. An pœna peccati debita sit æterna. 389
6. An sit infinita intensiue. 395

DE PECCATO ORIGINALI.

1. An detur aliquod peccatum ex iniuria. 395
2. An peccatum originale sit substantia. 401
3. An sit concupiscentia. 406
4. An morbida qualitas. 410
5. An ipsamet Adami prauaricatio. 415
6. An primæua iustitia originalis. 418
7. In quo subiecto sit peccatum originale. 422
8. Quæ sit causa efficiens illius. 425
9. Quomodo hoc peccatum transfundatur in posteros. ibidem.
10. An transfundatur ab Adamo, an ab Eua, an ab utroque. 429
11. Ad quos transfundatur, an ad omnes posteros, etiam ad B. Virginem. 432
12. Quos sint effectus in hac vita. 438
13. Qui status post hanc vitam. 449

DE LEGE IN COMMVNI.

1. Quid sit lex. 444
2. Quotuplex sit. 454
3. Quæ sit materia legis. 456
4. An promulgatio sit de essentia legis. 459
5. Cuius sit legem condere. 467

6. *In quem finem condatur lex.* 469
7. *Qui sint effectus & officia legis.* 472

DE LEGE ÆTERNA.

1. *Quid sit lex æterna.* 478
2. *An omnia subjaceant legi æternæ.* 481
3. *An aliæ leges ab ea deriuentur.* 484
4. *An sit lex propriè dicta.* 486

DE LEGE NATVRALI.

1. *Quid sit lex naturalis, & quomodo distinguatur à iure gentium.* 489
2. *Quotuplex sit.* 492
3. *An mutari & abrogari possit.* 493
4. *An possit in ea fieri dispensatio.* 499

DE LEGE VETERI SEV MOSAICA.

1. *An lex vetus seu Mosaica fuerit bona.* 510
2. *An à Deo data.* 517
3. *An obligauerit solos Iudæos.* 518
4. *Quotuplicia fuerint præcepta illius legis.* 525
5. *Quæ fuerint præcepta moralia.* 527
6. *Quæ cæremonialia.* 529
7. *Quæ iudicialia.* 535
8. *An lex vetus sit abrogata, quando omnia hæc præcepta.* 537
9. *A quo, & quando sit abrogata.* 543
10. *An saltem post abrogationem cœperit esse mortifera.* 551

DE LEGE NOVA SEV EVANGELICA.

1. An lex nova à Christo lata sit, & quibus præceptis ea constet. 558
2. An obligeat ad sui observationem. 561
3. Quomodo differat a lege veteri seu Mosaica. 566

DE LEGE HVMANA.

1. An Prælati Ecclesiæ habeant potestatem condendi leges Ecclesiasticas obligantes in conscientia. 572.
2. An Principes seculares habeant potestatem condendi leges civiles, obligantes in conscientia. 580
3. An humanæ leges obligent sub peccato mortali.
4. An obligent cum periculo vitæ. 595
5. An obligent ad actus interiores. 673
6. An, ut leges obligent, debeant promulgari in singulis provinciis. 608
7. An obligent statim post factam promulgationem. 615.
8. An præter promulgationem requiratur tacitus consensus seu acceptatio populi. 618
9. An hæ leges possint irritare contractus. 622
10. An possint inhabilitare personas. 628
11. An clerici obligentur legibus civilibus. 631
12. An principes obligentur suis legibus. 641
13. An possint dispensare in suis legibus. 657

Quæſtionum.

14. *An ſubditi poſſint aliquando facere contra verba legis, & mentem legislatoris interpretari.* 643

DE LEGE PŒNALI.

1. *Quid & quotuplex ſit lex pœnalis.* 650
2. *An lex pœnalis obliget ad culpam.* 651
3. *An obligare poſſit ad pœnam ipſo facto ſubeundam.* 656
4. *An pœna confiſcationis omnium bonorum non poſſit per legem, ipſo facto, obligare ante ſententiam.* 611
5. *An ille, cujus bona ſunt fiſco applicata ipſo facto, poſſit ea alienare* 666
6. *Quæ ſint obſervanda quando reſtituendum eſt contractum factum ex bonis confiſcatis* 670
7. *Quare etiam rem peregrinam debeat pœna, per Judicem ferenda.* 678
8. *An liceat damnatis ad mortem per ſententiam, quacunque via ſe defendere.* 681
9. *An is, qui eſt cauſa quare condemnetur pœna debita, hoc ipſo teneatur ad reſtitutionem ipſius pœnæ.* 691

DE CONSVETVDINE.

1. *Quid ſit conſuetudo, & quam vim habeat.* 697
2. *Unde habeat ſuam vim: an à conſenſu ſolius populi, an ſimul a conſenſu principis.* 699
3. *Quantum tempus requiratur ad conſuetudinem introducendam.* 702

4. Quibus actibus debeat introduci. 706
5. An debeat manifestè introduci. 709
6. An debeat esse iusta & rationabilis. 711
7. An consuetudo reprobata per legem habeat vim abrogandi legem. 717

DE GRATIA.

1. Quid & quotuplex sit gratia. 716
2. Quotuplex gratia actualis. 720
3. Quomodo gratia habitualis distinguatur ab habitu fidei, spei & charitatis.

DE IVSTIFICATIONE CATHOLICORVM.

1. An peccata verè tollantur in iustificatione. 717
2. De iustitia inhærente & imputata. 645
3. An homo post iustificationem maneat peccator & iniustus. 761
4. An omnia opera hominis iustificati sint peccata mortalia. 765
5. In quo consistat iustificatio. 770
6. An sola fides iustificet. 780
7. De natura fidei iustificantis. 805
8. De triplici fide. 801
9. An fides detur solis prædestinatis. 805
10. An fides amitti possit. 810
11. An fideles sint certi de sua iustitia, per sententiam & prædestinationem. 813
12. An bona opera sint necessaria. 815

Quæſtionum.

DE IVSTIFICATIONE CALVINISTARVM.

1. *Quid & quotuplex ſit iuſtificatio.* 815
2. *Quid ſit prima iuſtificatio.* 826
3. *Quæ diſpoſitiones ad eam requirantur.* 828
4. *An prima iuſtificatio ſit gratuita.* 831
5. *Quæ ſit formalis cauſa iuſtificationis.* 832
6. *Quæ materialis.* 837
7. *Quæ efficiens & finalis.* 858
8. *Quæ meritoria.* 860
6. *Quo ordine temporis fiat iuſtificatio.* 861
10. *Quo ordine naturæ.* 863
11. *An homo ſit certus de ſua iuſtificatione.* 866
12. *An poſſit amittere iuſtitiam ſemel acquiſitam.* 867
13. *Quomodo iuſtitia ſemel acquiſita conſervetur.* 868

DE MERITO BONORVM OPERVM SECVNDVM Caluinistas.

1. *An iuſti poſſint bene operari & legem implere.* 872
2. *An teneantur vtrumque facere.* 877
3. *An ipſorum opera ſint meritoria vitæ æternæ* 905

DE MERITO SECVNDVM CATHOLICOS.

1. *Quæ conditiones requirantur, vt aliquod opus ſit meritorium.* 919

Index Quæstionum.

1. *An homo possit mereri primam gratiam actualem.* 926
3. *An primam gratiam habitualem seu iustificantem.* 928
4. *An augmentum gratiæ iustificantis.* 930
5. *An reparationem post lapsum.* 931
6. *An auxilia gratiæ actualis, quæ necessaria sunt ad recte vivendum.* 933
7. *An donum perseverantiæ.* 935
8. *An vitam æternam.* 638
9. *An bona temporalia.* 641
10. *An unus possit alteri mereri.* 942

FINIS.

COPIOSSIMVS

INDEX

PRÆCIPVARVM

MATERIARVM ET rerum quæ in hac ſecunda parte Theologiæ Scholaſticæ continentur.

Notandum p paginam ſignificare, & §. paragraphum.

A

ACTVS humani ſunt duplices, elicti & imperati. pa. 1,6

Actus humani qui & quotuplices ſint à voluntate elicti. p. 136 § 1

Actus à voluntate elicitus tripliciter ſpectatur. p. 144. §. 1

Actus à voluntate imperatu, qui ſint. pa. 153. §. 1.

Actus voluntatis includit varia prædicata eſſentialia. p. 149 §. 9

Actus quidam ſunt ſupernaturales in modo tantum, alij in entitate & ſubſtantia. p. 153. §. 1.

Actuum internorum

enumerat actus humanos intelligentes p. 161

Actus exteriores qui sint indifferentes.

Actus interior an sit bonus vel malus ex circumstantia p. 164 § 3

Actus electionis qui accipit bonitatem à fine exteriore an accipiat totam bonitatem, quæ est ab intentione finis p. 164 § 7

Actus interior an sit malus, qui bonus est ex circumstantia p. 165 § 1

Actus voluntatis quomodo possit dici duplex specie unitus, quorum unus sit malus, et bonus, alter autem malus p. 178 § 10

Actus interior ex bono fine an debeat esse conformis legi & ejus ratione. p. 181 § 1

Actus interior an debeat esse conformis exteriori p. 182 § 1

Actus interior an debeat esse conformis exteriori. pag. 182 § 1

Actus idem interior an possit esse bonus & malus p. 183 § 1

Actus idem interior an sit bonus & malus p. 184 § 1

Actus interior quo fine est, non potest esse bonus & malus p. 184 § 4

Actus interior quo fine est, non potest esse bonus nisi objectum debeat esse malum p. 185 § 1

Actus interior quem objectum non est, potest esse bonus & malus ratione circumstantiæ. p. 185 § 4

Actus an possint unus indivisus in tua specie p. 194 § 1

Actus alius interior ex objecto specie bonus malus est. p. 241 § 2

Actus aliqui dantur qui ex objecto sint boni

moraliter neque mal., sed indifferenter, ibidem.

Actus indifferens in individuo an possit dari. pag 148. § 1.

Actus humanus qui versatur circa bonum delectabile propter solam delectationem an & est indifferens, sed malus, ex solo defectu honestitatis. p. 148. §. 2.

Actum humanorum alij sunt boni, alij mali, quocunque modo, sive per se, sive per accidēs, pa. 115 § 3

Actus exteriores bonitas vel malitia an aliquid addat ad bonitatē vel malitiam interioris, p 136 §. 8.

Actus culpabilis omissioni connectus, an sit peccatum, pa. 197 § 1.

Actus ille est malus qui fit tempore indebito p 199 § 4.

Actus omissionis causa, an sit peccatum omissione adjunctum, p. 304 §1.

Adamo peccante cur non cēsent omnes posteri in eo peccare, p. 397. §. 4.

Ægrotum visitans tempore sacri an peccet, pa. 198. §. 3.

Ægypti quomodo à Deo impulsi sunt vasa Israelitis darent, pa. 107 § 16

Æquitas duobus modis sumitur, p. 644 § 1.

Agnus paschalis Eucharistiam representabat. p. 534. §. 10

Altera duplex, thymiamatis & holocausti, p. 533. §. 9.

Amare quid sit. p. 137. §. 3.

Amor in visione erit, p. 17. §. 2.

Amor Dei duplex, p. 17 § 3 & p 16 § 2

Amor ad appetitum pertinet, p 19. §. 6

Amor Dei an sit magis bonum, quam visio Dei, pag. 19.

Amor & odium opponuntur contrarie p. 43.

Amor in beato est perpetuus p 40 §.

Amor mundus cur sit peccatum p 306 § 4.

Anabaptistæ Principibus tollunt potestatem condendi leges p. 580 §.1

Anima creatur immediatè a Deo p.401.§ 2.

Anima quando dicatur vnita in corpore p. 414 § 6

Anima quomodo maculetur cum creata sit à Deo sine macula pa. 417

Animalia terrestria in sacrificijs offerri solita p 511 § 5

Animæ iustorum cum Christo in cœlum ascenderũt post quadraginta dies p.59.§ 8

Animæ iustorum vbi fuerint per quadraginta dies à Christi resurrectione p 60.§ 9

Animæ sanctorum post hanc vitam sunt in cœlo cum Christo, nec alibi expectant vsque ad diem iudicij pag. 61. §. 11.

Appetitus triplex p. 26.§.5.

Appetitus voluntarius elicitus, duplex. ibid.

Appetitus naturalis innatus quid sit pag 43 §. 2.

Appetitus elicitus quid sit. ibid.

Appetitus innatus duplex. ibid.

Appetitus elicitus quomodo ab innato differt. p 30

Arbitrium liberum, Vide Liberum arbitrium.

Arbitrium ad intellectum non ad voluntatem pertinet pag.69. § 1

Arbitrium quid sit, ibidem.

Arca fœderis quid continebat pag. 511. §. 7

Arcæ nomine quid significatur pag. 444 §.5.

Attributa

Attributa diuina clarè apprehendunt beati p. 3.

Attributa diuina obscurè in hac vita apprehendimus. p 32

Attributa Deitatis toti Trinitati communia, singulis personis singula per modum proprietatis accommodatur p. 748. §. 4.

Auersio à Deo duplex p. 172. §. 1.

Aues in sacrificiis offerri solitæ. pag. 511 §. 5

D Augustini opinio de loco in quo sunt animæ iustorum ante resurrectionem. p 63 §. 14

B

BAlnea Ecclesiæ duo. p 75 § 5

Baptizari paruulos non vt peccatum abluatur, sed vt fiant hæredes regni cœlorum affirmabat Pelagius. p. 399 § 2.

Baptismus à Christo institutus in remissionē peccatorum. ibid.

Baptismus Ioannis non pertinet ad nouam legem nec Christianos obligat p 559 § 1

Baptismus Ioannis fuit præparatio ad Christi baptismum. ibid.

Baptismus & alia sacramenta non esse absolutè necessaria ad salutem docent Caluinistæ. p. 562. § 1

Baptismus vocatur generatio seu natiuitas. p. 714 § 10.

Baptizans sub hac forma dubia, in nomine Genitoris, Geniti & Spiritus, an peccet p 208 §. 1.

Beati vident essentiam & attributa diuina clarè & intuitiuè, sicut à parte rei sunt. p 31 §. 3

Beati in cælo non sciũt omnia mysteria futura. p 18 § 7.

Beatorum voluntas est rectissima & ordinatissima. p. 48. § 7

Beatitudinem an aliquæ animæ sine adipiscantur. p 53. §. 1

Beatitudinem nulla anima consecuta erat vsque ad mortem Christi. p. 59. §. 2

Beatitudo est status bonorum omnium aggregatione perfectus. p. 17. §. 2.

Beatitudo formaliter est consecutio & possessio summi boni p. 154

Beatitudo omnem miseriam excludit p. 25

Beatos necessariò amare Deum vi vitionis, negat Scotus. pag 18. §. 1

Beatum an Deus ex sua parte possit privare actu caritatis in patria p. 51. §. 5

Beatus debet habere firmam opinionem se nunquam amissurum amorem Dei, aliquin non esset omnino quietus, sed anxius. pag 24 §. 1

Beatum posse cessare à visione beatifica. p. 31. §. 1

Beatus an possit cessare ab amore Dei. p. 35. §. 1

Beatus est impeccabilis. p. 39. §. 1

Beatus si posset peccare, posset amittere beatitudinem ibid.

Bona confiscata fisco acquisita ante sententiam iudicis. p 654. §. 6

Bonis fisco addictis non teneatur se spoliare dominus ante sententiam iudicis. pa. 665. §. 6

Bona temporalia non dantur iustis secundum meritorum proportionem, sed prout magis vel minus conducunt ad vitæ æternæ consecutionem. p. 941

Bonitas Dei est infinita. p. 41. §. 6

Bonitas Dei clarè & incurrè videtur à beato p 11 § 6

Bonitas Dei continet in se eminenter omnia alia bona particularia. ibidem.

Bonitas actuum interiorum. p.162

Bonitas actuum interiorum quid & quotuplex sit. p 163 § 1

Bonitas obiecti prior est bonitate actus. pag. 164. § 1

Bonitate finis accedente an maneat simul prior bonitas, quæ est ex obiecto. p. 171. §. 5

Bonitas interioris actus sumitur à motivo operantis. p.173 § 3

Bonitas vna non repugnat alteri. pa. 175. § 6.

Bonitas sola intentionis non est tota causa bonæ voluntatis p. 175. §. 6

Bonitas desumpta à fine an sit essentialis electionis. pag 177 § 9

Bonum nemo refugit sub ratione boni. p 15 § 1. & p. 51. §. 5. & p 93 § 4 & 5.

Bonum vel propter se vel propter aliud appetitur. p. 96 § 4

Bonum morale & bonum honestum idem sunt. p. 165 § 3

Bonũ ex integra causa, malum ex quolibet defectu p. 115. § 11. & p. 130 § 1

Boni definitio ex Aristole. p 93 § 3

C

CAlumistæ docent per baptismũ peccatum originale nõ tolli, sed in nobis manere. p. 315. §.

Calvinus negat leges obligare in conscientia p. 580 § 1

Carnalia peccata duo sunt, Gula & luxuria. p. 314 §. 1

Carnalia peccata quæ dicantur. p 314 §. 1

Carnis nomine natura corrupta significatur p. 314 § 1

Carthusiani an teneãtur abstinere à carnibus cum periculo vitæ. p. 601 § 11.

Cæremoniæ omnes pertinentes ad cultum

dru um , erant figura & prognostica venturi Christi p. 116 §. 1.

Ceremoniæ legales eo fiat o[illegible] Christi mortem fuerunt mortifer[illegible] p. 547

Ceremoniæ ad salutem non erant necessariæ. p. 554. in fine

Cerinthus asserebat legem Mosaicam perpetuo servandam esse ex mente. p. 5. 7. §. 1

Cælum beatorum clausum fuit propter Adami peccatum usque ad Christi mortem & passionem p. 81 §. 7

Charitatem esse finem legis quid sit. pag. 285. §. 2.

Christiani principes habent potestatem condendi leges Civiles pag. 581. §. 2.

Christus fuit in hac vita videtur & comprehensor p. 15 §. 4

Christus cur Abrahæ & eius posteritati fuerit promissus, non autem aliis gentibus. p. 321. §. 2.

Christum non esse legislatorem, sed redemptorem tantum, nonnulli asserebant hæretici. p. 558 §. 1

Christus cur leges Mosaicas abrogarit. pag. 587. §. 9

Christus cur in scripturis vocetur redemptor noster & redemptio. p. 733

Christus quomodo dicatur factus esse pro nobis peccatum p. 738. §. 17.

Circumstans est quoddam accidens respectu substantiæ seu entitatis actus intrinseci pag. 181. §. 5

Circumcisio erat signum baptismi p. 154 §. 6

Clerici non sunt subjecti principibus secularibus p. 3. 632. ad fin. §. 2

Clericus tenetur servare leges civiles, sed non potest puniri à magistratu seculari etiam si eas non observet p. 6 253

Clericus an debeant pœnas subire pœnas subeundas, an

pœna lege ciuili statuta. p.631.§ 3.
Commissio peccati opponitur præcepto legis negatiuo. p.290 § 1.
Commissione aliquis peccat non solum agendo, sed conando agere. ibid.
Commissio & omissio differunt. p.191 §.6.
Communitas quando censetur acceptare legem. p.619 § 2.
Conatus distinguitur ab actu. p 190 §.2
Cognitio practica quæ sit. p 29.§.3
Cõcupiscentia an minuat aut impediat libertatem arbitrij vsum. p.124 §. 25
Concupiscentia perturbat vsum rationis. p. 124 §. 27.
Concupiscentiæ peccata cur leuiora sint quam quæ fiunt omnino deliberatè. p. 125. §. 28. & 31
Concupiscẽtia an possit necessitare voluntatem ad appetendum. p. 127 § 24
Concupiscẽtia an possit necessitare voluntatem ad consentiendum. ibid.
Concupiscentia cur peccatum ab Apostolo vocetur. p. 327. § 5. & p. 331 §. 10. & p 403. §. 4
Concupiscentiam Apostolus non vult non esse in nobis, sed vult eã non regnare p. 327. § 5
Concupiscentia quando regnat in nobis. p. 327 §. 5.
Concupiscentiæ motus tres sunt p 328. §. 5
Concupiscentiæ motus quomodo vocentur à Theologis. ibid.
Concupiscentia est effectus & causa peccati, & cur. p. 331 § 10
Concupiscentia cur à D. Augustino vocetur iniquitas. p. 335 §. 11
Concupiscentiã Deus non odit tanquam culpam, sed tanquam malum ad culpam inducens. ibid.
Concupiscentia an sit

peccatum originale pa. 406. § 1

Confessarius an possit aliquē absoluere contra propriam opinionē, sequendo probabilem opinionem ipsius confitentis. p 115 § 17

Confessionis annuæ duplex præceptum. pag. 62 § 4

Coniugium Patrum veteris Testamenti cur æque fuerit bonum ac virginitas noui Testamenti. p 173 § 5

Conscientia recta amittit quicquid fit, est peccatum. p. 117 § 12

Conscientiæ nominis duplex significatio pag. 180 § 2

Conscientia erronea quando dicatur. pag. 19 § 2

Conscientia erronea si iudicet aliquid esse præceptum quod tamen esset intrinsece malum, an tunc obligaret hominem ad hoc faciendum. p 94 § 4

Conscientia erronea si vetè obligat, vnde breuiter obligandi. pag. 195. § 8

Conscientia quando possit esse dubia pag. 199. § 1

Conscientia quando ex ignorantia iuris aut facti est dubia, quid faciendum. p. 99

Conscientia iudicium quādo ex variis opinionibus pendet, quid faciendum. p. 205

Conscientiam scrupulosam quando quis habet, quid agendum p. 116 § 1

Conscientiam scrupulosam habere quis dicatur. p 116 § 1

Conscientiæ scrupulus vnde oriatur. ibid.

Contensus quid sit p. 140 § 6

Consilium quo quis alterum inducit ad peccatum est peccatum p. 298

Consuetudo & præscriptio quomodo differant. p 69 § 3

Consuetudo duobus

modum introducunt. p. 678. §. 4

Contentudo vt introducat requiritur principium contentum, tactus aut expressus p. 701 § 3

Contentudo introducto a populo expressio principis consentis, tunc non opus est expectare tempus à lege determinatum p. 709 § 2 sed si tacito tantum consensu habetur ibidem § 3

Contentudo à lege reprobata tanquam nulla nunquam habetur pro abrogandi lege p. 713. § 2

Contradictio grauis mutui multi contractus an vitet ostium bonum p. 718 § 12

Contractu potestas humana p. 613

Contractus pactum dicitur consensus mentium in aliquid. p. 697 § 2

Creatura non potest constringere Deum ut concedat pro vno peccato mortali. p. 681

D

DAmnari an aliquod bonum opus mortale tollat. p. 820. § 17

Damnatus nisi ad mortem non debet se defendere secundum intellectum. p. 682 in principio.

Dare legem seruare p. 760 § 1

Debet quis habere gratiam duplicatam concipiendi. p. 800 § 18

Delectatio inordinata quæ in opere capitali venit cum deliberato & sine debito exercitio, est peccatum mortale. p. 142. §. & 3.

Delicta & peccata differentia. p. 330 §. 4

Deliberatum quod sit p. 718 § 1

Deum diligere ex toto corde quid sit p. 169. §. 12

Deum diligere in homine duplex est p. 169. § 12

Deum in homine peccatorum facit Calui-

P p p iij

non, & peccata ipsorum ejus opera affirmat 739 in fine.

Deum simulatorem esse affirmarunt Calvinistæ Capuli p 810 § 7

Deus in hac vita videri nequit. p. 17 § 1

Deus non præcipit impossibilia p 1. § 4.

Deus est summum bonum. p 41 § 7

Deus quomodo dicatur omnia facere. pag. 105. § 14

Deus displicuerit spectare potest, pag. 138. § 5.

Deus an sit causa peccati. p. 140 § 1

Deus ab æterno præscivit omnia peccata omnia, quæ futura erant hominibus. p. 146 § 3

Deus variis modis permittit peccata. pa. 151 § 9

Deus an concurrat ad actum peccati. pag. 338 § 1.

Deus an sit causa execrationis & obdurationis. p. 365 § 1

Deus quomodo dicatur indurare cor hominis. p 367. § 1.

Deus nullius peccati est causa nec physice, nec moraliter. pa. 367. § 1

Deus cur tanta patientia & benignitate utatur erga peccatores, præsertim quando scit eos abusuros. q. 369. § 5 & p. 371.

Deus cur in Ægypto multiplicarit suas miracula. p 371

Deus est remunerator inquirentibus se. p 391 § 5.

Deus non potest dispensare in villa lege naturali, sive sit in Decalogo, sive extra Decalogum, & quare. pag 501

Dons Dei duplex p. 518. § 11

E

ECclesiæ & Imperij Eversio § 6.

Effectus peccati ori-

nalis in hac vita. pa. 438. §. 7.

Effectus peccati originalis poſt hanc vitam. p. 440 § 1

Electio quid ſit pag. 140 §. 6.

Electio non verſatur circa finem, ſed circa media. p. 171 §. 1

Electio mediorum aſſumat aliquam bonitatem à fine. p. 171. § 2.

Electio mediorum an ſit idem quod executio mediorum. p. 177 §. 8.

Eleemoſynæ Cornelij, antequam in Chriſtum crederet, fuerunt Deo acceptæ. p. 13. §. 6.

Eleemoſynæ finis quis p. 115. §. 8.

Epiſcopus poteſt diſpenſare in lege ſeruij. p. 639 § 3

Epiſcopi non poſſunt ordinariè diſpenſare in lege Pontificis. p. 639. § 3.

Errare quis dicatur p. 89 § 8

Error & ignorantia differunt. p. 58 §. 7

Error circa aliquam propoſitionem dubiam contingit. p. 38 §. 7.

Error voluntarius ſemper eſt peccatum, in quibuſcunque rebus verſetur. p. 314. §. 1.

Euthymij Græci authoritates cùm improbentur. p. 93 § 14

Excæcatio quid. pa. 265. §. 2

F

FAcienti quod in ſe eſt, Deus non denegat gratiam. p. 917 §. 2.

Fidem & charitatem habemus per gratiam, non per naturam. p. 47. §. 7.

Fides ſola ſecundum Caluinum iuſtificat. pa. 680 § 2.

Fides ſola ſecundum Catholicos non iuſtifi-

est. p. 781. § 3

Fidem solam iustificare non habetur in scripturis. p. 781. §. 4

Fidem informem & formatam ridet Caluin. p. 784

Fides est causa iustificationis. p. 775. § 3

Fides secundum Caluinum triplex, historica, miraculorum & promissionum. p. 801. § 1

Fides historica potest iustificare contra Caluini doctrinam. p. 803. §. 4.

Fides sortitur varia nomina ratione diuersarum partium sui obiecti adæquati. p. 804 §. 6.

Fides vna est, diuersos tamen habet actus. ibidem.

Fidem semel habitam amitti non posse credidit Caluinus. p. 810 § 1

Finem electorum nũquam desperare docuit Ioannes hæreticus. pa. 811. §. 1.

Fides electorum per infidelitatis peccatũ ad breue tempus tollitur, sed restituit Deus fidem illis antequam moriantur. p. 811 § 4

Fides certitudo nõ habetur nisi de re diuinitus reuelata. p. 866. §. 1

Fidei certitudinem fidelem habere existimãt Caluinistæ p. 866 §. 1

Fides & iustitia semel à Deo accepta, nunquam per peccatum mortale amittitur. p. 867 §. 1

Finis in actu voluntatis duplex. pa. 170. § 1

Finis intrinsecus dicitur finis operis. ibid.

Finis extrinsecus qui dicatur. ibid.

Finis quando habeat rationem proximi & totalis motiui. p. 176. §. 11

Finem bonum si quis intendat, & malum medium eligat malum esse ignorans, quid tunc de electione & intentione sentiendum sit. p. 176 §. 9

Fructus qui offerebã-

tur in sacrificium. pa. 531. §. 1

Fur propter adulterium, magis adulter est, quàm fur. pag 1771 §. 9

G

GAudium oritur ex amore & visione. pag. 17. § 2

Gaudium est complementum beatitudinis. ibidem.

Gaudium duplex p 17. § 3. & 56. § 4

Generatio fuisset in paradiso, si non peccasset Adamus pag 418. in fine

Gentiles si quis repudiata priore uxore & aliam duceret, Christianus habitus, an teneretur redire ad uxorem repudiatam & alteram deserere. p 460

Gratia nomen sumitur duobus modis pag. 717

Gratia cur sic dicta. p. 718 § 1 & p 731 § 8.

Gratia dividitur in inhærentem, pag. 719 §. 3.

Gratia inhærens duplex ibidem.

Gratia non infunditur nisi propter meritum Christi. p. 839. §. 10

Gratia habitus non tollit maculam, nisi veram & offensam peccati mortalis. p. 819 §. 11

Gratia habitualis nullo modo potest consistere cum peccato mortali pa 841 § 9

Gratia prima gratis datur sine merito, & non tamen sine labore & opere nostro. p. 913 § 9

Gratia & gloria differentia. p. 913. §. 9

Gratiam de congruo hominem mereri affirmabant Pelagiani & Semipelagiani. p 916. §. 2.

H

HElias per turbinem in cælum ascendit. pag. 57

Heli cur puerum si

propter peccata filiorum. p. 58. § 5

Henoch translatus est in paradisum p. 57 § 6

Henoch & Elias an fuerint consecuti vitam aeternam ante Christi aduentum pag. 58. § 6

Henoch & Elias non fuerunt translati in coelum vbi beatorum sedes est. ibid.

Henoch & Elias quò translati fuerint. p. 58. § 7

Historica fides quid sit secundum Caluinū. p 101 § 1

Holocaustum cur totum comburebatur. p. 330. § 2

Hominem esse sub lege & in lege differunt. p. 165

Homines per peccatum quomodo fiant similes iumentis insipientibus p. 260. § 5

Homo an habeat naturalem appetitum innatum ad beatitudinē, seu visionem beatificam p. 45. § 1

Homo an habeat naturalem appetitum elicitum circa visionē beatificam p. 50

Homo in quadruplici statu spectari potest. p. 77 § 1.

Homo an habeat vsum liberi arbitrij. pag. 97. § 1.

Homo excitatus gratia actuali an libere aut necessariò operetur. pa. 111 § 5.

Homo an posita gratia sit liber quoad speciem boni. ibid.

Homo post iustificationem non est peccator. p. 763. § 2

Homo non potest cognoscere in hac vita an diligatur à Deo, nec ne. p 815 § 5

Hostia pacifica duplex, gratiarum actionis & voti. pa. 330 § 3.

Hostia pacifica cur eàm offerebatur pars vna ad honorem Dei incendebatur, altera ad vsum Sacerdotum

ecdebat, altera in vſum offerentium. pag 530. § 3.

Hoſtia pro peccato duplex, pro peccato & pro delicto. pag. 530. §. 4.

I

IEroboam & Iehoram deficiendo à veris dominis, & regnum inuadendo, peccauerunt necne. p. 356. §. 13

Ignorantia quomodo ab errore differat. p. 38. §. 7.

Ignorantia an poſſit impedire vſum liberi arbitrij. p. 119 §. 36

Ignorantiæ multiplex diuiſio. ibidem.

Ignorantia ſæpè eſt peccatum p. 56 §. 4

Ignorantia vincibilis & inuincibilis. pa 317. & 5. 5

Ignorantia tunc ſolum eſt peccatum quando eſt earum rerũ, quas tenemur ſcire. pa. 314. § 1.

Imago Dei quæ eſt in nobis tribus modis conſideratur. pag. 405. in principio.

Impeccabilitas an ex ſola viſione, an aliunde proueniat. pag. 39. §. 1

Imperatoriæ leges eam vim habeant in regnis imperio non ſubiectis. p 583 § 6

Imperium voluntatis quid ſit. p. 157. §. 1

Imperium intellectus an requiratur præter imperium voluntatis. p. 158 § 4

Imperium duplex. ibid.

Imperium voluntatis in quo conſiſtat. pa. 160. § 7.

Imperium intellectus in quo conſiſtat. ibidem

Impoſſibilia Deus non præcipit. p 15 §. 4

Impotentia peccandi prouenit ex ſola viſione beatifica ſecundum D. Thomam. pa. 39. §. 1. 2. 3. & ſeq.

Incarnationis mysterium in veteri lege obscurum, in nova clarum. p.68. § 5

Indurato cordis quid. p. 355 § 2

Infantes non baptizati privantur visione Dei. p. 433 § 25

Intuitus in quo consistat. pag. 378. § 3. & 831

Intellectus noster an habeat vim activam ad contemplandum Deum clarè & intuitivè. p. 44. § 1

Intellectus noster nihil potest efficere circa clarum Dei visionem, nisi confortatus supernaturali lumine gloriæ. p 44 § 1

Intellectus saltem radicaliter an ut libet. p. 79.

Intellectus à sensu differt. p 79 § 1

Iesuitas nemo peccat. p. 513 § 7

Ioannes Baptista nullam legem instituit ad Christianos pertinentem. p. 359 § 1

Iob legem servavit. p. 769 § 3

Iudæi vitam habuit p. 805 in principio.

Iudæi cur sanguinem & suffocatum abominantur p. 157 § 18

Iudicium beatorum duobus modis spectatur. pag 31 § 1. & p. 63. § 16

Ius divinum in naturale & positivum. p. 455. § 3

Ius naturale quid sit. ibidem.

Ius positivum quid. ibid

Ius divinum duplex, veteris & novi Testamenti. ibid.

Ius humanum triplex, gentium, civile & canonicum. ibid & § 4

Iura naturalia definita secundum Theologos. p 490

Ius gentium illud est quod ex consensu populorum illis omnibus,

aut ferè omnibus commune est. p 490 § 2

Iusti in hac vita sæpe satisfaciunt pro iis qui sunt in purgatorio. pag. 385. §. 3.

Iusti tenentur facere bona opera. p. 198

Iustificare varijs modis sumitur. p 776 § 8.

ea condemnare Osiop-politum. p. 777 §. 9.

Iustificatio duplex, legalis & Euangelica. p. 775. §. 6.

Iustificatio cur gratuita dicatur. p. 191. § 16.

Iustificatio in quo cõsistat. p 117 §. 1

Iustificationis causa triplex. p. 158 §. 1

Iustitiam inhærentem non intendi in iustificatione, sed externam tantam Christi iustitiam imputari, qua homo extra se iustus esse censeatur. p. 745 §. 1

Iustitia Christi quomodo nobis imputari dicatur. p. 758

Iustitia potest quàm iusti cur dicamur. pag. 760 §. 18.

Iustitia Euangelica habet. p. 615 §. 2

Iustitiæ augmentum confertur nobis à Deo per bona. p. 301 §. §.

Iustitia conseruatur obseruatione mandatorum Dei. p 868 §. 2

Iustus septies in die cadit p 164. §. 4. & pag. 277. §. 2.

L.

LEgislator an possit obligare subditos sub peccato mortali, vel leui, & sub veniali vel graui. p. 591. § 18

Legis materia quæ sit. p. 456 §. 1.

Lex quomodo à consuetudine differat. pag. 457. §. 3.

Legis definitio ex Aristotele. pa 457 §. 2

Legis affirmatiuæ & negatiuæ discrimen. pa. 458. §. 4.

Lex an habeat vim dirigendi & obligandi antequam promulgata sit p. 459. §. 1

Legis promulgatio in quo consistat pag. 490. §. 5.

Legis effectus quinam sint pag 472 § 1.

Lex, vis & præcepti differentia. p 469 § 2.

Lex æterna an omnia subiaciantur p. 481. §. 1.

Lex æterna Deus non est subiectus. pag 482. §. 5.

Leges omnes positivæ tam diuinæ quam humanæ dirimantur à lege æterna. p. 485. § 3.

Legis Mosaicæ triplicia fuerunt præcepta p. 525 § 4.

Leges ciuiles obligant in conscientia pag. 582. §. 4.

Leges Pontificiæ in quibus certum tempus obligationis apponitur, statim obligant quando illud tempus aduenerit. pag 615. § 2. in quibus tempus non apponitur, non obligant nisi post duos menses à promulgatione. p 616. §. 3.

Legem an teneantur obseruare quibus ante transactos duos menses innotescat lex promulgata. p 616

Legibus semel solutus semper solutus creditur. p. 636

Legem impossibilem esse ex doctrina Caiet. p. 769. §. 6

Lex æterna est regula actuum humanorum. p. 186 § 2

Lex affirmatiua, aut negatiua. p. 459 §. 2.

Lex quid sit. p. 443. § 1.

Lex vnde dicta. ibid. & p. 457 § 3

Lex tribus modis spectari potest. p. 458 §. 3.

Legis duo officia pag. 450. § 4.

Legislatoris tres actus.

ſtus, pag 411. §.7.

Lex an pertineat ad intellectum, an ad voluntatem, pa. 453 §.11

Legis & concilij differentia, p 454 §.11

Lex quotuplex ſit, p. 454.§.1

Lex in quatuor membra diuiditur, ibid. §. 2

Lex peccatis ſeu ſomnijs an detur, ibidem.

Lex rite promulgata an ſolum obliget eos quibus iam innotuit, ſed etiam eos qui eam ignorant, p.463 §.10

Lex debet ferri pro communitate, non pro vno homine priuato. p. 459.§ 2

Lex vt iuſta ſit, debet ſeruire bono communitatis, non autem priuato tantum bono legiſlatoris, ibid §3

Lex iniuſta & tyrannica eſt ſi priuatum bonum ſpectet, non commune, ibid.

Lex in odium priuatæ perſonæ à Legiſlatore lata, an poſſit eſſe iuſta, p.471 §.6.

Lex æterna quid ſit, §. 2.p.478

Lex æternam propriè ſit dicta lex, pa. 486 §.1

Lex æterna promulgatus eſt verbo & ſcripto, pa.487.§.2

Lex naturalis quomodo differat à iure gentium, pa.489.§.1.

Lex naturalis quotuplex ſit, p 491.§.1

Lex naturalis an poſſit mutari, pa 879 §.1

Lex naturalis in ſe immutabilis eſt vt nec abrogari poſſit, nec deſinat obligare, p.495 §.3.

Legis naturalis an poſſit fieri diſpenſatio, p. 499 §.1.

Lex Moſaica, p.584.

Lex Moſaica fuit bona & ſancta, p.514

Lex Moſaica non ſolum tuitiua bona, ſed etiam ea de vitijs, ibid. § 1

Lex Moſaica etſi bona, non tamen erat ſufficiens ad iuſtificationem ſine Euangelica. p. 513

Lex Moſaica non erat impoſſibilis etſi difficilis. pag. 515

Lex Moſaica an à Deo data ſit, p. 517 § 1

Legis Moſaicæ præcepta an omnia à Deo data, an aliqua à Moſe. p. 519 § 4

Lex Moſaica an ſolos Iudæos obligauerit, pag. 518 § 1

Lex vetus an non aliquo modo etiam ad Chriſtianos pertineat, p. 524

Lex vetus abrogata eſt quoad ceremonias & iudicia. pag. 537. § 2

Lex moralis non abrogatur, ſed lex etiam ceremonialis, pag. 541 in fine.

Lex vetus an abrogata ſit à Ioanne Baptiſta, an à Chriſto, pag. 543 § 1. pagin. 548 § 1

Lex vetus an ceſſauerit ſtatim in ipſo puncto mortis Chriſti, pag. 547 § 10. & 11

Lex noua ſeu Euangelica, p. 558

Lex Euangelica continet triplicia præcepta, p. 560. § 4

Lex Euangelica an ad ſui obſeruationem nos obliget, pag. 561 § 1

Lex noua quomodo à veteri differat, p. 566 §.

Lex humana aliquando poteſt obligare ad ſui conſecrationem cũ periculo vitæ. p. 597. § 4.

Lex reuocatoria triplex. p. 613

Liberum arbitrium vſus an impediatur per gratiæ efficacem, pag. 110. § 1 an per præſcientiam Dei, ibid.

an per voluntatem & decretum Dei ibidem an per predestinationem. ibidem an per preceptum superioris. ibidem.

Liberij arbitrij vsus an impetratur per peccatum mortale p.110. §.1.

Liberi arbitrij vsus an impedatur per metú p.111 §.13

Libertas nostra an consistat in sola voluntate, an etiam in intellectu p.69 §.2

Libertas secundum Theologos triplex pag. 70. §.1

Liberum arbitrium est commune bonis & malis. pag.71 §.2

Libertas Euangelica in quo consistat secundum Caluinistas pa. 561 §.1

Libertas Caluinistarum explicata. p.810 §.1.

Liberum arbitrium hominis negabant Manichæi. p.73 §.1

Liberum arbitrium an homo habuerit in statu innocentiæ p.97.§.4

Liberum arbitrium an per peccatum primi parentis penitus amissum sit pa.100. §.6

Libero arbitrio sublato, peccatum tolli necesse est. pa.101 §.7

Liberum arbitrium penitus sublatum esse per peccatum pr m. parentis putant Caluinistæ p.102 §.9

Liberum arbitrium an per peccatum primi parentis læsum sit p.105 §.10

Liberum arbitrium viribus attenuatum & inclinatum est. pa. 104.§.12

Liberum esse quid sit p.149 §.1

Liberum arbitrium quid sit p.65

Lorome pedum, venialium peccatorũ obsertio designatur pag. 269.§.13

Lutherani asserunt primos parentes fuisse condi.tos in puris naturalib. nec habuisse vlla dona supernaturalia pag. 98. § 2.

Lumen fides est supernaturale, quia nobis à solo Deo infunditur p. 34. § 6

Lumine fidei possumus vti quando volumus p.14 §.6

Lumen fidei & lumen gloriæ differunt pag. 34. §. 6

M

Macula peccati cõsistit in priuatione gratiæ p.17

Macula quid sit p.372 §.1.2.3

Macula peccati in quo consistat p.373. §.3

Macula peccati duplex p.375 §.5

Macula quomodo differat ab offensa & iniuria pa. 377. §. 1

Macula quis §.836 § 6

Macula duplex ibidem.

Malitia peccati est repugnantia actus cum lege æterna. p 211. § 4

Malitia peccati non est à Deo. p. 212 §. 8

Malitia moralis quid sit p 215.§.1

Malitia actus consistit in priuatione p. 210. § 2

Malitia duplex simplex & moralis ibidem §. 3

Magdalenæ cur remissa sint peccata pag.783. §.6

Malitia actus voluntatis vnde sumatur pag 218.§.1

Malum nemo sibi optat, sub ratione mali pa. 35

Malum est boni priuatio pagina 214. § 11

Malum culpæ non est aliqua natura, sed est nihil p.124.in fine.

Malum duplex, vnum

corpus, alterum formae p. 379. § 1

Manichaei negabant hominem habere liberum arbitrium pag 1. § 5

Manichaei legem Mosaicam non esse bonam ait Paul pag 100 § 1

Mare coram Deo contra legem Mosaicam pag 314. & sequent. § 5 6, 7, & 8

Mare haberi legem Mosaicam absolute dicendum esse negavit pag 315 § 4

Matrimonium contrahi per verba de praesenti significantia an sufficiat ad matrimonium ratum p. 600 § 9

Matrimonij duo sunt praecepta p. 883 § 5

Matrimonium praesertim ratum non posse dissolvi, certum est per sacram Scripturam p. 9 § 6.

Matrimonium ratum & consummatum est perpetuum pa. 154. § 8

Matrimonium ratum & consummatum requirit ad sufficientem praeparationem Christi pa 861. § 3

Mediator hominum & Deus non est de congruo pa 8 § 8

Mediatio Christi communicat cum Deo per concursum physicum.

Mediatio Christi opponitur meritis Christi p 916

Mediatio Christi non est nisi in eis qui sunt de praedestinatione & p. 938. § 2

Mediatum Christi non est nisi ex eis qui sunt Corpus requirunt p. 917

Meritum duplex, de condigno & de congruo p 8 § 2

Meritum de condigno quid ibid.

Meritum de congruo quid ibid.

adMeritum de condigno per requiritur ad p 8 § 2

Meritum quo modo incipit, augetur

uſcet p. 118. §. 25

Metu mortis an licitum ſit celebrare Miſſam Lutheranis ſacra & alia requiſita pa. 599. §. 8

Michael Baius aſſerebat gratiam non requiri ex parte hominis operantis, ſed ex parte operum operatorum p. 311. §. 9

Miraculorum fides quid ſit ex Calvino pag. 8 §. 1

Mortem an ſimpliciter rep gnet beatitudini p. 25 §. 4

Miſericordiam Dei precipue attendi in hac vita, iuſtitiam in alteris p. 17 §. 7

Miſericordia Dei cur minor dicatur quam iuſtitia ibidem.

Moneta valorem non habet niſi per impoſitum Principis impoſitionem pa. 81. §. 1

Morale eſſe, quid in actu voluntario ſit pag. 25 §. 1

Morales precepta quomodo ſint p. 327 §. 1

Morale peccatum, vide peccatum morale.

Mortem ex Adamo trahi, non autem peccatum aſſerebat Zanchius pag. 196 §. 10 & pa. 416. §. 1

Mortis ſepulchrum hominibus inexpugnatum p. 58. §. 7

Motus concupiſcentiæ contrarium liberatem præuenientes an ſint peccata pag. 315 §. 1

Motus concupiſcentiæ etiam ſpontaneos non eſſe peccata eſſe mortalia, ſed iuſtis propter fidem non imputari aſſerunt Lutherani. ibid.

Myſteria fidei in veteri teſtamento erant obſcure cognita, in nouo clarè p. 398 §. 5

N

NAtura dupliciter ſpectari poteſt pa.

4. § 8 circa finem.
Naturalia omnia erunt integra per Adæ peccatum, ſola ſupernaturalia ac gratuita ablata ſunt, ibid.
Neceſſitas duplex ſecundum aliquos Caluinianos, p. 199 § 4
Nicolaus Antiochenus eſt reprobus fidem habens p. 805 in fine, & p. 808 § 5
Nouum Teſtamentum & nouum baptiſmum inſtitutum eſſe à Ioanne Baptiſta affirmabant aliqui hæretici p. 338 § .

O

Obiectiones hæreticorum contra liberum arbitrium ſoluuntur, p. 1214. § 8
Obiectum voluntatis duplex, materiale & formale, p. 144 § 2
Obligatio legis propriè conſiſtit in medio, non in fine, p. 332.
Obſeruantiæ legales Iudæorum erant varię p. 514 § 11
Obtruſio mandatorum non eſt impoſſibilis, p. 868 § 2
Obſtetricibus Ægyptiis cur benefecerit Deus, p. 113 § 6
Odium duplex, p. 438 § 4
Odium inclinatio in malum & auerſio, p. 139 § 1
Ordo eſt pulchritudo quædam & perfectio omnibus omnibus, pag. 377. § 1
Offenſa in quo conſiſtat, p. 377. § 1. & 839
Omiſſionis peccatum duplex, p. 795 § 2
Opera omnia infidelium & peccatorum ſunt mala, pag. 112. circa finem.
Opera omnia hominis iuſtificati eſſe peccata mortalia affirmat Caluinus, p. 763 § 1 refellitur, p. 767 § 3 & 4

Opera duplicia, pag. 99. § 15

Opera bona ad salutem non sunt necessaria, pa. 811

Opera nostra quomodo operantur pondus æternæ gloriæ, p. 201

Opera quæ sequuntur gratiam procedunt à gratia tamquam à principio meriti, pag 329. in principio.

Operibus nostris non fiduciamur, pag. 831. § 2

Opiniones quando sunt æque probabiles, sequenda illa in praxi, p. 209 § 7.

Opinione probabiliori relicta, an aliquando possimus operari ex probabili, pag. 212. § 14.

Originale peccatum per baptismum non tolli, sed in nobis manere docent Lutherani, pag. 815

Originalia peccata ab actualibus differentia, pag. 350. § 8.

Originale peccatum cur sic vocetur, pa. 397. § 4

Originale peccatum cur natura peccatum vocetur, ibid.

Originale peccatum an sit substantia, pa. 401 § 1

Originale peccatum esse substantiam non recidens affirmat Matthias Illyricus, ibidem: esse substantiam à Diabolo factam credidit, ibidem hanc substantiam esse animæ rationalem corruptam asserit ibid.

Originale peccatum cur in sacra Scriptura vocetur vetus homo & dicatur habere corpus, pag. 401 § 4.

Originale peccatum an sit aliqua qualitas, p. 410 § 1

Originale peccatum non est aliqua vitiosa qualitas in anima hominis. p. 41. § 4.

Originale peccatum

sit ipsamet Adami præ-
varicatio, p.415 § 1
Originale peccatum
an sit privatio iustitiæ
originalis, p.418 §.1.
Originale peccatum
in quo subiecto sit, pa.
421.§ 1
Originalis peccati
causa efficiens quæ sit,
pag 425
Originale peccatum
quomodo transfunda
tur in posteros, pa. 425
ibidem.
Originale peccatum
per quam cinã intraf
fet quærebat Iulianus
425 §.1 & 427 § 4.5
Originale peccatum
an transfundatur in po-
steros à solo Adamo, p.
429.§. 2
Originale peccatum
an trãsiliet ad posteros
si sola Eua peccasset, p.
430 § 10
Originale peccatum
an ad posteros trãsisset
si nec Adam aut Eua sed
alius quispiam peccas-
set, p 431 § 4.
Originale peccatum
an transfundatur ad so-
los posteros Adę, p. 432
§ 1
Originale peccatum
an transeat ad omnes
posteros Adami tam fi-
delium quàm infidelĩũ,
ibidem § 3.
Originale peccatum
an ad B. Virginem trãs-
fusum fuerit, p 433.§.4
vsque ad pag. 438. in-
clusivè.
Originalis peccati ef-
fectus in hac vita qui-
nam sint, p 438 §.1
Originalia & actualia
peccata tolluntur per
iustitiam & sanctitatem
inhærentem, p 767.§.3

P.

PAleæ nomine quid
scriptura significet
p. 444.
Parabola Euangelica
de denario diurno quid
significet, pag. 54. ad fi-
nem §. 1
Parabolę scopus non
circumstantia spectari
debet, pa. 61 §.13

Paradisus terrestris tempore diluvij fuit ab aqua & destructus, p. 1 § 7

Parochus non tenetur obedire Episcopo mandanti ut tempore pestis maneat in parochia cũ periculo vitæ, pa. 601 § 10

Pars tutior in dubio est eligenda, pa. 106 § 3 & 4

Parvulus originale peccatum decessit perpetuo carens visione cõspectu Dei, pa. 440 § 2

Parvulo nullum dolorem percipienti propter carentiam regni cœlorum, p. 241 § 3

Parvulum in matris corpore constitutum quæ habeant, p. 441. in fine.

Parvuli non patiuntur pœnam ignis aut alias corporales afflictiones, p. 441

Parvulis ante baptismum non pertinent ad cœlestem beatitudinem, p. 444 § 6 in hoc.

Patientia Dei, etsi ad profectum omnibus, prodest aliquibus, p. 170

Peccatum veniale adimit gratiam & amicitiam Dei, p. 40 § 4

Peccatum est voluntarium, p. 77. § 2

Peccatum originale non agnoverunt Gentiles, p. 98 § 3

Peccatum originale non agnoverunt Pelagiani, p. 98 § 2.

Peccatum duo includit auersionem à Deo, & conuersionem ad creaturam, p. 170 § 3

Peccato mortali veniale peccatum opponitur, p. 164. § 2.

Peccatum veniale an detur, p. 164 § 3.

Peccata nulla esse venialia negarũt Iouinianus & Pelagius, & nũc Lutherani & Caluinistæ, ibid.

Peccata omnia infidelium esse mortalia, fidelium omnia venialia asserũt Lutherani & Caluinistæ, ibid.

Peccata ſunt aliqua mortalia, & aliqua venialia ex natura ſua ibid.

Peccatum mortale & veniale an ſit contra legem Dei pag. 184. § 1

Peccatum veniale non eſt contra hominem legis p. 185 § 2

Peccatum omiſſionis an poſſit eſſe ſine omni actu p. 191. § 1

Peccatum omiſſionis pantur pœna æterna & temporalem ut p. 196 § 1

Peccatum quando dicatur eſſe in intellectu p. 311 § 2

Peccati actualis triplex definitio, ex D. Th. & Auguſtino pa 159. § 1

Peccatum veniale eſt contra legem Dei ſed non contra hominem legis p 160. & 168. § 11

Peccata dantur aliqua mortalia pa 16 § 1

Peccata tria ſecundum p. 165 § 4. & 5

Peccati mortalis cum tribus & venialis cum ſola conuersione comparatio p. 165. § 5

Peccata venialia duplicia ſunt p 166 § 6

Peccati mortalis ratio in qua conſiſtat pag. 171 § 2

Peccati venialis ratio in quo conſiſtat pa. 173. § 1

Peccatum mortale mortem animæ affert, non autem veniale ibid.

Peccatum mortale & veniale an differant eſſentialiter p 174

Peccati duplex in mortale & veniale qualis ſit p 175 § 1

Peccatum veniale an poſſit fieri mortale vel contra pa. 177. § 1

Peccata multa venialia, ſi negligantur ſenſim diſponunt hominem ut facile labatur in aliquod mortale p 178. § 3

Peccata mortalia & venialia an malitia ſint infinita pa 181. § 1

Peccata mortalia cur ſic vocentur p. 163. §. 1

Peccati mortalis & venialis differentia quomodo dignoſcatur pag. 287 §.1

Peccatum actuale dividitur in commiſſionem & obmiſſionem p. 490. §.1

Peccatum actuale dividitur in carnalia & ſpiritualia p.314

Peccata omnia cur à Divo Paulo vocentur opera carnis. pag.314. §.1

Peccata quædam ſunt contra Deum, quædam contra proximum, quædam contra ipſum peccantem p 315.§ 2

Peccata quædam ſunt cordis, quædam oris, quædam operis pag 315 §.1

Peccata quædam fiunt ex ignorantia, quædam ex paſſione, quædam ex malitia p.316.§ 4

Peccatum ex ignorantia quodnam ſit pag.317. § 5

Peccatum ex paſſione quodnam ſit pag 318. § 6

Peccatum ex malitia quodnam ſit pag. 319. § 7

Peccatum ex malitia quomodo vocetur ab Ariſtotele, & in ſacra ſcriptura pag.319 § 7.

Peccata omnia an oriãtur ex amore ſui pa. 322. §.10. & ſeq.

Peccatum an in voluntate poſſit eſſe pa. 328

Peccati ſubiectum ibidem.

Peccatum an poſſit eſſe in intellectu p.324. §.1

Peccati nomen quatuor modis ſumitur in ſacra ſcriptura pa. 408. § 6

Peccatum Adami recte poteſt vocari noſtrum. p. 415 § 2

Peccatum originale in poſteris Adami non dat illis nocere niſi for-

it exemplo & [illegible] ne alle chans ferugnam 395 §. 1

Peccatum & delictum quomodo differant p. 318 §. 4

Peccata in scripturis non tollantur, sed tegantur & apparent & adjudicantur retinenda ex Calv. p. 728. §. 2

Peccata quomodo secundum Calvinistas tegantur p. 742. §. 5

Peccata quomodo non imputentur a Deo p. 744 §. 11

Peccatum mortale duobus modis potest a Deo remitti p. 856

Pelagiani docuerunt primos parentes habuisse tantum dona naturalia p. 8 §. 1

Penae quomodo intelligantur §. seq. fine.

Perseverantia duplex accepta p. 611

Perseverantia donum non datur absolutum, sed a Deo per preces, cum meto ac timore à Deo petendum est p. 936 §. 3

Personarum nulla est acceptio apud Deum p. 704. §. 18

Poena propria delicti quid sit p. 1 §. 1

Poena reatus quid sit p. 1 §. 1

Poena omnium & propria aliquam culpam p. 383 §. 1

Poenam triplicem faciunt Theologi eadem.

Poena temporalis potest aliquando pro peccato aeternae succedere culpa. p. 386 §. 2

Poena peccato debita, an sit aeterna p. 389. §. 1

Poenae damnatorum non sunt aeternae, sed certo tempore durant secundum Origenem p. 389 §.

Poenae daemonum in futura vita erunt, non autem hominum p. 390. §. 2.

Poenae Christi omnium in futura vita aeternae p. 390 §. 1

Pœna duplex, damni & sensus ibidem.
Pœna damni quid ibidem: in quo consistat p. 440
Pœna sensus quid ibid.
Pœna peccato debita an sit infinita extensiue p 591 § 1
Pœna quid pa 611. § 3
Pœnitentia cur Sacramentum mortuorũ vocetur p. 8 1159 §. 1
Pontifex potest legem condere pro toto populo Christiano. p. 468. in fine.
Pontifex potest obligare Christianos etiam inuitos. p. 610 § 3
Pontifex non potest errare in iis rebus, quas tota Ecclesiæ præscribit ibidem. § 4
Potestas Ecclesiastica triplex p 571 § 1
Præceptum quod magis vrget, seminandum est p. 198. §. 3. in fine.
Præceptum legis negatiuum prohibens actũ malum non solum prohibet consensum in illum actũ, sed etiam voluntariam illius permissionem p. 339 § 5
Præceptorum iudicialium & ceremonialium differentia p 536 § 3
Præcepta moralia non posse à nobis seruari & Christum nos ab eorum obseruatione liberasse docent Caluinistæ pag. 561 §. 1
Præceptum fidei obligare omnes mortales & hoc solum ad salutem necessarium esse docent Caluinistæ. p. 561 § 3
Præcepta decalogi possunt seruari ab iis qui ex gratia operantur, nec ab eorum obseruatione liberati sumus. p. 562 §. 4
Præcepta Sacramentalia nos obligant nec sine eorum obseruatione salutem consequi nos possumus pa. 564. § 4
Præceptum diligendi Deum ex toto corde & ex tota anima & ex totis viribus non potest qua-

dem simplex non habet ... quoad ... patiorem quam inducit, non tamen quoad verba quib' proponuntur pag 63 in fine & pag 190. § 32

Prælati Ecclesiæ habent potestatem in regé ... subditos ... divina mandata ... obedire, p.573. §.3

Princeps habet potestatem subditos ... quod ... non obedient, ibid § 4

Prælati habent potestatem ... legem ... conscientiæ ... parere, p 174 § 1

Prælati qui condêt leges ... tenentur habere quinam sint, p.573 § 1

Præscientia Dei respectu ... non ... simplex, ... verò connexa cum voluntate, §.2. p. 346

Præsumptio duplex, p.624 § 5

Princeps potest in sua lege ... non ... antecedentem ... ferendi peccatum, p. 221 § 2

Princeps inferior non potest dispensare in lege ... superioris, pa. 220 § 4

Primo patria concurrunt ad bonum ... dam & communem, p.23.§.4

Principem quomodo ... lege dicitur, pag. 470 in principio.

Princeps haereticus ... tenetur semper vivere, nec ... per baptismum, sed ... per fidem, p 221. § 1 ... tur

Principium Dei antiquum Patribus ... p.er. pa.55.§.4

Principium boni quod ... naturam ... habet § 2 duplicem facit, ibid.

Principium Dei duplex p.553.§.4

Privationum vocabulo ... dictum, p 51 § 8

Privationum ... oraculum vocabuntur ibidem.

R

Ratio tunc recta est quando conformis est rectæ rationi, p. 189. §. 8

Religiosus ex natura voti non fit inhabilis ad dominia rerum & testamenta, p. 620 §. 4

Religiosus non fit inhabilis ad matrimonium ex voti solemnitate, p. 630 §. 4

Remissio peccatorum symboli Apostolici quomodo à Constantinopolitano explicetur, p. 801. §. 8

Reprobos non habere ea bona quæ habent Electi per gratiam, p. 1. §. 1 de gratia, ibid.

Reprobum cur Iudæis in lege Mosaica permissum, p. 516 §. 8

Reum in carcere propter de ictum detentus potest ante inductis testimonium fugere, p. 615 in fine

Reo an licent confringere fores & vincula carceris, p. 665 in fine.

Rei morti condemnati ante ejus executionem venenum propinare debeat is per sententiam præcipitur, p. 627

Romanis erat amplum imperium datum Deus, p. 11. §. 6

S

SAcramenta veteris Legis duplicia, p. 513 §. 10

Sacramenta novi Testamenti quænam sint, pag. 8, 9 §. 3

Sacrificia offerentes peccatum detestabantur, p. 114 §. 2.

Sacrificiorum hæc, ibidem.

Sacrificia veteris Testamenti erant figuræ sacrificii novi Testamenti, p. 513

Sacrificiorum tria genera, p. 530 §. 2.

Sacrificiorum veteris & novi Testamenti differentia

ferentia. p 570 § 9.
Sanctimonia in cœlo dicor eſſe gloria. p 55
Sanctos non frui Deo ad lætitiam, ſed expectare vſque ad diem iudicij ſolem Canonum, ibid.
Sanctorum veteris Teſtamenti cur Chriſti aduentum expectarunt. p. 54. & 55
Sanctificare quid ſit. p. 771. §. 6.
Sanctificare quid ſit. pa. 771.
Sanguis Chriſti clamat pro nobis p. 54
Sanguinem & ſuffocatum cur non debeat hodie. p. 557. §. 11.
Scotus Theologorum noſtram præhonorificè affecutus. p. 814 §. 1
Scrupulorum origo vnde. p. 216 §. 1.
Scrupulos euangeli

circa præterita, aut circa præſentes, p. 216. §. 2
Sennacherib cur de ferra in manus domini vocetur, pag. 156 cur non expanſum ad expugnandum Iſraelitas, ibidem.
Sermentibus cur ſic vocemur. p 911 § 9
Simon magus fidem habuit, p 805 in fine, & p 808
Spiritus ſanctus cur non dicatur eſſe, ſed habitare in noſtris. pag 749 § 5
Spiritus ſanctus cur dicatur habitare in nobis, magis quam in templo. p 750 § 8
Spiritus ſanctus, quomodo incipiat habitare in nobis. p 750 § 7.
Spiritualia peccata quæ. p 914 §. 2.
Spiritualia peccata quæ dicantur p 914. § 1
Status hominis eſt quo per peccatum excidit. p 749 §. 3.

Superantiale nam
ab oppositis, pag 135
§ 1

T

Tabernaculi mu-
tabilitas significa-
bat stabilem vitæ præsen-
tis mutabilem pag 532
§ 6

Templi immorta-
litas stabilem præsentis
vitæ mutabilem re-
præsentabat. ibid.

Tabernaculum est
locus mutabilis. ibid.

Templum Salomo-
nis est locus de im-
mobili. ibid.

Templum est locus
Dei cum quo non
nisi duobus locali-
bus de obicibus fieri
debuit, p 750. §. 6.

Terræ fructus ex
cultura qui edunt la-
bet p 141.

Theologum nostræ
præcepta ex se esse ut
Scotus, p 18 §. 2.

Timor quid sit p 119
§. 1.

Timotheum circumcidit à Pa-
ulo circumcidus.
p 1 §. 10.

Tribus in bruto-
rum naturam repu-
gnet. p. 15.

Tributum quid sit, pag.
139 §. 5

Turris nomine boni
Christi in scripturis
intelligitur, pa. 440
§ 5.

V

Venialia peccata an
damnent, pag. 163.
§. 2.

Venialia peccata cur
fit necessaria. ibid.

Venialis peccati tri-
plex acceptio. ibid.

Veniale peccatum
excludit ad tempus à
regno Dei, dum vel
in se unum, vel in pur-
gatorio infinitum, pag.
870 §. 3.

Veniale peccati non
excludit charitatem. p.
185

Veniale peccatum ex-
plen. p. 187. §. 2

Verbum ostolem intelligitur illud quod ad ultimum finem non cōfert. p 149 § 1

Verbum ostolum malum, quia inutile ibid.

Vespertæ nomine resurrectio mortuorum & sæculi consummatio intelligitur p 128 § 13

Vestes sacerdotales in lege veteri vanæ. p 311. § 9

Vi & conditione an impediatur usus liberi arbitrij p 150 § 19

B. Virgo an peccarit in Adamo cum cæteris hominibus, & tamen non contraxerit in se peccatum originale. pa. 413 § 5

Visio Dei ab beatitudo formalis p 138 § 4

Visio ad intellectum pertinet p 19 § 6

Visio duobus modis sumitur. p 20 § 7

Visio beatifica quæ sensu sit formalis beatitudo. p 18

Visio practica sumpta an possit consistere cum macula peccati mortalis. p 16. § 6.

Visio beatifica præexistens an impedimentum peccati p 17

Visio beatifica an sit notitia practica, an speculativa. p 18

Visio beatifica an sit notitia completa, an incompleta. p 20

Visio beatifica an contineat plura indicia, quibus iudicet de pluribus Dei attributis, an vero contineat unum tantum, quo simul de omnibus iudicet. p. 32. § 4

Visio sola beatificat sicut beatum impeccabilem. p. 19 § 2

Vita æterna in scripturis vocatur merces & corona iustitiæ pa. 938. § 2 & p. 929 § 1

Vitam æternam per bona opera potest ipsius meteri de condigno. ibid.

Voluntas & liberi

Rrr ij

differentia. pag. 73. §. 6. & pa. 149. §. 1

Voluntarium & libe-rum esse, quid in actu voluntatis sit. pag. 149. §. 1

Voluntarium esse quid sit. p. 149. §. 1

Voluntas est radix li-bertatis. p. 23

Voluntas beatorum est rectissima. p. 28 §. 7

Voluntas non potest peccare, nisi præcedat aliquis defectus in intel-lectu. p. 41. §. 1

Voluntas nostra per actum à se elicitum an necessario appetat visio-nem beatificam. pag. 51. §. 1

Voluntas nostra non refugit bonum, nisi ap-pareat aliqua ratio ma-li. p. 51. §. 2

Voluntas cur voce-tur liberum arbitrium. p. 69. §. 1

Voluntas an sola for-maliter sit libera, an etiam intellectus. pag. 74. §. 1

Voluntas an possit a-liud eligere quàm quod intellectus iudicat esse eligendum. p. 78. §. 8

Voluntas an in suis li-beris actionibus depen-deat ab intellectu. pag. 83. §. 1

Voluntas an ab in-tellectu in alteram par-tẽ determinetur. ibid.

Voluntas non fertur in incognitum. ibid. 2

Voluntas est potentia libera. p. 85. §. 3

Voluntas an sit po-tentia activa, an passiva p. 90. §. 1.

Voluntas an versetur tantum circa bonum. p. 92. §. 1

Voluntatis actus sunt duplices. ibid.

Voluntas an versetur tantum circa finem & media. p. 94. §. 41

Voluntas an possit cogi seu violentiam pa-ti. p. 133. §. 41

Voluntas in quo casu maximè indiget impe-rio intellectus. p. 161. §. 3

Voluntas quomodo cognoſcatur non curare bonitatem obiecti. p. 176.§.12

Voluntas quando cenſeatur perfectè conſentire. p.337.§.1

Voluntas Dei duplex, vna reuelata, altera arcana ſecundum Caluinum & Bezam. p.348. §.5.

Voti ſolemnis & ſimplicis diſcrimẽ p. 628.§. 1. & p. 931. ad finem. §.4

VValdenſes negabant Principes habere poteſtatem leges condendi. p.80.§.1.

Vſum liberi arbitrij an homo habeat. pag. 97.§.1.

Vſura & repudium cur permittebantur in lege Moſaïca. pag. 516. §.8

Vſurarij ſunt ipſo iure infames. p.975.§.3

Vſus liberi arbitrij quibus modis impediri videatur. p.110.§.1

Z

ZVinglius mortem ab Adamo trahi, non autem peccatũ credidit. p.399.§.10

FINIS

4041

BIBLIOTECA P. M. C. V.
MONTEFUSCO
(Av)

Kodak Gray Scale

C Y M

© Kodak,

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17

odak Color Control Patches
© Kodak, 2007 TM: K
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Bla